

Život

1

V Praze dne 5. února 1933

Politika a zákon mravní.

Pravda v demokracii.

Mladá generace ve stranách.

Kořeny peněžní tísně.

Co život dal:

Do roku mládeže.

Podléhající většina.

Metody profinábož. boje.

Katolíci v Jugoslavii.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 1.50

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

odběratelům!

Nášim

*K tomuto číslu jsou
přiloženy složenký.
Prosíme, aby jimi
bylo zapláceno před-
platné Kč 30.—. Po
15. březnu vybereme
předplatné a pří-
padné nedoplatky
poštou.*

Politika a zákon mravní

Mravní stránka lidské přirozenosti a její sociální sklony svědčí o Boží vůli, aby základní společenská buňka, rodina, rozrůstala se v národ, a národ zase aby se rozrůstal ve velkou organizaci státní. Spořádaný rozvoj národa, vybudování hmotných i duchovních hodnot kulturních, je trvale nemožné, jestliže státní autorita nespojuje a nesvádí rozbíhající se zájmy jednotlivých skupin do širokého řečiště obecného blaha národa. Proto také jest stát institucí Bohem chtěnou, ovšem ve všeobecném smyslu, ne snad v nějaké konkrétní ústavní formě. Je-li však stát výronem Boží vůle, pak je také jejím výronem i činnost politická, která přece prakticky není ničím jiným, nežli schopností, pokud se týče dovedností, uskutečnití pokud možno dokonale státní účely vhodným výběrem prostředků k tomu vedoucích. Takovým způsobem stává se politika důležitým článkem v celém světovém Božím plánu. Naše povinnost, vyplývající z mravní a sociální povahy naší, prováděti Boží plán, to jest, pečovati o politiku, jež přináší národu požehnání a štěstí, jest ostatně dána i tenkrát, posuzujeme-li celou věc i třeba s hlediska čistě přirozeného.

Má-li však politika přinášeti národu opravdu trvale poměrné štěstí, pokud se týká blahobyti, pak je to možno jen tenkrát, je-li oduševněna náboženstvím. Dnes ovšem stalo se už celým milionům lidí přímo denním heslem, že náboženství nemá s politikou nic společného. Jakkoliv však často a s velkou vášnivostí tvrzení toto se opakuje, nezmění se přece nic na tom, že tato these ve své všeobecnosti jest skrz na skrz falešná. Proti této thesi mohli bychom stejným právem vysloviti zase svoji thesi, že politika má s náboženstvím velmi mnoho společného. V tom směru musíme rozlišovati tři věci: záležitosti čistě politické, záležitosti čistě náboženské a záležitosti, které jsou asi tak uprostřed prve obou uvedených skupin, nejsouce ani čistě náboženské ani čistě politické, majíce jak politický, tak i nábožensko-mravní charakter. Theoreticky jest toto základní rozlišování velmi jednoduché. V záležitostech čistě politických jest státní moc nezávislá a suverénní právě tak, jako v záležitostech čistě náboženských lze to zase říci o moci církevní. V oněch však záležitostech, které mají jak náboženskou tak i politickou stránku, náleží příslušnost ve věcech politických státu, ve věcech náboženských církvi, jednomu i druhému ovšem nezávisle a suverénně. Ve skutečnosti ovšem není to rozlišování tak jednoduché.

V přímé souvislosti s tím, co výše uvedeno, nutno zdůraznit ještě jednu zásadní věc: úvaha o vzájemných vztazích mezi zásadou mravní a politikou není tak zbytečná, jak by se na prvý pohled mohlo zdát. Stalo se totiž v denní praxi toto: katolík politicky organizovaný v lidové straně, který chodil často veřejně k sv. svátostem, psal při tom anonymní udavačské listy, ve kterých snášel velmi neodpovědným způsobem všemožné diffamace proti bližním, kteří mu byli v rámci politického dění nepohodlnými. Místní duchovní správce, jenž mu velmi přál právě pro jeho (formálně) horlivý náboženský život, byl upozorňován na vnitřní rozpor mezi formální praxí náboženského života a praktickou činností v životě občanském, nechtěl uznati, že zde je zavrženíhodný rozpor o své shovívavě omluvné stanovisko formuloval prostě tím, že inkriminované skutky nezasahují do sféry náboženské, nýbrž týkají se života politického! Je dále faktem, že na jedné schůzi důvěrníků vykládal kdosi věci, o jejichž objektivní nepravdivosti byl přesvědčen, a byv na to přátelsky upozorněn, omlouval se tím, že nechceme-li zůstat pozadu za jinými, musíme postupovat podobně jako oni, slíbiti tedy něco, i když víme, že to je neuskutečnitelné! A je dalším faktem, že zas někdo jiný označil za politický primitivismus domnívati se, že platnost mravních zásad, zejména povinnost prav-

domluvnosti má neomezenou závaznost také v životě veřejném. Z toho je patrné, jak tento machiavelistický kaz už pronikl hluboko do našeho organismu a jak nesnadno bude odstraniti pozvolna zase všechny škodlivé jeho vlivy.

Politické dění má svou vlastní zákonnost, podobně jako dění hospodářské, umělecké, technické anebo všeobecně vědecké. Náboženství samo o sobě nestará se tedy o to, jaká opatření učiní stát pro rozvoj zemědělství, obchodu, živností, věd nebo umění, jakým způsobem zařídí si své mezinárodní styky a jaká nařízení vydá pro poštu, železnici a letectví. Ve výběru politických prostředků, pokud zůstávají jenom politickými, je stát úplně nezávislý.

Z té okolnosti však, že politická sféra má své vlastní odůvodněné dění, neplyne ještě zdaleka, že by náboženství nemělo vůbec žádného místa v oboru politickém. Náboženství nestará se ovšem o to, jakým způsobem jest konstruován moderní rotační stroj, záleží mu však velmi na tom, slouží-li tento stroj tisku dobrých nebo špatných knih. Náboženství nemísí se do vědeckých method matematiky nebo filologie, také ne do politiky obchodní, hospodářské, zemědělské nebo finanční, jako takové. Jako však je nutno přihlížeti s hlediska náboženského k tomu, zda při vyučování matematice je vše ovládáno duchem náboženským nebo duchem nábožensky lhostejným nebo dokonce duchem, který je nepřátelský všemu náboženskému, právě tak nutno s hlediska náboženského na to míti pozor, jaký duch proniká obor světské politiky. Vždyť každé politické hnutí má vedle svých jenom čistě politických cílů ještě tisícíroú příležitost šířiti toho ducha, kterým samo je proniknuto. Ba i uvnitř svého vlastního světského a státního působení má politika státi ve službách mravních ideí.

Stát, vyrůstající z nezbytnosti mravní lidské přirozenosti, je tím postaven do světového mravního řádu, který je na státu nezávislý, a který má všeobecnou platnost, do světového mravního řádu, který je větší a vyšší nežli stát, do řádu, který mravní svojí silou celý stát nese a ve všem jej proniká. Bez tohoto mravního řádu byla by existence státu velmi labilní, jeho trvání nemělo by základu, jeho moc příkazovací neměla by žádného odůvodnění a jeho zákony neměly by mravní závaznosti. Tento mravní řád však není nic jiného, nežli svatá Boží vůle, která se projevuje jednak zákonem přirozeným, jednak pozitivními Božími příkázáními, jejichž hlásání i ochrana jsou svěřeny zjevenému náboženství. Církev, stojíc na své nejvlastnější náboženské půdě, zvěstuje nám požadavky mravního řádu, které Bohem byly vloženy do naší přirozenosti, formuluje mravní nároky a práva jednotlivců, která vždycky musejí býti respektována právě tak jako práva rodiny, státu, národa a jako nárok dělníků na existenci lidsky důstojnou, zdůrazňuje povinnost vzdávati Bohu veřejnou poctu, která i stát zavazuje, a připomíná povinnost všech národů zachovávatí všecko, co Kristus přikázal (Mat. 28, 18). Tyto požadavky Božího řádu platí pro všechny lidi a všechna místa, tedy také i v politice. Církev, hlásajíc tyto zásady, stojí na půdě čistě náboženské a přece jenom může tolik pověděti i pro vlastní obor politický.

Náboženství, posuzováno s hlediska svého nejvlastnějšího oboru, je vůči pouhému politickému dění, jak říkáme, „negativní normou“, to jest, ono formuluje a chrání mravní základy, kterých žádná politika nesmí porušit, chceli býti opravdu politikou, odpovídající Božímu plánu a obšťastňující národ, jehož se týká. Podle toho nemůže politika ani ve svém nejvlastnějším oboru pracovatí s řádným výsledkem, odezírá-li od náboženských mravních základů. S druhé strany neplnilo by ani náboženství ve svém vlastním oboru řádně svého úkolu, kdyby nepředpisovalo mravních norem samotné politice. Dva sousedící pozemky není možno od sebe oddělití tak, že by tím byly stanoveny jenom hranice pozemku jednoho a nikoliv současně také užší hranice pozemku druhého. Při stanovení těchto hranic v oboru nábožensko-mravním je

jen ten rozdíl, že náboženství neustanovuje vůči politice jenom mravní hranice, nýbrž vymezuje při tom také hlubší pojetí státu i své vlastní podstaty, udává jasně své postavení uprostřed nejrůznějších vzájemných souvislostí světového mravního řádu, vytyčuje nové úkoly z toho vyplývající a otvírá zejména i mravní zdroje síly, tak nezbytné při vystřebávající politické práci. Tato vyšší mravní hlediska nezasahují rušivě do vlastního politického dění, právě tak jako sluneční světlo neruší přirozené zákonnosti růstu bylin. Porušuje-li politika tento oduševnělý mravní řád, pak opustila svůj vlastní obor a pouští se do výsostného území, na kterém má vládnouti jedině náboženství. V takovém pak případě není to vměšování se náboženství do politiky, nýbrž nejvlastnější jeho úkol: chrániti světový mravní řád. Proto máme povinnost starati se o to, abychom měli lidi politicky činné, tak aby to odpovídalo uvedeným zásadám. Kdyby tak čistě politický obor otevřel se všude tomu vlivu náboženství Bohem chtěnému, oč lépe by s námi bylo. Pak by v našich vnitropolitických vztazích vládlo více vnitřní pravdivosti, bylo by více vědomí odpovědnosti, bylo by více úcty před autoritou, více lásky k bližnímu a více smyslu pro ochranu cti a dobrého jména i politického odpůrce.

Vedle této kategorie věcí především politických máme také ještě jiný velký obor politických záležitostí, které jsou vždy mravními a náboženskými otázkami, a to již svou vnitřní povahou, a nikoliv snad jen pro nějaký vnější vztah. Je to obor nábožensko-politický a církevně-politický. Záležitosti církevně politické dělí se pak zase na dvojí skupinu, a to v záležitosti, které jsou už svojí povahou politické a zároveň nábožensko-mravní a také, které povahou svou jsou věcmi čistě náboženskými.

Manželství jest základní buňkou státu, na jejíž prosperitě závisí jeho blaho. Manželství však je zároveň také svátostí, od níž závisí náboženská spása potomstva. Škola má jistě veliký význam pro výchovu státních občanů. Proto také stát má svoji odůvodněnou kompetenci v otázkách školství. Náboženství však má vychovávatí jedny a tytéž dítky jednak tak, aby byly mravně dobrými státními občany, jednak tak, aby se mohli státi také šťastnými obyvateli nebes. A proto je také náboženství kompetentní uplatňovati se v otázkách školských. Je ovšem jisto, že není žádné zvláštní komunistické počítání nebo psaní. Může-li však už proto katolický křesťan posílati své dítky klidně do komunistické školy? Je zřejmo, že nikoliv, neboť by jim tam byly naočkovány komunistické zásady. A je to tedy na výsost důležitou mravní a náboženskou otázkou, jaké vychovatelské atmosféře svěrujeme na léta útlé dětské duše, je-li to atmosféra nábožensky lhostejná, indiferentní, liberálně křesťanská, anebo atmosféra cele a uvědoměle náboženská. Škola není jenom pro to, aby mechanicky pěstovala vědomosti, nýbrž ona má velký podíl při vzdělání celého člověka, a proto instituce školní jako taková už povahou svou má stránku státní právě tak jako stránku nábožensko-mravní. O všech těchto věcech první skupiny na poli nábožensko-politickém a církevně-politickém platí všeobecná věta: Po politické stránce těchto věcí jest stát pozitivní, náboženství negativní normou, po stránce nábožensko-mravní však je jenom náboženství pozitivní normou, a to nezávisle a suverénně.

Druhou skupinou nábožensko-politického a církevně-politického oboru jsou věci, které podle své vnitřní povahy jsou čistě náboženské, na př. svoboda bohoslužeb, volné hlásání slova Božího, udělování svátostí, duchovní správa, práce misionářská, svoboda církevních řádů, náboženská výchova, vyučování náboženství, otázky mravnostní, zkátka všechna ta svoboda, které je potřebí k životu a rozvoji církve ve všech směrech jejích úkolů. Právě tak jako náboženství nemá se vměšovati do vlastního dění profánní politiky, právě tak nemá se zase stát mísi do těchto otázek čistě náboženských. On má garantovati a chrániti svobodu církve a její nedotknutelnost. (Pokračování.)

Pravda v demokracii

Parasitem demokracie jest demagogie. Poněvadž moc v demokracii se vyjadřuje pouze číslem, jest první snahou všech demokratických vůdců a skupin získati číslo vysoké. A proto demagog nikdy nepodává lidu pravdu, tak, jak jest, nýbrž tak, aby se lidu líbila. Řeč politiků se obyčejně skládá jen z frázi, působících na cit, v nichž se pravda zastírá, pakli jest jen trochu šedivá. V rozpočtovém výboru mluvil o projektované investiční půjčce referent o rozpočtu ministerstva financí posl. dr. Nosek. Mluvil tak, jak jest celý problém, i o obtížích, se kterými se projektovaná půjčka setkává. A zvláště varoval před přepjatými nadějemi na výsledek půjčky, o niž jeden vysoký politik-demagog se vyslovil, že by měla vynést 2 a půl miliardy korun. Když proto dr. Nosek na základě holých skutečností konstatoval nemožnost takové transakce, tu politický list strany koaliční, jejíž předák se ukvapil s výrokem o půjčce, traktuje vývody referenta takto: „Poslanec Nosek velmi energicky mluvil proti investiční půjčce. Řikal, že její vypsání je nemožné, protože by neměla vůbec úspěch. Veřejnost jen zajímá, proč posl. Nosek tak ostentativně se vyslovil proti investiční půjčce, již očekává veřejnost a zejména dělnictvo.“ (Več. Pr. l. 27. ledna 1933.) Bude proto dobře s tím stovnati jiný posudek o investiční půjčce, který napsal „Hospodářský Rozhled“ ze dne 26. ledna: Každému znalci dnešních finančních a hospodářských poměrů musí býti sice jasno, že dnešní trh není pro podobnou emisi zralý, takže investiční půjčka mohla by poměrům více uškoditi než prospěti. Avšak politikové nenechají se ve svém postupu zadržeti střízlivými úvahami, neboť jim jde především o demagogické působení na voličstvo.

Abý bylo možno posouditi, který citát více odpovídá lépe skutečnosti, přinášíme stenografický záznam řeči posl. dr. Noska z rozpočtového výboru, z něhož bude jasno, zda směřuje proti investiční půjčce a vůbec, jak se to má s celým tím problémem.

Celá řada směrodatných činitelů dnes neobrací se k myšlence nových daňových zdrojů, nýbrž zvýšenou měrou k osvěžení hospodářského života. To jest také jediná rozumná cesta. Já považuji za svou povinnost upozorniti, abychom při tom všem mocném a toužebném očekávání hospodářského života též i na poli osvěžení státního podnikání, jež by bylo umožněno investiční půjčkou, přece jen zachovali si nezbytný a jasný smysl pro reálnost a abychom se nedomnívali, že to bude snadné a jednoduché opatřiti si velikou investiční půjčku. Nesmíme ponechati širší a ne vždy nejlépe informovanou veřejnost v domněni, že jest to jediný klíč k situaci a že v ten den, kdy půjčka bude upsána anebo potřeba získána, budeme již míti veškerý ten problém nezaměstnanosti vyřešen a že zmizí všechny ty obtíže, které ještě na dlouhou dobu zůstanou v soukromém podnikání.

Jest faktum, že mnohdy činitelé velmi závažní mluvili v poslední době u nás o tom, že by měla býti investiční půjčka veliká, 2 až 2.5 miliardy. To mínění se rozšířilo ve veřejnosti velmi rychle. Kdyby se to však neuskutečnilo, pak by se s klidem nepřijal ten fakt a nezdar půjčky by přinesl velké zklamání a rozmrzení.

Kdo jest ten, kdo za dnešních poměrů na dnešním peněžním trhu měl by 2 až 2.5 miliardy upsat jen tak beze všeho? Odkud ty peníze se mají vzít? Jestliže to začneme od velkých peněžních ústavů, od bank, musíme si uvědomiti, že, i když mají u Národní banky určité položky na žirovém účtě, přece jen daleko nedosahují té částky, která byla vyslovena. Ani pojmově nebylo by možné všechno to na půjčku věnovati tak, aby si peněžní ústavy nenechaly nic pro případ potřeby, až by se hospodářský život začal znova rozvíjeti. Ony musí financovati svoji klientelu.

Pokud se týče peněžnictví lidového ve smyslu technickém, do něhož zahrnujeme hospodářské záložny, spořitelny, občanské záložny, různé typy záložen, raiffeisenek a záložen s ručením omezeným, některé z nich udržují si ještě náležitým způsobem mobilitu, ale v celku jsou

angažovány na úvěrech hypotekárních takovým způsobem, že s nějakým obnosem do desítek a set milionů jdoucím, který by měl být od nich na půjčku upsán, nedá se reálně naprosto počítati. Dovolím si upozorniti na zajímavá fakta. Při stavu státních dluhů 38 miliard máme 22 miliony jmenovité hodnoty cenných papírů. Ale v Praze můžeme za jeden den na burse počítati jen s obratem 3 mil. Kč, někdy více, někdy méně. Za této okolnosti, kdy jedna desetina promile v celém stavu se projevuje v hospodářské výměně, když někdo potřebuje kaucí nebo něco podobného, jest viděti, jak jest to nedostatečné a jak jsou slabé ruce na něco takového, čím by byla investiční půjčka v té výši, o které jsem se zmínil.

Ti, kdož prožili bolestný pokles kursů, neodhodlají se tak snadno upsati i za příznivějších kursů novou investiční půjčku, když by byla vypsána na 20 až 40 let. Jakmile by bylo nebezpečí, že kursy té půjčky poklesnou, můžeme zcela určitě očekávati, že zájem té veřejnosti, k níž popředně by se půjčka obracela, byl by pramalý. To je již tak v hospodářském podnikání, že kdo věnuje do takové půjčky peníze, obává se kursovních ztrát, kdyby podmínky pro emisi nové půjčky byly tak nepříznivé, že by emisní kurs byl příliš nízký, byla by tato okolnost se stanoviska státního a s hlediska úrokové jeho politiky, kterou vláda se snahou všeho uznání hodnou sleduje, velmi nepříznivá.

Račte uvážiti, jak by ty věci vypadaly dále, kdyby se tomuto poklesu kursu mělo čeliti nějakým výhodnějším zúročením. Kdyby se udělala půjčka 7%, bylo by to přímo proti všem našim dosavadním zásadám a intencím a neodpovídalo by to naprosto tomu, co chceme míti. Uvádím to úmyslně za tím účelem, aby širší naše veřejnost si toho trochu povšimla a s námi sdílela obtíže, které má její parlament a její vláda, *aby se nedomnívala, že s takovou lehkostí stačí, aby někdo ve vládě nebo v parlamentě „jen chtěl“ a že už se to všecko dá udělati. Někdy bývají takové náhledy, že záleží pouze na dobré vůli nebo na špatné vůli příslušných činitelů. Kdyby prý se o to trochu starali, že by to všecko šlo.*

Hovělo by našim přáním, kdybychom investiční půjčku upsali jako 5%. Jinak bychom měli zase ohromnou otázku neodvratného posunu kursového na příklad všech našich 6% půjček, kterých máme za 11 miliard. Račte si uvážiti, co by znamenal takový pohyb kursů, poněvadž držitelé těch půjček by se jich zbavovali, chtěli by je realizovati, když by mohli upisovati půjčku výhodnější, 7%.

Nepomůžeme si ani takovým námětem, jako jest otázka konverse papírů 6, 5 a 5½%. Kdybychom chtěli dělati konversi v pravém technickém slova smyslu, musili bychom míti pro ty, kteří by si přáli splacení půjček, také hotové peníze, a s tím za dané situace nemůžeme vůbec počítati.

Prosil bych, aby to, co jsem prozatím přednášel, nebylo posuzováno jako nějaké škarohlídské stanovisko nebo jako nějaký názor, který by prohlašoval, že není zde již pomoci a že investiční půjčka nedala by se nijak realizovati. Dovoluji si upozorniti na fakt, že daleko větší přízeň než dlouhodobé ukládací papíry naleznou krátkodobé pokladniční poukázky. Jest to fakt dobře známý, že na našem trhu bylo jich umístěno poměrně velmi mnoho. Račte uvážiti, že ten, kdo si koupí pokladniční poukázky, nemá kursového risika. Když se emituje za 99.50, on ví, že do roka musí dostat kapitál zpět, u něho to zúročení činí téměř 6%. Dále ví, že bude-li peníze potřebovat, že je dostane v krátké době zpět. To jest pro něho příznivější, než kdyby lokoval peníze do dlouhodobých půjček, zejména když máme tak značné obtíže, pokud se týče možnosti lombardu u Národní banky. A Národní banka nemůže je lombardovati, poněvadž by jich dostala velmi mnoho a dostali bychom se pak k nebezpečí valuty samé.

Všecky tyto obtíže nám ukazují příslušnou možnost, jak by se přece jen tyto věci daly zařídití, ovšem nejsou po té stránce tak jednoduché, jak by se mohlo zdáti. Řeklo by se, když to nejde dlouhodobou půjčkou, že se udělá emise krátkodobých poukázek. Ale naše finanční správa má právě v této době své určité starosti. Musí pečovati o to, aby zase nebolestným způsobem a pro stát výhodným umístila prolongované pokladniční poukázky. *Máme únor, do května musí býti poukázky nové prolongovány obnosem něco přes 2 miliardy, a na podzim přijde další otázka 600 mil. pokladničních poukázek. Tranche investiční půjčky ve formě pokladničních poukázek byla by velmi špatně připravena, kdyby se nepodařilo tímto způsobem provésti prolongaci pokladničních poukázek splatných letošního roku.* Tedy prosím, tato fakta máme před sebou a jest viděti, že se všichni činitelé u nás, parlament, vláda, tisk a všichni ostat-

ni musí dáti do služeb této věci, že musí docela klidně a reálně ji rozložit a učinit vše, co je v našich silách.

Na druhé straně bylo by nesprávné se domnívat, že není možno, aby náš trh ještě strávil nějakou dávku pokladničních poukázek. Je-li považovati za nepravděpodobné umístění dlouhodobé půjčky, jest zase možno na druhé straně předpokládati, že 300 milionů investiční půjčky ve formě pokladničních poukázek mohlo by býti na našem trhu umístěno. Peníze budou věnovány jen nezbytným a rentabilním investicím. Vláda tyto věci sleduje a učinila již usnesení a přikázala jednotlivým resortům, aby sestavily přehled nutných investic a mezi nimi zase aby rozlišovaly investice nerentabilní a rentabilní. Přihlížeti se má jen k investicím nutným a rentabilním.

Jakmile to, co bude umístěno při první tranči, bude spotřebováno, bude naděje k dalšímu umístění tranche, pro př. k prolongování tranche první. Ony peníze se mnohokrát obrátí ve mzdách dělnických, v honorářích úřednických a platech za dodaný materiál. Přirozeně, že to také umožní, aby lidé mohli platiti příslušnou kvotu daně důchodové a daně výdělkové.

Kořeny peněžní tísně

Jest citelný nedostatek volných peněžních kapitálů nejen u jednotlivců, nýbrž hlavně u peněžních ústavů. A úrok ze zápůjček bankovních jest nepřirozeně veliký.

Dříve budilo rozruch, když byl některý peněžní ústav immobilisován, dnes si toho téměř nikdo nevšimne. Hlavně na Moravě celá řada záložen a raifeisenek nemůže vrátiti vkladatelům peníze, ač na ně čekají už dlouhé měsíce. Ústav nemůže si na svoje jistoty (dluhopisy) vůbec opatřiti lombardem potřebné hotovosti. A při tom nejde snad o peněžní ústavy fallitní. Vždyť i na první hypotéky nejsou k dispozici peníze, neřku-li na krytí jiné.

Hospodářská krise nynější, trvající už plná tři léta, má některé znaky, jimiž se liší od zjevů podobných v minulých dobách. Dříve, ochablo-li hospodářské podnikání (výroba i obchod), nastávala vždy plethora peněžní. Byl nadbytek volných peněz, pro něž nebylo umístění. Bylo to zcela přirozené. Výrobci, podnikatelé nemajíce zajištěný odbyt, omezovali výrobu, neinvestovali, nekupovali do závodu suroviny a likvidovali při tom své pohledávky za odběrateli. Obchodníci vyprazdňovali své sklady a nekupovali. Peníze takto uvolňované přicházely na peněžní trh a sflačovaly úrokové sazby a v důsledcích způsobovaly zdvíhání kursů státních papírů. V nynější krizi — ale jen na počátku jejím r. 1930 — rovněž bylo viděti stejný zjev: byla plethora peněžní. Banky měly na žirových účtech v Národní bance, po případě v Poštovní spořitelně velké obnosy, jež jim nesly jen nepatrné procento. Ale jak krise postupovala a hlouběji se zažírala do hospodářského života soukromého i státního, tu bylo znehodnoceno ono staré pravidlo o souvislosti tísně výroby a plynulosti peněz. Dnes máme hluboký pokles výroby a obchodu a při tom těžký nedostatek peněz.

Bezprostřední vnější příčinou nedostatku peněz, jaký cítíme nyní, bylo odvolání cizích kapitálů, uložených u nás krátkodobě. Náš rozvoj průmyslový i obchodní děl se po převratu tak rychle, že na to nestačil přírůstek kapitálový z úsporných vkladů, který znamená asi hodnotu, o niž se může každý rok rozšířiti výroba a obchod. Náš hospodářský život však se nadouval tak rychle, že mu nestačil domácí přírůstek kapitálový a proto se obraceli podnikatelé o kapitál do ciziny, kde bylo volných a laciných peněz mnoho. Jen ve třech koncernech, Škodovka, Poldina Huť a Vítkovice, bylo přes 900 milionů krátkodobého kapitálu cizího, francouzského, holandského a anglického a v ostatní výrobě a obchodu dalších 900 milionů. Tyto ohromné kapitály, jež u nás sloužily a byly půjčeny krátkodobě, především v průmyslu k provoznímu účelu (investiční částky daly peněžní ústavy domácí), byly odvolány r. 1931, když se ostatní státy kolem nás začaly zmítati v krizi moratorií. Opatrná cizina náhle vypověděla své krátkodobé úvěry a naše národní hospodářství dovedlo mobilisovat peníze takovou měrou, že nikde neuvázlo s vrácením půjčených kapitálů.

Dnes už možno napsati, že náhlé vypovězení krátkodobých peněz mělo býti dokonce nátlakem na nás, abychom opustili linii naprosté suverenity a velmocenský kapitál chtěl nás tou-

to cestou donutiti k vytvoření federace podunajské. Byla proto na západě Evropy mrzutá nálada, když naše republika dostala přesně všem svým závazkům. Na místo kapitálů cizích musel zaskočiti kapitál domácí, a tak zmizela z bank značná část volných prostředků peněžních. Dále uvázlo našim exportérům mnoho set milionů ve státech, ohlásivších moratorium. Jsou to státy na jihovýchod od nás. Ty uvázelé peníze se budou uvolňovati hodně pomalu.

To jest jedna z vnějších akutních příčin nedostatku volného oběživa v našem státě, vzhledem k přísně zachovávané zásadě Národní banky o množství oběživa a zlatém krytí.

Velice zhoršuje poměry na trhu peněžním stát sám. Rozpočty byly sice až dosud na papíře v rovnováze, ale skutečné hospodaření státní jest už dlouhou řadu měsíců (téměř dvě léta) pasivní. Státní pokladna má každý měsíc manko a vypomáhá si, jak může. Ke konci minulého roku činil schodek státní pokladny již $1\frac{3}{4}$ miliardy korun. Stát vydával státní pokladniční poukázky a v době nejtěžší musel jejich úrokovou míru stanoviti na $8\frac{1}{4}$, aby peníze dostal, resp. nemusel proplatit. Peníze státem spotřebované nad skutečný příliv příjmů jsou tak odnímány výrobě. Banky jsou nuceny kupovati, po případě je prolongovati, pokladniční poukázky, a dokonce jsou lákány, aby k účelům pokladny státní uložily v Poštovní spořitelně peníze až na 6 proc., takže jim nezbyvá pro financování hospodářského podnikání kapitálu. V trvalém odnímání volných peněz, jak to provádí stát pro své účely, jest další příčina nedostatku kapitálu pro soukromé podnikání.

Avšak nejedná se jen o akutní bídu státu, kdy stát shání peníze, kde se jenom dá. Nutno upozorniti na to, jak stát trvalou politikou daňovou pracoval proti vydatnějšímu tvoření kapitálů. Přesný rozbor není možno provésti, ježto nemáme zjištěny důchody obyvatelstva v jednotlivých rocích. Nicméně bylo uznáno už téměř všeobecně, že státní rozpočet i v té výši, jak jej upravila posledně parlamentní sedma, jest ještě značně vysoký a neúměrný poplatní síle obyvatelstva. Tak připadalo na 1 obyvatele republiky daní, dávek atd., vyjímaje dávku z majetku, v jednotlivých letech:

r. 1919	Kč 144.9	r. 1921	Kč 631.7
r. 1920	Kč 402.—	r. 1922	Kč 647.5
r. 1923	Kč 582.9	r. 1926	Kč 695.2
r. 1924	Kč 620.8	r. 1927	Kč 773.4
r. 1925	Kč 646.1	r. 1928	Kč 762.4

Vidíme, že zatížení občanů stále stoupá a není úměrno zatížení z dob staré říše, kdy činilo v průměru 1911—1913 K 56.8, což i při vysoké relaci zlaté, vyjádřené číslem osm, daleko by nedosáhlo zatížení stávajícího. I kdybychom připustili, že důchody obyvatelstva též stoupaly, přece zdaleka nedosáhlo zvýšení té proporce, v jaké stoupala státní břemena.

Jest tedy nesporno, že stát zpomaloval tvoření kapitálů tím, že příliš mnoho dostával z národního důchodu pro sebe a spotřebovával nadměrné částky ke krytí osobních nákladů, které jsou v naprostém nepoměru k tomu, jak to jest jinde. V dobách konjunktury ještě se ono „ujídání“ sneslo, ale v posledních letech, kdy hospodářská tíseň tak vzrostla, přešla choroba latentní v chorobu náhlou.

Další příčinou toho, že není dostatek volného peněžního kapitálu, jest nesprávná finanční politika peněžních ústavů samých. Nejprve si všimněme, jak jsou rozděleny vklady na knížky u peněžních ústavů jednotlivých odvětví: (Viz tabulku na str. 8.)

Tabulka prozrazuje několik zajímavých okolností. Tak ukazuje, že pokles vkladů u bank při přechodu z r. 1930 do r. 1931 jest vyvážen vzrůstem vkladů u spořitelen. To znamená, že vkladatelé poplašení tatarskými zprávami o bezpečnosti vkladů v bankách, utíkali s nimi do spořitelen. Ve skutečnosti pak spořitelny vykazují už pokles, který se ještě zhoršil r. 1932.

Peněžní ústavy všechny bez rozdílu dopouštěly se chyby, že se nestaraly o dostatečnou peněžní mobilitu pro doby zlé, a že při poskytování úvěru nepečovaly dostatečně, aby mohly v případě potřeby úvěr rychle likvidovati. Peněžní ústavy všechny bez rozdílu příliš mnoho poskytovaly zápůjček na investice. Není u nás mnoho jednotlivců-kapitalistů, kteří by byli podnikateli. Náš průmysl jest v podstatě vybudován na úvěru bankovním, takže banky nejsou už ani věřiteli, nýbrž majiteli závodů. Nadměrné částky peněz, uložených v peněžních ústa-

Vklady na knížky u peněžních ústavů.

Rok	Banky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku		Spořitelny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a na Slovensku		Okresní záložny hospodář. v Čechách		Ústředí družstev	Úvěrní družstva									Akc. peněžní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi		
	Počet úst. vkl. přijímajících		Vkl. na knížky a poklad. poukázky v mil. Kč		Počet ústavů			Vklady v mil. Kč		v Čechách, na Moravě a ve Slezsku			na Slovensku a Podkarpatské Rusi			Počet ústavů		Počet ústavů	
										záložny		kampeličky (raif-fisenky)		Počet ústavů					
	všechny		jež výkaz zaslaly		všechny			jež výkaz zaslaly		Počet ústavů		Počet ústavů		Počet ústavů		Počet ústavů			
										Vklady v mil. Kč		Vklady v mil. Kč		Vklady v mil. Kč		Vklady v mil. Kč		Vklady v mil. Kč	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1919	34	1.267'7	366	5.326'3	145	807'9	3'7	1.413	1.203	2.387'7	3'798	3.655	1.34'5		233	55'2	246	1.180'6	
1923	35	6.332'4	372	10.239'0	154	1.938'7	13'6	1.531	1.439	5.870'0	3'931	3'8'5	2.924'5		325	77'7	176	2.090'2	
1925	33	8.158'4	370	11.871'9	158	2.405'2	26'7	1.588	1.484	7.331'8	4.006	3.923	3.616'2		486	126'9	13	2.317'9	
1927	28	9.192'1	372	14.239'2	168	2.902'2	43'2	1.664	1.584	9.211'7	4.047	4.021	4.151'7	866	802	314'4	98	2.660'7	
1929	24	10.126'3	368	16.586'0	171	3.464'8	54'1	1.800	1.703	11.069'0	4.190	4.162	4.904'8	1.069	1.009	597'9	90	3.028'1	
1930	24	11.162'1	366	18.065'6	171	3.807'8	55'7	1.899	1.769	12.139'5	4.269	4.226	5.246'3	1.172	1.106	736'0	79	3.173'1	
1931	24	10.848'3	367	19.900'7	172	4.187'9	58'4	2.053	1.974	12.800'3	4.327	4.274	5.306'2	1.231	1.187	781'3	76	2.955'0	

vech, bylo použito jen pro investice, a ty jsou při nejmenším zatlučené a nelikvidovatelné. Směnky na ně vystavené jsou finanční, nikoli obchodní. Naše úvěrování jest na rozdíl od finančních metod světa západního podnikatelské a rázu dlouhodobého. V době krise pak nejenom že nelze kapitály uvolnit, nýbrž nutno často nové úvěry poskytovat, aby se staré úvěry nestaly vůbec nedobytnými. Tedy nedostatečná péče o mobilitu a přílišná blahovůle v poskytování investičních úvěrů jest jednou z příčin nedostatku volných kapitálů v nynější době.

Naše peněžnictví má dále několik vad speciálních. Před válkou mělo každé odvětví peněžnictví přesně vymezenou působnost. Tak spořitelny byly čistými ústavami depositními. Držely vysokou mobilitu, měly nízké úrokové sazby, byly jistými komitenty při umísťování státních půjček a povolovaly jen primissima zápůjčky, hlavně hypotékární, při odhadech velice opatrných. Po válce byly strženy do všeobecného politického ruchu. Do spořitelen nastoupila nová správa podle voleb v městě, a ta začala činiti na ústav vysoké nároky. Spořitelny byly nuceny poskytovat hojně a neúměrně zápůjčky komunální a stavební (družstvům), takže obnos peněz takto umístěných byl neúměrný. Z důvodů prestižních a „sociálních“ pustily se mnohé spořitelny do nákladných staveb, k jejichž úrokování a amortisování spolu s náhle se zvyšujícími nároky ředitelů i ostatních úředníků nestačilo nízké rozpětí úrokové, jímž byla dříve uhrazována reжіe. Ředitelové, aby si opatřili potřebné obnosy ziskové, pustili se do obchodů rázu bankovního, financovali průmyslové podniky, sháněli k tomu peníze i za cenu vysokých úroků a zapomínali namnoze na původní poslání spořitelen.

Proto jest také určitá část spořitelen immobilisována (když nehledíme k možnému lombardu cenných papírů) a některé se dostaly do nesnázi jako všechny ústavy, financující průmysl.

Také některé záložny proti svému poslání poskytovaly drobný úvěr provozní, začaly si hrát na banky. Zakládaly různé podniky a stávaly se podnikateli. Přechasto v tom byla snaha ředitelů domoci se přes zvýšený zisk ústavu zvýšení platů až do úrovně ředitelů bankovních. Finanční base záložen takových jest daleko slabší než bank, jejich vlastní jmění jest nepatrné a podíl jejich nelze srovnávat s akciovým kapitálem. Proto také konce takových chybných kroků jsou velice náhlé.

Nejvíce jsou podrobeny doзору veřejnosti a posudkům ne vždy spravedlivým akciové obchodní banky. Vzpomíná se několika smutných zjevů (pád čtyř bank), riskantní, spekulativní obchody ředitelů, sanace, vysoké platy a pod. Veřejnosti dostačí tyto zjevy k odsuzujícímu posudku, ač věcné posouzení celého problému není tak jednoduché. Banky (všechny) dostaly se do zlé finanční situace Rašínovou deflací. Rašín chtěl zabít inflaci a spekulace, k nim sváděla. A udělal to tím, že zvedl v době velice krátké kurs koruny na troj-, ba i čtyřnásobnou hodnotu. To znamenalo, že vybral kapsy jedněm a naplnil druhým. A zlé je v tom, že zabil do značné míry výrobu, a hlavně zničil mladé bankovníctví. Průmysl náš byl

vybudován na úvěru bankovním, jak bylo už napsáno. Bylo to dokonce kladeno jako povinnost, aby banky, do nichž se hrnuly po válce málo cenné papíry, podporovaly národní osvobození i na poli hospodářského podnikání a poskytovaly úvěr každému, a to celý, investiční, provozní i obchodní, každému, kdo chtěl „vytlačovati Němce z průmyslového života“. Deflace, která snížila ceny všeho, ale nechala plné dluhy, zničila valnou část takto založených podniků a banky se vinou státu octly na pokraji záhuby. Že byly při tom i věci rázu trestního, je pochopitelné. Stala se pak další chyba, že čtyři velké banky byly ponechány záhubě. Pád jejich vyhnal miliardy z českých bank do německých a otřásl důvěrou všeobecnou. První sanace z r. 1924 byla sotva poloviční a sanace z r. 1932 by asi stačila, kdyby nebylo hospodářské krise.

Banky (v celku) nemají peněz, nebo je rezervují pro své průmyslové koncerny, až začnou pracovat. Problémem u nich jest úroková míra, jakou počítají svým dlužníkům. Ta jest vysoká, jde namnoze i nad 10 procent, a až dosud jsou málo účinné všechny snahy o její snížení. Banky namnoze snížily osobní režii, ale ani to nestačí při pokleslých obrátech. Banky prostě nemají co dělat a nevydělávají. Vysoká úroková míra, kterou žádají od svých komitentů, není jim pouze úrokem, kryjícím režii, nýbrž i pojišťovací premií pro hrazení četných ztrát, jež banky utrpěly, nebo ještě utrpí, a svých dlužníků, bude-li hospodářská krise postupovat.

Problém úrokové míry a jejího snížení není zcela jednoduchý. U venkovských Raiffeisenových záložeh a namnoze u ústavů lidového peněžnictví vůbec není tohoto problému. Ústavy tyto platí ze vkladů 4—5 % a žádají 5½—6 % (na směnky 7 %). Zemědělci v celku nemají vysoký úrok z jednoduchých zápůjček. Ten jest jen v bankách a pro zemědělce není bankovní úvěr vůbec vhodný. Tedy problém úrokové míry týká se pouze průmyslu a obchodu a bank. Dokud bude trvati hospodářská krise, dokud nebude tato obtíž spolehlivě vyřízena, banky musí krýti režii, nebo budou potřebovat po čase novou sanaci. Každé sáhnutí do osobní režie (počet úředníků a jejich platy) vyvolává ostrý odpor postižených a jejich politických zastánců.

Národní banka snížila eskontní sazbu na míru u nás dosud nebývalou 3½ %. Ale bylo by optimismem čekat od tohoto, jinak výborného činu, nějaký velký úspěch. Aby tato nízká sazba mohla vykonati větší vliv na národní hospodářství a donutiti banky k pronikavému snížení debetních úroků, musela by Národní banka za tuto sazbu také peníze do oběhu dáti. A o to jde skoro víc, než o úrokovou míru. Až dosud Národní banka omezovala oběh bankovek na míru minimální. Z posledního výkazu vysvítá, že v oběhu není ani ca 5.200.000.000 Kč bankovek (i státovek), a ježto jest asi 1 miliarda thesaurována, slouží hospodářskému životu jen málo přes 4 miliardy korun, což jest naprosto nedostatečná suma, zvláště když si všimneme poměru mezi množstvím oběživa a výší státního rozpočtu.

Národní banka neposkytuje hospodářskému životu peníze, ježto vedoucí její činitelé jsou toho mínění, že pro financování není hospodářského podkladu. Že peníze takto vydané nesloužily by obchodnímu a výrobnímu obrátu a nevracely by se po 3 měsících zpět, nýbrž že by opět sváděly k investicím, které se nejeví nyní žádoucími. Úplně nelze těmto argumentům upřítí oprávněnost, ale nesmí se jíti příliš daleko. Politika Národní banky, která odmítala i primissima směnky, když o nich měla mínění, že jsou rázu finančního (výpůjčky určené k zaplacení dluhu neb investice), způsobila, že deflační proces pokračoval a poměry výroby, odkázané namnoze na úvěr, se zhoršovaly. Bylo by jistě správnější regulací oběživa zachovávatí koruně kupní sílu z dob konjunktury 1926—1928. Hospodářské hodnoty se tvoří z výroby. Politiku Národní banky podporuje ovšem zákonité ustanovení o procentu zlatého krytí a obsahu zlata v koruně. Snad bude prakse Národní banky při poskytování úvěrů, hlavně lombardních, blahovlnnější, když se ukazují už první červánky nové, příznivější doby hospodářské.

Souhrn: Peněžní tíseň sestává z nedostatku volného kapitálu a nepřiměřeně vysoké úrokové míry debetní. Způsobily ji: a) odvolání cizích kapitálů u nás umístěných; b) nezdravá politika státu, která odssává příliš mnoho z volných kapitálů vůbec a nyní v krizi zvláště; c) nezdravá politika peněžní jednotlivých druhů peněžnictví, zvláště malá mobilita a nesprávné rozdělování úvěrů; a) důsledky Rašínovy deflace; e) příliš úzká úvěrová politika Národní banky. Řešení musí býti proto stejně složité a bude namnoze velice pomalé.

Mladá generace ve stranách

Konflikt „Mladé generace“ národní demokracie s oficiálním vedením strany.

„Uvnitř československých vládních stran odehrává se nyní tuhý, podzemní zápas mezi starou a mladou generací o vedení. Mládež, sdružená ve velkých stranických organizacích, poznala, že je nejažilnějším činitelem ve stranách. Aniž se octla v nějaké strohé protivě k mateřským stranám, přece se vzrůstající energií požaduje, aby důležité stranické funkce byly obsazeny, pokud možno, jejich lidmi. Výměna vedoucích mužů v aktivní politice v republice jest otázkou jen několika málo let. Podstatnou známkou československého parlamentarismu je, že jeho představitelé jsou jen z menší části z vrstvy čtyřicátníků a padesátníků, ale z největší části z lidí starších, politiků předválečných a převratových. Za nimi stojí dorost již léta připraven. Dlouhou činností ve stranách jest politicky vyškolen a nadto lépe než vedoucí straníci chápe a zná přání a požadavky širokých vrstev voličských, s nimiž je v daleko užším styku, již proto, že je zatím jejich součástí. Tuto mládež pudí ctižádost do veřejného politického zápasu. Problém generací má pro všechny české strany mimořádnou časovost.“ (Přítomnost, 18. ledna.)

Otevřený konflikt Mladé generace národní demokracie s oficiálním vedením strany je ve svém vnějším průběhu znám, přece však nebyl zhodnocen význam této události objektivněji a v plném svém významu, který přesahuje hranice strany, ve které se odehrál. Mladá generace národně demokratická svolala si po četných vnitřních konfliktech se stranou, kdy její vedení bylo rozpuštěno, list její jí odňat, vlastní vzdorosjezd na 8. ledna do Prahy. Oficiální vedení strany zakázalo tento sjezd a ohlásilo trestní opatření pro ty, kdo se sjezdu, v jehož čele stál dr. Ladislav Rašín, zúčastní. Tato klatba neměla však žádného významu, nikoho nezastrašila a sjezd měl zřejmý úspěch, tak jasný, že strana ustoupila od všeho stíhání provinilců a spokojila se jen prohlášením oficiální neplatnosti sjezdu. Sjezd se vyslovil pro vystoupení strany národně demokratické z vlády, v níž mají Němci takový vliv, a pro nacionální politiku v duchu zesnulých vůdců dra Aloise Rašína otce a Viktora Dyka. Mladá generace manifestovala zde pro provádění nejvlastnějšího programu strany a proti trvalému kompromisování ve vládě, ve které po stránce nacionální národní demokracie se pohybuje dlouho už na společné linii s ostatními stranami v dohodě s Němci. V národní demokracii jsou zřejmě dvě křídla; jedno průmyslnické, vedené prof. Hodačem, generálním sekretářem česko-německého svazu průmyslníků, a druhé, nacionální, vedené státoprávníky z minula, dr. Hajnem, posl. Špačkem ve stopách mrtvého barda tohoto směru Viktora Dyka a v duchu Rašínově.

Průmyslnické křídlo si přeje spoluvládu s Němci, poněvadž u něho rozhodují zájmy státně hospodářské, nacionální křídlo žádá politiku radikálně národní, tak aby národní demokracie se stala jedinou představitelkou pravcového nacionalismu a spolupracovala, eventuálně splynula s ligou Stříbrného a fašisty. Dr. Kramář stojí nad oběma směry rozpolcen v sobě. Srdcem je s mladými nacionalisty, ale z důvodů politicko-hospodářských chrání vedení Hodačovo, který je místodržícím dra Preise, šéfa a dirigenta čsl. průmyslové politiky. V roce 1928 dr. Kramář vyjednával prostřednictvím gener. tajemníka Hlaváčka o splynutí s frakcí Stříbrného v jedinou stranu národní, ale pak ustoupil, nevěřiv patrně, že za Stříbrným jde více lidí, než co by stačilo na jeden mandát.

Nuže, mladí národní demokraté domyslili tento Kramářův pokus a žádají totéž ještě dnes, chtějíce veškeré pravicové skupiny nacionalistické soustře-

dití v jediném táboře a omladit tak stárnoucí stranu národně demokratickou.

Ukázalo se pak, že za mladými stojí i značná část starých ve straně a že to není boj mladých se starými, nýbrž zápas dvou křídel, při čemž mládež jde s křídlem nacionalistickým.

Týden po vzdorosjezdu se vložil do celého sporu dr. Kramář v novinách, ale neřekl rozhodného nic. Vyhnul se vůbec vlastnímu jádru sporu a chytil se vnějších věcí: discipliny, pořádku ve straně a hájení usnesení valného sjezdu strany, který (aby odstranil vedení mladé generace s drem Rašínem v čele) se usnesl, že členy Mladé generace mohou býti stoupenci strany jen ve věku do 26 let.

„Jen tak se dívám na sjezd Mladé generace, poněvadž pro mne musí býti zachování platných řádů strany věcí hlavní. I kdyby se byl usnesl (t. j. vzdorosjezd mladých z 8. ledna) na nadšené chvále politiky strany, nemohl bych schvalovati úmyslné překročení usnesení valného sjezdu strany. Také mně pranic nevdá opoziční nálada a usnesení sjezdová. Není možno se klamati o tom, že odpovídá náladě velikého počtu členů naší strany a řeknu otevřeně, kdyby nebylo té oddanosti strany ke státu a vědomí povinnosti sloužiti mu i na nebezpečí ztráty popularity, když toho jeho zájem vyžaduje, snad náladě převážné většiny strany.“

Tak dr. Kramář dal vlastně obsahově za pravdu mladým, odsoudiv jenom formálně jejich čin. Ale každý ví, že jiným způsobem, než tím, že se ozvou veřejně, se nemohou proti administrativní byrokracii stranické dovolati váhy žádné skupiny ve straně, které režie, rozprostřevší nad sebou deštník t. zv. discipliny a pořádku, nepustí jinak vůbec uvnitř strany ke slovu, nebo přes všechny námitky klidně přechází k dennímu pořádku. V tom čin Mladé generace národní demokracie je příznačným pro dnešní stranictví a strany vůbec. Dr. Kramář připomněl — zřejmě polemicky proti mladému Rašínovi, že před lety jeho otec dr. Alois Rašín potlačil rázně všechny snahy po autonomii Mladé generace uvnitř strany. Ano, tenkrát! Ale od té doby ztratily všechny strany u nastupujících voličských ročníků, ale také u svých vlastních starších příslušníků mnoho nimbu a autority a obdivu. Že po převratu Mladá generace národně demokratická svůj boj o autonomii prohrála a roku 1933 vyhrála — právě to je příznačné, to právě mluví o změně smýšlení a ztrátě autority stranických byrokracií.

K jakým komickým situacím to došlo v národní demokracii, je vidět na parlamentní epizodě se zákonem o počtě dru Aloisu Rašínovi. Jirí Stříbrný a luďáci podali návrh, aby parlament přijal zákon, že dr. Alois Rašín se zasloužil o vlast. A vlastní strana — národní demokracie — se proti počtě svého vlastního vůdce — musela postavit z důvodů taktických a koaličních. To je politicky rozvážné a nic jiného ostatně nezbývalo (návrh byl dán jako demonstrace proti stejnému zákonu k počtě prezidentově o jeho 80. narozeninách), ale manévr tento uvedl velký zmatek do řad straníků, kteří z taktiky a koaličních ústupků žítí trvale nemohou.

Sjezd Mladé generace národně demokratické je první případ, kdy mládež šla v čele jedné skupiny ve straně do boje — a zvítězila. Česká demokracie je demokracií stranickou, vybudovanou stranami a na stranách spočívající. Vývoj demokracie půjde u nás proto vývojem stran a ve stranách. Dříve nebo později objeví se podobné zjevy, z důvodů zase jiných podle přirozenosti a programů a praxe stran jiných, také jinde. A to je přehlédnutý dosud význam opozičního vítězného sjezdu Mladé generace v národní demokracii.

C o ž i v o t d a l

Do roku mládeže

Jest možno mluvit o roku katolické mládeže, ne snad jen proto, abychom ji podnítily k opravdovému životu z víry, nýbrž abychom tím vyřkli, že začíná nové období její činnosti, ne snad že bude přerována tradice s minulostí, nýbrž že bude vzbuzen rozmach celého jejího života. Prvně od r. 1918 bude naše katolická mládež spolu se studentstvem pořádání katolický sjezd, který má být jakousi přípravou ke sjezdu katolickému celostátnímu, jenž bude svolán r. 1934. A to není malichernost, uvážíme-li stav současné doby a hlavně stav současné mládeže, v níž SKM. má zvlášť odpovědné a původní poslání.

Největší bolestí těchto let jest úpadek rodiny, který jako by nemohl být zadržán. Období vysoké kultury znamenala vždycky zvýšenou úroveň rodinného kultu. Klesáním kultury klesala i úcta k rodině. Křesťanství, které přišlo v době katastrofy pohanské rodiny, přetvořilo ji a stavělo na ní novou budovu lepší společnosti na dvou základech: svátosti stavu manželského a svátosti křtu. Dvoji posvěcení. Již to slovo posvěcení napovídá jiná: vznešenost, boj, oběti, milost. Nynější lidstvo, u něhož technika — hmota — zvíťazila nad kulturou — duchem, ztratila pojem posvěcení i ctností. Nutně následoval úpadek rodiny netoliko v soužití dvou lidí, nýbrž i ve výchově dětí. Ba nechápe se ani, že dítkem ve stavu posvěcující milosti sídlí v rodině svatost.

Nejnáléhavějším problémem u nás jest problém křesťanské rodiny. Jest naši naděje pro budoucnost, a ta naděje se opírá o sílu uvědomělé katolické mládeže. Sjezd musí tuto uvědomělost probudit. Ideálem našich mladých lidí bude Svátá rodina. Ne sobectví, nýbrž oběť. Ne strach z potomstva, nýbrž touha po něm. Pius XI. ve své encyklice o manželství vyzdvihuje dvě otázky: Rodiče vychovávají služebníky Boží, nástroj úmyslu Prozřetelnosti, a pak kněze Páně.

Ā ještě jednou věci musí znamenati letošní sjezd krok vpřed. I když letmo pozorujeme protináboženský boj, vidíme, že vedení a hlavní úseky v něm přebírá dělnictvo, dobře organizované a věrné. Sjezd bude znamenati vtržení naší mládeže do těchto řad. Ākce studentstva i mládeže budou obráceny k dělnictvu, jak tomu jest všude kolem nás.

Zdůraznil jsem dvě složky, které jsou velice důležité, dvě myšlenky, za nimiž stojí celá mládež. Jinoši a dívky si umíní založiti jednou pravou křesťanskou rodinu. Ā pak se jim ukáže, jak jest možno nejúčinněji zmenšiti intenzitu protináboženského boje: apoštolátem mezi dělnictvem. V těchto dvou bodech bude soustředěna veškerá výkonnost skupin katolické mládeže a ony budou středem sjezdu. S toho hlediska mohu hovořiti o roku katolické mládeže jako východisku slibné budoucnosti.

Podléhající většina

Nedávno jsem dostal do ruky zajímavou statistiku: V Maďarsku jest asi 9 mil. obyv. a z nich jest 67.2 proc. katolíků, 20.9 proc. kalvínů, 6.2 proc. luteránů a 5 proc. židů. Āčkoliv katolíci tvoří velikou většinu v národě, přece jejich postavení ve státních úřadech neodpovídá zdaleka tomuto počtu. Správce země, Horthy, jest kalvínského vyznání, ministerský předseda Gömbös je luterán a polovic ministrů jest protestantů. Před Gömbösem řadu let stál v

čele vlády hrabě Bethlen, rovněž kalvínc. I většina státních sekretářů jest nekatolíků, totéž platí o presidentech soudů, obchodních komor a pod. Protesty katolíků proti obsazování různých míst nemají žádného účinku.

Uvedl jsem tento případ, ačkoliv by bylo možno uvést i statistiky z Německa, Francie a jistě i Československa. Které příčiny způsobují asi tento zjev, bude se každý tázat? Maďaři při tom dělají ze sebe katolický národ, když se jim to hodí a celkem se jim věří. Důvodů jest několik.

Myslím, že jedním z hlavních důvodů jest, že protestanté mají vzájemnou větší důvěru než katolíci, a mají i větší sebedůvěru. Možno užití těchto slov o našich odpůrcích vůbec. Nedávno pronikla na veřejnost zpráva, že podsekretářem jednoho francouzského ministerstva byl jmenován člověk, kterému jest 26 let. Pravda, tato zpráva byla uváděna ve spojitost s výběrem mladých lidí jinde a u nás, ale není bez významu, že ve Francii to učinili socialisté a radikálové, a dá se myslit, že jmenovali svého člověka. Synové světa, kteří jsou moudřejší než synové světla, si umějí vyvolit lidi, rozpoznají jejich vlastnosti, schopnosti, umístní je tam, kde se mohou uplatnit a věří jim. Svého času se ptali Sonnenscheina, co mu zabere nejvíce času, a on odpověděl: Dvě věci, hledání schopných lidí — umístnit je mu nebylo nesnadné — a pak vyvrácení námitek lidí, kteří myslí, že jsem se zmýlil. Sonnenschein byl typem vůdčího talentu, i tato slova to potvrzují.

Důvěra ve druhou osobu není malicherností, když jsme si vědomi své odpovědnosti za každý čin. Dávám-li někomu svoji důvěru, říkám mu, že u něho předpokládám schopnosti, inteligenci, i vědomí mravní odpovědnosti. Zároveň na sebe беру povinnost hájit toho člověka, býti i jeho strážcem, jistým způsobem s ním i za něho žít. Je k tomu třeba rozhledu, prozíravosti, ale i vysokomyslnosti, velikosti ducha. Je třeba i častého styku s lidmi, ne jen s určitou skupinkou. Tím si vysvětlíme, že německé Centrum a němečtí biskupové mají ve všech úsecích zdatné vůdce. Nedávno si stěžoval jeden z našich vůdců na to, že senioři Lígy se rozprchli a nelze na ně spolehnout. Snad by bylo možno odpověděti otázkou: Kolik jich poznal a postavil tam, kde bylo jejich místo? Katolíci španělští nám prozrazují, že toto opomenutí není zdravé.

Brüning na svých cestách činil tak, i jako říšský kancléř nejraději bydlí v domech katolických tovaryšů a večery tráví mezi nimi. Nejednoho z nich pak vytrhl z prostředí, v němž dosud žil a přesadil jej do prostředí nového. O Msgru D'Hulst, prvnímu rektoru Katolického Institutu v Paříži, se říkalo, že jen hledá lidi pro svoji universitu. Díky tomuto hledání — kdo hledá, nalezne — Institut stojí na výši, že se nemusí krčiti ani před Sorbonou.

Nepíši těchto řádek pro domo mea, mám na zřeteli jen dobro a jeho vítězství.

J. K.

Metody protináboženského boje

Nesmíme si nic zatajovati: doba a události nutí spíše k pesimismu než k optimismu. Ne tvrdím tak na základě řečí, které slyším, ale z jiných důvodů. Jedním jest, že si neuvědomujeme plně stavu duše lidí, mezi nimiž žijeme. Té duši schází základ. Každá budova musí býti stavěna na pevném základě a dnešní člověk, když jde o hlavní, totiž o jeho život, tomu nechce věřiti. Nestará se o základ, poněvadž nemá ujasněno, jaký jest jeho posled-

ní cíl. Obojí důvěrně souvisí, zkušenost nás tomu učí. Hlasatelé moderní laické osvěty nemluví o posledním cíli, nanejvýš jest jim tím cílem zničení víry.

Všiml jsem si několika zjevů, které mne opravňují k této diagnóze, a které nutí vůdce katolíků k jisté opatrnosti a prozíravosti. Jedno číslo „Več. Č. slova“ ve spojitosti s nezaměstnaností a bídou četných lidí psalo o kongrue. Církev dostává tolik milionů, zatím co tisíce lidí nemají co jíst. Zanedlouho nato vydali komunisté leták téměř téhož znění. Boj proti náboženství jest řízen z jednoho velitelství, to jest věc dnes naprosto jistá. Proto se všechny akce sobě podobají, ať již je pod-

nikají čeští socialisté nebo sociální demokraté, nebo komunisté. Když jde o boj proti Bohu, shodnou se, neboť mají cíl stejný.

Jest bída a kněží mají z čeho žít. To jest důvod, který u mnohých platí. Nesmíme to brát na lehkou váhu. Nepřítel si jest dobře vědom, co znamená v boji kněz, a proto podniká vše, aby ho zesměšnil (divadla, biografy, písně). Je třeba hledati něco, čím by byla tato snaha zneškodněna. Je to tím naléhavější, poněvadž náš nepřítel se zmocňuje mládeže.

Stav katolické církve v Jugoslavii

Zprávy z Jugoslaviie nejsou příznivé pro katolíky. Již dříve bylo hojně stížností na protikatolickou zášť, která se vyvíjela různými způsoby, nezapomínajíc ovšem na školu. V učebnicích školních byly úmyslně šířeny nepravdy, jen když jimi byla potupena církev. Tento stav se však dále horší. Katolické spolky jsou rozpouštěny, ba i pěvecké sbory chrámové jsou srbské vládě trnem v oku. Zakazuje se i kněžím styk s lidem. Případ biskupa dra Srebrnice jest výmluvný. Vydal zvláštní spisek „Svoboda a Církev“, v němž správně vytýká nynější státní politice některé těžké chyby, hlavně pokud jde o kulturní hodnoty. Ovšem že brožura podlehla konfiskaci a biskupský palác byl policií prohlédán, jako by šlo o vlastizradu. Vláda chce za každou cenu katolicismu uškodit. V ryze katolických krajích staví pravoslavné chrámy, ovšem že z peněz katolických poplatníků, katolickým vojínům se brání v plnění jejich náboženských povinností, a když žádají katolické kněze, schválně jsou jim posíláni duchovní pravoslavní. Chce-li někdo dosáhnouti vyšších hodností ve státních úřadech, musí býti členem pravoslavné církve.

Ale boj se ještě přiostrňuje. Když byl před několika lety rozpuštěn Orel, stal se Sokol státní organizací a jako u nás, tak i v Jugoslavii se postavil v popředí protikatolického boje a nezůstal za českým vzorem, takže biskupové byli nuceni vydati proti němu společný pastýřský list, který musil býti předčítán ve všech chrámech. Ovšem že Sokol se na pastýře, kteří konají prostě svoji povinnost, když varují věřící před zlem, vrhl a ohlašuje zvýšený boj proti Církvi. Nejraději by ze země vypudil jezuity, kteří prý mají největší zásluhu o vydání listu.

Jest zřejmo, že nepřítel Boha zesiluje boj na všech frontách a ve všech státech a využívá dovedně i současné nespokojenosti. Staví proti sobě lidi téhož národa a téhož státu. V Jugoslavii po válce se stával poměr mezi pravoslavím a katolicismem přátelský, během doby však, hlavně působením politiky, se toto přátelství kalilo a dnes jest již po něm. Ve státě, v němž se stýkají různé kultury v důsledku různých vyznání, jest pronásledování vyspělejších, a těmi jsou rozhodně katolíci, zločinem, na který bude stát dopláceti.

Dr. Korošec konfinován. Bělehradská vláda zlikvidovala svůj spor s Drem Antonínem Korošcem jeho konfinováním v jakýchsi srbských lázních. Muž, který připravil režim ze 6. ledna 1929, stává se nyní sám jeho obětí. Zdá se však, že nešlo ani tak o rozpory názorové v otázce příští struktury státu — centralisace, autonomie — federalismus, jako spíše o vyřizování osobních účtů pana Kramera, dnes representanta slovinského národa v Bělehradě. Jest totiž dnes již obecně známo, že Kramerovi nepodařilo se přes všechny úsilovné snahy ovládnouti Slovenii tak, aby při eventuálních příštích svobodných volbách převedl na svou stranu stoupence rozpuštěné bývalé strany lidové — Korošcovy. Slovinští katolíci nedovedli se tak rychle, jako pan Kramer, nadchnouti pro strohý bělehradský centralismus. Pan Kramer pomstil se tedy aspoň na Dru Korošcovi. Konfinování Korošcovo jest jednou z největších chyb režimu. Po rozchodu s Chorvaty má přijíti v rozchod se Slovinci, kteří první již před válkou nesli myšlenku sjednocení Jugoslaviie? Přes všechno ujišťování, že není v Jugoslavii pronásledování katolíků, nelze se zbavití dojmu, že pronásledování tam je. Není snad inspirováno pravoslavím, ale spíše liberalistickými a zednářskými živly, které zmocnily se vlády a chtějí krále zavést do jakýchsi josefinistických experimentů. Soustředěný útok liberálního tisku na jihoslovanské biskupy a nyní — konfinování vůdce slovinských katolíků, mluví zřetelně. Jugoslaviie nemůže dnes ve svých hospodářských, vnitropolitických i zahraničně politických těžkostech rozhodně potřebovatí kulturního boje. Pan Kramer nedělá dobrou službu ani králi, ani národu.

V. Marx sedmdesátníkem. V lednu se dožil sedmdesátin bývalý říšský kancléř, vůdce centra, V. Marx, kterému katolíci němečtí vděčí za dobrou práci, vykonanou pro slávu Církve. Pochází z Kolína nad Rýnem, kde byl jeho otec učitelem. Politice se začal věnovatí velice brzy a již r. 1899 byl zvolen poslancem do pruské sněmovny a r. 1910 do říšského sněmu. Šlo mu vždy o to, aby katolické zásady vítězily ve veřejném životě a byly v něm uplatňovány. Snažil se o hmotné i duchovní dobro své vlasti a metodu jeho lze vyjádřiti slovy: Fortiter in re, suaviter in modo. Pro svoji inteligenci a zkušenost byl zvolen r. 1921 předsedou poslanců centra na říšské radě a r. 1923 byl povolán prezidentem Ebertem za kancléře. Od r. 1923 do r. 1928 byl čtyřikrát předsedou poslanců centra na říšské radě a podařilo se mu zmírniti velice mnohé. Za něho byla upevněna měna, zmenšil se vzájemný antagonismus vnitřní, a i v zahraničí opadla hodně nenávisť k Říši. Při presidentských volbách v r. 1925 obdržel přes 13 mil. hlasů, což jest důkazem veliké jeho vážnosti. R. 1928 vzdal se předsednictví Centra, po roce i poslaneckého mandátu a věnuje se cele problému školskému a výchově katolické mládeže akademické. R. 1909 na mezinárodním eucharistickém kongresu v Kolíně jediný laik, a to

Marx, mluvil v dómě o Eucharistii ve veřejném životě. Eucharistie byla v celém jeho životě nadpřirozeným pramenem mohutné a nezdolné energie. Jeho dílem jest organisace rodíčů, která má nesmírný význam v boji katolíků o školu a zásluhu o nejedno vítězství na tomto poli. Je též předsedou „Volksverein für das katholische Deutschland“. Je to zkrátka život plodný z víry.

Zvítězí vs Španělsku právo? Nedávno navštívil pap. nuncius v Madridě ministra spravedlnosti, aby projednal různé otázky, týkající se Církve. Po svém návratu prohlásil novinářům: „Mluvili jsme o všech otázkách a vyložil jsem úplně objektivně nároky Církve. Jest mou povinností těch práv hájiti a doufám, že v této demokratické republice právo zvítězí. Církev vždy zdůrazňuje právo a svobodu, učinil jsem tedy, jak mi káže. Jsem optimistou právě jako jest optimistickou Církev. Ona jest věčná a přežije všechny bouře.“

Hitler u vesla. Zatím co Francie potácející se rovněž ve stálých vládních krizích, dostává znovu a opět vlády levicové, Německo, které do nedávna bylo ovládáno socialisty — obrací se do prava. Po mnohých pokusech Papenových a Schleicherových přichází Hitler. Muž, který ještě včera byl psancem, ba i také téměř mužem bez vlasti, dostává se k nejvyšší moci. Zatím nestalo se nic. Režie příchodu Hitlerova na říšské kancléřství byla tak dokonala, že v celé říši nehnula se ani ruka. Žádná občanská válka, žádná revoluce, jen slavnostní pochodňový průvod straníků nového kancléře doprovází k jeho cíli. Krajní i mírná levice ohlašují projev nedůvěry, ale jedině katolické centrum vytrvává až do konce v boji o demokracii. Stejně jako v Itálii, Polsku, Jugoslavii, tak i v Německu křesťanská demokracie zůstává jediným ochráncem demokracie. — Co přijde nyní v Německu, nikdo neví. Pravice očekává radikální obrát k lepšímu, druzí příchod Hitlerův nazývají „prvním krokem do tmy“. Nelze dnes posuzovati, když Hitler teprve začíná. Možná, že ztroskotá hned v prvních dnech, možná, že se mu podaří opravdu něco udělati. Snad pomůže mu k úspěchu právě ten nedostatek zkušeností politických i státnických, který dosud vždy byl vyjadřován určitým počtem let. Mussolini byl úplným laikem v otázkách řízení státu a nelze dnes říci, že to neuměl dělati, a dokonce dobře dělati. Lid chce viděti čin a ne pouhá slova. Generace, proživší válku, nese s sebou vojenskou zkušenost — rozkaz — třebas slabý, ale rozkaz, a přenáší ji i do života civilního. Jest třeba něco dělati, ať už se to třeba udělá někdy špatně, ale jen když se dělá. Tím lze si vysvětliti i úspěchy Hitlerovy, jež jinak byly by nepochopitelné. Zatím splnil jen první polovinu svého akčního programu — vůli k činu. Čin teprve má přijíti. f.

Fašistický pokus o převrat. V Brně se stal pokus o fašistický převrat. Pokus, který ovšem dokonale zkrachoval a který ani jinak skončiti nemohl, když vedení bylo dáno do rukou bláznivých lidí. Pozadí celé akce jest však širší.

Fašismus, který v poslední době využíval hospodářské tísně k rozsáhlým organizačním akcím, chtěl zjistiti, jak by se tvářila veřejnost k pokusům o převrat. Můžeme říci, že tento pokus byl odmítnut velmi důrazně všemi stranami. Nakonec sami fašisti nemohou než slavnostně se zříci brněnských dobrodruhů. Pokus se nepodařil, ale byl připravován a snad dokonce na široké základně. Jestliže v první řadě armáda a v druhé řadě celá veřejnost čsl. pokus odmítly, je to důkazem, že diktatura ať ta, či ona, vyhlídek u nás nemá. Ale Brno je zároveň mementem, že nespokojenost mezi lidem nelze léčiti jen sliby a poukazováním na trpělivost, ale že demokracie, má-li býti účelnou, musí viděti svůj cíl v práci pro dobro širokých vrstev lidových. Demokracie se udrží prací.

Sjezd lidové strany v Brně. Brněnský krajský sjezd, který se konal skoro bezprostředně po fašistickém útoku na brněnská kasárna, byl vhodnou příležitostí zdůrazniti demokratickou základnu a myšlenky lidové strany. Stalo se tak přímo ústy vůdce strany, ministra Šrámka, který důrazně odmítl jménem lidového hnutí pokusy o převrat a o diktaturu. Šrámek myslí, že extrémní hnutí, která uvědoměle směřují k diktatuře, nebo chtějí tyto snahy aspoň politickou koketerií tolerovati, mají oporu a jsou přímo podporována neoprávněnou a ostrou kritikou státotvorných stran. Proti takové kritice se Šrámek obrací. Nutno ovšem míti na paměti, na kolik se politické strany, a zejména ty státotvorné, samy svým jednáním kritice vystavují. Tragika politických stran vzhledem k extrémním hnutím jest právě v tom, že vytýká málo opravdové akce politickým stranám. A bude tedy třeba, aby státotvorné strany si tuto okolnost uvědomily. Proti fašismu, jako proti každému jinému hnutí extrémnímu není jiné a lepší pomoci, než rychlá a účinná práce hospodářská a sociální. Na brněnském sjezdu ústy nejpovolanějšími, ministrem Šrámkem, byly odmítnuty Dérerovy školské reformy. Šrámek prohlásil, že lidová strana s tímto návrhem nemůže souhlasiti a že se tedy zákonem nestane. Mohutný tlak zdola, zburcování širokých vrstev lidu, našlo odezvu a muselo najíti i u politické strany, která ústy ministra Šrámka poděkovala za horlivost v této věci. Do té strance ujasnil brněnský sjezd dobře nekompromisní stanovisko lidové strany o otázce školské.

Veledilo o liturgii dokončeno. Arcibiskup milánský, kardinál Schuster z řádu sv. Benedikta, náleží k nejlepším současným znalcům liturgie a jeho „Liber Sacramentorum“ je toho dokladem. Právě vyšel poslední, desátý svazek, který obsahuje věcný rejstřík, výklad liturgických výrazů a přehled římských chrámů, v nichž se konají v postní době zvláštní pobožnosti, t. zv. stationes. Autor nemá cíle historicko-filologického, ale opírá se o historickou skutečnost, jejíž znalost jest základem pro konkrétní porozumění textům. Je to nejkrásnější z děl o nejsvětější oběti. Německé vydání vyšlo u Pustetza v Řezně.

H l a s y č a s o p i s ů

O boji bezvěrců píše ve 12. č. „Der Führer“ Dr. Reichenberger. Boj proti náboženství přejímá v Rusku od bezvěrců stát. Svazu bezbožníků, jejichž počet od r. 1926 stoupl z 87.000 na 6 milionů, bylo vlastně odňato v Rusku vedení. Stát včlenil do plánu pětiletky i vyúčtování s náboženstvím a jistě neúspěch pětiletky přičte na vrub těm, kteří ještě věří. Není to ostatně nic nového, neboť všude kulturní boj má odvrátiti pozornost od neúspěchů vlád. Komunistická internacionála působí nejen v Rusku. V Německu proniká i do oblastí, které byly považovány za tvrze katolicismu. Při volbách 6. listopadu minulého roku získali komunisté ve Slezsku 295.000, v Bavorsku 396.000, ve Westfálsku 552.000 a v Porýní dokonce 851.000 hlasů. Boj jest veden podle znamenitého plánu: Zničení monarchií, v nichž se spatřovala opora náboženství; ateistická republika, která provede rozlukou Církve a státu. Autor se táže: Provede-li budoucí parlament rozlukou i u nás, jak jsme vyzbrojeni? Máme vypracované plány? Odpověď není optimistická. Potřebujeme jednoty. Katolická akce jest v našich zemích nutností. „Jest přece v této době světové ofensivy bezvěrců sebevraždou zakládati stále nové spolky.“ K. A. je s to upevniti stávající a vlítí jim nový život. Nelze popírat, že naše organizace prožívají krizi, proto musí státi každý na svém místě.

O unionistickém hnutí psal v „Časopisu katolického duchovenstva“ A. Salajka. Sledoval, co se dalo na tomto poli před vydáním Encykliky Lva XIII. „Grande munus“ z r. 1880, i po ní. Tento list byl důležitým mezníkem pro Církev katolickou v její všeobecnosti a zvláště hluboce zasáhl do vývoje národů slovanských. V 10. čísle autor shrnuje vše, co dříve napsal. Uskutečnily se zvláště čtyři významné podniky: „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje“, velehradské sjezdy, „Kongregace pro Církev východní“ a

konečně „Papežský východní ústav“. „Na tomto úkolu Církve, ve jmenovaných podnicích, jakož i v možných dalších, mají katoličtí Slované přirozenými podmínkami danou příležitost spolupráce, kterou přispějí k svému vlastnímu náboženskému rozkvětu, stanou se živými ratolestmi na kmeni Církve, nástrojem k získání odloučených křesťanů východních a přispějí tak k větší její slávě.“

Sociální otázce je též věnován rozhovor s ndp. arcibiskupem drem Fr. Kordačem v časopisu „Akce“. Směrodatným pro řešení sociálních otázek nám musí býti sv. Tomáš. „Kulturní práce našeho katolicismu nestačí. Chybí větší zdůrazňování zásad Kristova evangelia (kázání na Hoře) a tyto zásady uplatňovati.“ „Ne pokroky, ale chamtivost lidská, jež jich zneužívá, nesou vinu na dnešním zotročení člověka. Je nutno jich užití ve prospěch lidstva, aby lidem neškodily. Katolíci jsou na něm účastní a proto spolupodpovědní. Dnes stát jest přísný při trestání drobných poklesků, ale přísná povinnost sociální k chudému lidu se nenakazuje... Neúčinnější jsou zásady učení Kristova. To jsou čisté zásady a podle nich žítí. I továrník v továrně musí uplatňovati zásady křesťanské o bohatství a podpoře chudých.“ Zásady o omezování soukromovlastnických práv: „Stát má právo vyvlastniti pozemek, potřebný ke stavbě železnice i proti vůli majitele. Ovšem za spravedlivou náhradu. Vyvlastnění však lze i nástroje továrníka, jimiž produkuje. Pokud se týče prostředků produkčních, stát může naříditi, aby přišly do rukou dělníka, aby se práce spojila s vyrabitelem. Ale musí zde býti opět spravedlnost.“ Komunismus zanechá jen rozvrat a „jen směr, aby šed' dělnických mas a jejich hmotná práce nebyla znehodnocována. Komunismus vede k materialismu a k Hegelovu pantheismu. Schopenhauer byl zakladatelem moderního materialismu. Metafysické myšlení se odhazuje

stranou, což souvisí s tímto směrem. Všichni ruští studenti studovali v Berlíně, kdo šel jinam, byl proskribován. A komunismus je toho důsledkem.“ Účast kněží v politice považuje za „nutné zlo v nynější době. Kdyby nemuseli a mohli se věnovati jen věcem duchovním, bylo by lépe.“ Katolicismus u nás „v nynější formě nemá valných vyhlídek do budoucna. Katolicismus ve svém základě je však založen na věčném učení Kristově.“

O filosofii bolševismu uveřejňuje v „Revue Thomiste“ stať P. B. Lavaud O. P. Bolševismus nesmí býti hodnocen jen jako hnutí, vždyť i Lenin jej chápal jako nauku a teorii, jež není omezeno na pole politické a sociální, ale obsahuje universální pojetí světa a výklad přírody a člověka. Předpoklady filosofie bolševismu třeba hledati v materialistických doktrínách, pokud se týče obsahu, a v hegelianismu, pokud jde o metody. I Marx a Engels se k nim úzce připínají. Podle nich vše se odnáší ku problému lidského mozku a hmoty, z níž sestává. Každá kauzalita v lidské společnosti jest svedena jediné na příčinu hmotnou, na podmínky národohospodářské, které jsou determinovány geografickým prostředím, v němž člověk žije. Marxismus, který domyslel Lenin, jest největším nebezpečím pro nynější svět a hlavní příčinou duchovního dramatu, jehož jsme svědky a jehož konec zná jediné Bůh. Bolševici ztotožňují teologii s měšťáctvím a kapitalistickým individualismem a potírají ji zároveň s nimi. Základní skutečností jest lidská společnost, jejíž struktura je utvořena ze vztahů k práci. Nad touto stavbou jest politická (politická moc, vrstvy, strany) a duchovní (zvyky, zákony, sociální pravidlo, věda, filosofie, umění, náboženství). Všechny jsou produkty sociálního života, reflexy základního poměru ku práci. Jako vše, tak i náboženství jest produktem člověka.

OBJEDNEJTE SI!

Dr. Josef Krlín:

BRYNYCH

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovat o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze provádět sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství 'UNIVERSUM'
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Ústřední záložna lidová v Praze soustřeďuje tyto naše ústavy:

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlinsko: Lidová záložna.
Holice: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Společenské družstvo katolického duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedčian: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opočno: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Polička: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přeštice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Volyně: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu:

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Zivot

2-3

V Praze dne 20. února 1933

Biskup Jan Valerián Jirsík.
Karmelitka z královské
milostnice.

Ze života německých ka-
toliků v naší republice.

Politika a zákon mravní.

Literatura.

Vhodná četba pro nynější
dobu.

Co život dal:

Největším pohoršením...

Padesát let „Hlídky“.

Hlasy časopisů.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 3.—

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

Nezapomeňte poukázati předplatné 30 Kč na ročník 1933 a učiňte tak naši složenkou, nebo použijte bianko složenky a pošlete na náš účet č. 7994 u poštovní spořitelny v Praze.

KNIHY REDAKCI ZASLANE

„Jan Valerian Jirsik.“ Pod tímto titulem vyšla právě brožura K. Rebana, v níž spisovatel oceňuje nesmírný význam biskupa Jirsika, jenž svým dílem zapsal se hluboko do srdcí českého lidu a všech potlačенých a trpících. Nejen každý kněz, nýbrž každý katolík by měl čísti tento spis, aby poznal ušlechtilý vzor věrného kněze i upřímného vlastence a lidumila. Cena brožury vkusně vypravené 3 Kč, na 10 kusů jedenáctý zdarma, poštou vyplaceně.

Dějiny naší vlasti slovem i obrazem, napsané katolickým historikem P. Jiřím Sahulou a bohatě ilustrované akad. malířem K. Rélinkem, počnou vycházeti během měsíce února ve čtrnáctidenních sešitech po Kč 2.50. Bude to dílo nádherné a všichni katoličtí Čechové i Slováci měli by je zařaditi do svých knihoven. Dopíšte si ještě dnes o prospekt na adresu: Dějiny naší vlasti (redaktor Václav Vedral), Č. Budějovice, Vrchlického nábřeží 689.

Jaroslav Durych: „Na horách.“ (III. vydání Melantrich, brož 40 Kč, váz. 50 Kč.) Už název tohoto románu napovídá jeho ovzduší: čistý, opojný vzduch, nesmírné obzory, divoké srázy. A příznačné jsou také tituly tří jeho částí: Pastýřská pohádka, Královská pohádka a Píseň. Ano, pohádka — do pohádkové síly jsou tu umocněny všechny city, touhy a bolesti, legendární mohutné je tu hrdinství a neskutečně propastná je tu i zloba a špatnost. Láska je tu obětí zločinu a pak jeho vykoupením. Tyto nelomené tóny děje a povah zasazuje velký básník na pozadí světské vřavy, krve jejích bitev, nádhery jejích dvorů. Kouzelná moc Durychova slova zde hřeje i chladí, spaluje i mrazí. Tento román čisté lásky je pro čtenáře posilou ve slabosti, úlevou v úzkosti, potěšením ve smutku a tísni.

Kniha pro ženy. Ženská otázka, která kdysi budila takový rozruch, neztratila ani dnes svůj význam. Již se o ní tolik nemluví, nepiší se feministické romány, ani manifesty. Ženy vstupují na místa, která kdysi patřivala jen mužům a řeší tedy ženskou otázku docela životně. Jak se od té doby, kdy feminismus vznikl, názory v této věci změnily, ukazuje kniha Julie Elias: „Mladá žena.“ To už je kniha docela praktic-

ká, poučuje o vztahu ženy k rodině, výchově dětí, domácnosti, sportu, umění, společenskému životu i ke kuchyni. Ten tam je feministický romantismus blouznící po volné lásce, ta tam je vzpoura ženy proti mateřství. A právě na této knize, která může býti každé ženě dobrým rádcem, je jasně viděti, čemu naučil a naučí skutečný život ruku v ruce s praxí. Nákladem Melantricha.

Knihy dobrých autorů znamenají podnes významnou kapitálu české kultury. Vycházely v době, kdy jsme neměli mnoho dobrých překladů cizích literatur, kdy se o dobrou knihu starali více soukromníci než nakladatelé. A tehdy dovedla Kamila Neumannová shromáždit do sbírky „Knih dobrých autorů“ nejen nejzvučnější, ale i nejhodnotnější jména cizích literatur. Nahlédneme-li do seznamu Melantricha, který má dnes tuto sbírku na skladě, jsme až překvapeni, kolik hodnotných děl zde vyšlo a jak jsou ty knihy aktuální, že vlastně teprve dnes prospějí čtenářstvu. Z francouzské literatury najdeme zde A. France, A. Gida, Rachida, P. Adama, J. Gautiera, P. Claudela, ale i mladší spisovatele, jako: Soupaulta, Mauriaca a A. Mauroise. Z Angličanů je tu Wilde, Pope, Chesterton, Poe i London, pak jsou zde Poláci, jako: Przybyszewski, Kasprowicz, Berent, ale i Rusové, Italové a z Čechů především sebrané spisy kritického předchůdce Šaldova H. G. Schauera, který byl tak vysoko oceněn při loňském jubileu. A všimneme-li si ještě zlevněných cen, vidíme, že se čtenářům naskytá vítaná příležitost.

Román úplně dnešní. Je zajímavé, že mají některé knihy, jež byly napsány před mnohými lety, tak živý obsah, jako by byly poslední novinkou, která se zabývá našimi současnými těžkostmi a otázkami. Z těch vzácných knih je román Gui de Maupassanta „Miláček“, právě vydaný v Melantrichově knižnici v krásném překladu Jindřicha Hořejšího. Hrdinou této knihy je hochštapler, který se ze špatně placeného úředníka stane žurnalistou a posléze spolunajitelem významného listu a několika násobným milionářem. Tohoto postavení se nedomohl prací, ani svými schopnostmi, ale drzým čelem a obratnými intrikami. Dnešní hochštapleři nevyužívají snad pomoci žen, které se nestydí využít a odkopnout jako Maupassantův Miláček. Užívají snad jiných pro-

Biskup Jan Valerián Jirsík

Dne 23. února budou Č. Budějovici prožívat veliký den. Budou vzpomínati 50. výročí úmrtí nezapomenutelného biskupa Jana Valeriána Jirsíka, na kterého jsou hrdi nejen Češi budějovičtí, nýbrž i Češi celého jihu země České.

Rok 1851 byl pro Č. Budějovice a celou diecési rokem, který přinášel do budoucnosti požehnání české věci v osobě biskupa Jirsíka. Jihočeská metropole dostala vzácný dar. Toho roku J. V. Jirsík vjížděl do města Otakarova zcela nehlučně. Neohlásil se, nikdo ho nevítal. Vjel nepozorovaně o 1/212. hod. v noci ze 24. na 25. října. Třebaže jeho vjezd byl tak tichý, přeci vykonal tolik dobrého po všech stránkách pro českou věc jak v městě, tak v diecési. Byl to muž nikoli slov a plánů na papíře, nýbrž muž činu a skutků. Přijel osiřelé diecési otec všech, dobrý pastýř duší, takže nebylo snad nikoho, kdo by si byl přál lepšího biskupa. Pracoval jako dobrý pastýř duší, politik, zakladatel školy obecné a střední, zakladatel dobročinných ústavů, středisek českého života, jako zdatný kulturní pracovník, uvědomělý Čech, nebojácný a přísný.

Tehdy mu bylo 52 let. — *Stručná životopisná data:* Biskup Jan Valerián Jirsík dosáhl požehnaného věku. Narodil se 19. června 1798 v Kácově, gymnasium studoval v Hradci Králové, v Praze, filosofii v Litomyšli, teologii v Praze. Po vysvěcení na kněze 28. prosince 1820 a po primici stal se kaplanem v Citově u Mělníka, potom v Roudnici. Vzorný vychovatel mládeže, znamenitý řečník svým chováním společenským a sympatickou postavou upozornil na sebe knížete Lobkovic, jenž ho r. 1828 jmenoval zámeckým kaplanem na Železné Hoře, r. 1832 se stal farářem v Minicích u Velvar, r. 1846 kanovníkem kapituly svatovítské; r. 1848 promován na doktora theologie.

Byl spisovatelsky činný. Jako spisovatel náboženský hájí učení katolické církve, pozitivně je vykládá a zužitkuje pro život. Spisovatelská činnost nese se směrem apologetickým, dogmatickým a výchovným. Nejlepší dílo jeho je „Populární dogmatika“. Byla několikrát vydána, ba přeložena do němčiny a chorvatštiny. Všude vane duch apoštolský. Knihy jeho vydávalo Dědictví Svatojanské.

Kazatel byl znamenitý, uchvacoval silou své osobnosti, přesvědčení a vroucnosti. Knižně vydal „Kázání na všechny neděle a svátky“.

R. 1851 se stal biskupem v Č. Budějovicích, kde konal dobro až do své smrti 23. února 1883.

Biskupem byl téměř 32 let, do 23. února 1883. Za tu dobu tento muž práce opravdu mnoho vykonal a postavil si pomníky, jež nikdy, nikdy nezničí doba a nepřízeň času, poněvadž dobro je trvalé. Ať se dal do toho neb onoho, všemu přinášel lásku a houževnatou vytrvalost, jež pomohly mu to, co započal, šťastně dokončiti přes mnohé překážky.

V prvé řadě byl biskup Jirsík dobrý *pastýř duší*. K tomu se hodil pro čistý charakter, inteligenci, sílu vůle a dobré vlastnosti. V apoštolské horlivosti se obrátil k povznesení duchovního života u kněží. Proto věnoval nesmírnou péči kněžskému semináři a kněžskému dorostu. Šťastně volil profesory bohosloví, konferoval s nimi o potřebách domu a kněžského života. Jednou za týden navštěvoval bohoslovce, radil, povzbuzoval, učil; proto z Jirsíkova kněžského semináře vyšly celé generace kněží velice inteligentních. Kněžstvo volal každoročně k exerciciím, zúčastnil se provinciálního církevního sněmu v Praze, konal sám se svým klerem tři diecéšní synody a j., založil Ordinariátní list, sdružoval kněze ve spolky; to vše působilo na povznesení duchovního života a na zvýšení inteligence kleru.

Jeho visitační cesty byly opravdu apoštolské; všem přinášel lásku, všímal

si kněží, dětí, dospělých. Jsou pamětníci, kteří vděčně naň dosud vzpomínají a pamatují si úvodní slova jeho povzbuzujících promluv: „Miláčkové moji! Drahé ovečky ze stádečka Kristového!“ Všichni lidé byli jeho miláčky a všichni stejnou měrou opláceli svému pastýři. Jirsík plně konal to, co dnes jmenujeme intensivní pastorační. Podle jeho přání soustavně pořádané misie přispěly k mravní a duchovní obrodě četných krajů. Jako znamenitý organizátor zakládal katolické spolky a bratrstva. Jeho dílem jsou eucharistické slavnosti věčného klanění a Jednota pro výzdobu chudých kostelů posvátnými nádobami a rouchy. Májové pobožnosti mají v něm původce, zvláště pak při kostele sv. Anny, kde bohoslovci posledního ročníku podstupují kazatelský křest.

Jeho zbožnost byla opravdová a veliká. Dvakrát navštívil hroby knížat apoštolských. Věrně plnil heslo: „Bohu, Církvi a Vlasti.“ Bohu sloužil zbožným životem, církvi byl oddán a měl rád synovsky jejího představitele svatého Otce, jenž zase otcovsky miloval budějovického biskupa. Účastnil se náboženských slavností, při nichž sám kázával a zanechával hluboký dojem v duších posluchačstva.

I o americké vystěhovalce se staral, vždyť značnou část tvořili Jihočeši. Jeho pastýřské listy diecésánům jsou svérázné: poučují o všech aktuálních otázkách náboženských, kulturních a politických.

V *politice* je známa jeho pevnost a neústupnost v dobré věci. Veřejně vystoupil k obraně práv svého národa a názorů svých neskrýval. Zastával se českého státního práva a s českými poslanci opustil Vídeň. Nezapřel vlasteneckého přesvědčení; proto bylo mu snášení novinářské útoky se strany německé; pro oddanost církvi trpěl od liberálů. Nazývali ho ultračechem, utlačovatelem Němců a husitským biskupem. Ani prvé, ani druhé, ani třetí není pravda. Pro národ český chtěl jen to, co mu patřilo po právu přirozeném i božském; utlačovatelem Němců nikterak nebyl, vždyť při vstupu do diecése prohlásil, že přichází stejně k Čechům jako k Němcům, že jsou všichni jeho dětmi; tím méně mohl být husitským biskupem, vždyť věrně byl oddán církvi a svatému Otci. V *politice* zůstal jemný a měl veliký vliv. Nezůstalo jen při útocích na jeho čest, došel i škody hmotné. Ač mu vláda přiřkla doživotně roční příspěvek 3.000 zl. 8. února 1867 k jeho platu biskupskému, přece mu jej odňala již 14. března 1869 na popud germanofila Hasnera v min. kultu a vyučování. Bylo to v době, kdy biskup založil a vydržoval vlastní čes. gymnasium. Co vzala nepřítel rakouské vlády, vrátila láska Čechů jinak.

Láska k vlasti byla vedle zbožnosti jeho nejzákladnější povinností a účinné vlastenectví vytkl si za životní cíl. Jako bohoslovec pěstoval češtinu v kroužku českých bohoslovců v Praze, jako farář zdokonaloval se v češtině četbou klasických vzorů české literatury, jako biskup zavedl v kněžském semináři přednášky o české grammatice, stylistice, ba sám je na počátku konal.

K největším vlasteneckým činům Jirsíkovým patří však založení českého gymnasia v Č. Budějovicích. Jím vybudoval si pomník nehynoucí. Sám je ze svých skrovných prostředků na počátku vydržoval. V Č. Budějovicích bylo staré piaristické gymnasium německé. Biskup potřeboval kleru českého ducha a česky vzdělaného. V jeho studentském semináři, založeném 22. října 1853 v duchu Tridentina, bydlili Češi i Němci. Češi musili docházeti do německého gymnasia; někteří z nich se odnárodnili. Biskup chtěl, aby se ani jediná duše neodcizila českému národu. Proto usiloval o samostatné české gymnasium. Studentský seminář přiváděl do Č. Budějovic množství českých žáků. Češi se po říjnovém diplomu 1860 domáhali rovného práva s Němci, především ve školství. R. 1863 byla otevřena první česká pobočka. Jirsík chtěl opatřiti vládě místnosti, promění-li tato české pobočky v samostatný ústav český. Podaná žádost zůstala nevyřízena a také zůstalo jen při slibu, daném panovníkem r. 1866 v Praze. Vláda vyjednávala s obcí německou, jejíž sprá-

va byla německá, a ta dala odpověď, že české gymnasium v Budějovicích je zbytečné. Mezitím vyjednávala vláda s Třeboní. Biskup Jirsík se zavázal, že splní všechny podmínky, které vláda klade Třeboní: opatří místnosti, pomůcky i otop pro nižší gymnasium. Stalo se, co se nejméně čekalo. Vláda přeložila české třídy do Třeboně. V odpovědi vlády bylo však místo, jež Budějovicům zachránilo gymnasium: „Chce-li biskup gymnasium, ať si je zřídí sám, a bude-li škola prospívati, může dosáhnouti i práva veřejnosti.“ Vláda neznala biskupa Jirsíka. Tento muž činu a nezločnické vůle prohlásil: „Nutí mne, abych ještě větší věci podnikl; nuže, na mé osobě nic sejíti nemá. Nezřídím nižší, ale hned vyšší české gymnasium a chci k tomu bedlivě přihlížeti, aby bylo ústavem veřejným a vůbec dokonalým.“ Ustavil se ihned výbor, který v svolání sděloval rozhodnutí biskupovo a žádal o spolupráci všech. Biskup peněz neměl, ale spoléhal na české kněžstvo, na lid a na dobrou vůli všech, jimž záleželo na blahu českého národa. Prohlášení bylo přijato nadšeně. Myšlenka biskupova se stala skutkem.

Hosínský farář Pruner koupil 17 sáhů lámaného kamene a poslal jej na stavbu. Dne 23. března obyvatelé hosínští, bavorovičtí, budějovičtí, opatovičtí, úsilenští a jiní přivážejí 116 povozů kamene. Češi budějovičtí je vítají s hudbou u kostela nejsv. Trojice a v nepřehledném množství doprovázejí povozy ke staveništi. Tam čekají budějovické slečny a páni a shazují kámen. V hodině je složen. Nezapomínají na svého miláčka biskupa, kterému za zvuků hudby a radostného nadšení provolávají slávu. Biskupovi pomáhá nejen blízké okolí, ale i vzdálenější. Dostává kámen z Kleti, cihly z Vodňan. V některý den sjede se na staveništi 100 i přes 100 povozů. Zvláště Kamenný Újezd se významenal. Když první povoz z Kamenného Újezda byl na místě, poslední nebyly ještě ani v městě. Povozy zdobí prapory, doprovází je hudba a zpěv národních písní. Tolik bylo nadšení pro dobrou věc, uváděnou v čin biskupem Jirsíkem. Byly to díky biskupovi, jenž se rozhodl postavit ještě kostel.

Nejkrásnější okamžik však nadešel při slavnosti kladení základního kamene dne 22. dubna 1868. Již večer před slavností přibylo do města množství lidu. V den slavnosti se počítalo na 20.000 účastníků. Od Opatovic přiváželi 20 q tesaného kamene, doprovázeni družičkami a banderiem. Po mši sv. šel průvod studentů, družiček, banderí, cechů s korouhvemi, průvod četných spolků, duchovenstva, spolků zpěváckých, Beseda českobudějovická, kapitula s biskupem Jirsíkem, zástupci úřadů, městské rady, okresů a starostové obcí jihočeských, rozmanité deputace atd. ke staveništi. Vše bylo velkolepé. Nejvíce však působila řeč biskupa Jirsíka. Vida tolik souhlasu se svým činem a tolik lásky, přiznal se, že je to nejkrásnější okamžik v jeho životě a že mu splácí všechny trpkosti a zklamání, jichž se dožil za 17 let jako biskup. Děkoval všem za pomoc a zdůrazňoval, že česká mládež může prospívati ve vědách, když se jí ve škole bude vykládati v řeči srozumitelné, mateřské. Nato za zpěvu kantáty vykonal obřady svěcení. Zástupci, pronášejíce přání nastávajícímu ústavu, učinili poklep na základní kámen. Slavnost skončila divadelním představením v městském divadle a večer akademií. Tam opět čekal na miláčka biskupa Jirsíka projev lásky obecního: uspořádalo mu veliké ovace.

Stavba šela kupředu rychlým tempem. Za pouhé tři měsíce — gymnasium pod střechou. Biskup opatřil profesory a otevřel hned 5 tříd s 268 žáky. Dne 3. října 1868 byl zahájen za přítomnosti biskupa Jirsíka, jenž často do svého gymnasia docházel, první školní rok českého gymnasia s vyučovací řečí českou. Ještě téhož školního roku dne 19. června 1869 soukromé gymnasium dostalo právo veřejnosti, dne 23. září 1871 zestátněno. Gymnasium bylo úplné, neboť byla otevřena třída VIII., jakož i založen spolek ku podporování chudých žáků. Největším podporovatelem byl zase Jirsík.

Tak skončil vítězně boj za české gymnasium v Č. Budějovicích. Nastala doba klidu, ale zároveň práce. Na uvědomování českého lidu lví podíl měli nejen profesori, nýbrž i žáci ústavu; z nich mnozí se uplatnili v různých oborech vědy a dosáhli vysokého postavení. Kdoví, jak by byl vypadal dnes český život v Č. Budějovicích, kdyby nebylo biskupského českého gymnasia.

Nikdo by si byl tehdy nepomyslel, snad ani ne vznešený zakladatel gymnasia, že správa obce přejde do rukou českých a že starostou města bude Čech a žák Jirsíkova gymnasia. Je jím JUDr. Albín Dlouhý, syn advokáta JUDra Fr. Dlouhého, jenž byl členem deputace, vypravené k vicepresidentu zemské škol. rady se žádostí, aby se stavělo gymnasium nové, ježto biskupské již nevyhovovalo příliš omezeným prostorem. A na biskupském stolci je dnes také žák i profesor Jirsíkova gymnasia, ThDr. Šimon Bárta. Tak se doby změnily. Símě, zaseté biskupem Jirsíkem, vydalo mnohé plody a přineslo mnohonásobnou žeň.

Gymnasium nezapomnělo, nezapomíná a nezapomene na svého zakladatele. Je hrdo na jméno: „Jirsíkovo st. čsl. gymnasium v Č. Budějovicích.“ V čele sborovny je zavěšen portrét šlechtetného zakladatele, a zdá se, jako by se spokojeně usmíval, jako by nabádal k práci a povinnosti, již byl nejlepším příkladem a udržoval svornost a lásku všech členů sboru profesorského, jak ji sám za svého života šířil.

R. 1928 gymnasium vzpomínalo 60. výročí svého založení, a byly to okamžiky, které se vryly v paměť všem účastníkům.*) Jaké hřejivé vzpomínky! Co tu kmetů vzpomínalo dob, kdy sedávali v lavicích biskupského gymnasia! Někteří z těch, kteří tehdy vzpomínali, odešli již na věčnost. Neslyšíme již jejich hlasu, ale dočteme se jejich vzpomínek v almanachu „Šedesát let Jirsíkova gymnasia“, vydaném roku 1928 v Čes. Budějovicích výborem pro oslavu 60letého trvání ústavu.

Ani na hrob vznešeného zakladatele samozřejmě se nezapomíná. Profesori ústavu navštíví s třídou občas jeho hrob a vzpomenu jeho zásluh. I chovanci studentského semináře a ústavu hluchoněmých hrob navštěvují. Ale najde se i učitel a učitelka, kteří na vlastivědné vycházce zavedou žáky na staroměstský hřbitov, zastaví se u hrobu Jirsíkova a poučují ty malé o jeho díle. O Dušičkách gymnasium okráší hrob věncem a Beseda hrob ošetřuje; v den výročí úmrtí velikého mecenáše profesor náboženství slouží mši sv. v kostele sv. Václava, který Jirsík též vybudoval. Gymnasium nikdy nezapomene Jirsíka! Vzpomínalo r. 1928, bude vzpomínati i letos v předvečer úmrtí velikého biskupa akademií a proslovem, v němž budou shrnuty nezapomenutelné zásluhy jeho. R. 1926 Č. Budějovice postavily mu kovový pomník u biskupské katedrály. R. 1928 postavily katolické spolky „Jirsíkův Národní dům“, kde se soustřeďuje český katolický život budějovický.

R. 1864 české paní založily pokračovací školu dívčí, a ta se těšila přízni biskupa Jirsíka.

Jirsík chtěl míti i českou školu obecnou. Před ním jí v Č. Budějovicích vůbec nebylo. Povolal proto Školské sestry de Notre Dame, jež r. 1871 otevřely školu u sv. Josefa. Když ji biskup Jirsík světil, pravil: „Jedna věc je důležitá pro vzdělání mládeže, aby totiž vyučována byla jazykem srozumitelným. Děje-li se opak, je to neúčinné. Přesvědčíte se, rodičové milí, že radostí dočkáte se na dítkách svých, které posíláte na českou školu. Shledáte, že prospějí moudrostí a milostí.“

Českobudějovická Matice školská založila r. 1873 první chlapeckou školu českou, která se stala veřejnou 1. ledna 1879. Té Matice náboženská poskytla lacino místnosti v klášteře piaristickém vlivem biskupa Jirsíka. Prvním ředi-

*) 50. výročí založení ústavu nemohlo se vzpomínati pro dobu válečnou.

telem byl otec † univ. prof. Dr. Václ. Novotného, Václav Novotný, jemuž ctitelé odhalili pamětní desku na zdi klášterní zahrady 28. září 1932.

Jirsíkovi leželo školství na srdci. Podporoval snahy Vinařického, jenž psal učebnice pro školy a přál školskému pokroku v duchu křesťanském.

Jirsík se staral i o učitelstvo. Dne 11. října 1856 zřídil ústav pro vzdělání učitelů a po dvou letech koupil dům, v němž byl umístěn, k účelům ústavu. Koupil jej za hmotné podpory některých kněží. Byla to pedagogická kolej, kde zdarma nebo za laciný peníz žili kandidáti učitelství. Ústav ve spojení se školou dodal českému jihu množství zdatných učitelů.

I nad Besedou při jejím vzniku r. 1862 držel ochrannou ruku.

R. 1864 byla založena Českobudějovická záložna. Biskup Jirsík poslal 100 zl. na zařizovací práce. Záložna v těchto dnech uctila pietně jeho památku tím, že darovala 10.000 Kč na varhany v biskupské katedrále, jakož i dříve přispěla značnou sumou na postavení jeho pomníku.

Biskup Jirsík cítil s trpícími a nešťastnými. On jest otcem myšlenky založit ústav pro hluchoněmé, který zahájil činnost 6. listopadu 1871 a koná dodnes platné služby. Ústav vedou Školské sestry de Notre Dame.

Biskup Jirsík založil pro žáky svého ústavu největší stipendium — studentský seminář, jenž plní velmi dobře svůj úkol od svého založení r. 1853. Kdyby nebylo tohoto ústavu, nemohli by mnozí chudí studenti studovati; bydlí tu za laciný peníz, nebo úplně zdarma. R. 1863 na první synodě založil podpůrný Fond sv. Mikuláše pro chudé a nemocné kněze. Fond působí dodnes. Ze rozdával denně almužny, podporoval chudá města, jakož i postižené živelní pohromou, je samozřejmé. Založil, mimo jiné, i Spolek pro ošacení chudé mládeže.

Zachraňoval i umělecké památky, ať to byl obraz, kniha, předmět liturgický, nebo cokoli jiného. Dal zrestaurovati kapli Smrtné úzkosti Páně, krásnou barokní památku, katedrálu a klášterní kostel Obětování Panny Marie a jiné.

Dbal o dobrou českou knihu lidovou a budil k ní lásku všude. Ba sám poslal české knihy českému dělnictvu do Hor. Rakous.

Čím Jirsík byl, ukázala i jeho závěť z 8. prosince 1882. Za universálního dědice ustanovil studentský seminář, ústav hluchoněmých a Fond sv. Mikuláše. Knihovna jeho byla rozdělena mezi residenci, kněžský a studentský seminář.

Hledíme-li na tyto hlavní činy biskupa J. V. Jirsíka, nemůžeme než hluboce se pokloniti před mužem, který pro slávu Boží, pro církve a pro dobrou věc národa tolik vykonal. Úplně splnil heslo: „Bohu, Církvi a Vlasti!“ Byl to veliký, geniální biskup; z tvorby jeho žije dnešek. Je nám vzorem vytrvalé práce, vzorem povinnosti, vzorem zbožnosti, lásky k bližnímu, vzorem účinné a nenáročné lásky k vlasti. Dne 17. února 1883 za obvyklé odpolední výjízdky byl raněn mrtvicí právě před radnicí, jež mu tolik trpkostí způsobila, 23. února zemřel, dne 27. února byl pohřben. Bylo prý na 20.000 účastníků při jeho pohřbu. Truchlili. Truchlila i diecése i vlast. „S Jirsíkem tam do hrobky kladli kus srdce národa českého.“

Prof. Karel Straka.

Prameny: Karel Reban, „Jan Valerián Jirsík“. Nákladem Českého tiskového spolku v Čes. Budějovicích, 1933. „Šedesát let Jirsíkova gymnasia v Č. Budějovicích.“ Vydal výbor pro oslavu šedesátiletého trvání ústavu v Českých Budějovicích, 1928.

Karmelitka z královské milostnice

Nevymřely v křesťanství Maří Magdaleny. Často se znovu vynořují ve své lidsky nepochopitelné kráse, kráse duchovní, která dokonale zvítězila nad všemi omyly krásy tělesné. Dovedly hřešiti, ale dovedly také milovati, když si je přitáhla milost Boží k sobě. Až dodnes ovšem najdou se mezi křesťany ti, kteří si budou mysliti anebo i nahlas pronášeti: Tato žena jest hříšnice. Stále budou katolíci, kteří nic tak nemilují jako možnost pohoršovati se a ukazovati svoji mravní dokonalost a vznešenost, kteří dávají desátky z kopru a z máty a nejsou jako ti, kteří přišli až v hodinu jedenáctou, zatím co oni nesli břímě dne i horka.

Dělníci hodiny jedenácté. Takoví jsou kající.

Přišli později, ale ne pozdě. A to je rozhodující. A to, co druzí dali svou dlouhou dobou věrné služby, oni nahradili intensivní láskou. O nich platí, že byli ztraveni v krátkém čase, ale naplnili časy mnohé. Jejich bolest byla tím prudší a tím více je trýznila, čím žhavější a vřelejší byla jejich láska.

Spasitel byl velký pastýř všech ztracených a zbloudilých oveček. Je zvláště vyhledával, je mimořádně miloval. A také se málokdy dočkal Spasitel tolik lásky od těch, které od počátku povolal a vedl si, jakou mu podali ti, kteří prošli peklem hříchů a duševní prázdnoty, kterou napájí svět svoje služebníky.

Jednou z těchto oveček, které dovedly mnoho litovati, protože mnoho milovaly a proto jim bylo mnoho odpuštěno, byla královská milostnice Mme de la Vallière. Zajásal jsem radostí, když mi můj pařížský antikvář poslal jednou sám nabídku směšně nízkou na koupi životopisu této kající, vydaného krátce po její smrti.

De la Vallière stala se dvorní dámou Jindřišky Anglické, provdané za Ludvíka XIV. Tato dvorní dáma stála královnu mnoho slz a hořkostí. S počátku byla dokonale zdrženlivou. Ale právě její zdrženlivost, její jemnost, příměst a naivnost jí získávaly nejvíce obdivu. Všichni chtěli dobývati tuto plachou a, jak se zdálo, hrdou bytost. Dlouho se Vallière zdráhala a dlouho si svoje přátelství opěkňovala duchovními vztahy, až již jednou musila říci, že zašli spolu s králem příliš daleko, a tehdy podala ruku široce otevřenou zjevnému hříchu, hříchu, který natropil tolik pekla a pletek.

Král šlel prostě láskou k mladé dvorní dámě. U ní hledal lásku bez přimíšení intrik, politiky a zájmů. Když se ovládl a zamyslí se nad svým stavem, vyčítal si ovšem, umíňoval si, že přetrhne tyto styky, ale když k tomu mělo dojít, onemocněl bolestí. Vallière tím krále dokonale pro sebe upoutala, jej svou láskou dokonale zotročila. A co je nejtragičtějšího na tom, že král sám se dával spoutati, toužil a volal po tomto spoutání. Rok asi se mu ubránila, ale pak... přišly asi čtyři děti z tohoto spojení. Král jí povýšil zvláštním dekretem na vévodkyni. Pohoršení bylo dovršeno a veřejně odměněno a uzákoněno.

Ale de la Vallière nebylo její provinění lhotejné. Neklesla tak, aby se se svým poklesem smířila. Často a často si vyčítala hnusnost svého postavení, svůj nevděk ke královně, takže ji dvořané nazývali Krásnou skrupulantkou. Byla to divná kurtisána. Nikdy nevyužívala svého postavení k intrikám, nýbrž k tomu, aby odpomáhala bídě. Nikdy na příklad nepronásledovala těch, kteří ji nemilovali a pro její život se jí štítili. Nikdy nepovažovala za zločin, jestliže jí někdo neměl rád. Její láska byla soustředěna na krále, který byl její modlou. Považovala za svůj úkol milovati krále a odškodňovati ho za oficiálnost, kterou byl opředen jeho královský život.

Ve vévodkyni zůstal na dně hluboký podklad náboženský. Nikdy nevzpomněla, že hřeší. Vzdechala nad svou slabostí, toužila odhoditi okovy, ale nedovedla toho. Nesmírnou bolest jí působilo, že král odstrkuje pro ni královnu. Nikdy v královně neviděla soupeřkyni, nýbrž nešťastnici, nikdy nechtěla, aby ona pro ni trpěla ještě více.

Konečně se odhodlává a prchá před králem do kláštera v Chaillot, ale nebyl to krok rozhodný a pevný, protože si král přijíždí pro svoji milenkou a bez zvláštního zdráhání si ji odváží zpět do Paříže.

A přece nebyl jí hřích nijak sladký. Zvláštní, záhadný případ, který odhaluje hlubiny lidských srdcí. Byla otrokyní svého srdce, leč každá kapka radosti byla zkalena, stále a stále

viděla před sebou i v nejvášnivějším opojení svoje provinění. Tajný zmatek nepopřál jí spočinutí v rozkoši. Její láska byla prorostlá hořkostí. Hlmoz okovů hříchů ji stále upozorňoval na její nedůstojné postavení. Proto se těšila na církevní slavnosti, a třebaže nemohla obdržeti rozhrěšení v přítomném stavu, když jej nechtěla ukončiti, přece jen ve slavnostech církevních čerpala svoji útěchu. Vítala postní dobu, kdy aspoň přiměla krále, aby si mohli odpochynouti od své hanby a od svých hříchů. V takových chvílích vzdychala k nebi o slitování. Nejsilnější však její zbraní byla její láska k chudým, její hojně almužny, kterými si vyprošovala milost obrácení. Když jednou dala hojnou almužnu žebravému mnichu, pravil jí tento:

• Paní, jste příliš dobrá, aby se Bůh nad vámi nesmiloval.

Jiný chudšas, jehož prosila o přimluvu v modlitbách, jí dí: Paní, nebojte se, budete spasena, protože není možné, aby Bůh nechal zahynouti osobu, která dává tak hojně dary almužny z lásky k němu.

Několikrát se ještě pokusila přetrhnouti nedůstojná pouta. Až konečně milost Boží jí zvolila okamžik, kdy ji chtěla vytrhnouti. Jejím pomocníkem byl maršál De Bellefond, laik, který jí byl dlouhá léta duchovním vůdcem. Nemohl jsem se nasytiti četby jejich vzájemné korespondence.

Rádcem byl maršálkovi Bossuet.

Bossuet dával již dlouho své učené a odborné rady nešťastné kajicnici. Tyhle rady moralistů. Lehko se naučí v semináři, lehko se odříkají ve zpovědnici, ale jak těžko se provádějí v životě a jaké shovívavosti a jakého milosrdenství jest zapotřebí, abychom duše naučili a přivedli ke skutečnému jejich provádění.

Maršálek jenom strašil, jenom naléhal, ale s její strany tu byla starost o děti, uspořádání domácích poměrů atd. Není vždycky zlou vůlí, když se ubožáci rozhodují pomalu.

Konečně si de la Vallièrová všechno uspořádala. Naposled stiskla ruku králi, požádala královnu za odpuštění. Jejich vzájemné rozloučení ukazuje na šlechtnost i královny Anny Jindřišky.

Usadila se u Karmelitek v Chaillof. Král dal přísný rozkaz maršálkovi, že musí vévodkyni přivést za každou cenu, že chce jenom čisté přátelství, že ji nechce mítí více za maitressu. Ale ona věděla, že jakmile jednou povolí, že zapadne a bude zase zvolna klesatí, až se opět octne na dně, se kterého se zvedla.

Odpověděla tehdy králi: Dala jsem ti svou mladost a svěžest a proto se ti nebude snad zdátí příliš velikým darem, když dám ostatek Bohu, kterémuž přece patřil tak jako tak celý můj život!

Král ztrácí hlavu. Posílá posla za poslem, dává návrhy řešení, jen aby se jeho přítelkyně nezakopala v klášteře. Na konec radí, aby zůstala ve světě a určila mu jen několik návštěv v roce, že všechno snese, jenom ne úplné odloučení, že přece může ve světě právě svým pokáním mnoho dobrého způsobiti.

Vévodkyně odpovídá, že jak by mohl býti užitečný člověk, který sám sebe nejprve ztratil?

A přece neztratila královská milostnice svou lásku ke králi. Jenom ji posvětila, povýšila, zduchovala. Milovala krále upřímně, a právě proto nechtěla jeho duchovní záhuby, proto nechtěla jeho hřichu, proto bere na sebe tento těžký kříž kajicnice, zřiká se své lidské a pozemské lásky, jen aby zachránila duši toho, jehož opravdu milovala.

Nyní, když vévodkyně pozbyla svého vlivu, vyřítili se na ni všichni pokrytečtí svatouškové, tupili ji, snižovali ji, podezřivali upřímnost jejího obrácení, pronásledovali ji. Neměla si jen tak lehko vykoupiti svoji svobodu. Pronásledování uštvalo ji tak, že z toho onemocněla. A ještě si vyčítala, že jest tak slabá, že onemocní z pronásledování, kterého prý přece a jedině zasluhovala. K tomu ještě tvrdé a nemilosrdné jednání maršálkovo, který chce dosáhnouti svým zastrašováním, aby prý již necouvla, zvyšuje její duchovní únavu, která padala do srdce vypáleného, zraněného a popleněného.

Tak vstoupila ve věku 30 let ke karmelitkám Saint Jacques.

Říkali jí, že se zděsí a zhrozí, až za ní zapadne klášterní brána, která se jí už nemá otevřítí. Ale stal se opak. Oddechla si jako ptáče, pronásledované dravcem, když pojednou spočine tam, kam dravec nemůže. Vrhla se k nohám představené se slovy: „Matko! Odevzdávám vám

svou vůli, Jenom špatně jsem jí užívala. Neumím jí vůbec dobře použítí a proto se jí rozhodně vzdávám, abych si ji již nevzala zpět.“

Podle zvyku karmelského vedli ji hned po zapadnutí brány ke svatostánku, kde se odevzdala dokonale jako oběť smíru za hříchy své i jiných. Hned po příchodu dala si ustříhnouti své krásné zlaté kadeře a zúčastnila se všech společných cvičení společnosti řeholní.

Přijala celou drsnost karmelského života bez smlouvání a bez honosnosti. Nikdy se nepovažovala za nějak zvláště vynikající a duchovní, že vše obětovala Bohu. Podrobila se jako dítě všem cvičením i noviciátním. Stále klopila své oči, říkajíc, že je tak unavena věcmi tohoto světa, že na ně již vůbec ani patřiti nechce. Pamětníci vypravují, že když vstoupila na Karmel, ještě se stala krásnější, že nikdy nebyla tak krásnou jako v den svého obětování. V den přijetí hábitu žádala slavnostního kazatele, aby kázal o ztracené ovečce. K její profesi kázal Bossuet. Není krásnějšího kázání k řeholním slibům a žádné kázání Bossuetovo nebylo tolikráte očištěno jako toto. Tak definitivně rozloučila se se světem. K této slavnosti sešly se vynikající osoby královského dvora i vynikající osobnosti církevní, ale pomalu na ni svět zapomněl, jenom na dvoře si leckterý rytíř či dvořan vzpomněl s povzdechem na krásnou milostnici. Zapadla v chudičkém klášteře. Královna odpustila tak dokonale vévodkyni, že ji častěji navštěvovala a aby jí radost způsobila, chtěla vzítí s sebou do průvodu, jenž podle církevních zvyklostí může s královnou vejítí i do nejpřísnější klausury, jejího bratra. Vévodkyně se tomu prudce opřela. A opřela se ještě jednou, tehdy, když vévoda Orleánský chtěl vzítí s sebou její dítě, jejího syna, které toužilo obejmoutí svoji matku. Ačkoliv byla pečlivou a dobrou matkou, nechtěla. Chtěla vypítí až na dno kalich své kajícínosti a nechtěla dispensem a privilegií si ulehčovati svoje pokání.

Brzy po profesi jí ohlašují smrt jejího bratra a dítěte. Karmelitka jde do oratoře a za hodinu vychází klidná a jde do nejbližšího společného cvičení bez nejmenšího rozechvění.

Snažně si přála, aby se mohla státi sestrou laičkou. Nebylo jí vyhověno v tomto bodě, ale bylo jí dovoleno, aby mohla jim pomáhati v práci. Velká kajícnice. Ale jaká kajícnost! Nebyla to kajícnost vypočítavého strachu, který se jenom bojí trestu. Sama píše, že v její kajícnosti má větší podíl láska, než snaha odčinití hříchy. Tak, jako dříve celá a bez výhrady a bez vedlejších úmyslů se oddávala svému miláčkovu pozemskému, který proto mohl u ní klidně spochinoutí bez obavy, že si ho bude za to hleděti spoutat a zotročít, právě tak a daleko více přimkla se ve své lásce k Bohu. Dala se mu, ne že by se strachovala jenom jeho soudu, nýbrž protože ho opravdu milovala a protože láska ji pudila k tomu, aby se mu celá bez výhrady oddala z lásky a odčinila tím, čeho dříve na lásce Bohu odpírala.

Toto jest poučení všem, kteří lámou hůl nad hříšníky, kteří se rádi pohoršují nad nimi: Jestliže je někdo schopen hřešiti, právě tak je schopen milovati. Ledová ctnost, ctnost bez vzruchu a bez rozletu duší jest ctností, která se tak často blíží ctnosti těch, kteří cedili komory a věčně si umývali ruce, ale Boha milovati nedovedli, protože nedovedli pochopiti jeho lásku.

Právě proto také ukřižovali Krista, protože se zděsili jeho lásky. Nedovedli milovati, báli se lásky, kterou on žádal pro Otce nebeského, báli se jeho lásky, když slibovala svoje tělo za pokrm a volali: Tvrdá jest řeč tato a kdo ji může slyšetí? Celníci odírající lid, hříšníci, cizoložníci, hříšníci, lotr na kříži, ti lidé, kteří dovedli poctivě hřešiti, ti přivítali Krista.

A títo kajícníci, kteří prožili, co dává hřích a co dává svět, tím vroucněji přilnou k Pánu Bohu, u něhož našli jediné štěstí, které nezaniká, které neunaví, které nezklame . . .

Vyhrabal jsem tento starý příběh, který byl oživen konversí herečky, která si dala významně jméno de la Vallière, aby také zakončila svou službu světu v zapadlém klášteře karmelském.

Bůh totiž často dopouští pády a poklesy, aby ještě více zazářila všemohoucnost jeho milosrdenství, aby ti, kteří okusili klamného úsměvu světa, dovedli tím lépe oceniti svatou lásku Boží.

P. Silv. M. Braito O. P.

Ze života německých katolíků v naší republice

Cennou složkou třímilionové menšiny německé v ČSR. jsou nesporně katolíci svou organizační a kulturní vyspělostí, za niž vděčí jednak vrozeným vlastnostem svého národa, jednak kulturnímu souručenství všeho Německva ať v Říši, v Rakousku nebo u nás.

Zachytiti podrobně život německých katolíků u nás vyžádalo by si rozsáhlých studií a zpracování materiálu. Chceme české katolíky zainteresovati o německé bratry načrtnutím obrazu jejich života v hlavních rysech, v hlavních organizačních útvarech.

Do popředí veškeré vzdělávací a vůdčí práce staví se něm. sekce *Katolické akce*. Jednotlivé diecéšní svazy pěkně pracují, k vytvoření vrcholné instituce celostátní dosud nedošlo. V Katolické akci pracují jednak kněží, jednak laikové. Na 1300 členů čítá *říšský svaz německých kněžských spolků* s centrálou v Praze, který vydává pro členy svazový orgán měsíčně „*Verbandsblatt*“ (vydavatel metrop. kan. dr. Grüner). V tomto ústředí jsou sloučeny diecéšní organizace kněží. Vedle toho jsou samostatné diecéšní spolky katechetů a profesorů náboženství. O dorost kněžský pečuje centrála „*Zentralstelle des deutschen Pristernachwuchses*“, obdoba Haléře sv. Vojtěcha. Německé duchovenstvo spolupracuje ideově s českým, mají společnou nemocenskou pokladnu v Přerově. Vedle společných léčebných ústavů má německý klerus ještě zvláštní léčebný dům „*Sanssouci*“ ve Františkových Lázních (též pro laiky).

Po bok organizací kleru sluší klásti „*Hilfsverband der deutsch. kath. Erziehungs- und Bildungsanstalten ČSR.*“, centrála Litoměřice, soustřeďující všechny katolické školské a výchovné ústavy. Katoličtí učitelé a učitelky v počtu asi 1000 sdružili se v „*Dr. Otto Willmannbund*“.

Největší organizací nepolitickou je „*Volksbund*“, centrála v Liberci, se 100.000 členy, z větší části muži. K němu se vine jako mladá ratolest *Katolická mládež* svým ústředním svazem a dívčí svaz sv. Gertrudy. *Volksbund* projevuje vynikající činnost vzdělávací, má své knihkupectví, radioporadnu, zprostředkuje filmové přístroje projekční, zakládá střadatelské kroužky, knihovny atd. Vydává spolkový měsíčník „*Volksbund*“, revue „*Der Führer*“. Mládež má svůj měsíčník „*Jugendsturm*“.

Početně stejně silný jako *Volksbund* je dříve vzniknuvší „*Katholischer Frauenbund*“ s centrálou v Bečově nad Teplou. Je trochu soupeřem *Volksbundu*, což se projevuje i existencí zvláštního dívčího svazu „*Mädchenbund*“. Oba velké svazy spolupracují, ale k vyřešení kompetence a sdružení sil dosud do důsledků nedošlo. *Frauenbund* vydává měsíčník „*Die Frau*“. Vedle vzdělávací činnosti chápe se i sociálních úkolů, má poradnu a zprostředkovatelnu míst, prázdninové osady pro mladé matky, útulky atd.

Charitativní činnost všestranně vyvíjí „*Deutscher Reichscaritasverband*“ (Praha) s diecéšními podsvazy a vedle něho v arcidiecési pražské, diecési buďjovické a brněnské pracuje i „*Seraphisches Liebeswerk*“, obdobné českému.

Všechny spolky a svazy katolické mládeže spolupracují v ústřední organizaci v Čechách „*Sudetendeutsche Jugendgemeinschaft*“, kterou vede univ. prof. Dr. E. Winter z něm. theol. fakulty. Styky německé a české Katolické mládeže jsou srdečné.

Čelocvičně uplatňují se němečtí katolíci ve své organizaci „*Christlich deutscher Turnverband*“, která sdružuje v 7 župách a 135 jednotách 14.502 členů a členek. Předsedou je přis. zem. výboru Moravskoslezského Dr. Linke, ná-

čelníkem býv. posl. Bartel. Vedle toho je i novější „Deutsche Jugendkraft“. Kolpingova idea tovaryšských domovů ztělesněna záhy v život a dnes mají katoličtí *tovaryši* svůj svaz v Litoměřicích.

Složku hybné síly tvoří *studentstvo*, organisované podle krajů, zálib v životě i barvách v četných organisacích. Vrcholnou institucí je „Akademia“ v Praze, organisující rozsáhlou péči o vzdělání a sociální podporu členstva.

Odborově zachyceni jsou němečtí katolíci ve „Verbandu der christlichen Gewerkschaften“ ve Svitavách. Čítá 11 svazů s 29.437 členy (15.066 mužů a 14.371 žen) v 365 skupinách. Říšský svaz vydává vedle odborových orgánů revue „Sudetendeutsche Arbeit“, letáky a brožury. S našimi odboráři dobře spolupracují.

Politicky tvoří němečtí katolíci „Deutsche christlich-soziale Volkspartei“, která v posledních volbách dosáhla spolu se stranou něm. živnostníků 348.000 hlasů a 11 poslaneckých, 6 senátorských mandátů.

Nejdůležitější *noviny*:

Deníky: „Deutsche Presse“, Praha II., Na Slupi 12/14; „Das Volk“, Krnov. Obdeníky, dvojtýdeníky a týdeníky: „Grenzbote“, dvakrát týdně, Tachov; „Egerland“, třikrát týdně, Cheb; „Volksport“, týdně, Teplice; „Niederland“, týdně, Georgswalde; „Deutsche Rundschau“, týdně, Liberec; „Volksbote“, týdně, Trutnov; „Volkszeitung“, třikrát, Warnsdorf; „Landbote“, dvakrát, Č. Krumlov; „Deutscher Volksfreund“, Bruntál; „Brünner Tagespost“, dvakrát, Brno; „Deutsches Wochenblatt“, Krnov.

Adresy nejdůležitějších organisací německých katolíků u nás: Volksbund deutscher Katholiken in der ČSR., centrála Liberec, Birksteingasse 44; Reichsbund der deutschen kath. Jugend, tamtéž; Reichsmädchenbund St. Gertrud, tamtéž; Katholischer Frauenbund, Katholischer Mädchenbund, obě svazy Bečov nad Teplou; Reichsbund der deutschen Priestervereine, Praha IV.-68; Zentralstelle des deutschen Priesternachwuchses, tamtéž; Hilfsverband der deutschen katholischen Erziehungs und Bildungsanstalten, Litoměřice; Dómské nám. 2; Verband der kathol. Gesellenvereine, Litoměřice, Dómské nám. 9; Deutscher Reichscaritasverband (kan. Dr. Franz), Praha IV.-60; Reichsverband der christlichen Gewerkschaften, Svitavy, Melzgasse 17; „Akademia“, Rede- und Leseverband, Praha I., Karlova ul. 2; Sudeten deutsche Jugendgemeinschaft, Praha II., Tomášská 6; Christlich deutscher Turnverband, Šumperk; Deutsche christlich-soziale Volkspartei, ústřední sekretariát, Praha I., parlament.

Stručnou stať o organizační struktuře tábora něm. katolíků u nás končíme přáním, aby každý, kdo má zájem a chce podrobněji se tímto tématem zabývat, obrátil se na redakci „Života“, která ráda poskytne informace nebo je zprostředkuje.

Josef Rezníček.

Politika a zákon mravní

(Dokončení.)

Právě v tomto oboru církevně a nábožensko-politických věcí má stát tu smutnou možnost zasadit náboženství a tím ovšem především sám sobě nejtěžší rány.

Není stát sám o sobě to nejvyšší, nýbrž náboženství. Proto také stát, jemuž náboženství je dobrem nejvyšším, je tím podporován i ve svých zcela přirozených cílech. Naproti tomu však politika bez náboženství anebo politika, která staví stát nad náboženství, není s to, aby dosáhla svých vlastních poli-

tických cílů. Jestliže v těle některý orgán, na př. srdce, rozšíří se nebo, přesněji řečeno, zbytní nad svoji úměrnou přirozenou velikost, pak to není ku prospěchu ani tomuto orgánu samotnému, ani ostatnímu tělesnému organismu a na konec zahyne jak orgán sám, tak i ostatní organismus tělesný. Tak také politika, která překračuje meze Bohem dané a protiprávně proniká do sféry náboženské, podkopává základy, na kterých stojí. Opouštějí-li se Boží přikázání, pak drásá lidstvo samo sebe, uvolňují-li se posvátná pouta mravního zákona, pak se uvolní také mravní pouta mezi lidmi navzájem, uvolňují se mravní pouta manželství a rodin a začíná rozkladný proces v celém národě. Za takových okolností nepomáhá volání po spáse se strany nějaké mezinárodní morálky, pak je marno spoléhat na nějakou vzájemnou důvěru. Pak musí zrychleným tempem pokračovati dnešní zbrojení o závod, aby budoucí válka zničila všechnu dnešní civilisaci. Zesvětštění politiky jest zkázou národů.

Z toho významu, který Bůh určil pro náboženství v oboru politiky profánní, a ještě více v oboru věcí nábožensko a církevně-politických, vyplývá pro nás, že „máme posvátnou, Bohem uloženou povinnost o to se snažiti, aby duch evangelia pronikal všechny zákony a všeliká nařízení národů“ (Lev XIII., Sapientie christianae, 38). My máme moudrost a sílu náboženství „převáděti do žil státu jako léčivou životní sílu“ (Lev XIII., Immortale Dei, 50). Jak se to však má státi, jestliže věřící vzdalují se politické činnosti a celý ten nesmírný státní aparát přenechávají jenom vlivům nepřátelských světových názorů? Každá politika je konec konců orientována podle nějakého světového názoru a je tedy ve své nejvnitřnější povaze každá politika zápasem o duši národa. Názory, které vedoucí politikové mají o mravním smyslu státu, o zařazení státu v soubor ostatních mravních hodnot, o zásadách křesťanského učení a o významu Desatera Božích přikázání, ovlivňují přece celé zákonodárství. Zákony však jsou opravdovou velmocí; nebudeme-li tedy pečovati o to, abychom měli vpravdě věřící politiky, u kterých by nebylo bolestného rozporu mezi soukromým životem a hlásaným programem, pak budou nevěra a indifentismus ovládati národ víc a více. To nám dosvědčují ostatně fakta. Vliv náboženství zaťlačuje se krok za krokem a světové názory, víře nepřátelské, snaží se proniknouti politiku i všechn veřejný život. Zdaž sbírají s trní hrozny nebo s bodláčí fíky?

Také v politice jde dnes o všechno: o ochranu klíčícího života, o výchovu dítek vpravdě křesťanskou, o svobodu konfesních škol, o platnost Božích přikázání v politickém zápolení, o posvátnost stavu manželského, o základy a trvání křesťanské rodiny, o ochranu náboženství a Božího jména ve veřejném životě, o křesťanský vliv na dětské patronáty, vychovávací ústavy, nemocnice, o charitu a veřejnou osvětu, o veřejnou mravnost, o obranu víry a nebeských jejích statků, o Božská práva církve, zkrátka o to, zda indifentismus a nevěra, anebo víra budou rozhodujícími principy pro výchovu a smýšlení budoucího pokolení. Rozhoduje se tu o časném i věčném blahu bezpočetných duší. Dnes je vložena do našich rukou daleko větší odpovědnost nežli dříve. Proto je také politické snažení podle slov nynějšího našeho sv. Otce jednou z nejvznešenějších křesťanských povinností, nad kterou stojí už jen povinnost vzdávati Bohu poctu. Byli bychom bez srdce vůči Kristu a jeho svaté církvi, vůči víře a vůči jejím statkům, kdybychom se této povinnosti chtěli vyhýbat. Dnes platí ještě více než dříve napomenutí papežů, abychom v politice „podporovali muže uznané rozšafnosti, o nichž můžeme důvodně očekávati, že se zaslouží o věci křesťanstva“ (Lev XIII., Sapientie christianae, 38). Vůči těm však, kteří náboženství chtějí pojímat jako věc soukromou, platí slovo „nechtíti bojovati pro Krista, znamená tolik jako jej potírat“ (Lev XIII., Sapientie christianae, 54). Bůh bude v politice plnou mě-

rou vládnouti jen tenkrát, nebudeme-li se v politickém životě hlásiti jenom k nějakému citovému křesťanství, nýbrž přimkneme-li se s věřícím srdcem ke všem požadavkům Bohočlověka a jeho evangelia. Proto také Bohem ustanovení pastýři jeho církve mají právo a nejsvětější povinnost varovati před každým smýšlením viře nepřátelským, ať se toto smýšlení projevuje s kterékoliv strany a ať jim to způsobí nepříjemnosti, čili nic. Proto také řekl papež 8. září 1924 ke katolickému studentstvu: „Jakmile vstupuje politika do sféry, která náleží oltáři, pak má církev a její zástupce, papež, nejen právo, nýbrž také povinnost stanoviti směrnice a dáti pokyny, které věřící katolíci mohou od něho žádati a kterých také musejí potom býti poslušni.“ Při mezinárodním kongresu katolické mládeže dne 19. září 1925 řekl pak nynější papež toto: „Musíme se varovati nedorozumění, jež by mohlo vzniknouti, přijdou-li časy, ve kterých my, episkopát, klerus a katoličtí laici, zdá se, jako bychom prováděli politiku, zatím co ve skutečnosti plníme jen své náboženské povinnosti. Neboť my vykonáváme své náboženské povinnosti a hájíme své náboženství, když vystupujeme za svobodu církve, za svobodu školy, za posvátnost svazku rodinného a za zachovávání svátečního klidu ve dny Bohu zasvěcené. Ve všech těchto a jiných podobných případech neprovádíme politiku, nýbrž politika světská dotýká se sféry našich oltářů.“ (Osservatore Romano, č. 47, ze dne 26. února 1926.)

Zásada, že náboženství nemá nic co činiti s politikou, je tedy v této věci zásadou nelogickou, jako by z různosti dvou věcí vyplývalo, že nemají vůbec ničeho společného; je to zásada marxisticko-materialistická, jako by neexistoval žádný vyšší duchovní světový řád Božského mravního zákona; je to liberálně laicisující zásada, jako by náboženství mohlo býti posuzováno jako kterýkoliv jiný, jenom světský dílčí úsek, a jako by náboženství mohlo býti zatlačeno jenom do kostela a sakristie a jako by nemělo příkazu prostupovati jako kvas celé lidstvo a utvářeti je. Je to zásada protistátní, jako by politika od Boha odpoutaná mohla trvale národ obšťastnit, je to zásada nedůsledná, jako by za každým politickým směrem nestál nějaký světový názor. Proti heslu „Pryč s náboženstvím z politiky“ stavíme heslo svoje: „Kristus má býti našemu národu králem jeho duch a jeho vůle mají ovládati politiku. Nebude-li On chrániti státu, pak budou marně bděti strážci státu na cimbuřích jeho hradeb.“

Chyby v morální výchově dítěte z hlediska lékařského

Život probíhá mozkem a nervy a je důležité proto nad tímto se pozastaviti, — řekl kdysi Fersagrive a Heilmann; duše, dodávám k tomu, je příliš citlivá a jako taková uplatňuje nevšední a hluboký svůj vliv na obě složky. Dnešní nedostatek tonu synchronického nazírání psychologického a paedagogického jistá lhostejná dedukce v analysování problémů dědičnosti a hygieny jak somatické tak i duševní zvětšují jen tak charakteristickou dnes nervositu a zneklidňují kompetentní interessenty: rodiče, vychovatele a lékaře. Nervositu vštěpuje přítomné désintéressement v boji s pohromou, která je před námi, rovněž i dětem. Necharakterisuje to jen naši republiku, je to zjev všeobecný, světový, ve všech zemích kulturních a proniká i do všech společenských vrstev, ve městech i na venkově.

Důležitá je otázka, může-li domácí ovzduší neb atmosféra školy vedle jiných vnějších vlivů, ve kterých mladé individuum vyrůstá, býti významnou komponentou jeho budoucího vývoje morálního? Nebo existují-li hlubší, vrozené vlivy, které vtiskují na duševním a fysickém vývoji člověka svá znamení, jsouce bez jakéhokoliv spojení s aktivností prostředí, t. j. spo-

čívá-li příčina jako aethiologický důsledek jen v poměrech exaktně sociologicky špatných: zločin, krádež a opilství, tuláctví a poruchy nervové — v nouzi a bídě, v bahně velkoměstských názorů, resp. jejich zjevech sekundárních, jak pijáctví, lenosti, nemocech venerických; prostituci a nezaměstnanosti?

Vliv těchto faktorů je nesporný. Od úpravy existenčního bytí širokých mas závisí mnoho; často laik považuje vliv prostředí jen za hlavní, ba i nejdůležitější příčinu s tendencí kladně prospěšnou, neb negativně zhoubnou pro vývin mladého jednotlivce. Rub však tohoto názoru učí pozorováním často odlišným: stejné a podobné poměry v jedné a tytéž rodině a tolik rozdílů a dissonancí psychických a somatických mezi sourozenci: bratři a přece rozdílného vzrůstu, různé barvy vlasů a očí, jiné záliby a odlišných schopností. Častý je rozdíl v níveau etickém a morálky, — a toto differencování roste v mezích bližších neb dalších řetězů příbuzenských.

Rodiče překazují svým dětem nejen svá znamení fysická, duševní a morální, své zdraví a nemoci (disposice), ctností a poklesky, nýbrž i určité směrnice, řízené Prozřetelností — a které přece jen jsou otevřené na cestu životního štěstí neb neúspěchů, formujících pak pochod dalšího žití. V srdce lidské je vštěpen cit, jehož právo na kontrasty neb harmonickou hru, dědičnost seskupuje, akkumuluje neb rozbíjí v nepřírozený agravační a patologický pochod destrukce.

Příroda s obdivuhodnou dbalostí připravila každé dítě k podrobení se mravní výchově a obdarovala je jednak pozorovatelností, která je bystřejší než u dospělých, jednak logikou, jež činí dítě způsobilým k logické a vždy vhodné, ačkoliv naivní dedukci závěrů z viděných faktů, jednak pocitem spravedlnosti, u dětí jistě neoblomné a které povětšinou jen zklamáním v pozdějším životě a soužití s dospělými může pozvolna zaniknouti.

Každé slovo a každý skutek jeví se jako důsledek přírodní a logický, buď škodlivý a nechutný jak pro jednotlivce, tak i prostředí, nebo příjemný a užitečný, opět individuálně neb i pro jiné; proto plnění posledních mělo by býti exaktním imperativem.

Dítě pochopí tento logický pochod velmi dobře a jestliže po určité době podrobí se oprávněným a místním výstrahám a splní věci odporučené, jsouc přesvědčeno o opodstatnění výstrahy a o skutečnosti následku hlášeného a významného, podlehe vždy totálně a jeho pozorovatelnost s logikou a pocitem spravedlnosti stanou se takto uspokojeny a důvěra k názorům jednotky vychovávací se mnohonásobně potencuje.

Observace nemluvněte v našem každodenním životě je příliš povrchní a málo subtilní. Snad rodička-matka vidí ve vlastním dítěti plamínek zdroje ctností a předností, nestranný však pozorovatel spatřuje u všech jen stejné assimilací chování, neobyčejně málo se lišící v bezděčnosti pohybů; snad více méně rozdílný pláč a křik s nespavostí imprimují sklon k přemýšlení o rozdílu, avšak i tohoto málo objektivního vztahujeme obyčejně na chvilkovou indisposici bez trvalých a skutečných příčinových základů.

Častá pozorování stávala se podkladem i k allusím, že mozek a psyche dítěte jsou velice náchylny a disponovány na různé vlivy prostředí a že duše dítěte je opravdovou — tabula rasa — na kterou pak výchova a podmínky bytí, ve kterých mladý organismus vyrůstá, účinkují s mocnou ingerentivní rozhodností. Na této basi vypracovány četné systémy výchovy v předpokladu, že u dítěte zbaveného vlivů rodného domu je možno a priori v žádaném a předem stanoveném směru přepracovati jeho psyche. Dogmatická doktrína četných představených výchovných institucí učí dokonce názorům, že úplný zánik individuálních rozdílů pokrokových ve studiu a duševním vývoji je tangováno pouze paralyzujícím vlivem domácího prostředí. Tato falešná these lehkovážnosti je často patrnou i v nevhodném adoptování dětí bez prozkoumání vlastností charakteru a ducha rodičů budoucího chovance, nesoucího jako nutný důsledek často jen trpké a hořké zklamání. *Ušlechtilého charakteru nezlomí i nejhorší prostředí.* Životní kronika a historie lidstva cituje nám hodně individuů-jednotlivců, kteří i přes nepříznivé vlivy prostředí, často hladoví v největší nouzi vedle jiných existencí zlomených a zcestných, vybíjejí se k zvučné a vynikající společenské posici pro vrozené své vlastnosti, na které negativní vlivy byly bez trvalého působení. Přeceňování vlivů prostředí má více motivy emoční a sentimentální, než skutečná fakta. Příznivé existenční podmínky nechrání jednotlivce od inklinací negativně špatných a duševní zaostalosti a dlouhé snůšky variantů psychických abnormit, ba až nemocí.

Zajímavá je supposice, že difference v dědičné konstituci (zárodečním plasmatu) rozhodují o rozdílech temperamentu a charakteru, podobně jak o vlastnostech somatických. Zevní podmínky hrají však zde důležitou úlohu při formování oněch rozdílů. Jen těžko lze si představití geniální osobnosti bez studia a výcviku, zručnosti a techniky (Paganini, Smetana, Goethe, Pasteur, Sienkiewicz, Masaryk).

Dle nejnovější these eugenické jsou jednozárodeční dvojčata následkem identického původu a stejné koncepce, stejná pohlavím i svým zevnějškem i svojí povahou, jsou si podobná jako dva výtisky téže knihy neb dva akordy stejnozvukné. Dle výsledků dlouholetých badání Californin. Institute of Child Welfare mohou se taková identická dvojčata lišiti stupněm vzdělání, množstvím nabytých vědomostí a slušností a přece jejich povahy, záliby, zvláštnosti lethorické, schopností a inteligence zůstávají stejnými. Dedukcí těchto prací je pak akceptovaný názor, že přes veškeré vlivy jednak výchovy, jednak školy a různých podmínek životních jednozárodeční dvojčata zůstanou skoro vždy jednotlivci identickými, kteří, ač rozdělení, přece spotkavši se v dalším životě, díky společné myšlence a stejné zálibě lnou k sobě a obklopují se trvalým přátelstvím. Rozhodující úlohu v rozvoji člověka hrají vnitřní vlastnosti vrozené a zděděné. Vlivy zevní, přiměřená výchova, ochrana před nemocemi a infekcí v mladém věku, rozvoj mladého individua racionální výživou a cvikem mají význam nesporný; ve špatných zevních podmínkách pozitivně prospěšné a užitečné vlastnosti jsou s to podlehnouti zcestné degeneraci.

Nelze podceňovati veškeré úsilí se strany společnosti a států směřujících k zajištění nejideálnějších podmínek rozvoje a podmínek existenčních pro nejširší vrstvy; dle stupně úpravy podmínek kulturních rozdílů typů identických a nespolehlivých se buď prohloubí neb vyrovnají.

Nemluvně přináší si ve vínku pro svůj život celou řadu vlastností a náchylností, jichž principiálně nelze měniti a které však výchovou a vzděláním mohou dosíci nejideálnějšího optimum rozvoje, neb naopak pozvolna sejíti na bezoestí. Samotnou jen výchovou nelze zásadně měniti psychiku individua; důkladné studium dětské psyche a vniknutí v individuální bytost a povahu bez lomení individuality, paedagogický směr individualisování musí se řídití dogmatem, že duše dětská není tabula rasa, nýbrž že ve chvíli početí je již zakreslena a rozplánována.

Systém výchovy logické, konsekvence ve svědomité metodice zvláště u matek, bez chladu a nepřístupnosti, rozumná a místní shovívavost bez lhostejnosti a bez jakéhokoliv pokrytectví v jednání utuží láskou rodičskou i děti defektní, pro ně zvláště při bojácnosti v tlumených vzpourách a hněvu brzdící slabost povahy vychovatele může se státi zbraní dvojsečnou. Nesvědomitá lhostejnost rodičů, svěřující své dítě pro levnou pohodlnost často duševně obmezeným chůvám a vychovatelkám, vzácné a prospěšné vrozené vlastnosti nejen že nevyužije, ale dává svolení k pokračování směrem pozvolného zániku a zkázy: život je představován v disharmonických barvách, vzdalujících od reální skutečnosti, dítě přestává rozlišovati špatné a dobré, svaté a hřích.

MUDr. & PhDr. Frant. Wolný

Krise sociální politiky

Technická racionalisace tvoří nový stav: nezaměstnaných. Sociální kořeny fašistické kritiky socialismu.

V desíti poválečných letech dosáhly sociálně reformní a socialistické strany v zákonodárství demokratických průmyslových států, hlavně v Anglii, Německu a Československu, znamenitých úspěchů. Tvrdou ruku kapitalismu opatřily měkkou rukavicí sociálních opatření, pojišťovací sociální politiky; v době hospodářské krise let 1930 — 1933 se však objevil překvapující obraz: socialistickým stranám zůstala v ruce sociální rukavice, kapitalistická ruka však se z ní vysmekla.

Jedna vrstva dělnická má stovky výstavných pojišťoven, ale kapitalism zatím tvořil nový stav: armádu nezaměstnaných. V Československu začátkem února jich bylo 870 tisíc. Vývoj kapitalismu předstihl opět pohotovost sociálně reformních stran, a tak i sociální opatření v ne-

jednom případě selhávají za nových poměrů. Lze mluvit o krizi sociální politiky v tomto smyslu. Všimněme si některých věcí podrobněji.

*

V roce 1926 přijal říšský sněm německý t. zv. výpovědní zákon zaměstnanecký na ochranu starších zaměstnanců. Zákon ustanovuje, že zaměstnavatel, který zaměstnává pravidelně dva zaměstnance (mimo učedníky), může dát výpověď zaměstnanci, který je u něho zaměstnán déle než pět let, jenom o kvartále (1. ledna, dubna, července a října), a to na tři měsíce dopředu, tedy až k příštímu čtvrtletí; po osmi letech u téhož zaměstnavatele prodlužuje se výpovědní lhůta na čtyři měsíce, po desíti letech na pět měsíců a po dvanácti letech zaměstnání na půl roku.

Služební roky před 25. rokem věku se nepočítají.

Tento znamenitý zákon na ochranu starších zaměstnanců byl i zaměstnavateli přijat klidně a osvědčoval se dobře — v normálních dobách.

V době mimořádné hospodářské krise let 1930 — 1933 však se proti němu zvedal odpor zaměstnavatelů, kteří se nemohli rychleji přizpůsobit situaci trhů a zmenšené výroby snížením kádru zaměstnanců, ale, co hůře, začal svou existenci působití pravý opak toho, než co měl zabezpečiti. Zaměstnavatelé jednak propouštěli, jsouce nuceni propouštěti, zaměstnance starší místo mladších, ačkoli při stejné lhůtě výpovědní by byli propustili zaměstnance mladšího, svobodného místo ženatého a za druhé, najímajíce nové, brali opět raději zaměstnance nové, mladé a nikoli staré s delší služební dobou u nich.

Tak zákon zvrací se v opak, zákon nesporně spravedlivý. Starší zaměstnanec, mající rodinu, musí mít delší čas, aby si našel nové zaměstnání, nebo být změnil; vždyť sám má také dlouhodobé závazky, které nemůže hned rozvázat: nájemní smlouvy bytové, pojišťovací, děti v určitých školách... a nemůže tedy vyletět z hnízda na den, na týden.

Zaměstnavatelé to nepopírají, ale namítají, že zákon brání rychlejšímu pohybu v zaměstnanectvu podle hospodářské a výrobní potřeby a že zabraňuje i vzestupu dělníků do řad zaměstnanců v témže podniku, poněvadž i jim se započítávají pro výpovědní lhůty léta v celku v podniku ztrávená.

Proto zaměstnavatelé v mnohých průmyslových podnicích, kde tomu nebrání jiné důvody (jako zachování určitých výrobních znalostí nebo tajemství), nechtějí mít zaměstnance dlouhou řadu let a vypovídají je, ačkoli při neexistenci dlouhodobého výpovědního zákona by to nečinili.

To je příklad velmi zajímavý, a má svou obdobu v mnohých zřízeních podobných, kde s dlouholetou zaměstnaností jsou spojeny určité sociální výhody. Tyto zkušenosti způsobují pak ztrátu víry ve faktickou účinnost sociální politiky, ztrátu víry v určité instituce a vůbec v možnost institucemi a zařízeními sociálními trvale vyřešiti vzestup zaměstnanectva a dělnictva. V kruzích těchto zklamaných dělníků a zaměstnanců nalézá ozvěnu kritika celé socialistické koncepce a odtud roste také sociální fašismus; to se týká také na př. systému sociálního pojištění. Čím více bezpečnosti sociálním pojištěním (nemocenským, invalidním, úrazovým a j.) se dostává dělnictvu, tím se stává jeho pracovní síla pro zaměstnavatele dražší a stupňuje se touha zaměstnavatelova, vystačiti s co nejmenším počtem dělníků a zaměstnanců a jejich sílu nahraditi, pokud možno, strojem. To stupňuje nezaměstnanost a nelze tu sváďeti všecko vinu jen na zaměstnavatele. Proč? Protože mezi činiteli výroby je často lidská pracovní síla, jediným pohyblivým součinitelem proti neměnným faktorům ostatním. Stroj nemůže býti propuštěn, úroky, nájemné, pojišťovací taxy, daně a jiná trvalá zatížení nemohou býti odsunuta, naopak, v době krise se ještě zvyšují, a tak tu zbývá jediné proměnlivá lidská síla, která všecko odnese v tomto výrobním, kapitalistickém řádu. Jenom sociální politikou se v kapitalistické výrobní soustavě sociální otázka nerozřeší, to ukázala světová hospodářská krise, v níž sociální břemena byla také, byť v řadě třeba poslední, součinitelem nezaměstnanosti. Nesmíme zakrývatí oči před skutečností, že totiž v posledních letech stává se samo dělnictvo, které nemá odborové tradice a výchovy, přístupno zaměstnavatelské kritice systému sociálního pojištění, a kdyby byla dána dělnictvu volnost platit či neplatit pojišťovací prémie, uvidělo by se, jaká veliká část by se pojištění v dohodě se svým zaměstnavatelem zřekla. Od-

borově organizovaného dělnictva, a to je právě třídně pevně uvědomělá vrstva, nepřibývá, a to je důkazem, jak v dělnictvu samém roste pocit, že sociální politika sice práci chrání a ovoce její zabezpečuje, avšak práci ještě nedává. A teď si představte, co by se stalo, kdyby rezervy sociálního pojištění byly otrženy inflací.

Toto vše jsou ovšem zkušenosti z mimořádné a přechodné doby, z doby světové krise hospodářské, ale což neroste reakce proti socialismu, fašismus právě z takových krisí a nezachvacuje právě v té době širší okruh lidí než v dobách normálních? A lze se domnívat, že navrát normálních dob zase přilije sil dnešním socialistickým stranám, které nad krisí stály právě tak bezradny jako všichni ostatní?

Všimneme-li si agitačních stran, na př. německého hitlerovského fašismu proti socialistům, vidíme, že tam kritika pojišťovacího systému je jednou z neúčinnějších zbraní proti socialistům. Kdo by popíral účinnost demagogického tvrzení: sociální zaměstnanci v pojišťovnách jsou proti nezaměstnanosti pojištěni... dělnictvo socialistické nikoli. Velká nákladnost správního aparátu, který se stal současně aparátem mocensko-stranickým, rozhodně není silou socialistické akce v dnešní době, stejně jako sociální vzestup socialistické vůdcovské vrstvy v celé Evropě.

Je zde velmi vážná otázka. V poválečném desetiletí všechny socialistické strany Evropy, a především sociální demokracie německá, orientovaly svou snahu a vzepřely svou sílu na sociální zákonodárství, na zvýšení sociálně pojistných bezpečnostních záruk výsledků práce. Pro tuto věc, když nastal v Německu první ořes výroby, a měly být sníženy pojistné prémie v nezaměstnanosti, pustila dokonce sociální demokracie vládní veslo z rukou; za tak zásadní věc považovala ovoce svých desetiletých bojů pro dělnictvo. Avšak podívejme se kolem. Je největší otázkou dělnictva dnes t. zv. sociální politika (vyjádřená systémem všech pojištění) nebo otázka zařazení milionů do pracovního, výrobního procesu vůbec?

Sem, na tuto otázku, na tuto nejživější bolest napjal svou agitační sílu fašismus Hitlerův i ve volebním hesle pro 5. březen: odstraní nezaměstnanost. V tomto bodě je největší slabina evropského socialismu, a odtud a z těchto hospodářských zřidel roste proti němu reakce: u zaměstnaneckva v t. zv. vyšších službách, v nejnižším, středním stavu reakce fašistická, v mladém dělnictvu komunistická. Fašismus i komunismus se spojily v kritice. Fašista volá Ve vile sociální politiky se usadili vyvolení socialisti, dělnictvo mokne před ní. Komunista: Flastrem sociální politiky se kapitalismus zachráni nedá. Miliony nezaměstnaných tvoří pozadí s jediným požadavkem: chceme práci.

Je otázka: až přejde nejhorší krise, vrátí se většina nezaměstnaných znovu do práce? Kdo dnes na to odpoví kladně?

Ministr sociální péče nedávno v parlamentě vyložil, jak krise v určitých průmyslech, hlavně v textilu, stupňovala a stupňuje ještě racionalisaci. Zde jsou příklady, jak je ministr dr. Czech uvedl 25. ledna na schůzi rozpočtového výboru z racionalisace v Československu:

„Ve dvou cementárnách bylo místo cihlářských lisů použito k formování suroviny t. zv. protlačných kolových mlýnů a zmechanisována doprava suroviny k pecím, což mělo v zápětí propuštění 140 dělníků. Ve vápenném lomu jiné cementárny bylo pomocí vrtacího stroje Cyklon zavedeno elektrické odstřelování celých skalních stěn. Tak se získává rázem *několik tisíc vagonů kamene, takže postačí prováděti trhací práce jen jednou za 14 dní*. Počet v lomu zaměstnaných dělníků klesl tím ze 130 na 65. Kamenný lom, založený na výšině, zřídil k dopravě kamene do údolí místo 18 svážných drah vysutou lanovou dráhu, čímž došlo k propuštění 40 dělníků. V keramickém závodě mladoboleslavského inspekčního okresu umožnilo zmechanisování výrobního procesu výrobu *8.000 obkládaček za hodinu*, kdežto dříve při témže počtu dělnictva mohlo být docíleno jen 400. Sklárna na Slovensku může pomocí jediného pantografu, obsluhovaného *jediným dělníkem*, opatřiti najednou 24 předmětů skleněnými ozdobami, kdežto *dosud bylo k tomu zapotřebi 24 dělníků*.

K zlepšení výroby dvoudílných knoflíků postavila budějovická továrna na kovové zboží automatické lisy, z nichž každý *nahrazuje práci 10 dělníků*. Pražský podnik na výrobu automobilových součástí opatřil si brousíci stroje o zvýšené výkonnosti a dále vřetenové automaty, které mohou prováděti současně 10 úkonů a které *převyšují výkonnost starých strojů o 60 procent*. Továrna na zpracování lnu a konopí v nitranském inspekčním okresu pořídila si když byla po požáru znovu zřizována, pro svoji tírnu lnu dva automaty, které mohly při

stejné výkonnosti podniku vyřaditi 60 procent dělníků dosud zaměstnaných. Zpráva táborského živnostenského inspektorátu hlásí, že továrna na prádlo, která zařídila veškerou výrobu na plynulou práci, mohla po provedení mechanisace továrních zařízení svoji *výkonnost o 140 procent zvýšiti přes to, že propustila pracovní síly.*

Zvláštní zmínky zasluhuje zautomatizování práce, spojené s *plněním lahví. Nové stroje tu lahve čistí, plní, zátkuji a známkuji a omezují ve spojitosti s dopravním zařízením lidskou práci na pouhé sejmání naplněných lahví s dopravního zařízení. Že hromadné zavádění těchto strojů ve všech závodech přicházejících v úvahu má v zápětí propouštění dělnictva, netřeba ani připomínati. V plzeňském pivovaru může nově postavený stádecí stroj naplniti za hodinu 3.000 lahví, tedy pětkrát tolik, co mohli dokázati dělníci zjednaní k obsluze aparátu.*

Také v živnosti grafické činí technisace ohromné pokroky. Tak byl v pražské tiskárně postaven nový rotační ofsetový stroj, který dodává 3.000 pětibarevných výtisků za hodinu, kdežto staré kamenotiskařské stroje mohly v téže době dodati jen 500 jednobarevných výtisků. V továrně na papírové sáčky v nitranském dozorcím okrese umožnilo zavedení automatického stroje, že všechny potřebné práce od počátku až do úplného zhotovení výrobku jsou prováděny *jediným strojem bez pomoci lidské práce.*

Pravým uměleckým kouskem racionalisace jest *octárna v Podkarpatské Rusi, která bez nejmenší lidské pomoci pracuje po celý den samočinně, ba dokonce se přes den klíčem uzamyká. Důmyslná, přesně jdoucí pumpa, opatřená hodinovým strojem, čerpá každé čtvrt hodiny určité množství do octové kádě, ve které pak otáčivý rozdělovač veškerou tekutinu rozprašuje. Automatickou cestou dostává se potom tekutina do chladiče. Lidská práce se omezuje pouze na vnější obsluhu strojního zařízení, na přivádění tekutiny do denaturační kádě a na vypouštění hotového výrobku do nádob. Na konec budíž ještě vzpomenuto automatické tkalcovny, stavěné v okrese královédvorském, kde byla postavením prvních čtyřiceti automatických tkalcovských stavů výroba již zahájena a která bude opravdu školním příkladem *liduprázdné továrny, o jaké nám dosud vyprávěly jen daleké země.**

Co tyto příklady znamenají? Co jiného, než že stejné kvantum výrobků, jaké na příklad náš průmysl vyrobil r. 1928, v době největší konjunktury vyrobí příště, až se otevře zase export, s počtem dělnictva daleko menším. Nezaměstnanost už nezmizí. Kam s nimi, s přebytečnými statisíci dělnických sil, nahrazených stroji? Na venkov? Vždyť tam racionalisace, pozemková reforma, stroje vyhánějí lidskou sílu ven. Jižní Čechy se trvale vylidňují, procento obyvatelstva zaměstnaného v zemědělství klesá.

Á zdanit stroje místo lidských sil, jak se dosud dělo? I o to učinila už vláda pokus: právě poslední zákon automobilový je diktován snahou zachrániti železnice před konkurencí technicky pokročilejšího vynálezu, autodopravy, opatřením proti tomuto technickému pokroku. Je to však možno udělat jen zde, když důsledky se nepřelévají přes hranice státu. Ale u exportních průmyslů to nepůjde, zde nebude možno brzditi technickou racionalisaci více, než jak to budou činiti státy ostatní. Technická racionalisace ještě stoupá. Roku 1927 ji stát úmyslně podporoval Englišovou daňovou reformou, krise světová ji stupňuje ještě a bez pomoci státu, a tato veliká průmyslová revoluce zanechává za sebou masy nezaměstnaných.

Konců této technické racionalisace nelze ještě postihnout. Když Baťa svým velkopodnikem zabil ševcovské živnosti v celých krajích, mělo to za následek zvýšení vystěhovalectví z těchto okresů a jejich vylidňování. Hospodářský vzestup veškeré výroby a osamocenosť tohoto příkladu a jeho prvenství v celém takřka světě způsobily, že v celku národního hospodářství čsl. výhody tohoto podniku předčily stinné stránky. Avšak je možno dobře si představití, že takový podnik vzroste ve všech oborech hromadné výroby: v textilu, papírnictví, v potřebách kuchyňských, v typisovaném a normalisovaném kovoprůmyslu atd. Že všude elektrická energie a stroje vyřadí nové a nové tisíce dělníků z výroby a zaměstnání, a co s nimi? V kapitalistické soustavě je úplně volno každému použití nového vynálezu zdokonaliti výrobu svého podniku a vyřaditi tisíce lidí z práce. Stroj, věc, je v kapitalismu víc než účel, jemuž to vše má sloužiti: člověk. Jsme v období anarchie technických pokroků, anarchie výroby a hospodářská krise, která je už sama z části následkem tohoto faktu, techniku výrobní ještě více zdokonaluje, činíc stavy, vyřazené strojem z práce, stále početnějšími.

Socialistické strany druhé internacionály soustředily svou akci na t. zv. sociální politiku,

ale vývoj kapitalistické výroby je předstihl. Dnes vyvstává nová nutnost: racionálně, rozumně řídití uvnitř státu t. zv. racionalisací, aby technické pokroky ve výrobě nebyly vykupovány sociálními škodami tak velikými, že tyto škody (hromadná nezaměstnanost) anulují vůbec sám technický pokrok, takže v této anarchii dochází k nesmyslu, že je všeho moc, ale miliony nemají k tomu, co se pro ně vyrobilo, přístupu.

Všecky okolnosti nasvědčují tedy tomu, že největší starostí státu i politiky bude napříště opatření nezaměstnaným vůbec práci, to jest řídití nějakým plánem úhrnný výrobní proces ve státě a organisovati technickou i výrobní anarchii. To bude vrcholným úkolem státníků, poněvadž trvalou nezaměstnanost velikých mas nesnese žádný stát nejen finančně, ale také pro její důsledky morální a politické.

Kdo ji odstraní? Tato veliká věc dělnictva i států není dnes jenom programem socialismu; v Evropě vystupuje s novým programem proti ní už také mezinárodní fašismus. Strany druhé internacionály absorbovaly se v minulém desetiletí hlavně sociální politikou, ale i s ní ocitají se nyní po technické průmyslové revoluci, stupňované ještě krisí, jaksi vedle, tváří v tvář milionům bez zaměstnání.

Čelem k tomuto novému stavu věci obrácení, kolísají i vůdcové socialismu. Anglický vůdce Macdonald postaven zde na rozcestí ve své zemi, uhnul od sociálně politické metody k základnější: opatření práci. Rozešel se se svou stranou, ale také s receptem poválečné II. internacionály vůbec.

Tyto otázky se u nás, v Československé republice, v socialistických stranách projevují už také, aspoň v určitém napětí kritickém uvnitř sociální demokracie. Tam vzbudil pozornost, straně sotva vítanou, poslanec prof. Macek, který inspirován diskusí a zkušenostmi anglické Labour Party, ukázal, že i u nás socialismus omezil se na sociální politiku ochrannou (ironikové říkají sociální filantropii), zatím co struktury kapitalismu, v němž znova a znova výrobní proces věcný vítězí nad člověkem, kterého staví vedle, se vůbec nedotkl. Řekl ještě jiné věci o zbyrokratisování a ztuhnutí socialistických stran, které větší pozornost věnují mocenským zájmům svých organismů stranických, než cílům socialismu, avšak hořejší tvrzení, opřené o nesporný fakt, že hospodářská krise pomáhá v Evropě víc fašismu než socialismu, zůstává základem kritiky.

O tom píšeme zvláště, zde jenom je nutno ukázati, jak znamenitá sociální zařízení, zákony o pojištění sociálním i nemocenském (o jeho krisi mluvil také ministr dr. Czech 25. ledna) se ocitly v krisi, když se změnily hospodářské poměry, na nichž byly tyto zákony stavěny a když kapitalismus technicko racionalizační revolucí (neboť o evoluci tu nejde) pokročil zase o kus vpřed. T. zv. sociální politika dosavadní, spočívající na předpokladu klidné průmyslové evoluce a zaměstnanosti nestačí dnes, kdy hlavním problémem se stává otázka nová: jak vpravít statisíce nezaměstnaných do průmyslové výroby, jak jim dáti práci. Vichřice odnáší střechu domu, a tu není hlavní věcí, zda na této střeše jsou všechny tašky v pořádku. A zde protisocialistické směry nasazují hever kritiky činností poválečných socialistických stran.

Pro Boha a proti Bohu

Je tedy třeba, ctihodní bratři, abychom „postavili ochrannou zeď pro dům Israelův“ Ezech. XIII, 5), spojivše všechny své síly v jediný pevný a celistvý šik proti zlobným lidem, nenávidějícím Boha i pokolení lidské. Vždyť v tomto zápasu běží o zásadní problém světa a o nejdůležitější rozhodnutí pro svobodu lidskou: Pro Boha nebo proti Bohu, toť volba, která rozhodne o osudu veškerého lidstva. V politice, ve financích, v mravouce, ve vědě, umění, ve státě, ve společnosti veřejné i soukromé, na Východě i na Západě, všude se jeví tento problém jako rozhodný pro důsledky, jež z něho plynou. A tak se stává, že sami představitelé materialistického pojetí světa opět a opět se musí obíratí otázkou existence Boha, jehož považovali navždy za odbyta a jsou nuceni znova a znova o něm mluvit. Zapřisaháme v Pánu jak jednotlivce tak národy, aby odvrhli před takovými problémy a boji tak významnými pro život lidstva mělký individualism a nízký egoism, které zatemňují i duchy velice prozíravé a umlčují i nejušlechtlejší podněty, jakmile jde o více než osobní zájmy. Ať se všichni sjednotí, i když bude k tomu třeba těžkých obětí, aby zachránili i sebe i lidskou společnost. V této jednotě duší a sil musí býti přitopené první ti, kteří se chlubí jménem křesťanským, pamětlivi slavných odkazů apoštolských dob, kdy „obec věřících měla jedno srdce a jednu duši“ (Sk. ap. IV, 32.)

L i t e r a t u r a

Vhodná četba pro nynější dobu

Církev, Bohem založená, která zná i člověka, quae scrutatur corda, rozdělila skvěle rok. Vede člověka od přípravy k narození Spasitelovu k seslání Ducha svatého. Spasitel přišel na svět, aby jej zachránil. Dal se ukřižovati, aby vykoupil lidstvo, jež miloval nekonečnou láskou, a když vstoupil na nebesa, seslal Utěšitele, Ducha pravdy, který obnovuje ustavičně tvářnost země. Věřící má žiti svůj život v duchu tohoto rozdělení, v duchu církevního roku. V čem spočívá život, praví Písmo: Ne samým chlebem živ je člověk. Má-li člověk a chce-li mířiti k dokonalosti, musí se živiti duchovním chlebem, jenž posiluje a posvěcuje. Bez myšlenky, bez pravdy není myslitelný růst, stoupání ve vnitřním životě. A jest jistě nejlepší, když se ten růst děje v harmonii s Církví, pod jejím vedením. Když v době, předcházející narození Páně, uvažuje křesťan o Kristu-Ditku, a v době, do níž právě vstupujeme, přemýšlí o Kristu-Vykupiteli, o umučení, o Eucharistii, o pokání, k němuž připravují rozjímání o Kalvarii.

Devítník začíná liturgie bolestnými slovy: Circumdederunt — „Obklíčily mne steny smrtelné, bolesti pekelné obklíčily mne,“ a prvou neděli po devítniku volá jakoby zoufale: „Povstaň, proč spíš, Pane. Nezapuzuj nás.“ Před Popeleční středou prosí Boha: „Budiz mi Bohem ochráncem a místem útočiště, abych byl spasen, neboť síla má a útočiště mé jsi ty.“ Popeleční středa ozývá se slovy: milosrdenství, smilování, obrácení a všechna tato slova předpokládají jiné, hrozné slovo: hřích. A skoro celý půst modlí se kněz, poklekaje při Graduale: „Pomoz nám, Bože, spáso naše, a pro slávu jména svého, Pane, vysvobod nás a milostiv buď hříchům našim pro jméno své!“ Toť duch doby, do níž právě vstupujeme.

Rozjímání o Umučení Páně. Příprava na den Vítězství, na slavné Alleluja. Jakou dáti duši potravu, odpovídající této svaté době?

Staří Čechové, a nejen staří, vždyť ještě dnes jsou v některých rodinách tlusté svazky, švabachem psané, líčící lítostně a strhujícím způsobem Umučení Našeho Spasitele, četli v postní době každý večer několik stránek o Utrpení Krista Pána. Měli při tom sílu i ku postu, odříkali si, na co byli nejvíce zvyklí. Březen by měl býti pro každého katolika měsícem, v němž pročítá Písmo, ona jeho místa, uvádějící na paměť události posledního roku Páně před Velkým pátkem. V mnohých rodinách schází Písmo svaté, ale aspoň by v nich měly býti „Perikopy“, které vydalo „Dědictví Svatojanské“, a jež obsahují svaté čtení na dny svatopostní. Jest známo, že Církev na každý den postní má vlastní liturgii, která přivádí člověka stále jistěji ke Kalvarii. Četba Špalova „Pisma Svatého“, kterážto kniha svou vroucností se hodně přibližuje těm starým životopisům, by byla rovněž velice prospěšná.

Pro inteligentního člověka nelze nedoporučovati opět a opět vroucně a s láskou psanou knihu prof. Dra. Sýkory: „Umučení Krista Pána“. Je to kniha, psaná vědcem na slovo vzatým exegetou, který přihlíží k nejnovějším objevům, dílo přísně vědecké, ale mýlil by se, kdyby čekal suché, nezáživné, poznámkami trhané vypravování. Prof. Sýkora se užívá v události, jež líčí, jest strhován jejich velikostí i bolestí a jeho slovo dostává křídla. Z cizích děl se mu blíží kniha prof. na Biblickém ústavě v Jerusalemě P. Lagrange O. P.: „Jésus Christ“, vynikající jedinečnými popisy svatých míst, která vyvolává se vzácným pochopením. Líčení Umučení jest jako báseň, jež kvůli bolesti. Z posledních děl třeba uvésti dra Miklika C. Ss. R. „Umučení Krista Pána“,

v níž autor „Života Panny Marie“ dosahuje vrcholu. A není možno nevzpomenouti „Umučení Krista Pána“ ctihodné Kateřiny Emmerichové, předvádějící vidění Umučení, která měla tato vyvolaná.

Nad kalvarskou tragedií se zamýšlejí miliony a miliony věřících, jak by se nad ní nezamýšleli umělci, básníci? G. Papini, oznamuje svoje obrácení, učinil tak knihou, ve které jde za Spasitelem od Betlema až ke Svatému hrobu; P. Claudel sleduje trpícího Spasitele na jeho křížové cestě. Láska opravdová, vědomí vlastní nehodnosti mluví z každé věty těchto umělců.

A ještě jednu knihu bych rád doporučil jako četbu v době postní: „Bůh a já“, uchvacující stránky kardinála Newmana, v nichž se stýkají hlubiny s výšinami. Newman, z největších lidí minulého století, uložil v této knize rozjímání, jež jsou modlitbou.

Vybral jsem z bohaté literatury jen několik knih, které by měly vésti věřícího inteligenta ke Svatému hrobu, a které ho nejlépe připraví na radostné Alleluja. Naučí ho lásce a učiní jeho život vpravdě plným.

J. Hrubý: „Šťastná pout životem“

J. Hrubý, známý tlumočník děl Swensonových pro mládež, se stará všemožně, aby se našemu lidu dostalo zdravé četby, které v těchto bouřlivých dobách má tolik zapotřebí. Z této touhy vzešla i kniha „Šťastná pout životem“, kterou v krásné úpravě vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. Není to vlastně původní dílo, neboť P. Hrubý přepracoval, na české poměry uzpůsobil a doplnil dílo P. Josefa Haaga „Glückliche Lebensfahrt“, které bylo přijato nadšeně v celém Německu. Rozdíly mezi zpracováním Hrubého a původním textem jsou ovšem značné, a je to jen ku prospěchu českého díla. Prostředí, v němž žije český člověk, jest rozdílné, jeho založení je též jiné než

člověka ze Švýcarska nebo Německa. P. Hrubý pochopil ducha české rodiny, českého prostředí i lásku jeho. Pochopil i dobu, která klade duchovnímu růstu křesťana četné překážky v cestu. Přihlíží k těmto překážkám, ale má vždy před sebou poslední cíl. Neukazuje sám vlastním slovem na lest překážek, na vznešenost cíle, na sílu určitých prostředků nutných k jeho dosažení, nýbrž dovolává se hlasu a zkušeností jiných, nejraději básníků, spisovatelů, veřejných pracovníků. Tím získává jeho zpracování na životnosti, obsažnosti i časovosti, neboť právě básníci, literatura vůbec, nejvýstižněji zobrazuje společnost a život a básník, umělec nejoddaněji a s největším zanícením zpívá o krásnu. Pohled na nynější společnost nás rázem upozorňuje, že potřebuje pravdy, vůdce, jednoty, myšlenky. A potřebuje rady ve všech otázkách. P. Hrubý ji nedává suše, nýbrž živě — všimněme si třeba jeho staří o škole a rodině, — a přesvědčivě. Za každou jeho větou zahlédáme starostlivost a lásku k člověku. Cítíte je nejlépe, když se rozmlouvá o bolesti, o utrpení, zklamání, nebo když radí stoupati výše, i když to není snadné; taková kapitola o Nanebevstoupení Páně by měla být známa všem, tak jest hluboká a nadšená a nutná. Zkrátka „Šťastná pout životem“ jest kniha kladu a v rodinách našich by neměla scházeti. Jest opravdu ukazatelkou šťastné pouti životem. Reprodukce, i barevné, jsou skvělé, vazba pěkná. Cena 120 Kč.

Dominika Pecky „Skryté paprsky“

Dominik Pecka, jehož poslední knihu „Skryté paprsky“ vydalo nedávno nakl. revue „Na hlubinu“, „Krystal“ v Olomouci, Slovenská 14, jest autorem několika knih, z nichž právě vynikají ty, ve kterých jsou uloženy myšlenky, buď reminiscence z četby nebo ze zkušeností. Pecka jest opravdu sečtělý a dovede i myšlenku odít v pěkné roucho. Klade je často proti sobě, aby pevněji vynikla síla pravdy a zloba bludu. V tom ohledu jest možno ho postavit vedle autora „Dohledů“, dra F. X. Nováka. „Skryté paprsky“ si rozdělil v několik kapitol, z nichž nejhlubší a nejlepší jest část nadepsá-

ná „K pahrbkům věčným“, v níž vrhá světlo na nejvyšší hory kultury, tvoření i života. Uvedu příklad, na kterém si může čtenář sám učinit představu o způsobu práce autorově i o hloubce myšlenky: „Věda vytvořila civilizaci, ale nic víc. Nevytvořila kulturu. Kulturu tvoří víra. Kultura jest moudrost a mravnost. Moudrost záleží v uspořádání lidských vědomostí podle nejvyšší myšlenky, jakou duch lidský je schopen pojmuti. Poznatky, které nejsou uspořádány, jsou jako vojsko, které nemá kázně, a kterému nikdo nevelí. Vědomosti nečiní moudrým, je třeba jednotící myšlenky. Ta myšlenka jest: Člověk vyšel od Boha a k Bohu směřuje. Posledním jeho cílem jest spojení s nejvyšším Dobrem. Touto myšlenkou musí člověk uspořádati a sjednotiti veškeré své poznání. Všecky pozemské a pomíjející věci se musí hodnotiti a měřiti podle věčnosti.“ Jak jest viděti, Pecka postupuje přísně logicky, nedělá přemetů, které bývají sice líbivé, ale laciné, a jde ke kořenům. Za jeho větami cítíme, jak se třeba zamýšlel nad sv. Tomášem Aq. nebo nad díly moderních filosofů křesťanských, ale i jak svědomitě se vypořádává s mysliteli opácného tábora. Nechce býti polovičatým a daří se mu jeho úsilí. Nechce býti ani originálním za každou cenu, jako bývají ti, kdož si zvolili tento úsek tvorby. Jest sám dobyt pravdou, je jí oslňován a rozradostňován a uvědomuje si, v čem právě tkví její krása. A ještě jednu přednost jest nutno vytknouti: Je to jeho láska ke slovu a k životu. Má dar pozorovací velice smělý, má postřeh jasný. Jeho obrazy jsou životné a přiléhavé. Jeho slovo jest čisté a jasné. Jeho sečtělost a inteligence ho uschopňuje k výstižným charakteristikám i hodnocení osob umělců, spisovatelů, básníků i věcí. „Dílo Beaudelairovo je abdikací před životem, strachem z činu, skrývajícím se v kouzelném slově snění.“ Bylo by možno uvésti více, mnoho takových zkrátek, které jsou chválou autora samého. „Skruté paprsky“ jsou knihou kladu, a inteligence v nich najde, čeho potřebuje.

Historie staré církevní literatury

Dr. Otto Bardenhewer vydal právě pátý a poslední svazek svého monumentálního díla: *Geschichte der Altkirchlichen Literatur*. V. Band (XI., 423 — R. M. 9), Herder, Freiburg in Br. Obírá se v něm církevní literaturou od počátku VI. stol. a končí řeckým spisovatelem sv. Janem Damascenským, který zemřel asi r. 754 a latinským sv. Isidorem Sevilským, který zemřel r. 636. Zároveň si všiml staré literatury arménské od počátku kolem r. 400, studuje dobu jejího rozkvětu ve století následujícím a úpadek v dalších letech, zavíněný bludem monofysitismem.

Literatura církevní prvých století právem se může chlubit nesmrtelnými jmény a díly. Ve IV. a V. stol. dosahuje největšího rozmachu jak na Západě, tak na Východě a velcí Otoo-

vé církevní mají nemalou zásluhu, že blud, jako třeba arianism, nezpůsobil ještě větších škod. Pak nastává jakési ochabnutí, ale i ve století VI. a VII. setkáváme se s několika jmény velikých spisovatelů církevních, kteří předávají budoucnosti poklady opravdové krásy. V dílech jejich jest skvěle hájena a vykládána katolická nauka proti šířícím se bludům. V literatuře řecké objevují se práce dogmaticko-polemické, jasné a hluboké, biblicko-exegetické a hagiografie. Básníci opěvují hluboké tajemství víry. V literatuře arménské vznikají komentáře Písem svatých, díla homiletická i polemická. O latinských spisovatelích pojednává autor ve 4 kapitolách: v jedné mluví o Itálii, dále o Africe, o Galii a konečně o tvůrcích španělských. Neobírá se toliko uznávanými osobnostmi, nýbrž i méně známými, opíraje se o nejnovější prameny a hojnou literaturu. Neopomíjí ani spisovatelů, kteří rozsévají blud, a tak si můžeme učiniti přesný pojem o celých periodách, o jejich duchu a pod. Je to v každém směru ohromná práce. Charakteristiky jednotlivých postav jsou výstižné, poctivostí zpracování nelze nic vytknout. Čtenář netoliko poznává, co krásného vykonala Církev pro kulturu národů a světa, nýbrž i jest i rozplameňován láskou k ní, která vydala tak nádherné a vonné květy svatosti a heroismu.

Legenda blah. Anežky a čtyři listy sv. Kláry

Jest radostno pozorovat, jak roste láska k národním patronům v našich krajích. Byla silná v minulosti, ale pak opadala. Bylo několik příčin tohoto chladu a hlavní z nich byla jistě mezalost života jejich a díla jejich. Vždyť jsme vlastně do nedávna neměli ani žádných životopisů svých svatých a světic a je třeba ještě mnoho učinit v tomto směru. V posledních letech byla rozvlněna láska ke královské naší Blahoslavené a úsilí o její svatořečení jest jistě upřímné. Kniha, kterou ve skvělé úpravě a pěkným tiskem vydalo nakl. „Univerzum“ (Praha II., Karlovo nám. 5), jest jedním z projevů tohoto úsilí, které má kořeny v lásce. Dr. Jan Kapistrán Vyskočil uspořádal kritický, textový i věcný rozběr legendy a čtyř listů s původním textem rukopisu milánského. Všimá si kriticky legend a rukopisů, studuje listy sv. Kláry a zamýšlí se nad hlavní legendou, snaže se určití jejího autora i prameny, které mu sloužily k sepsání. Práce dra Vyskočila jest svědomitá a podjal se jí po pečlivé přípravě. Snad někomu se nelíbí kritická přísnost, s níž rozebírá a hodnotí listy, ozřejmuje text, zatím co jiné stránky zůstávají jakoby v pozadí, ale bylo nutno to učinit, poněvadž bez toho není možno postoupiti dále. Ostatně i v tom jest spisovatel živý a suchost stylová jest od něho velice vzdálena. Doba, ve které žila světice, jest ještě hodně neprobadaná, a dr. Vyskočil se pokusil se zdarem mnohé objasniti. Již dlouho se obírá tímto předmětem

a jistě tato kniha jest zdařilá úvodem do jiného díla, které chystá, a v němž bude líčiti život blahoslavené Anežky České a kulturní obraz doby světice XIII. st. Listy, které jsou v „Legendě“ uveřejněny a vydány jako separátní otisky ve stejném formátu. Výprava knihy i fotografické přílohy jsou opravdu zdařilé.

V. Vilinský: V Rusku boj trvá

Dr. Vilinský jest jistě z nejpovolanejších když jde o Rusko. V dřívějších svých pracích nejednou nastínil jeho život, ať náboženský, ať kulturní, jeho vývoj, podal historii, opíraje se o bohatou literaturu. Tentokráte se obírá dobou novou, dobou pronásledování, vzpoury, nespokojenosti, které zachvacují nejen venkov, ale pronikají i do měst. Nečte se lehoe tato kniha, v níž jest nashromážděno mnoho zla, mnoho bolesti, utrpení a i nemožností dostati se z toho zoufalého stavu. Staví nám před oči hrůzu v celé její podobě. Má dosti pramenů z nedávných dob, které mluví sytější než sebe dovednější spisovatel. Celkově lze říci, že stav v Rusku je stále neutěšenější a horší. Ale z díla Vilinského nedýše jen pesimism, nýbrž i důvěra v lepší příští. Pravda, mnoho duchovních statků je zničeno, ale jistě ne nadarmo. Dnes zajímá každého osud Ruska, a kniha Vilinského prohloubí poznání o něm a podá zprávy co nejpravdivější, pokud ovšem ve změní informací z této země je to možné.

Theologická Summa, č. 6. Nelze upřítí edici „Krystal“, vydávané Dominikány v Olomouci, její agilnost. Během krátké doby vyšlo dosti pěkných děl, a oznámena jsou nová. A s pravidelností, která jistě zasluhuje pochvaly, jest vydáván i překlad veledíla Doktora Andělského „Theologická Summa“, takže jistě vydání její bude nejpozději dokončeno v čase stanoveném. Právě vyšlo č. 6., obsahující z I. části ot. XIV. a XIX., prvního oddílu II. části ot. XVII. a XIX., ze druhého oddílu II. části ot. XVIII. a XXII. Ze III. ot. XIV. a XVIII. V Poznámkách, které jsou připojovány ke každému číslu, se mluví v tomto čísle o srovnávacím latinském textu s překladem a věcné studie o nejslavnějším vykladači Summy, kardinálu Tomáši de Vio z Gaety, obecně známém Kajetánem. Jest radostný zjev u nás, tím radostnější, že počet odběratelů Summy i přes nepřízeň doby nejen se nezmenšuje, nýbrž číslo od čísla vzrůstá, takže již dosahuje 2.000, číslo jistě vysoké. Po dokončení Summy chystají Dominikáni jiné veliké dílo: budou vydávati v české řeči hlavní díla církevních Otců. A jako se připravovali delší dobu na vydávání „Summy“, tak se již nyní chystají na vydávání svatých Otců, takže i v tom se nám dostane dokonalého zpracování.

Souborné vydání děl G. Papiniho. G. Papini jest z největších spisovatelů italských. Tento popěrač Boha (o jeho konverzi jest psáno v „Návratu vzdělanců“ J. Krlína), byl zasažen Milostí a svým „Životem Ježíše Krista“ oznámil světu svoje obrácení. Mnozí pochybovali o jeho upřímnosti, a ještě před dvěma léty francouzský tisk hlásal, ovšem nepravdivě, že Papini vystoupil z katolické Církve. Jest dnes uznávaným vůdcem katolických spisovatelů italských a jeho díla, jako „Sv. Augustin“, „Gog“ a j., jsou překládána do četných cizích jazyků. Letos se dožije Papini padesátí let a při té příležitosti chystá florentský nakladatel Valecchi, souborné vydání všech jeho spisů. Vydání pojme 24 svazků, z nichž 11 jest již vytištěno a vyjde v nejbližší době, právě k jubilejnímu dnu básníkovu. Nejde jenom o prosté otisky dřívějších děl, nýbrž i o dosud neuveřejněné spisy, takže bude umožněno učiniti si plnější představu o životě i díle. Papini, který připravil sám toto vydání, jest spisovatelem velice plodným a chystá několik nových děl mimo soubor, tak k velikonočním vyjde kniha aforismů „Il sacco del'oreo“ a veliká kniha o Dantovi, poutníku prvního Milostivého léta r. 1300. Na podzim vydá apologetickou knihu „Supplemento a tutte le Apologie“.

Pierre Termier, který nedávno zemřel, byl slavným geologem francouzským, nějuznávanějším znalcem Alp. Byl nadšeným pěvcem Země, díla rukou Božích, mužem hluboké víry. Nakl. Desclée, de Brouver et Cie, Paris VII., vydalo poslední knihu, již připravil autor k tisku, „Mélanges“ s předmluvou Johanky Bonssac-Termierové. Ve třech oddílech můžeme pozorovati velikost a vnitřní hloubku vědce, křesťana a přítele. Je to skvělá kniha, která rozradostňuje a rozjasňuje.

Diario Romano et Vaticano pro r. 1933 (Città del Vaticano, Libreria, L. 6) právě vyšel. Obsahuje studii o křesťanských svátcích, o liturgických barvách, dále příkazy o postech a újmě, o odpustcích. Potom následuje díř svátků a abecední pořad světců a světic v Římě uctívaných. Dále jest seznam kapitul, basilik, farností, patriarchů, arcibiskupů a biskupů, sídlivších v Římě. Poslední část jest věnována Vatikánskému městu.

Deník Poincarého. V nakl. Plon v Paříži vyšel devátý svazek deníku Poincarého: L'arme trouble (1917). Neuf années de souvenirs. R. 1917 byl skutečně pro Francii rokem zmatků. Joffre jest nahrazen Nivellem, a po něm přichází Pétain. Briand ustupuje Ribotovi, po něm jest povolán za premiéra Painlevé, ale i on brzy odchází a řízení se ujímá Clemenceau. Parlament je desorientován, vzmáhá se pesimismus. Toto vše zachycuje ve svých vzpomínkách bývalý prezident francouzské republiky a činí tak velice živě, čímž knížka jen získává.

C o ž i v o t d a l

Největším pohoršením

Je to podivný nadpis a silná slova. Jejich závažnost vysvitne však ještě více, uvážíme-li, že je pronesl papež Pius XI. Když přijímal sekretáře J. O. C. (katolické mládeže francouzské) P. Gardyna, děl mu Pius XI. tato hrozná slova:

„Největším pohoršením — le plus grand scandale — posledního století jest, že Církev ztratila dělnictvo.“

Slova Náměstka Kristova nebyla vyřčena proto, aby si jich nikdo nevšimnul, nýbrž jsou jistě řečena v prvé řadě těm, kdož jsou vůdci na kterémkoliv úseku činnosti. A ani u nás nemůžeme odmítati pravdivost slov papežových. Jest nesporno, že největší úsilí vynakládají různé protináboženské svazy na to, aby odvedli od Církev dělnictvo, pokud ještě věří. Je tomu tak všude. A co se s naší strany dělá proti tomu? A co se dělá v jiných zemích, třeba v Německu, nebo ve státech románských?

Tento problém byl ožehavý již před válkou, ba snad od počátku sociálně-demokratických stran ve všech státech. Poněvadž Marx hlásal svoji nauku v době, která byla liberalismem a dlouhým myšlenkovým vývojem nábožensky silně zeslabena, nenarazil na tak velký odpor v tom bodě, v němž šlo o nejvyšší statky. Bouřil-li se liberalismus proti socialismu, činil tak z důvodů docela nízkých, v nichž penězům připadalo hlavní slovo. Během dob ovšem zmohutněl odpor proti Církví a dnes jest boj proti ní veden jednotně.

Že dělnictvo z velké, z velmi velké části nejen necítí s Církví, nýbrž jest proti ní, dokazují statistiky i zkušenost. Přesvědčí nás o tom návštěva chrámů v neděli, čísla o náboženském vyznání z krajů dělnických, Ostravska, Kladenska, Plzeňska, Ústecka, čísla, která povážlivě rostou, takže možno s jistotou čekati, že při příštím

sčítání lidu bude dělníků bez vyznání ještě více než dosud. Měl jsem leckdy příležitost býti na dělnických schůzích a setkal jsem se s lhostejností nebo záští, když se jen zavadilo o Církev katolickou. Ostatně, není divu, když ti lidé čtou „Rudé právo“, nebo odpolední „Právo lidu“.

Proč ztratila Církev dělnictvo? Jest nutno sestoupit do minulosti, dříve než se budeme obírat přítomností. Devatenácté století bylo érou liberalismu, a bylo i mnoho katolických zaměstnavatelů liberalistického ražení. Když Lev XIII. vydal svoji dělnickou Encykliku „Rerum novarum“, přijali ji četní katoličtí zaměstnavatelé s nelibostí. Když Léon Harmel organizoval dělnické pouti do Říma, nesli to nelibě křesťanští chleboďárci. To jsou reminiscence z dob minulých. Zaměstnavatel, který přispíval na kostely, nedovedl viděti v dělníku svého bližního. To bylo v době, ve které byl již veden ostrý boj proti papežství a proti Církví. Socialisté, kteří brzy spojovali boj za lepší život dělnictva s bojem proti Církví, měli znamenitou a účinnou zbraň. Kongres sociálně-demokratických dělníků švýcarských roku 1893, dvě léta po vydání „Rerum novarum“, chvále zásady Encykliky, vyzýval křesťanské dělnictvo, aby se postaralo o jejich realizování v katolickém táboře. Tehdy bylo třeba takových Harmelů více a Pius XI. by nebyl mohl vyřknouti svá tvrdá slova. Jest dnes stav lepší? Na tuto otázku lze odpověděti zase otázkou: Jak to vypadá na církevních statcích nebo u některých katolických zaměstnavatelů? Jsou tam prováděny v praxi zásady „Rerum novarum“ a „Quadragesimo anno“? Jsou příkladem pro ostatní? Byl by to skvělý předmět k diskusi, i když bychom se musili bítí v prsa.

Jiná věc: Periferie velkých továrnických měst, třeba Prahy. Periferie se rozšiřuje přílivem lidí z venkova, kte-

ři, opouštějice svůj rodný kraj, měli ještě trochu víry. Co se pro ty lidi, kteří bývají zvaní úhrnným názvem: proletariát, dělá v ohledu náboženském? V nynější době krise je to věc velice závažná. Několik jednotlivců, řeholníků, kněží a laiků nezapomíná na periferii, ale co je to? Je-li pak z takové čtvrti, která má 10.000 obyv., 5 proc. praktických věřících? Kolik je tam křtů a řádných katolických manželství? Zatím se v továrnách provádí stále agitace komunistická a rozdávají tiskopisy, v nichž jest Církev zle napadána. A co se proti tomu děje s naší strany? Tiskopisy? Kdepak, měli jsme jedinou sociální revui, redigovanou výtečným odborníkem, drem Vaškem, „Sociální rozhledy“, a zanikla, ačkoliv mezi vůdci strany máme docenta sociologie. Jinde jsou pořádány sociální týdny, zvláštní kursy, jen u nás nic. Nesmíme se potom divit, že dělník považuje náboženství katolické za dobré jen pro buržoasii, které slouží podle jeho názoru k zotročení dělnictva.

Je to důležitý moment při posuzování a řešení celého problému: Dělnictvo spojilo otázku křesťanskou s otázkou třídní. Nestalo se tak až po válce. Již před ní aranžovali vůdcové druhé internacionály toto spojování. Ch. Péguy, který byl nadšeným a přesvědčeným bojovníkem v řadách socialistických, praví výstižně ve své knize „Notre jeunesse“: „Církev jest oficiálním náboženstvím, formálním náboženstvím boháčovým. To cítí lid velice jistě a dobře, ať vědomě či podvědomě.“ A nejednou jsme četli případy z pronásledování v Rusku, že komunističtí dělníci vinili své druhy, že podporují kapitalism, když chodí do kostela, nebo dokonce přijímají. V některých zemích, jako v Belgii nebo Holandsku, kde katolíci vyvíjejí mezi dělnictvem intenzivní činnost, tento cit opadáva, ale u nás spíše roste a se přiostruje.

Dnešní doba se poněkud liší od doby před sto lety. V letech třicátých minulého století vlivem revoluce a svůdných hesel bylo dělnictvo již sil-

ně zvikláno ve svém náboženském přesvědčení a Lamennais, dříve ještě než zbloudil, a Lacordaire, v listě „L' Avenir“, nejednou vinili křesťanské zaměstnavatele, že posilují svým jednáním tuto nejistotu. První sjezdy katolíků německých v šedesátých letech hledají cesty k srdci pracujícího lidu. Kolpingovy směrnice byly uskutečňovány i u nás, ale co dnes znamenají dříve pevné řady křesťanských tovaryšů? Němci dovedli najít cestu, vybudovali silné sekretariáty, soustředili inteligenci znající a studující sociální otázku a r. 1892 musil sám protestantský císař Vilém volati je ku poradám, jak zameziti náboženský rozklad dělnické třídy, náchylné k revolučním akcím.

Chceme-li si nakloniti dělnictvo, musíme proniknout do jeho prostředí, a hlavně si musíme vychovat — to slovo podtrhuji — vychovat mladé lidi. Všude kolem nás existují svazy dělnické katolické mládeže, a kdo zná poměry v Německu, Holandsku, Belgii, Francii, ví též, jakou péči věnují katolíci těmto svazům. Kolik kursů pro ně konají, kolik exercicií pro jejich vůdce, kolik časopisů vydávají, brožurek rozdávají. Arcibiskup vratislavský, kardinál Bertram a po něm ostatní biskupové němečtí hned jak se objevovala krise, pronajali místnosti, kde nezaměstnaní spravovali věci, které křesťanská charita nashromáždila. Pro nezaměstnané byly a jsou tam pořádány exercicie, kursy výchovné a vzdělávací. V dělnických čtvrtích jsou stále otevřeny místnosti, kde se chudým, nebo nezaměstnaným dostává osvěžení, tepla i zdravé četby. Srovnejme to s poměry u nás a učiníme si lehce závěr.

My se prostě k dělnictvu nedostaneme svým slovem. Do kostela nechodí, naše tiskoviny nečte, do našeho prostředí nepříjde. V dnešní době každý, kdo něco chce, musí za tím sám jíti, domlouvat, přemlouvat. To platí všeobecně. Církev má péči o duše, musí za nimi prostě jíti, vyhledávati je, učiti je trpělivě. „Hlas doby — hlas Boží,“ toto heslo veliké-

ho kněze, kardinála Faulhabera, je den ze dne oprávněnější. Kdo musí začít, jest na bílé dni. Každou hodinou mizejí duše, vzdalují se od spásy.

Výročí úmrtí velikého biskupa

V úterý dne 14. února vzpomínali jsme výročí smrti velikého biskupa dra Antonína Podlahy. Ač teprve uplynul rok od jeho smrti, přece všude je těžce pociťována jeho ztráta. Dr. Podlaha byl knězem hluboké víry, která mohutněla opravdovou inteligencí, již zase dodávala křídla. Tato jednota tak harmonická a krásná činila milým život biskupa a velikým jeho dílo. Velcí lidé, geniové a světci, jsou vždy lidmi vpravdě pokornými, neboť vznešenost a velikost myšlenky jako záře intenzivní síly je obepíná a proniká. Stojí před ní v úctě a se zbožností, šťastni jejím světlem a rozšiřování láskou k její náplni, jejímu bohatství. Vlastní já před ní ustupuje, jest jí prosycováno, zjevuje se v pravé podobě, i jest jí zveličováno. Prostřednost nenávidí velké myšlenky, jako nenávidí velkých lidí. Darem prostřednosti jest pýcha, znamením síly jest pokora. V tomto světle třeba nazíratí na život a na dílo biskupa Dra Ant. Podlahy, strážce svatovítské svatyně, jež se k němu rozhovořivala hlasem, jehož radosti a důvěrnosti rozumí jen málo lidí.

Mluví-li o víře, inteligenci, pokore, jak by se nehrnulo do popředí jiné slovo: láska? Jest jakoby květem, vyrostším na stvolu, jehož živnou dřeň tvoří právě ony tři ctnosti, vlastnosti výše zmíněné. Vyrůstá z nich organicky, kráslí je, proniká je svou vůní. Láska jest zákonem každého krásného života a bez ní není myslitelná žádná plodnost. Láska je teplá, kdežto nenávisť je studená.

Postoj biskupa Dra Podlahy k lidem i věcem byl určován touto láskou. Byl teplý, upřímný, nelíčený, radostný. Člověk od něho odcházel vždycky se zvláštním klidem v srdci,

lepší, než k němu přicházel. Ke každému i sebe prostšímu měl mírný úsměv, nikde se v jeho slovech a v jeho jednání nezračila nedůvěra, povýšenost, cítil v každém přichozím člověka s nesmrtelnou duší, tvora Božího a to jest dnes vzácné u lidí vysoce postavených. A takový byl i jeho postoj k věcem; kdo ho viděl třeba v katedrále svatovítské, když vykládal o jejích tajemných krásách, nebo na svatováclavské výstavě uspořádané jeho péčí ve Vladislavském sále, nikdy nezapomene těch chvil. Skláněl se s úctou před dílem rukou lidských, které mířilo k oslavě všemohoucího Boha. I jednoduchá věc něco řekla Dru Podlahovi, i když nebyla uměleckým dílem nebo veledílem. Jeho oko, nespochívalo s uspokojením jen na plátnech nebo sochách uznávaných Mistrů, nýbrž i na obrázku nebo sošce neznámého lidového řezbáře nebo neučeného samouka.

Po biskupu Dru Podlahovi zůstává památka čistého, příkladného, obětavého života. A zůstává po něm i dílo, před nímž nelze stanouti bez úcty a uznání. Jeho kněžské srdce milovalo prostého člověka jako vzdělance, všem bylo otevřeno a všechny podělovalo. Dědictví Svatojanské mělo v něm mecenáše i spoluvůrce. Jeho popisy svatyň a poutních míst vycházely v něm a jsou nejlepší jeho ozdobou. Byl duší „Katolické knihovny“, kterou spolu s kanovníkem Drem Tumpachem zakládal a v níž nashromáždil mnoho cenných pokladů, mnoho znamenitých děl spisovatelů domácích i cizích. „Časopis katolického duchovenstva“ se stal za jeho řízení revuí, nad níž jsme neměli lepší. Za jeho podpory byl vydán dvakrát český „Misál“, skvěle tlumočený P. Schallerem. Dr. Podlaha nezanechal jmění, vše dal na dobré dílo a pozůstalost, sestávající z uměleckých děl, cenných rukopisů, byla rozprodána a výtěžek věnovan na dobré účely. Závěť byla jako život, v naprosté harmonii s činy.

Dr. Podlaha odpočívá u sv. Víta, kterýžto dóm tolik miloval, a o jehož dostavění má největší zásluhu. Ně-

kteří návštěvníci uloží vždy na jeho hrob kytičku, která jest pěkným symbolem jeho života. Patří mu naše láska, jako patřila jeho láska nám.

Padesát let „Hlídky“

Dožije-li se padesátky člověk, bývá oslavován, píše se o něm pochvalné články, někdy vydávají oslavné sborníky, v nichž jest sneseno plno chvály a uznání za dílo vykonané.

Dožije-li se padesátky časopis, je to ještě úctyhodnější a může se nám to zdát i podivným. Co teprve říci, když jde o časopis, vydávaný v Československu, a to o časopis, vedený v duchu nesmlouvavé katolické pravdy a křesťanské filosofie? Nikdo nepopře, že takovým časopisem jest brněnská „Hlídky“, vydávaná a řízena drem P. Vychodilem, autorem veliké dvojsvazkové „Apologie křesťanství“, životopisů Sušilova, J. Pospíšila, V. Kosmáka, znalcem a tlumočnickem vrcholných děl jednoho z největších filosofů, řeckého Aristotele, kterého s opravdovým pochopením vykládá.

„Hlídky“ uveřejnila za dobu svého trvání veliké množství studií, věcných, přísných, kritických. Ale myslím, že její hlavní síla, alespoň za vedení dra Vychodila, spočívá v rozhledech, jež jsou jedinečné. V rozhledu náboženském, vědeckém a uměleckém, vychovatelském, hospodářsko-sociálním, politickém a konečně v posudcích velikého množství děl básnických, beletristických, vědeckých, domácích i cizích.

Dra Vychodila jako redaktora označuje několik vlastností, které dávají ráz zvláštní i „Hlídky“. Má inteligenci, zkušenosti, novinářskou zvědavost, ovšem ne tu, která se pachtí po všednostech, a ostrý pohled. Nespokojuje se referováním o určitých zjevech, jde jim na kloub a zaujímá k nim své stanovisko, při čemž mu jde vždy o to, aby řekl pravdu, padni, komu padni. Tato přímost jest v dnešní době, která jest v ustavičném boji se svobodou, již by nejraději vyhnala někam na konec světa, tím vzácnější, ježto dr. Vychodil jí nepraktikuje jen proti odpůrcům, nýbrž i ve vlastních katolických řadách. Osoba ustupuje před pravdou u dra Vychodila v jeho „Hlídky“, ať jde o cokoliv. I jeho chvála je střídmá a je to jistě správné, neboť má o dokonalosti díla, konání, věcí, lidí poznání příliš vznešené.

Bohatství jeho rozhledů jest opravdu podivuhodné a není myslitelné bez ustavičného studia, pečlivé četby a bez touhy po poznání. Neujde mu nic, co se děje významného ve světě, hlavně ovšem ve světě katolickém a v náboženském vůbec, ať je to doma nebo v Německu, ve Francii, Anglii, Americe, zkrátka všude. Sleduje se stejnou láskou a pochopením činnost katolických misionářů, jako vývoj náboženského života v různých zemích a u různých národů. Není jednostranný. Dovede stavět vedle sebe události, ale též je hodnotit, poukázat na povrch jejich, ale i sestoupit do jejich ni-

tra. Hodnotí v poměru k celku, neulpívá jen na jednotlivostech nebo podrobnostech. Tak se nám po četbě jeho statí rysuje v pravé podobě třeba celý náboženský život, jak katolický či protestantský v Německu. Dovoňuje se svědků nejdůležitějších a nejpopovolanějších. Není to prostá směsice faktů, událostí, jak tomu obyčejně bývá v časopisech, ale všechno směřuje k ústřednímu bodu, jímž jest i svazováno.

Za padesát let vykonala „Hlídky“ zásluhou svého redaktora kus krásné práce v katolickém táboře a dej Bůh, aby jí stejně konala ještě dalších padesát let, se stejnou přísností, tímtež zanícením a neupadající láskou.

J. K.

Katolicism v Číně a Japonsku

Apoštolská delegatura v Pekingu vydala statistiku misii v Číně, z níž vyjímám několik čísel. Katolíků přibýlo za poslední rok 57.027, takže jest jich v Číně 2.563.425. Od revoluce v r. 1925 jest letošní přírůstek nejvyšší. Tento počet by byl ještě větší, nebýti hladu, různých katastrof a násilí lupičských band, které četné misie zpusťily. Hlad vyhnal mnohé rodiny z jejich domovů a není možno jim v nových jejich sídlech zříditi misii. Církevních obvodů jest 114, dříve jich bylo 107. Tři ze č. yř nových misii byly svěřeny domorodému kleru. Působí tam 2195 cizích a 1553 domorodých kněží. Cizích přibýlo 19, domorodých 49. Ale nízký počet cizích misionářů jest zavinen hlavně vysokou jejich úmrtností. V krátké době bude míti každá provincie svůj vlastní seminář. Seminaristů jest 6.420 (1861 v přípravkách, 3490 v malých a 1069 ve velkých seminářích). Oproti loňskému roku znamená to přírůstek 20, 11 a 4-5 %. Z domorodých bohoslovců jest 70 z Kongregace Našeho Pána.

P. C. Oertle S. V. D., misionář v Ugatě, posílá korespondenci „Fides“ tuto statistiku o stavu katolicismu v Japonsku ke konci června r. 1932. Podle ní jest v zemi 12 církevních oblastí, z nichž 4 — arcidiecése tokijská a diecése Osaka, Fukuoka a Hakodak — jsou svěřeny cizím misím pařížským; dvě kongregaci Božího Slova S. V. D. steylské, 1, a síce nagasacká diecése jest spravována biskupem japonským, 1 španělskými dominikány, 1 františkány německými, 1 německými jesuity, 1 františkány kanadskými a 1 italskými salesiány. Obyvatelstva jest v Japonsku 64.700.557. Za poslední rok stoupl počet katolíků z 92.798 na 98.143. Cizích kněží přibýlo 5, takže jich v zemi působí 240, domorodých jest 63, o 6 více. Bratří laiků cizích jest 88, dříve 69, domorodých 120, dříve 116. Cizích sester 551 oproti 320 a domorodých 245 oproti 230. Bohoslovců bylo 224, nyní jest jich 290. Střední školy chlapecké mají méně žáků, 2527 oproti 2733, dívčí více žákyň, 7596 oproti 6862. Na katolické universitě bylo zapsáno 344 posluchačů, nyní jest jich zapsáno 650.

Stalin trhl zase vpřed vozem revoluce

Sovětská revoluce pohybuje se cestou k své utopii nikoli jako pravidelně jdoucí motor, nýbrž ve skocích, jako vůz vrhaný vpřed opakující se silou nových výbuchů. Izvoščik vytrhne vždy úderem biče koně z brzdícího měkkého bláta, že popoběhnou kus, dokud odpor lidské přirozenosti, věčný zákon a touha po osobním klidu a blahobytu a zvyk neolepí kola revoluce a nohy jejích koní, že se zdají šlapat a točit na místě. Západní svět, pozorující toto divadlo dvacátého století na pozadí historie, v níž táhnou ruskými stepmi Skytové, frčí vzduchem dech hunských a avarských koní a moře mužictva poutají nebo jím hýbou carové, západní svět vždy ve chvílích, kdy ochabuje tempo kolektivismace a povoluje pronásledování opozičníků či neutrálních mas, je ochoten věřit, že sovětská revoluce se vzdává rychlého, násilnického uskutečnění svých cílů a že nastupuje t. zv. cestu evoluce, pozvolnějšího vývoje. Dosud to byl vždy omyl.

V bolševické revoluci je už dnes vidět několik takových střídavých období divokých nájezdů za cílem komunismu a těsně po nich následujících jakoby oddechů, ve kterých povoluje uzda, údy milionů se protahují a šikmé oči politické inkvisice se přivírají.

Po bouřlivých prvních letech revoluce, která skončila vybitím statkářstva, zničením městské buržoasie a hladem, nastoupila Leninova ještě politika t. zv. Nepu, nová ekonomická politika, která povolila v určitých mezích soukromý obchod, určité formy omezeného vlastnictví a v kulturní oblasti zastavila prudké pronásledování pravoslavi a boření chrámů. V té době posílala Evropa do sovětského Ruska dary i peníze na zmírnění hladu, v té době P. Dr. Herbigny vedl i papežskou pomocnou misi, tu se evropským vládám zdálo, že uznáním Sovětů de jure posílí tento vývoj a pozvolné sblížení s Evropou.

Bylo to jenom zdání. Byl to jenom oddech revoluce, vynucený úplným nedostatkem potravin, zboží, nutný k nabrání nových sil k posílení cíli velikého společenského převratu. Po více než tříletém období Nepu přišel veliký boj s opozicí a Trockým a zvítězil definitivně Stalin, a pak bouřlivé budování pětiletky.

V pětiletce byl vedle průmyslové výstavby zahrnut především plán kolektivisace selských usedlostí, vyvlastnění mužictva a vytvoření kolektivních a státních velkostatků; znamenalo to zničení a vyhnání zámožnější selské vrstvy, t. zv. kulaků; v pětiletce obsažena byla i další etapa ničení každého náboženství, boření kostelů a likvidace náboženského života vůbec (je znám protest Papeže Pia XI. z 2. února 1930, a po něm i církví jiných, i socialistické II. internacionály). Během provádění pětiletky, zvláště v druhé její půli, se ukázalo, že divoké tempo kolektivisace na venkově sniží

zemědělskou produkci a v průmyslové výstavbě že to nepůjde bez odborného vedení, podobného v kapitalistické soustavě.

I sáhly sověty v dalších dvou letech k novým ústupkům. Zmírnily r. 1931 vyvlastňování mužiků, dovolily malé soukromé vlastnictví (kozu, králíky, slepice) a zastavily kolektivisaci; v průmyslu daly výhody t. zv. odborníkům a ve městech dovolily znovu, ale v míře velmi malé, daleko menší než za Nepu, soukromý obchod. A je zajímavé, jak milionová masa ruského lidu se zase rychle přizpůsobovala tomuto kursu, těmto novým poměrům. Na státních sovchozech i vesnických kolchozech se vedoucí především zásobili sami, pak se dohodli s místními sověty, že dají něco i jim a teprve zbytek státu. To ale znamenalo krach centrálního zásobování. Ruský mužik, vtěsnán násilím do nového řádu kolektivisovaného, ohlédl se kolem, přijal vnější formu, podřídil se jí a rychle si zvykal; přirozenou chytrostí uvnitř a poslušně hloupou tváří na venek našel v nových předpisech všelijaké skuliny, spáry, otvory a zákruty, ve kterých skryl svůj odpor, těžce pro sebe a svůj žaludek. Zvyk velikého moře mužického na nová nařízení ukázal se v praxi stejným výsledkem jako odpor. Každé zřízení svou vlastní vahou a tíhou padá jaksi ke dnu, k zvyku, k stabilisaci, při kterém se usazuje navrchu smetana. Z Moskvy šly úkazy, příkazy s tresty, a když byly provedeny, Moskva hrůzou trnula: rozkaz splněn, v ústředí statistiky o splnění, o postupu kolektivisace, o růstu výroby a projevy oddanosti báťuškoví Stalinovi... ale sýpky centrálních sběren plny světla místo zrní. Odpor mužictva je jako odpor vody: ustoupí ráně pěstí, ale vytáhne ruku — a nic se nezměnilo. Nezbadaatelně nezměnitelná je masa ruského sedáctva.

I trhl Stalin vozem revoluce z bláta znovu vpřed. Po době oddechu, dané milionům, na šestnáctiletém putování pouští k břehům socialistického ráje zaprašťe a znovu kola revoluce, koně se staví na zadky v blátě pod úderu biče.

Především nové, veliké čištění v komunistické straně, zbrání, motoru revoluce. Všechn rez pryč a namazat olejem. Vyloučit nejen všechny opozičníky, ale všechny nejisté, málo různé, slabé a nerozhodné členy. Všecky karieristy.

Do řady škůdců upadly však nejdříve nejvyšší hlavy revoluce, ministři, komisaři, kteří stáli proti Stalinovi, nebo jeho činy kritisovali. Byl odstraněn Smirnov, lidový komisař zemědělství a člen ústředního výboru strany, Eismond, lidový komisař pro vnitřní obchod a Tolmačov, bývalý lidový komisař vnitra a sekretář ústředního výkonného výboru strany. Na milost byli vzati po projevu pokání a odsouzení sebe samých bývalý šéf vlády, něco jako president SSSR., Rykov, dále Tomski, bývalý předseda odborových svazů, a Schmidt, komisař práce v SSSR.

S vyčištěním strany jde ruku v ruce různé upevnění diktatury na venkově, především v opěrných bodech revoluce, v kolektivisovaných hospodářstvích, kolchozech a sovchozech. Při-

tuhne tlak a sovětská taktika jde tu dvojnásobně směrem. Nejdříve, aby zásobování nezkrachovalo a zdařil se jarní osev, dává vláda mužikům slib, že odvedou jen část obilí jako naturální daň státu, kdežto zbytek jim zůstane. Výnos hektaru se počítá na 8 metr. centů v průměru, i předpisuje vláda daň 2 a půl centu z hektaru, tedy asi třetinu sklizně. Poněvadž však nebude všude úroda taková nebo stejná, budou rekvisice a konfiskace větší. To se děje ve prospěch zásobování měst, která mají sice jen 20 procent obyvatel, ale jako privilegovaná třída dostanou nejméně 30 procent sklizně. Sovětská vláda ovšem dokročí velmi řízně na splnění těchto rekvisic a diriguje na venkov široký příliv nových spolehlivých komunistických sil. V SSSR. je nyní na venkově 2446 strojových a traktorových stanic a 5000 státních statků. I je třeba postavit 7446 nových politických skupin, což vyžaduje na 30 tisíc vedoucích úředníků, a číslo to stoupne do konce roku na 40.000, s úřednictvem pro mezinárodní úřady pak potřeba činí na 60.000 nových odpovědných úředníků, drábů revoluce, kteří mají vzít pevně do rukou vládu na vsích nad mužictvem.

Druhým diktátorským opatřením je vydání legitimací všemu městskému obyvatelstvu, kteréžto legitimace jediné opravňují k pobytu v městech. Veškeré občanstvo měst upadne tak do přímé policejní kontroly, osobní odvislosti a každý bude zaregistrován. Kdo je původem, příbuzenstvím či jinak podezřelý „z třídního nepřátelství“, je vyhoštěn z města.

Milionová armáda pochoduje zase v zimě z ruských měst ven, vyhnána a míchána v tomto kotli, rozprášena do neznáma. Statisíce „škůdců a přebytečných“ jdou postrkem z měst, aby se věrný zbytek mohl snadněji užít a usídlit.

Výstavba nové pětiletky v průmyslu a městech musí jít ostřeji vpřed. Bude zaraženo hromadné a časté stěhování dělnictva ze závodu do závodu, bude trestnější poškozování strojů a zařízení a zvýšeno pracovní tempo: tak i třída, vedoucí revoluci, průmyslové dělnictvo, bude sevřena železnou kázní pracovní. Zvýšení výkonu, využití pracovních sil.

Násilím a tuhým dozorem, novým zapřažením znovu vpřed. Jako za dob faraonů, když nebylo dopravních prostředků ani nástrojů a vše byla jen pracovní síla otroků, kteří v masách na povel hýbali obrovskými kvádry a monolity kamenů: hej — rup! Chvilí oddech, aby se svaly nepřetrhaly a těla nabyly síly a zase vzhůru, až šlachy vystupovaly z napjaté kůže. K takovým jednotným vzezřením milionů dává povel faraon Stalin, aby pohnul obrovským kvádrem přirozenosti nehybného národa na stavbě pyramidy bolševického řádu.

Je nutno uznat, že dynamika sovětské revoluce, díky asijsko-svěřepým metodám vedení, je po šestnácti letech stejně mocná jako v prvním období, a že každý dosavadní nezdar je urputně překonáván novým útokem bolševického plánu v násilném provádění.

Dr. Doležal.

Hitlerovy volby v Německu

15 let německé říše, to je prudký, lavinovitě živelný pohyb celkové politiky do prava, od socialistického marxismu k vojenskému fašismu. Sociální demokracie je už dnes pod koly Hitlerova vozu, a neschází mnoho, aby byl dokonán poslední akt vývoje: obnova císařské monarchie s diktátorským režimem vojensko-fašistickým, nikoli vzdáleným příkladem italského. Vývoj Německa a celou jeho cestu k obnově císařského, expansivního ideálu politického vyznačuje znamenitě už suchý výčet vlád, jak šly za sebou.

Vláda Scheidemannova 13. II. 1919 až 20. VI. 1919.

Vláda Bauerova 21. VI. 1919 až 26. III. 1920.

I. vláda Müllerova 27. III. 1920 až 8. VI. 1920.

Vláda Fehrenbachova 21. VI. 1920 až 4. V. 1921.

I. vláda Wirthova 10. V. 1921 až 22. X. 1921.

II. vláda Wirthova 26. X. 1921 až 14. XI. 1922.

Vláda Cunova 22. XI. 1922 až 12. VIII. 1923.

I. vláda Stresemannova 13. VIII. 1923 až 3. X. 1923.

II. vláda Stresemannova 6. X. 1923 až 23. XI. 1923.

I. vláda Marxova 30. XI. 1923 až 26. V. 1924.

II. vláda Marxova 3. VI. 1924 až 15. XII. 1924.

I. vláda Lutherova 15. I. 1925 až 5. XII. 1925.

II. vláda Lutherova 20. I. 1926 až 12. V. 1926.

III. vláda Marxova 17. V. 1926 až 17. XII. 1926.

IV. vláda Marxova 29. I. 1927 až 12. VI. 1928.

II. vláda Müllerova 12. VI. 1928 až duben 1930.

I. vláda Brüningova duben 1930 až září 1931.

II. vláda Brüningova září 1931 až 1. VI. 1932.

Vláda Papenova 1. VI. 1932 až 2. XII. 1932.

Vláda Schleicherova 2. XII. 1932 až 28. I. 1933.

Vláda Hitlerova od 30. I. 1933.

Ráz a ráz, jako pochod vojska v železných helmách, šly tu vlády za sebou od levice do prava. A zajímavé je, jak ten pochod pokračoval i uvnitř stran ve výběru lidí, postupně za kancléře dosazovaných. Te to vidět jak na sociální demokracii od Scheidemanna přes Bauera k Müllerovi, ale hlavně v centra, které nejdříve vyslalo za kancléře levicového svého člena, bojovného demokrata dra Wirtha, potom muže středu dra Marxe, dále pak Brüninga,

který vládl už pomocí nouzových nařízení a konečně Papena, jenž položil most k Hitlerovi. Posunování vládního žezla z leva napravo, jak si je politické centra podávali jeden druhému, je klasický a je dokladem životní přizpůsobivosti centra všem situacím země.

5. března jsou v Německu volby. Hitler nastoupil řízně proti komunismu a vydal pro volební kampaň nařízení, omezující svobodu tiskovou i shromažďovací, hodlaje nátlakem shora strhnouti na harzburgskou frontu většinu mandátů sněmovních. Co bude po volbách, ať dopadnou tak či onak, nikdo neví. Vedle Hitlerovy strany jsou tu vojáci a armáda, veliký průmysl, monarchistická šlechta — a rozhodnutí Hindenburgova střídavě dosud podléhala více jedné či druhé skupině z těchto sil, vládnoucích na troskách německého parlamentarismu. Vývoj Německa je nejistý, neboť monarchicko-průmyslová fronta nebude se chtít dostat do podřízenosti Hitlerovi a Hitler se zase moci už nebude chtít pustit. Centrum vydalo k volbám volební provolání proti bolševismu, proti vládě jediné strany a pro koncentraci státotvorných stran.

Čechy stále více jsou zemí průmyslovou. Výsledky sčítání lidu potvrdily, že Čechy po provedení pozemkové reformy se stávají zemí ještě více průmyslovou než dříve a že obyvatelstva, zaměstnaného v zemědělství, stále více ubývá. Sociální struktura Čech se podstatně mění. Roku 1921 zabývalo se v Čechách zemědělstvím ještě 28 a půl procenta obyvatelstva, r. 1923 už jenom 23 procenta. Roku 1880 jich bylo v zemědělství číno 41 procent. V průmyslu zaměstnaných obyvatel zato počet roste. Roku 1880 bylo jich 30 procent, roku 1921 40 procent, roku 1930 41.7 procenta. V posledním půlstoletí se Čechy staly zemí typicky průmyslovou jako Německo. V průmyslu, dopravě a obchodu dohromady má zaměstnání 67 procent obyvatelstva, v zemědělství už jen 23 procenta. To má přirozeně i své důsledky politické, a zejména růst nových politických útvarů (jako Stříbrného liga) děje se z přírůstků obyvatelstva v obchodu, peněžnictví a nižší školské vrstvy úřednické.

Soustředění funkcí ve stranách. Soc. dem. poslanec dr. Macek ve svém rozboru příčin úpadku evropských socialistických stran uvedl také, že příčinou toho jest i ta okolnost, že se ze socialistického hnutí staly tuhé, byrokratické strany se svými zvláštními zájmy setrvačností a moci, že strany staly se cílem z prostředku k cíli a že moc v nich je soustředěna v několika osobách. „Rudé Právo“ k tomu hned dodalo, že to platí nejdříve o předsedovi soc. demokracie Ant. Hamplovi, který je vedle své předsednické funkce i předsedou komanditní společnosti A. Němec, která vládne jménem strany a jejím tiskem, dále předsedou největší odborové organizace kovodělníků, předsedou ústřední sociální pojišťovny a ředitelem pensijního ústavu nemocenských pokladen. To není ovšem jenom v sociálně demokratické straně. Tak se stává pomalu, že vnitřní zřízení stran není nepodobno organizaci fašistického

státu. Demokratický stát ovšem vyžaduje i demokracii ve stranách.

Stáří poslanců. České Slovo přineslo nedávno tabulku o průměrném stáří poslanců jednotlivých stran, podle které nejstarší stranou je nár. demokracie, s průměrem stáří poslanců 55.6 let, druhou živnostenská strana (průměr 55.2 let), třetí lidovci (průměr 51.4 let), čtvrtou soc. demokraci (51 let), pátou národní socialisté (průměr 50.9 let), pak agráři (49.2 let) a konečně komunisté, kteří mají pos.ance nejmladší (průměr 41.5 roku). Pokud jde o doplňování poslaneckého sboru byli ze 46 poslanců agrární strany víc než jednou 32 poslanci, ze 38 soc. demokratů 27, z 29 nár. socialistů 19, z 25 lidovců 23, z 27 komunistů 10, z 13 nár. demokratů 11 a z 12 živnostníků 10. Nejméně změn na svém poslaneckém kádru mají tedy od převratu lidovci, národní demokracie a živnostníci.

865.477 nezaměstnaných v ČSR. Podle vyhlášky ministerstva sociální péče činil počet nezaměstnaných v ČSR., to je počet uchazečů u zprostředkovatelen práce neumisťených, koncem měsíce ledna 1933 úhrnem 865.477 (koncem prosince podle definitivních výsledků 746 tisíc 311). Za leden přibylo tedy 119.116 nezaměstnaných. Roku 1929 bylo v této době 53 tisíc 247 nezaměstnaných uchazečů o práci, r. 1930 již 73.891, r. 1931 313.511 a koncem ledna 1932 583.000. — Finanční náklad na nezaměstnanost r. 1932 byl 813 milionů 334.036 Kč, z čehož připadlo na zákonitě podpory v nezaměstnanosti podle gentského systému (odborovým organizacím) 493.270.256 Kč, na státní vyživovací akci 225.036.655 Kč, na mléčnou akci 165.059 Kč, na produktivní péči o nezaměstnané 40.794.735 Kč.

Ministr Dr. Meissner přednášel 8. února na schůzi pražských soc. dem. důvěrníků, a mimo jiné tam, bráně se zřejmě kritice vedení strany, pravil: „*Ani nás nenapadá stavěti demokracii výše než socialismus. Socialismus je nám cílem, demokracie jen prostředkem.*“ Komu je tedy v Čechách demokracie vůbec cílem? Je povážlivé takto mluvit dnes, kdy demokracie je nazývána „podvodem“, který maskuje jen slabost socialistů, držících se jí proto, že nemají dost síly, aby ji mohli zřejmě odhodit. Cílem socialistů je třídní socialismus, ovládnutí tříd jiných. Proti tomu se měšťanská společnost brání organizací svých sil a účelným předvojem fašismu. Stojí tu třída proti třídě, demokracie je jim oběma přechodem. Meissnerův výrok si fašisté mohou dáti klidně do volebních letáků jako důkaz, že demokracie je marxistickému socialismu jen maskou. Dr. Meissner dal tak za pravdu starým tvrzením Mussoliniho i Hitlera.

Německo má 65 milionů obyvatel a jeho obyvatelstvo stárne. Říšský úřad statistický uveřejnil přehled přírůstku obyvatelstva německé říše od r. 1925, na němž je nejzajímavější zjištění, že od r. 1925—1932 ubylo v úhrnu obyvatelstva dětí do 15 let o 720.000. Obyvatelstva od 15 let věku nahoru však přibylo prodloužením věku o 3,398.000, takže přírůstek

počtu obyvatelstva od r. 1925 přece jest 2 miliony 678.000. Celkem má německá říše 65 milionů 89.000 obyvatel. Úhrnný počet svobodných se v důsledku zmenšeného počtu dětí snížil o půl milionu, a z toho připadá 121.000 na muže, kdežto 400.000 na ženy. Znamená to, že počet žen se proti mužům zmenšuje, čili, že po válečných ztrátách mužů pomalu zase nastupuje vyrovnání obou pohlaví. Počet ženatých osob stoupl v uvedených letech o 11 procent, ale kandidátů ženitby a vdavek je podle odhadu úřadu ještě na 400.000. Početných rodin ubývá. Počet manželských párů stoupl z 12.7 milionů r. 1925 na 14.1 milionů r. 1932, ale počet rozvedených rodin rovněž, a to ze 284.000 rodin r. 1925 na skoro 500.000 rodin r. 1932.

Na lednovém sjezdu maďarské sociální demokracie došlo k hotovým bouřím proti vedení strany, kterému bylo vytýkáno, že se zcela odčizilo svému členstvu a proletářskému boji. Byli to zvláště venkovští delegáti a emigranti, kteří se směli vrátit, kdo si nedávali šátek před ústa. Jeden z delegátů obvinil za obecného souhlasu řadu vůdců, že bydlí v přepychových bytech o šesti pokojích a s luxusem, jaký si v této době hospodářské b. dy nemohou dovolit ani bankovní ředitelé. Jméno za jménem vypočítával soudruh z venkova jména vůdců soudruhů, kteří se ani nebránili a zmizeli ze sálu. Poslanci Peyerovi jen s největším napětím se podařilo jakž takž prosadit kandidátku vedení strany, ale dva členové, Alfred Halasz a Desider Reismann se za bouřlivého souhlasu oposice členství ve vedení vzdali, poněvadž za tento režim nemohou převzít odpovědnost.

Katolicism v Řecku. V Řecku jest zakázáno navštěvovat cizí ústavy a školy, katolíkům jest však dovoleno posílati do nich své děti. Nedávno byl založen „Svaz řeckých katolíků“, jehož cílem jest solidarita ve všech projevech sociálního i národního života. Katolíci si mají vždy a všude býti vědomi, že jsou Řeky a nikdy nesmějí Řeci zapomenouti, že jsou katolíky. Musí hájit všechna práva katolíků, šířit náboženství a žítí v opravdové svornosti. Prostředkem k dosažení toho cíle je tisk a činnost různých spolků i jednotlivců, šíření katolické literatury. Katolíci si musí býti vědomi svého významu. Sídlo svazu jest v Athenách a jeho prezidentem jest M. V. Marineros.

Pašijové hry v severních Čechách. Letošního roku budou se konat v postě pašijové hry v Niemes, nedaleko České Lípy. Vznik jejich sahá do r. 1669, kdy byly prvně předváděny na Velký pátek před Božím hrobem. V XVIII. stol. ustaly a teprve r. 1923 byly zase hrány. Tehdy při nich účinkovalo přes 200 osob a byly předvedeny dvacetkrát. Po pěti letech, 1928, dvanáctkrát, a úspěch byl veliký, nejen mravní, nýbrž i finanční. Letos budou provozovány po třetí.

Uzdravení v Lurdech. Zprávy lékařského ústavu v Lurdech oznamují, že v r. 1932 se událo 6 podivuhodných zázračných uzdravení. Během roku navštívilo Lurdy 864 lékařů, o 70

více než předcházejícího roku. Mezinárodní lékařský svaz v Lurdech přijal 200 nových členů ze 20 různých zemí. Ze 160 případů, které byly zkoumány, 85 bylo postoupeno dalšímu projednávání.

Smrt kardinála Frühwirtha, kancléře římské Církve. Dne 8. února zemřel jeden z nejvýznamnějších kardinálů a člen řádu sv. Dominika, Frühwirth, ve vysokém věku 87 let. Byl promotorem při projednávání beatifikačních procesů a mnohé i šťastně dovedl ke konci. Jeho největším a nejkrásnějším činem v tomto směru bylo úsilí o svatořečení Alberta Velikého. — Narodil se 21. srpna 1845 v Aigen ve Štýrsku a po gymnasijských studiích vstoupil do řádu. Na kněze byl vysvěcen r. 1868 a pokračoval ve studiu theologie v Římě, kde se stal r. 1876 profesorem. R. 1880 byl ustanoven provinciálem rakouské řádové provincie, kterou pozvedl k vysoké výši. Později byl zvolen generálem řádu a za něho bylo vydáno „leonínské“ vydání „Summy theologické“ sv. Tomáše. R. 1907 byl ustanoven Piem X. apoštolickým nunciem v Bavorsku a vysvěcen na biskupa. Benedikt XV. ho jmenoval roku 1915 kardinálem.

Četba Bible před Lutherem. P. A. Vacari S. J. konal v Římě na Pap. ústavu biblickém přednášku na téma: Četba Bible před Lutherem. Podle něho od vynalezení tisku do r. 1500 bylo vydáno Písmo svaté celé latinsky 81krát (z toho 34 v Německu, 23 v Itálii, 24 ve Švýcarsku a Francii, s komentářem 13krát. Dohromady tedy 94krát. V jiných řečích vyšlo též mnoho vydání, německých 15, italských 10, české 2, francouzské 1 a katalánské rovněž 1. Náklad ovšem nebyl veliký, průměrně se tisklo asi 300 výtisků. Ale mimo to byla i dále Bible otiskována a výborný znalec protestantský profesor W. Walter uvádí 3.600 německých manuskriptů Bible. V Německu prvý překlad v německé řeči pochází z poč. XIII. stol. a r. 1485 byla již tak Bible rozšířena, že mohučský biskup byl nucen vydati nařízení, že se smí čísti jen ta Bible, která má církevní schválení. Pro méně vzdělané byla vydávána čtení, obsahující epištoly a evangelia na neděle a svátky. Prof. Walter jest názoru, že středověk měl o Bibli vědomosti, které se rovnají vědomostem nynějších dob a učenců.

Konverse v Anglii. „Catholic Directory“ pro r. 1933 podává statistiky za r. 1931. Konverzí bylo za rok 12.019 proti 11.980 roku předcházejícího. Nejsou započítána obrácení z veliké diecése nottinghamské, v níž statistika nebyla vydána. Katolíků jest v Anglii 2,253.420, asi o 20.000 více než v r. 1930. Světských kněží přibýlo 85, takže jich jest 3057, a řeholních 1657, o 45 více. V jednom roce bylo vysvěceno 14 nových chrámů, takže jich jest v Anglii 2.228. Středních katolických škol bylo 516 (— 3), a žáků 59.859, o 700 více. Obecních škol bylo v roce 1930 1331 se 384.129 žáky a v r. 1931 již 1736 se 386.631 žáky. Děti bylo pokřtěno 64.356, katolických manželství uzavřeno 23.325. Nejvíce konvertitů bylo z diecése westminsterské, a to 1502.

H l a s y č a s o p i s ů

O euthanasii se rozepisuje Dr. P. Vychodil v lednovém čísle „Hlídky“. Euthanasie značí: pěknou, lehkou smrt. Jak by se co nejvíce zpříjemnil konec života. Nebylo by to tak zlé, kdyby se nesahalo neb nekázalo sahati ku prostředkům mravně nedovoleným. Autor se zmiňuje o smrti se stanoviska křesťanského, mluví i o její hrůze, jak se jí lidé bojí i jak ji přivolávají jako žádoucí vysvobození duše z tělesných pout a vzestup k Bohu. Sebevraždy, v nichž též vidí mnozí euthanasii, mluví proti lásce k životu a odporu k smrti, ale zdravý rozum dřívějších lidí v nich viděl jen zločiny. „Bolest v nemoci a umírání, o níž euthanasii vlastně jde, zovou lékaři pocitem boje o zachování života. Souvisí s vědomím. Tišivé prostředky, působící anesthesií, se stále zdokonalují. Do jaké míry smí je lékař neb ošetřovatel nemocnému dávat, aniž by se provinil proti životu čili bezpečnosti života? Kdo to může neklamně rozhodnouti?“

Kdo drží bolševism v Rusku. Touto otázkou se obírá francouzská revue, vydávaná dominikány, „Die intellectuelle“ v čísle ze dne 10. ledna. Devět desetin obyvatelstva staršího 25 let dává přednost starému řádu před novým a každá zmínka o něm jest přijata s nadšením, pokud to ovšem dovolí censura. Osud bolševismu závisí na politicích, průmyslových dělnících a mládeži. Politici jsou členy komunistické strany, která v Rusku vládnou, dělnická třída jest bolševickými vůdci vynášena a mládež generace jest vychovávána přísně podle bolševických metod. Věří, že dříve byla jen zaostalost a tou zaostalostí až dosud trpí dělnictvo v kapitalistických státech západní Evropy, že Rusko nepracuje jen pro své vlastní znovuzrození, nýbrž razí obecnou cestu správnému životu v celém osvětě. Počet členů komunistické strany stále kolísá. Nejvíce jich dosud byly dva miliony. Připuštění do strany není snadné a měsíc co měsíc

jest prováděno čištění. Mzda člena strany nesmí převyšovat měsíčně 225 rublů, Stalina nevyjímaje. Ovšem do toho se nepočítají různé výhody, jako byt, strava a pod. Každým způsobem znamená členství ve straně tvrdý a disciplinovaný život. Nazveme je třeba fanatiky, sektáři, ale není možno upřít jim heroism a energii. Věří v socialism a touží po jeho vítězství jako po ráji lidstva. Tradice strany se tvořila v carských dobách, když byla ještě tajnou společností, žijící v marxistických dogmat, považovaných za nezměnitelné. Lenin považuje za nemožné obrátiti ke komunismu dospělé Rusy, obrátil všechno úsilí k mládeži a dětem a na jejich výchově začal stavěti budoucnost sovětů. Marxism má v sobě náplň nauky a studující medicíny nesmí při svých zkouškách zapomenouti na jeho zásady. Když se poznalo, že nestačí výchova inteligence, ale že je třeba vzít i úvahu celou bytost, bylo vytvořeno zvláštní náboženství bolševismu, které jest profináboženstvím a které počíná od dětí. Teprve tehdy, až jinoch nebo dívka jsou cele prodčeni tímto bolševickým náboženstvím, jsou přijati do komunistické strany a těm nejspolehlivějším jest přičleněn nejodpovědnější úkol. „Nesnažím se,“ píše Bezimya, „zjistiti proporci altruismu a sobectví v řadách komunistů. Mám dojem, že u mladých jest jistá upřímnost a idealism, a že zklamání a rozčarování se dostavuje mezi dvacátým a třicátým rokem a dává vznik cynismu a sobectví. Jsem přesvědčen, že časem ztratí bolševismus na své výbojné síle, již mu dává víra a naděje a bude se stále více opíratí o násilí.“

Páleč a Hus. V prvním čísle nového ročníku „Časopisu katolického duchovenstva“ jest uveřejněna věcná studie dra Lad. Matyáše: „M. Štěpán z Pálče proti Husovi v Kostnici“, která končí takto: „Avšak nejlepší zařostiučinění dal Pálčovi sám Hus tím, že v žaláři za-

nedlouho žádal, aby k němu byl uveden Páleč, jemuž se chtěl zpovídati. Proč si přál Pálče za zpovědníka? Plynulo snad ze zášti nebo pomstychtivosti, že Páleč, chtěje Husa zachrániti, často mu domlouval a s pláčem ho prosil, aby odvolal a svým příkladem zachránil ty, které svými kázáními svedl? Zvláště scéna při posledním setkání s Husem v žaláři poukazuje na ryzost úmyslů Pálčových. Vzpomínali na doby svého přátelství, omlouvali vzájemně způsob svého boje a prolévali slzy. V té chvíli, kdy po prudkých bojích zněly v dušech obou akordy přátelské lásky, dává Páleč znovu neupřímnější přátelskou radu Husovi, aby odvolal. Ale odvolání bylo již těžké u Husa, jehož smýšlení a rozhodnutí ukazují slova, jež psal 23. června ze žaláře svým přátelům v Kostnici: „Bůh všemohoucí posílí srdce svých věrných, jež vyvolil před ustanovením světa, aby obdrželi nevadnoucí korunu slávy.“ Tak zůstalo Pálčovi vědomí, že jednal věrně podle své přisahy jako doktor theologie, že hájil pravdu a neporušitelnost učení církevního, že svému přesvědčení obětoval své hmotné postavení i své přátelství a se slzou v oku patřil dne 6. července r. 1415 na plameny, jež zahvačovaly tělo jeho přítele, jehož zachrániti nemohl.“

Hana „teoretiků“ „Tato země, nabyvši po staletích práva míti své ministry a četníky, nepoznala od doby svého vyproštění z pout feudálního režimu, co je to oposice a jaký jest její význam pro stát. Zvláštní konstelace řídních sil způsobila, že vláda této země byla vždy vládou koalční. To znamenalo, že principy vlády byly vždy výslednicí kompromisů protichůdných nebo aspoň ne zcela sourodých tendencí. Lidé politiky myslící se vzdali představy, že by politický program byl něčím, co by mohlo míti nějakou přímou souvislost s vládní praxí. Ideové diskuse zašly, politické koncepce se staly věcí teoretických kroužků. Rozřafnost

a vyjednávačská rutina vymýtily beztak již útlé býlí politických programů a zásadních předsevzetí. Každá oposice nese tu v sobě vědomí své dočasnosti a přechodnosti, každá vláda tu udržuje dobrý styk s oposicí, která bude v nejbližší době družkou ve vládě. (Nemluvíme o komunistech a německých nacionálech, jejich konání nelze v osmdesátí případech ze sta vůbec pokládati za politiku.) Koalice přestala být pouhou součinností v akci, pouhou praktickou kooperací na základě vymezeného programu a stala se koalici duchů. Pozorujete-li staré politické praktiky, vidíte, jak se často jejich myslí, názory a způsoby navzájem amalgamují a prolínají, jak se mnozí z nich už neliší — sami toho nepozorujeme — barvou, nýbrž jak nesou vně i uvnitř jakýsi jen matný odstín téhož universálního, takřka centrálního zbarvení. Mítí principiální námitky proti vládním opatřením a názorům, kritizovat oficiální názory, neříditi se rozřafností, která už předem nebere ani vlastní resoluce vážně, počítajíc už předem s příštím kompromisem, to vše znamená být směšným a vystaviti se nejtěžší a nejvíce diskvalifikující (v očích politiků) nadávce: přezdívat teoretika.“ (Nová Svoboda, č. 8.)

O sociální myšlence sv. Augustina rozepisuje se v „Civiltà Cattolica“ A. Bruculeri T. J. Studuje názor velkého Doktora na vlastnictví, práci, rodinu a náboženství. Jaké jsou základní body sociální nauky sv. Augustina? Jeho sociální učení je především theologické. Vše, co vykládá o společnosti a jejím základě, rodině, o práci, náboženství, jest řízeno k věčnému ideálu: Pokoj pozemský musí být podřízen pokoji nebeskému. Primát věčného neubližuje pozemskému. Skutčnost tohoto života není popřena, věci pozemských se má užívat s ohledem na poslední cíl. Charakter jeho nauky jest eticko-metafyzický, pokud „se povznáší k nejvyšším oblastem řádu, jež musí lidská svoboda následovat. Ovšem nauka velkého světce jest spíše teorií než praxí: Je to morálka, a to morálka křesťanská.“ V tom

jest její veliký význam netoliko pro svědomí jednotlivce, nýbrž i pro každé kolektivum, nejen v řádu mravním, nýbrž i sociálním. (Stati uveřejňované v časopisu, byly právě vydány knižně pod názvem: *Il peusiero sociale di S. Agostino*, Roma, Civiltà Cattolica, L. 20).

O křesťanské dokonalosti a křesťanské činnosti píše krásně dr. B. Vašek ve 2. č. „Na hlubině“: „Živá víra žene ke skutkům lásky. Proto víry se dovolává svatý Otec, když chce pohnouti křesťany v dobách současných hospodářských obtížích k účinné pomoci.“ Autor cituje encykliku „Nova impen-det“ a všímá si „Quadragesimo anno“, v níž „v galerii křesťanských ctností zavěšuje na stěnu nový vznešený obraz, v němž samostatně je nám před oči stavěna dvojice povinností které až dosud žily jako ukryty v podruží jiných ctností: sociální spravedlnost a sociální láska; to jest spravedlnost a láska, jež usilují o to, co je v zájmu obecného blaha.“ Rozmlouvá se dále, jak dnes osud jednotlivců je spjat s osudem celku a dokazuje, že právě proto jest sociální spravedlnost a sociální láska tak důležitou složkou a nemůže být za dokonalou považována ta křesťanská duše, již ony chybí. Člověk musí zkrátka pracovat o vytvoření lepších poměrů, pomáhati bližnímu, kde pomoci třeba. „Katolík nesmí státi tupě před obtížemi, jež tísní jeho bližní. Tady musí křesťanství ukázati svoji sílu. Sociální a charitativní činnost křesťana, to není něco cizorodého v jeho životě z víry; to není něco, co se na tento život z víry jen jaksi zvenčí přivěsilo. Nýbrž tato činnost pro blaho bližních, toto sociální citění a práce je něčím, co z křesťanské duše nutně vyrůstá, a kdyby to nevyrostalo, pak by to bylo důkazem, že smýšlení křesťanské tam má ještě podstatné mezery. Když jsem katolíkem, pak musím sociálně cítiti a sociálně jednati.“

Jsmo křesťany? táže se v „La Vie Intellectuelle“ v č. z 10. ledna Christianus. „Položil jsem si tuto otázku vycházející ze shromáždění sestávajícího výlučně z katolíků, v němž jsem

slyšel tolik nesmyslů, zjistil u některých takovou duchovní bídu, že jsem byl přímo zmaten. Měl jsem dojem, že mnozí z těch lidí neměli žádného pojmu o náboženství, jež vyznávají. Myslí úplně proti jeho učení, jsou na hony vzdáleni od jeho ducha. Navrhují, co zakazuje a zavrhuje, co nařizuje v četných praktických otázkách. Tak se zdá, že jsou to naturalisovaní pohané včerejška v křesťanském národě.“ „Bylo by důležité, aby křesťané jednali křesťansky, katolíci katolicky, a aby nejdříve jejich zásady byly v souladu s vírou. Jménem jest katolíků mnoho. Kdyby byli věrni, musila by pravda zvítěziti. Ale ve skutečnosti „jak malé stádece,“ řekl by Pán.“ „Je to ošklivý paradox, ale jest pravdou, že mnoho t. zv. katolíků se nestará, zda jejich náboženství s určitým jejich názorem souhlasí, nebo i se životem, je-li jejich náboženství právě... Mají víru, ale nevědí, znamená-li míti víru věřiti či nevěřiti, držeti se křesťanské pravdy, nebo jen tak povrchně.“ Tato slova nejsou, bohužel, oprávněna jen o četných katolících francouzských.

Proč je nám zapotřebí Říma, čteme v „Jitru“: Putujeme do Říma, abychom tam pookřáli na duši, zemdlené a unavené všedním životem, tak chudým na pravou radost a krásu. Jako s tělem vyčerpaným a zemdleným v ruchu velkoměsta spěcháme do hor a lesů, aby se zde zotavilo a načerpalo nových sil, tak jest potřebí i duši povznášet do duchovních výšin, na místa svatá, kde je čistý zdroj nadšení a síly. A kdo by upřel, že takovým místem není Řím? Tam stojí skála Církve Kristovy, tam jsou nevyčerpatelné zdroje milosti a duchovní síly. Je to město svaté, které dýše krví a nadšením svatých mučedníků a jest prosyceno jejich modlitbami. Stačí jen prodlet v jeho posvátných chrámech u hrobů svatých bohatýrů, kráčet ulicemi, kudy se ubírali na smrt, stanout v Koloseu, kde jich na tisíce vykrvácelo pro víru, sestoupit do katakomb, kde heroismus křesťanský mluví dodnes řečí tak živou a úchvatnou.

středků, aby si získali moc a bohatství, ale typ se nemění. Maupassantův román je pro dnešek tím zajímavější a aktuálnější, že se lidé typu Miláčkova příliš často vyskytují v naší době, toužící po moci, požitku a bohatství. Třebas byl napsán v druhé polovici 19. století, je to román naší doby.

„Ze života přátel Krista Pána“ napsal P. Boh. Spáčil T. J., 8°, 426 stran, Kč 27.—. Do-

mníváme se, že všichni, kteří poznali Spáčilova rozjímání Život Krista Pána podle čtyř evangelí (díl I.—V. Kč 70.—), s radostí uvítají novou jeho knihu rozjímání: Ze života přátel Krista Pána. Jsou to rozjímání ze života světů, rozvržená podle církevního roku. Všecko to, co už bylo napsáno, k chvále autorových náčrtů k rozjímání ze života Krista Pána, platí i tady v plné míře.

OBJEDNEJTE SI!

Dr. Josef Krlín:

BRYNNYCH

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovati o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Ústřední záložna lidová v Praze soustřeďuje tyto naše ústavy:

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlinsko: Lidová záložna.
Holice: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Společenské družstvo katolického duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opočno: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Polička: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přeštice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Volyně: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu:

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Život

4

V Praze dne 5. března 1933

Pius XI. o církevním
jmění.

Nejistota

K poměru českosloven-
skému

Historie Milostivého léta.

Co život dal:

Největším pohoršením...

Spravedlnost není slepá.

Vláda a oposice.

Pout katolických studen-
tů do Říma.

Hlasy časopisů.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 1.50

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

NAŠE ODBĚRATELE PROSÍME

*aby nám poukázali
předplatné na celý
ročník. Použijte slo-
ženky poštovní spoři-
telny v Praze, číslo
účtu 7994. Potřebuje-
me nutně svých peněz*

Kč 30

Objednejte si!

DR. JOSEF KRLÍN:

BRYNYCH

Pius XI. o církevním jmění

„L'Osservatore Romano“ přináší ve svém čísle ze dne 26. února 1933 řeč, již pronesl J. Sv. Pius XI. 200 kněžím z různých diecézí italských, kteří absolvovali čtrnáctidenní kurs, věnovaný otázkám právnickým, administrativním a hospodářským. Význačnou byla ona část proslovu, ve které papež mluvil o církevním jmění.

Přijímaje kněze, nazval audienci historickou, poněvadž jest první svého druhu a jest epilogem kursu velice důležitého, v němž byli kněží poučeni o administrativě, účetnictví a národním hospodářství pro předmět, cíl, účel tak vysoký, neboť šlo o církevní jmění.

V církevním jmění, pravil, jde skutečně o hodnotu nesmírně důležitou ve své podstatě. Má pro nás důležitost buď pro důvody, jimiž bylo ustanoveno a přešlo do našich rukou, důvody, které mají často hlubokou historickou oprávněnost, buď pro svatý a nejvyšší cíl, k němuž jest určeno: jest jím služba Bohu, kult a pomoc duším. A zdaž jest co krásnějšího a vyššího, když se to spojuje ve dvojím cíli, který si stanovil sám Vykupitel ve svém díle nekonečné ceny, než sláva Boží a spása duší?

Všechno ostatní, nesměruje-li k tomuto cíli, pozbývá ceny. Je třeba pomyslet na blížící se Milostivé léto, na umučení a smrt Spasitelovu, na celý cyklus vznešených událostí vykoupení, abychom poznali, že Syna Božího vedla jen sláva Otce nebeského a věčná láska k lidskému pokolení.

Proto všechno, co jest v Církvi, nemá jiného důvodu bytí, a nemůže ho ani mít, než důvodu, který sledoval Ježíš Kristus a jehož přestoupení způsobilo tolik zlého.

V další části své řeči dokazuje papež, proč jmění církevní jsou obdařena většími výsadami a chráněna více než jiná. Důvod je výmluvný, praví: Osoby fyzické se hájí samy od sebe, osoby morální, bytosti právní se nemohou hájiti. Jsou i snáze urazitelné a poškoditelné. Nuže, Církev jest nejvyšší, nejpevnější, nejlegálnější bytost právní. Jest takovou ve svém složení a i v jejích nejmenších částech se odráží tato její osobnost. Ale jak by se tyto malé její části, jako beneficium nebo kaplanství, hájily samy, když by jich jiný nehájil? Jest tedy velice prospěšno a nutno, aby bylo dobře administrativně spravováno, a tak se i stala tato správa vzorem ostatním.

Pozemské statky jako takové mohou býti malé. Popatřme, jak jimi disponuje Bůh sám. S veškerou hojností je vrhá s vysokých balkonů nebeských přátelům i nepřátelům, těmto spíše než prvním. A všem jest známo, že kapitalismus není mezi přáteli Božími. Vykupitel, sestoupiv na zemi, se postavil k chudým. Nicméně nezavrhl pozemských statků. Po počtě a prostých a pokorných darech pastýřů přijal na úsvitě svého pozemského života nádherné dary mudrců, a mezi nimi i zlato. Pozemské jmění, samo o sobě ubohé, může sloužiti k účelům nadpřirozeným. Božský Vykupitel k nim nepřilnul a nezamiloval si jich, ony nemohou býti srovnávány s jediným aktem víry a křesťanské lásky: ale mohou se nalézati v oblastech nižších, v nichž se stýká život duchovní se životem hmotným. Je tudíž třeba přihlížeti k nim, ale vždy v úctě k Bohu.

Církevní statky nejsou nejdůležitějšími věcmi: v sobě by neměly důvodu bytí. Existují jen ve službě tomu Božímu, nadpřirozenému cíli, který měl Pán ve svém životě i své smrti: ke slávě Boží a spása duší. Všechno musí býti podřízeno službě těmto ideálům tak vznešeným.

Pius XI. jest zván sociálním papežem, a to plným právem. Jeho Encyklika „Quadragesimo anno“ to jasně dosvědčuje. A rovněž i těchto několik vět jest důkazem jeho správného nazírání.

Nejistota

Už plných osmnácte let žije celý svět pod flakem nejistoty. Napřed to byla nejistota války, potom nejistota, jak z válečného a poválečného vření se ustálí nový řád, mezinárodní, společenský i hospodářský. Někdy se sice zdálo, že se svět začíná ustalovat, ale hospodářská deprese světová roztrásla opět všechny kladné hodnoty, na nichž se budoval nový život a zase se začíná znovu.

Čím jest ve světě dnes demokracie se všemi svými atributy? Byla rozdrce- na už v mnohých státech, v Itálii, Rusku, Polsku, Jugoslavii a právě nyní jde jí o život v Německu. Svět se stává rejdištěm krajních násilných směrů, pravých i levých. Zápasí sice mezi sebou úporně, ale ve své podstatě mají jedno společné: tyranii osob náchylných k potlačování ostatních, tedy totéž, čím se vyznačovali tyranové dob starých. Není v tom smyslu rozdílu mezi Hitlerem a Stalinem. I oni jsou prototypy kasty vládnoucí nad beztvárnou a bezprávnou masou ujařmenců.

Svět jest překvapen — ovšem nemusel by být — že demokracie, t. j. spolupráce co největšího počtu rovnocenných lidí na řízení státu neb správy hospodářských statků, jest nejpevněji a nejúčinněji hájena stranami vybudovanými na křesťanském principu. Vše ostatní — až na sociální demokracii, které vůbec jde o existenci nejen organizační, nýbrž i programovou — desertovalo od demokratických ideí. Jest jistě příznačné, že v Německu — protestantském — bylo tolik kancléřů z řad katolického centra a že jen nejúpornějšímu náporu protestantského světa se podařilo znemožnití svého času volbu vůdce centra za presidenta německé republiky. K centru — železné baště, o niž se roztrátil tuhý útok Bismarků — upírají se dnes oči všech demokratických žvlů v Německu, že odrazí též divoký nájezd, jaký představuje hakenkreuzlerská armáda i s Hitlerem. Také opravdu jediné centrum jest k tomu uzpůsobeno.

Centrum znamená společenství lidí, o nichž platí slova apoštolova: „Vím, komu jsem uvěřil.“ Stoupenci centra nebyli získáni stavovskými slibů a demagogií. Byli zpracováváni celá desetiletí a vychovávaní, aby všechny otázky řešili s hlediska křesťanské pravdy a spravedlnosti a proto na ně nepůsobí nějaké slibů divočejší, než byly ty dřívější.

Naše republika jest o něco šťastnější než Německo. Jest tak rozčleněna územně, národnostně, nábožensky i stranicky, že žádné extrémní hnutí nemůže počítati na to, aby se stalo vševládným. Ani komunistické ani fašistické! Komunisté u nás nemají už dost dechu k náporu a hnutí fašistické jest beztvárná masa lidí negace, bez programu, zatížená chutěmi a nechutěmi osobními a nad to reprezentovaná lidmi silně kompromitovanými. Vůdce, houževnatého, znalého cíle a trpělivě za ním jdoucího, nemá.

Ovšem ani tábor, jenž reprezentuje stávající demokratický řád, neskýtá nejlepší pohled. Ani tu není jednotného plánu ani vedení. Jsou tu vrstvy, jimž jest demokracie jen tak na výpověď a mají dokonce vedení v koalici. Nedalo by jim mnoho přemáhání, aby odhodily všeobecné volební právo a hlavně všechno sociální zákonodárství a nastolily nějaký privilegovaný junkerský řád.

Proto také vládnutí znamená u nás potáčení mezi jednotlivými obtížemi dneška bez plánu a bez vůle plán nějaký prováděti. Sobectví a demagogie znemožňuje určitější postup. Jen to, že stát náš jest poměrně bohatý a měl z dob dřívějších dosti rezerv, způsobilo, že se vyšlo i bez pronikavých opatření, k nimž sáhly státy jiné již značně dříve.

Bylo by zajímavě zjistiti i procentuálně, odkud se rekrutují stoupenci podvratných směrů fašistických. Tu by se ukázalo, že valnou část tvoří státní za-

městnanci dosazení socialistickými ministry. Jako v Berlíně, kde hned po úderu pěsti Hitlerovy maširovalo pod hákovitým křížem najednou 1200 berlínských policistů, již dostali se k policii jistě jen protekcí sociální demokracie. Člověk, kterého váže ke hnutí jen vědomí přijatého dobrodiní, takový není nikdy příkladem věrnosti. Hnutí každé, jež celá léta se staralo jen o početnost, jest slabé pro velký boj.

I když u nás směry protidemokratické nemají naději na pronikavý úspěch, přece jen všeobecné mínění o dnešní soustavě vládní není všeobecně nijak vysoké. Schází jen osobnost, mající určitý program, která by spojila všechny nespokojence ve velký tábor, byť to nebyl tábor takový, jaký vytvořil Hitler. A po pravdě třeba přiznati, že ti, kdož by měli býti vzorem demokratických ctností, starají se pilně, aby idea demokratické soustavy státní byla co nejvíce ořesena. Kdo mluví dnes lidu pravdu? Kdo mu poctivě mluví o obtížích a o obětech, které všichni musí přinášeti? Vůdcové demokratičtí jsou namnoze jen demagozy, kteří každého hladí, každému slibují, ale současně úsilovně přemýšlejí, jak by unikli odpovědnosti. Když se mluvilo o snížení platů státních zaměstnanců, tu byli zaměstnanci ujišťováni od všech vládních stran, že ony snížení platů nepřipustí — ale všechny to odhlasovaly, poněvadž to bylo prostě nutností. Toť ovšem špatná výchova demokratická. Jako by lid bylo malé batole, jehož pozornost nutno odvracet od nějaké věci ukazováním straky na vrbě, která tam není. Mezi lidem takto vychovávaným ovšem mají demagogové protidemokratičtí snadnou agítaci.

Některé zjevy musí opravdu zarážeti. Prošla novinami zpráva, jak ministr, nebo ministři zemědělství, ovšem patřící jedné straně, rozdělili bez vědomí vlády, bez vědomí ministra financí obrovský obnos, přes 90 milionů korun, korporacím rázu politického. A ještě více deprimuje, že seznam přináší korporace existence rozhodně fingované, pouhé firmy na přijetí desetitisícových a statisícových subvencí politických. Nehledě na korupční ráz celé věci — jak to může ten ministr udělati? Jak může disponovati obnosy stotisícovými bez kontrasi gnace ministerstva financí, když ani obnos desetitisícový nesmí normálně býti vyplacen bez kontroly finanční správy? Kdyby byly u nás normální poměry, musel by ministr neb ministři býti pro toto hospodaření pohnáni před soud, při nejmenším donuceni k demisi. Takto ale se neděje nic. Ale ty mravní škody, které utrpí demokracie u prostého lidu právě v době nynější!

K zlepšení nynějšího stavu a k vytvoření opravdu demokratického smýšlení nezbývá nic jiného, než pomalá a vytrvalá výchova cestou pravdy. Není to snadné. Ten, kdo ji nastoupí, musí se vzdáti touhy po obrovských schůzích a nadšených, neutuchajících velepotlescích, musí býti připraven, že u masy zvíťezí nad ním nesvědomitý demagog. Musí býti spokojen, když získá jednotlivce, kteří chtějí žíti ve stálém klamu. A takoví a jen takoví se stávají tvůrci nového řádu.

Jeho působení musí být zařízeno na dlouhou dobu. A hlavně musí působiti nikoli na pudy a vášně, nýbrž na rozum a mravní síly. Armáda získaná sliby se rozuteče, najde-li se někdo, kdo slíbí ještě víc. Pravda bývá stále — viděno lidskýma očima — porážena, aby vítězila nenápadně a zvítězila na konec. Do nejistoty doby nynější nutno vnášeti pevné šíření pravdy, jež nezná modly dne, která se nerada slyší, ale která jediná jest schopna organizovati svět.

„Dovstaň, lide český, jenž v náboženském ohledu namnoze ještě spíš; povstaň, národe drahý, žádej od zákonodárců školu Kristovu, a budeš osvícen, vzdělán, posilněn; budeš žíti a nepřátelé tě nepřemohou. A kdyby se ti podařilo vymoci si nejen snad školu pro děti, nýbrž i školu střední a vysokou — Kristem proniknutou, pak by s obdivem na tebe hleděli bezbožectvím hynoucí národové ostatní, že k novému životu vstáváš z mrtvých; pak by přišel zase ten čas, kdy slavné Čechů jméno po celé Evropě bylo ctěno!“ *Biskup Dr. J. E. Brynych.*

K poměru československému

Otázka slovenská stala se v poslední době přes naléhavost problémů hospodářských velmi akutní a tíživou. Přesáhla úzký rámeček vzájemného poměru politických stran katolického lidu českého a slovenského, na který mnohdy byla redukována a stala se palčivým problémem státní politiky, jehož vyřešení stává se téměř životní otázkou mládeže státu. Namítne se mi snad, že zveličuji význam Hlinkovy lidové strany. Bylo by tomu tak, kdybychom nechtěli vidět spontánního hnutí, které v nejživější části slovenské mládeže opozice, t. zv. autonomistů, vyvolává, a to mládeže nestojící vždy a všude za Hlinkovým praporem. A nelze též lehce přezírat sílu, jež spojila slovenské katolíky a evangelíky přes jejich známou vzájemnou nevraživost. Vidět v tom jen taktický krok luďáků, jehož pravým účelem je vynutit sjednocení katolických stran v republice s výsledkem pro Slováky daleko výhodnějším, znamenalo by politickou neprozíravost, jež nechce vidět tlaku doby a poměrů, jež dosavadní vládní praxe ve státě vytvořila. Ostatně nejlépe tomu nasvědčuje už ta okolnost, že sjednocením katolíků nemyslí se u nás prakticky prozatím nic více a nic méně než spolupráce volnější nebo užší obou hlavních politických stran československého lidu katolického v zemích historických a na Slovensku. A je tak dobře, neboť vše ostatní je cílem pro dnešní dobu nedosažitelným a ideálem pro politika příliš vzdáleným.

Jestliže však otázka užší politické spolupráce československé strany lidové s německými křesťanskými sociály mimo otázky církevní a náboženské je na dohlednou dobu zcela neaktuální pro různé příčiny zásadní i taktické, je naopak ne-li spojení, tedy aspoň spolupráce čsl. strany lidové se slovenskou stranou lidovou nejen požadavkem, ale téměř příkazem doby. Mluví pro to důvody náboženské, státní i stranicko-politické.

Bylo by, myslím, vožením dříví do lesa, kdybychom znovu a znovu měli opakovat, jak škodlivým odrazem na vývoj věcí náboženských působí vzájemné spory politických stran, hlásících se programově ke katolické církvi, jak naléhavou stala se otázka vzájemného poměru Čechů a Slováků a jaký význam má početně silná politická strana, resp. početně silný politický blok, i když nebereme v úvahu podružnější věci, jako jsou ztráty vznikající nejednotným postupem, vzájemnými spory a z toho plynoucí zmrhaná a ochablá energie. To vše bylo už řečeno a, myslím, že na obou stranách se našli nejen jednotlivci, ale i oficiální mluvčí, kteří přiznali, jak prospěšným by bylo tu heslo pro náš národ vždy tolik časové: V jednotě síla. Ale obě strany současně tak na sebe navzájem žalují a tolik překážek do šancí proti sobě navalují, že všechna ona přiznání jsou jen taktickým voláním z jedné pevnosti do druhé, aby se zastřela kanonáda ze stále nabitých politických děl. Proto je marná snaha o přesvědčování obou stran vyhlídkami třeba rajskými, neboť se zdá, že chybí dobrá vůle a není nikde nejmenší chuti k dohodě. Nikdo alespoň nechce ustoupit od svého zatvrzelého mínění i ve věcech podružnějších, a naopak chytá každý pochybený protivníkův výrok jako bič, aby jím napráskal nepříteli. Tak se nikdy nevyřeší ani poměr národů, ani národních skupin.

Volají tedy mnozí stále hlasitěji po tom, aby noví lidé — hlavně mládež — jali se pomalu bořit hradbu nedorozumění a nenávisti, aby hledali cestičky spolupráce a navazováním styků spoutali co nejúžeji veřejný život katolíků českých s katolíky slovenskými v celé jeho šíři. Nesmíme se totiž mýlit: pouhé dorozumění politických stran stálo by na vratkých základech, kdyby nebylo opřeno o dorozumění všech jiných, hlavně kulturních složek veřejného života. Vždyť každá rozumná politika staví na nich svůj postup, hledíc jed-

nak odtud čerpati poučení, jednak užití jejich sil k prospěchu celku. A tu nelze zamlčetí výtky, že jsou to a byly někdy přímé, jindy nepřímé zásahy politiků obou stran, které rušivě působily na pokusy o užší spolupráci mladých katolíků slovenských s českými. Stalo se tak, jak jsem řekl, buď přímo brzděním podniků, majících za účel dorozumění, nebo nepřímo vlivem na formulaci požadavků nepřijatelných jedné nebo druhé straně. Tím nemíním omlouvatí nerozumné — a zase hlavně politicky angažované — mluvčí mladých, kteří dohody při starších pokusech znemožnili, ale chci pro budoucno varovati před zlými vlivy všechny ty, kteří mají dobrou vůli k dohodě.

V tomto časopise bylo nedávno v článku o téže tématě pojednávajícím napsáno, že hlavně jsou to dvě věci, jež musily zmařití vždy každou dohodu. Předně, že „luďáci stojí na svém autonomismu, aniž by dovedli říci, co si konkrétně pod ním představují“ a za druhé, že „žádají rozpuštění strany Mičurovy“. Podstatnou a závažnou je hlavně námitka první, neboť není-li možno lidové straně na Slovensku, autonomně organisované, diktovatí rozpuštění nebo dohodu, lze jí doporučití smírné jednání. Těžiště sporu přece není v nedorozumění luďáků s frakcí Mičurovou, nýbrž v nelásce vedení slovenského s vedením českým, resp. moravským. Urovná-li se pak tato záležitost, vyřídí se brzy hladce i záležitost lidovců slovenských bez „obětování strany Mičurovy, resp. jeho osoby či osob. Osud politické frakce konečně nemůže býti trvalou překážkou otázky pro národní a státní vývin nesmírně důležité.

U námitky druhé není, myslím, správné vytýkatí luďákům požadavek autonomie poukazem na to, že není přesně formulován rozsah a obsah toho pojmu. Nehledě k tomu, že konkrétních požadavků slovenských bylo vysloveno už mnoho — neposuzuji jejich vhodnost, účelnost a oprávněnost — vidím právě v jisté neurčitosti pojmu slovenské autonomie výhodu, neboť ponechává se tím možnost k jednání a kompromisu, jenž vždy bývá nutným výsledkem jednání dvou silných politických skupin, chce-li se dojítí k smíru trvalejšímu. Proto právě nejasnost požadavků slovenských může býti považována za přímou výzvu k jednání a lze jen uvítati, jestliže Slováci známou pittsburskou dohodu, již se stále a vytrvale dovolávají, prohlásí za svůj maximalistický program a vytvoří tím podklad k jednání. Maximalistickým programem nazýváme pittsburskou dohodu, ježto je dlužno dbátí zásadních námitek se strany české pronášených. Je to komplex sporných bodů, týkající se otázky národní jednoty československé. Zde je, myslím, těžiště sporu, pokud je spor zásadním, a zde je třeba také největšího taktu, chceme-li se vyhnoutí hned první nepřekonatelné překážce. Neboť jako chceme uznatí stanovisko Slováků, hlásajících národní samostatnost a opírajících své tvrzení o skutečnosti a vývoje jednoho století, tak musí uznatí rozumní Slováci, že česká these o jednotě národa československého, doložená staletým historickým vývojem a studiem národopisným, má též své oprávnění a že Čechové ze zásadních důvodů — již pro nedostatek historické perspektivy — nemohou přistoupití na stanovisko slovenské. Vždyť máme za sebou dosud velmi málo společného národního a státního vývinu, abychom hned musili přistupovatí ke konečnému vyřízení tak palčivé otázky. Prakticky je spor o národní samostatnost obou větví československých otázkou čistě vědeckou, neboť Slováci mají už svůj spisovný jazyk a svoji literaturu. Ponechme tedy celou otázku k rozřešení vědě a času a Slováci snadno mohou přejítí čistě prestižní výtky, zda smí se na Slovensku mluvití česky v úřadech, jen když se s nimi bude jednatí srozumitelně a přátelsky a my ze zemí historických jistě nebudeme schválně na Slovensku zavádětí češtinu. Vždyť daleko důležitější než teoretická v jádru a vědecká otázka národní jednoty je pro nás *skutečnost jednoty státní*, k níž se všichni uvědoměle hlásíme. K této skutečnosti je te-

dy třeba připoutati všecku dobrou vůli o bratrskou shodu a z ní je třeba vycházeti při každém jednání.

K zdravému a rozumnému uspořádání věci státních mají tedy obrátiti politické strany zřetel, aby ten lid nebo národ, jehož politickými mluvčími se zovou, mohl se plně a intensivně vyžít jak politicky, tak hospodářsky a kulturně. Tak odpadnou zajisté i teoretické hádky o národní jednotu, neboť dějinná skutečnost, k níž vývin národního života dospěje, rozhodne sama o výsledku sporu. Dnešní Slováci, odchovaní v Maďarsku, nemají práva zavazovati v tomto směru budoucí generace osvobozené, ale také tohoto práva nemáme my, Čechové ze zemí historických. Jakýkoliv nátlak a jakékoliv přípravy pro zkřivení vývinu znamenají násilí, jež nemůže trvale se těšiti z případného vítězství, ježto na konec přirozená síla národa živého a zdravého překoná všechny záluďné úskoky. O tom právě my, Čechové a Slováci, nesmíme pochybovati pro své vlastní zkušenosti z minulosti ještě nedávné.

Proto jsem řekl, že příkazem rozumné politiky na obou stranách je postarati se o zdravé vyřešení správy státních věcí, při čemž státní jednota československá je společnou základnou a východiskem. Dotýkáme se tím dvou věcí: účasti Slováků ve vládě a reformy veřejné správy. Je zajímavo, že shodou okolností právě obě ty záležitosti jsou i bez ohledu na poměr československý — pro jiné, a to politické a hospodářské příčiny — velmi akutní. Je pravda, že měli jsme a máme ve vládě Slováky, ale byli to vždy a jsou mluvčí slovenského lidu? Nebyla často jejich účast vynucena poměry a ohledy vnitrostranickými? Nebyla to někdy jen náplast na utišení slovenského volání po spravedlnosti? A nebyli jindy zase vybírání Slováci, kteří bezvýhradně přijímali these české, takže jejich vládní účastenství se zdá spíše odměnou za povolnou loyaltitu? Snad soudím poněkud příkře, snad tento stav je jen přirozeným důsledkem naší demokracie, vybudované na suché početní převaze čísla, jež vždy dává převahu a moc zemím historickým, ale je to tak vždy po právu a spravedlnosti? Je zdrávo Slováky trvale odbývati t. zv. zemskou autonomií, jako správní obvody Čech a Moravskoslezska a jejich účast ve vládě ponechati libovůli stran, závislých na mocenských skupinách, často osobního zabarvení? K jinému stavu není přece třeba změny ústavy, nýbrž jen změny politické praxe a změny názorů na Slovensko, jež dnes je zemí, jen pokud tím myslíme určitý správní obvod.

Tím přicházíme k druhé, ještě závažnější otázce, jež dotýká se velmi úzce i politických poměrů v zemích historických a politiky československé strany lidové zvláště. Je to otázka reformy veřejné správy a s ní souvisící problém našeho státního centralismu, někdy přímého a otevřeného, jindy skrytého za byrokratickou formu, jež zdánlivě decentralistická, právě zesílením byrokratického živlu, centralisticky vybudovaného, činí celou decentralisaci ilusorní. Viz t. zv. okresní a zemské autonomie.

Psáti o naší veřejné správě znamenalo by nový a rozsáhlý rozbor, na který v tomto článku nemáme místa. Doufám ostatně, že vládou ohlašovaná reforma veřejné správy dá popud k četným pojednáním odborníků v různých revuích všech politických směrů. Nás zde zajímá jen ta její stránka, jež může přispěti k vyřešení poměru československého vůbec a poměru obou hlavních politických stran československého lidu katolického zvláště. Československá strana lidová nemá na jedné straně nijakého zvláštního zájmu na tom, aby zesilován byl tuhý pražský centralismus, reprezentovaný ministerstvy, rozhodujícími v mnohých případech i o věcech podružných a lokálních. Nemůže míti také zásadních námitek proti tomu, aby byl brán zřetel na zvláštní poměry Slovenska vytvořením slovenských oddělení při centrálních úřadech. Slovenští luďáci pak na druhé straně pochopí, že nelze propásti vhodné chvíle, aby v silném politickém bloku prosadili požadavky svého lidu, po-

kud jsou celku prospěšné a zdravé. Vždyť nelze dlouho v politice vystačiti tím, že se nadává na vše, co je české a vina za bídu se svaluje na bedra nepohodlných osob. Též uznají při klidném pozorování skutečnosti, že nelze Slovensko bez záruk vydati v šanc cizopasníkům, jichž v těle oslabeného národního a hospodářského organismu popřevratového Slovenska žije ještě dosti. Konkrétní a strážlivá politika nabývá půdy i na Slovensku, a tak místo výpadů, škorpení a osobních útoků pozitivní program a dobrou vůli k dohodě. U nás na straně české nalezne taková dobrá snaha jistě mnoho sympatií a porozumění. Ne snad všude nahoře, ale jsem přesvědčen, že i ti agnostikové slovenského problému nesmějí podceňovati slovenské sympatie v českém lidu již z ohledu na celkovou opoziční náladu. Jestliže naše česká demokracie ukáže se neschopnou i v řešení poměru k Slováckům, bude brzy třeba drobnohledu, aby se našly nějaké pozitivní výsledky naší dlouholeté vládnoucí a vládní politiky. Mluví se mnoho o krizi demokracie, mluví se teoreticky a ukazují se též praktické případy. Vyřešení problému československého a v užším, pro nás zvlášť zajímavém rámci vyřešení poměru katolických stran československých je jedním z velmi důležitých potůčků celkového proudu našeho veřejného života, na který lze ukázati s tázavou pobídkou: *Hic Rhodus, hic salta!*

L. Peřich.

Historie Milostivého léta

Historie Milostivého léta jest vpravdě krásná, poučná i povzbuzující. Mluví k nám o nesmírné hojnosti milostí, o hluboké víře, nadšení, obětavosti věřících četných věků, kteří spěchali do Říma, města svatého. Dnes není cesta tak obtížná. Ale představme si, jaké obtíže musil překonati poutník středověký, který odkudsi z Čech nebo z Německa či z Anglie se ubíral na Milostivé léto do Říma. Mohl se skutečně loučiti se svými drahými navždy. Což nebyla obtížnou cestou přes Alpy? Bezpečnost nebyla vždycky a všude taková, aby nečíhalo na poutníka nebezpečí. Ostatně, necestovali títo oddaní synové a dcery Církve pro zábavu, nevyhledávali ani pohodlí, spíše v opaku si libovali. Cesta byla pro ně vědomou obětí, pokáním, odčiněním. Cíl byl daleký a cesta k němu dlouhá, nebezpečná, těžká, ale výsledek byl tím radostnější. Touha shlédnouti jednou místo knížat apoštolských byla jako oheň, který spaloval. Teprve rosou Říma byl uhašen.

První Milostivé léto vyhlásil r. 1300 papež Bonifác VIII. a celý křesťanský svět zaplesal. Z Anglie, Německa, Francie putovaly zástupy zbožných lidí, aby se jim dostalo zvláštních odpustků. Branami Věčného města prošlo denně do Říma na 30.000 lidí. Giovanni Villani, očitý svědek, píše, že denně bylo v Římě na 200.000 poutníků, a v basilikách byl takový nával, že hodně jich bylo udušeno. Celkem přišlo za rok přes 2 miliony věřících z celého světa, a bylo mezi nimi mnoho význačných osobností, jako nesmrtelný autor „Božské Komédie“ Dante Alighieri, Karel Martel, Karel z Valois, bratr krále francouzského, G. Villani, dva velcí umělci, Cimabue a Giotto a j. a j.

Bonifác VIII. stanovil, aby Milostivé léto se vždy slavilo po stu letech. Klement VI. zkrátil tuto dobu o polovic, a tak druhé Milostivé léto připadlo na rok 1350. M. Villani praví, že „nebylo možno spočítati poutníky, kteří přišli do Říma, ale jistě od vánoc do Říma jich připutovalo milion dvě stě tisíc. Na Nanebevstoupení Páně a svatodušní svátky jich bylo ve městě 800.000. Nejméně jich bylo 200.000.“ Tehdy zavítali do sídla náměstka Kristova sv. Brigita a svatá Kateřina, král Ludvík uherský. Přišel i básník Fr. Petrarca, kterého doprovázel starý opat, vážný a mlčenlivý, a jeden jinoch, který byl se vším nespokojen.

Urban VI. ustanovil, aby Milostivé léto se konalo každých 33 let, ale sám zemřel dříve, takže r. 1390 je zahajoval papež Bonifác IX. Tehdy podle zprávy Theodora Nimského přišlo zvláště hodně poutníků z Uher, Čech a Polska. Mezi českými byl i král Václav IV. s četným průvodem. Bonifác vyhlásil i Milostivé léto r. 1400, a téhož roku nejvíce poutníků bylo z Francie. Války v Německu, v Itálii a Francii zabránily mnohým vypravit se na Milostivé léto r. 1423 za papeže Martina V. Někteří pozdější historici tvrdili, že vlastně tehdy ani Jubileum vyhlášeno nebylo, ale papežové, Pavel II., Sixtus IV. a Julius III. je uvádějí. R. 1450 dostavilo se tolik kajících, že jejich počet ještě převyšoval počet prvních dvou jubileí. Chrámy byly ustavičně přeplněny, a hlavně do basiliky sv. Petra bylo velice nesnadno se dostat. Vitorrelli píše, že „pekaři pracovali ve dne v noci, a ještě nebyli s to vyhověti všem. Ve městě nebylo možno naléztí byt pro takové množství poutníků a do tří hodin v noci přecházelo po městě u Castello St. Angelo tolik lidí, že vojáci musili býti povoláni, aby udržovali pořádek. Most skutečně nesnesl takové tíhy, praskly dva pilíře a přes 200 lidí se utopilo ve vlnách Tibery. Z významných poutníků uvádějí kronikáři sv. Jana Kapistrána, bl. Františku z Pavie, sv. Kateřinu Boloňskou a sv. Řítu. Z Čech tehdy přijela královna Kateřina.

Sedmé Milostivé léto bylo slaveno za Sixta V. r. 1475 a od té doby se konalo každých 25 let, pokud tomu ovšem poměry dovolovaly. Nejslavnějším snad bylo jubileum r. 1500 za Alexandra VI. Tímto papežem začal i mystický obřad otevírání a zavírání Svaté brány, který trvá až dodnes. Poutníků bylo tolik, že z rozkazu Veleknězova se ukazovala rouška Veroničina, která dříve byla vystavována jen o velikých svátcích, dvakrát týdně. Byl i zmenšen počet basilik, které měli poutníci navštívit, chtěli-li dosáhnouti plnomocných odpustků a zároveň byl zredukován i počet dnů, které musili v Římě prodlíti, na 12. Milostivé léto r. 1525 bylo slabší, pokud se týče návštěvy cizinců. V Římě zuřil mor, v Itálii se rozpoutala občanská válka, v Německu a v Uhrách byl nepokoj a v Německu již řádil Luther. Zato přispěchalo hojně poutníků r. 1550, takže ani papež Julius III. nemohl projíti ulicemi, tak byly přeplněny cizinci. Tehdy se rozhodl sv. František Borgiáš, který byl rovněž mezi poutníky, vstoupiti do řádu sv. Ignáce. I Michelangelo a Vasari přijeli tehdy do Říma na Milostivé léto.

K roku 1575 vydal papež Řehoř XIII. zvláštní nařízení. Uložil všem gubernátorům Papežského státu, aby upravili cesty a postarali se o naprostou bezpečnost poutníků. Nakoupil obilí a přísně trestal ty, kdož chtěli pro sebe využití dobroty poutníků zvyšováním poplatků za byt nebo za stravu. Nával při otevírání Svaté brány byl tak veliký, že zemřelo 8 osob. Tehdy se stala nehoda i papeži, který upustil kladivo a poranil si nohu. Hospic Nejsvětější Trojice, který jest dílem sv. Filipa Nerejského, pohostil a přijal od Štědrého večera do svatodušních svátků 98.848 mužů, 20.000 žen a 6000 nemocných. Jen ze Spoleta přišlo procesí o 14.000 poutnících. Při ukončení Milostivého léta bylo v Římě přítomno přes 300.000 poutníků. Ze světců zavítali do Říma sv. Filip N., sv. Felix a sv. Karel Boromejský. Přibyl i básník Torquato Tasso. Hodně poutníků zemřelo na cestě, ježto v Itálii řádil mor, o němž píše strhujícím způsobem Manzini ve svém slavném románu „Snoubenci“, v němž i skvěle vykreslil postavu sv. Karla Boromejského. Milostivého léta r. 1600 se zúčastnily asi 3 miliony poutníků, jen z Francie jich přišlo 360.000. V basilice svatopetrské bylo, podle Gatty, slouženo v tom roce 30.000 mší sv., u sv. Pavla 27.000, u Panny Marie Větší 19.000, u sv. Jana v Lateráně 16.800. Tehdy se obrátilo mnoho Turků, židů a protestantů.

R. 1625 byl opět Řím zamořen morem, takže poutníků bylo méně než v předcházejících letech. Hospic Nejsvětější Trojice přijal 517.900 poutníků.

R. 1650 připutovalo hodně věřících ze Španělska, Německa a hlavně ze Sicílie. Ježto se nedostávalo potravin, zmenšil papež počet dnů pobytu v Římě. Při otevření Svaté brány Klementem X. roku 1675 bylo v Římě přes 200.000 poutníků, mezi nimi i královna švédská Kristina. U Nejsv. Trojice bylo ubytováno 218.340 mužů a 93.437 žen, což svědčí, že počet cizinců byl opravdu imposantní. R. 1700 musili zpovědníci zpovídati venku v ulicích a svatá přijímání byla podávána ještě v hodinách večerních. R. 1725 přišlo i 370 bývalých otroků, kteří byli vysvobozeni katolickými misionáři v Africe působícími. R. 1750 bylo poutníků přes milion. Hospic Nejsv. Trojice hostil denně 4.000 lidí. XIX. Milostivé léto bylo zahájeno 26. února 1775. Účastníků bylo tehdy méně, asi 300.000, a byl mezi nimi i bratr císaře Josefa II. a bratr anglického krále. Bylo to již v době úplně prosycené encyklopedickými ideami, podřívajícími víru v Boha a lásku k Církvi Kristově. (Pokračování.)

Invalidní a starobní pojištění v sedmém roce trvání

Bývá u nás nedobрым zvykem psát o vážných věcech nekriticky podle jednostranného názoru a gústa anebo podle stranické disciplíny. Tomuto osudu neušel ani zákon o invalidním a starobním pojištění dělníků. Od prvního dne platnosti tohoto zákona stal se středem všestranného zájmu, a to jak protivníků, tak i zastánců. Jedni uměle vyzvedali všechny přednosti, zatajujice opatrně všechny slabší stránky, druhí činili opak toho. Nescházelo ani takových, kteří posuzovali význam zákona pouze po stránce zvýšených pojistných příspěvků. A poněvadž placení jest vždy nepopulární, není divu, že našli dosti ochotného sluchu i tam, kde by se to dalo čekati nejméně. Tím se stalo, že i mnozí dělníci, pro něž byl přece zákon vytvořen, přijali jej jenom jako nutné zlo.

Každá veliká věc, má-li býti kriticky posouzena, musí býti postavena na určitou vzdálenost. Čím větší věc, tím větší musí býti i vzdálenost, musí býti prostě tak veliká, aby dala vyniknouti celé velikosti celého díla a ne jenom detailu. Zákon o sociálním pojištění byl však posuzován bez této samozřejmosti: bez náležitého časového odstupu, který by dal vyniknouti celému dílu v celé velikosti. A podle toho také vynikla kritika. Nyní se koriguje: nalevo i napravo. Pochopitelně. Praxe přináší nové poznatky a podle nich se soudí. A soudí se střízlivě. Úkolem tohoto článku jest zhodnotiti některé dobré stránky zákona, jak se projevují v sedmém roce trvání.

Zákon postaven jest na základech matematicko-pojistné pravděpodobnosti, podle systému kapitálové úhrady. Jelikož neměli jsme doma vzoru, bylo nutno hodnotiti i zkušenosti cizí. Do jaké míry se ukázaly výpočty správné, bylo by i nyní ještě předčasně prorokovati. Dosavadní zkušenosti ukazují, že tyto základy byly stavěny z dobrého materiálu, dobrými pracovníky, se vši nutnou opatrností a svědomitostí. Potvrzuje to výsledek hospodaření za šest a půl roku trvání pojištění, jak se projevuje u nositele tohoto pojištění: Ústřední sociální pojišťovny (ÚSP.). Bilance jest dobrá, možno říci aktivní, příznivé výsledky projevily se do té míry, že jest možno vážně uvažovati dokonce i o zlepšení zákona po stránce snížení hranice věkové pro nápad důchodu starobního. A nejenom to. Jest nutno zdůrazniti, že bylo skutečným štěstím rozhodnutí o systému kapitálové úhrady na místo úhrady rozvrhové, kterýžto systém měl mnoho zastánců. Zkušenost ukázala, že tento systém může se uplatniti jedině při urovnaných hospodářských poměrech, že však nestačí pro nějaký větší výkyv v podobě větší hospodářské krise. Němečtí dělníci, kde byl tento systém zaveden, těžce na tuto zkušenost doplatili. Byly jim totiž v nynější těžké hospodářské krisi zastaveny výplaty důchodů vůbec, jelikož zmenšený počet pracujících dělníků prostě nesnesl tak velikého zatížení, jako bylo to, které bylo diktováno potřebou úhrady invalidních a starobních důchodců.

ÚSP. jako nositelka invalidního a starobního pojištění vyplácí již, dík novelisaci z r. 1928, od 1. ledna 1929 důchody: invalidní, starobní, vdovské a sirotčí. Hlavní podmínka pro nápad ně-

kterého z vyjmenovaných důchodů jest čekací doba, která nyní po novelisaci činí pouze 100 příspěvkových týdnů místo 150 dřívejších. Další podmínkou jest: u důchodu invalidního možnost výdělku snižena o více než dvě třetiny (konstatuje se lékařskou prohlídkou), u důchodu starobního dokonáný šedesátý pátý rok věku, nevydělává-li pojištěnec ani polovinu toho, co zdravý, u vdov bezdětných mladších 65 let invalidita stejná jako u důchodu invalidního, se dvěma dětmi mladšími 17 let jest nárok absolutní, taktéž u vdov 65letých. Sirotčí důchody přiznávají se dětem po zemřelých pojištěncích mladším 17 let bez ohledu na to, zda jsou již výdělečně činní či nikoliv.

Rok 1929 byl první zatěžkací zkouškou, jak se projeví použité výpočty. Dopadlo to, jak již uvedeno, dobře, a pozdější doba jenom potvrdila, že pojistní matematikové s prof. Dr. Schoenbaumem v čele pracovali na nich s porozuměním a svědomitostí tak velikého díla hodnou. To nejlépe potvrzuje prudkým tempem stoupající počet důchodců ÚSP. Podle vydané zprávy činil počet důchodců k 31. 12. 1932:

rok:	invalidních:	starobních:	vdovských:	sirotčích:
1929	604	1	1.007	1.444
1930	6.031	14	2.565	3.618
1931	16.329	951	3.572	4.463
1932	28.183	4.951	4.063	4.667
Celkem	51.147	5.917	11.207	14.201

Na počtu důchodů, hlavně invalidních, má beze sporu „zásluhu“ panující hospodářská krize. Avšak i tento veliký vzestup dávkové agendy byl předpokládán a nepůsobí nijak rušivě na celkové hospodářství ÚSP.

Důchody jsou ovšem malé a, vzato se všeobecného stanoviska, zůstanou malými i v budoucnosti. Průměrná výše invalidního důchodu nyní pohybuje se mezi Kč 100.— až 130.— za 1 měsíc a bude činit po čtyřiceti letech od 180.— do 380 Kč měsíčně (za každou třídu o Kč 50.— více).

Důchody vdovské jsou poloviční, sirotčí činí jednu pětinu pro jednostranně osiřelé a dvě pětiny pro oboustranně osiřelé dítě. Při tom však nesmí souhrn všech sirotčích důchodů činit více než 100 procent důchodu zemřelého rodiče, zvýšeného o příplatek, který činí za každé dítě 10 procent. Veškeré důchody vyplácí se měsíčně předem a jsou zabavitelné jedině z důvodů alimentálních.

I přes poměrně nízký průměr důchodů má jich vyplácení bezesporný vliv na hospodářské i sociální postavení důchodců, který se bude každým rokem stupňovati. Po 40 letech trvání tohoto zákona nebude jediné vesky v celém státě, kde by nežilo několik důchodců ÚSP. A kdyby v obci se 300 obyvateli bylo takových důchodců jenom patnáct s průměrným důchodem 3500.— Kč ročně, znamená to pro takovou obec zvýšení cirkulace peněz neméně než o 52.000 Kč za rok, neboť nebude jistě nikoho, kdo by věřil, že tyto peníze budou uloženy do punčoch. Jak velké to bude plus i po stránce národohospodářské, lze předvídati již nyní. O tyto částky zvýší se celé kupní síla lidí, kteří do nedávna, ba dodnes byli vyřazeni z konsumu potřeb denního života, oživí se zaměstnanost průmyslu i živností, neboť ti, kteří jsou dnes odkázáni na milosrdenství druhých, budou v budoucnu moci své životní i jiné potřeby ze svých důchodů — platit. A to jest hlavní klad pojišťovacího zákona.

Neméně veliký jest i mravní význam zákona. Nikdy nebyla více pocíťována pravdivost přísloví, že jeden otec uživí spíše deset dětí, než deset dětí jednoho otce, jako dnes. Doby jsou zlé. Staří a neduživí, výdělku neschopní lidé jsou ostatním na obtíž. Duch křesťanský vymizel z většiny rodin a jeho místo zaujalo hmotářství nejen u velikých, ale i u malých. A důsledek toho? Neradostné staří, příkoří a ústrky, ba i o horších věcech čas od času proběhne novinami zpráva. Po této stránce jest perspektiva do budoucnosti růžová zásluhou pojišťovacího zákona, a to jest další veliký klad tohoto zákona. Spokojené a klidné staří bylo ideálem všech národů a věků. Náš pojišťovací zákon bude mít zásluhu, že tento ideál přiblíží skutečnosti.

Josef Svoboda.

C o ž i v o t d a l

Největším pohoršením . . .

V minulém čísle jsem se zmínil o několika příčinách, které zavinily odklon dělnictva od katolické Církve. Hlavní příčinu jsem uvedl tuto: Máme sami velikou vinu na tomto odpadu, buď že jsme v minulosti opomenuli mnohé vykonati, co bylo naší povinností i v našich silách, nebo že ani v přítomnosti nekonáme, co konati máme. Ale bylo by jistě jednostranné, kdybychom jen s tohoto hlediska patřili na tento problém, který jest přece velice složitý. Nelze ani upřít, že důležitost jeho jest nesporná. Dnes již se stává všeobecnějším přesvědčením, že současná krise není jen rázu hospodářského, nýbrž že jest to krise sociální, celé společnosti, a že ji neodstraníme, zapomeneme-li na kořeny mravní. A jakmile vezmeme v úvahu tento moment, hned se nám objeví posláni Církve, ne snad že bychom myslili, že Církev má moc krizi odstraniti, nýbrž že má sílu působící na mravní její charakter. Nesmíme ani zapomínati na to, že mnozí lidé, i věřící — nač si to zapírat? — se dívají právě na Církev s té stránky, zda má schopnost ulehčiti lidstvu v bídě, již je vystaveno. Dogmatická její stavba není jimi chápána, jest zdůrazňována praktická stránka.

Nuže, dalším prvkem, který jest významný v této otázce, jest emigrace z venkova do měst, hlavně na periferii velkoměst. Strojem byla změněna tvářnost světa, to je každému jasno. Stroj se nám zjevuje, ať mluvíme o otázce dělnické, o internacionalismu a ani v našem případě se neobejdeme bez jeho funkce v životě. Rychlý vzrůst sociální demokracie ve druhé polovici minulého století není myslitelný bez stroje. Stále větší rozmach techniky způsoboval však též mohutnění měst na úkor venkova, do jehož vývoje stroj rovněž zasáhl dosti rušivě. Města v minulém století se i stáva-

la průbojníky nevěry, nejdříve mezi středními vrstvami a pak i mezi dělnictvem. I liberalismus i socialismus stály proti Církvi. „Syllabus“ Pia IX. zavrhuje řadu liberalistických thesí, a o stanovisku marxismu není třeba šířiti slov. Rodiny, přicházející z venkova, se tak ocítaly v prostředí, jež, pokud věřily, jim nebylo příznivé. Ostatně druhá polovice minulého století znamená již i pro venkov náboženské zlhostejnění. Tomuto vystěhovaleckému problému nevěnovala se u nás taková pozornost, jakou zasluhoval, ať již nedím, že doba sama pracovala proti nám. Prostředí továren, agitace odváděly od Církve tím snáze, že celá nová předměstí neměla chrámů, že bylo stále méně kněží, a že v ohledu agitace jsme rozhodně zůstávali pozadu. Každá emigrace, při níž se trhá kus člověka života, část kořenů, z nichž dříve rostl, jest nebezpečím. Nedávno zjišťoval jeden francouzský sociolog, jak třeba stěhování z Bretaně, která jest považována za nejzbožnější kraj Francie, působí zhoubně. Lidé, kteří byli zbožní ve své domovině, podléhají rychle v městském prostředí zlhostejnění a nevěře.

Tento fakt vedl katolíky německé, belgické a holandské k opatřením, která, myslím, by byla nutná i u nás. Z ústředí dělnických svazů křesťanských jsou časem zasilány dotazníky na jednotlivé farnosti, které se právě týkají této věci. Farář nebo některý spolek oznámí ústředí, kdo se z obce vystěhoval a kam a ústředí o tom již informuje organizace v tom místě nebo duchovní správu. Na nich jest, aby zařídily další, aby tak nový příchozí nebyl ztracen. Neškodilo by ani, kdyby se tento zvyk uplatnil i u nás.

Ási před dvěma lety, když se již začínala ukazovati krise, jsem navrhoval v jednom denním listě, aby katolíci zařídili na periferii ohřívárny pro chudé a nezaměstnané, kde by se jim dostalo i občerstvení. Tehdy mi na

ten článek odpověděla jediná osoba, obětavá chudá žena. Když kardinál Bertram, arcibiskup vratislavský, začal zařizovati dílny pro nezaměstnané, opět a opět se o tom psalo v katolickém tisku českém, a zase marně. Nebylo pro ty věci prostě pochopení. Bude aspoň dnes?

Spravedlnost není slepá

Jest pronášeno mnoho nedomyšlených hesel jako nerozborné pravdy. Kdo by jich neznal. Tak se třeba říká, „že spravedlnost jest slepá“ a někdy bývá i tak zpodobňována umělci. Pravda, když se na ni díváme pod zorným úhlem dne, vypadá tak, leč často stačí deset let, abychom zjistili, že nejen není slepá, naopak že vidí více, než by se nám lidem líbilo, a že trestá přísněji, než jest nám milé.

Události, které se nyní odehrávají v Německu, jsou po té stránce výmluvné. Marxistická soc. demokracie vtrhla ve druhé pol. min. stol. do Německa vítězněji než do jiných krajů a řádila v něm po svém způsobu. Jako všude a vždycky měla nejvíce namířeno na Církev katolickou. Skutečně protestantismus ji nějaký čas podporoval, ale brzy poznal, že hřál haďa na svém těle. Po světové válce v Německu — u nás tomu nebylo jinak — tato strana, která zapřela zbaběle svůj program antimilitaristický za války, se stala všemocnou a přihodila se jí jedna nemilá věc, jež ji oslabilá: idea podlehla zájmům osob a strany. Komunistická strana jest výsledkem tohoto nezdravého kompromisu ideje s kapitalismem vůdců, kteří pozbyli i odvahy. Musilo to býti pěkné podívání, když sociálně-demokratický předseda sněmu opouštěl své místo jako školáček. A když Hittler dokročil na sociální demokracii, dovede jediné vydávati prohlášení, pro která i to slovo: papírová, jest silné. Tak to dopadá s hrdiny, kteří mají hrdinství, jen když mají moc.

Nemylme se, u nás by tomu nebylo jinak, poněvadž materialismus nemůže vychovati nic vyššího. Ale jisto je,

že spravedlnost si pak volívá na potrestání, třeba jako v Německu, lidi a programy podobného ražení. Není slepá, zná výborně ironii a umí s ní zacházeti.

Vláda a oposice

V demokracii jest potřeba nejen vlády, ale také oposice k státu loyální. Nekontrolovaná vláda svádí přirozenou povahou a svodem moci k zneužití, nebo užívání málo odpovědnému, a tu je úkolem oposice, aby vládu sledovala, kontrolovala, bděla, zda nepřekročuje svou pravomoc a nepoškozujíc důležité zájmy lidové a státní. U nás v Československu máme velikou nevýhodu, že je čím dál jasněji viděti, že nemáme větší státotvorné oposice. Slovenská strana lidová je jen na Slovensku (a ta nemá bezvadnou oposiční tradici), ale v Čechách a na Moravě není takové oposice, která by zachycovala nespokojenost s vládními činy a vládním systémem v straně vlastní. Jsou tu komunisté, u Němců hitlerovci a v českém prostředí ze starších státotvorných stran jen živnostníci, což je ale tak uzoučká zájmová strana, že funkci obecnější oposice politické nemůže vůbec vykonávati; ta si v oposici ofoukává a uzdravuje jen vlastní údy. Poněvadž tedy oposice ze základních čl. stran není, tedy se tvoří. A tu jsme u základního důvodu, proč Stříbrného liga široce rozpíná plachty a zachycuje v nich, nikoli s nezdarem, obecnou nespokojenost oposiční, která se časem tvoří proti každé vládě. Je to situace pro Stříbrného ligu nesporně velmi výhodná. Že by na dnešním systému vládním nebylo co kritizovati, nelze říci. Není třeba vypočítávati serii daní, snižování platů a věcí plynoucí z krise: nezaměstnanost, nízké ceny v zemědělství, což všechno plodí nespokojenost, ať už vláda za to může nebo ne. Odpovědnost se jí za to přičítá — komu jinému by se měla přičítati, než tomu, kdo jest u moci? A stejně změny v zahraniční situaci státu mohou vzbuzovati kritiku jinou než vládní. Systém naší vlády, ve které jsou všechny hlavní strany československé i německé, způsobuje však, že občané, nespokojení s některými činy vlády, nemohouce kritiku uplatniti v těchto stranách, jdou tam, kde to dělat mohou. A tak se formuluje u nás t. zv. národní oposice, jako důsledek vlády českoněmecké a vyloučení hlavní slovenské strany z vlády.

Tuto národní oposici tvoří: a) Stříbrného liga a fašisté, b) pravé křídlo strany národně demokratické s mladou generací a c) časopis „Národní Politika“.

Funkce „Národní Politiky“ je zejména pozoruhodná. Tento deník pro inserty a denní zprávy osobní neměl řadu let zádného politického vlivu, ale to se změnilo podstatně za trvání dnešní vlády od r. 1929. Není možno v demokracii žádati, aby nevycházel tisk, který nechválí vládu, ať dělá co dělá. To je jen ve fašistické Itálii nebo v sovětském Rusku. Vládní

listy ovšem vládu kritisovat nemohou, a tak splývají všechny v jakousi amalgamovanou jednotu a nespokojenost se obrací současně proti všem. Kritisuje se parlament, svázanost poslanců závaznými listinami, v nichž se vidí zlo ještě větší, než skutečně jest; ústupnost vlády Němcům; účast Němců, vyloučení Slováků; vládní bezprogramovost, prohlášená v době krise hlavně Udržalem hrdě za program, a proti tomu bezradnému kunktátorství neobyčejně čiperná činnost proti Perglerovi, z něhož udělal exekutor vládních stran, volební soud, muže bez vlasti, i Stříbrnému, jehož šarlatové viny z prvních let republiky po řadě soudů proti němu v očích mnohých zběhly nad snih.

Reklama, jakou dělá levice třem mušketýrům od jejich zvolení, je u nás ojedinělá. Národně socialistický tisk už od roku 1926 píše, jako by se republika točila kolem Stříbrného a vnucuje tento „potlačený svůj pocit“ bouřlivě veřejnosti; a poněvadž lidé nejraději mají personifikace věci a ideí, zejména mladí lidé, stará se tento tisk vydatně o propagaci jména svého bývalého vůdce v nastupujících mladých ročnících voličských. Národně socialistický straník (a také jiných stran) se o mnohém svém poslanci v tisku své strany nedoče nic, jak je rok dlouhý, ale o Stříbrném denně. A poněvadž se fronty tvoří a lidé se zastavují tam, kde se něco chumelí a děje, tvoří se o Stříbrného a pro něho, či proti němu fronta uvnitř všech takřka stran.

A Stříbrný je v střehu. Svou politickou formaci nepokládá za definitivní, kůži její má připravenou stále k paktu a na prodej. R. 1929 chtěl splynout s národní demokracií, a tato cesta není zarostlá mechem dosud, jak viděti z procházek mladé generace národně demokratické po ní s dnem L. Rašínem v čele. „Nikdy jsme se netajili,“ napsal dr. Kahánek 7. února, „že národní liga nepovažuje se za definitivní útvar, že se nevymkne žádnému vážnému pokusu o soustředění národního tábora.“

Dnes sotva prozíravý politik považuje za vyloučené budoucí splynutí národní demokracie s ligou Stříbrného a jinými skupinami ještě v jediný blok. Dosud má ovšem dr. Preiss ještě námitky, ale i on čeká jen na čas vhodný k omlazení stárnoucí a schnoucí panny národně demokratické.

To jde už vlastně o zrození nové československé strany politické s ideologií velmi podobnou té, které se říká v mezinárodním měřítku fašismus. Je to dílo čtyř let dnešní vlády, pod jejímž deštníkem sedí svorně všechny základní strany československé, splývající všem nespokojencům a kritikům v nerozeznatelnou jednotu. Všecka vládní opatření hájí, odhlasují a mají za ně odpovědnost všechny strany vládní bez rozdílu.

Kam mají jít ti, kdo pokládají některé vládní činy, nebo dokonce úhrnnou politiku za nesprávnou? Oposice není a proto se tvoří. Tvoří se oposice proti všem vládním stranám a vydatným jejím tlumočnickem je vedle Stříbrného ligy i „Národní politika“.

Žijeme ve velmi těžké době. Průmysl ztrácí export a vyřadil už 870.000 nezaměstnaných z práce. Venkov zemědělský vyřazuje také své obyvatelstvo ze vsí, jižní Čechy celé se vylidňují. Kam s lidmi, které odvrhuje průmysl i zemědělství? Vládní strany mlčí, jsou bezradny, a proto se nikdo nemůže diviti, že ti, kdo se octli pod koly tohoto vývoje, chytají se těch, kdo aspoň slibují nápravu. Kdyby byla v oposici jedna ze základních stran čsl., zachycovala by proud nespokojenosti ve svém řečišti; poněvadž toho však není, vytvářejí tyto poměry oposiční hnutí nové. Je to skoro sociologický zákon. Vždyť je známo, že na Moravě, na př. v obcích, kde jsou vesměs uvědomělí katolíci lidovci, stává ve volbách několik kandidátních listin, když ne podle sociálních poměrů (domkáři, sedláci), aspoň podle příbuzenských rodových skupin.

Tento zákon platí i v politice státní. Strany vždy budou — aspoň dvě — a poněvadž dnes všechny strany vládní tvoří jakoby skupinu jednu, jedinou ochrannou barvou zbarvenou, tvoří se druhá skupina mimo ně, proti nim všem dohromady.

Tato situace je nebezpečná také proto, že v této nové oposici ztrácí se rozdíl mezi oposicí zásadně demokratickou a protidemokratickou, fašistickou. Ono to svádí velmi lehce označiti každého kritika dnešního režimu (s jeho policejními, konfiskačními a mocensky macchiavelistickými činy) za fašistu, tak jako dříve byl každý oposičník hanlivě nazván bolševikem, a tím věc vyřízena. Skutečnost je složitější. Je už i J. S. Machar fašistou? Byli fašisty i ti spisovatelé, kteří vydali manifest proti vázaným kandidátkám se zesnulým Aloisem Jiráskem v čele?

Naopak, ale pro ligu a fašisty je toto směšování velmi výhodné, jsou-li šmahem nazváni fašisty, kdo vůbec kritisují jednotlivé činy vlády, která se po tři roky chlubila svou bezprogramovostí jako největší svou ctností. Na štěstí židenický zločin fašisty trochu ochromil. Zdali na trvalo, nebo jen na čas, to záleží na vládních stranách a jejich činech.

Pout katolických studujících do Říma

Před třemi lety byla uspořádána první pout katolického studentstva a inteligence do Říma. Byl to čin správný, neboť shlédnouti a poněkud pochopiti Řím znamená důvěrněji cítiti s Církví. Letos pojedou do Věčného města naši studující po třetí. Jezdívají tam sami, zatím co výpravy studujících jiných národů jsou vedeny arcipastýři. Letos snad s výpravou pojedě olomoucký arcibiskup dr. Leopold Prečan, který má tak upřímně rád mladé lidi, jak svědčí jeho hluboké a vroucí listy katolické mládeži. Pout letošní bude nad jiné významná: koná se v jubilejním roce 1900. výročí utrpení Ježíše Krista, Spasitele lidského pokolení. A koná se právě ve Svatém týdnu. Na Květnou neděli opouští Prahu a veliké dny velikého tý-

dnu prožijí poutníci v Římě. Není možno vyjmenovat ty, kteří vděčí velikonočním svátkům za své obrácení. O těch se Řím rozhovořívá nejkrásnější řečí. Město náměstka Kristova, mučedníků a vyznavačů, město svatých knížíat apoštolských Petra a Pavla, město Kolosea, ale i svatého Jana Lateránského, kde v oltáři jest ukryt stůl, u něhož Spasitel ustanovil Nejsvětější Svátost oltární, město svatého Kříže v Jerusalemě, kde jsou schody z paláce Pilátova, po nichž kráčely svaté nohy zmučeného Spasitele, toto město svaté — loco santo — nemluví nikdy řečí tak důvěrnou, jako právě o Svatém týdnu. Naše mladá inteligence potřebuje slyšet tuto řeč. Proto nechť katecheti i ostatní vynaloží vše, aby tato pout v letošním roce shromáždila co nejvíce našich mladých lidí, o nichž říkáme, že jsou naší nadějí. Ploďdy její budou jistě zdravé.

Snahy o unii mezi anglikány

Minulého roku byl založen v Anglii spolek „The confraternity of Unity“, který tvoří anglikáni, věřící, že „katedra Petrova je středem jednoty pro všechny církve. Usiluje tedy svou činností v anglikánském prostředí o základ, na němž by se uskutečnila jednota se Svatou Stolicí.“ Tak definuje jeho účel H. K. Pierce ve spisku, jež začíná slovy modlitby Páně: „Aby všichni jedno byli.“ Autor jest anglikánským duchovním a jeho slova jsou jasná. „Několik hodin před svou smrtí, píše, Náš Pán pronesl tuto modlitbu za jednotu a dodal: „Aby svět uvěřil, že jsi mne poslal,“ čímž zdůrazňoval jiné důsledky nejednotnosti. Dnes nejsme „jedno“ a vidíme splnění jeho prorocství: svět nemůže v Něho věřit, že Ho Bůh poslal. Zlomení jednoty v XVI. století, schisma, přináší nyní logicky své ovoce. Ve všech částech křesťanského světa, kde zvítězila reforma, a hlavně v anglosaském světě, vidíme rychlý rozklad křesťanství v různé skupiny lhostejnosti, pochybovačnosti, agnosticismu, nevěry a konečně rychle rostoucí nenávisť k samému křesťanství a k jeho mravní soustavě.

„Jest jen jediný druh skutečné jednoty, jednoty Boží, a to jest naše úplná jednota v „jedné“ svaté, katolické Církvi, založené Ježíšem Kristem; jednota, ježto schisma je hříchem.“

„Přes tisíc let, od sv. Augustína až k Jindřichu VIII., žádná část křesťanského světa nebyla tak věrná Svaté Stolicí jako Anglie. Žádná část se nedržela tak pevně tohoto středu jednoty, chtěného Bohem. Angličané se od něho odloučili po dlouhých letech krutých pronásledování a za cenu životů tisíců občanů. Církve v Anglii neměla podílu na odluce a když jí bylo dovoleno promluvit, zavrhlá ji. Věc byla uskutečněna světskou mocí a násilím a teprve po dvou generacích bylo rozloučení úplné.

„Mnozí jsme se učili, že v prvních stoletích nerozlučné Církve Otců a koncilů bylo papežství neznámo. A dále nám hlásali, že teprve Reformou se anglická církev osvobodila od ty-

ranie Říma, jíž by se nebyla nikdy dobrovolně podrobila, a teprve tehdy odvrhla mnohé „římské kazy“. Ale pro nás mnohé jest dnes již jinou pravda: Papežství bylo zřízeno Bohem jako centrum jednoty, nauky, autority. Opravití falešnou a zkroucenou historii vyžaduje dlouhé práce. Ale moderní a nestravně historické objevy, i od anglikánů učiněné, a německých protestantů a nevěřících, zvrátily důkazy dřívějších pokolení. Nyní víme, že papežství existovalo od počátku křesťanství a bylo uznáváno celou Církví.“

„Dnes nebude žádný vzdělaný člověk tvrdit, že Angličané středověku byli násilím podrobeni papeži, nebo že církve a anglický lid se sami odtrhli od papežství, a že jsme si přáli změnu náboženství, ačkoliv bylo třeba k tomu to odloučení krutého pronásledování.“

H. K. Pierce činí tyto závěry:

„Obyčeje a zvyky nejsou hlavní věci a mohou se měnit. Pravda a víra se změnit nemohou. Budeme sjednoceni, když přijmeme víru božskou a autoritu božskou.“

Slova anglikánského duchovního jsou tak jasná, že k nim není třeba nic dodávat.

Sociální program irského presidenta

De Valera jest mužem hluboké víry a hluboké lásky k Bohu a vlasti. Z této lásky tryská celé jeho dílo. Poslední číslo časopisu anglických katolíků „The Universe“ zvláště zdůrazňuje tuto jeho lásku, jež se neohlíží na minulost, ale směřuje jen k dobru irského lidu. Programem jeho jest Irsko, jež nikdy nebylo ani velice bohaté ani velice chudé. Blíží se svým programem distributismu Chestertona a Belloc. Jeho agrární politika chce podporovat zemědělský stav. Je to nutné, neboť vlivem Anglie byl tento stav zatlačován do pozadí. Valera nechová zášti k Anglii. „Dějeme,“ pravil, „britskému národu vše nejlepší, ale nesmí se míchat do našich záležitostí.“ Důležitou je jeho důvěra a naděje v mladé kněžstvo. „Dnešní doba,“ děl, „od nás žádá, abychom jednali. A kdybyste se mne tázali, abych volil třídu ze společnosti, kterou považuji za nejschopnější, aby nás podpořila, zvolil bych mladé kněze. Domnívám se, že oni nejlépe znají farnost a nouzi současné doby, a že mají i vůli podporovat nás v práci pro dobro našeho lidu. A přál bych si, aby se mohli oddat této práci všem svým silami. Nejsem nejlepším soudcem a nemyslím o sobě nejvýše. Ale kde stojím jako muž, který má povinnost a odpovědnost volat lid ku práci pro lepší budoucnost národa, tam mohu říci, že mladé kněze považuji za nejschopnější spolupracovníky na této výstavbě. Prosim je jménem Irska, aby si předsevzali učinit Irsko tak velikým, jako bylo kdysi.“

Zajímavý jest program ministra financí Seana Mc. Entee: „Naším východiskem jest Kázání horské, a považujeme je za první z povinností křesťanské vlády, nasycovati hladové, odívati nahé, opatřovati příbytky těm, kteří ne-

mají, kam by hlavu složili, a učiniti vše, aby mohl lid pracovat pro svoje rodiny. Slíbili jsme si, že budeme uskutečňovati křesťansko-sociální program, který vybuduje národ a stát, který může býti vzorem celé Evropy.“

Parlament bude zahájen modlitbou, aby „Bůh nás vedl při našich rozhodováních, aby Požehnaní Boží spočívalo na všech našich pracích“.

Volby v Německu

Den 5. března byl v Německu rozhodující netoliko proto, že se jednalo o nové zástupce v říšském sněmu, nýbrž že vlastně šlo i o porážku, nebo mělo jít, marxistických stran, které od války měly v Říši velikou moc. Hitler si nepočínal nikterak jemně, a poslední předvolební týden byl rušný na překvapení, která byla neočekávaná. Netajil se tím, že chce rozdrtit sociální demokracii a komunism a několik výnosů posledního týdne svědčí o tom, že hodlá úplně znemožnit tyto strany a učinit co nejmenším jejich vliv na dělnictvo. Pravda, ve volbách obě strany, ač vykazují ztráty, si přece uchovaly silný kádr voličů, který však jim asi nic neprospěje. Chyby sociální demokracie se mstí.

Výsledky voleb podle posledních zpráv jsou tyto:

Celkem bylo odevzdáno 39,316.873 hlasů. Nový říšský sněm bude mít 647 poslanců, oproti dosavadním 584. Je-li absolutní většinou 324 mandátů, má Hitler s nacionální černo-bílo-červenou frontou (Hugenberg a Papen) 340 mandátů a tedy více než většinu.

Jednotlivé strany mají poslanců:

Hitler	17,265.823	—	288 m.
Soc. dem.	7,176.505	—	119 m.
Komunisté	4,845.379	—	81 m.
Centrum	4,423.161		73 m.
Nac. fronta .	3,132.595	—	52 m.
Bavorská lidová	1,072.893	—	19 m.
Něm. lidová .	432.105		7 m.
Křesť. soc. .	384.116	—	7 m.
Státní strana	333.487	—	6 m.
Německá selská	114.231	—	0 m.
Rolníci a vinaři .	83.828	—	1 m.

Vítězství Hitlerovo je tedy opravdu veliké. Jest otázkou, jak ho využije. Budou se události v Německu vyvíjet tak, jak se před jedenácti léty vyvíjely v Itálii? Či bude Hitler hledat spolupráci se stranami, které jsou budovány na řádu, jako jest Centrum? Jisto jest, že moc Hitlerova nemá zatím mezi.

Nový způsob apoštolátu

Moderní doba vyžaduje i moderního apoštolátu. J. Sv. Pius XI. na ni myslí, když zdůrazňuje ustavičně nutnost Katolické akce, která proniká do celého světa. Jednou ze složek Katolické akce v Holandsku jest hnutí nazvané hnutím sv. Grálu, jehož tvůrcem jest sociální biskup harlemský, Msgr. Aegement. Bylo založeno k mravní i sociální záchraně dívek, které si prací v továrnách vydělávají svůj chléb. R.

1922 jesuita Van Ginnekeu uvedl v život společnost žen nazaretských a tuto r. 1928 pověřil harlemský biskup, aby založila zvláštní organizaci katolických dívek, odrostlých škole. Nebylo dosti sil a tak byly přijímány jen dívky z továren a dílen. V září 1930 čítala tato organizace, jejíž členky skládají zvláštní sliby, teprve 40 členek. Kázeň jest velice přísná. Na venek nelze člena rozeznat od ostatních dám. Ženy, které stojí v čele, mají téměř všechny vysokoškolské vzdělání. Jde tedy o katolické hnutí nadšených dívek, které kolem sebe shromažďují jiné, demonstrativně dávají najevo svůj katolicism, pronikají do továren, starají se tam o důstojnou existenci mladých dělnic a ve volných chvílích jim skýtají kulturní a ideové osvěžení. Členkám jest ponechávána velká svoboda a iniciativa. Mají svá vlastní povolání, takže jsou odkázány samy na sebe a jsou daleko samostatnější než ostatní moderní mladé ženy. Odznakem jejich jest kalich s holubicí. Přijímány jsou dívky od patnácti let.

Jakou mají metodu? Sestry a jejich pomocnice docházejí samy do továren, u strojů, ale hlavně ve chvílích oddechu, navazují styky s dělnicemi nebo úřednicemi, a příležitostně je zvou na večery ve spolkovém domě. Téměř vždycky taková dívka přivede později svoji kamarádku a tak se dobré dílo šíří stále více. Spolkové domy jsou zařízení jako klubovny velice vkusně. Čekatelská lhůta trvá půl roku. Při slavnostních příležitostech mají všechny stejný oděv světlé barvy. Hnutí netoliko přijímá věřící, nýbrž hledí zachraňovat i ty, které ve víře zlhostejněly a mravně klesly. Dílo takto konané jest záslužné a nese dobré ovoce. Nyní se šíří toto hnutí i za hranice. V Berlíně samém má již na 200 členek a jest uváděno i do jiných velkých německých měst. Arcibiskup berlínský, J. E. Schreiber, jest touto organizací rovněž nadšen a i jiní biskupové se k ní stavějí sympaticky.

Sto let života Vincenciánů

Na letošní rok připadají četná význačná jubilea, z nichž jistě ne na místě posledním třeba oslavovat sté výročí založení Vincenciánů. V Praze byly zahájeny slavnosti již nyní, ale ve Francii se budou konat až v měsíci květnu, neboť právě v měsíci Marie Panny vzniklo toto veliké dílo. V květnu r. 1833 sešlo se šest mladých akademiků, z nichž bylo pět právníků a jeden medik, u nakladatele Baillyho v Paříži. Všichni se znali dobře z přednášek, měli hlubokou víru a byli přesvědčeni, že proti rostoucímu ateismu jest nejúčinnější zbraní charita. V čele těchto nadšenců stál Fridrich Ozanam, který řekl jednou svým přátelům, že je nutno začít. „Jest skutečně bolestné,“ děl, „pozorovat, jak katolicism, naše svatá Matka Církev, jest napadána, zesměšňována, tupena. Postavíme se proti nepříteli. Scházíváme se, ale nebylo by možné stvořit k tomu cíli nový spolek? Byl by určen jen pro křesťanské přátele. Jeho cíl? Jediné služba lásce k bližnímu. Nezdá se vám, že je třeba to učinit? Spojíme slo-

vo s činem. Životní síla naší víry musí být prokazována láskou.“ Těmito slovy Ozanam vytyčil program spolku, který za několik dnů po tomto rozhovoru byl založen.

Dřívější schůzky Ozanamových přátel měly ráz vědecký, ale jedna měla ráz bliženecké lásky, první vincenciánská konference. Byla zahájena krátkou modlitbou, po níž byla přečtena kapitola z Kempenského „Následování Krista“. A tehdy se usnesli tito jinoši, že „půjdu sami do příbytků chudých a své prostinké dary jim osobně odevzdají“. Tak byl položen základ dílu, kterému vděčí tolik chudých lidí za nesčetná dobra. Scházeli se každý týden a přicházelo jich stále více. Za několik let existovaly tyto sporty i v jiných francouzských městech pode jménem „konference lásky“, nebo „konference sv. Vincence z Pauly“, kterého si zvolili zakladatelé za patrona. Duší jejich byl a zůstal Ozanam, který se později stal universitním profesorem. Jeho nadšené slovo a hlavně jeho krásný příklad působily a zapalovaly oheň v četných mladých srdcích. Ozanam zemřel mlád r. 1853, ale zažil ještě rozkvět svého díla. Dvě léta po jeho smrti bylo již 2952 konferencí, a sice 2839 v Evropě, 3 v Asii, 17 v Africe, 92 v Americe a 1 v Australii. Boží požehnání provázelo do počátku toto Dílo lásky křesťanské a dnes není snad jednoho státu v Evropě, v němž by nebylo rozšířeno. Jen v Německu existuje přes 900 konferencí se 14.000 činnými členy. I u nás působí rovněž velice blahodárně. Jeho zakladatel, který žil a umíral v pověsti svatosti, jest všude ctěn a katolíci francouzští činí vše k jeho blahorečení.

Španělští misionáři bez podpory. Ve všech misiích, v nichž působí španělští misionáři, byla s bolestí přijata zpráva, že vláda španělská škrtila v rozpočtu na r. 1933 položku pro misionáře. Je to skutečně pro četné misie veliká rána a většina misionářů se tak ocitá úplně bez prostředků. Jest otázkou, jak budou moci býti udržovány četné školy, které misionáři otevřeli pro domorodce, dále nemocnice, sirotčince a jiné podobné ústavy. Nejhuře bude posti-

žena misie Fernando Poo v Africe, která měří 29.000 km² a má 32.000 katolíků proti 82.000 pohanům.

Katolický kongres v Indii se konal od 27. do 29. prosince minulého roku v Bangalore za účasti biskupů všech 14 diecézí v Indii. Byl to prvý kongres a jeho zdar neočekávaný, takže rozhodnuto konati katolické sjezdy každoročně. Jednalo se o zavedení Katolické akce a o charitě. Bylo též usneseno zintenzivnit náboženské vzdělání založením zvláštních studijních kroužků. Byla založena tisková kancelář katolická, jejíž potřeba byla již dávno pocítována.

Kněžské jubileum Dr. A. Freitaga. Koncem února slavil stříbrné jubileum kněžské známý misionářský spisovatel Dr. A. Freitag. S. V. D. Jest žákem známého profesora misiologie na universitě v Münsteru, Dra Schmidlina. Působil několik let v misiích a nyní dlí v Driburgu. Jest sekretářem Akademického misionářského svazu, a hnutí, které po válce tolik zmohutnělo v Německu, jemu za to vděčí.

Velkolepé slavnosti lurdské. Byly zahájeny v únoru, kdy připadlo 75. výročí prvního zjevení Panny Neposkvrněné v Lurdech a vyvrcholí v červenci národní poutí katolíků francouzských. Únorové slavnosti, jichž se zúčastnil i legát papežský, kardinál Binet, arcibiskup besançonský, byly opravdu velkolepé. Tisíce věřících se sjelo z celé Francie i z ciziny. Bylo přítomno přes 30 biskupů a arcibiskupů francouzských. K pozdějším slavnostem jsou hlášeny pouti z celého světa. Letošního roku mají dvojí cíl: Řím i Lurdy.

Nová katedrála v Baltimoru, která bude zasvěcena Panně Marii na nebe vzaté, bude opravdu důstojná prvě diecése v Americe založené. Bude vystavěna v románském slohu a vedle ní bude zbudován arcibiskupský palác, klášter a školy. Chrám pojme 3.000 věřících, bude v ní 7 kaplí, z nichž největší bude zasvěcena Panně Marii, a bude pod ní zřízena krypta. Ve vysoké věži budou umístěny zvony, které budou hráti jako pověstné zvony z belgického města Bruges.

H l a s y č a s o p i s ů

O světovém boji bezvěrců, řízeném z Moskvy, se rozepsal v posledních číslech pařížské „Revue des Deux Mondes“ J. E. Msgré D'Herbigny. V čísle z 1. února vykládá základní principy bolševické metody. Nechtějí tvořiti početné strany, ale jen menší skupiny, které řídí jednak intelektuálové, jednak praktičtí organizátoři. Každá skupina musí vykonávat vliv na členy jiných stran, kteří ve vhodné chvíli by spo-

lupůsobili při provádění světové revoluce. O přípravách k oné revoluci ví jen málo zasvěcenců a poněvadž v politických kruzích jiných států by vzbudila ostrý odpor, jsou na ni připravováni lidé jiným způsobem: protináboženským bojem. Jde o odkřesťanění mas, poněvadž lid věřící se bojí dopustiti se zločinu. Proto vůdcové III. Internacionály rozhodli r. 1930, aby protináboženský boj byl hlavním bodem komunistické

propagandy. Moskva vychovává propagátory pro všechny země, kteří mají užívati všemožných prostředků: tisku, radia, karikatur, divadla, výstav i sportu. Hlavně obecné školy se mají státí palestrou protikřesťanského a hlavně protikatolického fanatismu. V další části své studie vykládá, jak si vedou komunisté v praxi, všimaje si hlavně jejich metod v Asii a v Americe.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

Dr. Bedřich Vašek:

Křestanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovati o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křestanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Ústřední záložna lidová v Praze soustřeďuje tyto naše ústavy:

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlinsko: Lidová záložna.
Holice: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Spořitelni družstvo katolického duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opočno: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Polička: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přestice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Volyně: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu:

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Život

5

V Praze dne 25. března 1933

Dva zákony.

František de Victoria.

Katolicism bojující.

Stálý var.

Co život dal:

Páni mají dost času: sjezd
katolíků českosloven-
ských odložen na r. 1935.

Poučení pro katolíky

Filosofie a věda:

Nutnost studia Doktora
andělského

Hlasy časopisů.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 1.50

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím poš a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce

Příští číslo vyjde před svátky velikonočními 15. dubna. Bude to dvojčíslo, jímž bude vyrovnán počet čísel, jež měla vyjít do 15. dubna. Dále bude vydáván »Život« pravidelně 1. a 15. každého měsíce. Uzávěrka na příští dvojčíslo končí 7. dubna. - Není možno uveřejňovat dopisy, jež nás došly a pojednávají o odložení katolického sjezdu. Žádám laskavé dopisovatele, aby v tom neviděli nějaké zaujatosti se strany redakce

NAŠE ODBĚRATELE PROSÍME

aby nám poukázali předplatné na celý ročník. Použijte složenky poštovní spořitelny v Praze, číslo účtu 7994. Potřebujeme nutně svých peněz

Kč 30

Objednejte si!

DR. JOSEF KRLÍN:

B R Y N Y C H

Dva zákony

Zákony, na nichž se usnáší v poslední době Národní shromáždění, jsou bezsporně zajímavé, rozhodně více, než se všeobecně soudí. Jsou přirozeně dětmi své doby, t. j. tísně hospodářské, kterou prožívá se všemi také stát, ale pozorný posuzovatel vidí, že nejsou jen konstruovány pouze s tohoto hlediska. *Některé z nich mají všechny známky nového ideového vření, jímž prochází nyní celá Evropa.*

Nemylme se rozličnými jmény různých systémů: sovětský řád, fašismus italský, program hitlerovský atd. Když kriticky rozebíráme hospodářské směrnice v jednotlivých státech, tu vidíme, že základní myšlenky u všech, zdánlivě protichůdných systémů jsou stejné, t. j.: *organisovaná souhra všech na hospodářském životě zúčastněných vrstev za vrchní patronance státní.* Jest nerozhodné, kdo v tom kterém státě sedí na politickém kozlíku.

V Evropě se tvoří nový hospodářský řád, úplně odlišný od liberalismu i socialismu, který jest jen jeho rubem. *Celý vývoj nový jako by navazoval na staré feudální a cechovní zřízení, které svého času liberalistická nauka zničila.* Chtě nechtě vrací se svět k principům — nikoli přirozeně už k formám — jež vytvořila v duchu křesťanské nauky středověká éra. *Hospodářský život v budoucnu, jak se zdá, bude souhra kooperativů jednotlivých odvětví práce (kooperativů osob i kapitálu) a stát bude vrchním dirigentem, aby nevznikl boj, tentokrát nikoli třídní, nýbrž boj stavovský.*

Hlavní principy, na nichž musí být budován nový řád, aby se do hospodářství světového dostavila potřebná stabilita, formuloval už před válkou a po válce ve velkém souborném díle J. J. Pesch S. J. A vskutku svět jde tím směrem, pomalu sice, se zastávkami, křivolace, ale přece.

V republice naší jest výrazem nového kooperativního myšlení — zákon o úpravě úrokové úrovně, který byl před nedávnem schválen. Dlužno něco předeslat: Středověk měl přísná ustanovení církevní ohledně peněžní lichvy. Z úvěru konsumního jest ostatně ještě dnes církevně zakázáno brát úrok. Rakouský zákoník (starý) měl ustanovení, že normou úroku debetního jest 5 % a v obchodě soukromém 6 %. Co bylo nad to, byla lichva. Doba poslední však poskytovala obraz hotové anarchie v poměrech peněžních. Vklady se sháněly inseráty a slibováním 7 % mimo superúrok, za sbírání vkladů platily se provise, stejně jako za opatřování zápůjček. Nelze se diviti, že bankovní úvěr přicházel pak i na 16 % a na východě republiky nebylo 25 % úroků ze zápůjčky zvláštností.

Zákon o úrokové úrovni chce vnést do peněžnictví zdravější poměry. *Peněžní instituce jsou zákonem nuceny, aby vytvořily jednotnou organizaci se zastoupením dle jednotlivých typů ústavů (spořitelny, banky, záložny). Nejvyššímu orgánu této instituce: Poradnímu sboru ve věcech peněžnictví, tedy autonomní instituci peněžních ústavů (nikoli orgánu státnímu) jest svěřena péče o pořádek ve věcech peněžních.* Jakmile Poradní sbor jednomyslně se usnese na nějaké peněžní normě, tu tato norma nabývá platnosti zákona, pakliže vláda vysloví s ní souhlas. Toto jest důležitá zásada, které jest v našem zákonodárství použito po prvé. *Do orgánů spravujících stát v určitém úseku jest zařazena povinná autonomní organizace určitého úseku hospodářského života.* Jest to obdoba starých řádů: cechovní orgány měly v určitých věcech pravomoc nad svými členy za dozoru konšelského úřadu. I to jest dále pozoruhodné, že se v zákoně stanoví „zásada dobrých mravů“. To jest totéž, jako měly cechy normu: *čest řemesla.* Soukeník nesměl přeplácat vlnu, nesměl šiditi na jakosti a byl vyzdvižen ze řemesla a sukno bylo spáleno, pakliže do vlny přimíchal kozí chlupy. Některé nedobroty v peněžnictví oprav-

du nebylo lze zachytiti, leč jen formulí „dobré mravy“. O náplni tohoto ob-
ratu pak jsou povolání se vysloviti osoby vybrané z peněžnictví. Tedy zde se
zařazuje do rozhodování úsudek povolaných, zda je něco slušné či nikoli. Po-
suzujeme-li zákon po této stránce, pak musíme uznati, že jest velice dobrý a
že bude jistě vzorem pro uspořádání poměrů i v jiných odvětvích národního
hospodaření. Jest to počátek kooperativního uspořádání státu, který možno
provésti i ve státě s demokratickou soustavou a bez převratů.

Jiný zákon jest povahy rovněž zásadní. Jest to zákon o dani kuponové.
Kdybychom posuzovali zákon v souvislosti s osnovou o půjčce, se kterou byl
současně projednáván, tu bychom nemohli uznat správnost zákonodárné re-
žie. V zákoně o dani kuponové se ruší závazek státu, vytištěný na všech titrech
státních půjček, že nebudou podrobeny dani kuponové, a zákon o půjčce nové
to slibuje zase. *Zákon o dani kuponové znamená, že stát ruší jednostranně ú-
mluvu, kterou s majiteli půjček uzavřel, když půjčku vypsal.* V dnešní době ne-
mají už některé pojmy onen obsah jako dříve. Doba předválečná by toto opa-
tření jistě nazvala parcielním státním úpadkem, poněvadž snížení výnosu
státních papírů, dle tehdejší i dle nynější anglicko-francouzské mentality, lze
provésti jen konversí se současným nabídnutím proplacení. Tato cesta ovšem
u nás nyní možná nebyla.

Zákon sám však nesleduje jen účel fiskální. Jest opatřením, které v soubor-
u s ostatními mají přivést hospodářská čísla břemen v soulad s čísly dů-
chodů.

V celém světě stoupla cena zlata a peněz. Ceny, počínaje surovinami, jsou
hluboce stlačeny pod úroveň roku 1929. Stačí srovnávat jen ceny mědi, pře-
nice, mzdy a pod. Jen kartelované hmoty se nepřizpůsobily.

Důchody z výroby zemědělské i důchody pracovní poklesly a nad to 30 mi-
lionů lidí jest bez práce a výdělku. Při tom ale břemena nepružná, t. j. úroky
z dluhů (též namnoze i daně), zůstala v plné výši. Fakticky to znamená, že
finanční kapitál odssává z výtěžku národního hospodářství daleko více než
za doby konjunktury. Zvýšení měny působí destruktivně na národní hospodář-
ství. Vzrůstá důchod bezpracný na místě důchodu z práce, který jest znemož-
ňován. Cesta k nápravě byla by možna dvojí. Přizpůsobit hodnotu peněz hos-
podářským hodnotám tak, aby zůstaly číselné relace jako r. 1929. To jest, aby
žito stálo 160 Kč (ovšem zlehčených) a stejně dále. Tím by se stala lehčími
břemena, mzdy, daně a úroky. Nebezpečí ovšem jest v odporu vrstev odkáza-
ných na pevné platy, po případě mzdy. Vznikaly by mzdové boje. Tímto opa-
třením by se ovšem nezměnil poměr mezi podíly jednotlivých odvětví výroby.
Je-li nyní disparita cenová mezi výrobky zemědělskými a průmyslovými, zů-
stala by i po úpravě měnové. Cestu tuto nastoupila Anglie a severské státy,
když nemluvíme o některých státech střední Evropy.

Druhá cesta jest přizpůsobiti břemena (daně, úroky, mzdy) číselně cenám
výrobků. Měna by zůstala beze změny, i co se týče množství zlata v jednotce
i co se týče zlatého krytí (množství oběživa). Tuto cestu nastoupilo Česko-
slovensko. Snaží se nyní snížit státní rozpočet, snížilo platy státním zaměst-
nancům, zákonem o kuponové dani postihuje výnos státních a jiných papírů a
stlačuje jej hodnotně na míru (hodnotně nikoli číselně) stejnou jako r. 1929
a pomocí zákona o úrokové úrovni chce snížením úroků ze vkladů i dluhů
přizpůsobiti břemena dlužníků číslům, jež platí nyní ve výrobě. Tím, že jest
snížen výnos státních papírů, pomůže se dlužníku, jímž jest stát; snížením
papírů komunálních sníží se dluh tomu, kdo si vypůjčil u hypotečních ústavů
a dostal k rozprodeji jejich dluhopisy. Snížením debetních úroků v peněžních
ústavech pomůže se dlužníkům vůbec. Tedy provádí se důsledně metoda ú-
pravy všech čísel s hlediska nezměněné měny.

Pravdou jest ovšem, že tato cesta jest trnitá. Neulehčuje v kapitálu, nýbrž

jen v úroku. Nemění stávající disparitu mezi průmyslem a zemědělstvím. Vědomě se netýká zákon o kuponové dani kuponů papírů průmyslových. Tam totiž větší zhodnocení peněz nezpůsobilo zvýšení výnosu, nýbrž naopak. Průmyslové hodnoty nevynášejí a kursy klesají.

Jistě s hlediska důsledného držení měny jest zákon o kuponové dani logickým opatřením a bude jím též opatření o úrocích. Dlužno ovšem nechat otevřenou otázku, zda cesta, kterou se dala Anglie, není praktičtější?

František de Victoria

Soustavné studium thomistické filosofie v posledních letech vyneslo na světlo ze starých kodexů zajímavé poznatky středověkých filosofů a theologů.

Všeobecně se uvádí, že zakladatelem mezinárodního práva, státovědy a právní filosofie jest Hugo Grotius. Období činnosti Hugona Grotia spadá do počátku XVII. století.

Ale již sto let před činností Hugona Grotia setkáváme se ve Španělsku s dominikánem Františkem de Victoria, který počátkem XVI. století řešil problémy práva mezinárodního, zabýval se státovědou a právní filosofií.

František de Victoria narodil se kolem r. 1480 v městečku Victoria v provincii Avila; odtud má své jméno. Záhy v mládí vstoupil v Burgosu do řádu dominikánského. Zde studoval filosofii a teologii. Podle starého zvyku řádového byl poslán na řádové studium do Paříže. Zde byl posluchačem slavného vykládatele sv. Tomáše Petra Crockarta.

R. 1513 generální kapitula určila Františkovi akademickou dráhu.

R. 1516 začal učit a stal se oblíbeným učitelem. R. 1522 dosáhl licenciátu na Sorboně. Pak byl ustanoven profesorem na slavném Kolegiu u Sv. Rehoře v Paříži. Zde učil až do r. 1526, kdy se odebral do Salamanky, kde na proslulé řádové universitě přednášel až do své smrti r. 1546.

Hlavní činnost Františka de Victoria spadá do jeho působení v Salamance. De Victoria byl především theologem. Zde vykládal sv. Tomáše a svým působením vysoko povznesl scholastiku ve Španělsku. Při svých čteních mluvil vybroušenou latinou a často se dovolával sv. Otců a církevní historie. Citátů a dokladů historických používal velmi kriticky. Téměř všichni velikáni španělští ve století XVI. byli jeho přímými nebo nepřímými žáky. Jeho sláva dostala se i za hranice. Papež Pavel III. často se jej tázal o radu. Císař Karel V. s oblibou chodíval na jeho čtení. Z jeho žáků nejvíce vynikl Melchior Canus, který se stal po jeho smrti jeho nástupcem.

Z jeho spisů jest význačný komentář k Summě, *Commentaria in universam Summam S. Thomae Aquinatis*. Vydal výklad k druhé části Summy svého učitele Petra Crockarta, *Secunda secundae S. Thomae a P. Petro Crockart de Bruxellis recensita ac illustrata*. Dále význačný jest dogmatický spis *Summa sacramentorum Ecclesiae*. Existují pod jeho jménem menší spisy ve španělském jazyku.

František de Victoria kromě záhad theologických řešil i jiné různé problémy, které se theologie dotýkají. Tyto skvělé jeho postřehy sebrali jeho žáci a vydali je pod názvem *Relectiones theologicae*. První vydání vyšlo r. 1557. *Relectiones* dočkaly se do konce XVI. století čtyř vydání a r. 1765 vyšlo deváté vydání.

Relectiones to byly, které založily slávu skromného syna svatého Dominika, Františka de Victoria.

Sbírka *Relectiones theologicae* obsahuje pojednání *De silentii obligatione*

(o závazku mlčení), De potestate civili (o moci občanské), De homicidio (o vraždě), De matrimonio (o manželství), De potestate Ecclesiae (o moci církve), dva traktáty, De potestate Papae et Concilii (o moci papeže a Koncilu), De augmento caritatis (o růstu lásky bliženské), De eo ad quod tenetur homo cum primum venit ad usum rationis (k čemu jest člověk vázán, jakmile přišel k užívání rozumu), De simonia (o svatokupectví) De temperantia (o zdrženlivosti), De Judos (o Judech) řeší problém okupace Západní Indie od Španělů, De iure belli (o právu válečném), De magia (o čarodějsví) dva traktáty.

O nutnosti společenství lidí uvažuje František de Victoria v traktátu De potestate civili takto:

Jakýsi pud mnohá zvířata nutí ke sdružování. U člověka pak, majícího duši nesmrtelnou a rozum, tato touha po společenství jest cílevědomá. Jest však přirozená, a to měl na mysli Aristoteles, když pravil, že člověk jest společenský tvor.

Společnosti lidí jsou k tomu účelu, aby jeden druhému pomáhal nésti břímě.

Mezi těmito společnostmi jest veřejná ta, v níž se nejvíce dostává pomoci lidským potřebám. Poněvadž však člověk není soběstačný, potřebuje pomoci. A pomoci se mu dostane jen ve společenství, tedy z toho plyne, že touha po společenství u člověka jest přirozená v nejvlastnějším slova smyslu, patřící takřka k lidské přirozenosti. Lidé ve společnosti si navzájem pomáhají, ale společnost-rodina si nedostačí a nejméně v případě odražení násilí. Z toho plyne, že musí býti nějaká organisovaná společnost, stát.

Stát, aby dostal svým úkolům, musí míti veřejnou moc.

De Victoria uvažuje dále. Obce, státy nejsou vynálezem lidí, ani ničím umělým, nýbrž mají svůj původ v přirozenosti člověka, která jako by lidem tuto myšlenku vsugerovala k jejich ochraně a zachování; z toho nutně plyne účel veřejné moci. Jsou-li tedy nutná shromáždění a rady lidí k zachování veřejného pořádku, žádná společnost nemůže existovati bez nějaké síly, bez nějaké moci vladařské, proto každá společnost a komunita musí míti veřejnou moc a musí jí užívat. Kdyby byli všichni rovni a nebyli poddáni žádné moci, každý jen se řídil svým vědomím a svědomím, nebyl by možný stát ani obec. Musí proto býti zde jakási ústřední, moudrá vláda, která by se starala o společnost a vedla ji k dobru společnému, neboť každé království proti sobě rozdělené zpustne. Kde není vládce, lid nemá soudržnosti, praví Aristoteles. Jako lidské tělo nemůže zůstat neporušeno bez nějaké ústřední síly vůdčí, která jednotlivé údy a jich používání řídí k společnému dobru celého člověka, tak není možná obec, kde by se jen každý staral o svůj prospěch bez ohledu na druhého.

Z toho také plyne účel státu, resp. státní moci. Stát má vésti lid používáním veřejné moci k společnému dobru.

Dále ukazuje de Victoria, že jest třeba svornosti a důvěry občanů, aby veřejná moc neutrpěla na své integritě.

Jako člověk nemůže postoupiti právo a možnost hájiti se vlastními údy a užívatí jich k svému prospěchu, tak i stát nemůže dopustit, aby byl zbaven možnosti hájiti se a odporovati bezpráví na svých příslušnících se strany nepřátel, což nemůže stát činiti bez moci veřejné. Kdyby občané se shodovali v tom, že nebudou respektovati tuto moc, že nechtějí býti vázání zákony, nebyla by možná žádná vláda, vůbec by byla vyloučena jakákoliv smlouva.

Na otázku, odkud pochází veškerá moc, de Victoria odpovídá, že se shoduje se sv. Pavlem, který praví, že žádná moc, leč od Boha.

Veřejná moc bazíruje na základě práva přirozeného. Právo pak přirozené má svůj počátek v Bohu. Jest tedy zřejmé, že veškerá moc veřejná jest od Boha.

Pro tuto státní moc vyžaduje de Victoria vnitrostátní suverenitu.

V traktátu *De potestate ecclesiae* praví, že veřejná moc ve státě musí být jen jedna. Vzhledem k této ústřední moci všichni občané mají stejný poměr, neexistuje tedy žádné nadprávi.

V traktátu *De potestate ecclesiae* dále se praví: Je-li něco bezprostředně svěřeno komunitě, všichni příslušníci této komunity mají stejný poměr k ní; to také platí ve státě a sice absolutně ohledně moci světské.

Zde jest tedy vyjádřena rovnost občanů před zákonem, což jest základní požadavek demokracie.

Ohledně organizace veřejné moci ve státě zaujímá František de Victoria stanovisko asi takové:

Ve spisku *De Judis* předesílá, že podle přirozeného práva všichni lidé jsou svobodní, jsou poddáni jen moci otcovské nebo manželské. Dle přirozeného práva má obec moc nad syny a manžel nad manželkou. Nikdo nemůže mít dle přirozeného práva moc nad světem. Dovolává se dále sv. Tomáše. Sv. Tomáš praví (2. 2., q. 10., art. 10.): Panství a přednost jest zavedeno právem lidským a de Victoria dodává, že tedy není důvodu, proč panství více by příslušelo Němcům, než Francouzům.

V tomto citátu ozývá se také to, co my moderně formulujeme, princip se-
beurčení národů.

Je-li nutná organizovaná komunita lidí, nadaná veřejnou mocí správní a výkonnou a je-li aplikování této veřejné moci, panství indiferentní vzhledem k určitým národům, má tedy každý národ přirozené právo uplatňovati na své vlastní komunitě aplikaci veřejné moci, má přirozené právo sám si vládnouti.

Státy dle organizace moci dělí de Victoria stejně, jako Aristoteles: na vládu jedince, monarchii, na vládu šlechty, aristokracii, a vládu množství, demokracii.

Formu vlády má řešiti vůle většiny národa, poněvadž subjektem veřejné moci jest celý národ.

Když stát má právo vésti svou administrativu a tedy to, co činí větší část státu, činí stát celý. Proto může přijmouti ústavu, jakou by chtěl, i když není nejlepší, jako Řím měl aristokracii, která není nejlepší. (*De potestate civili.*)

Vůle státu jeví se vůli většiny národa.

Většina státu může ustanoviti krále nad celým státem proti vůli jiných....

Chce-li totiž stát moc nad sebou svěřiti nějakému jedinci, a to pro blaho státu, jest jisté, že nemůže v tom překážet nesouhlas jedince nebo několika lidí, aby ostatní se nemohli starati o blaho státu. Jinak by nedošlo k usnesení státu, kdyby se vyžadoval souhlas všech, když souhlas v množství, buď stěží nebo nikdy se nevyskytne, staví tedy, aby větší část se shodla na tom, aby se něco dělo právem. Důkaz: Jestliže dvě strany nemají souhlasného mínění, jest nutně třeba, aby nabylo vrchu mínění nějaké části; proto nutno následovat mínění části větší. (*De potestate civili.*)

Na otázku, který režim jest nejlepší, odpovídá de Victoria jako sv. Tomáš, že konstituční monarchie jest nejlepší.

Napřed dokazuje, že v monarchii není menší svoboda, než při jiném režimu.

„Táž je to moc, ať jest v rukou jednoho nebo více (neboť tolik jest vládců, kolik nadřízených), proto není menší svoboda tam, kde všichni podléhají jednomu, než když podléhají více lidem, obzvláště kde jest velmi mnoho panujících; jest pak mnoho těch, kdož se ucházejí o moc. Nutný následek toho jest, že stát jest často zmítán nepokoji pro jich různé záměry... Nejlepší jest vláda jedince, jako celý svět řídí jeden nejmoudřejší Vládce a Pán.“ (*De pot. civ.*)

A v traktátu De iure belli praví: „To se nemůže díti a neprospívalo by klá-
stí počet z veřejných záležitostí všem občanům.“

Nutno podotknouti, že tento král jest svobodně národem volený, není ab-
solutista, vládne s národem. Slovo rex vůbec ve středověku mělo význam bo-
nus rex, dobrý král, který vládne jen pro blaho státu a jest odpovědný za
vládu Bohu a svému svědomí.

Sv. Tomáš ve spisku De regimine I. 6. praví: „Správu království tak jest
třeba organisovati, aby ustanovenému králi byla odňata příležitost k tyranidě
a zároveň jeho moc má býti mírněna, aby se snadno nemohl uchýliti k ty-
ranidě.

Že král má býti volen, de Victoria praví: „Kterýkoliv stát může si ustano-
viti panovníka; není k tomu nutný souhlas všech, ale zdá se, že staví souhlas
většiny.“ (De Judis.)

Že nemá vládnout absolutisticky, sám o tom svědčí tento výrok: „Sám
král nestačí ke zkoumání spravedlivých důvodů války a jest pravděpodobno,
že se může mýliti; pak pochybí velikým zlem, záhubou mnoha lidí. Proto se
nemá válka vésti z rozhodnutí krále, ani z rozhodnutí páru lidí, nýbrž velmi
mnoha rozumných a šlechtých.“ (De iure belli.)

Pro stabilitu režimu svědčí tento citát ze spisku De Judis: „Národ bez ně-
jakého rozumného důvodu nemůže voliti nové panovníky, neboť bylo by to na
škodu dřívějších. Stejně obráceně vládcové sami nemohou zvoliti nového
vládce bez souhlasu národa.“ (Pokračování.)

Katolicism bojující

V jednom z posledních čísel Přítomnosti vyšel pod tímto titulem článek, ve kterém dostá-
váme lekci. Člověk má odejít, když ho chválí, ale vždycky si může vzít něco z toho, když ho
haní. V tom směru není pro nás bez užitku, uvažujeme-li, co se nám vytýká. Tak třeba se
řekne, že katolicismus je v koncích, že zaujímá postavení pouhého diváka, který se nemůže
zmocí na cokoli, čím by se významně zúčastnil světového zápasu nebo aspoň té prožluklé kri-
se. Je to pozoruhodné zjištění a zamysleme se nad ním.

Tedy odehrává se jakýsi zápas, v němž někteří jsou nebo budou poraženi, někteří vítězí, jed-
ni provádějí nesmysly, jsou spravedliví a násilníci atd. Zúčastněnými subjekty asi nebudou Hi-
tler a onen Holanďan, který zapálil berlínský parlament, nebo Fr. Kocourek a Stříbrný, nýbrž
jde o zápas ideí. Veliké myšlenky jako duchovní mocnosti ženou, zdá se, lidi proti sobě, ženou
je proti skále, do propastí nebo k nejvyšším vrcholům hor, vynucujíce jim na rty výkřiky, jež
jsou jednou příšerné, ale jindy radostnou zprávou, mocí, které jsou jednou pochodní, jež do
tmy svítí a po druhé kamenem, který kouzelným způsobem vábí zrak lidí. Taková myšlenka,
která se významně účastní zápasu, musí být jaksi universální v tom smyslu, že chová ke všemu
stanovisko, na všechno má odpověď. Slovo myšlenka je přespříliš slabé.

Řekněme takový socialismus. Je to jistě jeden ze zápasících. Kterýkoli socialista může být
hloupý, ale jeho idea obsahuje odpověď na všechny otázky. Tak na př. vrátí se náš socialista
z Ruska a pochvaluje si, jak se tam staví. Můžeme ho snadno odbýt, že u nás se taky staví,
ale jen proto, že není dobrým socialistou. Důsledný socialista by si pochvaloval, že se tam
třeba bezohledně staví. A na to bychom neměli hned odpovědi. Co říká socialismus krisi?
Nuže, zdá se, jako by tu byl jen k vůli té krisi. Řešení krise jako by obsahoval immanentně.
Někteří socialisté snad bezradně kroutí hlavami, ale idea socialismu, která je ideou organi-
sace, smíme-li užít zkratky, je pro krisi jakoby stvořena. Jen tak mimochodem řekněme, že
taková technokracie, t. j. zásada vědecky kontrolované produkce a distribuce, je myšlenkově plo-
dem socialismu. Nesmíme se mýlit tím, že o této věci se stalo módou mluvit v kruzích, které
se jinak hladovými dělníky nezabývají. Není státu tak technokratického, jako je právě SSSR,
kde plánují stejně pečlivě hospodářskou výstavbu, jako vyhubení celých tříd obyvatelstva.

Racionalisace nebyla celkem nic jiného. Komunisté o ní říkali, že jí kapitalismus odpovídá na bolševisaci, ale je to představa příliš primitivní, stejně jako bychom se domnívali, že ten t. zv. kapitalismus — jako by to byla také idea — je plodem liberalistického individualismu.

Mluví-li se o liberalismu, ještě nejspíše si představíme slušné obchodníky a živnostníky, kteří si oddechli, že jejich schopnosti nejsou již zastiňovány rodovými výsadami. Svoboda, rovnost, bratrství znamená v jistém, nikoli nesympatickém, smyslu, že slunce svítí na všechny. Při tom vanul tak trochu mezinárodní vítr. (Svoboda myšlení, tato divná idea, která byla zprvu pohrdáním jednou věrou, pak všemi, spíše vzešla z reformace než z liberalismu.) Neubráníme se dojmu, že ta radost z volnosti byla taková jaksi soukromá, idylická. Soukromé podnikání, jež znamená soukromé potěšení z podnikání, je pro liberalismus tak charakteristické. A právě se soukromým podnikáním nemají pranic společného trusty, monopoly a koncerny. Nemyslím, že by bylo příliš libovolné či fantastické, řeknu-li, že stačí se vmyslet do života takového nějakého dnešního kapitalisty, abychom pochopili, že se ještě tak nejspíše podobá životu, řekněme, nějakého sovětského komisaře pro průmysl. Má možnost podvodného zbohatnutí, přemíru práce a moci nad bezbrannými, a především nedostatek jakéhokoli potěšení ze soukromého podnikání, nejvýše nějaký ten pocit kolečka ve stroji.

Při tomto pohledu se nám ztrácí hranice mezi t. zv. kapitalismem a socialismem. Proč? Oba vycházejí z jednoho shodného pojetí. Oba mají také stejné řešení krise. Co si vymyslí nejkapitáličtější Amerika, neliší se od toho, co navrhuje nejsocialističtější SSSR: organisovat výrobu a rozdělení. Obě konečně mají ve svých rukou předpoklady pro úspěch, a není nic jistějšího, než že úspěchu nemají. Mluvili jsme však o zápasících ideách. Je-li socialismus jednou z nich, z toho, co jsme řekli, vidíme, že kapitalismus není jinou z nich. Není to asi ani liberalismus. Nepozorovali jsme, že by tato idea byla nějak zvláště široká a také dnes se neozývá příliš. Mlčí dosti zahanbeně, protože konečně soukromé podnikání se samo přivedlo do těchto smutných konců. Je to snad fašismus? Ačkoli se nám zdá méně pekelný než socialismus, přece mu chybí, že je trochu bezobsažný. Zdá se, že ani Hitler ani Musolini by nám nedovedli vysvětlit, co chtějí, položili-li bychom podmínku, že nesmí mluvit o moci. Může se nám zdát, že není než neuvědomělou reakcí, která má v sobě mnoho prospěšného, ale také mnoho animálního. Socialismus je opravdu náboženstvím, ale není jím fašismus.

Jsou jen dvě možnosti: materialismus a idealismus. A zatím co socialismus nás chce přesvědčit, že nic není, kromě ukojení potřeb, je jen jeden názor, který důsledně hájí, že je ještě něco vyššího, a je to katolicismus. Má připraveno řešení krise, jako by tu byl jen proto, až krise přijde. Řešení původní, jiné než kterékoli. Bylo obsaženo opětovně v Encyklikách: láska k bližnímu. Vychází-li heslo organisace z materialistického pojetí, pak heslo lásky je podměněno opovrhováním hmotou. Z toho důvodu ti, kdo jsou prodchnuti materialistickou filosofií, je nemohou slyšet s porozuměním. Zdá se jim tak nepraktické. Když nedávno socialista Maček řekl, že socialismus je u nás v krizi, protože schází víra v socialismus, způsobil menší zděšení a rozpaky. Jeho vlastní lidé protestovali proti tomu divnému slovu, a je nutno říci, že právem, protože socialista by ho vskutku neměl užívat. Lidé na kraji chodníku se ptali: Není-li on socialista, že tak mluví? A strávili ten výraz jen po ujištění, že jest. Vzpomeneme si ještě na ně.

Praví se, co s láskou? Jak může pomoci? Nuže, s láskou je to takové, že předpokládá dobrou vůli. Kapitál, moc nepředpokládají dobré vůle, ba ani si nepřejí nějaké vůle. Tváří se, jako by vše záleželo jen na jejich rozumu. V tom případě nelze pochopit, proč krise vůbec začala. Kdo ji nemůže odstranit penězi, snad by ji mohl odstranit rozkazem. Právě proto se nám fašismus nezdá o mnoho chytřejší než kterákoli jiná tyranie. Je pravda, že láska nevíteží v revolucích. Nenařukuje se. Konečně je mezi námi a ani si to neuvědomujeme. Že však je, můžeme si být jisti, pokud je na světě někdo, kdo se směje na děti, kdo těší nemocné a zachovává věrnost přátelům. A i ti, kteří krvácejí za věci nepravé, jsou nám důkazem, že láska má větší cenu než život.

Mluvili jsme také o divácích. Při této příležitosti bychom se měli rozpomenouti na jednu kratochvilnou historii. Bylo kdysi pár lidí, nemnoho, kteří intenzivně cítili, jak jimi lomcuje duch doby a kteří si libovali v ironickém úsměšku. Byli by rádi něco nového, ale ten úsměšek jim bránil, aby vážně začali zpívat internacionálu. Mimo to byli stranou inteligence. Je-li hos-

finec označen jako středisko inteligence, je to vypočítavost. Usiluje-li však o tento název strana, je to něco jiného. Tedy inteligence se taky často jen moudře usmívá a často víc nic, protože se nechce kompromitovat ani s drsnými dělníky, ani se zbožnými babičkami. Ona strana taky neudělala nic a pak se rozpadla. Nicméně její idea žije: stále vidíme lidi, kteří se usmívají na všechny strany, aby nebylo k poznání, že jsou v rozpacích, ke komu se dát, aby to neprohráli. Na konec už se zdá, že půjdou do leva, ale ještě si honem pro jistotu opakují všechno, co se jim na protivné straně nezdá. Je to jako když dva lidé jdou různým směrem, a přijde třetí, který by se chtěl připojit k prvému z nich, ale aby se přesvědčil, že si nezajde, začne na druhého pokřikovat, že jde špatně. *Richter.*

Stálý var

Poslání církve jest mravní povahy, očista i spása duší. Avšak mimovolně, jaksi v podvědomí, ovzduší a prostředí vyvolané duchem církevního učení dalo Evropě prvenství v světě i po stránce výtvarného umění. Překonány prvotní rozpaky mnohých křesťanských krajín, zda nutno následovat příkladu Starého zákona a negací výtvarnosti zdůraznit duchovní povahu katolického náboženství, či zda lépe využít všech lidských schopností k vybavení důstojného stánku Božího. K prospěchu duší i církve rozhodnuta otázka kladně a zvítězili ctitelé obrazů. Výsledky tohoto rozhodnutí pozorujme v severní Evropě, kde protestantism honosí se románskými a gotickými svatyněmi zbudovanými od katolíků, přes něž ve své neplodnosti dále nepokročil, kdežto Jihoněmci katolíci šli dále vpřed a domyslili do posledních důsledků iluzionismu baroka.

V prvních dobách křesťanství už dávno povadl rozkvět helenismu a byl zapomenut jeho nám známý nejvýraznější plod Hermes Praxitelův. Pathos školy pergamské a rhodské a egyptský naturalism byly nahrazeny uměním římským, ušlechtilým za Augusta i malebným za Flaviovců. Avšak antická kultura již se dožila i nejlepších svých věků. Plulo se po neznámých mořích a hledány majáky se svítily na zrádných skaliskách. Volnost nové víry povolena Konstantinem našla půdu zcela připravenou pro nové umění, nikoli již naturalistické, nýbrž stylistické.

Lidstvo v udivení spatřilo, že není v umění jedině možný způsob i tak skvělé rovnováhy naturalismu a idealismu, jak ji podalo umění antiky, nýbrž že vyhoví novému duchu naprostý idealism, totiž umění zcela subjektivní, výron touhy lidské duše, kde přírodní tvary nemají vlivu. Jestliže řecký chrám, peristyl, objímala řada sloupů, jež jsou výtvozem zcela architektonickým a z části sochařským, jest fasáda basiliky mimo hlavní průčelí myšlena zcela bednovitě, bez lisen i vlysu. Vnitřek basiliky obsahuje apsidu pro kněžstvo, vítězný oblouk a často i příční loď. Jinak stavba není vytvářena programovitě, neboť chor, jistě důležitý v bohoslužbách, není v půdorysu chrámu vytvářen jako nutná část svatyně, nýbrž prostě vložen do hlavní lodi, což nepřiměřeno, neboť loď má své vlastní určení.

Vznešenost basiliky je nad naše pomysly; hlavní loď drtivě přemáhá vedlejší lodi a vážnost mosaik přenáší věřícího v nové světy. Jestliže praxitelovský helenism zlidštil feidiovskou vážnost, basilika do chrámu vůbec nepřipustila tělesnost člověka, to jest sochu a postavy mosaikových obrazů prováděla vůbec plošně, odhmotňujíc je, odnímajíc jim třetí rozměr, hloubkovost. Skvělá imaginace, obraz světa neskutečného, nadzemského, nadpřirozeného! Nic lidského nepozorujeme ani v obrazu Madony, jež není vlídnou matkou, nemajíc poměru k Synáčkovi, nýbrž jest jen nositelkou Božského Dítka.

Sláva basiliky trvala pouze po několik století a ještě v prvním tisíciletí severní Italie ztoulila po promodelování stěny, po lidské postavě sošnický provedené v chrámě, po učlankování stavby, tedy po přímých protikladech snah basiliky, i když jednotlivé rozptýlené náznaky těchto nových snah zříme již dříve, jako na příklad klenební pásy u sv. Praxedy v Římě a mnohdy i pokusy o mělké výklenky na fasádě. Postup doby soustředil tyto nové podrobnosti v ucelenou soustavu — v románský sloh. Tento nevznikl z nějakých nových bohoslužebných potřeb, jichž nebylo, nýbrž prostě proměnou vkusu. Ve Francii záliba v platičnosti přešla až do pitoreskosti a bizarnosti. Basilika dožila záhy, neboť byla i svými stavební-

mi hmotami cizí severním národům, kde románské umění dozrálo na Rýnu zvláště v Kolíně.

Kladu velký důraz na uclánkování románských svatýň jakoby obraz tehdejší feudální společnosti; míním ovšem článkovitost velkých svatýň, nikoli skrovných rotund. Je to důsledný protiklad starokřesťanské basiliky nepodmíněný bohoslužbou, nýbrž novým vkusem doby.

Než možnosti basiliky a ještě více románských svatýň byly příliš nepatrné pro tuhou vázanost románského řádu, pro železnou kázeň křížové klenby. Z Francie vymizelo pohanství, křížové výpravy otevřely nové obzory, duch člověka zjemněl. Stará Galie vře novými touhami a galský duch vstupuje do dějin mocným úderem, jehož zvuk zní celým světem. Nový sloh gotický vychází nehlučně z konstrukce, proto první jeho pokusy pohledově nejsou příliš revoluční, avšak konstruktivní novoty poskytují nesčíslných možností k novým i dekorativním řešením a čilý galský vtíp záhy postihl tyto nové možnosti a důsledky.

Nedivíme se, že tak záhy se dožil i románský sloh; byl příliš těžký, hmotný, pevnostní, i když podal neuvěřitelné doklady správných poměrů mezi hmotou zdiva i ornamentálních částí. Na gotice zřetelně vidíme její rozpad, když původní přesná konstruktivnost nahrazena malířskostí, malebností slohu. Toť poslední období slohu a není možno jíti dále. Architekt podřídil zákony konstrukce novým touhám lidského zraku a zakryl nutností konstrukce. Rozpaky 15. století! Itálie opět vede!

Italové nepochopili gotiku severu a vytvořili vlastní. Vždy milovali plochy stěn vhodné k malbám i širé prostory pod rozsáhlými klenbami. V tom smyslu přetvořili severní gotiku a pilíře kladli daleko od sebe. Ozdobné průčelí nebývá v souhlasu s vnitřkem a není jeho výronem; osy vchodů někdy nesplyvají s osami lodí. Italové tedy záhy dosáhli gotického baroka, gotika u nich dožila i nastala nutnost hledati nové dráhy v umění. Pomoc byla blízká.

Tehdy Itálie byla mnohem bohatší uměleckými poklady antickými nežli dnes. Ještě na př. se těšili pohledy na síce už chátrající, avšak přece dosud zachovanou Konstantínovu svatopetrskou basiliku. Italská renesance dala světu mnoho jasných uměleckých duchů, avšak je výronem obnoveného pohanství. Já ovšem dle svého výtvarného hlediska musím uznávati jen její klady tak četné, avšak nedivím se, když od klášterních asketů a estétů je zle napadána; ovšem činí tak z důvodů mravních, nikoli výtvarných.

Renesance Bramantova, Rafaelova, Sangallova, Sansovinova, Palladiova záhy se rozvíla v barok Michelangelův, Fontanův, Berniniho, Borrominiho, Juvarův. Není v lidských možnostech zaraziti vývoj slohu, a byly to právě vznešené osobnosti na papežském trůně, které přivodily nozkvět baroka v 17. stol., jako o 200 let předtím jejich předchůdci podporovali renesanční vypětí. Barok je dílem římského ducha a dle námi už poznaných zákonů dějin jeho vývoj přešel jinam, do jihoněmeckých i českých zemí. Alpy počítám k jižnímu Německu.

Gotiku zjednodušovali cistercienská mnichové a pěstili ji tehdy moderní dominikáni a fran-tiškáni, barok jesuité. Tyto řády byly mravním příkazem doby, nově vznikly jako časová nutnost, neměly tradice a s nadšením braly nové umění. Starší řád benediktinský ovšem se honosil svými tradicemi. Jesuité, dítko nové doby, pochopili její touhy a vyhověli jí vášnivým pěstěním baroka. Kolik měst a krajů umělecky pozdvihli! I na ves vložili chrám takových hodnot, jako svatyni sv. Klimenta v Odolena Vodě! A kde jinde po Čechách i Moravě!

Gotika zdrtila románské umění převahou ducha, odhmotněním stavby a je nejduchovějším uměním Evropy. Barok rozrušil chladnou, vypočítavou renesanci, její konstruktivní řadění čtvercových i kruhových prostorů nahradil protínáním těchto částí. Tím vznikly ilusionistické nové prostory, které mají věřícímu připomenout, že vstoupil do chrámu, světa nadzemského, kde mluví se svým Tvůrcem. Jen geniálnost barokových architektů dala vytušit a vypočíst, vlastně odhadnout zdolání tlaku nepravidelných kleneb, jež jsou přerušeny, sváděly tlak v nemnohá místa.

Katolické umění 19. stol. znevážilo barok a ničilo jej. Jaký je rozdíl mezi odstraňováním barokových oltářů z chrámů a ničením soch na náměstích v době popřevratové? Výsledky jsou stejné, totiž ochuzení vlasti. I dnes časy jsou zlé pro památky starého umění, neboť můžeme čísti v katolickém listu na př. slova: „Přichází ležerní nespoutanost baroka, která si je síce vědoma, že jsme dítkami Božími, ale svůj vztah k Bohu vyžívá jako rozmazlené, nepořádné, nezvedené a uličnické dítě.“

Jakou bolest a možná nebezpečnost může způsobit tento názor katolického listu! Neří

pravdivo tvrzení o ležerní nespoutanosti baroka, neboť vývoj barokového vytváření prostoru od prostého renesančního řazení malých prostorů čtvercových neb kruhových až k protínání těchto prostorů v době barokového zrání je přímo umělecký zázrak. To víme z badání našich učenců „o dienzenhoferském motivu“ Dra Karla Mádl a největší naděje české vědy umělecko-historické Dra Oldřicha Stefana. Takoví geniové, jako Michelangelo, Bernini, Hildebrand, Neumann, Dienzenhofer, nebyli rozmazlenci, nezvedenci, uličníci. Jaké štěstí, že laikové nečtou naše listy, neboť by mohli odpovědět na žádosti o restaurování barokových svatyní: Na rozmazlenost, nepořádnost, nezvedenost, uličnictví, jak sami tvrdíte, platit nebudem! Nic nebezpečnějšího než nemístná horlivost! Z ní vzniká fanatism!

Dnes plošnost basiliky, odhmotněnost gotiky, iluzionism baroka jsou nám památkami a sami beuronští benediktini ukázali jako první, jak možno přes historism jít dále!

Katolíci mohou být pyšní, jak vyplnili úkol zbudovat s pomocí Boží Králi nebes i země stánek. Jak chudý je protestantism, jak zaostalé východní církve!

Kdo odváží se tvrdit, že veškery možnosti jsou vyčerpány a že prostředí církve je tak vypráhlé a zpuštěné, že nemožno doufat v nový plápol života? Po dožití renesance i po třicetileté válce ležel katolický svět rozbitý v troskách a přece toto rumiště vydalo nové květy vznešeného barokového umění, jež mocně působilo na lidská srdce a přivedlo je k Bohu. Odmítám výstřelky! Avšak pokládám k sobě vyobrazení basilik a některých nových svatyní. Na vnějšku táž plochost stěn, nyní však oživená okny, jež v basilice byla nepatrná; nové věže prostě napodobí prvotní věže v podobě válce či hranolu bez jakéhokoli článkování. Věž promodeloval až románský sluh, jenž však stál v protikladu a záporu proti umění basilik.

Nové chrámy často dávají vyniknout nad ostatní části chrámu nejdůležitějšímu dílu svatyně, čehož dříve nebylo, totiž presbytáři. Dříve apsida, určená nikoli pro oltář, nýbrž pro kněžstvo, vynikla pouze v půdoryse. Nové chrámy vracejí se k původní přísnošti a strohosti basilik, jich oltáře nepřijímají retabla, nevidíme soch. Stěny a okna dávají dosti plochy k malbám. Věže pro zvýšení malebnosti často jsou nepravidelně přiřaděny ku svatyním. Návrat k staré prostotě!

Co bude dále? Nevíme. Avšak věříme, že duch církve je stále svěží a bude stát jako dosud v čele umělecké kultury. Tradice nespočívá v napodobení minulosti, nýbrž v stálé snaze o růst a nové výboje. Jako planou nyní všechny složky církevního života, tak i umění ožije v tomto vroucím objetí!

Dr. Václav Hrudka.

C o ž i v o t d a l

Páni mají dost času: sjezd katolíků československých odložen na rok 1935

Věc, o níž jde, jest celkem známá. Řadu let se psalo o nutnosti katolického sjezdu u nás a poukazyvalo na jeho dobrodini v jiných zemích, jako v Německu, Anglii a j. a j. Loni se té věci ujal ndp. arcibiskup olomoucký, J. E. dr. Leopold Prečan a na biskupských konferencích bylo usneseno uspořádati sjezd v roce 1934. Bylo to usnesení rozumné, uvážíme-li, že je to něco nového, co bude vyžadovati značných příprav a uvážíme-li i duchovní stav katolicismu v našich zemích. Zanedlouho bylo jmenováno vldpp. biskupy zvláštní přípravné komité, které se konečně sešlo. A prvním jeho činem bylo odložení katolického sjezdu na rok

1935, prý proto, že existuje krise. Myslím, že toto usnesení není konečné, poněvadž konference biskupské se usnesly na pořádání sjezdu v r. 1934 a komité bylo prostě povinno toto usnesení respektovat.

Rozhodnutí přípravného výboru, který zde osvědčil svoji neschopnost, rozrušilo toho, komu jen poněkud jde o náboženství národa. Jen namátkou uveřejňuji za tím, jenž mne došel — mezi četnými — od dp. děkana ze severovýchodních Čech:

„Slovutný Pane! Snažně prosím o jednu věc: Měli jsme velikou radost z usnesení bisk. konferencí, že se bude konati r. 1934 katolický sjezd. Včera v neděl. L. L. jsme četli, že pro „hospodářskou tíseň“ sjezd se odloží na r. 1935! Tak důležité thema „Katolická výchova národa rodinou, školou a tiskem“ nestrpí odkladu a bylo by třeba sjezdu, který nemusí býti nějakým parádním sjezdem, co nejdříve!

Právě nynější doba vyžaduje, by katolici zaujali rychlé stanovisko k problémům současné doby! Odkladem se nezíská ničeho! Může-li letos odvážit se katolická mládež pořádati sjezd, proč by se musel odkládati tak důležitý sjezd, na který veřejnost čeká tak dlouhou dobu?

Příští schůze stálého výboru má se konati až v září(!) v Brně! Prosim Vás, p. doktore, na pište o tom článek do L. L., aby sjezd se uskutečnil co nejdříve! To je přání a názor všech, kteří mají možnost sledovati, jak pokračuje odkřesťanění národa ve škole, rodině a tisku, a proto je třeba jednati rychle!"

Piši tato slova ve vsi úctě k ndp. biskupům, kteří pochopili potřebu doby, a kterým, jak vidno z dopisu, bylo za to vděčno mnoho kněží a laiků. Právě jsem přečetl mužné „Protestují“ ndp. arcibiskupa pražského J. E. dra Karla Kašpara v „L. L.“, kde arcipastýř jako „nejvyšší ochránce nevinnosti mládeže a počestnosti jejich mravů v arcidiecési s bolestí otce protestuje proti ničení víry v duších dětí: „Ze škol a učebnic, praví, dávno již odstraněn Bůh základ veškeré autority, i svaté znamení našeho vykoupení, ze srdci katolické mládeže při každé příležitosti překrucováním pravdy, ano šířením lži je rvána víra, jak na přečetných místech při generální visitaci k největšímu svěmu bolu se dovidám.“

Páni z přípravného výboru pravděpodobně o tom nevědí, neboť jim na nějakém roku nezleží. Přece rok od roku se stává stav vážnější; právě dnes jest nutno svolat sjezd, na němž by lid, semknutý kolem svých pastýřů, ne snad jen protestoval, nýbrž by i dostal přesný plán pro budoucnost: nejde přece jen o nějakou parádu, kde by defilovaly statisíce. (Bylo by dobře, kdyby si uvědomily začátky katolických sjezdů německých.) A ostatně, dnes nestojí již horentní peníze zájezd do Prahy a několikadenní pobyt v ní. Když česká mládež se rozhodla uspořádati sjezd celoříšský v Praze, z Brna přišla sprcha. Nevadí, sjezd se letos koná a naše chudá mládež se nebojí zúčastniti se ho, toho se leda báli ti, kteří by se toho báti nemusili. A nyní táž sprcha i pro sjezd katolický.

Je třeba jednat! A hned jednat! Nápor nepřátel — v poslední době jsme jej viděli často — síli. Všechny síly jejich se koncentrují. Otázka konfesijní školy jest v popředí. Katolíci angličtí a němečtí — nedávno to bylo několikrát zdůrazněno katolickým tiskem německým při oslavách sedmdesátin dra Marxe, vůdce katolíků v boji o konfesijní školu — bez katolických sjezdů by nikdy nebyli dosáhli úspěchů, jež jsou nesporné. Jest nutno si to uvědomiti a hned začít. Společný list ndpp. biskupů proti osnovám Déreťerovým jest ještě v živé paměti a ukázal, jak hroživé jest nebezpečí.

Komité se má sejít v září. Do té doby jest hodně daleko — páni nemají naspěch. Proto doufáme, že ndpp. biskupové vyhovi prosbě četných svých kněží i laiků a změní rozhodnutí, učiněné v Olomouci. Posledními svými činy i tiskem ukázali, že se bojí o ztrátu každé duše

a že jsou si plně vědomi hrůzy doby. A jistě sjezd, i když se na něm nesejdou desetitisíce, bude hlasem záchrany, a o to jde. J. K.

Poučení pro katolíky

V Německu nastal obrat: sociální demokracie a komunism, jež byly zrozeny a hýčkány židovskými lidmi, a jimi hnány ku předu (ostatně i vykořisťovány), jsou pronásledovány. Není to pronásledování tak zlé, ale židé utíkají ze země, prchají i k nám, a doufejme, že záhy pocítíme jejich rozkladnou činnost. A tu jsme četli výzvu, aby židé celého světa bojkotovali nynější Německo, aby obchodníci nakládali třeba v jiných přístavech než německých. Socialistický a nevěrecký tisk český křičí proti Hitlerovi, žaluje a raduje se z usnesení.

Spravedlnost není dcerou člověka, to jest její veliká výsada. Čeká někdy desítky let, ale její chvíle přijde. Sociální demokracie bude ještě více trestána. Ona, která schvalovala a podporovala kulturní boj proti katolíkům, která učinila hodně zlého, dostává své. A všechen tisk nevěrecký jest rozhořčen. Ale týž tisk se nezakrytě radoval, když hořely španělské katedrály, nádherné knihovny a školy a když nespravedlivě a násilně jsou potlačováni katolíci, když jsou jim brána jejich práva, školy a domy. Mlčel, když tisíce ruských kněží a věřících byly zabíjeny, a vlastně jsou dosud, pro víru. A pro několik židů, kteří dostali méně, než zasluhovali, na jednu tolik povyku!

Teď si představte katolíky, kteří podporují tento tisk, jenž při každé příležitosti se raduje z pronásledování katolíků, podporují jej, čtouce jej, inserujíce v něm. Mohli by se za to stydět. Neudivuje ta jednotná fronta? Není příliš výmluvným rozkazem pro nás? Neměla by hrdost naše vzplout? Svornost nepřátel Kříže jest zahánbením pro ty, kteří jsou syny jednoty. Katolíci pomáhají účinně svým úhlavním odpůrcům, kteří mají jediný cíl: zničit je. Tomu se neříká ani tolerance, ani křesťanská láska, je to neuvědomělost nedůstojná člověka,

tím méně toho, který se zve křesťanem.

Ještě jedno by mělo naše katolíky zarazit: Nedávno uveřejnil Svaz socialistických bezvěrců výzvu ke správě rozhlasu, aby o velikonocích nebyly vysílány z katolických chrámů žádné obřady. Tisk socialistický si na tom pochutnával, ale tisk liberalistických stran toho neodsoudil. To ovšem katolíkům nevadí, aby jej dále odebírali.

Karel Marx

Dne 14. března r. 1883 zemřel muž, který svým dílem vyoral hlubokou brázdou v historii národů, Karel Marx, ideolog a tvůrce sociální demokracie a komunismu. „Prorok, Mistr, sociální mesiáš“, tak byl zván — byl letos oslavován i sociální demokracií, která ovšem nemá již nic z jeho nadšení a která nesdílí již mnohých z jeho ideí. Není ani divu, že filosofická a ideová struktura Marxova jest opuštěna. Souvisí to s vývojem od padesátých let minulého století. Ti myslitelé, na jejichž zásadách budoval Marx, jsou dnes zatlačeni do pozadí jinými proudy, opačnými častokrát, které získávají stále více přívrženců. Mimo to se opět osvědčuje stará pravda, že blud nedovede na dlouho udržeti určité těleso v nadšení a v nerozborné jednotě, jsa od základu bořivý, rozvratný a negativní. Ale byly doby, v nichž opravdu Marx tvořil a vytvořil mohutné hnutí, které zasahovalo velice účinně do vývoje společnosti a států. Jeho komunistický manifest z r. 1848 byl pochodní, ohněm, vrženým do světa, ohněm tak intenzivním, že zapaloval a zapálil nesčetně mnoho duší. Bylo by omylem zatajovat jeho vliv, nebo jej činit menším, než byl. U nás budí ostatně jeho jméno stále důvěru a dávají se v něm svádět ke všem akcím. Marx jest jim sociálním spasitelem, který jediný má klíče ku pozemskému ráji, k lepší budoucnosti proletariátu.

Život Marxův byl dosti pohnutý. Jeho otec byl židovským advokátem v Trevíru, ale za několik let po narození Karlově přestoupil s rodinou ku protestantismu. Mladý synek, který rád četl, se brzy seznámil s Voltairem, a tak od mládí v něm rostla nenávisť ke zjevnému náboženství, která se později tak výrazně projevila jeho heslem, dodnes opakovaným, že „náboženství jest opium pro lid“. Jako student obíral se studiem Epikura, později Hegela, Feuerbacha, kteří v něm jen upevňovali materialistické nazírání. Studoval na několika univerzitách německých a pak v Paříži, kde se spřátelil se socialisty francouzskými, Proudhonem, Cabetem a ruským anarchistou Bakuninem. Když byl v Paříži — kde dlél se svou ženou — r. 1845 vypuzen, odešel do Bruselu, ale i tam ho ponechali jenom tři léta. R. 1848

se vrátil do Paříže, pak do Německa, řídil list, byl obviněn z velezrady, ale osvobozen. Vypuzen z rodné země, odchází do Paříže a pak do Londýna, kde zůstal do své smrti, která nadešla r. 1883.

Hnutí, jež vděčí Marxovi za svůj život, nebylo dlouho jednotným a rozpadalo se ve dva velké tábory, revolucionářský a revisionistický, které nejednou vedly spolu ostrý boj, jež se stupňoval po světové válce. Tyto dvě skupiny se opět rozpadají v menší směry. Revisionistický marxism nalezl nejlepší ztělesnění v německé sociální demokracii — i naše se ho přidržuje — jejímž hlavním a prvním organizátorem byl August Bebel. V románských státech mohutněl marxism revolucionářský, který však nejdokonalejší přívržence má v Rusku, a měl již před válkou, kde právě se nejlépe dařilo revolučním myšlenkám. V Německu zmohutněla sociální demokracie vlivem pronásledování železného kancléře a ani v Rusku není myslitelným rozmach komunistických ideí bez nepřátelství státní moci a vlád. Nynější bolševism chce uskutečnit všechny zásadní návrhy Marxovy ideologie a počíná si při tom velice přísně. Jako Marx i Lenin domyslel materialistický názor do posledních důsledků. Stalin sice se nestará o ideologie, ale přejal a šíří všemi možnými způsoby zásadu světové revoluce, zavedení ruského bolševismu a nelze upřít, že se mu jeho dílo daří. Revisionistický marxism podlehl liberalistickému kapitalismu a tím se značně oslabil. Je tomu tak i u nás. Revolucionářský marxism vzdoruje.

Marx byl nepřitelem křesťanského světového názoru, a i hnutí, kterému dal život, od počátku se stavělo mezi nepřátele zjevného náboženství. Ruský komunism jest až krutě důsledný v tomto svém nepřátelství. Ale přes to musíme spravedlivě uznati, že dělnictvo mu vděčí nesmírně za to, že jeho životní podmínky se zlepšily, a je tudíž pochopitelné, že bude Marxu vždy považovati za nejlepšího svého přítele a zachránce.

Pro missie. V Grottaferratě u Říma mají svůj klášter františkánské misionářky americké. V noviciátu jsou novicky 18 různých národností. Za posledních pět let bylo z tohoto kláštera posláno do misionářských krajů 1219 sester.

Novým prefektem Kongregace pro šíření víry byl jmenován po kardinálu Van Rossum kardinál Fumasoni-Bondí. Sekretářem Kongregace jest arcibiskup Salotti.

Co se stane s památkem Srdce Páně v Bilbao? Krásný pomník Nejsvětějšího Srdce Páně v Bilbao ve Španělsku má býti stržen, jak rozhodla městská rada. Akademie krásných umění podala proti tomuto rozhodnutí energický protest, ale zdá se, že nebude nic platný. Nenávisť socialistických vládců španělských proti Bohu jest veliká a nezastaví se před ničím. Jest i tam, jako všude jinde, slepá a nespravedlivá.

F i l o s o f i e a v ě d a

Nutnost studia Doktora andělského

V poslední době se v důsledku interviewu s ndp. arcibiskupem drem F. Kordačem v „Akci“ poněkud více píše o studiu sv. Tomáše Aquinského. Jest jisto, že obroda thomistické filosofie v nové době jest opravdu překvapující. Proti roztržité moderních filosofických soustav mohutná jednota thomistické filosofie se jeví v zářivé kráse. Jiná jest otázka, zda tato obroda může vésti k obrodě náboženské. Jacques Maritain, známý francouzský thomista, jest přesvědčen a ustavičně zdůrazňuje, že bez obrody thomistické není možná trvalá a hluboká obroda náboženská. Myšlenku sv. Tomáše ssaje inteligence, která kráčí vždy v čele každého hnutí. Inteligence, živěná křesťanskou filosofií, proniká do hlubin pravdy věčné. A nelze popírat fakt, že inteligence se obírá svatým Doktorem andělským stále více. Robert Valéry Radot, francouzský kritik, zkoumaje vývoj myšlení ve Francii v minulém století, pronáší názor, že Chateaubriand proto nezměnil své doby, poněvadž nebyl sv. Tomášem Aquinským. Je to pozoruhodný hlas.

Jako život světcův, tak i dílo světovo šíří požehnání. Dílo sv. Tomáše, které — budiž mi dovoleno to slovo — přijala Církev za oficiální filosofii svoji, ukázalo již několikrát svoji záračnou plodnost a ukazuje ji znamenitě právě v moderní době. Rozmach katolicismu, který jest nesporný, začíná encyklikou „Aeterni Patris“ Lva XIII. a prací Neapolské školy. V Německu „Goerresova společnost“, bez níž bychom nepochopili elánu katolického myšlení, vydala rovněž krásné plody thomistického studia. Sv. Tomáš dotýká se všech problémů a řeší je jasně. Sociologická literatura, jež katolickým myslitelům vděčí za díla veliké ceny, nejednou se dovolává svědectví Doktora andělského, stejné

i Pius XI. v encyklice „Quadragesimo anno“. Dokud svět neznal tajemných hlubin „Summy theologické“, odval na svoji škodu thomism jakou filosofii, jež jest jen slovicářstvím. Jakmile je poznával, začínal se pro něj rozehrávat, a to ke svému prospěchu. Přísnost a přesnost myšlenky sv. Tomáše se stávala vysvobozením z nejistoty, již rozsávaly filosofie moderní.

Úsilí o odhalení tajů thomistické nauky trvá tak osmdesát let a blahodárné výsledky jsou již patrné. U nás toto úsilí vrcholí vydáváním českého překladu „Summy theologické“ (Olomouc, Slovenská 4). Jestliže při vydání šestého sešitu jest již přes 2000 abonentů, je to dokladem, že i u nás se pociťovala potřeba tohoto veledíla. Sv. Tomáš soustřeďuje a naše inteligence soustředění potřebuje. Jeho „Summa“ učí kázni, a té tolik potřebuje. Odkrývá hlubiny a katolickému táboru se jich tolik nedostává. Proto nelze připravovatí lepším způsobem obrodu náboženskou než šířením poznání nauky thomistické a činnost a obětavost dominikánů jistě přinese i u nás, jako v jiných zemích, živné ovoce.

Sociální myšlenka v moderním katolicismu

Pod názvem „Der soziale Gedanke im modernen Katholizismus“ vyšel ve Vídni v Reinhold-Verlagu první díl historické monografie dra Augusta M. Knolla, obsahující dokumentárně zpracované řešení sociální otázky od romantiky až po encykliku „Rerum novarum“. Po kapitolkách o sociálním poslání Církve a její účasti na řešení sociální krise v době předleoninské, kde zvláštní pozorností zasluhuje stručný přehled sociálních výnosů Církve od starověku až do předchůdců Lva XIII., přistupuje autor k podrobnému vylišení sociálního vývoje 19. století a ovzduší, které naplňovalo společenský i hospodářský život před „Rerum novarum“. Látka je detailně rozvržena a přehledně zpracována. Program marxistů podán tu vedle katolických a evangelických sociálních hnutí. Autor načrtává „liberálně“ ka-

tolické hnutí v Německu, Belgii a Francii, dále „konservativní“ katolické hnutí, rozštěpivší se ve dva směry, reprezentované v Německu osobnostmi bisk. Kettelera a P. Fr. Hitze, a v Rakousku v. Vogelsangem a dominikánem Albertem M. Weissem. Autor porovnává sporné problémy obou konservativních směrů (Má se sociální otázka řešit soukromou nebo veřejnoprávní cestou? Zákaz braní úroků, lichvy atd.) a obrací svůj zřetel k počínům, znamenajícím předzvěst sociální základny Lva XIII. Zmiňuje se o kroužcích, v nichž se otázka sociální probírala, uvádí resoluce jednotlivých těchto kroužků (Runde), jichž elaboráty byly v mnohém podkladem pro „Rerum novarum“. Podrobně uvádí sociální zákonodárství v evropských státech v době před 1891. Samostatný oddíl tvoří pak obsah a komentář encykliky „Rerum novarum“ spolu s ohlasem okružního listu v celém světě. V druhém díle hodlá autor dokončit tyto sociální katolické dějiny zpracováním látky až do naší doby, resp. encykliky „Quadragesimo anno“. Kniha má přes tři sta stran malé osmerky, 17 fototypií význačných osobností, v čele se Lvem XIII. Vázaná v poloplátně asi 25 Kč. Jako studijní pramen výborná. *Řk.*

Německý katolicismus v Diaspoře

Jest známo, že v Německu v některých státech, jako v Prusku a Sasku, katolíci netvoří ani třetinu obyvatelstva. Jsou ve značně menšině a rozseti mezi protestantskými majoritami, což jistě ztěžuje jejich činnost a vůbec život, a to jest hlavně v posledních desetiletích při nedostatku kněží zvláště závažně. „Bonifatiusverein — Spolek sv. Bonifáce“ má úkolem podporovat tyto menšiny a díky jeho podpoře bylo mnoho zachráněno. Lednové číslo listu spolku uveřejňuje statistiku, týkající se růstu katolicismu v Diaspoře v letech 1816—1925. Jest znamenatí růst, ovšem pomalý: „Nemůžeme, tak čtete, uveřejnití celkovou studii o náboženském životě v Diaspoře za dobu tak dlouhou; ale statistiky nám ukazují důležitost katolických menšin a jejich pronikání v protestantské prostředí. Ale nesmíme zapomenout dvou věcí: na jedné straně tento vzrůst vyvažuje jen úbytek, který jest pozorovat v oblastech katolických a pak následkem odloučení mnohé skupiny zmizely. Ale můžeme býti hrdi na pevnou organizaci katolické Církve, k níž jsme dospěli v posledním století.“

Statistiky jsou rozděleny podle pěti period: Před r. 1816, od r. 1816—1852, od 1852—1890, od 1890—1910 a od 1910—1925. Závěr z nich učiněný jest vyjádřen větou: Vzrostli jsme.

Celkem lze říci, že počet katolíků se všude zvýšil. Tak v Berlíně vzrostl počet ze 7.318 na 403.780, to jest ze 3.70 proc. na 10.03 proc., v poměru ke vzrůstu počtu obyvatelstva. Ovšem r. 1925 znamená tam oproti roku 1910 úbytek. Tehdy tam bylo katolíků jen 243.000, ale tvořili 11.73 proc. Od roku 1925 lze zna-

menatí opět zvýšení procentuální. V Brandenbursku jest snížení ještě citelnější. R. 1816 katolíků bylo 11.880, t. j. 1.09 proc., r. 1910 již 301.320, t. j. 7.34 proc., r. 1925 jen 138.403, t. j. 5.34 proc. V Sasku tvořili katolíci 1.75 proc., r. 1910 již 4.88 proc. (234.000) a r. 1925 jen 3.60 proc. (179.549). V ostatních provinciích se stav udržel, nebo i zlepšil. V Meklenbursku bylo r. 1816 katol. 0.17 proc. (800), r. 1910 však 3.17 proc. (23.590) a r. 1925 již 5.35 proc. (41.980). Třeba poznamenat, že statistiky netýkají se Erfurtu, kde katolicismus jest na rychlém postupu.

Ovšem je třeba uvážití několik okolností velice důležitých při posuzování tohoto problému. Je to na prvním místě pohyb obyvatelstva v Říši v posledních desetiletích. Církev byla nucena budovat nová střediska náboženského a církevního života, takže počet farností velice vzrostl. V Berlíně bylo r. 1890 deset farností, nyní jest jich přes 70. Provincie saská jich měla 20 r. 1852 a 90 r. 1925. Celkem bylo v Diaspoře zbudováno od r. 1925—1931 přes 100 nových kostelů.

Průměrně připadá na jednu farnost 770 věřících v Lippe, Schaunburgu a Waldecku; 6.961 v Berlíně. V Sasku jest průměr 1.404, v Hanoversku 2.494. Ovšem v katolických krajích připadá na jednu farnost počet daleko vyšší. Ostatně nebezpečí ztráty víry v Diaspoře jest rovněž vyšší. Vždyť v Pomořánsku 15 farností tvoří území téměř dvakrát tak veliké jako arcidiecése kolínská nebo Bádensko. Proto jest nesnadnější styk mezi farářem a věřícími. „Důsledkem toho jest, čtete v listě, uvolněnost mravů, pohanské projevy volného života, růst radikalismu, naprostý nedostatek katolických tradic a veliká slabost proti odpůrcům. Pravda, statistiky ukazují, že nynější stav jest lepší než v letech dřívějších: jsou lépe rozdělena jednotlivá střediska, byly založeny nové farnosti. Ale pro těžká nebezpečí, s nimiž se setkává šíření katolického učení na mnohých místech, zůstává zlepšení jen na papíře.“

Jak jest vidět, dívají se katolíci přísně na současnou situaci, ale neztrácejí naděje a chuti ku práci. Že krize brzdí rozvoj, není třeba ani podotýkat.

Msgr. Cizziano Veggian. Ve druhé polov. minulého století žili v Itálii dva význační katolíci sociologové. Jeden z nich stál na výši své tvorby, Toniolo, když druhý, Veggian, začal tvořit. Toniolo byl laik a přísný vědec. Veggian byl kněz a stal se slavným sepsáním historie sociálního hnutí nejen v Itálii, kde křesťanský socialismus se pomaleji vyvíjel než ve Francii a Německu, nýbrž i za hranicemi. Veggian, který nedávno zemřel, narodil se roku 1868, na kněze byl vysvěcen r. 1891 a již tehdy byl nadšen ideami encykliky „Rerum novarum“ nesmrtelného Lva XIII. Spolu s Caldarou a Jechinim se věnoval práci mezi dělnictvem a současně studoval historii sociálního hnutí, které skvěle popsal v knize „Il movimento sociale cristiano“, vydané r. 1899. Ale vrcholným jeho dílem jest „Storia del movimento socia-

lista contemporanea" z r. 1902, obsahující historii sociálního hnutí ve všech státech evropských tak důkladně, že dodnes se nelze bez ní obejít při studiu XIX. století a jeho proudů. Studuje v něm socialismus od revoluce francouzské až do kongresu v Lübecku r. 1901, všímaje si hlavně posledních událostí v socialistickém hnutí italském. Sám Toniolo byl nadšen tímto dílem, k němuž napsal doporučující předmluvu, zdůrazňuje netoliko důležitost faktů, které autor sebral, nýbrž i ducha, jež mluví z celé knihy, totiž „duch víry a lásky“.

Dějiny papežů nové doby. Veliký historik papežů, Ludwig von Pastor, nedokončil svého díla. Vypsati dějiny papežství od r. 1800 pokusil se ve svém díle, které vyšlo v Mnichově (Kösel-Pustet), universitní profesor z Münsteru dr. Josef Schmidlin, v „Papstgeschichte des neuesten Zeit“ (1800 bis zur Gegenwart). Schmidlin byl jistě povolán k sepsání tohoto díla jako dlouholetý spolupracovník Pastora. Sám sbíral materiál ve vatikánském archivu o papežích od Pavla III. k Piu XI., a tak se sprátně s látkou a osvojil si i metodu nesmrtelného svého učitele. Jeho dílo obsáhne několik svazků. V prvním, který vyšel počátkem března, jedná o papežích Piu VI., Piu VII., Lvu XII., Piu VIII. a Řehoři XVI. Do roka mají vyjít další dva svazky, pojednávající o pontifikátech Pia IX. a Lva XIII., a konečně o životě a činnosti tří posledních papežů, Pia X., Benedikta XV. a Pa XI. Jak ukazuje první svazek, neběží Schmidlinovi jen o historii doby, nýbrž snaží se vystihnouti působení ideje papežství ve století tak zmiňaném a složitém, jako bylo právě minulé století. Buďe to tedy dílo skutečně hodnotné. Subskripční cena na tři svazky činí 24 Mk, v plátně váz. 27 Mk.

Krise moderní filosofie. V poslední době vyšla dvě díla, která se obírají tímto tématem: „Religionsphilosophie“ od Ber. Rosenmoellera (Äschendorf, Münster, 7.70 Mk) a „Analogia Entis“ od jednoho z největších německých myslitelů, P. E. Przywary. (Verlag Kösel-Pustet, München, 8 Mk.) Ve druhé polovici minulého století rychle se šířil úpadek spekulativních věd a mluvilo se již o úplném zániku filosofie jako takové, ježto věda a vědy ji úplně nahradí. Byl to omyl a dnes můžeme již viděti výsledky tohoto omylu, které lze shrnouti v jedno slovo: anarchie. Ale zároveň lze již pozorovati obrát a jistě největší zásluhu o něj má obroda thomistické filosofie, která se projevuje na všech stranách. Rosenmoeller, autor velikého díla o náboženském poznání podle Bonaventury, vrhá ostré světlo na problém poznání Boha a důkazy o existenci Boží a ukazuje nové cesty i moderní filosofii i theologii. Ocitla-li se filosofie v minulém století na soestí, bylo to právě proto, že správně nerozlišovala. Rosenmoeller se zde nemýlí. Przywara ve své nové knize, ve které si všímá všech moderních filosofických soustav, ještě hlouběji vystihl příčiny krise moderní filosofie. Zapomněla na jednu věc, na poměr člověka

k Nejvyšší bytosti a zvolila východisko i střed nesprávný. Začíná již poznávati svůj omyl a fenomenologie jest důkazem tohoto poznávání, ovšem nedovede vybědnouti ze starých vod. Základy, položené Kantem, vězí stále pevně v půdě a racionalismus není dosud překonán. Jediná záchrana jest v návratu ke scholastické filosofii a jejím výměrům základních pravd.

Dílo o východních liturgiích. Úsilím J. Sv. Pia XI. o sjednocení církví byla vyvolána literatura velice hojná. Bez poznání není možno uskutečnit jednotu, to jest jasné, a proto s katolické strany je studováno, lépe řečeno, jsou studovány intenzivně východní pravoslavné církve. P. Salvaville jest jistě z nejlepších znalců liturgie východních církví, a to dokazuje i poslední jeho kniha, která vyšla v „Bibliothèque catholique des sciences religieuses“ (Bloudet Gay, Paris). Jest nazvána: „Liturgies orientales“ a obsahuje dvě části. Ve čtyřech kapitolách první části se všeobecně mluví o východních liturgiích, o jejich katolicitě, jejich přednostech i vadách. Ve druhé čteme o církví, o liturgických rouchách a knihách. V dodatku se autor zmiňuje o byzantském breviři a misálu a o liturgických knihách ostatních východních ritů, hlavně arménském. Východní liturgie až dodnes si uchovaly formule a ceremonie, které přejali sv. Jan Zlatoústý, sv. Basil, sv. Efreim od svaté tradice, která sahá až k dobám apoštolským. Mnohé podrobnosti liturgie latinské si vysvětlíme jediné tehdy, když poznáme liturgie východní. Proto jest tolik třeba studovati a znáti tuto liturgii. Ale i pro theologii je studium toto velice prospěšné, jak naznačil Lev XIII. v encyklice „Orientalium dignitas“ a Pius XI. v „Rerum orientalium“, který vybízí biskupy, aby byly zakládány stolice pro východní liturgii na katolických universitách a v seminářích. P. Salvaville jest profesorem v Cařihradě a ovládá dokonale svůj předmět, takže jeho kniha jest opravdu bohatou studnicí, z níž lze mnoho čerpat.

Dvě významné publikace. Katolické sjezdy německé mají již svoji tradici a jsou skutečně pro katolíky nutností. Referáty na nich přednesené obsahují hluboké myšlenky, resoluce odhlasované určují směrnice práce katolického tábora. Loni se konal sjezd, který se obíral sociálními problémy v Essenu a nyní vyšel svazek, v němž jsou obsaženy všechny řeči i resoluce. — Druhou významnou publikací jest kniha shrnující přednášky prosloušené na II. salcburském týdnu, konaném pro inteligenci. Na tomto týdnu v několika sekcích přednášeli významní učenci němečtí i cizí. Letos i přes rostoucí krisi bylo usneseno uspořádati v Solnohradu II. týden.

Dvě velká díla česká. Dr. B. Vašek dokončil své monumentální dílo: „Sociologii“, které obsahuje tři svazky. — Křížovníci s červenou hvězdou vydali nádhernou knihu o historii řádové u příležitosti 700. výročí založení řádu. Recenze o obou knihách přineseme v příštím čísle.

H l a s y č a s o p i s ů

O rostoucím zájmu o církev se rozepisuje v únorovém čísle „*Stimmen der Zeit*“ M. Pribilla S. J. „Od nějakých dvaceti let,“ píše, „se stále více mluví o Církvi. Vycházejí nejen vědecká a populární díla o ní, nýbrž i v novinách a denních rozhovorech se stále přetřásá. Připadá to, jako by nastávalo nové oživení Církve a nová touha po ní. Platí to i o těch kruzích, které touží po prohloubení církevního společenství i o těch, kteří jsou zachyceni oekumenickým hnutím a usilují o jednotu veškerého křesťanstva. Ba možno říci, že se dnes ve všech křesťanských církvích oba tyto proudy směšují. Z toho plyne snaha po poznání podstaty a smyslu Církve, studium jejího původu a historie. Jde o to, její učení a prostředky milosti účinněji uskutečňovat v náboženském a praktickém životě, ale zároveň se seznámit s pojetím jiných lidí o Církvi, spojit se s nimi a tak poněmhu hledat schůdné cesty k církevní jednotě, nebo apoň ku pokojnému, skutečnému dorozumění odloučených církví.“ Ale Pribilla vidí ještě jiné důvody toho rostoucího zájmu. „V době neklidu, ve které se rozpadly pevné formy minulosti, kdy miliony lidí, toužících po práci, jsou odsouzeni k nečinnosti a trpké bídě, jest otázka o Církvi nazírána a řešena s politické a hospodářské stránky a mnozí lidé, kteří se obracejí k Církvi, netáží se po jejím náboženském poslání, nýbrž po její schopnosti, či neschopnosti odpomoci bídě ve státě a v rodině.“

O náboženství a kultuře čteme v „*Esprit*“ hlubokou stať známého thomisty francouzského J. Maritaina. „Nejde o spor mezi humanismem a křesťanstvím, nýbrž mezi dvojím pojetím humanismu . . . pojetím theocentrickým, nebo-li křesťanským a anthropocentrickým, za které jest odpovědná renesance Rozlišuje ještě přesněji, že je třeba uvažovati správně o kultuře nebo civili-

saci, která míří k řádu přirozenému, a náboženství, jež směřuje k řádu nadpřirozenému, Království Božimu. Náboženství má cílem život věčný . . . Církev jest universální, nad národy, nad kultury, zatím co různé kultury jsou částečné a vždy nedostačující. Žádná civilizace nemá čistých rukou. Katolicism bude vždy držeti zásady a pravdy, které vládnou každé kultuře.“ Dále si klade autor jednu důležitou otázku: „Předpokládá se, že dojde ke křesťanské obrodě v moderním světě, tážeme se, jaké bude mítí formy?“ Není možné, odpovídá, obnoviti křesťanství středověké, neboť „ideál nebo mythus svobody nahradil u moderních lidí ideál nebo mythus síly ve službě Boží a ve středověku civilizace přísně žádala jednotu náboženství, kdežto dnes připouští náboženské rozdělení.“ Mimo to moderní člověk věří, že „pravda, právo, nejvyšší zákony lidského jednání jsou měnitelné.“ Je třeba nového pojetí křesťanství a Maritain určuje dvojí střed. „Stavba politicko-ekonomická zajišťující pravidelné spolužití států, z nichž by každý uznal jisté zmenšené suverenity, vybudování mezinárodní organizace v duchu spravedlnosti a přátelství . . . a krby křesťanské kultury a spirituality rozšířené po celém světě, které by přijímaly svoji jednotu mravní i politickou od duchovního středu Církve.“

Církev musí užiti i stroje. V „*La Vie Intellectuelle*“ 10. února píše Christianus o stroji, který změnil tvářnost země a končí těmito slovy: „Dělník jest otrokem stroje: je třeba, aby se stal jeho pánem. Sociální starost ustoupila požadavkům hospodářským: je třeba, aby výroba se dostala do služeb lidského života. V životě politickém jest zájem veřejný obětován zájmům jednotlivců, je třeba, aby se obnovila hierarchie hodnot. Mezinárodní vztahy jsou anarchistické; je třeba je zorganizovat, přetvořit.

Církev sama musí přizpůsobiti své metody apoštolátu novým podmínkám životním a užiti stroje k rozšíření Království Ježíše Krista.“

O zásadách Školských bratří čteme v posledním čísle „*Vychovatelských listů*“: „Velkou váhu kladli Bratří na pěstění jazyka mateřského, který byl místo latiny posunut i do prvopočátečního vyučování. Hledělo se zejména k tomu, aby čtení nebylo jenom mechanické a duchamorné, nýbrž příjemné a zůstává a musí zůstatí osou školy každého národa. Universální a totožné mohou býti jen poznatky věcné, ale rozličný bude jazyk je vyjadřující. Pokusy s metodou globální vycházejí ze snahy usnadnití žákům pochopení a zpříjemnití čtení, jako se dělo ve školách Bratří. Při školách bratrských byly zakládány dílny, kde práce manuální se stávala prostředkem vychovávacím. Srovnajme, kdy teprve u nás byly zavedeny ruční práce do škol jako samostatný předmět a kolik námitek se proti nim vynořilo od té doby. Jsou asi někde závady, které by měly býti odstraněny, aby naše ruční práce nebyly řemeslné, ale skutečně výchovné. Všechno vyučování na školách Bratří bylo názorné, praktické a hospodárné. Před Thorndikovým filosofickým pragmatismem tolik u nás velebeným zaváděli Školští bratří na příklad písemnosti z občanského života a rozumně přihlíželi k praktickým životním potřebám. Moderní metody psaní i jiných předmětů vycházejí ze situace (na příklad vánoční besídka), stanoví projekt (potřeba plakátků) a ten se pak řeší cvičením písma, návodem k úpravě a vlastním provedením. Při tom jako na školách bratrských dbáme individuality. Slabší žák více procvičuje a hlavně to, v čem chybil, schopnější žák pracuje samostatněji a podobně. Zásadou škol Bratří bylo, aby škola byla noviciátem pro život.“

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovatí o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolictví k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Ústřední záložna lidová v Praze soustřeďuje tyto naše ústavy:

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlinsko: Lidová záložna.
Holice: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Spolitevní družstvo katolického duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Mlévsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opočno: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Polička: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přeštice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoce«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Volyně: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu:

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Život

Dr. JOSEF BEZDÍČEK,
biskupský sekretář,
HRADEC KRÁLOVSKÝ.

6-7

V Praze dne 20. dubna 1933

33—1933.

Privina a jeho kostel
v Nitře.

Návrat z měst na venkov.

Kdy a jak byl sv. Václav
prohlášen za svatého.

František de Victoria.

Filosofie a věda:

České veledílo sociolo-
gické dokončeno: dílo
dra Bedřicha Vaška.

Co život dal:

Vše pro mládež.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 3.—

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

NAŠE ODBĚRATELE PROSÍME

*aby nám poukázali
předplatné na celý
ročník. Použijte slo-
ženky poštovní spoři-
telny v Praze, číslo
účtu 7994. Potřebuje-
me nutně svých peněz*

Kč 30

Objednejte si!

Dr. JOSEF KRLÍN:

B R Y N Y C H

Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota. Bethanie, Betfage, Jerusalelem. Hora Olivetská. Večeřadlo. Kalvarie. Kaifáš, Pilát, plačící ženy jerusalemské. Apoštolové, kteří v rozhodné chvíli usínají.

Ulicemi jerusalemskými se ubírá průvod, v jehož středu jest nesen kříž. Před devatenácti sty lety umíral v Jerusalemě na kříži, vztyčeném na Kalvarii, jednorozený Syn Boží. Spasitel a Vykupitel lidského pokolení. Bohočlověk. Od betlemské noci, prorývané andělským zpěvem, k večeru kalvarskému uplynulo třiatřicet let.

Betlem byl tvrdý, nepopřál místa Rodině svaté, ale jeskyně se tehdy smilovala. Jerusalelem byl tvrdší, neboť nechal umírat Ježíše na kříži mezi zemí a nebem. Zpěvu andělskému nad Betlemem odpovídal pláč Panny Marie a žen v ulicích jerusalemských.

Jest několik výrazných rozdílů i podobností mezi oběma městy. Betlem byl městem královského rodu Davidova, z Jerusalema vychází nové Království. Obě byla radostí proroků a neviditelným středem, k němuž směřují všechny předpovědi a všechna dění starozákonní. Chudoba Betlema tvořila krásný soulad a skvělý rámec chudobě Rodiny nazaretské. Nádhra Jerusalema zdaleka nebyla s to předpovědět nádheru a slávu Království, které není s tohoto světa. Jerusalelem byl hlavním městem národa vyvoleného a jeho sláva byla veliká. Betlem byl malým městečkem, o kterém by nikdo nic nevěděl, kdyby v něm nebyl nalezl zalíbení Pán. Ale Betlem jest nejen městem Zrození, jest i městem krve Neviňátek a to jej opět sblíží s Jerusalemem a životem Církve.

Město s horou Olivetskou bylo krásné, na vrcholu své slávy a zbývalo mu již jen pár dnů života. „Jerusaleme, Jerusaleme,“ volal k němu ještě Pán, slze nad ním. Ale město tvrdých srdcí neuposlechlo. A musilo vyslechnout kruté „Běda!“, které připadá jako uragan z dále letící a nesoucí smrt. „Běda vám, zákoníci a farizeové ... běda vám, pokrytci, běda vám, vůdcové slepi ... Hadové, plémě zmijí, kterak utečete před soudem pekelným?“

Do tohoto města se ubíral Ježíš Kristus se svými učedníky z Bethanie, kde zaplakal nad Lazarem, kterého miloval a jehož přivedl k životu, ač již čtyři dny tlelo jeho tělo v hrobě. Dvakrát mluví Evangelia o slzách kanoucích po lících Vykupitelových před rozhodnými dny Vykoupení a tyto slzy, k nimž za několik dnů se přidruží krvavý pot Páně, jsou předzvěstí. Matka Páně, která připutovala rovněž na svátky do svatého města, rozmnoží slzy svého přesvatého Syna. Slzy v Bethanii i slzy řinoucí se nad zničením města, jež nepoznalo, co je mu k dobrému, byly slzami lásky. Bolest měla lásku základem. Byly i základem hory bolesti, jež od Kalvarie bude ustavičně mohutnět, slzy byly prvými kapkami v řece bolesti, jež do konce věků bude protékat světem, zbarvována i červení krve.

Světlo radosti, duha jasu ruší na chvíli ten proud. Kristus posílá z Betfage dva ze svých učedníků, aby vyhledali večeřadlo, jež se stane prvním chrámem křesťanským a připravili slavnostní večeři ve čtvrtek. A sám se pak ubírá do Jerusalema. Byl to slavný vjezd Krále. „Hosanna Synu Davidovu, jenž se běře ve jménu Páně, Král židovský! Hosanna na výsostech!“ znělo ulicemi krásného města. To děti volaly, ta nejčistší stvoření vítala nového Krále a ratolesti palmové z háje, jímž před chvílí projížděl Pán na oslici, vrhaly na cestu. A v jásavém volání dospělých bylo slyšení slova o Ježíši jako spáse národa. „To jest spása naše a vykoupení Israele!“ Po celé věky v předobrazech a prorocích Bůh nastiňoval budoucí poslání svého Prvorozeného a několik málo okamžiků — u srovnání se staletými čekání — byl národ, netušící a nechápající, ještě stavěn před prorocí, které tentokrát sám pronášel. To ne-

vystupoval po schodech svatého Sionu král židovský, nýbrž Král nové říše a zdaž se nezachvěl jerusalemský chrám ve svých základech a nevracel pláče, který nad nim před krátkým časem plakal Kristus? Touha věků docházela splnění.

Jerusaleme, Jerusaleme, vyvolené město vyvoleného národa, proč jsi aspoň v tento den si neuvědomilo, co jediné je ti k záchraně?

Vjezdem Ježíše Krista do Jerusalema, vjezdem slavným jest zahajováno období nového Království. Patriarchové a svatí Starého zákona nebudou již dlouho čekat na vysvobození a věčný pobyt v Ráji, který se otvírá všem lidem. Čtvrtek ztrácí hodinu za hodinou, minutu za minutou, vteřinu za vteřinou. Slunce se schyluje k západu, obléváno červení, a dům Jana Marka jest připraven. Svátky, připomínající vysvobození Židů z Egypta, vyvrcholují. Egypt, který přijal i vrátil Prvorozeného, má tentokrát zvlášť mocnou ozvěnu. Eucharistie se zjevuje na obzoru.

Písmo jest nejprostší, když mluví o věcech nejhlubších a nejvznešenějších. Duchu Svatému, jenž inspiroval pisatele „radostné zvěsti“, třetí Božské Osobě, není nic dosti hlubokým. A když při Vtělení stojíme před nevyzpytatelným tajemstvím, jest nám sdělováno tak prostince, jako by šlo o něco obyčejného. A stejným jest líčení Pisma Poslední večeře.

V celém Jerusalemě, ve všech rodinách, pojídali beránka velikonočního, popijeli požehnaného vína a pěli žalmy. I ve Večeřadle pojídal Ježíš s učedníky svými beránka, on, který se stal Beránkem. A když povečeřeli a vypili čtyři předepsané kalichy vína, jež požehnal, nastala chvíle ukončení Starého zákona a vyšla jitřenka zákona Nového. Napřed umyl apoštolům nohy a mluvil jim o pokoře. A potom ustanovil Nejsvětější Svátost Oltářní. Její předpověď zaznamenal Miláček Páně v VI. kap. svého Evangelia a Liturgie ji přináší při mši sv. za mrtvé, kdy skutečně jde o život. Miláček Páně oznámil též prvý den jejího života.

Někdy, když při mši svaté čtu Evangelium o založení Eucharistie, se táži sám sebe, proč Církev svatá nekáže všem věřícím padnout při něm na kolena. A proč se na každý Zelený čtvrtek nerozezvučí celý svět hymnami chval a díky a nepřipojí se k hymnám pěným anděly a legiemi svatých a světic Božích ke chvále Eucharistického Krista?

Slyšme svatého Jana, který v nejpamátelnějším Večeři spočinul na Srdci Páně.

„Když pak večereři, Ježíš vzal chléb a požehnav, rozlámal jej a dav učedníkům svým, řekl: Vezměte a jezte: toto jest tělo mé. A vzav kalich, poděkoval a dal jim, řka: „Pijte z toho všickni, neboť toto jest krev má Nového zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů. Ale pravím vám: Od této chvíle nebudu píti z tohoto vinného kmene až do onoho dne, kdy jej budu píti s vámi nový v království Otce mého.“

Devatenáct století, nespočetná řada dnů nás odděluje od svaté Večeře. Ne spočítáte ani množství mši svatých na celém světě slavených. S neuvěřitelně mnohých rtů kněžských se snášela slova zázračná: „Toto jest tělo mé!“ Ustavičně ve spatostáncích na celém světě dlel a dlí mezi námi Spasitel Ježíš Kristus. A bylo by možno přehlédnouti řady zástupů, přiklekařících k oltáři, aby otevřely ústa svá a srdce svá Tomu, který přichází v podobě prostinké hostie? Bylo by možno přečísti jásavé hymny a nadšené stránky sepsané ke slávě Eucharistického Krále? Vyzpívati písně, jež složili velcí skladatelé?

Eucharistie jest životem lidí. Legie světců známých i neznámých, nepřehledné množství věřících všech věků rostoucích pro nebe se nám zjevuje jako nádherná tvrz víry a lásky kolem Hostie. V jasu Eucharistie svítí v nevýslovné kráse a síle příslib Páně: „Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa!“

*„Zbožně se ti klaním, skrytý Bože můj,
jenž pod způsobami máš zde stánek svůj;
badavý-li duch se v tebe zadívá,
všecek se ti koří, neboť umdlivá.“*

Svatý Tomáš Aquinský tak začíná svůj hymnus na Eucharistii. Jeho čistota a svatost v pokorném údivu se sklonily před Králem, jenž se spokojil podobou chleba. Ne pět tisíc, nýbrž miliardy věřících jsou nasycovány.

Propast volá propast. Láska plodí lásku. Oheň zapaluje. V ohnivý plamen lásky se mění srdce lidí, roky staletí, tvářnost země. Život věčný jest udržován ve světě ohraničeném a konečném. „Nebudete-li jísti těla Syna člověka,“ děl Kristus sám, „a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den poslední. Neboť tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec a já živ jsem pro Otce, tak i ten, kdo jí mne, živ bude pro mne. Toto jest chléb, jenž s nebe sestoupil, ne jako otcové vaši jedli a zemřeli. Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“

Velký pátek.

Ortel byl vynesena po velikém zázraku v Bethanii. Židovská velerada se usnesla přes varovný hlas Josefa z Ārimatije, Nikodema a Gamalileje, aby Ježíš Kristus byl vydán na smrt. Kaifáš dosáhl, čeho chtěl, zastitaje svoji zášť láskou k židovskému národu. „Co uděláme, protože tento člověk činí mnoho divů? Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a vezmou naše místa i národ.“ „Vy nic nevíte, ani na to nemyslíte, že jest vám prospěšno, aby jeden člověk zemřel za lid, a ne aby celý národ zahynul.“

Ježíš přicházel na poslední Velikonoce do Jerusalema. Byl přijat s plesáním. Ustanovil Nejsvětější Svátost Oltářní. Zrada Jidášova byla dokonána. Zanedlouho odejde k Otci Ježíš Kristus. Chvilu loučení s těmi, kteří se mají stát spoluzakladateli, se přiblížila. Dřevo, z něhož měl býti sbit kříž, bylo snad již dáno tesaři ke zpracování.

Ještě sedí ve Večeřadle. Oko jeho se zahledá v dál, pak spočívá s nevystihlou něhou na každém z apoštolů. Jeho slovo jhne, láme se, jeho rty se chvějí, když pronášeji něžně slova loučení: „Synáčekové, ještě maličko jsem s vámi. Budete mne hledati, a jakož jsem řekl židům: „Kam já jdu, vy nemůžete přijíti,“ tak pravím nyní i vám.“ Bázeň sevřela jejich srdce změněná v oheň lásky a v té chvíli jim Kristus sděluje nový zákon, jímž bude přetvořen svět. A hned v prvé jeho větě zvoní jedno slovo, které se stane charakteristickým znamením Říše Kristovy: Láska.

„Přikázání nové dávám vám, abyste se milovali vespolek; jako jsem já miloval vás, abyste se i vy milovali vespolek. Potom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.“

Mezi láskou a bolestí jest důvěrné přátelství, jsou jako dvě sestry, které se od sebe nerady odlučují. S velikostí lásky roste i velikost bolesti a ochota ke snášení bolesti. Kalvarie nebyla daleko od Večeřadla. Kříž bude údělem všech synů Božích.

Bylo pozdě večer, snad jedenáct hodin. Kristus dokončil svoje rozloučení a svoji Velekněžskou modlitbu a vykročil z Večeřadla a s ním věrní jeho a ubírali se na Olivetskou horu do Getsemanské zahrady. A nedlouho potom vyšel z města zrádce Jidáš s četou vojáků a služebníky od velekněží a fariseů. Kalvarie se ohlašovala. Ťíha bolesti, kterou zakoušelo Srdce Páně, byla nesnesitelná, i sahá Spasitel k nejlepšímu léku v takových okamžicích: k modlit-

bě. „*Posedte tuto, až odejda tamto se pomodlím.*“ A rmoutil se a byl teskliv. „*Smutná je duše má až k smrti,*“ postěžoval si svým třem nejdražším apoštolům a k Otci svému vysílal prosbu, jež jest proniknuta nejbolestnější úzkostí: „*Otče, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne, ale ne jak já chci, nýbrž jak ty!*“ A opět prosil a ještě úpěnlivěji: „*Otče můj, nemůže-li kalich tento minouti mne, leč bych jej pil, staň se vůle tvá.*“ Smutná byla duše Páně, ale nezlomila ho ta bolest. Celá budoucnost hříchů, urážek tížila nekonečnou tíhou a krvavý pot o ni nejlépe mluvil. Bičování, trnová koruna, kříž, rouhání se zjevovaly před jeho duševním zrakem, ale vydržel pohled na ně.

Jidáš s vojáky čekal. Nesměla býti ztracena ani chvíle.

Jest z Evangelii znám průběh hrozného umučení Páně. Jen dvě místa z nich vytrhuji, abychom pochopili tragedii Velkého pátku.

„I řekl mu nejvyšší kněz: Zapřisáhám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Kristus, Syn Boží? Dí mu Ježiš: Ty jsi řekl; avšak pravím vám: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských.“

To bylo u Kaijáše, a odtud se smutný průvod s odsouzeným a spoutaným Spasitelem ubíral do paláce Pilátova. Nastalo nové vyšetřování, při němž Pilát položil Ježiši Kristu otázku: „Ty jsi král židovský?“ A Ježiš po vyhybavé odpovědi: „Sám-li od sebe to praviš, čili jiní pověděli ti o mně?“ dává kategorickou odpověď: „Království mé není z tohoto světa. Kdyby z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji bránili by, abych nebyl vydán židům; ale království mé není odtud. ... Ano, já jsem král. Já jsem se k tomu narodil, a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo jest z pravdy, slyší hlas můj.“

Syn Boží a Král byl postaven před soud.

Privina a jeho kostel v Nitře

Pokud na základě různých náznaků můžeme proniknouti hustou clonou, která zahaluje počáteční dějiny Slovanů usadivších se na území dnešní naší republiky, zdá se aspoň tolik jisto, že zprvu tu sídlilo mnoho různých kmenů, ovládaných svými náčelníky, vévody. Rozpínavostí jedněch podléhali druzí a tak započal sjednocovací proces, který po delším průběhu končil tím, že silnější a útočnější kmen odstranil postupně vládce svých sousedů a panoval jim potom na jejich hradištích, slučuje svá původní sídla s jejich územím v jeden celek. Na Moravě započal tento vývoj asi dříve než v Čechách a také tu snad i rychleji probíhal, takže za Mojmíra kolem r. 830 byl už v podstatě ukončen. Zvídáme už jen o jediném knížeti, kterého Mojmír vypudil: byl to Privina, k jehož panství patřila Nitra. Stalo se tak asi v letech 833—36*) a tím bylo asi dokonáno sjednocení drobných slovanských kmenů, sídlících na území dnešní Moravy a Slovenska.

Zdá se, že se křesťanství v našich krajích šířilo ještě dříve, než byl ukončen tento sjednocovací proces. Aspoň shledáváme zprávu, že r. 845 bylo v Německu pokřtěno 14 boemanských vévodů s průvodem,²⁾ což se nejspíše týká náčelníků kmenů v Čechách usedlých, kteří asi proti rozpínavosti středního kmene demonstrativním křtem hledali posily u Ludvíka Němce. Udané číslo nasvědčuje nejen početností kmenů, nýbrž i tomu, že sjednocení nebylo dosud dokonáno.

O Moravě a Slovensku není tak jasných dokladů, ale přece jen lze tušiti něco podobného. Lid sídlil i tu zprvu většinou ve větších shlucích na hradištích. Přísně podroben vévodovi, nemohl býti jiného náboženství a proto také nemohl přijmouti křesťanství, dokud se náčelník nestal křesťanem. Zvláště na hradištích, ve vázané společnosti, nemohlo se dříve ujmouti křes-

1) V. Novotný, České dějiny I. 1., Praha 1912, str. 293.

2) Annales Fuldenses c. 35. Monumenta Germaniae historica. Scriptores I., str. 364.

řanství. Naopak zase, jakmile byl pokřtěn vévoda, rozšířilo se křesťanství na hradišti anebo v celém kmeni, neboť lid nejen následoval, nýbrž byl nucen následovati svého vůdce. Nevíme, zdali Mojmir byl již křesťanem. Ujalo-li se však v jeho době křesťanství na Moravě působením misionářů vlášských, řeckých a německých, jak nás slovanská legenda Konstantinova zpravuje, událo se tak, jak jména různých misí naznačují, nejspíše na různých také místech, a tudíž i v době nesjednocených dosud kmenů působením jejich vůdců, různými misemi pokřtěných. Možné je též, že po různu na staré Moravě i na starém Slovensku sídlili křesťané, kteří byli cizího původu. Tak se u nevzdělaných dosud kmenů usazovali různí obchodníci, zabývající se dovozem i vývozem, jako Samo v Čechách, anebo byl kníže nucen povolati si potřebné odborníky, kteří by mu byli radou i skutkem nápomocni ve styku s mocnými a vzdělanými národy západními, ať už v diplomatickém jednání a dopisování anebo ve vojenském výcviku lidu v době hrozících válek. Je tudíž dáno mnoho možností, jak tu a tam na Moravě zakotvilo křesťanství nejen před příchodem sv. Cyrila a Metoděje, nýbrž i předtím ještě, jednak vlivem misionářské činnosti arcibiskupa salcburského a jeho sufragánů, biskupů pasovských a řezenských, jednak i přistěhováním a usídlením cizinců.

Hlavním pramenem pro poznání počátků křesťanství na Moravě a na Slovensku je spis zvaný *De conversione Bagoariorum et Carantanorum libellus*.³⁾ Anonymní autor vypravuje, že Karel Veliký r. 796 po porážce Avarů svěřil biskupům salcburským duchovní správu nad Huny a Slovany, zbylými ve východní Panonii, což r. 803 v Salcburku navždy potvrdil. R. 798 stalo se salcburské biskupství arcibiskupstvím a střediskem misí jak mezi Karantany v dnešním Korutansku, tak v oblasti odtud na severovýchod ležící, kam se v místa Huny opuštěná nastěhovali Slované (*Sclavi vel Bagoarii*). Karel tu ustanovil pomezní hrabata, jimž byli poddáni slovanští národové, mezi nimiž sídlilo mnoho franckých statkářů. Posléze byl tu hrabětem Ratbod. Salcburští arcibiskupové vykonávali nad tímto územím církevní pravomoc.

V letech 833—36 vypudil, jak již bylo řečeno, moravský kníže Mojmir knížete Privinu. Ten se nejprve utekl přes Dunaj k Ratbodovi, který jej ihned představil Ludvíku Němci (*qui statim illum praesentavit domno regi nostro Hludowico*). Výraz ten znamená podle karolinského způsobu mluvy, že Privina byl Ratbodem uveden před Ludvíka Němce. Nevíme, kde se tak stalo, a při pohyblivosti královské residence nelze to ani určit. Rozhodně není důvodu předpokládati, že se tak stalo v Řezně, třebaš tam Ludvík sídlíval. Na královský rozkaz byl Privina vyučován v křesťanské víře a pokřtěn v kostele sv. Martina v Traismauern, přináležejícím, jak anonym zdůrazňuje, k salcburské diecési, aby bylo zjevno, odkud jeho křesťanství pochází. Privina pobyl nějakou dobu se synem svým Kocelem u Ratboda, ale znepráteleliv se s ním, prchl k Bulharům a odtud k chorvatskému knížeti Ratimarovi. Když potom r. 838 Ratimar uprchl před Ratbodem, blížícím se s bavorským vojskem jej zahubit, utekl se Privina přes řeku Sávu ke korutanskému hraběti Salachonovi, který jej smířil s Ratbodem. Posléze získal si i přízně Ludvíkovy, který mu propůjčil léno v dolní Panonii při řece Sále. Území to bylo mu definitivně darováno Ludvíkem Němcem v Řezně dne 12. října 847, když předtím, roku 846, získal od Ludvíka 100 mansů při řece Valchau. Byl to tudíž přátelský poměr k Ludvíku Němci, který dopomohl Privinovi opět k moci. Privina postavil si v lesích a bažinách pevný Blatenský hrad, též Mosapurk zvaný, a na různých místech své země zbudoval mnoho kostelů, které byly pod pravomocí salcburských arcibiskupů a jimi svěceny. Ve svém údělu stavěl kostely i jeho syn Kocel. Privina byl štědrým příznivcem německých institucí církevních. Tak podaroval bohatě půdou arcibiskupství salcburské, kostel frisinský i klášter dolnoaltaišský.*) Naposled sledáváme Privinu v Řezně dne 20. února 860. Roku 861 byl zabít Moravany a vlády se ujal Kocel.

Nedlouho potom začali však na Moravě působiti slovanští věrozvěsti Cyril a Metod. Kocel si je oblíbil snad více než německé misionáře, k nimž otec jeho, Privina, silně lnul, jak z uvedených darování do Němec je patřno. Snad si Kocel přál odpoutati se od svazků německých, jimiž byl otec jeho z doby Ludvíka Němce silně poután, snad samí věrozvěsti stáli o to, aby slovanský lid v Kocelově území byl přidán k jejich misijní oblasti. Pravé příčiny se tu nedopátráme. Tolik je jen jisto, že se Cyril a Metod na cestě do Říma zastavili u Kocela.

³⁾ *Monumenta Germaniae historica*, Script. IX., str. 6—14.

⁴⁾ Viz *Novotný*, str. 314.

Výsledek úrad bylo záhy viděti. R. 869 vrátil se z Říma Metod, vyhlédnutý za biskupa moravského, s bulou papeže Hadriána II. (867—72), adresovanou nejen moravskému panovníku, nýbrž i Kocelovi. Kocelovo území, na které si už jako na část své diecése (archipresbyterát), činili nároky arcibiskupové salcburští, bylo papežem přiřčeno biskupu moravskému, a Metodova posice vůči Salcburku se ještě více upevnila, když byl následujícího roku na žádost Kocelovu papežem Hadriánem II. ustanoven arcibiskupem panonským. Zdálo se, že církevní správa Kocelova území je po 75 letech pro Salcburk ztracena, ale přece jen bylo se pokusiti o zvrácení nového teritoriálního rozdělení diecésního.

V té době, to jest asi r. 871, vznikl zmíněný anonymní spis, jehož cílem bylo upozorniti příslušná místa, především papeže, na křivdu spáchanou na arcibiskupech salcburských tím, že činností Metodějovou byla přerušena jejich církevní správa Kocelova území a toto dokonce že bylo přiděleno Metodějovi. Za tím účelem anonym nesmírně vynáší zásluhy arcibiskupů salcburských o zmíněné území a jistě je i nad míru zveličuje. Proto dlužno s velikou rezervou přijímati veškeré pozitivní údaje svrchovaně tendenčního spisu stranického přespříliš arcibiskupům salcburským, ale naopak zase anonymovo mlčení o věcech salcburským arcibiskupům prospěšných může za daných okolností býti důkazem, že jich nebylo.

Dříve ještě, než začal vypravovati o hlavním kostele P. Marie, který Privina na novém hradě při řece Sale postavil, zmiňuje se anonym, že salcburský arcibiskup Adalram kdysi za Dunajem Privínovi na jeho statku, na místě zvaném Nitra, posvětil kostel (*cui quondam Adalramus archiepiscopus ultra Danubium in sua proprietate loco vocato Nitrava consecravit ecclesiam*). Datum posvěcení je vymezeno trváním arcibiskupského úřadu Adalramova, t. j. mezi 1. prosincem 821 a 4. lednem 836 a blíže je nelze bezpečně určití. Proto také nelze říci, že by právě letošní rok byl přesně jedenáctistým výročím tohoto kostelního svěcení, nýbrž oslavujeme pouze přibližně jedenácté výročí této památné události, která se mohla státi buď o něco dříve, či také později.

Praví-li anonym, že kostel byl posvěcen Privínovi, není tím řečeno, že Privina tehdy byl již křesťanem, nýbrž dán je pouze výraz panujícím nazírání právně-vlastnickému, podle něhož kostel patřil tomu, komu patřil hrad anebo statek, na němž kostel stál. Naopak na základě anonymova obšírného líčení života Privinova vyplývá zcela jasně, že Privina byl dosud pohanem v době, kdy mu arcibiskup Adalram v Nitře posvětil kostel, neboť byl pokřtěn v Traismauern teprve později, když už opustil své původní území, v němž ležela Nitra. Předpokládati, že se snad ještě jednou po křtu vrátil do Nitry, nejsme ničím oprávněni a také to odporuje sledu událostí, líčenému anonymem.

Komu byl tedy určen nitranský kostel Privinův? Odpověď není snadná, ba bezpečně není ani dosažitelná. U národů, kteří se neusadili na území bývalé římské říše rozptýleně mezi lidem již křesťanským a kteří následkem toho nebyli pozvolna získáváni křesťanské víře stykem s tímto obyvatelstvem a jeho kněžstvem, šířilo se křesťanství zpravidla tím způsobem, že byl nejprve pokřtěn kníže, jehož potom následoval lid, jak vidíme na př. u Čechů, u Sasů, ba i u samotných Franků, kteří na území římské pronikli. Nebyl-li dosud pokřtěn Privina, jak bezpečně vyplývá z vypravování anonymova, nebyl dosud asi křesťanským ani jeho vlastní lid. Tolik samostatnosti neměl, aby mohl o náboženství o své újmě jinak rozhodovati než jeho kníže, tím méně pak, když na hradištích sídlil ve shlucích, kde by takový počín nezůstal utajen a nebyl ani možný. Pokud v té době lid sídlil už také odloučeně mimo hradiště, na př. na statecích, nejsme dostatečně informováni. Ve větší míře nelze ještě takové rozptýlení předpokládati. Než otázkou tou není třeba se tu zabývatí, neboť jde o Nitru, která byla jistě hradem. Nelze sice vyloučiti různé a neznámé cesty, jimiž mohl před svým knížetem ke křesťanství dospěti Privinův lid, anebo aspoň část jeho, ale na základě toho, jak se jinde, a zvláště v sousedství, šířila víra, nejsme dostatečně oprávněni usuzovati, že vlastní Privinův lid byl křesťanský v době, kdy Privina byl ještě pohanem.

Také nelze předpokládati, že by salcburský pramen stranicky kladl Privinův křest teprve na salcburské území (Traismauern) a na pozdější dobu, než se tak skutečně stalo. Šlo-li mu o líčení salcburských zásluh, mohl u příležitosti návštěvy Adalramovy křest Privinův klásti do Nitry. Neučinil-li toho, jest i stranickému spisovateli věřiti, že se křest teprve později udál v Traismauern.

Existenci křesťanského obyvatelstva pod pohanským knížetem Privinou v Nitře lze vysvětliti různými způsoby. Především je nutno uvědomiti si pro všechny možné případy, že anonym nepraví, že Privina byl Mojmiřem vyhnán právě z Nitry, nýbrž že se zmiňuje jen o tom, že Adalram posvětil Privinovi kostel *in sua proprietate loco vocato Nitrava*. Praví tudíž pouze, že Nitra patřila k panství Privinovu, jako později v Panonii uvádí kostely *in proprietate Chazibonis* atd., ale netvrdí, že byla Privinovým sídelním a hlavním hradem. Podle polohy a pozdějšího významu Nitry nutno tam ovšem i v časně době předpokládati hrad, který mohl, ale nemusil býti původním, vlastním a hlavním hradem Privinovým. Dále jest na zřeteli míti, že anonym pozdější hlavní sídlo Privinovo při řece Sale (Mosa) jmenuje *munimen, castrum, civitas*, tedy opevněný hrad, kdežto v Nitře je pouze Privinova *proprietas*, vlastnictví, panství, statek. Při líčení panonských poměrů je anonymovi *proprietas* také něco jiného, než Mosapurk. Význam tohoto rozdílu nelze při Nitře zajisté upřilišovat, neboť může býti důsledkem autorovy neinformovanosti, avšak nelze ho ani nedbatí při zkoumání různých možností. Vyplyne z toho několik eventualit.

Předně je možné, že výrazem *proprietas* je míněn vlastní nitranský hrad, ať už byl jakéhokoliv založení, který byl i Privinovým původním, hlavním a vlastním sídlem. V tom případě by bylo těžko předpokládati, že na vlastním Privinově hradě jeho přímí podaní by byli křesťany a on pohanem, ale není vyloučeno, že na hrad byli pohanským knížetem povoláni křesťanští cizinci k službám, na něž domácí lidé dosud nestačili, na př. obchodním, diplomatickým a vojensky-organisačním. Pro ně byl potom postaven kostel, který Adalram posvětil.

Dále je možné, že na rozdíl od vlastního nitranského hradu, který by jmenoval *civitas* anebo podobně, anonym výrazem *proprietas* míní statek nablízku hradu stojící, nějaký dvůr nebo jakési podhradí. Ani tu nelze předpokládati poddaný lid jiného náboženství, je však možné, že se tu usadili cizí křesťanští obchodníci, pro něž byl kostel zbudován. Vzhledem k tomu, že kostel světil arcibiskup salcburský, mohlo v obou případech jíti pouze o cizince ze západu příslé, t. j. o Němce.

Konečně není vyloučena ani třetí možnost, že na hradě v Nitře zprvu sídlil jiný vévoda, který přijal křesťanství a po něm i jeho lid, kdežto Privina vlastně byl knížetem kmene, jinde sídlícího, snad vzdáleněji na východ, kam neproniklo dosud křesťanství, ze západu šířené německými misemi. V době sjednocování kmenů podařilo se vítěznému Privinovi nastoupiti na místo křesťanského knížete nitranského a zmocniti se jeho hradu a území, čímž se, ač pohan, stal knížetem nad lidem křesťanským, jemuž byl zmíněný kostel postaven. Výklad takový je sice možný, avšak je složitější předcházejících a proto méně pravděpodobný.

Všechno to jsou pouze možné dohady, neboť vlastní skutečnost zůstane nám už navždy ztajena pro nedostatek zpráv. Pokud jedinému historickému prameni můžeme věřiti, je jisto jen tolik, že Adalram posvětil Privinovi na jeho panství v Nitře kostel v době, kdy Privina byl ještě pohanem. Poněvadž na rozptýlené usazení, v němž by se poznenáhu ujímalo křesťanství, při hradě Nitře pomýšletí nemůžeme, dlužno na základě tehdejších poměrů usuzovat, že kostel nebyl určen pro vlastní lid Privinův, který byl s ním stejného náboženství, nýbrž nejspíše pro usídlené tam křesťanské cizince, anebo, což je méně jisté, pro slovanský lid, Privinou podmaněný, který podle dřívějšího svého knížete přijal křesťanství. První možnost potvrdí ještě několik náznaků, které budou uvedeny níže.

Další otázkou je, jaké byl povahy Privinův kostel v Nitře, hlavně byl-li kamenný a zděný, či pouze dřevěný. Zhodnotíme-li podle tehdejších poměrů skrovné údaje anonymovy, nabudeme i tu poněkud světla.

Křesťanské misie ve střední Evropě stavěly zpravidla dřevěné kostely, hlavně když začínaly činnost v některém území.⁵⁾ Věc ta vyplývá nejen z různých svědectví, nýbrž i z povahy věcí. Poněvadž se křesťanská bohoslužba nekonala na volném prostranství, byl kostel tím, co bylo v misii nejdříve a nejrychleji postavití nejen jako shromaždiště věřících, nýbrž i jako viditelné znamení nové víry. Misionáři, sotvaže přišli na některé místo, nemohli započínati zdoluhavou stavbu kostela z kamene, i když měli po ruce vhodné síly, tím méně pak, když jich neměli u kmenů neznalých zděné stavby. Proto byly misijní kostely stavěny ze dřeva.

⁵⁾ Stran podrobností poukazují k prvním kapitolám svého pojednání „Václavova rotunda svatého Víta“ ve Svatováclavském sborníku (vyšlo též jako zvláštní otisk knižně, Praha 1933).

Jinak než v zemích, kam římská moc a správa nedospěly, měla se věc na území bývalé římské říše. Tam se zachovaly až do začátků středověku zděné kostely, které bývaly upravovány, ba místy udržela se i schopnost stavěti z kamene. Tu nelze tudíž ani v této době zděné kostely vylučovati. Tíže je však určití, kde stály. Různé náznaky dovolují dohadovati se toho, zda který kostel byl z kamene. Tak na př. zděné kostely byly zpravidla slavnostně svěceny, t. j. za velikých obřadů pomazal je biskup křížem a současně posvětil budovu kostelní i její hlavní oltář, do něhož zaldil ostatky svatých. Zároveň byl zděný kostel zasvěcován některému svěťci, čímž nabyt titul, zpravidla onoho svěťce, jehož ostatky byly do oltáře uloženy. Den slavnostního svěcení byl velikým svátkem, jehož výročí se každoročně světilo, takže datum svěcení zůstávalo známo.

Naproti tomu nemávaly dřevěné kostely často ani pevného oltáře. Kněz si do nich přinášel přenosný oltářik, jichž se nám i z této doby dosti zachovalo. Proto nemával takový kostel zhusta ani titul. Býval sice svěcen, avšak prostým způsobem, který bychom dnes nazvali požehnáním. Stačilo dokonce, že tu biskup obětoval mši sv., po př. za modlitby pokropil jeho stěny, aby byl prostý dřevěný kostel považován za posvěcený. Mnohé dřevěné kostelíky byly spíše oratoře, než kostely. Naopak mohl zase i biskup ve významnějším dřevěném kostele pomazati a posvětit pevný a zděný oltář (nikoliv však dřevěnou budovu). Den tohoto úkonu zůstával v paměti a býval považován za svěcení kostela. Významnější dřevěné kostely mívaly i tituly.

Zdálo by se na první pohled, že podle těchto známek nelze rozlišiti kamenné kostely od zděných, neboť některé známky mohou býti společné. Často by to zajisté nebylo možné, než v daném případě nutno vzíti v úvahu stranické zaujetí anonymovo, který činí, co může, jen aby na úkor slovanských věrozvěstů vylíčil činnost arcibiskupů salcburských. Kdyby byly kostely Privinou a Kocalem postaveny z kamene, neopomenul by to udati, vypravoval by o ostatcích do oltářů uložených, znal by den svěcení atd. Za těchto okolností je mlčení anonymovo až příliš výmluvným svědectvím, že při svěcení panonských kostelů šlo pouze o dřevěné stavby, z nichž některé sice měly titul, jiné zřízeného kněze, anebo známý den svěcení, ale kde u žádného kostela anonym nemohl shledati *všechny* tyto známky, jimiž by se vyznačoval zděný kostel, který by nadto označil jako takový, jak hned vysvitne z příkladu, který bude uveden.

Určení tehdejších kostelů bylo různé. Na hradištích byly hlavní kostely, t. zv. vlastnické, poněvadž byly pánovým majetkem. K nim patřili všichni poddaní, takže jen v hlavním kostele se jim dostávalo slavnostního křtu a pod. Takových kostelů bývalo velmi málo a obvod příslušejících křesťanů býval vymezován. U hlavních kostelů nutně byl vždy zřízen kněz. Vedle hlavních kostelů existovaly i kostely podružné a venkovské, které nemávaly vždy zřízených kněží. Docházeli tam jen příležitostně, zvláště do oratoří ve venkovských statcích a dvorcích.

Podle těchto poznatků možno nyní zhodnotiti anonymovy údaje. Pouze o jediném kostele naznačuje, že byl zděný, neboť mluví o zednicích, kteří byli ke stavbě poslání ze Salcburku. Byl to kostel sv. Hadriana na hradě v Mosapurku, kostel podružný, neboť hlavním kostelem byl tam kostel P. Marie. Udání anonymovo nevzbuzuje však důvěry, neboť obsahuje rozpory stran stavebníka a neudává, kdy byl kostel vysvěcen, ani neuvádí zřízeného kněze (mluví pouze o officiu), ač u jiných významných kostelů anonym tak činí. Kdyby byl kostel sv. Hadriana tak vynikající, jak se anonym snaží jej líčiti, byl by se stal hlavním kostelem a byl by slavnostně posvěcen, pročez by anonym znal datum svěcení. Podezřelá snaha vychváliti co nejvíce podružný kostel sv. Hadriana v Mosapurku dává tušiti, že jde o tendenční výmysl stranického autora, který poukazem na péči salcburských arcibiskupů o kostel sv. Hadriana chce jim nakloniti papeže Hadriana II., aby mohli znovu získati ztracené území. Proto nelze se ani v tomto případě bezpečně domnívati, že kostel sv. Hadriana byl skutečně zděný.

U ostatních kostelů, jichž dohromady 32 anonym vypočítává, není sice vyloučeno, že ten či onen byl z kamene, neboť některé stály na bývalém římském území, ale podle všech náznaků přece jen většina z nich byla ze dřeva. Byly to méně významné kostelíky, jichž den svěcení anonym obyčejně ani nezná, které většinou neměly vymezených obvodů, ani zřízených kněží, ba zhusta ani titulů. Téměř bezpečně se můžeme dohadovati, že dřevěné byly kostely, které nemají ani jediné z těchto vlastností. Některé z nich jsou dokonce pojmenovány nikoliv

podle světců, jak bychom čekali, nýbrž laickými jmény svých majetníků, většinou německých, a tato jména kostelní stala se i jmény místními. Tak na př. *Isangrimeschirichun* anebo *Ota-chaeschirichun* (něm. Ottakarskirchen) znamená tu místo, v němž je kostelík žádnému světcí nezasvěcený a proto pouze podle majitele půdy jakožto vlastníka označený, spíše oratoř venkovského statkáře, která byla dřevěná právě tak jako jeho statek. Zděný kostel by byl slavnostně posvěcen a měl by titul.

Přistoupíme-li, vyzbrojeni těmito poznatky, ke zkoumání poměrů daných v Nitře, vysvitne tu, že anonym u Privinova nitranského kostela nezná ani den svěcení, který zůstával velikým svátkem, pročež byl zaznamenáván, ani neví posvátný titul kostela, ani neuvádí zřízeného tam kněze, ani neurčuje přidělený jemu obvod, jak činí naopak později právě u knížecích a hlavních kostelů Privinových a Kocelových v Panonii. Dlužno se tudíž domnívat, že Privinův kostel v Nitře bylo pouze malé a málo významné dřevěné oratorium, které proto ani nebylo slavnostně biskupem svěceno, nýbrž jen prostě požehnáno, které nemělo ani titulu, ani pevného oltáře, podle jehož ostatků by bylo zváno, a jehož den svěcení, protože šlo o prosté požehnání, nebyl ani v salcburských aktech zaznamenán, pročež jej nemohl uvést anonym, jenž jinak, kde může, taková data uvádí patrně na základě salcburských archivů. Poněvadž při kostele nebyl zřízen kněz, jehož by anonym určitě jmenoval, aby zdůraznil dílo arcibiskupů salcburských, jest se domnívat, že tam kněz pouze příležitostně celebroid. Poněvadž nebyl vymezen obvod území ke kostelu příslušejícího, jako se stalo u pozdějších hlavních kostelů Privinových a Kocelových, vyplývá jasně, že nitranský kostel Privinův neměl povahu hlavního kostela vlastnického. Byla to dřevěná bezejmenná modlitebna, kterou Privina v Nitře dal či dovolil postavit křesťanům, kteří nebyli jeho vlastními a původními poddanými a kteří tudíž mohli být jiného náboženství než Privina sám.

Uvážíme-li tendenční zaujetí anonymovo, který takřka nad síly své vynáší dílo salcburských arcibiskupů, není pochybnosti, že by byl uvedl vše, čím by mohl význam nitranského kostela povznést a tím i zveličiti zásluhy salcburských arcibiskupů. Nečiní-li toho, lze jen uzavírat, že jde o naprostou dřevěnou modlitebnu, která ani po stránce stavební, ani po stránce církevně-organisační neměla zvláštního významu.

U kostelů svěcených v pozdějším území Privinově a Kocelově při řece Sale podotýká anonym, že arcibiskupové salcburští je světili „*potestative*“, t. j. podle své biskupské a diecéšní pravomoci, právě aby ukázal, jaká křivda se jim stala, když tam nyní svou pravomoc vykonávat nemohou. U Privinova nitranského kostelíka anonym toho slova neužívá, ač v době sepsání Nitra rovněž patřila pod pravomoc Metodovu. Dále připojuje anonym významně zmínku, že Nitra leží za Dunajem (*ultra Danubium*). Zdálo by se, že všim tím chce říci, že v době Adalramově Nitra formálně nepatřila k salcburské diecési a pod pravomoc jejich arcibiskupů, nýbrž že tu za Dunajem arcibiskup světil v misijním území, dosud nikomu zákonně nepřiděleném, a tudíž nikoliv podle své diecéšní pravomoci.

Než měl-li právo světit kostel, měl asi tehdy také právo ustanoviti při kostele kněze a určití mu příslušející obvod. Nic nás neopravňuje usuzovati, že arcibiskup Adalram sám při své cestě do Nitry, jejíhož vlastního účelu neznáme, šířil křesťanství a křtil slovanský lid; naopak, neustanovil-li při kostele ani kněze, jak salcburští arcibiskupové činili u hlavních kostelů Privinových a Kocelových v Panonii, jest se domnívat, že s kostelem zvláštní misijní činnost spojená nebyla, neboť tendenční apologeta pastorační činnosti arcibiskupů salcburských neopomenul by náležitě podtrhnouti tuto jejich velikou zásluhu na vlastním území Metodově.

Nešlo tudíž o šíření víry mezi Slovany-pohany, nýbrž o obec, která už byla křesťanskou, v níž snad dokonce byl už kněz, anebo k níž občas odjinud docházel. Všechno to nasvědčuje opět cizinskému inkolátu, za jehož okruh se tehdy víra nemohla šířiti. Proto opouští arcibiskup Nitru, aniž co jiného pořídil, než posvětil kostel.

Privinův dřevěný a bezejmenný kostelík v Nitře dlouho asi nestál. Můžeme tak souditi podle toho, co se dalo na jiných místech a zvláště hradištích. První misijní kostely bývaly jen jakýmsi provisoriem. Ujalo-li se křesťanství a rotl-li počet věřících, bývaly často zanedlouho místo malých dřevěných kostelů stavěny kostely prostornější, někdy zděné. Na hradech bývalo stavěno hned v rané době křesťanství i více kostelů, tak na př. na Budči shledáváme už v rané době dva a v Mosapurku a v Praze dokonce tři kostely. Není na místě zkoumati zde toho při-

činy; budiž poukázáno jen k tomu, že první kostel, často už záhy, nestačil a že hrad nemohl na delší dobu zůstat bez kostela. Prvotní kostel nesměl býti zbourán, dokud nový kostel nebyl vystavěn, což si u zděného kostela vyžádalo delší doby. Poněvadž pak bylo zásadou, že žádný kostel nemá zajíti, býval potom i prvotní kostel obnovován, po př. stavěn z kamene, takže shledáváme na hradech již v prvních jejich dobách křesťanských dva i více kostelů, podmíněných ovšem také věcnou potřebou, o jejíž povaze netřeba tu se šířiti.

Pro úvahu o dalších osudech Privinova kostela je směrodatnou skutečností, že roku 880 bylo v Nitře zřízeno biskupství, při čemž se biskupem stal Šváb Viching. Z toho následuje, že už před tímto rokem musil býti v Nitře větší počet křesťanů a kostel s duchovenstvem.

Zkoumejme především, jaký tu stál tehdy kostel. Je docela dobře možné, že se Privinův kostel udržel až do doby Vichingovy, ba je to dokonce pravděpodobné, vždyť jde jen asi o 50 let, ale zdá se býti naprosto vyloučeno, že by se Privinův kostel stal Vichingovým kostelem stoličným. Primitivní, bezejmenný a dřevěný kostel Privinův nemohl postačiti požadavkům kladeným na kostel biskupský. Z toho následuje, že byl v Nitře buď už před zřízením biskupství postaven jiný a větší kostel, buď náhradou za kostel Privinův anebo spíše vedle něho, anebo že teprve biskupu Vichingovi Svatopluk na svém hradě postavil stoličný kostel, jak se často dalo i jinde, když tam bývalo zřízeno biskupství. Přesnější odpověď není možná. Titul biskupského kostela Vichingova není bezpečně znám, o čemž ještě níže bude zmínka.

Zřízení biskupství v Nitře poukazuje dále k tomu, že tam už před r. 880 byl větší počet křesťanů, neboť biskupství by za daných poměrů nebylo zřizováno v místě, kde větší počet obyvatelstva nebyl dosud získán křesťanské víře. Již r. 863 dlužno tu předpokládati křesťanského knížete Svatopluka. Poněvadž první zmínku o křesťanech v Nitře shledáváme kolem r. 830, je na snadě domnívatí se, že křesťanská obec, kterou tu asi 30—40 let později shledáváme, souvisela s obcí, již Adalram světil kostel, čili že křesťanství v Nitře i po vyhnání Privinově už nevytizelo, což je snadno možné, neboť Privina tehdy křesťanem nebyl a křesťanství tudíž na něm nezáviselo. O nitranských křesťanech kolem roku 830 zdálo se nejpravděpodobnějším předpokládati, že šlo o cizince, nejspíše Němce, jimž arcibiskup salcuburský posvětil kostel. Podivuhodnou shodou shledáváme, že už roku 870 byla Nitra středem germanofilské strany ve velkomoravské říši.⁶⁾ Z Nitry vzešel tehdy proti Rastislavovi a Metodějovi odpor Svatopluka, spojeného s Franky, bylo nejvíce pocítováti vliv latinsko-německého duchovenstva, jehož středisko tu patrně bylo, pročež se i právě zde stal r. 880 Viching biskupem. Tato mocenská poloha německví v Nitře posiluje pravděpodobnost svrchu uvedeného dohadu, že Privinův kostel r. 830 byl určen pro německý inkolát, který se tu udržel až do dob Svatoplukových a Vichingových. Potvrzuje to i povaha Privinova. Bez předběžných dobrých styků s Němci nebyl by jej přijal Rathod a nebyl by jej představil Ludvíku Němci, od něhož, ač cizinec, získal území, za nímž do Řezna cestoval, s nímž zůstal až do smrti v dobrých vztazích, právě tak jako s německými arcibiskupy, biskupy i kláštery, právě na rozdíl od svého syna Kocela, který naopak přilnul k slovanským věrozvěstcům, ať již z vnitřní náklonnosti, či spíše z politických záměrů, usilujících o rozvázání pout vízických k Německu.

Dal-li Privina či dovolil-li pouze r. 830 Němcům v Nitře usedlým postaviti kostel, nelze to v té době chápati jako projev nějaké liberální tolerance náboženské. Něco takového doba neznala. Nutno uzavíratí, že Privina, aspoň do jisté míry, již tehdy pochopil význam křesťanství a západnické kultury, pročež nestál v cestě náboženskému kultu oněch cizozemců, kteří mu byli užiteční a potřební buď jako intelektuálové, prostředkující styk se západem, anebo jako obchodníci pro dovoz i vývoz. Sám se křesťanem nestal, právě tak jako jím tehdy nebyl ani Mojmir, který se rovněž neuzavíral vlivům křesťanského západu.

Některé zpětné soudy na povahu Privinova kostela nitranského dovoluje i další historie kostelů na nitranském hradě. Jak upozornil podle Chaloupeckého již Mencl,⁷⁾ zná nejstarší uherská legenda o sv. Zeorardu-Ondřeji a Benediktu, napsaná v letech 1064—70, v Nitře basiliku sv. Jimramu zasvěcenou, v níž podle zprávy z r. 1158 byli pohřbeni oba zmínění svatí. R. 1111 připomíná se po prvé v Nitře kostel pod titulem všech těchto tří světců, Jimrama, Ondřeje a Benedik-

⁶⁾ Viz *F. Dvorník*, *Les Slaves, Byzance et Rome*. Paris 1926, str. 263.

⁷⁾ *J. Böhm a V. Mencl*, *Výzkum na hradě nitranském 1930—1931*. Zvl. otisk z *Památek archeologických XXXVII.*, 1931, str. 5.

ta.⁸⁾ Z toho následuje, že nejméně v polovici XI. století existoval v Nitře kostel sv. Jimrama, jehož titul byl po přenesení zmíněných nových, r. 1083 kanonisovaných světců rozšířen. Čím byl tento kostel?

Nepřihlížíme-li k místním nálezům, o nichž hned bude řeč, nelze vyloučit, že byl kostelem Vichingovým. Název nasvědčuje tomu, že posvěcení je závislé na řezenské diecési, kde byl sv. Jimram diecésním světcem a patronem, jak už podotkl Chaloupecký. Právě v těchto dobách bylo příznačné, že misie roznášely kult a tituly svých diecésních světců anebo obecných svatých, nikoliv však světců sousední diecése. Nalézáme-li v Nitře v polovině XI. století kostel sv. Jimrama, který tam mohl i dříve existovat, jest se domnívat, že byl posvěcen někým z Řezna, anebo aspoň někým, kdo měl k Řeznu vztahy, ať už to byl Viching sám, anebo někdo jiný.

Rozhodně však nelze se domýšlet, že kostel sv. Jimrama byl totožný s kostelem Privinovým. Salcburský arcibiskup nezasvěcoval by kostel sv. Jimramu, světcí sousední diecése, nýbrž svým diecésním patronům, sv. Petru anebo sv. Hrodbertu-Rupertovi, anebo obecným svatým. Proto je nutno uzavírat, že Privinův kostelík, Adalramem posvěcený a podle mlčení anonyma, jinak přesně zpraveného a horlivě informujícího, žádným titulem nevyznačený, byl pouze bezejmennou oratoří, od níž se podstatně velikostí i významem lišil pozdější kostel sv. Jimrama, který mohl, ale nemusil, býti Vichingovým kostelem biskupským a stoličným.

Výkopy, podniknuté v Nitře v letech 1930—1931 objevily hroby XI. století, které je nutno uvést v souvislost s kostelem sv. Jimrama, existujícím v téže době. Tím je zjištěna poloha jmenovaného kostela, zatím co o jeho tvaru a stavební povaze nelze dosud nic bezpečného říci, poněvadž z kostela samotného nic nebylo nalezeno. Poněvadž na tomto místě nebyly dosud zjištěny hroby IX. století, nezdá se prozatím, že by kostel XI. století byl totožný s kostelem Vichingovým. Důvod tento je tím závažnější, poněvadž právě u biskupských kostelů bylo *především* v této době pochováváno. Jest tedy Vichingův kostel hledati jinde. Na místě kostela sv. Jimrama z XI. století stojí románská apsida katedrálního kostela v Nitře, která však je pozdější, neboť podle založení a užitých opěraků jest její vznik klásti až do pokročilejšího XIII. století, ovšem ještě před tatarským vpád r. 1241.

Jako se nenalezlo nic, co by mohlo býti památkou kostela Vichingova anebo aspoň polohou hrobů určovalo jeho místo, podobně nemáme nic, co by bylo zbytkem kostela Privinova, ba není ani valné naděje, že by cokoli z něho mohlo býti v budoucnosti nalezeno, neboť dřevěný kostelík podle všeho zmizel beze stopy právě tak, jako tolik jiných kostelíků na nejstarších hradech. Spíše by mohly býti nalezeny hroby, starší XI. století, které by udaly jeho situaci, podaří-li se ukázati, že se nevztahují ke kostelu Vichingovu. Dokud jich není, nevíme ani, kde přesně Privinův kostelík stál. Kostel XI. století a nynější apsida XIII. století sotva stojí na místě kostela Privinova anebo i Vichingova, neboť, jak již bylo řečeno, vznikalo na hradech už záhy více kostelů. Spíše je možné, že Privinův kostelík stál na jiném místě nitranského hradiště, což prozatím jako pravděpodobnější vyplývá i z toho, že na místě kostelů XI. a XIII. století dosud nebyly nalezeny hroby z IX.—X. století, jimiž by byla v tomto případě určena poloha Privinova kostela, po př. následného kostela Vichingova.

Shrňme-li na konec získané poznatky, jeví se Privina osobnost neobyčejnou. Za Dunajem, v krajině tehdy západním vlivům jen stěží dostupné, měl kolem r. 830 křesťanskou víru a kulturu v takové vážnosti, že, ač ještě pohan, dal či dovolil křesťanům v Nitře stavěti kostel, načež přijal arcibiskupa salcburského, přicházejícího kostel posvětit. Nevíme, pro koho byl vlastně kostel určen. Nemáme dostatečných důvodů předpokládati, že tu neobvyklým a neznámým způsobem byli již Slované přivedeni na křesťanskou víru. Vzhledem k odvislosti poddaných od knížete v tehdejší době, není dobře možné, že by se na samotném knížecím hradě mezi poddanými ujalo křesťanství, dokud kníže byl pohanem. Spíše jest tudíž pomýšletí na usazené cizince, kteří tu byli ve službách Privinových anebo provozovali obchod, a jichž náboženství Privina trpěl, poněvadž jich potřeboval. Poněvadž nemnoho později shledáváme v Nitře mocný živel německý, jehož vlivem se Svatopluk přiklonil k Frankům a Němec Viching se tu stal biskupem, má mnoho do sebe dohad, že Privinův kostel byl určen pro Němce, čímž se stane též pochopitelným, že Privina, z Nitry vyhnaný, byl přijat a územím obdarován Němci, s nimiž až do smrti

⁸⁾ V. Chaloupecký, Staré Slovensko. Bratislava 1923, str. 35.

setrval v přátelských stycích: styk s německým živlem, jemuž kolem r. 830 v Nitře dal či dovolil stavěti kostel, otevřel mu do Němec přístup.

Privinův kostel byl podle všeho jen misijním kostelíkem dřevěným, prostou oratoří, jakých více shledáváme v Panonii na venkovských statečích. Podobně, jako tyto, neměl ani titulu, ani zřízeného kněze, ani určeného obvodu, a nebyl také slavnostně posvěcen, což vše by hlavní a jediný pramen nějak připomenul podle své snahy, co nejvíce vychváliti dílo salcburských arcibiskupů. Do Privinově kostele není dnes památky, ba neznáme přesně ani místo, kde v Nitře stál.

Privina jeví se na konec jako příslušník oné řady slovanských knížat, kteří, jako Mojmir, poznali potřebu vyšší křesťanské kultury pro sebe a pro svůj lid, ale chodili pro ni do Němec. Druhá generace, Rastislav a Kocel, poznali již politické nebezpečí, které hrozilo provázení víru přijímanou ze západu, a proto hledali zdroj křesťanské víry a kultury jinde. V důsledku tohoto snažení byla šťastným řízením z Cařihradu prostředkována nejen křesťanská víra, nýbrž vyslaná misie i písmem zachytila slovanskou řeč a tak ji učinila základem národní kultury a zachovala životu, i když zanedlouho znovu přišla k platnosti kulturní a politická orientace, mířící více k západu, jako za Priviny.

Tím však nebylo velikostí Privinovi. V pochybnost nelze uvést skutečnost, že kolem roku 830 byl v Nitře zbudován a posvěcen křesťanský kostelík, dříve tudíž, pokud víme, než kdekoliv v sousedních zemích a oblastech na sever Dunaje. Je to událost tak významná, že její jednáctisté výročí je svátkem nejen Slovenska, nýbrž celé republiky, vzpomínající při té příležitosti Priviny, jeho rozhledu i jeho díla.

Návrat z měst na venkov

Stále zřejmější poznání, že nynější nezaměstnanost není zjevem konjunkturálním, ale třebaš v menší míře bude trvalým, staví nás před problém: co s nimi, s nezaměstnanými. Podpory v nezaměstnání mohou bezesporně býti jen nouzovým prostředkem, náklady na ně bychom dlouho neunesli. Násilné jejich vřazení do výroby (zákazem racionalisace, strojní výroby) je absurdností; nutno bude tedy nalézt pro ně jinou práci. A sice práci, existenci trvalou (pokud možno dnes tohoto slova použití) a ne t. zv. nouzové práce, které jsou vlastně hotovým plýtváním peněz, aniž by komu pomohly (vyjma podnikatele). Poněvadž není možno zavádět nové továrny, i cesta vystěhovalectví za hranice je uzavřena, ukazuje se stále zřejměji jediné východisko *v návratu na venkov*, už i v důsledku toho, že na příčinách krise a hlavně jejím těžkém průběhu má velký podíl *vyliďňování venkova a nezdravý růst měst*.

Je naprosto vyloučeno kohokoliv nutit na venkov, možno pouze pomáhat těm, kteří se tam chtějí usadit a těm, kteří na vesnici posud jsou. Proto je zjištění příčin, proč se lidé do měst stěhují, základem řešení. Není to pouze jeden či několik málo důvodů (veselejší život a pod.), ale rozsáhlý soubor nejrůznějších, často o sobě zdánlivě nepatrných příčin, které v celku vyháňají (doslova) venkovany do měst.

Především nutno dobře rozlišovati tři skupiny obyvatelstva, které při řešení tohoto problému přicházejí v úvahu. Jsou to především ti, kteří v městech jsou (a budou) zaměstnání, mají dostatečný příjem a u kterých se může jednat na vesnici o pouhý pobyt. Dále ty, kteří jsou sice zaměstnání v městech či v průmyslu, jichž výdělek je ale nedostačující či nejistý a u nichž jde o jisté malé hospodářství, které by je jaksi zabezpečovalo před event. nezaměstnaností a doplňovalo nedostatečný výdělek. Sem patří i ti, kteří z venkova shání v městech nejistý výdělek a příp. mají nějaké hospodářství. Konečně je zde skupina těch, kteří budou asi trvale bez zaměstnání, ať už z jakéhokoliv důvodu.

Abychom dalšímu lépe porozuměli, podívejme se, jak se žilo na vesnici dříve, před 40—60 lety. Takový dělník bydlil někde v chaloupce za několik korun ročně, příp. pomohl-li chalupníkovi v práci, i vůbec zdarma. Měl chlívek pro kozu, příp. i slepice a husy mohl mít. Hlavní výdělek měl ve statku; měl-li tento prázdnou chaloupku pro výměnkáře (která byla skoro u všech statků), měl i byt téměř zdarma. Strojů nebylo, práce bylo dost. Sazení a kopání

brambor, žně, len, později řepa a cukrovka, v zimě mlácení, celkem pravidelné zaměstnání. Rolník ale málo platil penězi. Dal brambory, obilí či mouku, bochník chleba, když se peklo, příp. i jiné vaření (kroupy, jáhly), při zabíjačce dostal výslužku. Zisk, který má dnes meziobchod, přišel jim k dobru a byli oba na tom lépe. Nechal mu příp. kousek pole na brambory za vyhnojení, při odchodu z práce si mohl vzít trochu trávy či jetele pro kozu, na hospodářských lukách a cestách, po žních na polích si mohly děti jeho pást husy, kozy, v obilí, bramborách jeho žena natrhala pro ně trávy a vykrmil si tak často i prasátko. Děti nanosily z lesa roští, takže za topení se krejcar nevydal, napásly hejna hus (při každé vsi byla velká pastviska), na podzim se tyto prodaly, bylo na sůl, dětem na šaty a boty, 2—3 husy se zabily a byl omastek, prasátko se po vykrmení prodalo, zase nějaká korunka, ba nebyly vzácné ani případy, že i takový podruh (jak se nájemníkům na vsi říkalo), byl-li dobrý rok, si prasátko zabil. Mohl by si to dovolit dnes dělník i dobře placený? Chléb za celý rok nekoupil; v každé, i nejmenší chaloupce byla pekárna na několik bochníků (pekli třeba 2—3 společně), dříví měl skoro zdarma, pekař na vesnici byl neznám. Ve volných dnech pracoval trochu na svém poli, měl-li jaké, sedlák mu půjčil, příp. i zdarma, potah, na nějaký den šel příp. k sousedovi, který stavěl či do města si nějakou korunku přivydělat. Šel si do lesa na klestí, příp. pro nějaký soušek, což se nepovažovalo za krádež (resp. lesní puch) jako dnes, ale bývalo nepsaným právem chudých. V zimě šel do lesa kácet dříví, jeho žena na jaře sázet brambory, za to bylo vyžínování trávy. Děti přinesly z lesa roští, houby, borůvky, maliny atd., zase nějaký krejcar přibyl. Z podšklubu hus něco peří se prodalo, něco dorůstajícím dcerám na peřiny. Atd., atd.

A tak byla kapka po kapce a ježto potraviny kupovat nemusel, šaty a boty, třeba něco staršího, dostal či lacino koupil, přešívalo se (opravdu se na módu nehledělo) a jiných potřeb mnoho neměl, ušetřil si a po letech si mohl koupit nějaký baráček. A pak sám či s pomocí zkušenějšího souseda si jej opravoval. Nadělal si vepřovic (nepálených cihel), kámen mu sedlák dovolil ve svém lomě nalámat, pomalu sháněl kusy dřev a nějaké starší prkno, došky a šindel si udělal sám nebo si nějakou špatnou tašku koupil a tak skoro bez peněz si stavení opravoval a přistavoval. Po nějakých plánech, stavitelovi a úředních povoleních se nikdo neptal a přece nikomu nic nespadlo (jako nyní nejším stavitelům padají stavby). Najmul, či koupil si kousek pole, pomohl si ke kravičce a tak při stálé šetrnosti se pomalu, ale jistě, z ničeho, vzcháhal. I když už potom na stálou práci do statku nechodil, jen někdy, v pilné práci (žně) vypomohl, zachoval si k hospodáři (a tento k němu) přátelský poměr, jakož vůbec celé soužití bylo vpravdě rodinné, křesťanské. Ten mu i potom pomáhal, radil, děti vzal do služby.

Za celý rok si mezi sebou nevyměnili třeba ani korunu, nevypočítávali na halěř každou úsluhu, dělník minutu práce či rolník lžíci mouky. Čeledínovi, děvečce vypravili svatbu, dostali i do výbavy, títo opět svědomitou prací se odvděčovali. Na jednom místě byli řadu let a když si nezaložili vlastní domácnosti, třeba až do smrti. Byli považováni za členy rodiny; onemocněli-li (což při řádné životosprávě bylo velice zřídka), i lékaře jim sedlák přivezl, všemožně se o ně staral (bez nyní nejšího nákladného nemoc. pojištění), až se uzdravili. I když už nemohl tak pracovat, stejně ho nepustil: v hospodářství se najde vhodná práce i pro nejslabšího, aby alespoň pro formu „nejedl chléb zdarma“. Nepotřeboval takový dělník žádné stárobni pojištění, poctivě ho dochovali až k smrti a sedlák mu vystrojil pohřeb, na který půl vesnice šlo vzdát čest poctivému pracovníku. Bylo-li to však tak malé hospodářství, které ho nemohlo uživit a on musil jít „na obec“, zase všichni o něho dbali: „V obci pracoval, musíme se o něho starat.“ Krátce řečeno, každý, i ten nejchudší, i ten žebrák věděl, že nikdy nebude mít hlad.

Vedlo by příliš daleko rozebratí podrobně hospodářský a sociální život vesnice, i když to má pro pochopení pozdějších změn, vedoucích k t. zv. útěku do měst, velký význam. Uživila se na vesnici i řada osob jiných. Byli to švec, krejčí, švadlena (hlavně před zavedením šicího stroje), kteří chodili i po domech, tkadlec, který ze lnu, příp. i vlny, na vsi vypěstěných a upředěných, utkal látky, mlynář, který pro celou ves mlel mouku a dělal i jiné vařivo (kroupy, jáhly), šindelář, kovář, kolář, truhlář, tesař a zedník, kteří bez jakýchkoliv plánů a stavitelů většinu prací udělali sami. A různá jiná řemesla, zašla už či zkomírající (venkovské vodní mlýnky) i mnoho lidí bez určitého zaměstnání. Ti všichni byli na vesnici živi, celkem dobře, z toho, co na vesnici se vypěstovalo. Buď přímo ze statků (obilí) nebo prostřednictvím kupce,

kteřý od sedláka obilí koupil, v místním mlýně semlel a prodal. Teprve zbytek, po úhradě vesnické spotřeby, se prodal do města pekaři, (na vsi pekař ani řezník nebyl), řezníku, kteří zase uhradili potřebu města a teprve zbytek, celkem nepatrný, přišel teprve do širšího, skutečného obchodu. Tak na vesnici nepřišlo ani kilo cizí mouky či sádla, tato byla velice odolná proti vnějším cenovým vlivům (dnes rolník na trhu prodá obilí za 80—100 Kč 1 q, toto projde desaterýma rukama a za čas, možná právě z toho obilí, kupuje mouku za 2—3 Kč 1 kg), obíhalo celkem málo peněz. Platilo skutečně, že bez práce nejsou koláče (nějaká spekulace nebyla), ale kdo chtěl pracovat, koláče měl. A zbylo i na takové „obecní lenochy“ i větráky. Byla to zdravá soběstačnost, moderní autarkie, které my katolíci krátce říkáme křesťanské soužití. Vesnici to prospívalo a i celému národnímu hospodářství.

Postupným vníkaním liberalistických zásad na vesnici se ale všechno počalo měnit.

Sedláka učili moderní národohospodáři počítat. Stroje mu budou pracovat lépe, levněji, rychleji atd. Byly to zprvu mlátičky (ruční i žentourové), pak stroje secí, žací atd. Ušetřil, pravda, byla to ale šetrnost toho, kdo chce ušetřit obilí k setí. Takový zemědělský dělník to rázem ucítil. Rovnováha jeho rozpočtu byla porušena (a vůbec celé vesnice) a ježto musil počítati s každým krajícem chleba, musil si tento, když sedlák si pořídil stroj a on byl bez práce, sehnati jinak. U jiného sedláka to nešlo, ten, ač-li neměl už stroj také, měl své dělníky. Měl-li sám pole, ještě to ušlo; kousek si ještě, pokud bylo lze, připachtoval či přikoupil, věnoval se více svému a přece byl nějak živ. Jeho děti ale a ti, kteří pole či jiný prostředek obživy neměli, musili si práci sháněti jinde. Na vesnici ji sehnati nemohli, tam jí bylo stále méně, nabídka převyšovala poptávku, musili se obrátiti tedy do měst, v nichž právě silně se rozvíjející průmyslový ruch dělnictva potřeboval.

Práce tam byla podstatně jiná než na vesnici. Byla za prvé lépe placena než na vesnicích a v penězích, za které si mohl koupiti, co chtěl a ne nutnost vzítí od sedláka to, co mu zbývalo. Byla to dále práce trvalá, pravidelná. Měl zajištěný stálý výdělek, nemohl ale jít kdykoliv pomoci „svému“ sedlákovi, i kdyby byl tento sebe více potřeboval. Zde se musil rozhodnouti pro tu či onu práci. Volba nebyla těžká: práce celoroční či několik snad dní v roce. Tím se na vesnici počal jeviti nedostatek pracovních sil, ježto nikdo nemohl 1—2 měs. čekati, než ho sedlák na několik dní zaměstná. Pokud to bylo tedy možno, zaopatřovali si rolníci ještě více stroje; tam, kde strojní zpracování bylo obtížné, či dokonce nemožné, jako u lnu, dotyčné prostě z hospodářství vypustili.

Současně se ale měnily i všechny ostatní podmínky vesnického života. Nejdříve přirozeně v obhospodařování půdy ať vlastní či najaté. Stálost práce v městě, která byla z hlavních jejich lákadel, znemožňovala mu nejen pomoci sedlákovi, ale i práci na vlastním kousku pole. Ještě v předválečných letech mohl si 1—2 dny zůstatí doma na práci, po válce se ale rychle měnilo, a dnes je to skoro vyloučeno. („Můžete si zůstatí vůbec doma.“) Práce v polích závisí ale na povětrnosti, musí být vykonána včas, se sázením, setím, žněmi, se nemůže čekati několik neděl, až bude v sobotu, příp. i v neděli, kdy má volno, pěkně. Pracovat na poli po denní práci (příp. ráno před odchodem do práce), je při dnešním pracovním tempu vyloučeno. Má-li takový vlastní potah, kravičku (čehož předpokladem je určitá výměra pole, která „uživí“ krávu) a může s ní pracovat žena, ještě to ujde. Hůře je, musí-li jednatí potah cizí. Rolníkovi musí potah draho zaplatit (je to skoro jediná příležitost, kdy si tento může diktovat cenu) a ještě ho získá až po jeho práci, pozdě. Veškeré obdělávání měřice půdy (= 1 9arů) trvá 1 až 1½ dne, který ještě dnes počítají za 60—80 Kč, čili 60—120 Kč, průměr 80 Kč. Nemá-li půdu vlastní (kde musí počítati daně a úroky kapitálu), platí nájemného z 1 měřice ještě dnes i v horách 100—150 Kč, průměrně 120 Kč, s obděláním půdy jest úhrnem 200 Kč. K tomu cena osiva, či sadby, hnojiva a různá jiná vydání, vlastní práci ani nečítaje, takže náklad na 1 měřici možno minimálně (bez vlastní práce) odhadovati na 250—300 Kč. Jaký je proti tomu příjem? Žita sklídí 2—2½ q, při dnešní ceně 80 Kč za 1 q = 160—200 Kč. Brambor průměrně 10—15 q à 20 Kč = 200—300 Kč. Tyto ale vyžadují hodně práce, kterou na měřici možno hodnotiti 50—100 Kč. Krátce řečeno, obhospodařování půdy pro takového člověka je dnes velice drahým sportem, který se provozuje už spíše ze setrvačnosti, aby aspoň ten brambor byl „svůj“. Koho ovšem hospodářství zajímá, snaží se pole přikoupit, aby buď se vzmohl na 1—2 kravky, vlastní potah, příp. se mohl zemědělství věnovati úplně. Ať v tom či onom případě, naprosto

nepočítá s výnosovými možnostmi a za 1 měřici pole platí 2—3000 Kč i více, což při 5% úročení dá zase 100—150 Kč ročně. Půda v horách, kde znamená jedinou obživu, je mnohem dražší, než v daleko třebas úrodnějším kraji, kde je průmysl a možnost jiného výdělků.

(Pokračování.)

Kdy a jak byl sv. Václav prohlášen za svatého

Otázka kanonisace nebyla v jubilejní literatuře řešena a ve Sborníku není také věnována tomuto zajímavému tematiku pozornost. Otázka je obtížná, ale pracným studiem pramenů dá se přece řešit uspokojivě.

Brzo po zavraždění knížete Václava bylo alespoň v nejbližším jeho okolí zřejmo, že české zemi dostalo se nejen mučedníka, ale i světce. K jeho hrobu v Boleslavi se poutaly různé zázračné události, jako potřísnění kostelních zdí jeho krví a o marné snaze ji setřítí, a mnoha jiných.¹⁾ Proto, když opadla rozvášněnost vrahů Václavových a jeho přátel, bylo možno žádati knížete Boleslava o přenesení mrtvoly Václavovy z Boleslavě do Prahy.²⁾ Praha žárčila na vznik Václavovy úcty v Boleslavi a chtěla sama být podílníkem na posmrtné slávě svého zbožného knížete. Snad se probudilo i svědomí Boleslavovo a oživilo domnělé Václavovo přání, aby byl v kostele sv. Víta pochován. Tři léta po bratrovraždě bylo s vědomím vládnoucího knížete tělo Václavovo do Prahy přeneseno. Tímto přenesením můžeme začít i dějiny Václavovy kanonisace.

Brzo po zavraždění sv. Václava se počala šířit vlivem vypravování o zázracích jeho úcta, Václavovy oběti. Vždyť to byla první mužská oběť mučednická v mladé církvi české. Tato oběť, ať jejím důvodem byly pohnůtky světské, či náboženské, byla jistě v každém případě přivoděna Václavovými skutky, vzešlými z víry křesťanské³⁾ a tudíž byla i první zárukou pozdějšího blahoslavenství, ne-li již svatosti. Skutečně neuplynulo ani snad první výročí jeho smrti a již se k jeho boleslavskému hrobu přibližovaly zprvu menší, později větší zástupy jeho ctitelů, jejichž častý a hojnější příchod si asi vynutil i přístavbu dřevěného boleslavského kostela, jak se o ní někteří historikové zmiňují.⁴⁾ Se stoupajícím počtem zázračných událostí rostla i touha věřících, aby i v kruhu nebešťanů byl národ, teprve nedávno pokřesťený, zastoupen nevinně utraceným a zároveň statečným vyznavačem učení Kristova. Tak si je možno i vysvětlit zprávu legendisty Gumpolda⁵⁾ o snu „některých věrných“, jimž tehdy bylo zjeveno, aby tělo mučednickovo bylo přeneseno do kostela sv. Víta v Praze, aby tam, „nábožnějším způsobem bylo pohřbeno“.

Zároveň rostou snahy po přenesení a donucují Boleslava k změně dosavadního stanoviska.

Bylo tak třeba zasvětit novou absidovou kapli dostavěného jeho románského kostela sv. Víta na Hradčanech, pro kterou by bylo bývalo nutno nalézt některého světce původem z cizí národní krve. Nestalo se tak. Lid nezapomněl na zabitého knížete a během tříletí došlo u příležitosti, ať lidem vynuceného, ať jen z vůle Boleslavovy povoleného převozu těla Václavova k jeho svatořečení.

Ponecháme-li stranou soustavné označování těla Václavova u legendistů, jakožto těla svatého mučedníka, což se vyskytuje jak u legendisty Kristiána,⁶⁾ tak u Vavřince,⁷⁾ v kterýchžto

1) O těchto je více zpráv podáno v rukopisné práci: Kremer, „Přenesení ostatků sv. Václava“.

2) O vlivu Boleslavově na otázku přenesení viz více v téže práci.

3) Srov. Kalousek, „Obrana“ 139.

4) Stejskal, „Sv. Václav“ 93. — Dvorník „Život sv. Václava“ 72. — Hanka, „Č. Č. H.“ 1830. 433. — Vondrák, „Zur Würdigung“ 20. — Mikosich, „Slavische Bibliothek“ 276. — Wattenbach, „Die Slavische Liturgie in Böhmen“ 219. — Více o tom v mojí práci o „Přenesení“.

5) Legenda Gumpoldova, F. R. B. I. 161—162.

6) Výrazy: „*corpus beati martyris*“, „*noctu sanctum transferri precepit*“, „*sacratissimum corpus auferunt*“, „*quod videntes sancti martyris ministri*“, „*venerunt ad locum quem sibi olim sanctus preparaverat*“.

7) Výrazy: „*iste beatissimus martyriali sit laurea coronatus*“, „*deus tantis eius artus concessit pollere virtutibus, ut nullus pene de eius valeret ambigere almitate*“ a jiné.

případech můžeme se domnívat, že toto označování je vlastně promítnutím osobního názoru dotyčného legendisty neb jeho zpravodaje, který posuzoval dobu boleslavského pohřbení Václava a dobu jeho přenesení podle své doby (t. j. druhé poloviny 10. a první poloviny 11. století), pak je jisto, že již přímí současníci jeho smrti viděli ve Václavovi světce.

Již Vavřinec⁸⁾ přímo dodává ke zprávě o množství zázraků, že „nikdo nemohl pochybovat o jeho svatosti“. Namítá se proti tomu, že nejstarší legendy, t. j. slovanské, nemluví o sv. Václavu jako světci. Leč i v tom je snad dosud omyl, neboť označují i tyto Václava tak, že dá se z toho usuzovat, když ne na svatost, tedy alespoň na blahoslavenství. Ba nechybí ani ve slovanských legendách přímých zmínek o Václavově svatosti, jako na příklad je tomu v prologu ke dni 4. března.⁹⁾ Domníváme se tudíž snad právem, že křesťanský lid by se nebyl býval shromažďoval v takovém počtu a čase u hrobu muže, který byl knížecí důstojností tomuto lidu imponoval, přece by se nikdy nestal jeho jediným jasným vzorem, k němuž by se modlil, ale opačně sám za jeho duši by k nebi své modlitby vysílal. Ale u mrtvoly Václavovy byl opak. Václav byl svému lidu, jemuž byl jako kníže vládl, mužem svatým, orodovníkem u Boha a tudíž jeho světce. Proto právě se domníváme, že přenesení, které mu mělo dát důstojnější hrob, nebylo provedeno z důvodů, které se všeobecně uvádějí, nýbrž i z důvodu kanonisačního.

(Pokračování.)

František de Victoria

Jako sv. Tomáš věnuje František de Victoria velkou pozornost filosofickým a morálním úvahám o zákonech.

Srovnává zákon božský a lidský, shledává Victoria tři rozdíly mezi zákonem božským a lidským. Práví: „Jest třeba přihlížeti, že zákon lidský a zákon božský v něčem se liší a v něčem se shodují. A sice: zákon božský totiž jako by samým Bohem byl dán a proto nikým jiným nemůže býti zrušen ani nahrazen. Zákon však lidský jest dán člověkem, proto může býti člověkem zrušen. Další rozdíl jest v tom, že při zákonu božském k tomu, aby byl spravedlivý, a tím i závazný, stačí vůle Zákonodárce a tato vůle jest dostatečným důvodem zákona. Aby však zákon lidský byl spravedlivý a aby mohl zavazovat, nestačí vůle zákonodárce, ale jest třeba, aby zákon byl k užítku státu a aby respektoval zákony jiných států. Také v tom jest rozdíl, že zákon božský pevněji a intenzivněji váže. V mnoha totiž případech zavazuje zákon božský tam, kde zákon lidský vůbec nezavazuje.“ (De potestate civili.)

František de Victoria vychází z definice zákona, jak ji podává sv. Tomáš (1. 2., q. 90., a. 4.). „Zákon jest rozumové nařízení k společnému dobru a vyhlášené tím, kdo se stará o společnost,“ a uvažuje o základních známkách dobrého zákona v pojednání o moci papeže a koncilu: „Jak sv. Tomáš velmi dobře rozhoduje 1. 2., q. 96. a. 4., zákon nezavazuje poddané ve svědomí, leč jest spravedlivý. Aby zákon byl spravedlivý, vyžaduje se trojí. Nejprve, aby ten, kdo zákon dává, měl moc, pak účel zákona, dobro celku, na konec, aby rámeček zákona sledoval spravedlivé rozdělení zákonných povinností. A naopak, zákony jsou nespravedlivé tam, kde chybí autorita, nebo když panovník ukládá poddaným závazky; které se neodnášejí ke společnému dobru, nýbrž spíše k prospěchu jeho, jeho touze po slávě, nebo i jiných osob soukromých. Zákony jsou nespravedlivé následkem chybného rámce, jsou-li závazky nesprávně ukládány, i když se odnášejí k společnému dobru a děje-li se to proti právu božskému. A je-li zákon nespravedlivý z kteréhokoliv důvodu, nezavazuje, praví sv. Tomáš, leč snad jest toho třeba, aby se vyhnulo pohoršení.“

Jestliže zákonná autorita jest původcem zákona spravedlivého, zákon tento

⁸⁾ Viz předcházející poznámku.

⁹⁾ Prolog ke dni 4. března, F. R. B. I. 135.

váže poddané ve svědomí. To vyjadřuje Victoria větou: „Zákony a nařízení panovníků zavazují tím způsobem, že ti, kdož je přestupují, jsou vinni ve svědomí. Je to stejné nařízení jako rodičů dětem a manželů manželkám.“ (De potestate civili.)

Zákonná autorita má totéž postavení jako autorita otcova nebo mužova v rodině. Ale jaký stav nastane, když si usurpuje moc tyran a ten dává zákony? Tento případ řeší Victoria takto: „O zákonech tyranů jsou pochybnosti, zda zavazují a zdá se, že nemají žádné moci. Je-li stát tyranem znásilněn a nemá-li tyran spravedlivou moc, nemůže tedy stát sám dávat zákony nové a dříve dané provádět. Jestliže by neposlouchal tyrana, bylo by veta po státě. Zdá se jistým, že zákony, které konvenují státu, jsou závazné, i když jsou dávány tyranem, ne proto, že jsou dány tyranem, nýbrž ze souhlasu státu, když jest vážnější povinnost, aby byly zachovávány zákony i tyranem dané, než aby nebyly zachovávány žádné. A konečně bylo by to zřejmou záhubou státu, kdyby vládce nemaje spravedlivého původu své moci, stát okupoval a nebylo soudu, nemohli by žádným způsobem býti trestáni, nebo kroceni zločinci, není-li uchvatitel zákonný soudce a nezavazují-li jeho zákony.“ (De pot. civ.). Zákony týkající se existence státu a společnosti, resp. pořádku v ní, bez nichž by nastala anarchie, musejí být respektovány, i jsou-li dány nespravedlivým uchvatitelem moci. Tento požadavek plyne z přirozené nutnosti autority k zachování běžícího řádu a života. Ale i tu nutno rozlišovat, zda zákon nestaví se proti zákonu přirozenému, který jest obsažen v zákoně božském. Nutné jest při jednotlivém zákoně hledisko morality zákona. Zákony podřadné, druhořadé, i když morální, dané tyranem jsou nezávazné. Nezávaznost plyne z nedostatku titulu vládního.

Druhým požadavkem, mírou spravedlnosti zákona, jest ta okolnost, jakou tendenci má zákon k společnému dobru, což jest *raison d'être* zákona. De Victoria napřed praví, že zákony nemohou mít partikularistické stanovisko k jednotlivým jevům života, jež postihují. Zákony musejí být dávány tak, aby svými předpisy postihly všeobecně, aby co nejvíce tendence k dobru všeobecnému byla patrna, aby normovaly, pokud možno nejvíce případů života tak, aby společnost z toho měla co největší užitek.

„Nesluší přihlížeti, zda to, co se nařizuje nebo zakazuje, jest nyní v jednotlivém případě jednou k velkému prospěchu, po druhé ke škodě státu, nýbrž jaké to jest, zachovávají-li to společně všichni, nebo velká část. Zakazuje-li se, aby žádný nevyvážel peníze ze státu, kdokoliv je vyváží, těžce hřeší, ačkoliv jedno vyvezení málo škodí státu. Ale jestliže by se to dalo všeobecně, stát by se vyčerpával hospodářsky. To dostačí, aby zákon vázal pod hříchem smrtelným.“ (De pot. civ.)

Příklad, jež Victoria uvádí, byl mu blízký a běžný, protože státy v tehdejší Evropě pěstovaly hospodářskou politiku ve smyslu autarkního merkantilismu. Jedním národohospodářským předpokladem merkantilismu bylo mínění, a zdá se, že správné, neboť naše doba se k němu vrací (*devisová nařízení!*), že zásoba peněz ve státě jest základním požadavkem bohatství a hospodářské prosperity státu.

Požadavek spravedlnosti zákona, aby měl tendenci k dobru všeobecnému, dále rozvádí de Victoria v této úvaze.

„Mimo to poznamenávám, že při dávání zákonů nejen nutno přihlížeti k tomu, jaké dobro v jednotlivých případech plyne ze zachování zákona, nebo jaké zlo z přestupování jeho, ale nutno přihlížeti také k tomu, co následuje, jestliže takový universální zákon by byl zrušen. Příklad: Uvažujeme-li, jaké zlo následuje z toho, neb onoho cizoložství, nezdá se, že následuje nějaká velká neshoda a je-li jaká, snadno by se dala napravit. Ale uvažujeme-li, jaké zlo by následovalo, kdyby byl zrušen onen zákaz, porozumíme, jak důležitý

jest tento zákon. Kdyby cizoložství bylo dovoleno, nebyla by následkem jeho jen špatná výchova potomstva, nýbrž děti nebyly by plozeny a vyhynulo by pokolení lidské. Neboť kdyby to bylo dovoleno, mnozí by se neženili, raději by chtěli užívatí svobody. Z tohoto volného souložení nerodily by se děti, jen zřídka, konsekvantně by následoval úbytek a nedostatek dětí ve státě, nebylo by rodin, ani obcí, ani států a následovaly by mnohé jiné neshody. Totéž plyne z nerozlučnosti manželství. Není třeba přihlížeti k tomu, jaké zlo mělo v zá-pětí opuštění manželky Petrem, ale nutno uvážiti, jak špatné by byly následky toho, kdyby bylo dovoleno aspoň propouštěti ženy. Když mezi manžely často dochází k hádkám a jsou syti jeden druhého, málo by bylo manželství pevných. A kdyby opuštěná žena od nikoho jiného nebyla přijata, bylo by veliké nebezpečí nezdrženlivosti. A to by bylo k veliké škodě a újmě opuštěných dětí, buď bez matky u macechy, nebo bez otce u matky a mnoho jiného zla. Proto zcela právem tato možnost jest vyloučena.“ (De pot. papae).

Příklady, jež Victoria uvádí, jsou velmi životné a dnes časové. Jsme-li v dnešní době svědky těchto neblahých zjevů ve společnosti a pátráme-li po příčinách zjevů těchto, dojdeme k závěru, že mnohé zákony nesledují obecné dobro. Čili církev má na mysli jen dobro států, hájí-li od svého počátku nerozlučnost manželství a čelí-li nespoutanému sexu.

Při praktickém použití zákona a při stíhání přestupování jeho vyžaduje se důkladná znalost zákona. Victoria praví: „Mimo to jest třeba poznamenati, že při věcech mravů není třeba se rozmyšlet, co se má konat. Poněvadž se tak za různých okolností stává, jest spíše státi na dlouhé zkušenosti, než na argumentu. Soudcové měli by býti mužové stateční a tak spravedliví, aby nemohli býti podplaceni a odvedeni od spravedlnosti. Ale poněvadž z praxe jest známo, že soudcové přijímající dary nesoudí spravedlivě, jest zakázáno přijímatí dary.“ (De pot. papae.) V této poznámce jest skryté přání, aby zmizela korupce v justici, která za doby Victoriovy kvetla. Bohudík, že tato poznámka jest dnes nečasová.

De Victoria požaduje pro zákony úplnost, aby působnost zákona postihla co nejvíce případů. Nedůvěřoval moudrosti a spravedlivosti soudců, pro něž zdůrazňoval poctivost. „Kromě toho praví Aristoteles I. Rhet. a sv. Tomáš 1. 2., q. 95., art. 1 ad 2.: — Pokud možno, vše má býti určeno a uspořádáno zákonem tak, aby velmi málo bylo zůstaveno rozhodnutí soudce... — A nejdůležitější jest, poněvadž zákonodárce dává zákony pro všechny a tehdy neopírá se o budoucnost, nebo přízeň přátel, nebo nešlechtné lidí, nebo prosbu, nebo dar, aby přihlížel k blahu státu, o něž všichni usilují. Jest tedy snadnější najíti pár moudrých zákonodárců, než veliký počet spravedlivých soudců.“ (De pot. papae.)

Třetím požadavkem dobrého zákona jest, aby jeho ostří bylo namířeno proti všem. Zákon musí být spravedlivý vůči všem. Uplatňováním zákona nalézá se právo a spravedlnost a spravedlnost a právo jest totéž. „...jednou z podmínek zákona jest, aby byl spravedlivý. Nebyl by však spravedlivý, kdyby někdo bez spravedlivého důvodu byl ze zákona eximován a na jiné aby zákon doléhal...“

...zákon jest samo právo, nebo právo jest účinek zákona. Proto dle různých zákonů rozeznává se právo přirozené, občanské, církevní, ale právo a spravedlnost, nebo spravedlivé jest totéž.“ (De pot. papae.)

Victoria traduje tu ideál, dle něhož by zákonodárci měli postupovat. Ovšem zkušenost ukazuje mnohdy opak, že totiž mezi právo a spravedlnost nemůže se položit rovnítko. Proto Římané říkali: „Summum ius, summa iniuria.“

V traktátu O moci veřejné v souvislosti o rámci zákona klade si de Victoria otázku, zda zákony zavazují zákonodárce a odpovídá: „Jest otázka, zda zá-

kony zavazují zákonodárce a zvláště panovníka. Některým se totiž zdá, že tomu tak není, když panují nad celým státem a že každý jest zákonem vázán, mimo panovníka. Ale jest jistější a dokazatelnější, že zákon váže i panovníky. To dokazují: Takový zákonodárce dopouští se bezprávi na státu a ostatních občanech. Je-li on část státu, nemá část břemena dle své osoby, kvality a hodnosti nésti? Ale onen závazek jest nepřímý, proto se dá dokázat jiným způsobem. Tutéž závaznost mají zákony dané králem i jsou-li dány celým státem, jak dříve bylo objasněno. Ale zákony dané státem zavazují všechny; tedy, jsou-li zákony dávány králem, zavazují i jeho. To potvrzují: Jelikož v aristokracii usnesení senátu váží i jejich původce, senátory a v demokracii usnesení lidu zavazují sám lid, stejně tedy zákony královské zavazují samého krále. Ačkoliv král má na vůli dávatí zákony, přece není dobrovolné odřízení se jím králem. Stejně jest tomu při smlouvách. Každý dobrovolně činí smlouvu, ale jest jí vázán.“ (De pot. civili.)

Zde jest také vyjádřen požadavek aristotelské eunomie, aby ve státě především byly dobré zákony, které by respektovali občané i představitelé státní moci. Jestliže by se představitelé státní moci postavili nad tento zákon, z monarchie stává se tyranie, z aristokracie oligarchie a z demokracie ochlokracie.

Jinde (De pot. papae) praví de Victoria: „Připustíme-li, že panovník není poddán zákonu, pokud se týká trestu, nebo donucení, přece pokud se týká direktivy, jest ve svědomí vázán žítí podle nich... a filosof (Aristoteles) praví: „Poslouchej zákona, který jsi dal.““

Zde připouští Victoria zvláštní úpravu v trestním stíhání zákonodárců a představitelů moci státní.

Organické pojetí státu, kde vláda jest podrobena zákonům, jež sama dala, nevyklučuje dispensaci od zákona v důležitých případech.

„V případech, kde by nebylo rozumné nedispensovati, jest dispens udělití k zachování dobra společného, ale není třeba se hned utíkatí k dispensím, poněvadž dispense z důležitých příčin otvírají dveře k dispensím nespravedlivým.“ (De pot. papae.)

Rigor zákona doléhá vždy na všechny. Jen vyžaduje-li toho dobro celku, tento rigor může býti zmírněn. Ale jest třeba počínati si velmi opatrně, aby jen zřídka, v jednotlivých případech, dispense byla udělena.

Pro duchovenstvo nevyžaduje de Victoria žádného právního postavení ve státě.

„Duchovní nejsou všeobecně a ve všech věcech eximováni z občanské pravomoci ani následkem práva božského, ani lidského. Jest zřejmo, že duchovní jsou povinni poslouchati zákonů v tom, co se týká časného řízení a správy státu a v tom, co nepřekáží administrativě církevní. Hřeší tedy, přestupují-li zákon. Tedy nejsou všeobecně vyňati ze státní legislativy. Důsledky jsou známy. Neboť kdyby všeobecně byli vyňati, nebyli by vázáni zákony státními, byli by příslušníky státu jiného... Duchovní jsou povinni žítí podle zákonů občanských daných císařem, nebo světským panovníkem. Stejně tak král; není jen králem osob světských, nýbrž i duchovních.“ (De pot. papae.)

Duchovní mají stejné postavení ve státě a před zákonem jako jiní občané. Ale aby byla skutečněna základna etická každého státu, spravedlnost, mají-li duchovní stejné povinnosti ve státě jako jiní občané, musí míti i stejná práva, což se jim mnohdy upírá, když ne právně, tak fakticky.

Zákony státní musí respektovati zákony božské. Plyne to z pojmu autority a moci státní, neboť všechna moc je od Boha. Dále poněvadž člověk ve svědomí jest vázán zákony božskými a zachovávání zákonů státních jest také věcí odpovědnosti ve svědomí, proto nutnost respektu zákonů božských se strany státu jest velmi důležitá.

„Zákony lidské nezavazují, leč silou zákona božského, neboť veškerá moc je od Boha...“, proto i rozum lidský dodává síly zákonu lidskému zákonem božským.“ (De eo ad quod teneatur homo cum primum venit ad usum rationis.)

Konflikt zákona božského se zákonem lidským řeší Victoria v pojednání o Indech takto: „Jestliže by se vyskytl zákon lidský, který by bez jakékoliv příčiny byl proti zákonu přirozenému a božskému, byl by nelidský a nerozumný a následkem toho neměl by závaznosti zákona.“

Pozoruhodné jsou názory Františka de Victoria o působnosti a dosahu zákona. Z definice, jak ji klade sv. Tomáš, plyne, že zákon musí býti náležitě publikován, aby jej dokonale znali ti, jež má vázati. Nepřekonatelná neznalost zákona jest důvodem, že zákon v tomto případě nepůsobí svými důsledky. V pojednání o tom, k čemu jest člověk vázán, když dojde užívání rozumu, se praví: „Zákon neváže, leč byl náležitě vyhlášen. Zákony jsou dávány tím, že právě jsou náležitě publikovány. Jestliže někdo nezaviněným způsobem zákona nezná, zákon neváže.“

Poněvadž de Victoria stojí na stanovisku, že zákon, má-li býti zákonem, musí býti spravedlivý, proto v tomto smyslu řeší resistenci proti zákonům nespravedlivým, resp. nespravedlivým výnosům vládním. A ať jest zákon nespravedlivý z jakéhokoliv důvodu, neváže,“ praví sv. Tomáš, „ve svědomí, leč tehdy, aby snad předešlo pohoršení.“ (De pot. papae.)

A páše-li vládní režim nespravedlnosti svojí legislativou, jest dovoleno odporovati nejen slovem, nýbrž i skutkem, ale nikdy ne revolucí, se zbraní v ruce. V pojednání o moci papeže vymezuje Victoria moc papeže srovnáním s mocí krále a praví: „Tyranie jest říci, že papež po stránce řízení církve má větší moc než král v řízení obce a časného státu. Jestliže král by páchal těžké křivdy, mohlo by se mu odporovati nejen slovy a právem, nýbrž i skutkem; a stejně tak i papeži.“

Na konci středověku a na počátku nové doby panoval ve státech velmi nepraktický právní partikularismus. Pro různé stavy, které ve státě byly zastoupeny, státní moc vydávala zákony a předpisy. Tyto nebyly veřejně někde registrovány. Proto František de Victoria praví, že zákony se ruší neužíváním jich, což romanisté vyjadřovali pojmem „in desuetudinem abire“. Moderní zákonodárství zná právní zrušení zákona, které bývá v čele zákona, nahrazujícího zákon starý, nepraktický. Také zrušení zákona praktikuje se tím způsobem, jakým byl zákon dán, že zákonodárce dává výnos zákonodárnou cestou, kterým se zákon ruší.

„A proto může se říci a lépe, že mizí-li všeobecně důvod zákona pozitivního, mizí i závaznost zákona bez jakéhokoliv rušení zákona, aniž se přihlíží k právní zvyklosti. Již tím faktem, že zákon jest neúčinný, nemá závaznosti. Jestliže by tomu tak bylo od počátku, zákon by byl bezdůvodný a konsekventně nezávazný, zvláště kdyby ukládal povinnosti.“ (De temperantia.)

Tato konkluze plyne ze základního charakteru zákona, že cílem zákona má býtí dobro celku. Jeví-li se u nějakého zákona defekt v tomto ohledu, zákon neváže, poněvadž není vlastně zákonem materiálně, jen formálně, a jako takový jest vlastně nespravedlivý. Ovšem důsledky z této úvahy není možno generalisovati, poněvadž u každého člověka jest jiné pojetí dobra, a hlavně pojem dobra celku lidem namnoze chybí.

Předešlý citát možno modifikovati úvahou, již podává Victoria v pojednání o moci občanské.

„Zda zákon nezavazuje, mizí-li důvod jeho, jako na př. zákon zakazuje, aby nikdo nenosil zbraně v noci, důvodem tohoto zákona jest nebezpečí možných bitek v noci, já pak se domnívám, že u mne toho nebezpečí není, i když jsem vinen tím, že proti zákazu zbraň nosím. (Pokračování.)

F i l o s o f i e a v ě d a

České veledílo sociologické dokončeno: dílo dra Bedřicha Vaška

Profesor theologické fakulty v Olomouci dr. B. Vašek je z těch vědeckých pracovníků, kteří se bojí dát čtenářům do rukou dílo nedokonalé a neúplné. Jeho svědomitost by po té stránce mohla být každému vzorem. Shání opět a opět vědecký materiál, snaže se proniknouti co nejhluběji ke kořenům určitého problému. Bojí se, aby mu něco neuniklo, dovolává se ku podepření svých tvrzení uznávaných autorit, studuje a srovnává statistiky, ověřuje si jejich správnost, neboť mu mluví živou řečí ku potvrzení určitého soudu nebo k jeho zavržení. Takovým byl dr. Vašek od počátku, kdy se zamýšlel jako kněz, milující Boha a nesmrtelné duše, nad vážnou otázkou, jak zachrániti mládež studující, již vychovával, před zkázou a jak ji posílit. Neboť mu nešlo jen o výstřahu, nýbrž chtěl i budovat. Dovoľával se nejlepších uznávaných vychovatelů, myslitelů, spisovatelů a někdy až tak často, že celé stránky připadaly jako samá excerpta a byla to jejich slabost; ovšem i dobrá příprava pro dílo, jemuž chtěl dát celý svůj další život: pro dílo sociologické. Jedna z nejmladších věd, která se však nesmírně rychle vyvíjela, nadchla dra Vaška, nejdříve jistě jako kněze. Sociologie byla dlouho považována za jakousi doménu positivistic-kých vědců a evolucionism měl v ní výsadní postavení. Hledal se v ní lék na všechny rány a bolesti lidské společnosti a není divu, že někteří již plesali, že našli novou náhradu za náboženství. Ale základní principy, na nichž byla tato věda budována, byly z velké části špatné, byl to blud filosofický a proto bylo zde značné nebezpečí. Jako všude jinde i v sociologii jest filoso-

fický základ velice důležitý. Nedávno to bylo důrazně řečeno při konferencích katolické inteligence německé, t. zv. „Katolického akademického svazu“, na nichž bylo správně dokazováno, že mnohé rozpory mezi katolickými sociology mohou být vysvětleny právě tím, že není u nich jednoty v chápání určitých zásadních pojmů a principů. Proto dr. Vašek se bedlivě a pečlivě připravoval ke svému dílu a čteme-li je, častokrát se setkáváme v něm s citacemi a rozborů citátů a názorů velikých učitelů a myslitelů křesťanských, na prvním místě svatého Tomáše a Augustina, samozřejmě že i s větami pronášenými samým zakladatelem křesťanství.

Uvědomuje si tedy důležitost sociologie jako možné hlasatelky správných cest, ponořil se do jejího vážného studia. „Sociální rozhledy“, které zašly pro naprosté neporozumění — my katolíci si nedovedeme vážiti toho, co nám přináší opravdový prospěch — ukázaly četné stránky sociálního problému, a kdo v nich pozorně četl, měl hned dojem, že dr. Vašek se nechce spokojit něčím polovičním. Snaha učinit z této revue bohatou zbrojnicí pro všechny veřejné pracovníky — kteří ovšem si nedali práce, aby ji četli a něco kloudného zvěděli — i láska ku předmětu ho nutily všimnout si všech složek. Objevoval stále novou a novou literaturu, studoval ji a tak dílo, jehož tři svazky tvoří ladný celek, je skutečně ctí pro autora i pro vědu. Prvý díl, nejdůležitější, ježto v něm jde o zakládání výměr, o základní pojmy a zásadní kritiku, vyšel nedávno, jako poslední zpracován.

„Život sociální“, jak sluje první díl „Křesťanské sociologie“, jest rozvržen na dvě veliké části. V první pojednává a srovnává křesťanskou sociologii se sociologií moderní, ve druhé o životě sociálním vůbec. Prvá jest důležitá tím, že autor přesně vymezil pojem a stanovil po všech stránkách dů-

ležitost sociologie. Jeho definice zní: Křesťanská sociologie je věda, jež vyšetřuje, jaké jsou a jaké se zřetelem k věčnému zákonu Božimu býti mají složení, vztahy a život společnosti. Nejde jen o nějakou encyklopedii různých věd sociálních, nýbrž má věda podat přehled po všech oborech, pokud je toho třeba, aby ideál společenského soužití byl správně načrtnut a realizován. Křesťanská sociologie postupuje přísně vědeckou cestou, dovolávajíc se zkušeností, pozorujíc, třídíc, fakta a z nich vyvozujíc všeobecně platné pravdy. Dovolává se filosofie i nadpřirozeného zjevení Božího a přihlíží i k nadpřirozené mravní síle v plnění povinnosti se sociálním životem spojené. Toto stručné shrnutí několika začátečních stránek díla jest klíčem k ostatním a svědčí, jak všestranně a vážně pojímá autor úkol vědy, již studuje. Stvrzuje to i jeho hodnocení poměru této vědy k ostatním vědám sociálním.

Proti jasnému a jednotnému výměru stanovenému drem Vaškem divně stojí nejasnost a nejednotnost „moderní“ sociologie, v níž zahlédáme četné různé směry, které nežijí spolu v souladu. „Moderní sociologie je věda pracující metodou induktivní, zamítající jakoukoliv spekulaci... dále pouze zjišťuje, co jest; nehodnotí ani eticky; a je pyšná na svou amorálnost a hrdě prohlašuje, že nečiní již nároků, aby platila za vědu normativní... stojí na stanovisku vývojovém.“

Druhý oddíl jest důležitý tím, že pojednává o základních problémech sociálního života, o společnosti i jednotlivci, o ovlivňování se strany společnosti — výchova, náboženství, mravnost, ideály, umění, osvěta — o zvycích, tradici, sociálním zařizení, zákonech, tlaku třídním i politickém, dále o různých sociálních změnách a sociálních výtvozech. Středem pevným a krásným této části jest pojednání o rodině. Dr. Vašek nemluví zde o rodině prvně, opět a opět se vrací k této důležité otázce, a že

plně chápe její důležitost, dokazuje i hluboký pohled a nadšení, s nímž spracovává tuto látku. Neomezuje se na úzký okrsek ani po stránce ideové, ani po stránce morální, proniká do hlubin a maluje obraz, v němž kontrasty barev někdy až děsí. Podmalovává, nanáší nové a nové barvy, dbá odstínů, dává vyniknouti kráse, vedle níž bolestně se vyjímá rozklad, úpadek. Rozdělil si tuto část na čtyři oddíly. V prvném se rozhovořil o poslání rodiny a její nepostradatelnosti. „Její nejpodstatnější úkol je nadindividuální, jdoucí nad zájmy toho neb onoho člena rodiny; ba jdoucí i nad zájmy jednotlivé rodiny samotné. Neboť rodina má býti institucí, která zabezpečuje budoucnost národa i lidstva, dodávajíc mu dorost, a to nejen dorost ve smyslu fysickém, nýbrž i v tom, aby tento dorost rozumově a mravně byl řádně pro svou úlohu připraven. Rodiny jsou tedy ona tajemná místa, v nichž se stále obnovuje, zmlazuje společnost... Toť tedy nejdůležitější účel manželství a rodiny: Dáti život dítěti a dále vychovávatí je tak, aby bylo jednou plně hodnotným členem lidské společnosti. Uvědomíme-li si obsah tohoto poslání, pochopíme pak snadno smutek dalších kapitol, v nichž se jedná o příčinách moderního rozvratu rodiny, jak se onen rozvrat projevuje — používání ochranných prostředků, rozšířenost novomalthusianismu a jeho zhoubnost, vyhnání plodu, sterilisace, rozvody a rozluky a nové formy manželství. A pochopíme i naléhavost, starostlivost a lásku, která září z kapitoly poslední: Čím upevňovati rodinu.

V posledních dvou oddílech řeší autor problém státu a mezinárodní společnosti. Vrátime se k nim později, nyní jen zdůrazněna tudíž jejich akutnost. — Kniha tato jest z nejradostnějších a nejlepších plodů vědeckého snažení katolíků. Vyšla nákl. Univerzum, Praha II., Karlovo nám., a stojí jen 48 Kč.

J. K.

Kniha o katolickém mezinárodním filosofickém kongresu v Praze

Není sporu o tom, že mezinárodní katolický filosofický kongres, který se konal loni na podzim v Praze, vynikal vysokou úrovní. Znamenití znalci filosofie tomistické i jiných soustav filosofických řešili důležité problémy a to, co jsme slyšeli, nebyla prázdná slova nebo frázovitě řeči, šlo skutečně o hodnoty a o řešení, jež vzbuzovalo úctu. Tu sílu vidíme teprve, když máme v ruce sborník, obsahující všechny referáty, které byly tehdy prosloveny. Nejsou jen chválou nauky Andělského Doktora, nejsou jen dokladem mocného úsilí katolických myslitelů o poznání bohaté pokladnice jeho vrcholných děl, nejde ani jen o hodnocení philosophiae perennis ve srovnání s různými směry moderními, třeba bergsonismem nebo fenomenologickými naukami — je zde třeba mluvit v pluálu — nýbrž máme i možnost shlédnouti propasti, úskalí a měřit, což nebylo tak snadné učinit při kongresu, kdy přednáška stíhala přednášku, každá se obírajíc jiným problémem. V „Životě“ byl tehdy uveřejněn dlouhý článek o kongresu, který i vystihoval v hlavních obrysech jeho přednosti a seznamoval s obsahem nejvýznamnějších referátů. Bylo by tedy zbytečné rozepisovati se šířeji o této publikaci, jen stručně a referentsky ji oznamujeme.

„Sborník mezinárodních tomistických konferencí v Praze 1932“ byl sestaven redaktorem „Filosofické revue“, P. M. Habáněm O. P. Jest věnován ndp. arcibiskupu pražskému, dru K. Kašparovi. Na počátku jsou uvedeny pozdravné přípisy sjezdu zasláné a pak následují přednášky v jazyku, ve kterém byly prosloveny. Je to kniha nezbytná pro každého, kdo chce hlouběji proniknouti ke kořenům filosofických problémů a hlavně seznat postoj tomistických myslitelů k filosofům moderním.

Kolem Oxfordského jubilea

Zanedlouho bude oslavováno sté výročí založení „Oxfordského hnutí“, které pro další vývoj Anglie mělo tak veliký význam, že dodnes není ještě plně doceněno. Bylo to hnutí universitní a tak mocné, že strhlo nejvýznamnější osobnosti vzdělané vrstvy v celé Anglii. Jeho vůdcem byl Newman, jeden z nejhlubších duchů XIX. století. *Nedávno o hnutí tomto přednášel na Gregorianě v Římě P. B. Leeming* (viz *L'Osservatore Romano*, 31. III. 1933). *Čímatem jeho řeči byl „pojem university podle Newmana“.*

S počátku šlo o čistý ritualism s tendencí zavésti do anglikánských svatých liturgická roucha, svíce, růžence, sochy a svatostánek. Pak směřovalo hnutí proti liberalismu v náboženství a hájilo autoritu nauky. Hlubší myšlenkou jeho bylo, že Zjevení Kristovo má charakter definitivní a jest přenášeno církevní tradicí. Poslání církve jako prostředku k dosažení pravdy v náboženství bylo nejhlubším prvkem tohoto hnutí.

Hlavní vůdové hnutí hlásali, že taková církev nemůže býti národní a proto Newman W. G. Ward, Oakley, Capes, St. John, Faber, Coffin, Daigairns, Meyrick, Christi, R. Simpson, J. B. Morris, J. S. Northedte, G. Ryder, David Lewis a j. a j. opustili t. zv. „Střední cestu“ a stali se katolíky.

Když r. 1851 irští biskupové se rozhodli zříditi katolickou universitu v Dublině, byl zvolen za rektora Newman, který se mnoho napřemýšlel o vztazích mezi Církví a lidským poznáním a vstoupil do Církve, poněvadž v ní viděl jedinou uchovatelku pravdy a jedinou upřímnou moc proti nevěře. Jako rektor napsal dvě díla: „The office and work of universities“ a „The idea of a university“. V nich jest ukryto jeho pojetí zásadních pravd. Církev jest nejvyšší autoritou, která musí vésti lidský rozum. Náboženství a věda si nejen nemohou odporovat, nýbrž si musí vzájemně pomáhat. Proto potíral liberalistický názor, který vylučoval z universit náboženství. Pro jednotu vesmíru, vztahy mezi jednotlivými jeho díly, pro vztahy mezi vědami není možno oddělovati vědu od filosofie a filosofii od náboženství. Mysl lidská přiděluje zjevy všeobecnému zákonu, jakost podmětu, následky příčině, filosofuje. Sjednocení poznání obsahujícího hierarchické nadřazení mezi různými odvětvími vědění může býti provedeno toliko v Církvi, vedené Slovem Božím, žijícím v ní. Lidský rozum hledá nejvyšší příčiny a jest proto nesprávné, když z universit jest vyloučena theologie.

Jest nesprávným názor, že jediným výlučným předmětem university jest pokrok vědy. Věda jest sama o sobě dobro, ale ne dobro absolutní, tvrdí N.; universita má důvod svého bytí netoliko v pokroku vědy, nýbrž má utvářet celého člověka a člověk nebyl stvořen pro vědu, ale věda pro člověka a člověk pro Boha.

Není ani správným pojetí, podle něhož má universita vychovávat dokonalého gentlemana. Je dobře, dí N., býti gentlemanem, býti vzdě-

lánu, míti přímou a žít ušlechtilé. Tyto vlastnosti nezaručují svatosti, ani poctivosti a může je míti i člověk špatný a bezbožný. A rozhodně neničí vášni a pýchy. Jest i nesprávný názor, který příkládá universitám cíl utilitaristický, praktický. Kdo může, táže se N., stanovití hranice správné utility? Jediné autorita, která nebloudí, a tou jest Církev.

Veškeré poznání a snažení, všechna krása rozumu, všechny dobré vlastnosti lidského charakteru musí se harmonicky spojití, aby vytvořily křesťana, křesťanskou společnost a učinily z Krista, Světla světa, živou pravdu, stále více poznávanou a milovanou. Poznání, vzdělání, věda, genius, vše musí směřovati k tomuto cíli. Cíl university musí býti morální a současně náboženský.

Toho se dosáhne jedině, když budeme míti klerus hluboký ve vědě i svatosti.

„The Necessity of Catholic Reunion — Nutnost katolického sjednocení“ jest název knihy, kterou vydal anglikánský duchovní u příležitosti výročí Oxfordského hnutí, T. Whitton M. A. Jeho cílem jest popsati objektivně různé formy anglikanismu, vyjádřiti katolický názor na důležitý problém unie a zároveň zdůrazňuje „naléhavou potřebu“ dovésti „anglikánský katolicismus“ k cíli, to jest k Římu. Každý anglikán musí, píše autor, znovu se zamyslet nad celým problémem, znovu jej zkoumatí a modlit se za kladné rozřešení.

Oxfordské hnutí jest nemyslitelno bez t. zv. traktátů, které probíraly otázku za otázkou se skutečnou pravdivostí a poctivostí a šířily známost o něm po celé Anglii: *„Council for Promoting Catholic Unity — Rada pro šíření katolické jednoty“* vydala právě *„Oxford Movement Centenary Tractates — Sté výročí traktátů Oxfordského hnutí“*. Prvým svazkem jest *„What do the Celtic Churches Say? — Co říkají keltské církve?“* od rev. Silasa Harris M. A. Je to práce, která jest psána vážně, dokumentárně, zasazuje se o jednotu v zájmu anglikanismu a jest místy skvělou obhajobou katolické Církve a jejího božského poslání.

Jedno jest velice zajímavé. Před vánocemi, jak bylo v *„Životě“* psáno, bylo vydáno prohlášení 200 anglikánských duchovních pro sjednocení s Římem. Téměř veškerá literatura k Oxfordskému jubileu pochází od anglokatolických — High Church — Vysoká církev — duchovních. Anglikánští biskupové cítí dobře nebezpečí, jež by zde mohlo přijít: sympatie ke katolicismu mohou býti zvýšeny. Proto, ač neradi, se rozhodli oslavovati výročí, aby tak otupili ostří propagandě anglokatolíků. Došlo ovšem ke sporům, ježto část více protestantská se ostře stavěla proti jakýmkoliv církevním slavnostem. Každým způsobem pozbudou slavnosti dogmatického rázu.

T. Whitton poukazuje na důležitý fakt: Jde dnes o to, zachránit, co zde ještě zbývá. Anglikanism jest v koncích, není v něm žádné jednoty a velice málo víry. Je třeba něco učinit, dřív než bude pozdě. Whitton navrhuje jeden prostředek: duchovní cvičení, aby „se po-

znala vůle Boží. Duchovní cvičení, praví, jsou zvláštním lékem, aby duch se zbavil všeho, co mu brání rozhodnout se, maje na zřeteli toliko slávu Boží.“

Chceme-li poněkud pochopiti boj v Anglii pro nebo proti hnutí Oxfordskému, musíme si uvědomiti několik zásadních věcí. První jest, že v Anglii — jak píše F. R. Hoare v *„Tablet“* — existují toliko dvě formy křesťanství, které se ještě mohou jaksí zvatí nadpřirozenými náboženstvími. Je to protestantismus několika skupin, jakou je třeba *„Society of Friends“*. Říkají o sobě, že hlásají evangelium, odvolávají se jedině na Bibli a jsou přesvědčeni, že Církev katolická jest největší bludařkou. Druhou formou jest anglokatolicismus. Která jest blíže katolicismu? První anglokatolicismus napodobuje. Jde ovšem o nauku a ne o sympatie, které jsou daleko větší u anglokatolíků.

Pokroky v misiologii

Misiologie jest z nejmladších věd, není-li vůbec nejmladší, neboť je stará něco přes 20 let. Ale vývoj její jest překvapující. Jejími zakladateli jsou čtyři němečtí učenci Löwenstein, Schmidlin, Schwager a Streit, místem jejího zrození jest Münster, hlavní město Westfal-ska. Pravda, před r. 1910 bylo vydáno hojně děl o misiích, ale scházela určitá forma a přísná kritika i jasné hodnocení faktů. Bylo velice mnoho materiálu, ale čekal na vědecké zpracování. To pohnulo výše zmíněné myslitele k intenzivní činnosti. Po několika poradách během r. 1910—1911 byl učiněn první závažný krok: byly založeny v Münsteru tři vědecké ústavy pro studium misiologických problémů. Tak povstal *„Mezinárodní ústav pro vědecká badání“* v oboru misií, na theologické fakultě při münsterské universitě byla zřízena zvláštní stolice pro misiologii a konečně vyšlo první číslo vědeckého časopisu, obírajícího se jen problémy misiologickými. Profesorem se stal Schmidlin, dnes z nejznámějších znalců této složité otázky. Příklad Münsteru následovaly Mnichov, Würzburg, Paderborn, Trevír, kde přednášeli Aufhauser, Becker, Pieper a Lenz.

Nová věda pronikla brzy za hranice Německa. Žák Schmidlinův, P. Tragella, se stal prvním profesorem misiologie na Koleji Propagandy v Římě, byla založena stolice pro pěstění této vědy v Solnohradě, v Innsbrucku, Mödlingu u Vídně, a v jiných zemích a místech bylo jí věnováno více pozornosti. Rychlého rozmachu dosáhla za vlády Pia XI., který jest právem zván papežem misionářským. Přesvědčen, že každá mocná činnost musí býti podložena hlubokou myšlenkou, Pius XI. hledí, aby ti, kdož mají šířiti Evangelium v dalekých krajích, byli vyzbrojeni hlubokým a jasným poznáním, aby důkladně znali založení, psychologii, kulturu, tradici, historii, charakter, náboženství, politické i sociální instituce různých národů, kteří mají býti přivedeni ke Kristu.

Nelze se tudíž diviti, že rozkvět misiologie byl velice podporován, že vzniklo velké množství nových časopisů, a že již dnes jest její literatura ohromná. Ale to vše ještě nedostačovalo a proto J. Sv. Pius XI. zakládá centrum pro novou vědu r. 1932 „Vědecký misionářský ústav“ na Koleji Propagandy a současně zahajuje na Gregoráně v Římě „Fakulta misiologie“ kursy. Na této fakultě přednášejí učenci a odborníci na slovo vzatí, jako PP. Charles, Vermeersch, Tromp, Willwoll, Crivelli, Silva-Tarouca, Seturia, Mormens, Schuzhammer, Mulla, Jameza a j. Přednášeny jsou dogmatika, mravouka, právo, historie církevní, srovnávací dějiny náboženství. Ve zvláštních kursech jest od základů studován nejzazší Východ, islam, Amerika, Indie a primitivní národové. Do studijního programu na r. 1933—1934 byly zavedeny nové disciplíny: úvod do misiologie, misijní theologie, patristika, všeobecná historie misí a misiografie. Nezapomnělo se ani na úvod do studia náboženství, na náboženskou psychologii, fonetiku, linkvistiku a statistiku. Bude přihlíženo i k nebezpečí bolševismu a islamu, k filosofickým a náboženským soustavám různých národů východních i afrických. Studium potrvá tři léta a bude ukončeno přísnými zkouškami.

Dílo o středověku

„Středověk byl líčen jako legendární monstrum, učiněné z barbarství a nevědomosti, které tyransky týralo lidstvo, znemožňujíc mu kráčet vpřed.“ Tak čteme v předmluvě díla G. B. Nigrise „Il Medioevo“, vydaného nakl. „Vita e Pensiero“ v Miláně jako devátý svazek „I Quaderni del Cattolicesimo contemporaneo“. Pravda, historie posledních desetiletí jasně dokázala, že pravá tvář středověku není tak hrozná, ale přes to různí nedouci dále vykládají o středověku všelijaké myšlenky, jimiž má být dotčeno a potupeno křesťanství. Proto jest dílo Nigrisovo akutní. Shrnuje vývoj ideí i událostí na různých polích lidské činnosti od počátku přes stěhování divokých národů, všimaje si všech věcí. Před naším zrakem přecházejí barbaři, kteří za sebou zanechávali zkázu, bohatí a krutí šlechtici, kteří často neměli žádného smyslu pro chudého člověka, i panovníci, kteří chtěli udusiti každou svobodu. Bylo třeba zachrániti klasickou kulturu a tvořiti novou, sblížití různé společenské vrstvy a potlačiti zvlí feudálů a vládců. Toto ohromné a těžké dílo se podařilo jedině Církvi, přinášející nové zásady víry, pravdy, spravedlnosti a křesťanské lásky. Jí se podařilo vychovati nová pokolení v duchu křesťanských ideálů. Neobešlo se to bez prudkých otřesů, ale konečně Církev přece zvítězila. „Středověk byl hrdinskou dobou, v níž kontrast mezi velikými zločiny a zářnými dobrotami, mezi zkázou a podivuhodným úsilím o obrodu byl jen znamením těžkého stoupání od chaotických počátků k rozkvětu konce středověku. Symbolickým výrazem šťastného vítězství tohoto lidského úsilí jsou gotic-

ké katedrály, v nichž štíhlé sloupy vyprávějí nádherně o letu duchů k výšinám, o mystickém objetí duší v lásce, jež převyšuje každé nízké sobectví a rozplývá se ve světle nekonečna. A právě Církev vytvořila tento život a tu podivuhodnou jednotu duchů.“

Vášeň lidské byly silné a nemohly býti úplně spoutány a nejednou docházelo k násilí. Ale u kořenů stála jako nezničitelná síla myšlenka na věčnost. Ti, kdož několikrát klesli, měli ještě sílu povstat. Káli se, litovali, napravovali dřívější své chyby a nespravedlnosti, jichž se dopustili. Lidé cítili, že Bůh má právo nad životem lidí a radostně obětovali pro Boha svůj život. Tehdy „se tento život jevil jako preludium života nadzemského a tento jako krásný epilog jeho; hodnoty ducha zastínily dobra hmotná. Oběť a sebezápor vynakládané proto, aby člověk stoupal, byly ověnčeny aureolou, v níž je přetvořil Ježíš Kristus svým učením a příkladem. Lidé cítili Boha blíže a svátostmi byli spojováni s božským. Kněžství zářilo v duších v plném světle své tajemné moci přes slabost lidskou. Světci svítili jako nebeské paprsky, odlesk dobroty a síly božské, příklad života i patroni. Papež trůnil nad národy a vládl jako nejvyšší představitel Boha na zemi.“

V díle Nigrisově vidíme pravý středověk, a to není doba temna, nýbrž světla. Boj o lepšího člověka v duchu věčných nezměnitelných principů křesťanských, stoupání k Bohu v radosti.

Dobré a zlé síly v politice

Devátý ročník státním nákladem vydávaných Knih pro každého zahájila knížka katolického publicisty dra Alfreda Fuchse „Chytrost či moudrost v politice (Macchiavelli)“. Důvod, který autora vedl k napsání spisu, lze čísti v předmluvě, v níž správně vytyká, že dnešní doba vidí v politice jen lest, chytrost, po případě násilí, honbu za úspěchem atd. Nejde o učenou sociologickou studii. Jde v objektivní formě o zpracování subjektivních zážitků politického intelektuála. Tomuto rozvrhu zůstal autor věren. Dílko rozděleno ve tři části: I. Dobré a zlé síly v politice. II. Dvoji morálka? a III. Macchiavelism a renesance. V první části probírá všechny metody politických akcí. ať už je to chytráctví, lest, peníze, násilí, nebo opatrnost, diplomacie par excellence, státnictví. Duchovní hodnoty vystupují nad politikaření do vůdčí výše. Mezi dobrými a zlými silami v politice má *idea* největší moc. Kolik ideí, prohlášených za bláznovství nebo neuskutečnitelnou pošetilost, dalo svůj ráz veřejnému životu na další dobu. Viz příklad Marxův. Autor strhuje neupřímnou masku politického intelektualismu, který v některých svých představitelích hlásá jakési nadčlověčství pro politika, jakési vymknutí se morálce „nízkých vrstev“. Tuto dvoji morálku, nadčlověčství a titanismus politiků nutno odmítati. Pro veřejný život platí tytéž zákony, jaké uznáváme v životě společenském i soukromém. Nelze z politiků dě-

lati nadřazenou kastu, která má pružnější, laxnější morálku. Odůvodňuje se také její existence také tím, že nutno brátí ohled na duši davu a neřící lidu všechno, protože by to nepochopil. Trvalé zatajování pravdy však, vede ke katastrofám. Z psychologie davové nelze nikdy odvozovat omluvy pro úchylnou morálku v politice. Řekl-li Rašín, že národu se má vždy říci pravda, třebaže jí nesnesl vždy celé najednou, znamená to, že pravda, které by lid ještě nerozuměl, musí být připravována orgány veřejného mínění. Poukázav na nebezpečí zbožnění státu a přemrštěný nacionalism, obrací se autor k Macchiavellimu, jako označovanému otci politického pletichářství, hlasateli dvojí morálky. Renesanční doba podobá se naší. Dnešní svět má poválečný charakter, ale přece tolik lidí myslí ještě v intencích předválečného ovzduší. Macchiavelliho současníci condottieri objevují se nyní v třetí proměně. Po condottierech válečnicích přišli bursovní condottieri a nyní jsou v módě condottieri političtí (viz Hitler).

Macchiavelli jako výkonný politik zklamal. Jako politický intelektuál, rádce a pletichář našel své uplatnění v renesanční éře i v pozdější době. Autor staví se na stanovisko, že Macchiavelli sám nebyl hlasatelem pouhého úskoků a receptů na vládnutí. Nebyl pouhým chytrákem bez ideálu. Jak byl špatný praktik, tak byl chytrý teoretik. Hledal v literatuře, co nenalézal v životě. Na jeho konto tropili už mnozí mizerné pletichářství a proto pojem

macchiavellism, jak se chápe, není vystižením tužeb svého jmenovce. Byl horlivým přítelem svobody a z lásky k svobodě sloužil tyranům. Není většího protikladu, v jakých si člověk libuje. Jen několik míst v „Knížeti“ je opravdu cynických. Autor vykreslil pak portret Savonarolův, v jehož duši se střetli prorok s politikem a celou tragiku i slávu jeho života. Savonarola usiloval o království Boží na zemi i za cenu vlastního nebezpečí, Macchiavelli spolehal jen na politiku a s klidem obětoval statky věčné za pozemský úspěch. Vyličiv osudy macchiavelismu v dějinách a literatuře, přechází k paralele nábožensko-politických problémů doby renesanční a též i dnešní. Základními omyly nábožensko-politickými je jak zbožnění státu, tak státní mysticism, který se domnívá, že sledování nadzemského cíle vnuká již samo sebou správné prostředky. Celá tato kapitola je skvělou apologetikou katolického náboženství a praxe, s jakou katolík řeší politické problémy. Někdy hrozí nebezpečí z kolísání mezi krajní přisností a krajní laxností, z kteréžto půdy vznikl probabilism. Umírněný probabilism je dovolen, protože slouží k uklidnění příliš úzkostlivého svědomí. Není dvojí morálkou, posuzujeme-li cizí viny shovívavěji než své vlastní. Otázka probabilismu platí nejen v náboženské morálce, nýbrž i ve veřejném životě. Autor obohatil svůj spis dokumentárními citacemi novějších spisů námětům k tematice přílehlých. Sloh i podání předmětu dovede upoutat. Knížka splní jistě své poslání.

C o ž i v o t d a l

Vše pro mládež

Slavný kazatel francouzský, dominikán Lacordaire, častokrát opakoval v posledních letech svého života, která zasvětil mládeži, slova: *Buďte vždy mladí! A v roce, ve kterém si připomínáme devatenáctisté výročí smrti našeho Pána Ježíše Krista, jest zvláště nutno uvědomiti si hluboký smysl slov Lacordaireových. Biskupové irští, pojednávajice ve svém posledním listě o Církvi a jejím obrodném poslání v nynějších zmatcích, pravi o ni, že jest věčně mladá. Světci v sedmdesátí letech věku svého bývají srdcem mladší než sedmnáctiletý jinoch. Ježíš Kristus konal své vykupitelské poslání ve věku mladém. Tato srovnání nejsou zbytečná a leccos nám netoliko povídají, nýbrž přímo rozkazují. Budoucnost každého díla závisí na tom, kolik a jak silných a upřímných mladých lidí se ho ujme a provádí je. Tato pravda má všeobecnou platnost. Mussolini si zajistil vítězství, poněvadž věřil mladým lidem, jádrem Hitlerovy sily jest mládež a silou bolševismu jsou mladí lidé. Hlavní starosti různých skupin, ať politických, či kulturních, jest, aby vychovávaly dorost. Nám při naší mládeži nejde však jen o zajištění budoucnosti skupiny, nýbrž o duši nesmrtelnou a o vítězství zjevené pravdy, jež zaručuje život. Proto jest naše práce o získání a záchranu mládeže vznesenější a světlejší. A tu si musíme říci několik slov, která zaboli:*

Spočítejme katolické rodiny v obci, městečku, městě. Spočítejme počet rodičů, kteří plní věrně svoje náboženské povinnosti, a nyní si všimněme, kolik jejich dětí stojí v řadách katolické mládeže, v jejich eucharistických liturgiích. Budeme smutně překvapeni. A často nenalezneme mezi nimi ani děti vůdců v různých katolických spolcích. Nejednou se mi přihodilo na mých zájezdech, že při mši svaté, ačkoliv byla v místě jenom jedna, bylo velice málo mladých lidí, ačkoliv v obci bylo několik organizací katolických. Děti katolických rodičů navštěvují spolky indiferentní, kde se odcizují více. A ať s kýmkoliv hovořím o té věci, téměř vždy jest dávana odpověď: Naše rodiny nejsou na svém místě. Rodiče nemají patřičné autority, děti vyrůstají přes jejich hlavy.

Nedosti se starali a starají, aby jejich děti činily každý krok pod dohledem Boha. Odcizuje jim je škola a hlavně tisk. Náš venkovský lid těžce doplácí na to, že nechápe důležitosti psaného slova pro své děti.

Jak by se mělo asi postupovat? Vycházejme od toho, co jest, a ne co bychom si přáli mít. V obci jest farář nebo katecheta, někdy i ten i onen. Bylo by možné založit rodičovské sdružení, které nemá co dělat s politikou. V něm by kněz snadno dokázal a naučil rodiče, jak vésti děti úskalími doby. Nevědomost náboženská jest našim největším nepřítelem. Aby měli rodiče dosti lásky, nesmějí býti nevědomi ve věcech náboženských. Dále by bylo třeba po starém způsobu obnovit farní knihovny, nebo dbát, aby knihovny různých spolků byly na výši. Pravda, vyžadovalo by to od duchovního vůdce obětí, ale jde o něco opravdu velikého, a to se nikdy bez obětí neobejde. Opět a opět je třeba domlouvatí rodičům a při každé příležitosti, že nesmějí zapomenout na tisk pro své syny a dcery.

Na Bilou sobotu uveřejnil francouzský list „La Croix“ článek o mládeži a v něm čteme: „Nikdy snad v historii francouzského katolicismu neměli jsme elity mládeže tak proniknuté duchem křesťanským a apoštolským, tak odpoutané od světských zálib a politických starostí, které často mají nadpřirozenou činnost, tak odhodlaně následovati všude a až do konce inspirace milosti a nařízení církevní hierarchie.“ Nejsou to marná slova a pochopíme jejich radostnou pravdivost, když si uvědomíme sto let od Lamennaisa a Lacordaire, intesivní práce, když si představíme množství katolických škol, jejichž vydržování stojí katolické rodiče těžké oběti, když budeme sledovati úsilí Svazu katolické mládeže, dělnické mládeže a ostražitého a bdělého vedení biskupů a kněží ovšem nezapomeneme.

Ve stati, v níž mluvíme, o bezvěreckém hnutí, lehce se dočtete a pochopíte, jaký důraz klade toto hnutí nám k smrti nepřátelské na slovo: bojující. Nechce mládež prostřední, nečinnou, nýbrž bojující. Cílem vedoucích skupin naši mládeže musí býti vychovávat bojovníky. Když má nepřítel vojáky, nesmíme proti němu stavět bačkory. K výchově těchto vojáků se musí spojit všechny síly, rodiče s duchovním vůdcem a vedoucím skupiny. Nezáleží na tom, bude-li na valné homadě sto lidí, kteří budou zivat a tleskat, nýbrž bude-li mít skupina deset udatných bojovníků za pravdu Boží. Vzbudit nadšení stačí jednou za rok, ale během tohoto roku musí členové po žebří doktorality vystoupit o několik příčlů výše. Autorita kněží, katechetů a rodičů jest k tomu nejlepším prostředkem.

Svět potřebuje víry

Bez víry nezbyvá než násilí.

Tato slova napsal v „Nár. Osvobození“ v božihodovém čísle prof. dr. Em. Rádl. Příležitost mu daly poměry v Německu, kde protestantism se ú-

plně ztotožnil s nynější mocí, jako se dříve ztotožňoval s kaiserismem. Tomu se ani nemusíme divit, znajíce křisi, kterou německý protestantism prožívá. Je to krise víry, která se nebezpečně rozšiřuje, a již má a chce odstranit Vysoká církev — Hochkirche. Protestantism byl nástrojem liberalismu v minulém století, nestavěl se ani nějak výbojně proti marxismu a důsledky jsou smutné. A ti, když dlouho neviděli nic kloudného a jasného v katolicismu, dnes, kdy vítězí násilí, začínají i katolicism obdivovat. Církev má víru, to je to její kouzlo a bez víry nezbyvá než násilí.

Jde vždycky o jednu důležitou otázku: otázku svobody, která je co nejdůvěrněji spojena s pravdou. Protestantismu scházel duch svobody, poněvadž se postavil proti pravdě. Katolicism musí hájit svobodu, poněvadž mu jde o nesmrtelnou duši, a ta potřebuje ke svému růstu svobody. Ten mohutný zápas po všechny věky mezi Petrem a Caesarem jest bojem o svobodu Církve, a vždy v něm zvítězila. To jest sláva katolické Církve a musí ji uznati i ti, kdož jí nejsou nijak nakloněni. V minulém století svedla za svobodu krásný zápas s liberalismem, který ji hleděl co nejvíce ponížiti a dnes jest již zřejmé ovoce: Jednota víry jest neochvějná. Dr. Rádl sám píše: „Náboženský liberalism prohrál stoletou válku. Hnutí marxistické, to je volnomyšlenkářské, je vyřízeno: po válce se sice mnoho vystupovalo z církve, ale to už přešlo. Komunisté zaváděli i do Německa hnutí bezbožecské, ale ideově až hanba ubohé. Náboženský liberalism ztroskotal, poněvadž lidu nic nedovedl podat; bylo to hnutí intelektuálů, kteří jen popírali náboženství, viníce je ze všech špatností, ale nedovedli lidu místo církevního učení nic kloudného podat. Lid nemůže duchovně žít jen z formulek o hospodářské podmíněnosti života. Toto učení tak strašně ztroskotalo, že stačil Hitler se svou ideovou zmatečností, se svou vírou v ideály germánství a s primitivní rasovou „Weltanschauung“ a vyhrál na celé čáře.“

Je to správný soud: úsilí vytrhnouti víru ze srdce lidí ničilo nejen štěstí člověka, ale i jeho velikost a sílu. Proto se hledají cesty k duchovním pokladům, prostě k víře. V „Národní Politice“ na Boží hod to jasně napsal dr. Hanousek: „Kdo bojovali proti náboženství a snažili se je potlačit, nevěděli, co činí. Nedávno vyprávěla městská lékařka, na periferii Prahy působící, o časté zdravotní a mravní zkáze tamějších rodin a dětí. I ona pokládá za nejúčinnější prostředek k nápravě, ač sama jest bez vyznání, návrat k náboženství. Podobně dr. Bezděková píše po svých přednáškách a trapných zkušenostech mezi nezaměstnanými v Brně: Zde končí síly člověka, zde začíná Bůh. I pro děti má náboženství nezměrný význam. Mravní a náboženský život matky má velký vliv již na dítě pod jejím srdcem se vyvíjející. Inteligentní vrstvy národa vracejí se k náboženství dnes, a to i ti, kteří jsou bez vyznání.“

Před několika dny se udál v Praze bolestný případ: Patnáctiletý hoch ze čtvrté třídy měšťanské školy na Kr. Vinohradech se bodl nožem do prsou a zabil se, když mu učitel pro nějaké darebáctví pohrozil horší známkou z mravů. Sebevraždy mladých lidí jsou již tak časté, že se odbývají v denním tisku pouhými lokálkami. Hledají se cesty k nápravě, jak otužit mladé lidi. Je to zlé. Rodičům často není nic svatého, mění-li náboženství, jako měníme šaty a trest pak jest velice těžký. Hlasy, které jsme citovali, ukazují na jedinou správnou cestu: je třeba víry a zase víry.

Reorganizace vyššího školství v Rusku. Zavádění vánočních a velikonočních prázdnin

„Izvestia“ uveřejnila dne 20. září 1932 dekret, vydaný 19. září, týkající se programu a reorganizace vyšších škol a škol technických. Tento dekret doplňuje jiný, vydaný o měsíc dříve, 25. srpna 1932. Revue „La Vie Intellectuelle“ (10. III. 1933) uveřejňuje přesný překlad dekretu zářijového, doprovázejíc jej výstižným výkladem a poznámkami. Doněvadž jde o věc velice důležitou, a poněvadž musíme znát jako

Slované dobře vývoj života v Rusku, uvádíme zde obsah dekretu i s některými poznámkami.

Bolševická vláda, již jde o grandiosní plán pětiletky, musí mít na zřeteli i výchovu zdárných techniků. Proto na sjezdech strany od r. 1928 byla zkoumána vždy otázka, jak nejlépe by bylo možno vychováti kádr dobrých specialistů. Bylo založeno několik nových Technických vyšších ústavů (VTUZ.), Vyšších ústavů (VUZ.) a uskutečněn jejich styk co nejúžší s výrobci. Dnes existuje v Rusku na 400 VTUZ. a techniků 1600. Počet posluchačů je třikrát větší na vysokých ústavech, čtyřikrát na technických. Celkem jest na všech ústavech oměch tří druhů 1,500.000 posluchačů. R. 1929 bylo v Rusku 57.000 specialistů, kteří měli úplné vyšší vzdělání, a 55.000 se středním vzděláním. R. 1932 již 216.000 a 288.000. (Třeba říci, že nejde v těchto statistikách jen o odborníky v průmyslu a agrikultuře, nýbrž i ve farmacii, lékařství, právu a jiných vědách. University se připodobnily školám technickým.) Dělnický živel tvoří na vyšších ústavech 70 % studujících. Ústavy byly odňaty pravomoci komissariátu osvěty a přiděleny různým komissariátům jiným, čímž se dosáhlo užší spolupráce mezi výrobou a školou.

Dekret nevidí jen předností, nýbrž i nedostatků. Quantita ubrala na hodnotě a kvalitě. Z některých ústavů vychází dosti techniků, ale jen málo inženýrů. Hlavně techniky mají tento nedostatek ve velké míře a „neskýtají vždy techniků dostatečně kvalifikovaných pro národní hospodářství a sociální a kulturní výstavbu“. Je tudíž třeba jednak upevnit dosavadní úspěchy a pak zvýšit úroveň teoretického vzdělání, jakož i utužit vztahy ústavů s výrobou. Proto byl vydán nový studijní program a plán. Na mnohých ústavech se dosud postupovalo jen podle provisorního plánu a nepřihlíželo se ani ku posledním důležitým technickým objevům a ke zkušenostem velkých továren. Příliš hodin bylo věnováno všeobecné teorii, všeobecné technice, ale málo — jen 30 % — předmětům tak důležitým, jako je fyzika a chemie. Program technik byl jen zkrácením programu VTUZ. Koncentrace některých předmětů nebyla téměř žádná. Nová nařízení hledí tyto nedostatky odstranit. Navrhují úzkou spolupráci produkce a studia. „Ve studijním programu je nutno spojití teorii a praksi tak, aby každý stupeň produktivní práce byl podřízen kurzům teoretickým.“ Výrobní práce začne třetím kursem a pojme 30—40 % všech hodin. Přesný počet bude stanovit pro každý odbor příslušný komissariát. Pro studujícího bude továrna jakousi školskou laboratoří, v níž se bude zasvěcovat za vedení profesorů do praxe. Primitivní pedagogický ideál strany je tímto opuštěn, rovněž i vyučovací metody. Jedním ze základních principů byla kolektivní školská práce a i ta jest opouštěna.

„Vyučovací metody musí býti takové, aby zajistily jednak osobní činnost studujícího a pak zvýšily úkol profesorského sboru, odpovědného i za veškeré vyučování i za práci každého jednotlivce.“ V t. zv. buržoastických stá-

tech není to novotou. Celkem lze říci, že nový dekret znamená zřejmý návrat k západním tradicím školským přes stále opakovaná tvrzení o věrnosti velikým zásadám sovětské pedagogiky. Ostatně bude ještě dlouho trvat, než tato reorganizace bude provedena. Nesmíme ani zapomínat, že má být prováděna v zemi, v níž má společnost úplně odlišné složení od naší. Každým způsobem jest jisto, že se užívá našich západních zkušeností, tradic a postupu i metod ve službách cíle, který jest jiný. Je těžko říci, zda se tím dosáhne kladného výsledku.

Nedávno byl vydán nový dekret, který jest velice zajímavý, neboť nařizuje „svěcení neděle ve všech školách sovětské unie“, jakož i „obnovení vánočních a velikonočních prázdnin“. Dekret byl vydán 17. listopadu 1932 a doplňuje předcházející, pokud se týká školního roku a prázdnin. Znamená po té stránce návrat ke starému režimu, i když ne dokonalý návrat. Týden o 6 dnech jest podržen ve městech a průmyslových střediscích. Týden o sedmi dnech platí pro venkov, na němž ostatně nebyl nikdy zaveden prvý. Vliv venkovského prostředí jest patrný a jest pravděpodobné, zase pod vlivem venkova, že tím dnem prázdná bude neděle. Tím ovšem ještě není řečeno, že sovětský režim nařizuje svěcení neděle ve všech školách. Vánoční svátky budou trvat od 1. do 15. ledna, na kteréžto dny skutečně připadají ruské vánoce. Velikonoční začnou 20. března a potrvají do konce měsíce, tedy nespádají do doby církevního svěcení velikonočních svátků v Rusku. Ale dekret ponechává zde venkovu možnost uzpůsobiti datum velikonočních prázdnin podle místních potřeb. O tom budou rozhodovat místní úřady, které nejsou věřícím příliš nakloněny.

Uvědomujeme si nebezpečí bezbožického hnutí? V čem spočívá? Jeho stav a metody. Mezi dětmi a mládeží. Naučení pro katolíky a hlavně mládež

J. K. — Ještě do nedávna vedla boj proti křesťanství převážně Volná myšlenka, hnutí složené povětšinou ze středních vrstev. Dnes se dostává vedení do rukou dělnictva a jest daleko nebezpečnější, neboť jde nejen o boj proti Bohu, proti křesťanství, nýbrž o nové náboženství. A toto úsilí není již omezeno jen na Rusko, nýbrž má své nadšené apoštoly v celém světě. Biskupové angličtí, kteří před několika měsíci vystoupili proti novému hnutí, zahlédli celou hrůzu jeho nebezpečí a upozornili katolíky ostatní, jak velice vážným jest nynější stav. Číslo časopisu francouzských katolíků „La Vie Catholique“ z 8. dubna t. r. jest mu věnováno celé. Nejlepší znalci přesně o něm informují. Poněvadž je třeba dobře je poznat, abychom mohli úspěšně proti němu zápolit, podávám stručně, pokud u nás není věc zná-

ma, obsah jednotlivých statí z francouzského časopisu s přáním, aby hlavně naše mládež si jich povšimla.

Americký marxista J. B. S. Hardman charakterisoval bezbožectví takto: „Náboženství dělníků jest bezbožecké, poněvadž usiluje o obnovu božství člověka.“ Od počátku XIX. st. vše směřovalo k tomuto důsledku, neboť mnozí představitelé Cirkve „spojili svůj osud s osudem vítězího kapitalismu. Nescházely pravda pokusy o katolickou sociální činnost. Ale ve většině případů byl ponechán proletariát bez podpory sebral marxism a živil jej materialismem.“ (N. A. Klepinin „Le Sans-Dienisme“.) Ovšem teprve komunism si předsevzal zničit úplně náboženství. Náboženství jest opium, které kapitalism dává lidu, aby jej uspal a ještě více využil, tak zní jejich názor. Náboženství, hlásající trpělivost a resignaci, zeslabuje u dělníka touhu po svobodě a sílu k boji. Klame lidi slibem budoucího života a ničí energii, již potřebuje člověk ku práci pozemské. Otec tohoto bezbožectví, Feuerbach, správně dí: „Musím umístiti na místo lásky k Bohu lásku k člověku, kterou provoláme za jediné náboženství. Na místo víry v Boha víru člověka v sama sebe, ve vlastní sílu, víru, že osud lidstva závisí na něm samém a nesmí býti kladen nad člověka. „Co jest podružné pro náboženství, člověk, musí býti považováno za nejdůležitější... Člověk jest bohem člověka, tak zní velký zákon.“

Jde o to učinit člověka šťastným a proto musí býti nalezeno pro lidstvo nové pouto. V čem je hledají? Továrna jest sjednocující střed lidstva a mechanická práce tvoří nové pouto, oekonomická činnost jest jediným skutečným principem. Dříve byli lidé sjednoceni v Bohu jako synové jednoho otce. Nyní jsou spojeni v oekonomii jako spolupracovníci a soudruzi ve společné práci hmotné a mechanické. Proto komunistické bezbožectví prohlašuje hlásání lásky křesťanské za činnost protirevoluční a zločinnou. Lásku bezbožníků se vztahuje jenom na lidstvo marxistické, na ty, kteří pracují s nářadím a u strojů. Ostatní jsou „třídními nepřáteli“, nepřáteli Člověka vůbec. Proto platí zášť proti všem, kteří netvoří nové společnosti. (Viz N. A. Klepinin „Le Sans-Dienisme, religion nouvelle“.)

Všimněme si třeba ve filmu, poesii, divadle ruském, jak důležité místo v nich zaujímá továrna, traktory, které jsou apotesou vítězího stroje. Pětiletka jest jimi nesena jako na křídlech. Různé ilustrace v „Bezbožníku“ představují vysoké pece, pod jejichž kouřem a tíží hyne náboženství. Továrna jest postavena jako kontrast kostelu, dělník knězi. Hmota jest nejvyšším principem. Industrialisace jest vyčvalována jako nejzdatnější nepřítel náboženství. V „Bezbožníku“ v č. 3. r. 1926 symbolicky to vyjadřoval obrázek, na kterém jest vidět kněz zděšeně a zbaběle prchajícího před lokomotivou. Ze všech strojů jeden jest nejvíce zbožňován: komunistická společnost. Tomuto sociálnímu stroji jest přikládána magič-

ká moc přetvořovat lidi a činit je šťastnějšími. Toto zbožňování společnosti má pramen ve víře, že člověk jest od své přirozenosti dobrý, a že jediné prostředí přetváří jeho charakter. Všechny neřesti a vady proletariátu lze vysvětlit zločinným působením společnosti buržoastické. Až tato společnost bude zničena, komunistická učiní snadno z člověka nadčlověka. Komunistická společnost je tedy všemocná. Musí potlačit rodinu, ujmouti se hned při narození dítěte a vésti je životem až ke hrobu.

Nejsou to prázdna slova, neboť za nimi jdou hned činy. Pierre de Crisenoy ve stati: Škola: Maják bojovného ateismu ukazuje, jak ty činy vyhlížejí. „Bezbožník“ 10. V. 1930 napsal, že koncem pětiletky musí býti 17 mil. dětí od 8 do 14 let vřazeno mezi bezbožníky. Proto bylo nařízeno r. 1929 komisariátem veřejné výchovy, že ve školách jest povinným státní náboženství a protináboženská výchova. Cíl: Vychovat ateisty, ovšem ne mlčenlivé, nýbrž takové, kteří by byli v životě odvážnými borci proti náboženství. Užívá se dvojích důkazů. Důkazy proti Bohu: Bůh není. Svými smysly ho nechápeme, na nebi vidíme hvězdy, mraky, ale ne Boha, tedy neexistuje. Jiný důkaz v témže čísle uvádí biskup Dr. Herbigny: Věříš v Boha? táže se učitel. Ano, odpovídá dítě. Kde jest? Všude. Tedy i ve tvé kapse. Jaký je to bandita a zloděj, že bez tvého svolení leze do tvé kapsy. Důkazy proti náboženství spočívají v tom, že jest líčeno jako spojenec kapitalismu, militarismu a nepřítel lidu a komunismu.

Ve školách jsou ustaveny kluby mladých, úderné brigády pionýrů. Jejich členové se nesmějí spokojiti studiem, musí jít do života, organizovat, zkrátka musí býti činní. Důležitým jest rozdíl mezi naší výchovou a bolševickou, dí autor: Zatím co v našich církevních školách hledíme uchovati v dítěti jeho dětskou duši, zatím co je vybízíme, aby poslouchaly svých rodičů, bolševici je vyhlašují za rovné dospělým. Mají řádné legitimace klubů, jsou řádnými členy Unie bojujících bezbožníků, mají i pravomoc. Jest v nich vzněcována pýcha, zdůrazňována nezávislost, jsou jako vojáky rudé armády. Děti sbírají podpisy pro uzavření kostelů, nesvěcení církevních svátků, udávají rodiče a pod. Práce nevěreckých dětí v rodinách jest považována za zvlášť významnou. Na posledním bezbožeckém kongresu byly oznámeny tyto zprávy: Duduškin ze Zlatoustu prohlásil: „V našem městě bylo šest kostelů, děti šly dům od domu a sbíraly podpisy pro jejich zavření; donutily ku podpisu i své rodiče. Výsledkem bylo, že zůstal otevřen toliko jeden kostel.“ Dalším bodem jest udržování korespondence s dětmi ze zahraničí. Že tak nečiní nadarmo, jest zjevno z protestu, který proti této „kulturní infamii“ podala Jednota katolických učitelů bavorských.

Dalším problémem velice významným jest řádná bezbožecká výchova dorůstajících.

Apoštoly bezbožectví jsou bojující nevěrci, zorganizovaní v národní a mezinárodní unii. Do těchto brigád jsou vysíláni ti nejlepší, kte-

ří netoliko nesou slovem novou zvěst, nýbrž i příkladem komunistického a bezbožeckého života co nejdokonalejšího. Musí ukázati, že odvrhli všechny náboženské předsudky, že jsou nejlepššími a nejosvědčenějšími dělníky, že jim jde o zájmy spoludělníků a nemají sobectví. Jsou ochotni ke každé práci a pomoci. Ve žních se rozjíždějí na venkov, ochotně pomáhají vdovám a starcům, zkrátka za žádnou práci se nestydí. Zápolí mezi sebou v konání dobra pro druhého. Jako křesťané mají cílem slávu Boha, oni mají cílem vítězství svého materialistického náboženství.

„Bezbožník“ přinesl v č. 15.—16 1932 tuto větu, tento rozkaz vlády: „Zápasíce pro králíka budeme zápasit proti náboženství.“ Vláda totiž, aby odpomohla hladu, nařídila pěstování ve velkém králíků. Bezbožníci v tom již našli prostředek ke svým konečným cílům. „Konsomol“ se stal nejúčinnější zbraní v boji proti náboženství a třeba říci, že mladí bezbožníci bojují s nadšením a jsou s to přinášeti i ty největší oběti. Stručná statistika nám napoví, jaká péče jest věnována mladým. V této statistice jsou sice zahrnuti všichni členové Bezbožeckého svazu, ale 90 %, ne-li více, je to mládež. Vzrůst jest vysvětlitelný jedině tím, že vůdcové se starali co nejvíce o výchovu mladých. Nuže, za 8 let vypadá stav takto: Roku 1926: 87.033; r. 1927: 138.402; r. 1929: 465.438; r. 1930: 2.000.000; r. 1931: 5.000.000; r. 1932: 5.675.000. Další čísla nám udávají vzrůst buněk v témže období: 2.421; 3.121; 8.928; 35.000; 60.000 a 65.000.

V bezbožecké propagandě zahlédáme tři fáze: krvavé pronásledování, zesměšňování náboženství a kněží tiskem, divadlem, rádiem a konečně pozitivní část: z ateismu se má státi duchovní a jaksi náboženská základna nové společnosti. Tato třetí fáze jest nečím novým.

Když francouzský pozitivista Compté zakládal svůj systém, pomýšlel na hierarchii. Každé náboženství má své obřady, liturgii, i své svátky. Bezbožectví je má rovněž. Jeho svátky mají dvojí charakter: destruktivní, zesměšňují, urážejí náboženství, spojující je s kapitalismem a militarismem. Konstruktivní, v účastnících jest probouzena nová víra v komunistické lidstvo, naděje v pozemské štěstí, a jakási láska, horlivost lásky pro vybudování nové společnosti. Tyto slavnosti jsou znamenitě organizovány. Jako liturgie užívají obrazů, písní, zkrátka všeho, co působí na cit. Historie komunistické revoluce jest předváděna v nádherných obrazech. Diváci vidí útok na kapitalistickou pevnost, již brání nelítostný zaměstnavatel, kněz, generál, a útok vedou dělníci a sedláci. Objevuje se slib nového života, zlatá brána, již vstupují řady vítězných dělníků do komunistického ráje.

Doplnění učitelského vzdělání v rámci ústavů

Potřeba reformy se nedá odbýti frázemi ani demagogií. Proti každé novotě se pravidelně zvedá bouře odporu, která pomůže zulámati

suché a neplodné větve návrhů. Pak se dostavuje střízlivá a suchá úvaha.

Tvrdí se u nás, že se učitelské ústavy vyžily. Jest to pravda do té míry, že nepostačují svou dosavadní náplní novým požadavkům, kladeným na učitele. Od školy je očekáván velký kus práce: výchova zdravé a proti všelijakým bacilům odolné republikánské generace. K ní musí být uschopněna i nová generace učitelská.

1. Učitelé nepostačuje dosavadní psychologie a logika, nýbrž potřebuje trochu znalostí filosofických směrů, které nemohou býti trvalé bez předběžných výkladů filosofických pojmů. Námitka, k čemu potřebuje učitel v Zástrkové filosofického vzdělání, je lichá. Dobře svatý Jan de la Salle svědčí o vznešenosti úřadu učitelského: „Vyučovatí dítky tajemstvím sv. náboženství, vštěpovatí jim ducha křesťanství nemenším dílem jesti, než pracovatí na obrácení pohanů. Pročež jest úrad náš po kněžství nejvznešenějším v církvi.“

Nic tak nemůže učitelé právě škoditi jako povrchnost. I v Zástrkové a snad právě v Zástrkové jest potřeba učitele filosoficky dobře školeného, aby byl dětem i lidem vůdcem a ne svůdcem. Radostné je na př. číslo odběratelů Summy sv. Tomáše Akvinského. To jsou většinou laické ruce inteligence zvednuté lačně po filosofické jistotě, po pravdách, které vedou k Pravdě.

2. Čas, vyměřený dosaváde praktickým cvičením v zoologii, botanice, chemii a fysice, naprosto nepostačuje. Polovičitost zabíjí. Praktických těchto cvičení je potřebí jednak k dosažení rutiny v pokusech, kterými má býti protkáno všechno vyučování a které nelze řídití diletantsky, jednak k řádnému ukojení individuální záliby, protože jsou volitelným předmětem.

3. Praxe ve cvičné škole učitelských ústavů rovněž vyžaduje doplnění. Kromě půlhodinových praktických cvičení byly by žádoucí i pokusy hodinové, celodenní a týdenní, aby kandidáti poznali koncentrační možnosti, vhodné osnovení učiva a zvykali si důkladnému promyšlení učebné látky, plánovitě přípravě a učitelské odpovědnosti.

Je nutno, aby již kandidáti na učitelských ústavech byli seznámeni s praxí na vycházkách, proti kterým bývá tolik a zhusta nespravedlivě se strany občanstva žehráno. K tomu nestačí jedna půlhodina vycházky za onoho času. K tomu je zapotřebí, aby kandidát si dovedl vybrati vhodný terén, prozkoumati na něm vše, o čem chce učit, naučil se dodržovatí předpisy vycházkového řádu i rozhodovatí o vhodnosti počasí, čili cítiti plnou učitelskou odpovědnost.

Testy se mohou při nynější praxi na cvičné škole vesměs jen ukázati a kandidáti zřídka jich použijí. Tištěných je celkem málo, a ve všem nevyhovují, na tvoření samostatných testů není času. Aspoň tu výmluvu jistě uslyšíme a nutno jí konečně věřiti, poněvadž v dnešních 4 ročnících učitelských ústavů se pracuje jen a jen pod zorným úhlem maturity. Bylo by velmi záslužné vycvičiti kandidáty v

úsporném testování bez zbytečné ztráty času (diktování vět, doplňky žáků, oprava a klasifikace výměnou), aby nebyly přítěží dobré novinky, které mají usnadňovati práci, nikoliv znesnadňovati. Kandidáti musejí býti připraveni na horší podmínky práce, než je ve cvičné škole. Svízelná finanční situace a nepochopení, se kterým nutno při každé novince počítati, ztíží jistě nákup i dobrých testů v leckterém místě.

4. Nemenší důležitost má výcvik v ostatních pracích a povinnostech učitelských. Na př. sdělování rozvrhu hodin nejen podle známých a v didaktice uváděných hledisek, ale i podle moderních reformních snah, uplatňovatí při sdělování rozvrhů výsledky experimentální pedagogiky, dbátí místních poměrů a činitelů sociálních (polední přestávky, pozdní odpolední hodiny pro přespolní žactvo) atd. Také s třídní agendou (vedením úředních knih, osobních výkazů žakovských, inventářů kabinetů, s omlouvací praxí atd.) je potřebí kandidáty vydatněji seznamovatí, aby dlouhým tápáním v počátcích neznechucovali učitelství sobě, představeným i dětem.

Když byly zavedeny osobní výkazy učitelské, bylo potřebí návodných kursů pro jejich správné vyplňování. I tato osobní agenda učitelova služební i platová měla by býti rovněž předmětem výcviku. Mnozí učitelé si stěžují, že by si měli udržovatí právníka. Je jistě dosti předpisů školských, ale je také dosti příruček, ve kterých má učitel aspoň umět hledat. Takový výcvik byl by velmi vhodným doplňkem teoretického výkladu zákonů školských.

Konečně je i mimoškolní činnost učitelova (rodičovská sdružení, osvětové sbory, spolky) do níž nemá učitel přicházeti nepřipraven. Právě mladí učitelé mívají nejbliže k dětem a mohou míti proto i nejbliže k lidem. Tím by se mnoho prospělo k odstranění nevraživosti mezi rodiči a školou. Společenský takt a opravdovou úctu k přesvědčení rodičů i dětí měl by si každý učitel odnésti již z ústavu. Ušetřil by si četné trpkosti v životě a rodiče by škole svěřovali děti bez obav.

To jsou jen některé a mírně odhadnuté potřeby, kterými by mělo býti doplněno učitelské vzdělání dobrými praktiky v rámci dosavadních učitelských ústavů.

Karel B. Hroch.

Dvě nejstarší anglické university podléhají bolševismu? V posledním čísle časopisu katolíků anglických „The Tablet“ jest uveřejněna stať o dvou nejstarších — pocházejí ze XII. st. — a nejslavnějších universitách anglických, zv. „větších universitách — the greater universities“, v Oxfordu a v Cambridge. Tyto vysoké školy stavěly se od dob Jindřicha VIII. ostře nepřátelsky proti Církvi, a ještě v minulém století, kdy byla v Anglii opět zřízena katolická hierarchie, byli katoličtí rodiče varováni, aby posílali na ně své syny. Během století se nepřátelství proti Církvi hodně zmenšilo a tak na obě university přicházelo stále

více a více katolických posluchačů. Dnes v obou městech, hlavně v Cambridge, jsou již nádherné, veliké katolické chrámy a horlivost kněží i studujících jest příkladná. V poslední době podléhají hlavně posluchači silně vlivu komunistických ideí, a i několik významných profesorů s nimi sympatizuje. Anglický tisk sice nepřikládá těmto proudům většího významu, ale nicméně varuje profesory, kteří asistují vlastizrádným projevům mladých posluchačů.

V boj proti bolševismu a bezbožectví. V anketě „Lidových Listů“ o sblížení Východu se Západem navrhuje jeden ruský myslitel jako nejlepší zbraň v boji proti bolševismu spojení všech křesťanských sil. Křesťanský svět — katolický vyjímaje — nestaral se dosud příliš o nešťastné Rusko. Tedy prvou podmínkou, aby ten svět něco udělal, jest, aby poznal hrůzu bolševického názoru i pronásledování. Zde má své poslání tisk: Seznámí svět s pravým stavem věcí, sympatie a láska se již dostávají samy. To si dobře uvědomilo několik jednotlivců, — jsou to většinou protestanti a pravoslavní, — kteří založili zvláštní časopis „Demain“, Paris VI., 2 Rue Mabillou, předpl. 20 frs). Časopis bude vycházeti každý měsíc ve francouzském a anglickém vydání. Politické zájmy jsou vyloučeny. Cílem jeho jest poskytovat objektivně zprávy o činnosti bezvěrců v Rusku a na celém světě. Dále informovat o činnosti různých církví proti nevěrecké propagandě. Zároveň jsou vydavatelé ochotni skýtatí všechny doklady těm společnostem a církvím, které se postaví proti nevěreckému hnutí. Revue bude přísně vědecká a objektivní.

Katolický kongres odložen

Můj článek v posledním čísle, napsaný „Páni mají dost času. Katolický kongres odložen“, vzbudil dosti ohlasu. Dosti kněží i laiků bylo rádo, že se pronesl jejich názor na celou věc. Ovšem bylo mi též odpověděno v „Lidových Listech“ a učinil tak J. E. ndp. arcibiskup olomoucký, dr. Leopold Přečan, jako předseda výboru

pro pořádání katolického sjezdu. Nečekal jsem té odpovědi prostě proto, že jsem se ndp. arcibiskupa ve svém článku nedotkl. J. E. dr. L. Přečan byl totiž prvý, kdož vyhověl volání po kongresu, které se ozývalo často z „L. Listů“ i „Života“ z článků, jež jsem téměř všude psal já. J. E. ndp. arcibiskup dr. Přečan s radostí hovořil o tomto kongresu a nikdy by mne nenapadlo, že bude pro jeho odložení, poněvadž jest přesvědčen o jeho nutnosti. Nemůže se mi zazlívat, že jsem vytkl odložení, které odhlasovali členové výboru a trvám na všem, co jsem napsal: Máme určitý názor o tom, když malá menšina německých zástupců lehce přesvědčí velikou většinu českých. Poměry jdou dnes tak rychle, že se snadno může stát, že r. 1935 katolíci si nebudou moci svůj sjezd svolat. Že jsou proti němu Němci, se nedivím, znaje jejich národnostní „snášelivost“ a jejich katol. tisk.

Ještě několik slov, proč jsem se opovážil kritisovat usnesení výboru. Jsem názoru, že katolický novinář není povolán jen k tomu, aby psal oslavné články při jubileích a při smrti lidí, nýbrž že má i povinnost říci přímé slovo tehdy, když vidí, že určitá věc, i když se děje v katolickém táboře, jest v neprospěch katolického hnutí. A jsem přesvědčen, že odložení katolického sjezdu je takovou věcí. Nemožno býti viněn ani ze zlé vůle, ani z neinformovanosti, leda že jsem svých informací správných neužil, poněvadž jsem to nepovažoval za nutné.

J. K.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovat o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Ústřední záložna lidová v Praze soustřeďuje tyto naše ústavy:

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlínako: Lidová záložna.
Holice: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořovice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Společenské družstvo katolického duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opočno: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Políčka: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přeštice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Volyně: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu:

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Život

Dr. JOSEF BEZDÍČEK,
biskupský sekretář
HRADEC KRALOVÉ.

8

V Praze dne 20. května 1933

Bída demokracie.

P. Antonio Possevin.

Návrat z měst na venkov.

Kdy a jak byl sv. Václav
prohlášen za svatého.

Co život dal:

Něco o povinnostech ka-
tolíků, hlavně mladých, v
moderní době.

Proč sociální demokra-
cie prohrává bitvy?

Hlasy časopisů.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 1.50

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

K TOMUTO ČÍSLU

jsou přiloženy složenky! Nezapomeňte poslat předplatné Kč 30.—, ušetříte nám vydání za upomínky. Většina odběratelů dosud nezaplatila předplatné.

Objednejte si!

DR. JOSEF KRLÍN:

B R Y N N Y C H

Bída demokracie

Po válce se zdálo, že demokratické systémy státní, vytvářené pod silným tlakem socialistických ideí, mají zabezpečeno trvání na dlouhá desetiletí, ne-li staletí. Východiskem byl absolutní normotvorný sbor pro všechny otázky ve státě parlament, konstituovaný jednotně (nikoli nějak kuriově) na podkladě všeobecného hlasovacího práva. Očekávalo se, že bohatá různost zájmů stavovských, kulturních i sociálních povede k poměrně nejspravedlivějšímu řešení všech otázek. Tato forma demokracie (jsou možné i jiné) se líbila zvláště socialistům, ježto věřili, že myšlení mas budou stále ovládati právě pro materialistický svůj program a pro slibování blahobytu zde na zemi?

Ostatní se smířovali s touto formou demokratickou, poněvadž věřili, že postupující uvědomování politické povede k tomu, že výběr osob, určených vládnouti, bude čím dále tím lepší.

Proto jsou socialisté velice překvapeni, jak záhy a jak mnoho občanů, hlavně mladých, odvrací se od demokracie a volá po diktatuře, ač vidí, že státy ovládané diktaturou, nemají se nijak lépe, než státy spravované demokracií. Ukazuje se, že forma není tím nejhlavnějším, nýbrž duch. Nic se nezmění k lepšímu, když se vymění jen forma, zůstanou-li stejné vášně.

Demokracie ve formě socialistické ztroskotává hlavně na nedostatek vůdců. Na prestol povýšili dav, číslo a nedali mu žádný korektiv. Ale dav (číslo) nejedná dle rozumu, nýbrž dle chuti či nechuti, dle měnicích se nálad, ani nevěda proč. Za „hosana“ jde v zápětí „ukřižuj“. Doklady naší poetické historie lze snadno nalézt. Rozeným vůdcem byl tvůrce americké ústavy Washington. A jeho ideálem byla vláda vybraných osobností různých stavů, různého vzdělání i schopností, kteří by se kvalitou lišili od houfu a *dovedli vládnouti i proti určitému mínění lidu i přes jeho odlišné mínění*, pakli by to odpovídalo jejich nejlepšímu přesvědčení.

A právě takových vůdců vydala socialistická demokracie velice málo. Kdo se připne k davu tak těsně, že jde za každou jeho náladou, z toho nebude vůdce. Jen demagog! U nás jsou po této stránce poměry tím horší, že demokratická forma se u nás projevuje jen přes sevřené politické strany. Tu se zodpovědné osobnosti zcela ztratily za mlhovinu „strana“ a zbyli jen demagogové. Operuje se stále slovem „strana“: „strana“ to neb ono chce, „strana“ k tomu nedá souhlas a zatím za „stranou“ se skrývá někdo, kdo nechce vylézt na světlo a z přítmi tropí různá alotria, krytá pláštěm „strany“.

Není osobní odpovědnosti. Snad by byla i tato forma snesitelná, kdyby struktura stran byla demokratická. Ale ta není. Je to maskovaná anonymní oligarchie.

Proto také jest tak málo tvůrčího kvasu v zákonodárném sboru. Pakliže poslanec mluví nebo podává nějaký návrh, tu se pohybuje jen v mezích všeobecnosti, aby nikde nenarazil. Ve stranách jsou organisováni různé stavy, zájmy i osobní, a běda, kdyby některý poslanec projevil mínění — o sobě správné — jež by nebylo stříženo dle rozoumku nebo dle záliby některého prominentního stoupence. Ten se hned vytáhne a začne mluvit ne za sebe, nýbrž hned za celý stav, k němuž patří jako jeho plnomocník: My zemědělci, my živnostníci atd. protestujeme a prohlašujeme, že vyvodíme důsledky. — Ono to zní mohutněji než kdyby napsal: „Já František Vomáčka z Makořas protestuji.“ A poněvadž jest málo statečných, kteří by se postavili proti nesprávným hlediskům, jest málo odpovědných vůdců, za to však dost demagogů. Socialistická demokracie založila vše na přízni davu. Nemluví se pravda tak jak jest, prostá a šedá, nýbrž jen to, co se davu líbí a zač se sklízí potlesk. Demagogové se málo starají, že budoucnost je usvědčuje pak z klamání lidí.

Tehdy už zase chytanou jiný vítr a provádějí své eskamotáže znovu. „Po nás potopa.“ Proto po demokracii přichází pak diktatura. Lidé tolikrát oklamání sliby jdou pak za tím, který začne poroučet. Domnívají se, že tento vůdce ví, co chce.

Vůdce nesmí lichotit a jen se řídit tím, co chce dav. Musí lid vésti, učit, musí jej přinutit i k pochodu pouští, zvykat na odříkání. Nesmí nic dáti na neodůvodněné reptání a po případě, jde-li o zájem celku, musí potlačit i též vzpuru, i když vidí, že zbouřenců svedených je většina. Jednotlivci formovali život národů, dav byl vždy měnivý a nevěděl, co chce. Stačí vzpomenouti, jak vedl Mojžíš židy z Egypta. Všechny rysy vůdce i choroby davu tam najdeme.

Socialistická demokracie — v jejím duchu jest sdělána i naše ústava — nevedla dále k vyvážení sil jednotlivých stavů ve správě státu. Systém stran způsobil, že ve vládě jest pouze vyrovnávání sil jednotlivých stran často jen dle přísloví: „Ruka ruku myje.“ Úzce stranická hlediska politická, diktovaná často jen ješitností, při nejmenším ztěžují práci, takže síly nejlepších lidí v republice jsou tu ztravovány vyrovnáváním drobných sporů, kdy namnoze jde o „kozí chlup“. I zákony nesou znaky tohoto smlouvání. Jsou pak složité, nepraktické, často i neproveditelné, ježto každá strana něco svého chce do zákona dostat a z hlediska voličů také tam něco dostat musí. Proto se dělá tolik negativní a marné práce.

Ona otrocká odvislost vedoucích lidí v socialistické demokracii stěžuje neobyčejně správu státní a zesiluje krizi nynější. Stačí vzpomenouti u nás dvou tíživých problémů státních: dráhy a podpory v nezaměstnanosti. Všichni vědí, že na drahách jest asi 50.000 lidí přebytečných, kteří tam byli přijati právě jen bičem politických organizací. Všeobecně se ví, že při udílení podpor v nezaměstnanosti dějí se ohromné nesprávnosti, jež působí demoralisačně na ty, kdož se o ně ucházejí a pohoršlivě pro ostatní. Kdo ale v demokracii socialistické bude mít odvalu řešit tyto věci. Pro falešný zájem, aby se neublížilo některému jednotlivci, zahyne celek.

Socialistická demokracie prožívá nyní svůj soumrak. Její den byl příliš krátký. Valná část států už jest vedena jinými systémy a státy, v nichž se demokracie pevně drží (Anglie, Francie), mají demokracii jiného ražení než stranicky socialistického. Ve Francii vůbec není politických stran v našem smyslu a v Anglii se vyměňují při volbách spíše osobnosti a zápolí se o konkrétní otázky než o prestiž stran.

V Evropě se mění systémy a demokracie, v některých byla demokracie úplně udušena. To jest opět jen krajní výkyv. Ustálení politické ani neodstraní demokratický systém trvale, ale změní jej. V budoucí demokracii bude také všem občanům poskytnuta možnost spravovati stát, ale každému v určitém jeho úseku. Leninova práce, že chce docílit, aby každá kuchařka byla dovedla vésti stát, jest blud, který nyní padá. Demokratická zřízení budoucí doby budou jistě dbáti přirozených řádů lidských a provedou rozdělení správy dle stavů a odborů. To ovšem bude ještě dlouhý proces, než nastane klid.

Dr. J. Novák.

„Caudel mi věnoval ta zrna růžence, která jsou obrazem chleba eucharistického. Dříve, než jsem opět jedl Chléb Páně, jedl jsem chléb Panny, ta zrna růžence, která jsem mísil svými prsty. Kdo zemřel, počíná se roditi ve chvíli, kdy se odvažuje chutnati dřevěná zrna, jak jsem vás tiskl ve chvílích agonie svých drahých. A z vás vyschlých stékala mast, která uzdravovala ty, jež jsem miloval.“

Francis Jammes.

P. Antonio Possevin

(Ukázka z chystané knihy „Deset katolických politiků a diplomatů“, jež vyjde nákl. Společenské tiskárny v Přerově u P. Chýlka.)

P. Antonio Possevin z řádu Jesuitů jest velký diplomat a velký kněz. Byl věrným uředníkem svého mistra, svatého Ignáce z Loyolly, jehož postava má zejména dva význačné rysy: Sv. Ignác jest krajně asketický a krajně činný. Jest sám k sobě úžasně přísný, koná heroické skutky kajícího, ale dovede se dívat shovívavými očima na křehké lidi a není apoštolem toliko jedné cesty. Jeho silou jsou exercicie. Dát pocítit člověku jeho nicotnost, a pak jej teprve vrátiti vnější činnosti. Statky, nemoci, zdraví, chudoba, čest, pohrdání, dlouhý či krátký život — vše je lhostejné. Ale všeho má býti použito „ad maiorem Dei gloriam“. Vše má býti ve službě katolického činu. Jeho poslušná armáda nejde proti kulturním statkům světa, ale hledí je naplnit svým duchem. V jednom ze svých dopisů praví svatý Ignác: „Chci k nim vcházeti všemi branami, ale chci je vyvésti branou jedinou, jež vede ke Kristu.“ Jeho uředníci vcházejí vsuktu všemi branami. I těmi branami, jimiž vcházejí k panovníkům politikové a diplomaté. Ve své knize „Videň“ klade si Herrmann Bahr otázku, jak jest to možno, že jesuité bývali současně nejkajícnějsími askety a nejobratnějsími politiky. Vykládá tuto mentalitu Calderonovým dramatem „Život je sen“. Nejdříve došli askesí ku přesvědčení, že tento svět a jeho sláva jsou pouhým snem, že pravá vlast je v nebesích, že svět je nutno překonati nejprve v sobě. Když se jim podařilo, mohli se pak bez nebezpečí vrhnout zpět do jeho bojů, aby jej přeformovali. Byl jim již o málo více, než mumrajem, ilusí, divadlem. Nebyli již v něm, stáli nad ním. Jakmile však stáli nad ním, byl jim svět poddán. Věděli, co jest askese moci. Tito mistři i duchovního života i diplomacie znali cenu distance od věcí a od lidí.

Velkého uplatnění dochází jesuitská diplomacie za papeže Řehoře XIII. (1572—1585). V Římě byli jesuité vedle Theatinů nejhorlivějšími hlasateli mravní čistoty proti obecnému sesvětštění. Papež sám, který ve svých mladších letech podléhal také svodům své doby, po svém zvolení zcela změnil svůj život a své smýšlení, hlavně pod vlivem jesuitských exercicií a působením Theatinů. Byl vděčným žákem svých duchovních vůdců. Zvyšoval všemožně jejich vliv u kurie a podporoval jejich školství. Neméně, než 22 kolejí Tovaryšstva Ježíšova děkuje mu za svůj vznik. Postavil na nový hospodářský základ známé Collegium Germanicum, na němž studují až do dneška příslušníci bývalé říše římsko-německé a jež odchovala až do světové války tedy také řadu kněží z českých zemí, reorganisoval Collegium Romanum, jehož vyšší oddělení až dodnes po něm nazývá Universitou Gregoriánskou, založil kolej anglickou, jejíž jesuitští odchovanci vnášeli hrdinně evangelium do zámořských misí a dali Církvi řadu mučedníků, založil dále kolej řeckou, jíž byl ponechán východní ritus a v níž byly již tehdy uplatňovány tendence unionistické.

Jak řečeno, používá tento papež Jesuitů také jako diplomatů. Jednou z nejzajímavějších postav této diplomacie jest P. Possevin, jehož jméno znají všichni, kdož se zabývají otázkou slovanského sjednocení u víře. Roku 1596 byl to on a druhý jesuita Petr Skarga, kteří byli původci t. zv. unie brestské, na jejímž základě se 9 pravoslavných diecézí sjednotilo s katolickou Církví. Také naši uniáti na Příkarpatské Rusi se sjednotili s katolickou Církví na základě této unie brestské a to tak, že biskupové rusínští v Haliči podepsali tuto unii ke konci 16. věku a biskup užhorodský Vasil Tarasovič tuto unii prohlásil slavnostně ve svém biskupském sídle roku 1646. Roku 1662 byla pak unie uznána černeckými Basiliány. Tak zasáhl tento kněz a diplomat nepřímo také do církevních dějin našeho státu.

Ale působení Possevinovo v našich poměrech nebylo jenom nepřímé. Zasáhl do organizace jesuitského školství v Praze a v Olomouci, neboť byl jako veliký pedagog nápomocen papeži při organizaci církevního školství. Když se vracel ze svého diplomatického posláni ve Švédsku, vzal s sebou několik mladých konvertitů, jejich víra byla v domácím prostředí ohrožena a založil pro ně v Olomouci papežskou kolej, určenou výhradně pro konvertity ze zemí severských. Dlel také jako italský kazatel v Praze a také tu působil při zakládání jesuitských škol. (Srv. P. Alois Kroess: Geschichte der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu. Videň 1910.)

*

P. Antonín Possevin se narodil roku 1533 nebo 1534 v Mantově. Do Říma přišel v 16. roce svého věku a osvojil si záhy velké jazykové znalosti i učenost literární. Stal se tajemníkem kardinála Gonazagy a byla mu předpovídána skvělá budoucnost. Ale Possevin se vzdal všech vyhlídek na světskou kariéru a vstoupil roku 1559 do Tovaryšstva Ježíšova. Svoji výmluvnost, svoje styky a svou obratnost chtěl uplatnit ve službách řádu. Po roce byl poslán do Savojska, aby tam bojoval proti šířícím se bludům a pak působil s úspěchem zvláště ve Francii. Roku 1573 povolal jej generál řádu do Říma a učinil jej svým tajným písařem. Za pět let potom je poslán P. Possevin do Švédska v důležitém posláni, po jehož skončení došlo k založení olomoucké koleje, o níž jsme se zmínili. Nešlo o nic menšího, než o získání Švédska zpět Církvi.

Gustav Wasa vnutil svému národu lutherství. Jeden z jeho synů Jan III. měl úmysl vrátit se do katolické církve. Jako papežský vyslanec byl vyslán na jeho dvůr P. Antonín Possevin. Tentokrát vystupuje slovatný učenec a pedagog v neobvyklé podobě. Nepřichází na protestantský dvůr v rouše kněžském, nýbrž v diplomatické uniformě, s třírohým kloboukem a s kordem po boku, zcela tak oblečen, jako ostatní šlechtici u dvora. Jeho úspěch byl toliko částečný. Obrátil na víru krále, ale nikoli národ.

Král Jan III. přijal jej ve Stockholmu se všemi poctami a přejal z jeho ruky listiny papežovy a kardinála Hosia. Konverse králova nastala po řadě rozhovorů dne 16. května 1578. Král konvertoval, konal svatou zpověď, přijal Nejsvětější Svátost Oltářní podle katolického ritu, ale švédský sněm, svolaný do Wanstedy začal klásti podmínky, Římu nepřijatelné, jako přijímání pod obojí, zrušení kněžského celibátu a zavedení národního jazyka při bohoslužbách. Sněm se posléze postavil proti králi a P. Possevin se vrátil do Říma roku 1580.

Brzo potom dochází ke druhé důležité missi církevně politické a to do Polska a Ruska, jehož vladař Ivan II. se dovolává intervence papežovy, když jest tísněn svými nepřáteli, zvláště Polskem a žádá od papeže, aby zprostředkoval smír mezi ním a Štěpánem Bathorym a slibuje, že se přičiní o zacelení rozkolu mezi církví západní a východní. Roku 1581 obdržel P. Possevin pověřovací listiny papežského vyslance a dostavil se nejprve do Vilna do hlavního stanu polského krále Štěpána.

Ivan projevil již dříve vůli po spojení ruské pravoslavné církve s katolickou a to r. 1551 vůči papeži Juliovi III. Prosil ho, aby mu udělil titul královský. Řím přislíbil, ale žádal, aby velkokníže poslal posly do Říma, kteří by učinili jeho jménem slib poslušnosti a věrnosti papeži. Moskevský metropolita, který jako primas korunuje panovníka, nechť je volen podle tradice, ale potvrzen papežem. Obdrží pak z Říma pallium a titul papežského legáta a latere. Dříve musí v Římě přislíbiti věrnost a poslušnost, buď osobně, nebo prostřednictvím svých zástupců. Král i primas mají slíbiti, že se vši mocí přičiní o sjednocení obou církví. Není jisto, zda Ivan tehdy skutečně mínil uskutečnit tyto požadavky. Jisto však je, že jeho úmysl značně znepokojil Poláky. Měli strach, že by se pak Rusíni přidali k Rusku. Proto se snažili Poláci, přesvědčiti papeže o beznadějnosti podobných zákroků. Ale papež stál nad spory národů a i za cenu, že rozladí Poláky.

Řehoř XIII. byl získán P. Possevinem pro politickou koncepci, kterou někteří historikové pokládají za první velkou koncepci slovanskou. Učený a velkorysý diplomat chtěl spojit slovanské národy proti společným nepřátelům křesťanstva, Tatarům a Turkům tím, že získá ruský národ Církvi. Jíti k Ivanovi, kterému dějiny daly přívlastek Hrozný bylo samo o sobě aktem osobní odvahy. Když se dostavil P. Possevin k Bathorymu do Vilna, varoval jej Bathory před carem. Řekl mu: „Car chce ošidit Svátého Otce, ježto mu hrozí bouře. Slíbí rád všechno, ale mne neoklame. Jdi tedy a jednej.“

21. srpna 1581 byl P. Possevin se čtyřmi svými řádovými spolubratry představen carovi. Byl přijat skvěle. Odevzdal dary a list Svátého Otce, v němž papež projevil naději, že si Ivan vzpomene na to, že řecká říše padla proto, že nepřijala usnesení synody florentské a že proto sjednotí církev ruskou s církví katolickou. Papež pak slíbil se své strany že bude působiti na Štěpána Bathoryho, aby popřál carovi pokoje a aby jej přiměl k vydání dosavadních výbojů. Současně vyslovil přání, aby se car spojil s císařem a s jinými katolickými mocnostmi proti Osmanům. Také perský šach, že se zúčastní tohoto spolku. Papež dále prosil, aby car dovolil Benátčanům volný obchod v Rusku a aby směli stavěti své katolické chrámy. Ivan P.

Possevinovi odpověděl: „Nejdříve ujednej mír se Švédskem a s Polskem a pak budeme dále mluvit o náboženství.“

Jesuité byli hoštěni s bojary a car učinil na Possevina nejlepší dojem. „Nevídel jsem strašlivého samovládce, nýbrž dobrého, pozorného hostitele v kruhu milých hostí, jimž posílal se všech stran pokrmu, a nápoje. Pravil mi: „Antonio, posilni se pokrmem a nápojem, musil jsi vykonat velikou cestu, neboť tě ke mně poslal Svatý Otec, hlava a pastýř římské církve, jehož si z celé duše vážím.“

Pln horlivostí prospěti věci carově a věci Církve, spěchal Possevin k Štěpánu Bathorymu. Jeho moc byla tehdy tak velká, že osmanský vyslanec zvolal při pohledu na jeho skvělé vojsko: „Kdyby se chtěl Štěpán Bathory spojit se sultánem, přemohli bychom celý svět!“ Situace byla pro Possevina příznivá. Bathory tehdy obléhal Pskov, který se zoufale bránil a v polském táboře řádily hlad, nemoci, mráz a nedostatek. Švédové však zabrali pod vedením Francouze De la Gardie řadu ruských měst. Ivan byl jat hrůzou. Spoléhal již jedině na Possevina, který byl jedině s to, aby autoritou papežovou přiměl Bathoryho k uzavření příměří. Bathory také smluvil skutečně 6. ledna 1582 mír Zápolský. Ivan učinil některé územní ústupky, zvláště v Livonsku, ale Bathory vrátil některá města Rusku. Estonsko zůstalo švédskou provincií. I ti ruští historikové, kteří mají proti Římu a proti Jesuitům předsudky (na př. Karamzin) uznávají zásluhu P. Possevina, bez jehož zásahu by se byl Bathory nespokojil pouze s Livonskem, nýbrž byl by patrně odtrhl od Ruska i Smolensk.

V té době došlo však ke známým dějinným dramatickým scénám na moskevském dvoře. Alexandr, syn Ivana Hrozného se až dosud shodoval ve smýšlení, v ukrutnostech a ve výstředních skutcích se svým otcem. Když však byl obléhán Pskov, žádal syn otce o vydání vojska, aby mohl zahnat nepřítele a zachránit čest země. Car se rozhněval a křičel na careviče, že jest rebelem, že se spojil s bojary, aby jej zbavil trůnu. Zbil posléze syna svou špičatou holí, kterou již ztýral tolik lidí. Syn se shroutil v krvi. Nyní nastal u Ivana náhlý obrát. Bědoval, že zabil vlastního syna, líbal jej, snažil se zastavití krev, jež se řinula z ran na jeho hlavě, volal lékaře a úpěl k Bohu o smilování. Ale marně. Carevič umřel po třech dnech! Odpustil prý otcí a prohlásil, že umírá jako věrný syn a poddaný. Carova bolest nedala se však utišíti. Počínal si jako šílenec. Vrhł se na rakev synovu, svíjel se na zemi, prchal před denním světlem, chtěl se státí mnichem, ale bojarové mu nevěřili a zabránili tomuto kroku. Posléze se vybila jeho zuřivost vůči několika vojákům, protože prý statečně nehájili jakési pevnosti. Tento psychologický přelom působil nepříznivě i na poslání Possevinovo.

Když se P. Possevin vrátil na dvůr carův, změnilo se celé vzezření dvora. Dvůr kdysi tak skvělý podobal se klášteru. Církevně politické snahy Possevinovy se neuskutečnily. Oznámil carovi jménem Bathoryho, že Bathory nemá již myšlenek dobývačných, že si přeje bratrství a štěstí Ruska. V obou státech má zavládnouti bezpečnost cest pro kupce i počestné, pro Němce i pro Římany. Štěpán Bathory vyzývá dokonce Ivana ke společnému tažení proti krymským Tatarům. Ale Ivan odpověděl chladně, že s krymským chánem již neválčí.

Pokud šlo o věci náboženské, pozval car P. Possevina k disputaci v kruhu bojarů. Průběh této památné disputace byl takový: Car pravil: „Je mi již 50 let a nebudu již dlouho na zemi žítí. Nemohu se zpronevřítí zásadám své církve.“ Possevin odpověděl: „Svatý Otec tě nutí, abys opustil řeckou církev, ale přeje si, abys plnil příkazy prvních jejích koncilů. Chce, abys ve své říši potvrdil na věčné časy jako nezměnitelný zákon vše, co jest v nich pravého a starobylého. Pak zmizí rozdíl mezi církví východní a římskou, pak budeme všichni jedním tělem Kristovým. Což jsi sám neuznal, že Svatý Otec je hlavou všeho křesťanstva, když jsi jej prosil, aby dal světu mír a aby spojil křesťanské panovníky ku přemožení nevěřících? Což nepotvrdil Isidor, nejváženější hierarcha tvé církve usnesení synody florentské? Nestane se tvým údělem říše byzantská, kterou Bůh odňal Řekům pro jejich rozkol a pro jejich neposlušnost vůči Kristu Pánu?“ Car namítl: „Řekové nejsou pro nás evangeliem, věříme v Krista a nikoli v Řeky. Pokud se pak týče byzantské říše, věz, že jsem spokojen v říši vlastní a že na tomto pozemském světě nových říší nežádám. Přeji si jenom milosti Boží v království budoucím.“ Přivolil k tomu, že bude poskytnuta ochrana katolickým kupcům a kněžím, ale nasmějí mluvit s Rusy o věcech víry. Když Possevin označil v disputaci Rusy jako novotáře, byl car nemile dotčen: Vytýkal novotářství římské Církvi, káral nejména, že její kněží se holí a

že papeži se prokazují pocty, jež zmenšují slávu Boží. Possevin vyvracel tyto námítky a hájil autoritu papežovu. Car se dal strhnouti k výroku, že papež je vlkem a nikoli pastýřem. Na to Possevin přerušil rozhovor a odešel. Po třech dnech poslal Ivan k Jesuitovi posly se vzkazem, aby zapomněl, co řekl o papeži a nepsal o tom do Říma, že car chce žít v pokoji se všemi panovníky křesťanskými. Possevin žádal marně od cara, aby poslal mladé vzdělané lidi do Říma, aby tam seznali pravé učení staré řecké církve. Posléze žádal car, aby se P. Possevin zúčastnil před očima lidu ruské bohoslužby a políbil veřejně metropolitovi ruku. Possevin odpověděl: „Pane, každé místo je posvátné, kde je veleben Kristus. Ale pokud se nedohodneme o některých dogmatech a pokud se ruský metropolita nespojí se Svatým Otcem, nemohu vejíti do chrámu.“ Jesuita také odešel z průvodu, jenž kráčel do chrámu a tím se tedy skončilo jednání o unii s ruskou církví. Přes to si získal P. Possevin důvěry carovy a dosáhl nejvyšších poct. S hojnými dary opouštěl Rusko.

Sotva se vrátil do Říma, obdržel novou missi. Měl se odebrat ke králi polskému, aby jej získal pro boj proti bludům v Livonsku a v Sedmihradsku. Vykonal celou cestu pěšky, představil se na královském dvoře a pak odešel do Sedmihradska, kdež konferoval v Sibini se sektáři. Roku 1583 vykonával na sejmu ve Varšavě úřad papežského nuncia. Snažil se nesmírně zasahovati do sporů mezi Polskem a Německem a byl proto s obou stran podezírán ze strannictví. Žádal proto sám, aby byl odvolán, a stal se prostým missionářem. Pobyl jako kazatel v Čechách, v Livonsku, v Sasku a na nynějším Slovensku. Napsal řadu spisů proti bludům, rozšířeným na severu.

Za této misijní činnosti obdržel z Padovy povolání, aby tam přednášel na universitě. Dorazil tam roku 1587. Na universitě byl mezi jiným i učitelem svatého Františka Saleského. V Padově setrval 4 roky. Po čtyřech letech byl povolán zase do Říma a opět zasáhl do politiky. Způsobil smír mezi Jindřichem IV. a Francií, ale ježto toto jednání vzbudilo nelibost španělské strany, musil Řím opět opustit. Působil pak ještě v různých residencích svého řádu a zemřel dne 26. února 1611.

P. Possevin nebyl pouze politikem a misionářem, nýbrž byl i velmi plodným spisovatelem. Jest s podivem, že měl čas k napsání tolika spisů při svém pohnutém životě. Psal dogmatická pojednání o Nejsvětější Svátosti, zabýval se pedagogikou, didaktikou, exegesí atd. atd. Velmi důležitým dokumentem, kulturně historickým jest jeho cestopisné dílo „Moscovia“, jež vytěžil ze svého památného ruského poslání. Pro jeho politickou doktrinu jest pak svrchovaně charakteristické, že napsal spis o Macchiavellim, v němž jeho nauku ostře odmítá. Můžeme v této souvislosti vůbec říci, že Jesuité byli vždy krajními odpůrci učení Macchiavelliho, jenž odděloval politiku od morálky a hlásal politiku bezohledného úspěchu, ať jest úspěchu dosaženo jakýmkoli prostředky. Jest známo, že právě jesuitům bylo později jensenisty vytýkáno, že prý jim účel posvěcuje jakýkoli prostředek. Nejlepším vyvrácením této pomluvy jsou ti jesuité, kteří měli politické poslání. Jedním z nich je P. Possevin, který nikdy neobtěžoval okamžitému úspěchu ani jedinou zásadu Církve a na jehož činnost mají příčinu vzpomínati zvláště Slované.

Dr. Alfred Fuchs.

Návrat z měst na venkov

(Dokončení.)

Láska k půdě u horalů je nesmírná. Motykou skope každý kousek půdy ve stráni (s pluhem není možno), hnůj na zádech v koši musí vynést, vše zdělat svými rukama, vše na hřbetě odnést. Při stále zhoršujících výtčích nemůže ale stále doplácet, pracovní tempo v továrně vyssaje všechnu jeho sílu a tak, třebaš nerad, pomalu nechává políčka ležet ladem. Tím také odpadá jedna z hlavních příčin a předností venkovského pobytu.

Velice důležitým je potom byt. Má-li či koupí-li si takový člověk staré stavení, obvykle

dřevěné, vyžaduje neustálých oprav, což pochopí jen ten, kdo takové stavení má. Každým rokem je to několik set i tisíc, takže byt přijde pořádně draho. Tedy jednoduše sbourat a stavět nové, ježto důkladná oprava starého dnes, kdy plány, úř. povolení, atd. musí být pomalu i na psí boudu, se nevyplatí. Stavební místa jsou sice na vsi levnější, rovněž i mírnější stavební předpisy, spočítá-li si ale dovoz stavebního materiálu z města, zjistí, že by v městě postavil daleko levněji, i když by stavební místo bylo 3—5krát dražší. U nájemníků podobně. Mnohý majitel starého stavení měl nájemníka skoro ze soucitu. Z takové světničky se platí 100—150 Kč ročně. Byly bez nejmenšího komfortu, střecha děravá, vyrostly v nich ale zdravé generace. Byla zavedena daň činžovní. S vyššími přírážkami to dělá ze 200 Kč činže ročně as 90 Kč. K tomu 10 Kč kominík. Požární pojistné. Při poměrné hodnotě takové chaloupky 4000 Kč činí tato dle tarifu kartelov. pojišťoven u krytiny lepenkové (spodek dřevěný či smíšený) od 12—27 Kč (dle tříd, přibližně) u šindele od 28—80 Kč, u došků od 32—100 Kč. Na opravu počítejme ročně 50—100 Kč a rázem vidíme, co takový majitel stavení musí doplácet. Zvyšovat nájemné nemůže. Je ochrana nájemníků, ten by šel příp. do novostavby. Proto se ty staré chaloupky na vesnicích kvapem bourají a stát v různých podporách staveb. ruchu, osvobozeních od daní atd. platí ročně stamiliony, ač na druhé straně pro několik Kč daní nutí k nepřijímání nájemníků v starých bytech, event. i k jich bourání.

Nemá-li sám nějaké vlastní hospodářství anebo přímý nákup od rolníků a je odkázán ve všem, hlavně v potravinách, na obchod, pozná další nevýhodu v mnohem dražším zboží než v městě, horší kvalitě a výběru. Charakteristický je případ mléka. Rolník od mlékárny dostane 80—90 hal. za 1 litr, přímému konsumentovi ale počítá 1.40—1.60 Kč. Nechodí-li pravidelně, vůbec ho nedostane. Tak si 20—40 hal. připlatí a v obchodě dostane mléko z mlékárny, pasteurisované, možná pocházející z té oboe, které vykonalo cestu snad 20 i více km do mlékárny a zpět. I jiné. Brambory, ovoce a pod. přiveze rolník do města, příp. až do domu, na vesnici neseženete. Nehledě ke zboží, nejsoucimu na vsi vůbec k dostání.

Tak stále víc a více vidí přednosti města. Onemocní-li, trvá na vesnici třeba několik hodin, než lékař přijde, ač často vše závisí na okamžité pomoci. V městě je lékařů mnoho (v Praze třeba 2—3 v jednom domě) a pomoc tudíž okamžitá. Do práce má třeba hodinu i více cesty (ráno i večer, v každé nepohodě, přijde unaven cestou, což zvláště při nynějším vystupňovaném pracovním tempu pociťuje, celý den třeba musí pracovat v mokřém obleku, zatím co jeho soused vedle, který bydlí za několik Kč ročně v továrním bytě u továrny, pracuje bez cestovní únavy, a má denně třeba o 2 hodiny více volného času, který může využít jinak. Při omezování práce je vesnický dělník první na řadě a v nezaměstnanosti. V městě různé podpory, uhlí, potraviny, mléko příp. zdarma, různé charitativní akce (obědy, šatstvo) nějaký krejcar si nějakou posílkou či menší prací přivydělá, ale na vesnici? Dostane-li v zimě několikrát lístek stravovací akce, v létě se dle mínění úřadů může jít pást. I ve válce měla města přednostní zásobování a na vesnici dostali spíše něco ke koupí, než vesnický, kterému se to sedlák styděl prodat. Měl-li děti, v městě byla škola měšťanská i jiné. I mistra pro učení si bylo možno lépe vybrat. Byl-li školák či učeň na stravu doma, přišlo vše levněji a byl pod dohledem. Osobní známostí s vlivnými osobami snáze dostal práci. I dojíždět jinam bylo možno. I osobní vzdělání a pobavení padalo na váhu. Pro jen poněkud vzdělanější byly knihovny, čítárny, přednášky, koncerty, divadla, i ty vyčítané biografy, kde za 2—3 Kč byl 2 hodiny a látky k přemýšlení na týden. Co za tu dobu by utratil v hospodě.

Venkovský zdravý vzduch. I v městě se hygienické poměry lepší; taková vesnická maminka má sice radost, jak dětem tráví, chutná, přece si ale v duchu aspoň někdy, když ten bochníček tak rychle ubývá, pomyslí, že ty děti by přece nemusely tak jíst.

Ale i spousta zdánlivých nepatrností znechucuje pobyt na vsi. Třídní rozpory skoro horší než ve městě. Každý kousek obecního pozemku se prodal, takže není kde napást kozy ani husy, ba ani kam je vyhnat. Sedlák nedovolí pást ani na cestách. Do lesů se už vůbec skoro nesmí; na maliny, houby, chrstí atd. Státní správa jde samozřejmě v čele zákazů. Autobusová doprava, tak nutná pro vesnice, byla nynějším automobilovým zákonem skoro zaškrocena. Komunikace se dělají jen pro města, venkovský lid má právo na to platit, podobně vodovody, elektrisace atd.

Celý tento proces se neodehrál ovšem v několika letech. Trval celá desíletí, válka jej

značně uspíšila jednak nedostatkem pracovních sil, jednak dobrou konjunkturou, která ještě s několika lety poválečnými vedla k ohromným strojovým investicím.

Podrobné studium vlivu této překotné motorisace na zemědělství se vymyká z rámce tohoto článku. Ze to jen zvýšilo nutnost pro vesnické bezzemky a malozemědělce hledati si zaměstnání v městech, je jasno. Ano, změněné hospodářské poměry těmto lidem stále více ztěžovaly i pouhý pobyt na vesnici, docházení či dojíždění do města za prací, nutily je hledati si tam i byt a tak dochází k t. zv. *útěku do měst*, který došel hlavně v Americe takových rozměrů, že jistý americký národohospodář a sociolog jej nazval novým stěhováním národů. Do jaké míry jím byla zapříčiněna nynější krise a ztížen její průběh, ukáže teprve budoucnost. Jistě to bylo velkou měrou, větší než tušíme, a proto také mezi hlavními prostředky k jejímu odstranění se uvažuje o návratu k půdě, *zpět na venkov*.

Dnes ovšem, kdy ideje osobní svobody jsou jedním ze sloupů kultury a základem ústav všech civilisovaných států, není možna nějaká násilná kolonisace či dokonce deportace obyvatelstva měst, jmenovitě nezaměstnaných, na venkov. Pouze těm, kteří si tak sami přejí, umožnit návrat na vesnici, pobyt tam a existenci, těm, kteří dosud na vesnici jsou, vytvořit snesitelné životní podmínky (u těchto je největší naděje na úspěch) a rozumnou hospodářskou politikou život na vesnici udržovat.

Především si nutno uvědomit, že vesnice i město jsou dva různé útvary; není tedy nutno, abychom vše, čím město venkovana láká, ať skutečně či jen v myslích kavárenských sociologů, bezduše kopirovali i na vesnici. Tím bychom z vesnic vytvořili jen periferii města. Přiveďme k přednosti přirozené přednosti venkovana a vytvořme svérázný útvar, městem doplňovaný a jej doplňující.

Půjde tedy o zlepšení rázu všeobecného. Zlepšení komunikací (které je do značné míry závislé na samosprávných financích), autobusová rychlá doprava osobní i nákladní. Rychlejší tempo elektrisace a hlavně levnější proud. Vybudování lékařské služby. V městech je lékařů nadbytek, na vesnici zmírají často lidé hůře než nemá tvář. Spoluprací nemoc. pojištěven, státu, příp. i samosprávy by mohl být v každé větší obci lékař; nesměl by ovšem činit přemrštěné nároky. Úprava služby poštovní, telegrafní a telefonní. Co je platen na vsi telefon, když ho lze použít jen několik málo hodin ve dne, kdy na poště mají službu. Zde by prospěly na venkov. poštách automatické centrály do 10—15 stanic, aby bylo možno telefonu použít stále. Je to problém bytový atd. Tím by se celkem vyhovělo skupině první, těm, kteří by na vsi pouze bydlili a za prací dojížděli do města.

Daleko větší význam má úspěšné řešení u skupiny druhé. Jsou to ti, které malé hospodářství na vsi má učinit odolnějšími vůči nejistotě zaměstnání, být jim příp. doplňkem nedostatečných mezd a vhodným využitím volného času žen, dětí a i jejich, zvláště došlo-li by k zavedení 40 hodinové pracovní doby týdně. U nich nutno ještě vyzvednouti i stránku zdravotní, změnu jednotvárných pohybů.

V podstatě jde vlastně o možnost obdělání půdy, při čemž je nejdůležitější čas k provedení té které práce nutně potřebný. Jde snad 5—6krát do roka o 1—2 dni, na které při dnešním stavu výroby nedostane volno. („Chcete-li, zůstaňte si doma vůbec!“) To by šlo vhodnou úpravou dovolené, aby dělník si ji mohl vybrat kdyby se mu hodilo. Pokud se týče daní a přírůžek, tu by mohla bez zvláštní újmy pro stát i samosprávu být držba pozemků, na př. do 5 měřic (1 ha) úplně od nich osvobozena. Dle poslední statistiky z r. 1927 připadlo na podobná hospodářství pouze 2.1 % celkové výměry zemědělské půdy, tedy zcela nepatrné množství. Rovněž činžovní daň na př. do ročního nájemného 200 Kč úplně zrušit, ježto se zde nejedná naprosto o zisk, naopak, jak výše dokázáno, majitel stavení ještě doplácí. Tak se vlastně nejcitelněji zdaňují nejchudší. Nejtěžší otázkou budou potahy. Nejlepším řešením umožnit každému takovému „polozemědělci“ mít krávu. To souvisí s otázkou levnějšího nájmu pozemků, úvěrem ke koupi nejmenší výměry. Zde mohla hodně vykonati pozemková reforma (a dosud by mohla při parcelaci statků předlužených zbytkářů). Jsou to obecní pastviska, která měly daleko větší národohospodářský význam (i sociální) než si myslíme. Možnost sbírat v lesích lesní plody, chrástí, dát zákonem. Obvodní měšťanské školy. A mnoho drobných věcí, které v různých krajích budou různé, samy o sobě skoro bezvýznamné, ale pro celek přínášející úlevu.

U skupiny třetí půjde o akci zcela odlišnou, o skutečnou kolonizaci. Půjde zde o lidi, kteří z jakéhokoliv důvodu nenajdou jinde zaměstnání, v průmyslu i v zemědělství, dnes již také zracionalisovaném. Tedy z jakéhokoliv důvodu méněschopní, invalidé, zmrzačení, přestárlí. Budou to jednak lidé, kteří o zemědělství nemají třebas ani nejmenšího ponětí a přece půda je bude musit živit, ježto jinou obživu pro ně nenajdeme. Jsou to i lidé, kteří nemají peněz, zcela se vyčerpavše dlouhou nezaměstnaností, ač-li vůbec si něco mohli za dob svého zaměstnání uspořít. O ty bude se nutno totiž starati; ti, kteří peníze mají a chtějí na venkov jít hospodařit, žádnou kolonizační akci nepotřebují. Obstarají si to sami.

U těchto si musíme uvědomit, že orat, sít, starat se o dobytek a vůbec sedlačit se nenaučí z knih ani za několik let skutečné sedlačiny. Takový člověk by v několika málo letech prohodil celou usedlost, zvláště v nynějších, pro zemědělce tak tíživých dobách, nehledě ani k fyzické zdatnosti. Druhou nemožností je sehnat potřebný obnos, který při několika tisících rodinách (a co by to bylo proti 800—900 tisícům nezaměstnaných) by dělal stamiliony; kam je vůbec ale umístit?

Jedině možnými pro ně budou taková odvětví zemědělského podnikání, kde by byla vyloučena výroba strojová, která by nevyžadovala velkého zařizovacího nákladu při rychlém zaučení a nejrychlejší výnosnosti. Jsou to tedy odvětví speciální: zahradnictví, zelinářství všeho druhu, králikářství (kožišiny, vlna i maso), hedvábnictví (stále se zlepšující možnosti), včelařství, léčivé byliny, drůbežnické farmy (husy, kuřata, vejce), mlékařství, ovocnářství atd. atd.

Ohromné pole působnosti zde mají hospodářské školy. Spolupráce národohospodářských sborů pro oživení chudých krajů, dříve vystěhovaleckých. Ústřední sociální pojišťovna by mohla umožnit existenci v zdravém prostředí těm, které choroba, úraz či stáří vyřadí z jejich dosavadního zaměstnání. Sem spadá i vhodná úprava domácí práce. Vyplácení různých rent, pevný třebas celá desetiletí je neekonomické, pro důchodce často nedostatečné. Zde by se pro každého našel vhodný typ zemědělského (ač-li se tak mohou ještě nazvat) podniku. Takové možnosti byly při pozemkové reformě, ač na druhé straně není nejvhodnějším typ umělých vesnic.

Těžko ovšem přimět ty, kteří v městě dlouhá léta žili, příp. se v něm i narodili, k stěhování na venkov. Podarí-li se nám ale zadržet z větší části na vesnici ty, kteří by jinak šli do měst, umožnit jim trochu snesitelnou existenci na vsi, bude se problém překrvení měst řešit sám sebou, ježto městské obyvatelstvo ve skutečnosti vymírá.

Podrobným a nestranným rozbořem celého problému zjistíme jako jeho prapříčinu odvrát od křesťanských zásad. „Miluj svého bližního.“ Okamžitý zisk nese hrozné ovoce rozvratu hospodářského i sociálního.

Vrátit se znovu do oněch dob krásného sousedského soužití nemůžeme tak jako stařec, i kdyby si to sebe více přál a se o to snažil, mladíkem se nestane. Technikou změněné hospodářské poměry nutno zase technickou organizací upravovat, řízenou ale křesťanským uvědomením, že jsme všichni bratry a sestrami, dětmi jednoho Otce a dle toho také vzájemně musíme žít. Tímto vědomím musí být všichni proniknuti, ono nám vnukne, ukáže správnou cestu z nynějšího chaosu, kdy rozum nenalézá východiska.

Jan Lukesle.

Kdy a jak byl sv. Václav prohlášen za svatého

Byl-li den památky přenesení slaven ještě vedle umučení, pak je zcela oprávněna domněnka, že tato památka je vlastně památkou dne, kdy svatá osoba byla z vůle věřících kanonizací, prováděnou nižší církevní vrchností, zařaděna do seznamu světců a při té příležitosti jí určen nový důstojnější hrob. Rodil-li se mučedník pro nebe ve chvíli své blažené smrti,¹⁰ pak rodila se v 10. století pravděpodobně i jeho svatost translací, kterýžto zbytek translací je dosud možno pozorovat i v úkonech při svěcení chrámů. Již translace těla sv. Ludmily z Tetína k sv. Jiří na hradě pražském byla asi provedením jejího svatořečení. Tvzení některých,¹¹ jakoby sv. Lidmila byla ctěna co světice teprve po uplynutí dvou set let po její smrti, nejsou pravděpodobná.

¹⁰) Srov.: Homílii na den 4. března z 10. století. — Novotný „Český kníže Václav Svatý“ 45. — Vořka „Památky Staroboleslavské“ 77—78 a 93—94.

¹¹) Novotný: tamtéž.

Je sice pravda, že její úcta se šířila pomaleji a snad i někde jako součást úcty svatováclavské, ale není možno dáti výše uvedenému názoru těchto historiků za pravdu, neboť, ať její zavraždění bylo vykonáno z pohnutek zisťných nebo mocenských, ani při její smrti není možno si odmyslití úplně motivy náboženské, pro které se také její úcta v klášteře svatojiráském brzo projevila. Proto vidíme v tomto převozu též založení její úcty, propůjčující jí pocty křesťanského ol-táře.¹² Nejen však přenesení ostatků sv. Lidmily, nýbrž i různé vzpomínky na přenášení těl a ostatků nejrozličnějších světců západní církve ve Francii, Německu, Itálii a jinde,¹³ kde mnohý kostel se pyšnil tímto aktem obřadného přenášení ostatků svatých, potvrzuje jen domněnku o kanonizačním účelu translace mrtvoly Václavovy.¹⁴ Udržují-li se dosud dohady, že Václavu kanonisaci provedl teprve druhý pražský arcibiskup sv. Vojtěch, trváme na tom, že Václav byl již kanonizován v době převozu, jak také dávají tušiti i všechny ostatní události, stavší se při přenášení Václavově, zvláště po jeho přenesení do kostela sv. Víta. Je téměř nemyslitelno, že by alespoň některý z latinských legendistů nebyl se zmínil o kanonisaci prováděné sv. Vojtěchem, zvláště když jak Gumpold, tak Vavřinec, tak i Kristián mají jediný společný pramen, kterým je sv. Vojtěch. Legenda Gumpoldova napsána byla za času sv. Vojtěcha v italské Mantově, nedlouho po tom, kdy sv. Vojtěch dlel na Monte Cassinu. Vyloučiti tu vztah Vojtěchův k biskupu mantuiskému není dosti možno. Má-li se snad dosud za to, že Gumpoldovi byla předlohou nějaká zpráva dřívější, pak se domníváme, že tuto „domnělou zprávu“ můžeme nahraditi přímými informacemi sv. Vojtěcha. Vavřincova legenda vznikla přímo v působišti Vojtěchově a v jeho době a Kristián psal rovněž svoji legendu z příkazu biskupa Vojtěcha, jak svědčí jeho předmluva. To jsou hlavní důvody, pro které se domníváme, že tuto kanonisaci sv. Vojtěch neprováděl, nýbrž že on svoje informace dával italským legendistům, jsa plně přesvědčen o Václavově svatosti. Po vykonaném přenesení Václavově do Prahy byla úcta Václavova rozhojňena ještě před nastolením sv. Vojtěcha, potvrzujíc tak svými hojnými projevy svatost mladého mučedníka.¹⁵ Četné literární památky této úcty byly sv. Vojtěchem vyvolány, aby oslavily již dříve „kanonizovaného“ (ovšem ve smyslu toho slova v 10. století, t. j. pouhého zapsání v martyrologiu), knížete a mučedníka Václava. I kdybychom připustili, že Kristián byl Vojtěchem zvolen k vypsání Václavova života za tím účelem, aby rozšířil jméno Vojtěchem kanonizovaného světce Václava ve Vojtěchově diecési (ač tomu tak nebylo), pak legendy Gumpoldova a Vavřincova jistě byly určeny pro širší forum tehdejšího vzdělaného světa západního a italského a jistě nebyl při tom sledován úmysl, aby „hájily“ čin Vojtěchův, t. j. tuto kanonisaci, před cizinou a papežským stolicem. Zápis v martyrologiu byl totiž v 10. století právem diecésního biskupa a nikoli papežského stolce, až do doby papeže Alexandra III.¹⁶) v druhé polovině 12. století. Domníváme se, že tyto legendy měly úkol spíše propagační.

Dokladem pro toto tvrzení jsou výklady mnicha Vavřince o přenášení těla sv. Václava. Jeho legenda byla sepsána v montecassinském klášteře v Itálii na základě zpráv některého zpravodaje z Čech (o němž se Vavřinec zmiňuje). Domníváme se, že tímto zpravodajem byl sám sv. Vojtěch, který na Monte Cassinu nějaký čas dlel.¹⁷) Slavný převoz těla světce jest shrnutím zpráv o převozu a všem co se při něm a po něm sběhlo, jak to bylo uchováno tradicí a jak to zpravodaj Vavřincovi sdělil. V jeho výkladech jsou mnohé nesrovnalosti. Ledacos zveličil asi podle vzorů, převzatých z jiných legend, ledacos zapomněl, ledacos popletl. Tím si vysvětlíme i to, že převoz těla sv. Václava klade do doby biskupství sv. Vojtěcha a přímo jeho jmenuje vedoucím tohoto průvodu. Že se nezmiňuje při přenášení ostatků sv. Václava o jeho kanonisaci nás nemusí překvapovat, neboť pro něho je Václav již svatým Václavem, a kdyby byla bývala kanonisace provedena teprve samotným sv. Vojtěchem, jistě by ji nebyl býval opomenul.

Pokračování.

¹²) Stejskal: tamtéž 90—94.

¹³) Zoepf: Das Heiligenleben im 10. Jahrhundert.

¹⁴) Srov.: Pekař „Sv. Václav“ 20, který se domnívá, že přenesení ostatků svatých bylo provázáno zvláštními ustálenými obřady západními a podle těch prý provedeny translace sv. Lidmily a sv. Václava.

¹⁵) Kalousek: tamtéž 78. — Novotný tamtéž 45. — Jednotlivé důkazy viz porůznu u Stejskala „Sv. Václav“.

¹⁶) Cap. I. Audivimus X. I. III. tit. 45.

¹⁷) Pekař, tamtéž 37, má za to, že Vavřincovým zpravodajem byl mnich českého původu a přítel sv. Vojtěcha, neb sv. Vojtěch sám.

C o ž i v o t d a l

Něco o povinnostech katolíků, hlavně mladých, v moderní době

V britském městě Birminghamu konal se v tyto dny kongres katolické anglické mládeže a na něm proslovil několik závažných vět birminghamský arcibiskup dr. Williams.

„Dnes nepostačí,“ děl, „žít klidně ve své víře a domnívat se, že jsme tím splnili svoji povinnost. Dnes běží o jiný problém: Má zůstat Anglie křesťanskou, nebo se stane pohanou? Jestliže my, kteří žijeme v naší zemi v menšině, obklopeni lidmi lhostejnými nebo pohany, se spokojujeme tím, že počítáme sv. přijímání, která byla udělena v našich farních chrámech, pak tím neplníme poslání, které nám bylo svěřeno Všemohoucím v našem národě. Nepodceňuji samozřejmě ceny svatého přijímání, jest to něco nádherného, nezbytného, podstatného. Zvykli jsme si všichni na to předpokládati to v katolické společnosti za samozřejmé. Svět kolem nás klesá stále hlouběji v pohanství, materialism a komunism. A my katolíci se spokojujeme tím, že s klidem žijeme ve své víře? Chceme-li, aby se naše země stala katolickou, pak se musíme sami stát aktivními. Musíme povstati ze své ospalosti. Budeme-li čekati, pak se dočkáme toho, čeho se dočkali katolíci španělští a mexičtí. Vypravuje se nám, že jsou tam masy katolíků a to zbožných, kteří jsou vedeni řádnými kněžími, kteří konají pravidelně a řádně svoje náboženské a církevní úkony. A zatím co to vše dělali, krácela před nimi revoluce. Nepřeji si, aby se něco podobného přihodilo i u nás. Chceme-li však tomu zabrániti, musíme mít živý a činný zájem o sociální otázky. Jest nesmyslem spoléhat na to, že na konec všechno dobře dopadne, a my se probijeme. Víme, díky Bohu, že Boží věc musí triumfo-

vat a kříž zvítězit. Záleží na jednom: Zda budeme mít podíl na tom triumfu. Přejeme-li si toho, musíme být aktivnější. V Anglii potřebujeme organizace katolických mužů, která shromáždí katolíky všech tříd bez rozdílu, aby všichni, když toho víra žádá, jednali všichni jako jeden muž.“

Čato slova byla proslovena anglickým biskupem, ale kdybychom vynechali slovo: Anglie, musili bychom uznati, že jsou na nás jako ušitá. A byla řečena mladým lidem, proto si jich zvláště všímám před sjezdem katolické mládeže. U nás bylo slovo: aktivita velice zhusta opakováno a tu obyčejně se přibližuje určité nebezpečí: sevšednění. Mladí naši lidé mají dnes tři veliké a těžké povinnosti: Musí se nejdříve starat sami o sebe, svůj vlastní duchovní růst. Je to nutné, neboť někdo nemůže druhému člověku dát, čeho sám nemá. Čato starost o sebe není u dnešní mládeže lehkou věcí. Moderní doba rozptyluje a starost o duchovní růst předpokládá soustředění. Naši mladí lidé lehce podléhají onomu rozptylování, jsouc k tomu sváděni mladistvým nadšením, které často vzněcuje jakousi pýchu. Nám mnoho lidí uniká právě proto, že nemají vůdců, kteří by je v mládí a v jejich zápalu usměrňovali. — Duchovní vůdcové skupin katolické mládeže by měli hlavně přihlížeti k tomu, aby v naší mládeži bylo co nejvíce sjednocení. Je ho třeba i k tomu, aby člověk vynikl ve svém odboru i aby rostl ve vnitřním životě. V Německu, Belgii, Francii přihlížejí k tomu katolíci vůdcové mládeže, aby mladí, jim podřízeni, byli ve svém odboru co nejvyšší a pro duchovní růst pečují pravidelná duchovní cvičení. Ča jsou ještě rozdělená, zvláštní pro vůdce, zvláštní pro ostatní.

Dále jde o povinnosti, které má věřící jinoch nebo dívka k druhým. Čedy po aktivitě vnitřní aktivita na venek. Druhá jest závislá co do síly na inten-

sitě první. Katolická akce, laický apoštolát jich vyžaduje a pro ně mluvil arcibiskup birminghamský. Tato aktivita apoštolátu se uskutečňuje několika způsoby: osobním charakterem, znalostí programu a vlastního řemesla a konečně vědomou apoštolskou prací v určitém prostředí. Můžeme se učit od bolševiků ruských, obětavého nadšení svedené komunistické mládeže, která se snaží vyniknout, aby tím více prospěla vítězství komunistické revoluce. Třeba znáti dobře a důkladně myšlení, jež jest mou stravou duchovní, a na němž závisí můj růst vnější i vnitřní. Láska k boji za vítězství oné myšlenky bude tím větší, čím hlubší bude mé přátelství s ní. Vše dám do její služby v přesvědčení, že čím budu v každém ohledu dokonalejším, bude ta služba účinnější. Francouzské a belgické svazy dělnické katolické mládeže, t. zv. jocisté — Jeunesse Catholique ouvrière — si počínají správně, když žádají, aby jejich členové byli ve svém oboru co nejvyspělejší. I u nás se to musí pochopit, chceme-li přetvořit prostředí.

Věřící mládež má povinnost závažnou a odpovědnou ke svému státu a národu. Aby ji splnila čestně, musí ve jménu své lásky býti v každém směru nejdokonalejší. Nikdy nepotřeboval národ tolik mravních a charakterních lidí jako dnes. Proto jest zodpovědnost katolické mládeže tak ohromující.

Měsíce před sjezdem budou věnovány zesílené propagandě a bude konáno mnoho přednášek. Řečníci by si měli povšimnout těchto tří bodů a rozvésti je v zájmu vítězství věčné pravdy.

Proč sociální demokracie prohrává bitvy ?

V 17. čísle „Nové svobody“, revue sociálně demokratické, jest uveřejněn dopis jednoho čtenáře a jest nadepsán slovem: Proč? Sociální demokracie jest všeobecně ve světě v těžkých nesnázích a mladí lidé, kteří myslí opravdově, zatím co vůdcové si leccos

z programu odpustí, se tážou: Proč? Které příčiny zavinily, že sociální demokracie zbaběle ustupuje na celé frontě? V „Nové svobodě“ čteme tato slova:

„Průběh německé reakční revoluce byl popsán velmi výstižně. Ale proč se ponechává čtenářům, aby si kritiku postupu německého vedení utvořili sami nebo nanejvýš, aby ji vyčetli mezi řádky? Chci tím říci, že voláme po takové kritice, která by z průběhu německých událostí vyvodila naučení, jak má — nebo spíše jak nemá — postupovati sociální demokracie u nás. Myslím, že jako v našem užším kroužku, tak i v obci našich čtenářů budou všichni souhlasiti s názorem, že k uskutečnění převratu bylo třeba nejen záměrného postupu reakce, ale také chyb socialistického vedení, a tyto chyby že se staly nejenom v kritické době, nýbrž že se jich sociální demokracie dopouštěla snad už dlouho před tím, otevírajíc tak znenáhla cestu, na kterou se pak mohli její odpůrci vrhnouti s otevřeným násilím. Je zajisté důležité znáti všechny tyto chyby, abychom se jich — a třeba jen podobných — mohli u nás vystříhati. Je pak s podivem, kterak v tomto směru žádný ze soudruhů, od nichž jsem slyšel o těchto věcech úsudek, se netajil obavami, že také u nás postrádáme mnohé z toho, co chybělo soudruhům německým; a setkal jsem se se soudruhy velmi rozšafnými, kteří soudili, že někde jsme na tom lépe, ale jen díky odlišné povaze obou států, jinde však ještě hůře.“

Staří v sociálně demokratické straně neodpovědí, jednak proto ne, že by musili přiznat mnohé ze svých vlastních poklesků nejen politických, nýbrž prostě proto, že nejsou již s to, se nad sebou pořádně zamyslit, poněvadž zapomněli chudoby. Mladí by leccos řekli, ale nemohou zase z jiných důvodů. Ale otázka je tak lákavá. Jakou na ni dává odpověď ten, kdo vyrůstal ve hnutí?

Sociální demokracie dříve než byla stranou, byla hnutím. To jest jeden důležitý fakt. Její program jest zbud-

ván na materialistickém ideovém základě. To jest druhý fakt. Sociálně demokratický program, i když třídní, chtěl dobro pracujícího člověka, se kterým se jednalo v době liberalistické nadvlády jako s méněcenným tvorem. To je třetí fakt. Vítězství sociální demokracie vybojovali mladí lidé, znechucení nespravedlností kapitalistického systému.

Nechme býti Německo, zahleďme se do minulosti a pak do našich poměrů. V devadesátých letech minulého století byla Itálie úplně pod mocí liberálů. Život pracujícího lidu, dělnického i zemědělského byl nesnesitelný. A tehdy mladí lidé, zbavení víry v absolutní spravedlnost, ale dobří svou touhou pomoci trpícím, sváděli boj za jejich lepší. Turatti a Camelli jsou dobře známi z té epochy hrdinného boje. Z vězení šli mezi lid a byli milováni. Camelli skvěle popsal tyto zápasy. A jeden z nejhlavnějších důvodů jeho odklonu od socialismu byl jím samým vypsán: Vůdce pro své dobro hmotné zradili lid. Hmota u nich zvítězila nad ideou.

Ve Francii vodil Charles Pèguy mladé akademiky k L. Herrovi, vzácnému člověku, cele oddanému ideám sociálně demokratickým. Mladá inteligentní mládež se rvala za Jaurèsa a ostatní vůdce. A po několika letech zkušenosti musil též Pèguy napsati větu: La Politique a dévoré la Mystique — politika shltla mystiku. Proto Pèguy vystoupil ze strany — a byl to veliký básník — a předsevzal si všemi silami bojovati proti tomu, co mu bylo dříve nesmírně drahé.

Předválečná doba — dopisovatel „N. Sv.“ se nemýlí, když soudí, že nynější porážky sociální demokracie jest výslednicí více chyb a více let — zažila řadu těžkých sociálních zápasů všude, i u nás, neboť vítězství stroje postupovalo a kapitalism byl stále nemilosrdnější. Dělnictvo bylo ve výhodě, ale tehdy vůdce úplně zklamali. Liberalism rozdělil znamenitě útok a síly svých odpůrců na několik front. Sociální demokracie se bila udatněji proti Církvi než za práva dělnického

lidu. Ch. Pèguy a s ním četní jiní dobře zahlédli tuto léčku liberalistických zaměstnavatelů a uvědomili si, že jest zásadní chybou bít se za spravedlnost pracujícího člověka a současně býti nespravedlivým na druhé straně. Každá nespravedlnost se mstí a jenom z její msty bylo, že řady sociální demokracie byly notně oslabeny. Vznikaly odborové organizace křesťanského dělnictva i jiných směrů, jednotný tábor byl rozdělen. Nevzpamatovalo to vůdce, byli slepí i hluchí, a došlo po válce i k rozdělení ve straně samé. Všimněme si, jak v Německu i u nás bojuje proti sociální demokracii komunism a často zaslechneme slovo: zrádci dělnického lidu, a při tom se poukazuje na zbohatlé vůdce, kteří byli kdysi chudě placenými tajemníky nebo redaktory a dnes jsou milionáři. Tato výtku není marná, jest jen dokladem trestu, který stihá ty, kdož chtěli porazit Boha a nebyli v tom zápasu ideálními.

Kdybych probíral poměru ve Švýcarech, Leyoraz v Německu, Holandsku, všude by to bylo stejné.

Strana, jakmile se stává stranou z hnutí, jest vystavena dvěma velikým nebezpečím: kompromisu a slabosti vedoucích osobností. Kompromisu prostě proto — věřím v idealism — že se domnívá, že jest nepostradatelná. Dále proto, že chce vítězit, padni komu padni. A proto musí býti potírání ostatní. U strany, jež má program třídní, jako sociální demokracie, bylo toto nebezpečí ještě hlubší. Společnost se neskládá z jedné třídy, nýbrž z více tříd a každá z nich hájí své právo na život a na lepší příští. Vyložene třídní program vede k zesílení bojů a ke zvýšení kritiky. Na vůdcích se více žádá a jsou dobře pozorováni. Nuže, sociální demokracie představovala silnou mezinárodní moc, ale měla proti sobě vojsko též znamenitě zorganizované, jehož vůdce měli mimo to dobrou školu a tradici, která scházela prvním. Ať již se střetly obě skupiny v otevřeném boji nebo ať se vyjednávalo v zákulisí, užívalo se všech zbraní i lstí. Záleželo nejen na inteligenci,

nýbrž i na charakteru, ovšem že byla podrobena často tvrdé zkoušce i pravdivost a zásadovost programu. Sociálně demokráte v té zkoušce někdy neobstáli. Jejich odpůrci jim vytýkají leccos pravdivého po této stránce. Kompromisy zašly tak daleko, že zájmy strany byly postaveny nad zájmy třídy. Organizace strany vyžadovala velikého nákladu, který se nemohl sehnat z příspěvků odborově organizovaných a tak se sháněly všelijak. A konečně se stalo ještě něco významného: ukázalo se nad slunce jasněji, že materialistický názor jest neschopen vytvářet velké karaktery, a že tam, kde vyloučili ze života nebe, dali se shrbit pod hmotu. To je též jedna z příčin slabosti vůdců v rozhodujícím okamžiku, jaký třeba nedávno zažilo Německo, a tím si i vysvětlíme mnohé z jejich metod i jejich života. Vůdce podlehli kapitálu, našli zalíbení v milionech a kdo zlatu podlehne jednou, podléhá po druhé a stále. Kapitál zvíťazil.

Sociálně demokratičtí vůdce se těžce provinili na pracujícím člověku, jemuž vzali víru v Boha, a tím i sílu mravní. Jsou za to těžce trestáni sami na sobě a i na straně. Sami na sobě, neboť jest jistě velikým trestem, když mužové, kteří rychle zbohatli, se již nespokojují se svými manželkami, které měli rádi, když byli chudí a před světem ničím nebyli. Když se rozvádějí se ženami, které je trpělivě podporovaly, vychovávaly jim jistě s obětmi děti, a které pánové ve svých padesáti nebo šedesáti letech odvrhují, dávajíce tak skvělý příklad ostatním soudruhům. Ty jejich miliony již někdo rozháže. Spravedlnost není slepá, to jest její největší vada v lidských očích. Ona jest vítězem a poráží lidi jimi samými a v tom, co budovali, často i v jejich hnutích a jejich rodinách.

Mladý čtenář, který jistě věří v zásady své strany, si položil otázku a sotva věří, že jen politické přehmaty

nebo nezdravý internacionalism a neúplný a neupřímný nacionalism zavinily pád demokratické strany v Říši. Myslím, že těch příčin bylo mnoho a jako poslední uvádím tuto: V Písmě Svatém jest vynesena hrozná trest — „lépe by bylo, kdyby se nenarodil člověk tento“, stojí v něm psáno — proti těm, kteří pohoršili duši a zavinují jejich věčnou spásu. Vezměme do ruky sociálně demokratický tisk a jeho běsnění proti Církvi. Co je v něm lži, nepravd a zloby, a tím jsou živeni čtenáři. V řádu přirozeném musí býti někdo a je i trestán za tyto zločiny, neboť člověku, jemuž se bere víra, se bere všechno štěstí, to nejvyšší. V řádu nadpřirozeném rovněž přijde trest. Lze se mu smát, ale nelze se mu vyhnout.

Ze světa. V Německu zapalují knihy různých židovských světlonošů, kteří neměli ve veliké lásce mravnost. Pokrokařský tisk zle láteří na toto pálení různého smetí. — Do Msgru Kaasovi, který se vzdal předsednictví centra, nastupuje Brüning, vybavený diktátorskou mocí. — Poslední neděli v dubnu byla prohlášena za blahoslavenou velebná matka Pelletierová, v neděli 7. května sestra Gerosa, a 14. května Gemma Galgani. — Katedrála v hlavním městě Bolívie, v La Paz, jest již dostavěna. Byla budována téměř 100 let. Jest nejvyšše položenou katedrálou světa, neboť stojí na vrchu hory ve výši 4.000 m. Stojí na prostoře 4.042 m². Jest vyzdobena mramorem a vzácnými skulpturami. Kupole jest ve výši 70 m a spočívá na mohutných sloupech. Chrám, který začal být stavěn r. 1835, pojme 12.000 osob. Je dílem vatikánského stavitele Vespignaniho. — Katolický chrám v Mağasaki v Japonsku byl prohlášen za památník národní. Je to prvý případ, že tento titul byl udělen katolickému kostelu. — Významná francouzská básnička Comtesse de Noilles zemřela v Paříži. — Studentské pouti na Hostýně se zúčastnilo 516 studentů. — Podle t. zv. Hochschulwoche v Solnohradě konaného bude uspořádán i v Praze kurs přednášek a mluvíti budou četní významní pracovníci domácí i cizí, mezi nimi generál dominikánů R. P. Gillet, profesor katolické university v Paříži J. Maritain a známý jesuita německý F. Muckermann.

K oslavám Pribinovým. Článek uveřejněný v minulém čísle o Pribinovi byl sepsán profesorem pražské university drem Cibulkou. Jméno autora bylo omylem vynecháno.

H l a s y č a s o p í s ů

Postavení katolíků v Jugoslavii věnuje velikou studii francouzská revue „Vie Intellectuelle“ v čísle z 25. března. Jejimi autory jsou E. Pezet, poslanec a sekretář komise zahraničních věcí a H. Simondeť, univ. prof. Ecole des sciences politiques. Jsou jimi uvedena fakta, která ukazují v pravém světle náboženskou nesnášenlivost nynějšího diktátorského režimu. Na počátku uvádějí dva případy na potvrzení svého nazírání. Dne 23. června 1932 byl v Bojniku u Leskovače zabit kněz Popovič, když vycházel ze svého domu. Mělo se za to, že jde o politický zločin, ježto Popovič byl dříve neohroženým poslancem a potíral nynější vládní režim. Nedávno byl zatčen redaktor „Hrvatské straže“ kněz A. Juretič. Na základě přesných statistik dokázal, že v ministerstvu královské rodiny není ani jeden katolík a v ostatních jest katolíků pouze 8 %, ostatní jsou disidenti a židé. „Katolíci se bouří stále více proti náboženské nesnášenlivosti srbského pravoslavného režimu. Politika pokračování katolíků, již po několikrát provádí bělehradská vláda, brání národní unifikaci, již chtěla provést. Je to věc velice vážná, uvážíme-li, jak význačné místo má náboženství v životě individuálním i rodinném, a též v životě politickém u Chorvatů a Slovinců.“ Politický boj je zesilován bojem o svobodu svědomí a svobodné vykonávání náboženských úkonů. A nesčetná fakta dokazují, že nespravedlivost vlády v ohledu náboženském jest pro katolíky bolestnější než nespravedlnost politická.

Vládu lze charakterisovat dvěma slovy: je krátkozraká a omezená. Vždyť právě vůdcové katolíků rozplaměňovali nadšení národní. V Bosně od XIII. stol. zachránili františkáni proti mohamedánům nejen víru, nýbrž i řeč obyvatelstva. Totéž dělali ve Vojvodině. Činnost kněží v XIX. století je po této stránce jedinečná a jména Vodnič, Msgr. Slomšek, Racki,

Msgr. Strossmayer jsou vyslovována se všeobecnou úctou. Činnost jejich za války jest rovněž příkladná a tisíce uvězněných Chorvatů a Slovinců vydávají o ni nejlepší svědectví.

Pravoslavných jest 5,360.000, katolíků asi 5 mil., mohamedánů 1,360.000, protestantů asi 130.000. Katolíci tedy tvoří 38 procent všeho obyvatelstva, pravoslavní 42 procent. A vláda chce těch 38 proc. katolíků popravoslavnit, což jest nesmyslem a omylem. Začalo se hned po válce, kdy musili katolíci ostře bojovat proti 12. čl. ústavy, jímž se chtělo nařídít, že styky biskupů se Svatou Stolicí jsou možné toliko prostřednictvím ministerstva kultu, a proti jinému článku, kterým mělo býti církevní jmění uvaleno pod státní dozor. I administrativní rozdělení jest namířeno proti katolíkům, neboť z 9 banátů 6 je tak vytvořeno, že pravoslavní Srbové v nich mají většinu. Všimněme si rozpočtu R. 1922 jest věnováno 16 mil 993.000 dinárů na kult pravoslavný a jen 6,123.000 na katolický. Protestantská farnost v Bělehradě, jež má 900 duší, obdržela 116.000 din., katolická, která má přes 10.000 věřících, pouze 66.400. Plat pravoslavných biskupů jest jednou tak vysoký jako katolických. Proto již r. 1922 vypracovali a podali katolíci biskupové memorandum vládě, v němž žádali o spravedlnost v měření dvěma hlavními vyznáním v zemi. R. 1922 byla jmenována komise, aby studovala text konkordátu se Svatou Stolicí, ale dosud se nic nestalo. Z násilných voleb v r. 1931 přišlo do parlamentu jen 85 katolíků a 297 pravoslavných. Není divu, že tento parlament oddaluje konkordát. Stav se za takových okolností nezlepšil. Ve francouzském listě „Jougoslavie“ čteme 10. února 1931, že „ministři sni o takové asimilaci, která znamená pro katolíky opuštění jejich ritu, ba apostasii. Pod záminkou národní jednoty usiluje vláda o odpad jugoslavských katolíků.“ Tento program jasně vytkl

23. března 1930 prezident zednářských lóží v Bělehradě, který jest i význačnou osobností politickou.

V další části se autoři zmiňují o zákonech školských a o učebnicích Jsou vydávány zákony a dekrety, zakazující konfesijní školy, budování nových škol. V obecných školách je potlačováno náboženství a nejsou přijímány do nich učitelky, které vystudovaly na katolických učitelských ústavech. Ustálil se zvyk, že pravoslavní učitelové jsou posíláni do oblastí katolických a katolíci do těch, v nichž není ani katolíků, ani kněží, ani kostelů. *Zákony jsou přímo proniknuty duchem potlačiti konfesijní školy. R. 1928 vyšlo z katolických učitelských ústavů 80 kandidátek a jen 7 z nich obdrželo místo teprve koncem r. 1930. R. 1929 byl vydán zákon, že každý student na učitelském ústavě musí žít v konviktu a tyto jsou přístupny jen pravoslavným. Tak v Bosně a Banjaluce nepřijali od r. 1928 až 1930 ani jednoho katolického studenta. V „Jougoslavie“ stojí 10. II. 1931: „Mnohé školy nemají ani jednoho pravoslavného žáka a učitelé jsou jmenováni jen pravoslavní. Katolíci učitelé učí v krajích čistě pravoslavných. Od r. 1921—1922 v Bačce zabrala vláda 49 škol katolických, aniž dala nějakou náhradu.“ Učebnice jsou proti katolíkům tak nespravedlivé, že je to neuvěřitelné a není dovolena jejich kritika. Několik ukázek z nich: Sv. Pavel přetvořil křesťanství. Sv. Lev založil papežství. Neexistuje božství Kristovo. Katolíci jsou nepřáteli národní jednoty.*

Censura jest nemilosrdná a není proti ní žádného odvolání. Dříve bylo v časopisech a listech katolických více míst vybílených než prázdných, dnes musí býti nahrazena novými články, aby tak nebylo viděti drakonické jednání vlády a její „lásku“ ke svobodě. Celá vydání katolických listů jsou zabavena k velké škodě vydavatelů a tisku katolického, který má být úplně zničen. Nejednou je

číslo censurou propuštěno, ale hned po vyjítí znova zabaveno. Katolický tisk se nesmí hájit proti útokům a lži, jichž jest v pravoslavném a vládním tisku nespočetné množství.

„Boj protináboženský,“ končí článek, „pokračuje a je nespravedlivý a zhoubný...“ Katolíci protestují a odpovídá se jim, ač jejich protesty jsou mocné, zavíráním vůdců. Vláda jest úplně slepá ve své nespravedlnosti a vede stát do záhuby.

Vliv bezbožnosti na ubývání porodů. „Katolický almanach německý“ uveřejňuje stať o důsledcích smíšených manželství a nevěry pro ubývání porodů. „Německo,“ tak začíná autor F. V., „řítí se neméně rychle než ostatní národové v mravní úpadek.“ Bylo-li r. 1911 ještě dosti málo rozvodů, jest jich dnes nesmírně mnoho. V ubývání porodů jest podle statistik Společnosti národů z ledna r. 1932 Německo na prvním místě. Příčina toho tkví v náboženské lhostejnosti, již podporují smíšená manželství, kterých bylo uzavřeno v letech 1923—1933 přes 300.000. Z katolíků uzavřelo ze 100 smíšené manželství 18.57 a z těchto manželství 61.79 % nebylo uzavřeno před katol. knězem. 191.911 dětí z těchto manželství nebylo pokřtěno.

Bylo zjištěno, že z manželství, v nichž oba manželé mají tutéž víru, se rodí více dětí, než z manželství smíšených, nebo vůbec nevěřících. Průměrně na 100 manželství katolických připadá 3.31 dětí; na 100 protestantských v téže době 2.08 a smíšených toliko 1.36. Pro národ znamenají tudíž smíšená manželství katastrofální ztrátu. Předvídají tudíž správně němečtí statistikové, že ke konci tohoto století bude německého obyvatelstva hodně méně než je ho nyní.

O růstu nevěry, svědčí ještě jiná čísla. Autor si všímá, jak přibývá těch, kteří, aby nemusili platit náboženskou daň, vystupují z církví. V Hamburku třeba dosahuje počet lidí bez vyznání 7 %, v Lipsku, kde bylo roku 1912 jen 1.500 lidí bez vyznání, je jich tam dnes přes 70.000. Ale zároveň jsou tato města též v ohledu ubývání porodů mezi prvními, což svědčí,

že „jest úzký vztah mezi náboženskou lhostejností, pohlavní nemravností a denatilitou, a že tudíž nevěra vede národy k úpadku a vymření“.

Svatý rok a křesťanský Východ, tak zní název článku P. Juráka O. P. v 5. čísle „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje“. Cituje slova J. Sv. Pia XI. k posluchačům Východního ústavu: „Také milovaný Spasitel musí býti s vámi velmi spokojen, ježto se s takovou horlivostí věnujete vědám, které neslouží jen cíli vědeckému, nýbrž jejich základ je nadpřirozený a apoštolský: usilují nalézt co nejúčinnější prostředky k rozšíření a upevnění království Božího zvláště na Východě, jenž byl kolébkou Vykupitele a Vykoupení a který nyní je mnohem více účasten utrpení než vykoupení a nesmírných dobrodiní nám vykoupením získaných.“ A dodává: „Rusko je dvojím způsobem účastno utrpení Páně: předně Rusko svaté trpí podobně, jako trpěl Spasitel: Rusko svaté, křesťanské je pronásledováno, Spasitel je v něm znova křížován. A Rusko bezbožecké činně přispívá k novému křížování Spasitele bolševici mají tam úlohu katanů. Ve Svatém roce, v jubilejním roce, musíme pamatovat v prvé řadě na Rusko, aby opět bylo účastno radosti a blaženosti „vykoupení a nesmírných dobrodiní získaných nám vykoupením“. — K tomu musíme přispívat každý podle své možnosti: oddaností k Církvi katolické a její hlavě — zvýšenou horlivostí a vroucností v modlitbě a dobrých skutcích — apoštolátem slova i vědy.“ Svátý Otec pravil dále: „Kéž v tomto velikém jubileu se lidstvo raduje v největší míře z nekonečných plodů vykoupení a v celém světě se rozšíří a rozvine uznání a vzpomínka kolik Syn Boží vytrpěl za nás. Taková vzpomínka již sama sebou může býti požehnáním pro celé lidstvo prostřednictvím velkého a všeobecného pozdvižení duší (k nebi), jež s sebou přináší: ale ještě více bude požehnaná, když věřící — tak jako nepochybně vy, drazí synové, — vynasnaží se slaviti toto veliké výročí v souladu s úmysly Zástupce Ježíše Krista

— s větší horlivostí a vroucností v modlitbě a dobrých skutcích a nade všecko — s povinností pracovati s nadšením na spásu vlastní a posvěcení druhých.

O tělesné výchově píše v posledním čísle „Vychovatelských listů“ dp. K. Reban a shrnuje své názory: Jsme o tom přesvědčeni a hlásáme to s celou upřímností. Zralý život duše vyžaduje si tělesné zralosti. Co bylo dobrého prokázáno tělu v míře náležité, odměňuje se duši v práci duševní a energii mravní. Ale základním prvkem veškeré tělesné kultury jest a zůstane podřízením těla pod zákon duše a milosti a jejich požadavků. Sebeovládání a sebepřemáhání jest tudíž základem pravé kultury. Jenom sebepřemáháním stává se tělovýchova užitečnou celku živo a, nabývající jím svého posvěcení. To jest povýšení, glorifikace lidského těla, jakési „těla vzkříšení“, jak o něm mluví víra, již v životě smrtelném. (Kaesén, Körperpflege und Charakterbildung, 1930, S. 40—41.) Proslulá zásada sv. Ignáce, mistra Duchovních cvičení: in tantum, in quantum — potud, pokud — platí i v oblasti tělovýchovné: natolik a potud ji schvalujeme a pěstujeme vůbec i v podrobnostech, natolik a pokud přiblížuje člověka k jeho vlastnímu nadpřirozenému cíli. Neboli je to totéž, čemu učí apoštol a co vyslovil tak krásně slovy: „Oslavujte a nosťte Boha v těle svém“ (1. Kor. 6, 20). Tělo lidské je původem svým dílo Boží a potřebuje Boha ke svému pravému štěstí. Tělovýchova nesmí býti bez Boha, bez křesťanství, nechce-li býti tělu na zhubu i všem vyšším statkům lidstva. Katolické vychovatelství — jako Církev katolická sama — jest si toho dobře vědomo, že dnešní lidstvo potřebuje tělovýchovy. Zná její nejlepší program a nejlepší prostředky. Neprovozuje kult těla, ale pravou kulturu, vzdělání těla. Ví dobře, že patří k nezbytnostem naší doby péče o tělo a proto se jí mnoho věnuje v teorii i praxi. Jest jí zadostiučiněním, že i nekatolíci vracejí se k jejímu stanovisku a je rehabilitují.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovati o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolictví k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

*Ústřední záložna lidová v Praze
soustřeďuje tyto naše ústavy:*

Benešov: Lidová záložna.
Březnice: Lidová záložna.
Čáslav: Lidová záložna.
Červený Kostelec: Lidová záložna.
České Budějovice: Lidová záložna.
Česká Skalice: Lidová záložna.
Domažlice: Lidová záložna.
Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
Hlinsko: Lidová záložna.
Holic: Lidová záložna.
Horažďovice: Okresní lidová záložna.
Horní Jelení: Lidová záložna.
Hořice: Okresní lidová záložna.
Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
Hradec Králové: Společenské družstvo katolického
duchovenstva.
Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
Hronov n. Met.: Lidová záložna.
Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
Chotěboř: Lidová záložna.
Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
Jablonec n. Orli.: Lidová záložna.
Jaroměř: Lidová záložna.
Jičín: Okresní lidová záložna.
Kamenice n. L.: Lidová záložna.
Kdyně: Lidová záložna.
Klatovy: Lidová záložna.
Kolín: Lidová záložna.
Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
Krásná Hora u Sedčian: Lidová záložna.
Křeč u Tábora: Lidová záložna.
Kyšperk: Občanská záložna.
Lišov: Okresní lidová záložna.
Mělník: Lidová záložna.
Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
Německý Brod: Lidová záložna.
Nové Město n. Met.: Hospodářská lidová záložna.
Nymburk: Lidová záložna.
Opava: Lidová a zemědělská záložna.
Opatowitz: Hospodářská lidová záložna.
Pardubice: Lidová záložna.
Parník: Lidová záložna.
Pelhřimov: Lidová záložna.
Písek: Okresní lidová záložna.
Plánice: Lidová záložna.
Plzeň: Lidová záložna.
Polička: Záložna »Unitas«.
Polná: Lidová záložna.
Praha: Záložna »Velehrad«.
Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
Prachatice: Lidová záložna.
Přelouč: Lidová záložna.
Příbram: Příbramská lidová záložna.
Přeštice: Lidová záložna.
Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
Skuteč: Skutečská lidová záložna.
Sobotka: Lidová záložna.
Spálené Poříčí: Lidová záložna.
Stachy: Lidová záložna.
Sušice: Lidová záložna.
Tábor: Lidová záložna.
Turnov: Lidová záložna.
Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
Úpice: Hospodářská záložna.
Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
Vimperk: Lidová záložna.
Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
Vodňany: Lidová záložna.
Velký Újezd: Lidová záložna.
Vysoké Mýto: Lidová záložna.
Žamberk: Lidová záložna.
Železný Brod: Lidová záložna.

*Hospodářská síla zvy-
šuje náš vliv ve státě
i ve společnosti!*

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do 74 Lidových
záložen, a kde tyto nejsou neb z urči-
tých důvodů nechcete všechno uklá-
dati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukro-
mé vkladatele z venkova. Nenápad-
ný způsob korespondence pro ducho-
venstvo, které z celých Čech, i z Mo-
ravy, velice čtne u Ústřední zálož-
ny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31.

prosince 1931 již

130 milionů Kč vkladů.

Život

Dr. JOSEF BEZDÍČEK,
biskupský sekretář.
HRADEC KRÁLOVÉ.

9

V Praze dne 1. června 1933

Katolické proudy
ve švédské protestantské
církvi.

Kdy a jak byl sv. Václav
prohlášen za svatého.

František de Victoria.

Co život dal:

Veliké dílo o liturgii před
dokončením.

Po sjezdu národní demo-
kracie jako před ním.

Náboženský vývoj
v Německu.

Hlasy časopisů.

O Č N Í K X V.

CENA KČ 1^{.-}

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546-VII-27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

K TOMUTO ČÍSLU

jsou přiloženy složenky! Nezapomeňte poslat předplatné Kč 30.-, ušetřte nám vydání za upomínky. Většina odběratelů dosud nezaplatila předplatné.

Objednejte si!

Dr. JOSEF KRLÍN:

B R Y N N Y C H

Katolické proudy ve švédské protestantské církvi

Protestantismus prožívá všude již dosti dlouho vážnou krizi, která nejzřejměji jest patrná v Německu. Nejdéle byly pevné severské církve, hlavně švédská, která byla všeobecně pokládána za baštu protestantismu, a ve Švédsku též skutečně jen velice pomalu a těžce proniká katolicismus. Poslední události však svědčí, že i tam vliv pravé Církve Kristovy mohutní a vážení protestanté nedívají se na ni již se zaujatým dřívějším odporem a nekritičností. Jako v Německu a v Anglii, tak i ve Švédsku má o to velikou zásluhu protestantismus samotný, který vnitřně stále upadá. „La Vie Intellectuelle“ v čísle z 10. dubna 1933 uveřejňuje překlad studie švédského pastora Káre Skrudsvika, faráře z Gardy, osoby vlivné v oficiální církvi, který již před dvěma lety uveřejnil stať, v níž ostře kritisoval soudobé protestantství. Nedávno vydal manifest, který veliký tisk ignoruje, ale časopis mládeže, nazvaný „Fönstret“, jej přece přijal. Jest skutečně smělý a odvážný.

Autorem hned na počátku konstatuje, že ve Švédsku „existuje v různých formách značná touha po katolické víře a životě“. Časem jí dá někdo veřejně průchod, zač ho ovšem stihne od oficiální církve kletba. Když před dvěma lety autor uveřejnil svůj první článek, stihla ho za něj rovněž nemilost, ale zároveň obdržel spoustu dopisů od osob známých i neznámých, které sympatizovaly s jeho vývody. „Všechny tyto projevy sympatie byly pro mé srdce jako úsměv Boží. Dokazovaly, že jest soulad mezi přirozeností lidskou a katolicismem. Svědčily, že Švédové, svedení v minulých stoletích falešnými doktory, jsou s to slyšeti jasné slovo.“

Dále se rozmlouvá o katolicismu a srovnává jej s protestantismem. Prvnímu není ani „potlačenou dogmatikou ani kněžskou lží. Je to prostě pojetí světa, které určuje přesnou orientaci života.“ Naproti tomu „protestantismus a sektářský duch jsou jen prázdnotou a smrtí... Opravdová snášelnost jest jedině v katolicismu. Katolicismus jest nesporně jediným a gigantickým pokusem o všeobecný názor, protestantismus jest jen kultura určitého pohledu a určité funkce katolické soustavy, vynášení jedině této funkce jako schopné nás posvětit. Proto upřímný protestant nemůže býti snášlivý, jest skutečně protestantem, poněvadž vyvyšuje část na úkor celku.“

Katolicismus jest jasný a tuto jasnost působí pravda. Jest pro všechny lidi, prosté i učené, všechny přijímá. „Všichni lidé jsou pouťníci na cestě života animálního k životu andělskému. Moderní pohanství, má-li nauku, může udržeti lidstvo toliko ve stadiu animálním. Protestantismus a sekty jsou ještě nebezpečnější.“ Po stránce vnější se zdá státní církve tolerantní, ale „známe-li nesnesitelný nátlak její na ty, kdož hledí mysliti odlišně, tehdy přestane věřiti v její snášlivost. Jestliže vůdcové švédské církve se neopovazují vystoupiti proti heretikům v plném světle, je to proto, že pokud se týče pravověrné luteránské církve, jsou sami prvními bludaři.. Tolerance snese věřícího jiné víry. Vedení státní švédské církve si vede podle nového pojetí snášlivosti: Musí býti trpělivě snášeni nevěřící, ale ne ti, kdož věří něčemu jinému.“

Prostý člověk myslí vždy více méně katolicky. Bohoslovec, který již přičichl k oficiální církvi, dává na otázku pravdy odpověď nejasnou. Stará církve odpovídá jistě: Stat crux, dum volvitur orbis. „Hledíme-li na náboženskou otázku s jiného hlediska, třeba psychologického, pedagogického, tehdy se dostaneme přímo ke katolicismu, jako jedinému náboženství, poněvadž ztělesňuje. Jeho obřady jsou staré a mysticky vyzkoušené. Jeho metoda vedení

duší jest jistější než návody psychoanalysy. Jeho způsob organisování života společnosti jest moudřejší než způsob vychovatelů lidu. Jeho odpověď na metafysickou otázku jest založena na jediné udržitelné filosofii, která se zve dnes neothomismem.“ Autor vyznává svoji víru:

„Věřím ve věčné božství Spasitele, v jeho zázračné dílo, v jeho dílo vykupitelské, ale věřím tomu jediné proto, že Církev se mi zdá hodna víry, tedy i její články se mi zdají hodny víry, to jest logické. Ale nelogickým jest, co dělají protestanté, kteří považují všechny doklady za více méně falšované nebo zkažené a kteří v nich přece chtějí odhalit absolutno, aby řídilo život... Autorita Bible spočívá právě na autoritě Církve. Kánon byl stanoven Koncilem čtyř set katolických biskupů. Připouštíte, že se mohou mýlit ve věcech víry? Tedy Kánon jest pravděpodobně jejich největším bludem.“

Moderní člověk se bojí katolických dogmat, ale nebojí se gotických vele děl. „Dogma jest nejnádhernější intelektuální stavbou pro synthetisaci kultury.“ Předmětem učení je Církev sama, kdežto „u Luthera se stává předmětem dogmatu individuum samo a odtud pochází to hloupé pohrdání, vyjádřené pyšnými slovy, a též, co je ještě horší, výklad dogmatu našimi modernistickými theology, takže říkají jedno a myslí druhé.“ Dokladů podává autor několik a jasně svědčí, že jim schází jistá a pevná víra. Tato směšnost theologů jest následkem těžkého omylu, že „učení víry může býti předmětem jakéhosi přesvědčení čistě soukromého... Mohu míti osobní soud třeba o politických bojích v Německu... ale z osobního důvodu nemohu míti osobní pojetí o tajemství Nejsvětější Trojice nebo Vtělení.“ Dogmatům je možno se smát, ale není možno je popřít, neboť nelze popřít historických fakt.

Ve druhé části si všímá autor důvodů katolických tendencí ve švédské církvi. Některým inteligentním laikům scházejí v ní svátosti. „Jsou přesvědčení s hlediska mystického o skutečně fysickém působení katolického ritu a dbají proto pozorně přesného plnění obřadů.“ Švédská církev hledí jim vyhovětí nádhernými rouchy při bohoslužbách, nebo slavnými bohoslužbami, při nichž jsou duchovní oděni v ona roucha: „Máme dojem lidí pěkně oblečených, kteří však nevědí, co jest svaté dění v pravé podobě.“ Jiní se zase přibližují ke katolicismu s hlediska orthodoxního. Soudí, že „některá stará dogmata jsou správná a nezměnitelná, a jiná, kterých Luther nepřipouštěl, jsou nepravdivá a je třeba je odvrhnouti. Ve své vlastní neomylnosti rozhodují, kdy se Církev klamala, nebo kdy je na dobré cestě, kdy byly Koncily inspirovány Duchem svatým a kdy ne. Když chalcedonský Koncil mluví o osobě našeho Pána, tehdy Duch svatý inspiroval biskupy, ale když týž koncil se vyjadřuje hlasem týchž zástupců o neomylnosti papežského úřadu, přikloňuje se u přítomnosti legátů Lva Velikého k papežskému rozhodnutí, tu je ovlivňoval ďábel. Uvažování vede pravověrného protestanta přímo ke katolickému hledisku v otázce tradice. Jiní laici nebo kněží s katolickými tendencemi přicházejí k víře předků z chaosu moderní kultury a odporu vládnoucí religiosity. Chtějí náboženství universální, které jim může odpověděti na otázku, již klade život, a která by jim pomohla žítí v souladu s tou odpovědí.“

Jeho kritika protestantských duchovních jest velice přísná. Jejich kázání a řeči v radiu jsou „bezvýznamné“. Když se jim někdy přece podaří vzbuditi náboženskou myšlenku, nedovedou ji ke konci a neřídí podle ní život. „Proto k nám přicházejí unavené duše. Zpověď je jistější než metoda Coneova. A podle našeho pojetí vše, co je tělesné, se stane jednoho dne dokonalým a bude sloužit novému životu.“ Nechceme se spokojiti pouhým kázáním. „Chceme viděti svaté obrazy a symbolické působení, chceme dýchatí vonné kadidlo, chceme býti občerstveni kropením svěcené vody, chceme pokleknouti při svém rozjímání, chceme se unavit poutěmi a požívat svými tělesnými ústy nekvašený chléb života. Zkrátka chceme žítí celou svou bytostí v daném nábo-

ženství, náboženství historickém. To je něco jiného než se nadchnouti pro náboženství doma vyrobené, umělé a bez síly. A to skýtá lidem dnešní doby protestantismus.“

Ovšem, tyto tendence nejsou ještě vyhraněné a pak mnozí je ze strachu skrývají. Bylo proto veliké podivení, když před dvěma lety prohlásil Kjellander, farář stenstorský: „Sto kněží nás souhlasí s vírou Skredsvikovou.“ „Znám,“ praví autor, „hodně kněží, kteří se mnou souhlasí ve věcech Církve. Považují katolickou Církev za jediné historické, pravověrné křesťanství a přejí si sjednocení s Matkou Církví. Nejvíce udivuje, že právě ti kněží nejžárlivěji střeží tajemství o své víře. Vedou tajně duchovní katolický život, ale veřejně jsou dokonalými lutherány... Netouží zanítit farnost pro svoje ideje a touhy, ale vytvoří si jakýsi modus vivendi, který je pokud možno uklidňující.“ Je důležitým i strach, že by přišli o svá místa, což je v době krise na pováženou. Ale nejdříve by měli být vyloučeni modernisté. Ostatně „s hlediska právního, většina našich kostelů, našich far a církevního jmění náleží státní církvi, nýbrž Církvi katolické ve Švédsku. Je-li církev švédská ve Švédsku Církví katolickou, pak má právně právo na své vlastnictví středověku. Je-li však jinou církví, a tedy jiným právnickým předmětem než Církve katolická, pak žije z nakradeného jmění.“ Určité odkazy jsou i vázány na přesné podmínky, jako sloužení mši sv. a pod. „Švédská církev tedy, když si uvědomila, že ti odkazující žili a zemřeli v zásadním bludu papismu, a že tedy nemůže k nim zachovávat ony závazky, by měla vrátit tyto dary Církvi katolické.“ Je to hrozný stav, který „nás paralyzuje v plnění funkcí čistě kněžských. Nemůžeme dělati nic jiného, než si vzájemně pomáhati k obrácení.“

Vysoká církev, t. zv. švédokatolíci, mají před sebou odpovědnou práci. Ve Švédsku existují dvě veliké katolisující skupiny: Sodalitium confessionis apostolicae (S. C. A.), jejímž střediskem jest Skanie, a patří do něho ponejvíce duchovní, a Societas Sanctae Brigittae (S. S. B.), se sídlem ve Vasterasu, do něhož patří mnoho vzdělaných laiků. Sympatisující kněží jest 75, ale rozhodně jich souhlasí s tendencemi katolickými daleko více. Mimo tyto dvě skupiny existuje ještě jedna se sídlem v Dalécarli, která se podobá německé „Christengemeinschaft“, nebo Oxfordskému hnutí. Hledá se různý způsob realizování těchto tendencí. Jednoho je třeba, a bude to nejjistější způsob: „Myslím, že studium novothonismu místo Kantova skepticismu, jakož i studium historie místo fantastických nápadů, které kdysi vyráběli naši theologové, ukáže zvolna naší myslící mládeži cestu ke katolicismu. Ale nebyl dosud nalezen katolicismus bez Říma a nebude nikdy nalezen. Matné bystřiny, které se nyní objevují v rozumovém životě poctivých myslitelů, spojí se na konec s mocnými vlnami, které se valí od hrobu Galilejského rybáře. Jedině latinská Církev má klíče. Jedině ona se může dovolávati svědectví celé historie; toto svědectví odsuzuje všechny herese. Chceme-li žít skutečným životem, musíme se dáti do práce celí, se vši svou láskou. Chceme-li se radovati z útěchy pravého náboženství, musíme žít v křesťanství katolickém, historickém, překypujícím životem, poněvadž ono jediné spojuje celý život lidský s velikými myšlenkami Božími a zachraňuje nás od amerických příznaků spirituality reformy a sekt. Pravé náboženství jest božské, poněvadž jest lidské, poněvadž jeho prvním tajemstvím je právě tajemství Vtělení. Nejsou všechny tyto pravdy vedoucími hvězdami pro tendence našich dob?“

Hleděl jsem v hlavních rysech podání obsah manifestu švédského pastora. Jest důležitým dokladem pro náboženskou obrodu ve směru ke katolicismu a jest pro nás katolíky něčím tak radostným, že ani nedovedeme plně vyjádřiti onu radost. Na všech stranách jsou zapalovány ohně věčné Pravdy, neboť Lásky a Milosrdenství Boží jsou bezměrné.

J. K.

Kdy a jak byl sv. Václav prohlášen za svatého

Ve slovanských i latinských legendách se mluví o jakémisi komisionelním šetření těla Václavova při příchodu s jeho ostatky do kostela sv. Víta, což též by nasvědčovalo jakémusi úkonu při kanonisačním procesu. Je jisto, že ani v 10. století nebyl žádný mučedník neb význačný jeďinec, který měl dosáhnouti místa v martyrologiu, prohlášen za svatého, aniž by nebylo jeho tělo dříve prozkoumáno. O tomto aktu zmiňují se téměř všechny legendy, které mluví o neporušeno-
sti Václavova těla.¹⁸⁾ Převoz a pravděpodobně i kanonisace sv. Václava spadala by na den 4. března roku 932. Proto byl tento den slaven tak okázale (byl později význačně označen v kalendářích). Vedle toho slaven byl ještě druhý svátek sv. Václava, dne 28. září.¹⁹⁾ O tom, že Václav byl biskupu Vojtěchovi již svatým, svědčí řeč o přenesení, začínající slovy „Licet plura nobis“, která vznikla v době Vojtěchově (někteří pokládají přímo sv. Vojtěcha za jejího původce). Je obhajobou kultu tělesných ostatků světců, zvláště sv. Václava,²⁰⁾ a mluví o neporušeno-
sti těla, jak při přenesení „přítomní svědci tento zázrak viděli“.

V dějinách kanonisace sv. Václava můžeme pozorovati, že brzo po Václavově prohlášení svatým se šířila úcta jeho nejen v zemi české, nýbrž i v cizině, čehož hlavním původcem byl jistě sv. Vojtěch, jemuž náleží zásluha, že dal podnět k vzniku zmíněných oslavných legend mnicha Vavřince a biskupa Gumpolda. Jistě správně se s některými domníváme,²¹⁾ že Václav byl ctěn již jako světec nejprve mezi kněžstvem slovanského původu. Potom teprve úcta Václavova pronikla do západní Evropy. Dříve musila se úcta domácího světce zakořeniti ve vlastní zemi, třeba jen u menšiny jejího obyvatelstva, aby se mohla šířiti přes hranice, kde našla poměrně velkého rozšíření již koncem 10. století. Jméno Václavovo je zapsáno v cizině ve dvou starých martyrologiích a to Veronském z let 992—1000 pod označením „III. kal. octobris Sancti Vuenkizlai martyris et sanctae Libae virginis“²²⁾ a ve Vatikánském též z konce 10. století.²³⁾ Někteří historici připouštějí možnost, že kanonisaci mohl provésti první biskup pražský Dětmar. Dokonce nevy-
lučují, že mohla býti kanonisace provedena ještě dříve než pražské biskupství bylo založeno.²⁴⁾ Dosud však nikdo nepřipustil myšlenku, že by mohla býti kanonisace provedena Václavovým přenesením v roce 932, ač uvádějí, že již v den svátku sv. Václava byly konány bohoslužby podle formulářů a officij, určených pro jiné světce a spojují s tím povzdech legendisty Kristiána o malé úctě Václavově u souvěkých Čechů.²⁵⁾

Také ostatky Václavovy, ukládané od konce 10. století v oltářích různých kostelů v cizině, dosvědčují Václavovo zapsání v martyrologiu diecése pražské, respektive řezenské, které se však bohužel ve své prvotní podobě našim časům nedochovalo. Opět můžeme viděti v tomto ukládání ostatků sv. Václava v cizozemských kostelích kus propagační činnosti pražské kapituly a biskupa pro rozšíření úcty Václavovy. Teprve dosti pozdě, až po polovině 12. století, jsou tyto ostatky také používány v kostelích českých. Zde nebylo třeba takové propagace, neboť tu se propagovala úcta sv. Václava jiným způsobem.

Od počátku 11. století můžeme pozorovati, jak se tato úcta svatováclavská šíří i v pozdějších staletích přes to, že nebyl sv. Václav kanonisován papežskou stolicí. S jeho jménem se setkáváme i v mladších martyrologiích, z 11. století, zvaném Benátském,²⁶⁾ z 12. století zvaném Usuardově,²⁷⁾ Vatikánsko-Palatinském,²⁸⁾ Udánském²⁹⁾ a v Římském³⁰⁾ z poloviny 13. století, Dán-

18) Více o tom viz v mé práci o „Přenesení“.

19) Oba dny byly slaveny již v 10. století.

20) Stříž: „Život a umučení sv. Václava“ (úvodní slovo) 8.

21) Dekař: Tamtéž 37.

22) Rukopis č. 87. — Zaznamenal Stejskal 143. — Memoire de l'institut nationale de France Académie des inscriptions et belles lettres sv. 32 (Paříž 1886). Delisle Léopold „Memoire sur d'anciens sacramentaires“ 194.

23) Acta Sanctorum Bollandistů IX. (7) 822. — Stejskal: tamtéž 157. Rukopis č. 3806 vaticánské knihovny.

24) Stejskal: tamtéž 143.

25) Tamtéž 144.

26) Knihovna Marciana cod. vat. III. C. XXIV. — Stejskal tamtéž 157.

ském³¹⁾ a mladším Pražským ze 14. století,³²⁾ ve dvou Římských z roku 1583³³⁾ a z posledních let 16. století,³⁴⁾ jakož i v Menologiu řádu Benediktinů³⁵⁾ a v Lignum Vitae Arnolda Vionia.³⁶⁾ Kromě toho nalézáme řadu dokladů úcty svatého Václava v nejrůznějších církevních skladbách středověkých a se jménem sv. Václava se shledáváme i v nejrůznějších misálech, v nichž jsou na den 28. září a 4. března složena již zvláštní officia a formuláře mše sv. Na druhém místě vedle jakýchsi oficiálních projevů církevního rázu, t. j. antifon a formulářů mší, můžeme jako doklady Václavovy úcty položit i zřizování kostelů k jeho cti jak v Čechách, tak za hranice a snad ještě dříve oltářů k jeho cti zbudovaných. Tak po celý středověk, až do poloviny 17. století je sv. Václav sice světoem, ale více světoem výhradně českým, jen lokálně uctívaným i v cizozemských diecésích, ale ne světoem řádně, podle novějších církevních předpisů, uznávaným v celé římské církvi. Přece však již první záblesky všecírkevní úcty sv. Václava můžeme pozorovat i v centru katolického křesťanstva v basilice sv. Petra v Římě již před dobou Karla IV., kdy založen tam byl oltář svatováclavský olomouckým biskupem Hynkem Berkou z Dubé,³⁷⁾ nemluvě ani o ostatních svatováclavských památkách v Římě, jež vznikly v době Karla IV. O tom, že sv. Václav nebyl řádně kanonizován, třeba jen nižší církevní vrchností diecése příslušející pro zemi českou, vůbec nepochybujeme.³⁸⁾

Počátek všeobecné úcty sv. Václava v celé církvi římské spadá do druhé poloviny 17. století. Nebyla tato úcta, ač byla tak starobylá, i oficiální církvi mlčky po celý středověk uznávaná, v očích přísných kanonistů dosti pravoplatnou pro předpisy, které žádal v otázce kanonisační Corpus iuris canonici. Části českého kleru byl sv. Václav pouze „samodílným světcem.“³⁹⁾ Proto není divu, že pražský arcibiskup Matouš Ferdinand Zoubek se snažil, aby i papež uznal svátek sv. Václava a tím i jeho úctu v celé církvi. Podnět k tomu dalo i rozhodnutí papeže Urbana VIII., kterým schválil slavit svátky některých národních (nečeských) světců pro celou církev.⁴⁰⁾ Můžeme se domnívat, že tento papež, který přál kultu národních světců, by byl jistě při žádosti z české strany dal sv. Václavu místo v římském martyrologiu, neboť on sám z vlastní vůle dal v chrámu sv. Petra v Římě znova vybudovat oltář sv. Václava v roce 1628,⁴¹⁾ ozdobený obrazem sv. Václava od malíře Angela Carossella. Musela uplynouti ještě čtyři desetiletí, aby bylo možno podat i z české strany návrh na zapsání sv. Václava do římského martyrologia. Roku 1669 podal arcibiskup Zoubek papeži Klimentu IX. žádost za uznání dne 28. září za den slavený v celé církvi. Zoubek byl sám skladatelem menšího díla „Gloria sanctissimi ducis et Martyris Wenceslai“, které mělo býti jednak v zemi české propagační Zoubkových myšlenek o uznání sv. Václava za světce celé církve, jednak bylo doprovodem jeho žádosti do Říma. Zoubek uváděl v něm dvanáct důvodů Václavovy slávy a svatosti. Snahu arcibiskupovu posílila i snaha císaře Leopolda I., který k nově po Klimentu IX. nastoupivšímu papeži Klimentu X. podal žádost prostřednictvím svého římského vyslance kardinála Bedřicha Hessenského s tímž obsahem. Výsledkem tohoto jednání bylo, že papež Kliment X. vydal 26. července 1670 rozhodnutí, kterým bylo dovoleno slavit podle libosti svátek sv. Václava v celé římské církvi.⁴²⁾

Toto papežské rozhodnutí bylo doplněno rozhodnutím římské „kongregace rituum“ vydané

²⁷⁾ Stejskal: tamtéž 157.

²⁸⁾ Tamtéž 157.

²⁹⁾ Knihovna arcibiskupská, cod. fol. 19. — Stejskal 157.

³⁰⁾ Knihovna Angelika T. 8. 11. — Stejskal 157.

³¹⁾ Stejskal 157.

³²⁾ V archivu arcibiskupském. — Stejskal 157.

³³⁾ Martyrologium romanum ad novam kalendarii rationem et ecclesiasticae historiae veritatem restitutum Gregorii XIII. pont. max. iuru editum. Stejskal 157. — The Catholic Encyclopedia. Sv. IX. Martyrology.

³⁴⁾ Stejskal 157. — Viz The Catholic Encyclopedia: tamtéž.

³⁵⁾ Stejskal 157.

³⁶⁾ Stejskal 157.

³⁷⁾ Tomek, „Dějiny města Prahy“ II. 505. — Stejskal, tamtéž 147.

³⁸⁾ Srov. poznámku 28.

³⁹⁾ Kalousek: tamtéž 1.

⁴⁰⁾ Stejskal: tamtéž 157.

⁴¹⁾ Sacrae cryptae Vaticanae č. 2. hl. 2.

⁴²⁾ Stejskal: tamtéž 157. Originál v arcibiskupském archivu D. 93. 7.

na základě obou žádostí, arcibiskupské a císařské, ze dne 29. listopadu 1670, podle které byly povoleny zvláštní modlitby a lekce v misálu a breviáři pro den 28. září, které se dosud užívají.

Ale toto dobrovolné slavení svátku sv. Václava v církvi nestačilo žadatelům a proto podána nová žádost, aby den 28. září nebyl pouze „ad libitum“, nýbrž aby byl závazným pro církve celou. Této žádosti vyhověl Benedikt XIII. a novým rozhodnutím „Urbis et Orbis“ ze dne 14. března 1729 určil, aby svátek sv. Václava se slavil jako „semiduplex“ v celé církvi závazně.

O tomto papežském rozhodnutí se rozvinula vědecká debata, zda je toto rozhodnutí „rovnocennou čili aequipollentní“ kanonisací. Někteří starší historikové stáli na stanovisku, že tímto rozhodnutím se stal sv. Václav teprve kanonizovaným světcem církve katolické.⁴³⁾ Novější historikové⁴⁴⁾ pak ukazují na to, že sv. Václav nebyl teprve tímto rozhodnutím kanonizován, nýbrž že byl již řádně a církevně uznaným světcem, poněvadž jeho kanonisace, provedená diecéšní církevní vrchností, byla vykonána před rozhodnutím papeže Alexandra III. o kanonisaci prováděné výhradně Římem. Tito historikové brání se názoru nejen starší české historiografie, ale i německé⁴⁵⁾ a tím i pozdějšímu rozhodnutí papeže Benedikta XIV., které je obsaženo v kanonizačním předpisu, nadepsaném „De servorum Dei canonizatione et beatificatione“,⁴⁶⁾ o kanonisaci aequipollentní uvádějíce zvláště, že v žádném rozhodnutí, ať papežském z roku 1670 a 1729, ať „kongregace rituum“ z roku 1670 se nemluví o dodatečném uznání svatosti sv. Václava. Domníváme se, že tento názor je pravdivější, neboť kanonisace Václavova byla pravoplatně již v 10. století provedena diecéšním biskupem, Václav pak byl uctíván v různých diecésích, jeho svátek slaven, s jeho jménem a obrazem se shledáváme v misálech, kancionálech a antifonářích, je ctěn v samotném Římě v papežské basilice dávno před dobou Benedikta XIII., je znám řadou jemu přiřítaných zázraků, takže jeho svatost byla církví již dávno, byť mlčky, uznávána. Projev papeže Benedikta XIII. v roce 1729 je pak pouze vrcholným potvrzením toho, co věky již bylo i církví mlčky uznáváno a to potvrzeno způsobem opravdu oficiálním, že mučedník a kníže Václav je světcem církve římské od dávna a tedy nikoli teprve tímto rozhodnutím.

Národ český může být opravdu hrdý na to, že z jeho krve vyšel nejen jeho kníže a patron, který mu byl tisíciletým ochráncem, ale i světec, který byl jeho prvním mužem, jenž dosáhl aureoly svatosti a povznesl národ český do skupiny kulturních národů světa již v raných dobách středověku, který ozařoval a dosud ozařuje světlem své svatosti český národ již plných tisíc let.

Frant. Kramer.

František de Victoria

Odpovídám: S jedné strany důvod zákona může mizeti dvojím způsobem. Poněvadž všeobecně mizí důvod zákona, k vůli němuž zákon byl dán, jako na př., je-li zákonem zakázáno dovážeti zbraně do Francie v čas války; v míru tento zákon nezavazuje. Neboť se vyžaduje tentýž důvod, aby zákon zavazoval, i aby trval, a chybí-li to, k vůli čemu jest zákon dán, tedy důvod, chybí tedy i k jeho udržení. To dokazují: Věc zaniká následkem těchže příčin, které jí daly vznik. Stejně tak zákon, není-li užitečný státu, není zákonem. Druhým způsobem může důvod zákona zmizeti v jednotlivém případě vzhledem k někomu. Ne však absolutně vzhledem ke všem, nebo vzhledem k velké části, jako v uvedeném případě, a tehdy také takového váže zákon. Jelikož nošení zbraně v noci má za následek mnoho nebezpečí, to jest dostatečný důvod, aby to bylo všem zakázáno, jinak zákon by neměl účinnosti,

⁴³⁾ Votka: tamtéž 409. — Kalousek: tamtéž 1.

⁴⁴⁾ Stejskal: tamtéž 158.

⁴⁵⁾ Naegle, Kirchengeschichte Böhmens“ I. 301.

⁴⁶⁾ I. cap. 41.

kdyby se každý domníval, že zákon pro něho neplatí, nýbrž pro druhé. Tak i při jiných nařízeních jest míti na paměti důvod a cíl zákona, ne partikulární, nýbrž universální.“

De Victoria měl tu jistě na mysli zákony, které my klademe mezi předpisy policejní a předpisy ve výjimečných dobách války, nákazy. Dále tato úvaha se může vztahovati na t. zv. *leges inanes*. Jest to zjev, že někdy zákon nevčasností nebo chybnou formulací nepostihne zjev, jež chtěl normovat.

Dr. K. Voroský.

Kořeny Hitlerova národního socialismu v bojích Čechů s Němci v předválečném Rakousku

I.

Adolfa Hitlera, jeho program nového, vnitřního i vnějšího sjednocení Německva a hnutí národně socialistické není možno plně pochopit, nevidíme-li, odkud tento Lohengrín nesl zvěst a pomoc německému lidu po prohrané veliké válce: s paluby ke dnu historie se potápějícího Titanicu rakousko-uherské říše; z říše, ve které moc a nadvláda německví podléhala neodvratně rostoucí populaci i uvědomení neněmeckých, hlavně slovanských národů.

Pohled na tuto blížící se katastrofu, od které se už před válkou vzdaloval v záchraném člunu a které pak byl svědkem, vypálil v duši jeho nezničitelný obraz, jehož řeč shrnul Adolf Hitler jako marathonský běžec od národnostní i sociální hranice ve výkřik a poselství čtyřem větrům a řekám německým: Deutschland, erwache — Německo, probuď se!

„Šťastným určením připadá mi dnes, že mi osud dal za rodiště Braunau na Innu. Ležíť toto městečko na hranici oněch dvou německých států, jejichž znovusjednocení je aspoň nám mladším životním úkolem, který je nutno všemi prostředky uskutečniti. Německé Rakousko musí zpět ke své mateřské zemi. .“ Tak začíná autobiografická a programová kniha Hitlerova „Můj boj“.

„Toto sjednocení musí býti provedeno, ať je hospodářsky lhostejné nebo snad i škodlivé, neboť jedna krev patří do jedné říše. .“

Mezi Salzburgem a Pasovem, na řece Innu, jehož levý břeh patří Bavorsku a pravý Horním Rakousům, je městečko Braunau. Zde tedy, na hranici dvou států, neviditelné, tekoucí hranici, uprostřed společné řeky německé, narodil se, Bavorák krví, Adolf Hitler 20. dubna 1889. Docítit údivu a nepřírozenosti, že týž lid a národ je rozdělen do dvou různých států, začínal u něho žítí od mládí a stupňován byl školou. Za rozhodující pro celý další život označuje sám Hitler okolnost, že na reálce v Linci, kde studoval, měl na dějepís profesora dra Leopolda Pötsche, jenž dějiny líčil s všenněmeckého, nikoli státně rakouského hlediska a v habsburské dynastii vlastního nepřítele všenněmeckého sjednocení. Malý Hitler, dostav doma do rukou hymnickou knížku, líčící tažení německé armády r. 1870 do Francie, postrádal s údivem účast Němců rakouských a údiv pak rostl s poznáním sporů mezi říšemi, které ještě roku 1866 vedly Němce ve válce proti sobě.

Kdo studoval německé dějiny pod takovým učitelem, táže se později Hitler, zda se nemusel stát nepřítelem státu, který svým panovnickým rodem (habsbursko-lotrinským) tak nešťastně ovlivňoval osudy národa? „Kdo konečně mohl zachovat věrnost dynastii, která v minulosti i přítomnosti tak zrazovala německou jednotu, pro své vlastní zájmy?“ Očkování tohoto všenněmeckví se ujalo od počátku v malém Hitlerovi, a už ve škole byl vášnivým nacionalistou, miloval císaře Viléma a jeho sloh jednání i gest a nenáviděl habsburskou dynastii i její stát.

I když připustíme, že ostrost těchto slov je dodatečně záměrná, přece zůstává skutečností jedno: že ze školy si Hitler nesl do života živý a bojovný nacionální cit všenněmeckého ražení jako základní měřítko věcí svého života.

Ve třinácti letech ztratil malý hoch otce a pro plicní nemoc musel na rok opustit školu. Sotva se probрал z nebezpečné nemoci, zemřela mu v sedmnácti letech matka. Nedokončil tedy reálku a musel si na svou pěst vydělávat. Ve Vídni, kam odešel, žil tedy životem proletáře, ale v sobě, ve svém nacionalismu a úřednickém původu nesl vědomí netřídní.

Několikaletý pobyt ve Vídni byl rozhodující pro celý jeho život. Zde se utvářely nejsilnější jeho životní představy a názory, odtud hlavní jeho politické ideály i zkušenosti a také určující psychologický pocit, že německý kmen je ohrožen ve svém ovládacím postavení a že je nutno bití na poplach, burcovat spáče a hnát ho za národním cítem, třeba násilím i proti jeho nevědomé vůli. I jeho tělesný stav, skrytá, zastavená nemoc proletářská spoluurčovala jeho charakter a živelnou vůli, proudící z překonávaného životního pocitu člověka, na jehož plíce sáhala z dálky svým dechem smrt. Bez znalosti této základny Hitlerova života, kterou byl pobyt ve Vídni v mládí, tedy v době lačného, hltavého pozorování života, nelze si vysvětlit Hitlerův úspěch v poválečném Německu.

On totiž předem v sobě zažil vše, co po válce stalo se kolektivním osudem národa: deklasovanost středních vrstev a pád jejich až k proletariátu, živelnou touhu po národní jednotě, pocit konce německého vzestupu, pudovou touhu po zdraví a čistotě i síle rasy a odpor ke všemu, co jednotu národa ohrožuje, čistotu jeho rasy kalí: proti marxismu i kapitalismu a spojuje a tme lu obou: židovství. Už pro tento komplex na dně jeho vědomí a vůle by skoro bylo možno věřit, že do proudu krve jeho předků vtekla krev židovská, jak nepřátelé Hitlerovi s ironií pak tvrdili.

Marxism a židovstvo — tento motiv jde a zní celým životem jeho a od prvních dnů pobytu ve Vídni, kde tenkrát antisemitism i růst sociální demokracie i vliv židovstva ve světě finančním i socialistickém se zvedal nejmocněji. A sám Hitler znovu opakuje své přesvědčení, že všechny tvůrčí myšlenky zásadně vznikají a rostou v mládí, z prvních srážek se životem, z prvních pohledů v jeho hlubiny, z tohoto prvního poznání.

Odmítnut na malířské škole, nemaje maturitu a tedy žádné školní vysvědčení, musel shánět práci jako výpomocný pomahač a dělník, jak se dalo. Práci vždy našel, ale zase ztratil. V krátké době pocítoval právě tuto nejistotu zaměstnání jako nejhorší věc svého nového stavu. Pracuje jako dělník, viděl krušný boj, o život, bídu, dřinu, nejistotu a to vše na pozadí oslnivého toku velkoměsta, hlavního města říše. Za několik let takového života a poznání bídy dělnické si uvědomil, že to je největší národní nedostatek a bolest a mít pevnou půdu pod nohama, určitou sociální úroveň a zabezpečení hlavních životních potřeb je podmínkou i mravní i národní jistoty pracujícího člověka. Sjednotit národ, učinit z něho sílu, předpokládá tedy nejdříve sociální vzestup nejnižších a nejširších vrstev lidu. Nacionalism splýval mu se socialismem v samozřejmou jednotu.

Socialismem byla mu však právě jen snaha po sociálním, hmotném i kulturním vzestupu, nikoli určitá teoretická nauka, v které se nevyznal a teprve po několika letech si teorii socialismu osvojil.

V roce 1909 a 1910 se jeho postavení zlepšilo v tom, že se živil jako kreslíř a akvarelista, nikoli jako námezdný dělník. Se sociálními demokraty přišel do styku brzo na stavbě. Hned třetí nebo čtvrtý den potom přišel k němu důvěrník sociálně demokratické odborové organizace s výzvou, aby vstoupil do organizace a zaplatil příspěvky. Hitler, jenž o smyslu odborové organizace nic nevěděl a nátlakem byl podrážděn, odmítl. A brzo došlo k srážce. V poledních přestávkách byly debaty a Hitler byl rozčilen i pobouřen jejich řečmi, jemu adresovanými. Dělníci odmítali všecko: národ, jako vynález kapitalistické třídy; vlastenectví jako nástroj buržoasie k vykořistění dělnictva; autoritu zákonů jako prostředek k potlačování proletariátu; školu jako nástroj výchovy otroků a zotročovatelů; náboženství jako výmysl kněží na ohlu-pování lidu, určeného k vykořistění; morálku, jako znak hloupé státní trpělivosti. Nebylo ničeho, žádného, ideálu, který by nebyl povelan. Hitler s počátku byl zticha, později, poučován brožurami, odporoval a hádal se s nimi. I vyhodili ho jako zmetka kapitalistů ze stavby.

Když ztratil úspory, šel na stavbu jinou a zde se opakovalo totéž: opět ho vyhodili. Byl hrozně podrážděn, zahanben a pobouřen. Ale současně mu imponovaly obrovské průvody socia-

listů na vídeňských ulicích, masy ve čtyřstupech hodiny pochodující. Četl pak jejich tisk, vychovávající k násilí a revoluci a výsledek všeho byl pro něj poznání: proti sociální demokracii může vyhrát nauka, zbavená bludů marxismu, ale jen tenkrát, bude-li prováděna se stejnou brutalitou, terorem... Učedník měl v tom později překonati daleko mistra.

Velkoněmecký nacionalism, z kterého vyšel nejdříve jeho odpor proti marxismu, byl v zápětí také kořenem rychle u něho probuzeného antisemitismu. Bylo to v době, kdy dr. Lueger svým protizidovským bojem dobýval a dobyl Vídně. Hitler nejdříve si všímal židů na ulicích, k nimž měl fysický odpor a pak sledoval jejich činnost všude. Liberální tisk vídeňský byl v jejich rukou a v Hitlerovi nejdřív vzbudilo pozornost, že tento tisk byl proti Hohenzollernům, že nebyl všenněmecký, nýbrž dynastický; viděl, jak propagoval židovskou tvorbu uměleckou i literární, mravně laxní. Židé ovládali i sociálně demokratický tisk, od nich byla většina socialistických brožur, posmívajících se křesťanství, vlastenectví, rodinné věrnosti. Vůdcové sociální demokracie byli židé: Adler, Austerlitz, David, Ellenbogen. Tito vůdcové vedli boj proletariátu proti kapitalismu. A kdo byli vůdci kapitalismu ve Vídni? Židovští průmyslníci a bankéři s Rotschildem v čele.

Hitler shtal teď literaturu marxistickou a protizidovskou, viděl, že teorie socialismu je dílem židů a tak marxism, kapitalism a židovstvo splývalo mu v jediný kruh, v němž německý lid byl veden se zavazanýma očima kolem dokola. Četba sionských protokolů, jimž věnuje Hitler velké místo ve své biografii, vykreslila mu pak v duši židovstvo a jeho cíl až fantasticky.

Podmínkou německé národní jednoty a obnovy je mu od té chvíle zničení „židovského moru“.

Na Hitlera vůbec působily nejvíce věci, osoby, události, které sám viděl a pozoroval, než jenom četba. A tak i o úhrnných cílech německé politiky poučily jej více než cokoli jiného dvě vůdčovské osobnosti předválečné Vídne Georg v. Schönerer a dr. Lueger.

Srdcem byl Hitler od počátku na straně vůdce všenněmců Schönerera, ale naproti tomu neméně mu imponoval úspěch Luegrův v masách Vídeňáků. Proč on získal Vídeň a proč nikoli Schönerer, to bylo hlavním předmětem jeho úvah, pozorování a poučení.

Schönerer podle Hitlera od počátku viděl správně neodvratný konec habsburské monarchie, nebude-li zachycena a posílena nadvláda Němců užším spojením s říší německou. Bylo-li toto základní tušení správné, volil Schönerer k boji za německou nadvládu cestu špatné. Za prvé se opíral o tenkou vrstvu liberálního měšťanstva německého v době, kdy boj o budoucnost se odehrával v širokých vrstvách lidu, sociálně ohroženého rostoucím kapitalismem a velkovýrobou. Za druhé zmařil možnost získat německý lid pro svůj cíl svým bojem proti Římu, svým Los von Rom. Schönerer správně viděl, že katolicita Habsburků je velkou překážkou všenněmecké jednoty, propagované protestantskými Hohenzollerny. Rozštěpení Německva na dvě náboženská vyznání, protestantství a katolicism, bylo nespornou historickou překážkou všenněmecké státní jednoty, avšak Schönerer místo co by se vyhnul tomuto rozporu, vlezl do něho. Svým protikatolickým, pokrokářským bojem v duchu zednářsko-liberálním zavřel si přístup k širokým masám katolického lidu a své všenněmectví, protidynasticky naladěné, politicky sterilisoval. Docela jinou cestou k úspěchu v masách šel dr. Lueger. Už tenkrát rostoucí velkovýroba a finanční kapitál s jedné a socialistický proletariát s druhé strany svíral střední stav živnostensko-řemeslnický, střední vrstvy občanské; jejich pocit ohrožení oběma svorníky kapitalismu i socialismu zvedl vysoko dr. Lueger, dal mu výraz bojovným antisemitismem a celou základnu své akce položil tak níže než Schönerer. Obrátil se k malému vídeňskému člověku i křesťanské části dělnictva, které vykazovalo znaky masové obětavosti. Byl sociální, ale protisocialistický a burcoval střední vrstvy proti finančnímu židovskému kapitalismu. Tato politika byla Hitlerovi, zproletarisovanému příslušníku střední vrstvy úřednické, nejen sympatická, ale hlavně viděl její úspěch. A úspěch křesťanského programu Luegrova vedl ho k poznání a přesvědčení, že politik, který chce dobýtí mas, nesmí se dotýkat náboženských zřízení a citů lidu. Kdo bude chtít sjednotit německý lid, roztržený ve svém celku, do dvou náboženských, křesťansky historických forem, musí se opřít o to společné, co obě vyznání mají a vyhnouti se rozporům obou. Společným znakem pak jest: křesťanská morálka veřejná, ochrana křesťanských řádů v rodině a škole, boj proti materialistickému, bezbožckému marxismu a židovství. A tak zas: jako dříve z důvodů nacionálních, tak nyní z důvodů sociálních a náboženských zosobňoval se mu nepřítel německé kmenové i životní jednoty v tytéž symboly a pozorování neúspěchu Schönererova

i úspěchu Luegrova dovedlo ho k základnímu strategickému poznatku: skutečné vůdčové umění je v tom, netříštití pozornost lidu několika směry, nebojovat na několik front, nýbrž veškeru pozornost a veškerý útok soustředit na jediného nepřitele: to byl židomarxismus. Ostatně i v tom si vzal poučení také od sociální demokracie: ona děkovala také za svůj úspěch zjednodušené představě, dělící svět na dva tábory: vykořisťované a kořistníky. Národní cit, křesťanskou víru, soukromé vlastnictví, všecko shrnula do jediné zkratky: trojspolek vykořisťovatelů dělnické práce.

Tyto své zkušenosti doplnil Hitler dalším základním pozorováním. Viděl, že v nižších vrstvách vídeňských, kde se sám pohyboval, rostl soustavně počet slovanského živlu, hlavně Čechů. Služky, drobní řemeslníci, tovaryši a živnostníci proudili do Vídně z jižních Čech a Moravy a před válkou celé okresy stávaly se už českými. Podle Hitlera byla obava, že za několik desetiletí byl by ohrožen i německý ráz hlavního města monarchie. Stejně se dral český živel dělnický do průmyslové oblasti severočeské, kde Němci měli spíše kapitál, Češi však dodávali práci. Tak ve 20. století na těchže místech, kde dříve byly sváděny bitvy českých a německých vojsk, vybíjel se tentýž zápas českého a německého živlu v největší sociální vrstvě, v boji kapitálu s prací, a to v postupující demokracii ve prospěch českého živlu. Postupující demokratisace Rakouska byla tak vlastně objektivním pomahačem rozvoje českého živlu, stejně jako postupující industrialisace. Část Němců viděla tento vývoj jasně. Boj německví s češtvím se odehrával na frontě sociální, na frontě práce a sociální demokracie, dusící svým internacionálním nacionální boj a zdál se býti objektivním pomocníkem biologicky pohyblivějšího živlu lidového, a to byl živel český. Tak z velkoněmeckých kruhů a z inteligence průmyslové vyšla začátkem století akce založení německou stranu dělnickou, ale protimarxistickou a nacionální. Podrobný proces byl i na české straně (strana národně sociální), a tak vznikla na Moravě na Ostravsku a v severních Čechách národně socialistická strana německá pod vedením Ing. Junga, Hanse Knirsche, Franze Jessera. To jsou dnes členové pražské sněmovny, a tuto stranu, vzniklou z pocitu ohrožení německví na dolní hranici sociální a na styčné historické linii česko-německé, tuto stranu přenesl pak Hitler do poválečného Německa. Národně socialistická strana německá u nás je tedy mateřskou stranou Hitlerovou a tím si vysvětlíme i pronikavý účinek Hitlerismu poválečného na naše Němce na okraji republiky. (Příště závěr.)

Dr. J. Doležal.

C o ž i v o t d a l

Smutek bez Boha

Neáávnó zemřela velká básnířka francouzská Mme de Noilles, jejíž dílo i život jako by byly šťastné a tadosťné z pohanského chápání a citění života. Ale vezmeme-li její dílo, shledáme se v něm, třeba spoře jen, i s něčím jiným, s verši hluboké bolesti, tryskající z nedostatku pravé víry. Zdaž nemluví o vnitřní bolestné nejistotě, ba i bídě, toto zvolání:

„Comment vous aborder, redoutable prière?“

Á jako žalostivé úpění připadají verše:

„Pour prix de ma fatigue...

Vous m'avez accordé plus de peine qu'aux autres.“

Uvrhl jsi, Bože, na mne více bolesti, tíhy, než na všechny ostatní, tak by bylo možno přetlumočiti tyto verše. Básnířka jako by nevěřila, že k ní promluví Bůh, ale On promluví k srdci, jež naslouchá, a promluvil i k básnířce „za večerů, když vesmír zmlkl... a když shromažďovala ve svých rukou ztracený ráj.“ Á v té chvíli pozdvihuje ruce a volá:

„Et vous êtes mon Dieu, et je suis votre enfant.“

„Čy jsi mým Bohem a já tvým dítětem.“

Ále zase zapoměla a přestala hledat. Nevěřila, ale neustávala prosit ve své prázdnotě, nevěříc:

„Měj slitování. Nechť tvá ruka laskavá řídí můj bolestný a černý osud.“

Toužím po tobě, Světlo, Rozume zářící! Ale nevidím tě, ó můj Bože a zpívám v prázdnou nekonečném.“

Smutek bez Boha a touha po Bohu!

Krise, toť člověk

„Krise, toť člověk, zvyky, jež přijal, luxus, který vyhledával, vše, o čem snil, všechno, co chtěl učiniti, pojmy, v nichž si liboval. Jde o vznícení opravdové duchovní revoluce, bez níž jsou všechny léky marné.“

Těchto slov neřekl žádný biskup, ani žádný vůdce katolického tábora, nýbrž Josef Caillaux, francouzský senátor, když mluvil o hospodářském internacionalismu a politických nacionalismech.

Krise, toť člověk. Převeďme si tato slova do srozumitelnější řeči a budou znít takto: Člověk svými chybami přivodil a udržuje krizi. Má-li krise pominouti, jest nezbytno splniti jednu podmínku, totiž člověk se musí duchovně přetvořit.

Když tutéž pravdu hlásal Náměstek Kristův ve svých Okružních listech, nevěrecký a hlavně socialistický tisk se smál. Co asi řekne, když stejně soudí i jejich člověk?

Veliké dílo o liturgii před dokončením

Když byl vydán první svazek díla dra Cinka „Mše svatá v pořadí církevního roku“, bylo hned zřejmo, že jde o záměr opravdu velkolepý. Druhý díl to plně potvrdil. Dr. Cinek se ponořil do tajemných hlubin liturgie a zaslých krásu a sílu její řeči. Byl jimi tak oslněn a tak nadšen, že jeho státi připomínají často básníka, jenž se jen a jen rozpomíná, umělce, který cítí svoji nemohoucnost vystihnouti Vznešeno. Jeho slovo jest rozpáleno ohněm zanícení, které se stává stále mocnější, jak kněz proniká k samé podstatě svaté liturgie. Dr. Cinek se nespokojuje s povrchem, vnější krásou, která sama o sobě strhuje, nýbrž chce uká-

zati duši oné krásy, srdce, život. Táže se theologie, historie i umění a táže se opět a opět, aby důkladně poznal jejich soud. Za jeho větami slyšíme a cítíme hlas modlitby a vůni pokory, jež vyjadřuje chvění před Nevyslovitelným. Není možno zmocnit se nekonečných výšin, lze jen napověděti něco z jejich velebnosti. Člověk nikdy neobsáhne věčno, jen se bude odvažovat tlumočit o něm svoji představu. I když svou vnitřní velikostí, svou pokorou a svou čistotou zahlédne paprsek jasu, bude přece nesmírně neschopen rozložit onen paprsek a popsati jej. Tak připadá každý, kdo hloubá o věcech Božích a o Eucharistii. Slova, barvy, tóny jsou jako pavučiny, jemné sice, ale přece pavučiny, i když na tkaní bylo věnováno všechno umění tvořitelovo. A čtenář, který bere do ruky dílo, nebo se zhlédá na obraz nebo zaposlouchává do hudby, cítí, i při vši své radosti, že není ničím. Takový mám dojem, když opět a opět pročítám první dva svazky Cinkova díla.

Na opravdovosti liturgického hnutí možno měřit opravdovost náboženského života. Podle lásky ke mši svaté třeba hodnotit hloubku vnitřního života. A ta láska nemůže býti zmařena jinak, než když poznáme, pochopíme, pokud je to ovšem člověku možné, smysl nejsvětější oběti, smysl jednotlivých jejích částí. Kniha dra Cinka, skvěle psaná, uvádí nás v onen smysl. V prvním svazku po krátkém úvodě o významu liturgie pro náboženskou obrodu mluví o jednotlivých částech mše svaté, kterou denně jako kněz slouží. A pak píše o propriu na neděle a svátky, rozděljuje si celou látku na cykly. Věřící vstupuje do období velikonočního vítězství a může na jednotlivých nedělích sledovati jeho etapy, jeho velikost a jeho krásu. Ale nic není snad v obou dílech krásnějšího nad kapitoly věnované Duchu svatému. Prameny světla tryskají z každé stránky, světlo se rozlévá v širokých pásmech. S láskou zpívá kněz o Lásce.

Cinkovo dílo o liturgii bude míti čtyři svazky. Poslední dva svazky, ob-

sáhlejší než předcházející, vyjdou na podzim a bude v nich projednáváno o liturgii na svátky svatých a světic Božích. Subskripce byla již vyhlášena. Obě knihy váz., v krásné úpravě budou stát 100 Kč. Katolické inteligenci nelze nic jiného doporučit, než aby si koupila a četla toto dílo, které čestně obstojí vedle veleděl o liturgii sepsaných v cizích řečích.

Po sjezdu národní demokracie jako před ním

Národně demokratická strana konala 27. a 28. května svůj řádný sjezd v Bratislavě a účelem sjezdu bylo upevnění postavení dra Hodáče proti značně účinné opozici jednak starých státoprávníků v čele s drem Hajnem, jednak mladé generace, vedené Rašínem: tedy opozice radikálnějších nacionalistů.

Situace v národní demokracii je totiž taková: Po odchodu dra Kramáře z aktivity (je už přes rok nemocen a pomalu odchází ze skutečného vedení strany) je nyní boj ve straně o to, kdo a jakým směrem stranu povede. Kramářova strana byla do nedávna jediná, která žila hlavně svým programem nacionálním. V posledních letech však, od doby, kdy nabyl v ní vlivu dr. Hodáč, generální tajemník česko-německého svazu průmyslníků, strana se orientuje více jako strana průmyslu než gážístů a nacionalismu.

Proto ti, kdo z mladší generace jsou především nacionalisty, organizují se jinde, v Stříbrného lize, u fašistů, v různých „národních táborech“, zkrátka mimo stranu národně demokratickou, která byla vlastně povolána tyto síly organizovat.

Dr. Kramář, který svého času řekl: zaplat Pán Bůh za fašism, dlouho byl na váhách a přál vlastně nacionalistům. Chtěl dokonce připustit volební sjednocení národní demokracie i se Stříbrným — ale zvítězil Hodáč, dr. Preiss, průmyslnické vedení strany, finančně silnější a rozhodující.

Nacionalistické opozicí postavil se v čelo mladý dr. Rašín, a není sporu o tom, že tato mladá generace hájila vlastně nejskutečnější základnu národně demokratické strany — totiž její nacionalism — proti snaze učinit ze strany něco jiného.

Tato opozice nebyla a není osobní. Jde o pravdu o směr politický a program národní demokracie — až odejde dr. Kramář.

Průmyslnické křídlo Hodáčovo chápe nacionalism už jinak než bývalí omladináři nebo mladí nacionalisté — bez peněz, kteří chtěli mít stranu takovou, aby vedle ní žádná nacionální hnutí se nemusela organizovat. Tento spor je hluboký a nemůže jej odstranit žádný sjezd nějakým mechanickým vyřízením. Vedení Hodáčovo, majíc strach z české opozice, svo-

lalo sjezd do Bratislavy, zaranžovalo tam masovou demonstraci pomocí většiny slovenských delegátů, jimž hradilo cestu i pobyt a vyloučilo předem co možná opoziční delegáty. Je to dokonalý příklad, jak stranické oligarchie organizují základnu své moci, už nikoli — demokraticky. Demokracie ve státě, vedená stranami oligarchickými — jak dlouho může trvat, než to, co se děje ve stranách — stane se také ve státě? Na takových sjezdech už jde spíše o aranžované a pečlivě připravené divadlo než o skutečné získání souhlasu s vlastními straníky a vedením.

Na sjezdu národní demokracie bylo pozoruhodné to, že se vůdce opozice mladých dr. Lad. Rašín předem dohodl s drem Hodáčem. To by bylo možné a pochopitelné, poněvadž Rašín tak mohl dosáhnout předem, oč opozice usilovala a je zbytečno bojovat na sjezdu za něco, co předem bylo splněno, ale forma, jakou to Rašín udělal, působila trapným dojmem, že opozici opustil za vlastní místo v předsednictvu strany a slib mandátu. Vlastní ideový rozpor o politiku národní demokracie a její místo v soustavě českých stran tím rozhodnut nebyl a není a tak věcně je to po sjezdu jako před ním. Jednotu na sjezdě i teď ještě (vedle aranžování sjezdu mimo české země, kde je smysl a síla národní demokracie a s připravenou většinou Slováků, kteří jinak mají ve straně malou menšinu) zachránila autorita dra Kramáře, jehož vedení Hodáčovo drželo před sebou a který mluvil k sjezdu radiem i novinami a vzkazy. Pod deštníkem Kramářovy autority bylo všecko znovu formálně zachráněno. Vnitřně rozpory ve straně trvají po sjezdu jako před ním. Sjezd se jim jenom vyhnul.

Náboženský vývoj v Německu: národní evangelická církev. Nebezpečí pro katolicism. Boj v protestantismu

Události politické v Německu nezůstaly bez vlivu na protestantism, ba zdá se, že naopak jejich vliv bude daleko mocnější, než se kdo nadál. Zprávy, docházející z Říše, literatura věnovaná náboženskému problému, jasně dokazují, že ve třetí Říši má být zapojeno náboženství a církve, všechny církve, katolická i protestantské a evangelické, ve státní vývoj jako otrocký služebník národně socialistických ideí. Jde o něco odlišného od předválečného stavu.

Do války, a vlastně až do r. 1928, byly protestantské církve ve 22 německých státech spravovány konsistořemi, sestávajícími z pastorů a právníků, jež jmenoval vládce. Nad správností nauky bděli superintendenti. Po válce nastala změna vlivem demokratických ideí, které vyvolaly zavedení režimu synodálního. Všechny sbory byly voleny a z větší části sestávaly z laiků. Synod oficiálně představoval církve, ve skutečnosti však přešla vláda nad církví do rukou senátu, který měl pravomoc bý-

valých vládců. Jmenoval superintendenty, vydával usnesení, ba mohl i provisorně zastavit platnost usnesení generálního synodu. Takto reorganizované lutheránské, kalvinistické, reformované, evangelické církve vytvořily pak „Německou unii evangelických církví“, jejímž nejvyšším orgánem byla „Německá církevní komise evangelická“, sestávající ze 36 členů, z nichž bylo polovic volených a polovic ko-optovaných. Vláda to potvrdila 25. května 1924. Ale nesmíme při tom zapomenout na jeden důležitý fakt: Většina hodnostářů z vrstev buržoasie kapitalistické a agrární smýšlela monarchisticky. Němci nemohli nikdy zapomenout na Versaillský mír a ani vzdáleností od r. 1919 nebyla změněna dřívější mentalita. Tím si vysvětlíme růst hakenkreuzlerského hnutí, kterýžto růst byl pocíťován i v církevních sborech. Z každých voleb vycházeli hitlerovci vítězně a konečně došlo až k tomu, že v lůně církvi byl sváděn ostrý boj mezi církevním směrem, představovaným pastory a novým směrem, který se nazýval „německými křesťany“, kteří brzy dosáhli v radách přes třetinu hlasů.

Dne 11. ledna 1933 vydalo 25 pastorů, shromážděných v Altoně, prohlášení, v němž se ohradili proti cílům „německých křesťanů“: „Není již možno zůstat v rezervě. Obroda a záchrana našeho lidu vyžadují, aby uznal Církev a uposlechl slova Božího... Kdo chce podřídit církev v jejím náboženském poslání vlivu státu, jedná protikřesťansky.“ Tento manifest podnítl oposici, která na sjezdu ve Frankfurtu n. M. žádala již sloučení všech evangelických církví v „Národní evangelickou církev“ a sice ve jménu i německví i evangelia. Nynější církev prý nemá již ducha Lutherova, byla zkažena marxismem, mezinárodním pacifismem a zednářstvím. „Krev a rasa jsou dary Boží. Dnešní církev pracuje ke zmrzačení, které je i proti přírodě i proti vůli Boží. Zavádí se do ní parlamentarism po vzoru marxistickém. My Němci jsme zvyklí jít za vůdci, kteří se bijí, vítězí nebo umítají... Chceme církev vůdčovu... Reorganizace církve jest nutná a jest založena na duchu německém a křesťanském.“

Události se rychle vyvíjely, Hitler zvítězil na celé čáře a „němečtí křesťané“ měli před sebou otevřenou cestu. Marným bylo varování braniborského superintendenta, dra Dibelia, muže všeobecně váženého, před postátněním církve. Oposice měla většinu a svolala na 4.—5. dubna kongres do Berlína. Předsedal mu braniborský guvernér, poslanec Kube a o významu budoucí národní církve mluvil advokát Friedrich Werner. Tato církev bude „jako Čteti císařství oprostěna od veškerého parlamentarismu a bude vyhovovat aspiracím moderního Němce... Lidová, živá církev odpovídá úplně duchu nynějšího státu, nacionálního a socialistického. Nacionalism dává svobodu všem náboženským vyznáním v míře, pokud nejsou nebezpečna státu a nestaví se proti ideám a mravnímu pojetí vlastního germánské rase... Stát nechce a nemůže se obejít bez spolupráce církvi: jediné úzká jednota obou těchto institucí může vrátit národu mimořádnou ener-

gi, již potřebuje k dosažení svého cíle. Vira této církve bude křesťanská, ovšem chápána po způsobu německém. Jde o poselství spásy, ale každý národ je přijímá svým zvláštním způsobem. Církev, jsouc státní institucí, musí na sebe vzít úkol národní výchovy, musí tedy hlavně zachovávat a šířit úctu ke státu, krvi, rase, této troji tváři božského tvoření... Nesvolí tudíž národní církev nikdy, aby byl tento božský řád porušen některým jejím údem. Manželství mezi Němcem a dívkou jiné rasy nebude církvi požehnáno a každý evangelík, který je uzavře, bude nemilostdne z církve vyloučen... Naše církev se hlásí k víře Kristově podle ducha Lutherova, rodící heroickou zbožnost. Luther říkal, že sedlák od pluhu může být lepší než jeptiška na klekátku. My němečtí křesťané prohlašujeme, že útočné zástupy jsou příjemnější Bohu, než církev, která se nepřidružuje k Čteti císařství.“

Snad nebudou chtít všechny církve uznati toto kredo. Pak se stane, co se stalo v administraci zemí. Jako těmto byli dosazeni v čelo státní komisaři, tak budou dosazeni i církvim. Již se tak ostatně někde stalo. V Hamburku pověřil starosta národně-socialistického pastora reorganisační evangelické církve a ve Frankfurtu se chystá totéž. Bude svoláno všude nové shromáždění, a dokud nebude provedena reforma v duchu posledních voleb a nynějšího stavu, bude zastavena církvim všechna státní podpora, vykládal Werner. Na námitku, že církev se nepodrobí, odpověděl Kube, který jest hlavou národně-socialistické frakce v pruském sněmu: „Všemi prostředky, jež nám poskytují rozpočet a konkordát, budeme sledovat osobní politiku, jež způsobí v církvi tutéž radikální přeměnu, jež se stala ve státě. Národně-socialistická frakce pruská se postaví v čelo hnutí německých křesťanů. Chce vtisknouti německé revoluci XX. století ducha dra Martina Lutherova.“ Státní komisař dr. Hinkel mluvil stejně a nadšení vyvrcholilo po slovech dra Wienekeho, faráře berlínského: „Spojme hakenkreuzerský kříž s křížem Kristovým. V tomto znamení se zrodí nová theologie, jejímž prvním článkem bude uznání Boha za stvořitele přírody... Kdyby se Kristus vrátil na zemi, postavil by se v čelo křížácké výpravy proti marxismu, internacionalismu a všem jejich pomocníkům.“ Odsouzení dra Dibelia bylo jednomyslné.

Ovšem, kongresem nebyl problém rozřešen. Za několik dní po něm sešli se v Berlíně všichni superintendenti bývalého volebního kraje braniborského a postavili se za dra Dibelia: „Jediné silná a nezávislá církev,“ pravili, „může přispět k národní obrodě... Jako my, jako všichni křesťané i dr. Dibelius žádá úplnou nezávislost církve k dobru vlasti.“ Všechny církve, nejen lutheránská v Prusku, cítily nebezpečí. O velikonočních svátcích se sešli zástupci evangelických církví, tvořících „Německou jednotu reformovanou“ a konečná resoluce jejich zněla: „Jednota jest při Evangelické církvi německého národa, ale staví se kategoricky proti každému zřízení episkopátu. Žádá, aby vnější

organizace reformované církve zůstala shodnou s její vírou.“

O protestantství v Německu.

Propaganda německých křesťanů zesílila v předvečer Hitlerových narozenin. V manifestu, vydaném 19. dubna, bylo přímo řečeno, že je nepřijatelné, aby v čele církvi stáli lidé, kteří jsou proti vládě. „*Věřili jsme vždycky,*“ čteme v něm, „*v politické poslání Vůdcovo ve dnech zlých i dobrých... Před desíti lety Hitler odmítl formálně pokládati se za reformátora církve, ale věřící a vidoucí věřil vždy v příchod reformátora. V den jeho výročí padáme na kolena před Bohem a děkujeme mu, že poslal Německu takového muže.*“ Není divu, že i pastoři povolovali. Dne 22. dubna Lutheránská jednota porýnského Pruska vyslechla v Barmenu řeč dra Zoellnera, bývalého generálního superintendenta westfalského, který volal po biskupech v čele církvi a bouřil proti demokratickému principu, který byl v církvích zaveden. „*Církev ztratila mnoho ze své důležitosti vnější za nadvlády liberalismu: musí se nyní vrátit k principu autority.*“ Navrhuje společnou radu, složenou z polovice ze zástupců lutheránské církve a reformované. „*Bylo by dokonce možno dospěti k jednotě na základě jednoho vyznání víry. Církev opravdu národní by se mohla zvatí Evangelickou církví německého národa.*“

Diskutovalo se na všech stranách, konaly se sjezdy. V Meklenburku se však přikročilo k činu. Ministerský předseda Granzow jmenoval Waltera Bohma státním komisařem pro Evangelickou církev lutheránskou v Meklenburku a udělil mu pravomoc zákonodárnou, soudní i výkonnou. Tento rozpustil hned synody a místo bývalé komise jmenoval provisorní radu. Tento čin způsobil v celé říši rozruch, neboť všechny církve tušily vážné nebezpečí. V chrámech četli pastoři protesty a do Berlína byla vyslána zvláštní delegace, aby prosila o ochranu samého presidenta. Úspěch se dostavil, činnost komisaře byla zastavena. Ale něčeho přece dosáhli němečtí křesťané: Hitler jmenoval jejich člena, Müllera, svým zástupcem u nejvyšší církevní rady, a to je důležité. Müller ve své funkci se obrátil 26. dubna zvláštním svoláním ke všem církvím: „*Němečtí křesťané,*“ praví, „*chtějí národní německou církev evangelickou. Vůdcové církve chtějí velikou evangelickou církev německé národnosti. Přáním a vůlí kancléřovou jest, aby se uskutečnění věnovaly všechny síly s důvěrou v Boha a souhlasu s vládou říše. Ve jménu kancléře žádám loyální spolupráci všech zúčastněných. Kdo by tedy vyžadoval duchovní nezávislost, byl by podezřelý z politické opozice, ježto by upíral vládě loyální spolupráci.*“

Ještě jedné věci je si třeba povšimnout: postavení Církve katolické.

Jaké stanovisko zaujímají národní socialisté ke katolické církvi? *Žádají ustanovení katolické národní německé církve, jež by měla svého primasa, který by byl persona grata u vlá-*

dy. Ovšem sami hitlerovci vědí, že jsou to nesmysly, a že katolicismus není hračkou jako sekty protestantské.

Německý protestantismus prožívá chvíle velice vážné, tím vážnější, že není jednoty ve víře, a že církve po válce byly velice oslabeny. Stanou-li se služkami státu, bude to s nimi ještě horší.

*

Život svatě Terezie z Ježíška, sepsaný světicí samou, jest čten po celém světě a ovoce jest krásné. V anglikánských ženských klášterech jsou „*Dějiny duše*“ vyhledávanou četbou při duchovních cvičeních. Významný anglikánský duchovní, Vernon, byl obrácen právě četbou této knihy, kterou mu zaslala představená jednoho ženského kláštera, v němž měl kázati při exerciciích. Nyní dochází jiný doklad o působení této krásné knihy z Japonska. Tam ji přeložil jeden misionář a nejen katolické, nýbrž i pohanské ženy našly v ní zalíbení. U příležitosti příjezdu prvních karmelitek do Tokia všechny noviny psaly o sv. Terezii a o ženských řádech a ve zprávách vydávaných ministerstvem vyučování bylo konstatováno, že mezi pohanskými ženami se projevuje nezvyklá náklonnost k řeholnímu životu. O lásce ke sv. Terezii z Ježíška svědčí i to, že nyní vychází druhý překlad „*Dějin duše*“, pořízený protestantským pastorem.

Knihy o Dostojevském. Čím větší odstup od smrti největšího básníka ruské duše, tím větší se jeví i jeho velikost. A leckdy se zdá, jako by předvídal a v mohutných rysech načrtl hroznou budoucnost. Proto postava Dostojevského vábí nyní i ty nejhlubší duchy, kteří jako by viděli na jeho postavách předzvěst tragedie moderního člověka a moderní skepse. Hluboký německý myslitel, Romano Guardini, zadívává se na něho pronikavě ve svém krásném díle: *Der Mensch und der Glaube. Versuche über die religiöse Existenz in Dostojewskijs grossen Romanen*“ (Verlag Jakob Hegner, Leipzig, 1933). Setkáváme se v něm se všemi významnými postavami Dostojevského. Čteme skvělé úvahy o Ivanu Karamazovi a o té jedinečné básni o velikém inkvizitoru, dále o hrozném bezvěrectví Kirilovovém a negativní nauce Stavroginově. Autor se zamýšlí nad Aljošou, nad Soňou, hledaje v jejich životě stopy duchovního života. Nic mu neuniká, domýšlí a chápe. Jeho úvahy o zbožnosti lidské duše, o skepsi, o propastech, které prohlubuje pochybovačnost, jsou jedinečné. Tu cítíme, že velikost Dostojevského přeráží hranice ruské a sestupuje do hlubin člověka vůbec.

Atheistická propaganda v Anglii nebezpečně stoupá. Náboženský materialismus, který ve druhé polovici minulého století hodně přispěl k tomu, že Církev katolická dosáhla četných práv v Anglii, má i smutnou zásluhu o úpadek víry v lidu. Podle ruského vzoru vytvořili komunisti „*Ligu bojovníků bezvěrců*“, která pracuje hlavně přednáškami, jež jsou četně navštěvovány a tiskem. Hlásí se k ní i hojně universitních studentů, kteří vytvořili zvláštní spolek, jenž má v programu emancipaci niž-

ších tříd, individuální svobodu a odstranění zákonů, hájících náboženství. Nezapomínají ani na problém restrikce porodů, pohlavní výchovu dětí a jiné otázky profikřesťanského rázu. S katolické strany bojuje proti nim nejúspěšněji „Guild Lady of Ranson“, jejíž shromáždění, venku konaná, mají veliký úspěch. Nedávno konala v Londýně sjezd, jehož se zúčastnilo 8 biskupů, kde bylo konstatováno, že výsledky katolické propagandy v Anglii jsou velice uspokojivé, a sympatie anglikánů k Církvi jsou stále větší.

Basilika míru v Jerusalemě. J. Sv. Pius XI. vyjádřil přání, aby Milostivé léto bylo jakous křížáckou výpravou modliteb za pokoj ve světě. Oči lidstva jsou obráceny k Jerusalemu, kde Spasitel vykřvácel na kříži před 1900 léty a tam na Hoře Olivetské má být vybudována univěrsální votivní basilika jako ex voto. Jubilea Vykoupení. Ve Francii se utvořilo komité se sídlem v Toulouse, které má v programu uskutečnění této krásné myšlenky. V „Bulletin“, jež vydává, čtete již jména více než 100 biskupů, z nichž 32 francouzských, kteří souhlasí s tímto plánem. Jerusalemský patriarcha Msgr. Barlassina je jím též nadšen a žehná mu.

Stav katolicismu ve Spojených státech. „Official Catholic Directory“ uveřejňuje statistiku o počtu katolíků ve Spoj. Státech. Jest jich 20,208,403, konversí bylo v minulém roce 41,226. Za posledních deset let vzrostl počet katolíků o 2 mil. Hierarchie čítá 118 členů, a sice 16 arcibiskupů — mezi nimi jsou 4 kardinálové — a 102 biskupů. Kněží jest 29,782, čili o 1,485 více než v roce předcházejícím. Světských kněží 21,016, řeholních 8,706. Chrámů přibýlo 108, takže jest jich dnes 18,200, seminářů jest 181, o 9 více, seminaristů je 20,993, o 1,550 více. V 7,462 farních školách jest vyučováno 2 mil. 170,102 dětí.

Neznámá Summa theologická. Známý švýcarský historik dr. M. Schmid ze St. Gallu má mezi vzácnými rukopisy, mezi nimiž jsou i autografy mučedníka bl. Tomáše Mora, knihu, která až dosud nebyla známa, „Summa theologiae a Magistro Huberto“. Manuskript tento čítá 217 listů krásně psaných s uměleckými iniciálkami v románském stylu. Má se za to, že pochází ze XII. stol. a jeho autor byl švýcarským benediktinem. Dr. Grabmann, prof. z Mnichova studoval tento rukopis a píše, že má velikou cenu pro studium dogmatu a theologie. Domnění, že autorem Summy jest biskup Hubert z Oremony, není dosti zdůvodněna. Dr. Schmid jest ochoten odevzdati Summy do některé knihovny, aby mohla být odborníky důkladně prostudována.

Nová polská unionistická revue. V Polsku vyšlo právě první číslo časopisu „Oriens“, věnovaného unionistickému problému. Vydávají jej krakovští jesuité a řízením byl pověřen známý pracovník, R. P. Urban T. J. V programové stati čtete: „Polsko leží na hranici dvou různých světů: Východu a Západu. Křesťanství bylo jedno, ale na počátku dějin slovanských, křesťanství se zrodily dvě formy ritů a zvyků: jedna přišla z Říma, druhá se

vyvíjela v Byzanci. Obě tyto formy se dnes setkávají v Polsku. Vlivem různých historických činitelů byla zlomena jednota těchto dvou typů schismatem, ale na obou stranách zůstala touha po ztracené jednotě... Cílem nového časopisu jest seznámiti čtenáře s náboženským Východem, s příčinami odloučení a s touhou po jednotě se Západem, jakož i s úsilím, které bylo již částečně korunováno úspěchem.“

Konfesijní školství v Belgii. V Bruselu byla právě vydána statistika nákladu na státní a konfesijní školy. Jak jest známo, v Belgii stát připlácí na vydržování katolických škol. Nuže, ze statistiky jest patrno, že katolické školství stojí státní pokladnu daleko méně, než školství státní. V roce 1932 navštěvovalo státní školy 569,252 dětí a privátní školy 639,956 dětí. Náklad na státní školy obnášel v témže roce 499,973,750 franků, na konfesijní 298,035,080. Žák státní školy stojí belgický stát průměrně 875 franků, kdežto žák konfesijní pouze 467 franků. Prospívají tedy málo státu ti, kdož by nejráději katolické školství zničili.

Le catholicisme de quelques contemporains jest název knížky Cl. Romaina. (Vyd. Librairie Anière, Paris.) Všimá si několika spisovatelů poslední doby, mrtvých i živých, jako L. Bloy, M. Barresa, Fr. Mauriaca a G. Bernanosa a ve světle víry a křesťanské mravouky posuzuje nestranně, spravedlivě a důkladně jejich dílo. Jak jest vidět, jde o umělce, o nichž byl nebo je dosud veden spor: M. Barrès, který se nikdy netajil svými sympatiemi ke katolické Církvi a hájil katolické kostely, napsal mnoho stran, jež katolický cit uráží. O L. Bloy jest stále veden spor a před několika měsíci vyšlo dílko jednoho advokáta, v němž se dokazuje, že Bloy se dopustil četných dogmatických bludů. Bernanosovo dílo: Pod sluncem Satanovým a první dílo Mauriacovo vzbudilo dosti polemik. Cl. Romain podává nestranný soud a tím dobře se zavděčí četným čtenářům.

Valná hromada Svazu katolických novinářů československých, jež se měla konati v květnu, bude pořádána v červenci při sjezdu katolické mládeže. Důležitost její jest hlavně nyní nesporná, kdy jest připravován nový tiskový zákon. Kongres katolických novinářů z celého světa, pokud jsou organizováni ve Svazu katol. nov. mezinár., se koná letos v červenci v Římě. Svaz náš bude na něm rovněž zastoupen svými delegáty.

Sjezdy Mariánských družin. Činnost Mariánských družin je stále intenzivnější, je to zjevno z jejich věstníku „Ve službách Královny“ i z organizační činnosti a růstu družin. Letos bude uspořádáno několik družinských sjezdů: V Praze se bude konati u příležitosti sjezdu katolické mládeže ve dnech 30. VI. až 2. VII. Na Velehradě od 29. do 31. července. Myšlenkou bude: Dnešní doba a Mariánské družiny, čili jaké požadavky ukládá nám dnešní doba, která družin potřebuje a po nich vlastně volá. Z posledního čísla věstníku se dovídáme, že bylo zřízeno několik nových družin v Čechách i v zemi Moravskoslezské.

H l a s y č a s o p i s ů

O kultu svatých ve mši sv. se rozepisuje ve 4. č. „Časopisu katolického duchovenstva“ dr. Fr. Cinek. Spojení kultu svatých se mší sv., dí, jest oprávněno, ježto Církev vidí ve světých údy duchovního Těla Kristova. Oslava světců v liturgii patří především Pánu, který světce vykoupil, milostmi obdaril a ve smrti věčnou slávou korunoval. Za to vzdává Církev radostné díky Otci skrze Syna v jednotě Ducha svatého. Usiluje pak při tom zjednatí nám podíl jak na světcově omilostnění, tak i na oslavení. Církev nemůže přiměřeněji slaviti svátek svatého než slavením mešní oběti, již vzdává Bohu nejdokonalejší díkůčinění za milosti udělené. Tato „památká Pána“ (památká na smrt Páně) jest Církvi památkou světoe, jehož sjednocení s Kristem bylo v smrti dokonáno. Mše sv. jest však též nejdokonalejší prosebnou obětí, kterou jménem lidstva Vykupitel stále uprostřed světa přináší. Církev obrací se tedy při mešní oběti k Otci skrze Syna v Duchu svatém, vzdávajíc díky za omilostnění i oslavení světovo. Spolu však vyzývá při oběti oltářní Otce, aby skrze Syna v Duchu svatém na přimlůvu světoe, jehož památku slavíme, udělil nám tu onu milost. Pravé oboování se svatými při mši svaté ukazuje, čím je lidstvu oltářní ohnisko obětavé lásky, z něhož proudy milosti se rozlévají a zahřívají ledové ovzduší sobeckých zásad, jimiž svět se řídí. Právě kult svatých v mešní lit. výmluvně nám hlásá, čím Církev ustavičně se občerstvuje, osvěžuje, omlazuje, nejušlechtilější ovoce přináší. — V témže časopisu jest uveřejněn i dobový článek P. dra Braita: Kněžství podle sv. Tomáše Aquinského.

O činnosti katolických univerzitních studentů italských čteme ve 4. č. „Musea“ stať C. Carbone z Itálie. Hlavní buňkou je Sdružení Katolické akce v městech, v nichž jest universita, jinde jsou sekretariáty, ú-

středí je v Římě, jež tvoří předseda a církevní asistent, které jmenuje papež, a oni si jmenují pak vůdce pro různé odbory. Biskupové jmenují zase předsedu a duchovního vůdce pro sdružení a sekretariáty. V činnosti je dbáno tří věcí: zbožnosti, vzdělání, apoštolátu. Prvé napomáhají duchovní cvičení, šíření znalosti liturgie a zvláštní kursy. Pokud se týče druhé, píše autor: Vzdělání. Činnost kulturní jest velmi mnohostranná a věnuje se jí velká péče. Jest jasné, že mezi universitními studenty musí býti vzdělání jedním z předních úkolů. Za základ vši činnosti kulturní jest považováno týdenní vyučování náboženství. K tomu přistupují kursy scholastické filosofie, ve kterých jsou studentům vštěpovány její základní rysy. Věc jest tím důležitější, ježto na školách italských se nepřednáší filosofie. Filosofie se přednáší tak, že se příležitostně ukazuje na její vztahy k dějinám, umění a jiným vědám. Náboženství a filosofie dávají tak dobrý základ pro tvoření „Studijních skupin“ (Gruppi di studio). Do každé skupiny vstupují pouze studenti jednoho odboru a probírají v debatách hlavně ty otázky, které mají přímý vztah k jejich studijnímu oboru. Všeobecně se tvoří čtyři skupiny: literatura a filosofie, přírodní vědy, medicína a právo. Každý odbor jest řízen jedním členem, ale schůzím předsedá kněz a pak učitel, doktor nebo profesor toho oboru. Učitel řídí debaty, osvětluje námítky, ale obyčejně nemívá sám přednášku. Jest zřejmé, že při debatě má každý volnost slova. Stejně zřízené a dobrovolné jsou pro zájemce odbory pro studium misijních otázek a umění. V obou směrech se pracuje velmi horlivě. K vyplnění všech těchto úkolů jsou zřízeny při všech Sdruženích knihovny a čítárny, vybavené nejdůležitějšími knihami a význačnými časopisy. Čilejší Sdružení pořádají pro veřej-

nost vědecké konference, aby tak byl co nejvíce rozšířen a upevněn křesťanský názor světový.

O vlastnostech sv. Pavla píše dr. Hudec v 5. č. „Hlídky“ Zmiňuje se o jeho hrdosti, tryskající z vědomí, že apoštolové jsou zástupci Kristovi a pokračují v jeho díle. K mužnému sebevědomí se poji křesťanská pokora. Je to i s hlediska literárního čistě podivuhodné, jak apoštolské sebevědomí a křesťanská pokora se proplétají a doplňují třeba v 11. kap. II. listu ke Korintským. Letory byl sv. Pavel sankvinické a vznětlivé. Když viděl, že právo a spravedlnost jsou uráženy, že jeho apoštolské práce a jeho čest jsou ohroženy, tu nedovedl zůstat klidným, ale vzplanul ihned prudkým spravedlivým hněvem. Dále se vyznačoval zvláštní přitažlivostí, která jako nějaké kouzlo vyzářovala z jeho osoby a kterou tolik těch, s nimiž přišel do styku, získával pro sebe a tím i pro Krista. Přitažlivost ona měla pak svůj zdroj v srdečné lásce, jako nitro apoštolovo plálo k bližnímu, a ovšem zvláště k věřícím. Slova, kterými ve svých listech oslovuje čtenáře, připomínají slova matky k milému dítěti. Láska matky, i když leckdy musí kárat, zůstává vždy stejně vroucí. Snad žádný jiný novozákonný pisatel nedovedl naléztí tak uchvacující a získávající výrazy lásky jako sv. Pavel. Jeho láska se projevovala i skutky, o všechny se pečlivě staral. Věřící vycítili opravdovost této lásky a láskou mu opláceli. Pavel byl i rozeným vůdcem a organizátorem, dovedl si vyhledati schopné a oddané spolupracovníky, jako Timothea a Tita, kteří nejen jeho rozkazy věrně plnili, ale také samostatně v jeho intencích působili. Tyto psychologické vlastnosti, dodává dr. Hudec, tvořily fond, kterým Pavel se stal schopným za spolupůsobení milosti splniti veliký úkol, Prozřetelností mu vytčený.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovat o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství „UNIVERSUM“
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Benešov: Lidová záložna.
 Březnice: Lidová záložna.
 Čáslav: Lidová záložna.
 Červený Kostelec: Lidová záložna.
 České Budějovice: Lidová záložna.
 Česká Skalice: Lidová záložna.
 Domažlice: Lidová záložna.
 Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
 Hlinsko: Lidová záložna.
 Holice: Lidová záložna.
 Horažďovice: Okresní lidová záložna.
 Horní Jelení: Lidová záložna.
 Hořice: Okresní lidová záložna.
 Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
 Hradec Králové: Spořitelni družstvo katolického duchovenstva.
 Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
 Hranice: Lidová záložna.
 Hronov n. Met.: Lidová záložna.
 Humpolec: Lidová záložna.
 Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
 Chotěboř: Lidová záložna.
 Chrast u Chrudimě: Lidová záložna.
 Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
 Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
 Jablonné n. Orli.: Lidová záložna.
 Jaroměř: Lidová záložna.
 Jičín: Okresní lidová záložna.
 Kamenice n. L.: Lidová záložna.
 Kdyně: Lidová záložna.
 Klatovy: Lidová záložna.
 Kolín: Lidová záložna.
 Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
 Krásná Hora u Sedčan: Lidová záložna.
 Kutná Hora: Lidová záložna.
 Křeč u Tábora: Lidová záložna.
 Kyšperk: Občanská záložna.
 Lišov: Okresní lidová záložna.
 Místek: Lidová a zemědělská záložna.
 Mělník: Lidová záložna.
 Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
 Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
 Německý Brod: Lidová záložna.
 Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
 Nymburk: Lidová záložna.
 Opava: Lidová a zemědělská záložna.
 Opočno: Hospodářská lidová záložna.
 Pardubice: Lidová záložna.
 Parník: Lidová záložna.
 Pelhřimov: Lidová záložna.
 Písek: Okresní lidová záložna.
 Plánice: Lidová záložna.
 Plzeň: Lidová záložna.
 Polička: Záložna »Unitas«.
 Pohná: Lidová záložna.
 Praha: Záložna »Velehrad«.
 Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
 Prachovice: Lidová záložna.
 Přelouč: Lidová záložna.
 Příbram: Příbramská lidová záložna.
 Přeštice: Lidová záložna.
 Býchanov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
 Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
 Skuteč: Skutečská lidová záložna.
 Sobotka: Lidová záložna.
 Spálené Poříčí: Lidová záložna.
 Stachy: Lidová záložna.
 Sušice: Lidová záložna.
 Tábor: Lidová záložna.
 Turnov: Lidová záložna.
 Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
 Úpice: Hospodářská záložna.
 Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
 Velké Meziříčí: Okresní lidová záložna.
 Vimperk: Lidová záložna.
 Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
 Vodňany: Lidová záložna.
 Volyně: Lidová záložna.
 Vysoké Mýto: Lidová záložna.
 Zámberk: Lidová záložna.
 Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1932 již

150 milionů Kč vkladů.

Život

Dr. JOSEF BEZDÍČEK,
biskupský sekretář.
HRADEC KRÁLOV

10-11

V Praze dne 15. července 1933

Kolem zmocňovacího zákona.

K stému výročí Oxfordského hnutí: Vývoj anglikánské církve do dnešních dob. Její nauka. Sekty. Anglikatolíci.

Hitlerův rasový imperialismus.

Josef Görres.

Prvky státovědy u svatého Tomáše.

Co život dal:

Katolické mládeži.

Případ Viléma Bitnara.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 3.—

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

KNIHY REDAKCI ZASLANÉ

D r. F. Novák: „V máji života.“ Knížka je určena sice pro studenty, ale je psána tak, že chápe a rozumí jí i člověk prostý. Pěkně vypravená knížečka o 45 stranách, na dobrém papíru za Kč 5.—. Objednatí možno u Společenské knihtiskárny v Přerově.

B. Kuzník - Neplachovský: „Ozvěny minulosti.“ „Universum“, nakladatelství dobré knihy (dříve Nakladatelství Českoslov. akc. tiskárny), Praha. Stran 568. Cena Kč 32.—.

Život Krista Pána podle čtyř evangelíí. Náčrty rozjímání pro kněze. Svazek V. Umučení a oslavení Krista Pána. Napsal ThDr. Bohumil Spáčil T. J., profesor na papežském Orientálním ústavě v Římě. V Praze 1932. Nákladem Cyrilo-Methodějského knihkupectví Gustav Francl, Praha. 8°, 200 stran. Cena poštou Kč 16.—.

Eucharistická četba bible. Slovo Boží a Tělo Páně je podle bl. Tomáše Kempenského dvojí pokrm, jímž se živí a sílí duše křesťana. D r. Jan Hejčl, slavný biblista a horlivý ctitel nejsv. Eucharistie, spojuje obé ve svém spise „Eucharistická četba bible“. Stran 138, cena Kč 10.—.

Dominik Pecka: „Svatí lidé.“ Nákladem edice „Jitra“. Vydalo Ústředí katolického studentstva v Praze II., Spálená 15.

Vrcholné dílo o Božském Srdci Páně: „Musí totiž kralovat.“ Tento titul zvolil autor, který ve své pokoře se nazývá „neužitečným sluhou Božského Srdce Páně“. Autor, mlčenlivý Kartuzián, v zahradě Evropy, ve slunné Itálii, celá léta promeditoval a prožil látku v této knize uloženou. Překladaťel je znám našemu kleru. Jest to překladaťel Vyznání sv. Otce Aurelia Augustina a sociálního díla „Román dělnice“ od Charles de Vitis, totiž dp. Mikuláš Levý, kněz v. v. Vydalo Cyrilo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, Praha I., 536.

„Nechte dítěte přicházeti ke mně a nebraňte jim.“ Příprava dětí k svatě zpovědi a k sv. přijímání. Napsal Jos. Hronek. Třetí vydání. 20 stran se třemi obrázky. Vydalo Cyrilo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla v Praze. Cena Kč 1.50.

Nezbytná příručka katol. studenta. Právě vyšel již 17. ročník Kalendáře katol. studentstva na rok 1933/34. I tentokrát dbala redakce, aby se kalendář stal nejen ideovým vůdcem, nýbrž také užitečným rádčem. Tak tu najdete úvodní slova J. M. brněnského biskupa dra J. Kupky, články dra Braita, R. Voříška, D. Pecky, dra B. Chudoby, Sigmy, A. M. Macka, ale také řadu příspěvků praktických: o jazykové správnosti, o roku 1848, o Evropě, o krátkovlnném vysílání, informace organizační, o vysokoškolském studiu a sociálních institucích, o ranním tělocviku, vzorce z matematiky, geometrie, fyziky, seznam duchovní četby atd. Cena pro studenty 5.— Kč, pro nestudenty 7.— Kč. Objednávky vyřizuje Moravan. spolek katol. akademiků v Brně, ulice dra B. Macků 117.

Racionalisace a blahobyť. Dosud byly všeobecným veřejným míněním a též některými národohospodáři spojovány pojmy racionalisace a nedostatek. Knihou **Blahobyť ve věku strojů**, již napsal vynikající americký národohospodář i úspěšný praktický ekonom Edward A. Filene, se nám dostává smělé teorie opačné. Vydalo nakladatelství „Orbis“, Praha XII. Cena Kč 20.—.

Nové selství, tak nazval Ing. Ant. Paleček knihu, která vychází v „Politické knihovně“ (sv. 29.), v nakladat. „Orbis“, Praha XII. Cena brož. knihy Kč 10.—, vázaná Kč 20.—.

Evropské menšiny ve svých organizacích je název studie Josefa Chmelaře, která vyšla jako druhý svazek knihovny „Národnostní otázky“. Vydalo „Orbis“, Praha XII. Je to menší práce z oboru zasluhujícího u nás stále a bedlivé pozornosti. Přehledného dílka tohoto druhu nemáme vlastně ani v české, ale v podstatě ani v cizí literatuře. Může proto býti užitečné všem, kdo v jakémkoliv směru zabývají se problémy našich nebo cizích menšin. Brož. Kč 10.—.

Korporační řád a hospodářství fašistické Itálie. Nákladem Orbisu, Praha XII. Vyšla ve Sbírce spisů právnických a národohospodářských. Kniha je v Československu prvním větším pokusem osvětliti vznik a vývoj fašismu a důvody, které italský fašismus vedly ke zřízení korporálního státu.

Kolem zmocňovacího zákona

Politický život v republice byl naplněn ve dnech právě minulých otázkou zmocňovacího zákona pro vládu. Pro průměrného občana byla tato politická látka traktována asi takto: *Zákonodárny sbory pracují těžce. Nelze tam nic dohodnout. Vážná doba pak žádá rychlých rozhodnutí, při nichž se neukouká napravo ani nalevo. O těžkých problémech, jako jsou železnice, podpory v nezaměstnanosti, celní sazebník, se parlament buď vůbec nedohodne, nebo příliš pozdě. Proto jest třeba odsunouti parlament a rozhodování o těžkých otázkách dáti užšímu sboru — vládě nebo korporaci ještě užší, snad i jednotlivci. Čím si udržíme demokracii a v republice nedojde k diktatuře, ježto onen činitel rozhodující bude ustanoven demokraticky usneseným zákonem a bude také zákonodárným sborům odpovědný. A potom bude přece jen po krizi ve státě.*

Taková fabule se předložila prostému občanu, aby viděl ve zmocňovacím zákoně výborné dílo a čin nanejvýš demokratické ústavě odpovídající. Občan hlouběji uvažující o problémech státních nemůže se však tímto článkem machiavelistického slabikáře uspokojiti a musí podrobiti nejen otázku samu, nýbrž všechny okolnosti ji provázející důkladnému rozboru.

Nejprve není chyba v parlamentu, že některé záležitosti nelze skoncovati (ochrana nájemníků, nezaměstnanost atd.). Zákonodárny sbory prostě nedostávají materiál k práci a jakmile vláda přijde s nějakou osnovou zákona, pak obě sněmovny tempem až neobvyklým dají tomu svou sankci. *Parlament není tedy překážkou. Těžiště problému jest v koalici. Ta se skládá ze sedmi stran. Exponenti jejich jsou ve vládě, která se prostírá téměř od nejkrajnější pravice až po levici a má proto obtíže v rozhodování.* Tam jest problém. Žádný zmocňovací zákon nezmenší obtíže, protože dostane-li (a ve skutečnosti již dostala) plnou moc vláda, pak při jednání *stejně vystoupí všechny rozpory, zvláště když koalice jest ustavena na principu jednomyslnosti.* V koalici (ve vládě) není totiž hlasového majorisování, nýbrž jen nátlak rázu morálního; kdyby některá skupina proti všem ostatním nechtěla ustoupiti od svého odlišného stanoviska, vystavila by se nebezpečí izolace. To všechno zůstává i po schválení zmocňovacího zákona a již vidíme, že na př. celní sazebník, který měl být hotov do 12. června, měl velké obtíže. *Ovšem zmocňovací zákon by měl svou velkou účinnost, kdyby rozhodování nedálo se dle koaličních principů jednomyslnosti, kdyby okruh osob (a to je totéž, co stran) byl zúžen a v případě nejkrajnějším, kdyby zmocňovací zákon byl dán jedinému členu vlády, t. j. ministerskému předsedovi.*

A skutečně o to se jednalo. Zmocňovací zákon žádali původně agráři jen pro ministerského předsedu — svého exponenta, který měl svobodně a volně rozhodovati jen za kontrasignace prezidentovy.

Ve zmocňovacím zákoně jest více ustanovení, že každé opatření musí být předloženo parlamentu ke schválení do 14 dnů, ale není tam, že parlament musí být k tomu cíli svolán a že opatření musí být dáno na denní pořad. A okolnost, že i předseda sněmovny jest agrárník, že ministr vnitra jest pokládán za agrárníka, že i ministr národní obrany patří stejně straně jako ministerský předseda, ukazovalo velice makavě, že v případě udělení zmocňovacího zákona předsedovi vlády by ani nemusel být žádný hřmotný přechod k diktatuře, jako byl v Německu, nýbrž že diktatura by tu potichu docela byla. A sice diktatura jediné strany, jednostranně orientovaná a stojící v odporu s valnou částí obyvatelstva. Byla by to vláda Stambolijského. Hitler v Německu má za sebou sedláky, střední stav i dělníky.)

Ale i v tom případě, kdyby byl zákon zmocňovací dán vládě s rozhodováním majoritním, byla by tu diktatura *tentokrát dvou stran*. Snad si někteří všimli, že pro zmocňovací zákon byli nejvíc nadšeni národní socialisté. Ono to má jistou pikantní příchuť. Frázemi, že teď se jedná o stát, nedá se lehce oklamat kritický občan. Jsou totiž -- zatím jen v oboru možností -- jisté věci, které by rádi národní socialisté řešili *svým* způsobem. Kdyby byli neměli případ Stříbrného, pak by jistě národní socialisté se již blížili tomu, co jsou národní socialisté v Německu (Hitler). Zatím jim trochu Stříbrného společnost plivá do polévky. Ale i tak neztrácejí socialisté tento cíl s očí. Se zásadami si nikdy příliš hlavu nelámali a vyložiti, že diktatura s dr. Benešem jako presidentem nebo ministerským předsedou by jim obtíže nedělalo. Ve vládě, kde by se o opatření dle zmocňovacího zákona rozhodovalo většinou, *měly by dvě strany (agrárníci a národní socialisté) majoritu a byla by to diktatura dvou politických stran*. V tyranii má vždy silnější tendenci požíratí slabšího. Vláda má nyní 15 členů a obě jmenované strany mají ve vládě (s ministry úředníky, z nichž jeden je organisovaný národní socialista a druhý by jistě šel s premiérem) 8 členů.

Toto nebezpečí nezůstalo utajeno ostatním stranám a proto se zdvihl jednomyslný odpor větší části koalice proti zakryté diktatuře, která by přešla záhy v diktaturu zjevnou. Zmocňovací zákon jest sice v platnosti, ale platí pro celou vládu a pro rozhodování koaliční.

S občanstvem se někdy, a nebývá to tak zřídka, hraje hotová komedie. Když byl zmocňovací zákon usnesen, tu se řeklo: Vláda dostává do rukou velikou moc a proto musíme skoncovati zákon o odpovědnosti presidentově a ministrů. Návrh zákona o odpovědnosti byl totiž usnesen senátem již r. 1921 a od té doby, plných 12 let, vyžaduje si poslanecká sněmovna prodlužovací lhůty, ježto by jinak nabyl moci, jako by byl usnesen i poslaneckou sněmovnou. Ale návrh zákona usnesený senátem jest takový, že se o něm ani nedá mluvit mezi vážnými lidmi. Tak tedy president mohl by být trestně stíhán jen pro zločin velezrady. To jest celkem v pořádku, poněvadž president zatížený jiným zločinem by u nás ani nemohl presidentem být. Ale zato ministři! Ministr má být souzen dle tohoto zákona za všechny trestné činy pouze plnem senátu na návrh poslanecké sněmovny. Senát si zvolí výbor, který posuzuje jako sbor vyšetřující, nebo snad jako soudci při porotě a celý senát poslouchá a soudí. To by ale byl cirkus, kdyby byl některý ministr souzen. Při tom ministr nemá být souzen jen z činů, jichž se dopustil ve funkci ministra, nýbrž ze všeho.

Tedy nyní výbor ústavně právní hledá změny, aby se zákon jakž takž učiněný mohl vrátiti senátu, ale i tak zůstane zákon na papíře. Prý je to jen pro okrasu zmocňovacího zákona. V zákoně jest ustanovení, že ministr má být souzen, když překročí některý zákon, hlavně pak zákon o rozpočtu. To by dnes, kdy je nutno spoustu věcí dělat mimo rozpočet a bez zákona, šli před zvláštní onen soud snad všichni ministři. Krátce struktura zákona jest nemožná. Zákon o odpovědnosti měl by se týkati ministrů za činy spáchané ve funkci ministra (nikoli jiné, pro které jest příslušný soud občanský) a řízení mělo by se díti před státním soudem. Soudit někoho před plnem senátu by znamenalo udělat z vážné věci buď frašku nebo justiční zločin.

Naše demokracie jest silně zatížena macchiavelismem. Lidu, z něhož dle ústavy prýští veškerá moc, se prostě nemluví pravda. Hází se mu občas nějaká kost, aby se utišil pokřik, ale nevychovává se. Tak dnes veřejnost zdaleka není informována o velkých obtížích ve státě a o nutnosti různých restrikcí. Exponenti různých politických stran se hlídají navzájem a jakmile někdo nalezne trochu odvahy promluvíti o skutečném stavu a o nepříjemné nutnosti větších obětí, tu druhý hned toho zneužívá, aby odpůrce očernil před davu.

To ovšem znemožňuje každou nápravu. Ve vládě se už jedná lépe a snad nej-
lépe v kontrolní komisi, která se zhostila pro dobro státu vyhrocené stranic-
kosti a hledí na svou práci jen s hlediska potřeb státu. *Dr. Josef Novák:*

Ke stému výročí Oxfordského hnutí: Vývoj anglikánské církve do dnešních dob. Její nauka. Sekty. Anglikatolíci

Před několika léty mluvil v Lille ve Francii J. E. kardinál Bourne, londýnský arcibiskup, o katolicismu v Anglii. Svoji přednášku zakončil asi těmito slovy: Nelze ani domyslet, jak veliký význam pro celý svět by mělo obrácení, návrat Anglie do katolické Církve. Tato slova katolického primasa jsou hluboce opodstatněna. Vliv Anglie v celém světě jest nepopiratelný, a není to jen vliv politický. Co by tedy znamenala katolická Anglie! Letošní jubileum Oxfordského hnutí, které tak silně zasáhlo do vývoje anglikánské církve, nutí k úvahám podobným úvahám kardinála Bournea. Proto chci v této studii nastínit vývoj náboženský v Anglii od dob Jindřicha VIII., vlastně královny Alžběty, neboť teprve za ní bylo dokonáno odtržení od Říma a provedeno poprotestantštění církve stávající. Za Eduarda bylo začato, pak přišla krátká vláda katolické královny, nešťastné Marie Stuartovny, kdy většina národa se hlásila ke katolicismu. Alžběta katolicism téměř zničila.

I.

Když nastoupil r. 1509 na trůn v Anglii Jindřich VIII., nebyly náboženské poměry utěšené. Inteligence nebrala víry vážně, lid byl neuvědomělý, poněvadž kněžstvo bylo málo vzdělané. Bylo by možno leccos napravit, kdyby byl episkopát na svém místě. Ale velikou jeho část tvořili Italové nebo milci královští, kteří svých diecésí ani neznali, starajíce se daleko více o důchod, než duše. Ostatně renesance zasadila těžkou ránu Církvi všude a bylo třeba velice intenzivního apoštolátu, aby důsledky jejího působení byly zahlazeny. Hlavou Církve v Anglii byl kardinál Wolsey, člověk špatného života i charakteru. Na university byly z ciziny přenášeny podvratné myšlenky a měly na nich dosti živý ohlas.

Za takového stavu věcí se ujal vlády Jindřich VIII., energický panovník, slabý však ve věcech mravních. Věřil, a dovedl i, jak dokazuje jeho spis „Assertio septem sacramentorum“, obhájití víru. Nevytrval však na dobré cestě. Jeho manželství s Kateřinou Aragonskou nebylo šťastné, a co nejhoršího, Kateřina mu neporodila mužského potomka. Žádal Svatou Stolicí o zrušení tohoto manželského svazku, ale nedosáhl toho. Takové bylo východisko odpadu Anglie od Říma. Půda byla připravena všeobecnou vlašností víry, spisy Colletovými a Erasmovými a nehodností hierarchie i kněží. Touha po církevním majetku, který byl značný, rovněž urychlovala rozhodnutí královo.

Vývoj se dál celkem rychle a bez větších překážek. Parlament se skládal z lidí, kteří neměli rádi kněží a mnozí z nich i doufali ve zbohatnutí na úkor Církve, v čemž se ostatně nezklamali. Byly odhlasovány zákony, které byly přímo nebo nepřímo namířeny, aby zničily Církev. Vliv krále a rady ve věcech církevních mohutněl, ježto se mu nikdo nestavěl v cestu. Když se stal nástupcem Wolseyovým Cranmer, vyznávající mnohé ideje německých a švýcarských reformátorů a vyhovující ve všem choutkám královým, stmívalo

se ještě více. Nebezpečí, které hrozilo Církvi se strany krále a státu, bylo zesilováno a zabarvováno bludařsky. Kněží sice odhlasovávali peněžní podporu králi, ale ten žádal ještě něco jiného: prohlásil se protektorem Církve a nejvyšší jeho hlavou a žádal od kněžstva přísahu v tomto smyslu. Když se postavilo na odpor, bylo již zle.

R. 1532 arcibiskup canterburský, Cranmer, zrušuje manželství královo s Käteřinou, a když po dvou letech konečné rozhodnutí z Říma rozloučení nedovolilo, bylo schisma provedeno. Cranmer posvěcuje manželství Jindřicha VIII. s Annou a zákon z r. 1534, t. zv. zákon posloupnosti, ustanovuje, aby nástupcem na trůně se stalo dítě, které se narodilo ze druhého králova manželství, Alžběta. Běda knězi, který by se osmělil kázati proti tomuto manželství, nebo by popíral, že král je nejvyšší hlavou Církve. Byla by to velezrada, která byla trestána smrtí. Světští kněží většinou uposlechli, řeholníci, kteří se vzpírali, byli prostě vypovězeni nebo uvězněni. Boj byl vyhlášen, pronásledování Římu věrných zostřeno. Převor kartusiánský z Londýna, Houghton, biskup Fisher, T. Morus, umučený 6. července 1535, zahajují slavnou legii mučedníků pro víru. Kláštery, jichž bylo mnoho, jsou zavírány, královští visitátoři procházejí zemí a zle řadí. Jen v jednom roce 1536 bylo zavřeno 300 klášterů a vyhnáno 2000 řeholníků a řeholnic a tak to šlo dále: někteří byli vyhnáni, jiní uvězněni, zemřeli ve vězení nebo na popravišti.

Cranmer řádl: zakázal obětování mši sv. za mrtvé, kult svatých, úctu obrazů. Krásné sochy a malby z kostelů zmizely. Protestanti přicházejí do Anglie a jednu dobu se již jednalo o uznání lutheranismu, ovšem marně, poněvadž král mu nepřál. Možno říci, že byl pravověrným, a i deset artikulů, prohlášených r. 1536, má katolický vzhled, přihlížíme-li k tomu, co povídají a ne napovídají. Jest uznáno celé Písmo, všechny tři apoštolské symboly, autorita prvých čtyř církevních sněmů. Mluví se v nich o třech svátostech, křtu, pokání, nejsvětější Svátosti, jest prikazována úcta svatých, ale zavrhuje se odpustky. Rok nato byly tyto artikuly rozšířeny, takže v nich čteme o všech svátostech, o víře v celé kredo. Lutheráni se sice snažili opět vyjednávat, ale zase bez úspěchů, podařilo se jim však přemluvití několik mocných lidí, kteří později dobře uplatnili jejich návrhy. Jindřich VIII., jak se zdá, měl chvíle lítosti, aspoň o tom svědčí VI artikulů, odhlasovaných ve sněmovně r. 1539, kdy sám hájil pravou víru. Cranmer upadl v nemilost, Cromwell, rovněž protestantsky cítící, byl popraven a vězení se plnila těmi — byli mezi nimi i vysocí hodnostáři církevní, — kteří nevěřili v transsubstanciaci nebo v některý článek víry. „King's Book“ z r. 1543 jest katolická.

Jindřich VIII. umřel 1547, rok po smrti Lutherově, v roce zahájení Tridentského koncilu a zdálo se, že Anglie se opět smíří s Římem. Bylo však již pozdě. Nástupci Eduardu VI. bylo teprve deset let a rada, která za něho vládla, smýšlela protestantsky. Prvým jejím činem bylo odstranění obrazů svatých z chrámů a nařízení přísahy králi a odřeknutí se papeže. R. 1549 jest vydávána nová liturgická kniha „Book of Common Prayer“, která již nese viditelné stopy západních reformátorů, jejichž někteří žáci, jako Bucer, na ní pracovali. Misál, breviář, katolický ceremoniel mizejí, nižší svěcení kněžská jsou potlačena a svěcení vyšší se odlišují od katolických. R. 1552 jest ve mši svaté potlačeno vše, co připomíná její charakter oběti a oltář jest nahrazen stolem uprostřed presbytáře postaveným. 47 artikulů jest v duchu úplně bludném a protikatolickém. Pronásledování zuří dále, ale zároveň vzmužuje katolíky. Církev byla o vše ožebračena, bída lidu jest však daleko větší. Proto, když se ujala r. 1553 vlády Marie, přijali to mnozí jako vysvobození. Byla upřímnou katoličkou, byla milována, ovšem nenáviděli ji ti — a bylo jich dosti — kteří se obohatili na úkor Církve, a kterým schisma pomohlo. Pracovali proto proti ní všemi způsoby, tím úspěšněji, čím více stravy jim podávaly některé

její chyby, nebo i chyby Říma. Její svatba s Filipem Španělským — Španělsko po druhé zasahuje rušivě do historie Anglie — zesílila vliv španělský, který však byl proti duchu Anglie. Válka proti Francii, v níž papež Pavel IV. přál Francii, byla druhým neštěstím. Pronásledování protestantů a kalvínů popudilo proti ní šlechtu. Když r. 1558 nastupuje po ní Alžběta, padly všechny naděje na možný smír. Schisma je dokonáno, ačkoliv větší část země smýšlela katolicky. Na žádost kněží, aby nebylo nic měněno na víře, bylo odpovězeno přípravou nové liturgické knihy, na které spolupracovali jen lidé smýšlející lutheránsky nebo kalvínsky, v první řadě sám Parker, který se stal arcibiskupem canterburským.

Před velikonoce r. 1559 jest vydáno svolání, ve kterém se nabádá ku přijímání pod obojí. Proti katolíkům jsou psány potupné traktáty, v nichž jest zesměšňován papež, biskupové, kněží i nauka. Kostely jsou pleněny a biskupové, kteří protestují, uvrženi do vězení. Nový zákon, stanovící, že královna jest nejvyšší hlavou Církve v Anglii, jest přijat naprostou většinou. Zákony vydané za Marie Stuartovny, jsou zrušeny. Proti nové „Prayer Book“ byli biskupové i četní kněží, mnozí odmítli přísahu supremacie. To zavedlo podnět k sesazení biskupů i velkého počtu kněží. Reforma plnila své dílo: obrazy byly ničeny, oltáře zbořeny. R. 1559 Parkerem jest nastolena nová hierarchie a tak definitivně ustaven anglikanism. Svěcení Parkerovo a dalších biskupů bylo neplatné, hierarchická posloupnost přervána. Jak vypadala nová víra?

II.

Učení anglikánské jest obsaženo ve XXIX artikulech, které se podobají vyznání víry XLII. artikulů Eduarda VI. Duch jejich jest lutheránský a nespokojil těch, kteří byli nakloněni ideám kalvínským.

Začínají slovy: „Jsouce z vůle Boží *Obhájcem víry a nejvyšší Hlavou Církve v našich státech*, považujeme za patřičné Naší královské povinnosti a naší horlivosti náboženské udržeti a zachovati Církev svěřenou nám v jednotě pravého náboženství... Prohlašujeme, že Články Církve v Anglii obsahují pravou nauku Církve odpovídající slovu Božímu.“ Po úvodě následují články víry. Prvý se týká učení o Nejsvětější Trojici a neobsahuje nic proti víře. Čl. II.—IV. pojednávají o Kristu Pánu, V. o Duchu Svatém. VI. článek již projevuje vliv lutheranismu: Písmo svaté postačí ke spáse. „Písmo svaté obsahuje všechny věci nutné ke spáse, takže vše to, co v něm není, nebo jím nemůže býti dokázáno, nesmí býti nikým pokládáno za článek víry.“ Neuznává se tradice ani knihy deuterokanonické. VII. čl. mluví o Starém zákoně, VIII. o trojím Kredu, IX. o dědičném hříchu, X. o svobodné vůli. V XI. čl. o ospravedlnění se vykládá, že „jedině dokonale zdravou a utěšující naukou jest, že jsme ospravedlněni jediné vírou“. Další články jednají o ospravedlnění hříchu, o předurčení, o Kristu, který jest jediný bez hříchů. Ve XX. čl. o církvi se přikazuje věřit, že „Církev Ježíše Krista je shromáždění věřících, v němž jest hlásáno čisté slovo Boží a udělovány svátosti podle ustanovení Kristova. Jako církev jerusalemská, alexandrijská a antiochijská bloudily, tak bloudila i Církev římská nejen v mravech a obřadech, nýbrž i v nauce víry“. Autorita koncilů a Církve je vykládána ve čl. XX. a XXI. Koncily nemohou býti svolávány „bez rozkazu a vůle králů... a mohou blouditi, jakož i bloudily kolikrát i v otázkách týkajících se Boha.“ „Římské učení o očištění, odpustcích, kultu adorace, jakož o obrazech a relikviích a vzývání svatých jest nesprávné, není to v duchu Písma a odporuje spíše slovu Božímu.“ (Čl. XXII.) Při obřadech se má užívat lidové řeči (čl. XXIII., XXIV.).

Důležitými jsou další články o svátostech: „Dvě svátosti byly ustanoveny Kristem Naším Pánem v evangeliu, totiž křest a poslední večeře. Pokud se

týče ostatních pěti... nesmějí býti kladeny do počtu svátostí evangelia, neboť jedny se zrodily z falešné tradice apoštolské a druhé tvoří stavy života autorisované v Církvi, ale nemají téhož charakteru svátosti křtu a poslední večeře, neboť neobsahují viditelného znamení nebo obřadu Kristem zřízeného.“ (Čl. XXV.) Čl. XXVIII. popírá transsubstanciaci, poněvadž „nemůže býti dokázána Písmem svatým, jest proti jasnému znění Písma, ničí podstatu svátosti a dává vznik četným pověrám“. Jest dovoleno přijímati pod obojí (čl. XXX.). Čl. XXXI. zavrhuje mši sv. jako obět. „Obět Kristova jedenkrát přinesená jest tím dokonalým vykoupením, usmířením a zadostiučiněním za všechny hříchy světa dědičné i nynější. A není jiné zadostiučinění za hříchy než ona. Proto oběti mši, v nichž se říkalo, že kněz obětuje Krista za živé i za mrtvé, aby dosáhli odpuštění trestu nebo viny, byly rouhavými bajkami a nebezpečnými bludy.“

Kněžím je dovoleno se ženit (XXVII.). Církev má právo měnit nebo ničit určité obřady, které „pocházejí jediné z autority lidské.“ (XXIV.) Svěcení kněží, jáhnů i biskupů se musí díti podle nového způsobu. Poslední články jednají o jmění Církve i věřícího a stanoví se, že „biskup římský nemá v království anglickém žádné pravomoci“ (XXIX.).

Tento stručný obsah svědčí, jak hluboce působil jak protestantismus, tak kalvinismus na vytvoření křesťanské církve. Ale pro další vývoj mělo veliký význam ještě něco jiného. Zápas mezi lutheranismem a kalvinismem v Anglii, který byl veden za Alžběty a pak za jejích nástupců, Jakuba I. (1603—1625) a Karla I. (1625—1649), kdy puritanismus kalvínský vítězí. Kalvínci zavrhuje veškerá roucha při bohoslužbách, všechny obrazy ve chrámech, sochy, oltáře, varhany atd. Královna i její rádci chtěli něco ponechat z minulosti a část duchovních i ponechávala svíce, či některá bohoslužebná roucha i oltáře, a nosili jako dříve kněžské roucho, jak ostatně nařizovala „Prayer Book“. Jedni uznávali biskupy, druzí ne.

Tak se začínaly utvářet hned na počátku dvě odlišné skupiny, Církev vysoká a Církev nízká. Když Parker nařídil nošení rouch bohoslužebných, narazil na odpor puritánů, kteří v tom viděli „papežství“ a zastávali jen nošení černého šatu. Boj byl nerovný, jednou se vítězství klonilo na tu, po druhé na onu stranu. Za Jakuba I. se zdálo, že umírnění zvítězí. Hooker a hlavně Andrewes, muž ctnostného života, podporováni četnými vlivnými a učenými osobnostmi, dokázali, že se ujímaly četné katolické zvyky, při obřadech hořely svíce, užívalo se kadidla a arcibiskup Laud, primas Anglie za Karla I., dal umístění obětní stůl z prostředka do západní části kostela a obehnal jej mřížemi, aby věřící přijímající musili pokleknouti. Ovšem v tom narazil i na znění liturgické knihy, v níž se praví, že „stůl v době přijímání bude umístěn ve středu kostela nebo kněžišti a kněz stojící na severní jeho straně, bude se modlit modlitby...“ Lauda stála jeho odvážnost život.

Existovaly tedy dvě církve: nízká (nonkonformisté, kalvínci), vysoká (anglikáni, mírní lutheráni) a knim v XVIII. stol. přibyla třetí, t. zv. široká, zavrhuje nadpřirozené náboženství, zkrátka racionalistická. Po popravě arcibiskupa Lauda i krále Karla I. zvítězil puritanismus. Není třeba ani dokládat, že vznikla i řada různých sekt, disidentských, jako byli baptisté, kongregacionalisté, neuznávající, že laická autorita má pravomoc zasahovati, jak to činil stát v Anglii, do duchovních věcí. Později založil Wesley sektu metodistů, která jest dnes velice silná.

Prvým aktem vítězících puritánů bylo zrušení episkopátu r. 1643 (zákon odhlasován oběma sněmovnami) a „Book of Common Prayer“ byla nahrazena t. zv. „directory“ v duchu kalvinistickém. Král byl slabochem, který vše podepsal a mlčel, když byly ničeny překrásné památky křesťanského umění a anglikánští kněží vyháněni z far.

Vítězství puritánů nepotrvalo dlouho, jen asi do r. 1660, kdy se ujal vlády Karel II., ale anglikanism jím silně utrpěl. Mstila se mu ostatně jeho neurčitost v nauce, která se projevovala v ustavičném měnění „Prayer Book“ a zavádění nových zvyků a rušení starých. Teprve za Karla II. nastává ustálení a začíná se tvořit určitá tradice, která s nepatrnými změnami trvá dodnes. Revise „Prayer Book“ z r. 1662 nařizuje nošení liturgického roucha, kněží musí býti svěceni biskupy, což puritáni zavrhovali. Ale vítězství protestantismu bylo přece úplné, jak na druhé straně dokazuje zákon z r. 1672, t. zv. Test Akt, podle něhož nesmí vykonávati veřejný úřad nikdo, kdo věří v transsubstanciaci. Od Karla II. se datuje ustálení anglikanismu, ale zároveň se dostavují stále zřetelněji následky odpadu a zrady, jichž se Angličani dopustili, odtrhnuvše se od církve katolické. Trest byl hroznější, než se kdo nadál, neboť jím bylo skutečně ochromení náboženského života, a jako jeho důsledek, přibývá ní sekt.

Od počátku schismatu lze pozorovati v Anglii a anglikanismu nemohoucnost a neschopnost nalézt jedinou cestu a jíti po ní. Dnes se něco prohlásilo — a činil tak parlament — a zítra se to zvrátilo. Ani na slavných universitách tomu nebylo lépe. Zrada na pravdě znamenala nechuť k myšlení a nechuť k obětem a velikým činům. A tato nechuť se objevovala nejdříve u těch, kteří měli býti světlem, u biskupů a kněží, od nichž pronikala mezi lid. Za nástupců Karla II., Jakuba II., Viléma III. Oranžského a Anny se stává sice anglikanism oficiální církví, duchovní se však stávají státními úředníky. Nemajíce síly a opory v nauce, nemají ani nadšení, ani opravdovosti. Dávají přednost lehkému životu před apoštolátem. Celá doba holduje ostatně této lehkomyšlnosti a bezstarostnosti. Byla to doba, v níž ve Francii dozrávala encyklopedie, která pronikala za hranice, v níž v Anglii se dařilo racionalistickým myslitelům, jako byl Benj. Hoodcej, J. Locke, Tindal a j. a j. Přestávalo se věřit. A do tohoto zmatku vnášely ještě větší rozklad sekty, z nichž hlavně dvě silně zakotvily v Anglii, metodisté, jejich hlavou byl Wesley a evangelíci, jichž zakladatelem byl Hervey. Jejich cílem bylo zachránit víru v Anglii. Nepodařilo se jim to ovšem, ale rozvířily přece hladinu náboženského života, a co jest hlavní, vzbudily několik jednotlivců, kteří pak tak hluboce zasáhli do vývoje anglikánské církve a Anglie vůbec. Myslím totiž ty, kteří v prvé půli devatenáctého století tvořili tak zv. Oxfordské hnutí, jehož sté výročí připadá právě letos na měsíc září.

Abychom tedy pochopili toto významné hnutí, musíme míti na zřeteli úpadek náboženského života v Anglii ve století osmnáctém, úpadek, jehož hrůzu jen napolo vystihují slova, která napsal G. Coolen ve svém díle o anglikánské církvi. Praví v něm:

„Biskupové žili jako státní úředníci, dobře placení, často sečtělí a vzdělaní, zřídka se zdržující ve svých diecésích, více se starajíce o hlasování v parlamentě pro vládu, jež je platila, nebo o královské slavnosti, než o duchovní vliv nad svěřenými věřícími. Patroni církevních obročí, která byla často velice tučná, jmenovali na ně obyčejně své mladší syny, kteří již měli obročí jiná. Kněží se starali o lov nebo rybaření, hráli vysoké hry a pili. V neděli přijížděli na koni do vlhkého a nehostinného chrámu, který byl po celý týden zavřen, odmodlili se několik modliteb a odjeli. Že pastýř nebyl lepší svých věřících, bylo samozřejmé a oni sami se nesnažili dělati více, ba často se dávali i zastupovati. Mnoho duchovních bylo učených, vzdělaných, ba i rafinovaných, ale jejich ideálem byl řádný člověk. Zavrhovali každou vnější horlivost a rozmach zbožnosti, jež se jim zdály nemístným fanatismem. Jsouce funkcionáři státu, který je dosadil na jejich místa, nechtěli ani pomyslití, že by mohli býti služebníky oběti, odpouštěti hříchy ve jménu Kristově, býti kněžími, jedním slovem, býti tím, co má nadpřirozený charakter. Málokdy po-

dávali přijímání na památku poslední večere Páně, ale nevěřili, že sdělují milost: to byla věc věřících a Boha. Vše, co připomínalo na římskou církev, jim připadalo bludařským a modlářským.“ (Georges Coolen, Histoire de l'Église d'Angleterre, 130 — 131.)

Jaké bylo třeba opravdovosti, jakých obětí, jakého nadšení, jakých bojů, aby byl tento život změněn! A tuto oběť, opravdovost a nadšení mělo několik mladých profesorů oxfordské university a díky jim, zvítězili a zanechali velice hlubokou brázu v dějinách Anglie. (Pokračování.) *J. Krlin.*

Hitlerův rasový imperialism

II.

Pocit ústupu německví a soumrak jeho hegemonie nad neněmeckou většinou obyvatelstva — to byl základní životní pocit Adolfa Hitlera v předválečné Vídni. Pozoruje s tohoto velkoněmeckého hlediska život v habsburské říši, viděl, že i socialism i demokracie i parlamentarism, právě proto, že jejich smyslem bylo rušit privilegia menšin a uplatňovat váhu množství a čísla, jsou objektivním spojencem neněmeckých národností proti vládnoucí menšině německé. I z tohoto kořene rostl už tehdy v Hitlerovi odpor proti parlamentarismu, demokracii i socialismu, jenž frontu zápasu kladl dovnitř národa, do jeho tříd a oslaboval nacionální jednotu.

Odtud z Vídne, jako s paluby k zániku určené lodi, ohlodávané od padesátých let se všech stran probouzejícími se národy, nesl si tedy Hitler před výbuchem války pocit konce expanse kmene, který zachvátil celé Německo až po prohrané válce. Jemu už ve Vídni padala na duši předtucha velikého zániku jak zář západního slunce. Osud vybral si právě citlivou desku srdce i hlavy tohoto člověka, aby v něm ztělesnil dříve to, co v krátku měl zažít celý národ. Na plíce jeho sáhla už v mládí fysická úzkost dolní sociální vrstvy; on v proudu Innu neviděl hranic státních, ale zato po obou březích jediný národ; už v mládí ztratil úřednické rodiče a byl tak zproletarisován dříve, než to válka učinila s celou vrstvou, z níž vyšel. Na neúspěchu velkoněmeckého liberála Schönerera a úspěchu křesťansko-sociálního hnutí Luegrova viděl jasně, čeho se vyvarovat a v čem se přiblížit masám.

Ačkoli si všecky tyto zkušenosti z vídeňského života ujasňoval a útočně formuloval spíše později, přece základní vidění německých úkolů a směr cest byl v něm hotov, když 24. dubna 1912 vyrazil vídeňský prach ze své obuvi, vzal hůl a povstal z Egypta. Toho dne odjel do Mnichova, aby se do Rakouska už nevrátil. Habsburská říše jej vyvrhla z útroby svých i vojensky. Nebyl třikrát odveden a na jaře 1914 propuštěn navždy z vojenské povinnosti v rakousko-uherské armádě.

V létě nato zachvěla se půda Evropy válkou. „Z politických důvodů jsem opustil Rakousko; nebylo však nic přirozenějšího, než že jsem teď, když vybuchla válka, musel jednat podle svého smýšlení. Nechtěl jsem bojovat za habsburský stát, byl jsem však připraven každé chvíli zemřít za svůj národ a říši jej ztělesňující.“ A hned 3. srpna podal žádost bavorskému králi s prosbou, aby směl vstoupit do bavorského pluku. Byl přijat, odjel na frontu — a vrátil se z ní koncem roku 1918, oslepen plynem „žlutý kříž“, kterého Angličané u Ipru tehdy po prvé užili.

Výsledek války byl pro Německo, které do ní šlo, aby rozšířilo své velmocenské postavení a dobylo nových odbytíšť svému průmyslu, katastrofální. Bismarkovo dílo se zhroutilo, Rakousko-Uhersko se rozvalilo, zanechávajíc německou minoritu v původní její marce východní a vzestupná linie prudkého růstu císařské moci německé přefata válečnou porážkou. Pyšná říše, která jdouc do války, sahala po hegemonii nad Evropou, ležela nyní na zemi poražena a v nejtěžším ponížení.

Ztratila Alsasko-Lotrinsko, části východních Prus s korridorem a kus Slezska a odštěpky malých území ve prospěch Dánska, Belgie a Československa. Ztratila všechny kolonie o výměře 2,923.000 km² se 14 miliony obyvatel; přišla o své válečné loďstvo i loďstvo obchodní nad 1600 tun; ztratila kapitálové investice v nepřátelské cizině a její armáda snížena na 100.000 mužů; byla odsouzena jako vinník na válce a zavázána platit obrovské reparace na řadu desetiletí.

Císař prchl do ciziny a z revoluce válkou vyčerpaného národa vznikla německá demokracie, která jako správce konkursní podstaty převzala toto dědictví válečné porážky. Vrstva, která válku vyvolala, vedla a prohrála — pruské iunkerstvo, rodová šlechta, vojenská kasta a panovnícké rody — byla však odstavena od moci jenom z části. Demokracie nevznikala jako závěr vědomého úsilí národa o demokracii, nýbrž přišla jako živelní pohroma na národ, kterému nic nedávala, ale naopak splývala mu v očích s národní katastrofou v jediný zjev. Německo bylo demokratickou republikou, ale útěchou mnohých demokratů bylo, že oni republiku nezavinili, že to byla vina císařství, které samo sebe odstranilo.

Německý národ se s válečnou porážkou nikdy nesmířil, což je velmi pochopitelné a opak by spíše vyvolával údiv. Už v roce 1921 byl zavražděn ministr centra Mathias Erzberger, který podepsal příměří* za Německo a v červnu 1922 zabit Walther Rathenau, hájící politiku plnění mírových smluv.

Okolnost, že německé armády nebyly viditelně poraženy na konec na bojišti, nýbrž rychlou a samým armádním velením na vládě vynucenou kapitulací rozpuštěny domů, vykonávala vůbec postupem času na celý národ zvláštní vliv. Německá vojska podala ve válce neobyčejné výkony; prohraná válka skládala se vlastně vesměs z vítězných bitev. Německý voják válčil na cizích územích, vyhrál veliké bitvy v mazurských jezerech, u Gorlice, proti Rumunsku i proti Itálii, stejně jako s počátku proti Francii a německá armáda podlehla teprve světové koalici vojenské. Nestačily na ni armády evropské a snad ani anglická. Teprve vstup Ameriky do války rozhodl. Tato okolnost naplňovala po válce zejména mladší generaci hrdosť a sebevědomím a tím větším pocitem křivdy z válečné porážky. To byla půda, ve které se mohlo ujmout a ujal pak tvrzení, agitaci národně socialistickou zpracované, že německá armáda byla vlastně v závěru své obrany zrazena zezadu socialistickou revolucí — že ústup armád na Rýn byl by odloučil od Francie Anglii i Spojené státy a že mír mohl dopadnout pak pro Německo lépe.

Je lhostejno, že skutečnost byla a je jiná. Rozhodující je, že z nesporných úspěchů německých armád za války, jakož i z okolností, že armáda na konec viditelnou bitevní porážku nezažila, nabyl vrchu obecný národní sebeklam o těžkém bezpráví versailleského míru, jehož zvrácení je nejbližším a hlavním úkolem národním.

Tento boj proti výsledku války nabýval postupem času nového pathosu a zdůvodnění u nastupujících ročníků voličských, které už ve válce nebyly, za ni vinu nenesly a nést ji odmítaly, ale byly stíženy všemi jejími důsledky pro celý svůj život. U nich vzpoura proti oslabení a ponížení státu a národa měla zdůvodnění i subjektivně morální; byla to revolta proti trestu za viny cizí. A ostatně je přirozené, že národ tak mocný a takovou sílu proti všem prokávající se smíří s porážkou jen potud, pokud bude sláb, aby ji mohl odčinit. Těch patnáct ročníků německé mládeže, vstoupivších do života v letech 1918—1933, bylo kořistí hnutí, které rychlé svržení versailleského jha vyhlásilo za ústřední svůj cíl: bylo to hnutí Hitlerovo.

Adolf Hitler rozbíhal se k politické činnosti po ukončení války pomalu. Rozhlížeje se kolem, rozhodný velkoněmec a protimarxista, nenacházel v soustavě německých stran žádnou podle své představy a schopnou i ochotnou býti nositelem nové německé expanse. Všecky německé strany byly typu předválečného a válka pro ně neznamovala naprostou změnu života a z toho plynoucí i změnu jejich základny, nýbrž převažovaly v nich stále sympatie i antipatie a programy předválečné, stejně jako lidé předváleční. Výmarskou ústavu stvořila sociální demokracie a centrum, obě strany, které se před válkou v císařských poměrech nemohly plně využítí a teprve v republice a demokracii mohly dospět k naplnění svých zásadních programových principů. Do žádné z těchto stran, podstatně menšinových svým základem sociálním či nábožen-

* Ještě v r. 1932 ve volební řeči v Kolíně nad Rýnem projevil prelát Kaas politování, že nebyli přinuceni podepsat příměří ti, kteří válku prohráli a že tak museli učinit zástupci německé demokracie. (Jak známo, vůdcové dohody nechtěli jednat s císařským Německem.)

ským vyznáním, nemohly se vlítni ty síly německví, které tvořily pruskou a německou moc protestantského císařství, ty, v nichž svět vlastní německví viděl, ani se nemohly státi nositelem vzpoury proti poválečnému řádu v nacionalisticky jednotícím smyslu, poněvadž právě byly směry menšinovými: centrum menšiny katolické, sociální demokracie menšiny sociální (průmyslového proletariátu) i kulturní (protikřesťansky materialistické).

Nacionalistické síly Německa, na čas povalené k zemi válečnou porážkou a revolucí, rychle zvedaly hlavu, avšak opět nenašly svůj výraz v žádné straně dosavadní. Němečtí nacionalové s Hugenbergem v čele byli stranou německé buržoasie a průmyslu, nikoli mas a svým sociálním konservatismem nemohly sjednotit národ, nýbrž zase jen jeho část.

A všechny tyto předválečné strany nezhodnotily a nebyly schopny si uvědomit, že čtyři roky pobytu celého národa v těchže zákopech války, společné oběti pro týž cíl na frontě i za ní, že vytvořily samy v duších milionů mocné vědomí osudového, jednotného spojení bez rozdílu stavů, tříd a povolání a že tato fronta neskončila s koncem války. Staré strany rychle se sebe setřásly tuto zkušenost, přehodnotily zase své stranictví a odlišnosti a cítíce ostatně i příliš skutečnou vinu císařského režimu na válečné prohře, nechtěly a nemohly ani v únavě z války obnovovati frontu z let 1914—18 na linii politické. Avšak v poválečném Německu nebylo málo sil, ovšem velmi roztržitých, které hned od podepsání míru chtěly ve válce za stejným cílem pokračovat uvnitř země vnitřní politikou. K tomu bylo třeba nejprve sjednotiti národ za cílem jediným a odvrátiti jej od dílčích cílů stranických, stranami přirozeně vyhlašovaných za hlavní. Slyšel jsem tuto argumentaci Hitlerovu v úderné formě vyjádřenou na jeho volební schůzi ve Frankfurtě v únoru 1932. Volal tam: Strany rozdělily německý lid a jeho vůli do několika desítek posad a zájmem stran není vzestup národa, nýbrž obrana těchto posad. Dotkáš Němce, a na otázku, čím je, slyšíš: socialista. Ano, jenom socialista. A z druhé posady druhý hlas: agrárník. A jen agrárník. A dále: katolík a jen katolík. Protestant a jen protestant. Živnostník a jen živnostník. Velkostatkář a jen velkostatkář. Proletář a jen proletář. Průmyslník a jen průmyslník. Máme skoro třicet frakcí a stran v říši, které verbují Němce, ale zavoláš-li do nich: Němci, kde jste, neozve se hlas.

A podmínkou znovuzrození Německa je obnova národa z trosek stran. Německo nepovstane k nové síle, nemůže se sjednotit, dokud všech těch třicet stran nepošle k čertu. To učiní národní socialism. V této agitační řeči volební je však zřejmě účinné jádro odporu veřejnosti proti přehodnocení dílčích zájmů a programů stran a podcenění základní potřeby národního a státního celku: a touto základní potřebou a náladou celku čím dál více se v Německu objevovalo: odčinění národní porážky.

Bytostným přivlastkem dvou hlavních demokratických stran centra a soc. demokracie však bylo určité stranické upokojení z republiky, která byla výhodou obou stran proti císařské monarchii — a tento stav, vyjádřený heslem: stranám je dobře, německému národu zle, exploatovali národní socialisté až do dna svou jedinečnou agitací.

K německé demokratické republice od počátku se nepřipojila byrokracie úřednická, šlechta, statkářstvo, důstojnictvo staré armády ani armáda nová a také ne ty vrstvy, které s pádem císařství byly deklasovány společensky, ctí nebo majetkově. Výstřelily proti Erzbergrovi, Rathenauovi, akce pučistů Kappa a Eckhardta, akce Schlageterovy a vojenských jednotek i svazů od počátku ukazovaly na aktivitu a bojovnost sil, pádem císařství odstraněných.

Mezi tyto nacionalisty, stojící od počátku s novým řádem na válečné noze, patřil od počátku Adolf Hitler. Nikdy pro sebe nepřijal válečnou porážku a odčinit ji bylo mu nejvládnějším smyslem a cílem politické činnosti, do které se pustil.

V létě 1919 byl pozván do malého kroužku lidí, kteří chtěli založit novou stranu dělnickou, ale nacionalistickou. Události roku 1914, kdy socialistické dělnictvo zahodilo Marxovy rudé prapory a šlo do války za nový rozmach císařské říše, stejně jako statečnost a věrnost těchto mas v zákopech ukázaly, že německé dělnictvo je nacionalní a marxism že je jen symbol jeho touhy po sociálním vzestupu a sociální spravedlnosti. Ale průběh moderní války ukázal také, že bez těchto mas se stát hájiti a udržeti nedá, a poněvadž jen jimi je možno zvítěziti, mají ony právo na nové místo v národní společnosti, na rovnoprávnost.

Kdo chce obnovit německou sílu a z národa učiniti nástroj boje za nový rozmach říše, musí vyjítí odtud, zdola, z nejnižší základny sociální. Je to důsledek demokratisace společnosti a

obětí ve válce dobyly nižší třídy nového práva na život v novém státě. Nový nacionalismus musí vyrvat tyto masy z rukou marxismu.

Hitler vyslechl v kroužku šesti lidí, kde sám byl sedmým, úvahy o nutnosti organizovat nacionální stranu zdola, z dělnictva a proti marxismu, připojil se k nim a stal se jejich hlavou.

On, který šel, ač Rakušan, dobrovolně do války pro Německo, pro nacionální sen německé expanse, který pocítoval roztržení Německa do dvou států od mládí jako nepřírozenou věc, zproletarisovaný syn úřednické rodiny, nezatížený starým stranictvím říše — octl se najednou v popředí, kde vídeňské jeho zkušenosti zrály a uzrály v novou formu politické akce, a to zcela logicky a přirozeně, vzhledem k novým poměrům říše. To, co ve Vídni zažil, osud Schönereův a Luegrův, odpor k marxismu a židovství, nebezpečí kulturního boje protestantsko-katolického, to vše ožívalo zde novou, aktuální obdobou. Tak už v únoru 1920 vystoupil Hitler a hned na velkém shromáždění v Mnichově novým programem nacionálně socialistickým, který shrnul do 25 bodů, obsahoval tyto zásady:

1. Žádáme spojení všech Němců ve Velké Německo podle práva sebeurčení.
2. Žádáme zrovnoprávnění německého národa s ostatními národy, zrušení mírových smluv Versailleské a St. Germainské.
3. Žádáme území a půdu (kolonie) pro výživu a umístění přebytku svého obyvatelstva.
4. Státním občanem může být jen, kdo je soukmenovcem, soukmenovcem může být jen, kdo je německé krve bez ohledu na náboženské vyznání. Žádný žid nemůže být soukmenovcem.
5. Kdo není státním občanem, může žít v Německu jen jako host a pod cizineckým zákonodárstvím.
6. Právo rozhodovati o vedení státu a zákonech přísluší jen státnímu občanu. Proto žádáme, aby všechny veřejné úřady všech druhů v říši, zemích, obcích byly obsazeny výlučně státními občany.
Bojujeme proti korumpujícímu parlamentnímu hospodářství v obsazování míst ze stranických titulů, bez ohledu na charakter a schopnosti.
7. Žádáme, aby stát povinně pečoval především o výdělkovou a životní možnost státních občanů. Není-li možno uživit všechno obyvatelstvo státu, ať jsou vykázáni příslušníci národů (kdo nejsou státními občany). (T. j. židé, p. a.)
8. Každé další přistěhovalectví Němců je nutno zamezit. Žádáme, aby všichni Němci, kteří se přistěhovali do Německa po 2. srpnu 1914, byli okamžitě donuceni vystěhovati se z říše. (Židé, zvláště polští, p. a.)
9. Všichni státní občané musí mít stejná práva a stejné povinnosti.
10. První povinností každého státního občana jest být duševně nebo tělesně činným. Činnost jednotlivcova nesmí být namířena proti zájmům celku, nýbrž musí se díti v rámci celku a k prospěchu všech.
Proto žádáme:
11. Zrušení bezpracného a bezzáslužného důchodu. Zrušení úrokového otroctví.
12. Vzhledem k nesmírným obětem na životech a majetku, jaké každá válka vyžaduje od národa, musí být osobní obohacení se válkou označeno za zločin na národu. Žádáme proto zabavení všech válečných zisků.
13. Žádáme postátnění všech dosud již zespolečenštěných (trusty) podniků.
14. Žádáme podíl na zisku ve velkopodnicích.
15. Žádáme velkorysé vybudování starobního pojištění.
16. Žádáme vytvoření zdravého středního stavu a jeho udržení, okamžité zobecnění velkoobchodních domů a levné pronajmutí jich malým živnostníkům, největší zřetel na maloživnostníky při dodávkách státních, zemských, obecních.
17. Žádáme našim národním potřebám přiměřenou pozemkovou reformu, zákon k vyvlastnění půdy bez náhrady pro účely všeobecně užitečné. Odstranění pozemkového úroku a zamezení veškeré spekulace s půdou. (Pozn.: Jedině k tomuto bodu, který pobouřil majitele velkostatků, podala strana během let opravný výklad, a sice v tom, že výraz „bezplatné vyvlastnění“ vztahuje se jen na opatření zákonné možnosti vyvlastnění v případě nutnosti půdy, které bylo nabyto nespravedlivě, nebo která není spravována, jak obecné blaho vy-

žaduje. To se tedy vztahuje v první řadě na židovské spekulativní společnosti s půdou. Tak Hitler vyšel r. 1928, kdy už jeho hnutí mohutnělo, vstříc velkostatkářům.)

18. Žádáme bezohledný boj proti těm, kdo svou činností poškozují obecné zájmy. Sprostí zločinci, lichváři, keřasi nechť jsou trestáni smrtí bez ohledu na vyznání a rasu.
19. Žádáme nahrazení římského práva, služebného materialistickému životnímu názoru, německým právem obecným.
20. Aby každému schopnému a pilnému Němci bylo umožněno dosáhnouti vyššího vzdělání a dosíci tak vedoucích míst, musí se stát postarat o úplnou výstavbu celého národního školství. Učební plány všech vzdělávacích ústavů musí se přizpůsobiti požadavkům praktického života. Státní myšlenku musí škola naukou státoobčanskou vštípití už od počátku rozumového chápání. Žádáme výchovu zvláště nadaných dětí chudých rodičů na státní útraty.
21. Stát se musí starat o zvýšení zdraví lidu ochranou matek a dětí, zákazem práce mladistvých, zdokonalením tělesné zdatnosti skrze zákonnou povinnost tělocvičné a sportovní výchovy a největší podporou spolků, které se zabývají tělesnou výchovou mládeže.
22. Žádáme odstranění námezdného vojska a utvoření Národní armády.
23. Žádáme zákonný boj proti vědomé politické lži a jejímu rozšiřování tiskem. Abychom umožnili vybudování německého tisku, žádáme:
 - a) všichni redaktoři a spolupracovníci novin německy psaných musí býti soukmenovci;
 - b) neněmecké časopisy mohou vycházeti jen s výslovným svolením státním; nemohou býti tištěny v německé řeči;
 - c) každá finanční spoluúčasť na německých časopisech nebo jejich ovlivňování Neněmci ať je zákonem zakázána a trestána zákazem takového časopisu jakož i okamžitým vypovězením zúčastněných Neněmců z říše.Časopisy, které vystupují proti obecným zájmům, buďtež zakázány. Žádáme zákonný boj proti uměleckým a literárním směrům, které mají rozkladný vliv na národní život a uzavření ústavů a institucí, které těmto požadavkům odporují.
24. Žádáme svobodu všech náboženských vyznání ve státě, pokud základ státu neohrožují nebo nenarážejí proti mravům a morálnímu citu germánské rasy. Strana jako taková stojí na základně pozitivního křesťanství, aniž by se konfesně vázala na určité vyznání. Ona bojuje proti židovsko-materialistickému duchu v nás i mimo nás a je přesvědčena, že trvalé ozdravení našeho národa může se státi jen na této základně:

Prospěch všech, před prospěchem jednotlivcovým.

25. Aby toto všechno mohlo býti provedeno, žádáme zřízení silné ústřední moci říšské. Bezpodmínečnou autoritu ústředního politického parlamentu nad celou říší a všechny jeho organizace.
Utvoření komor stavů a povolání, které by prováděly rámcové říšské zákony v jednotlivých spolkových státech.

Vůdcové strany slibují zasaditi se bezohledně o provedení těchto programových bodů, a to, bude-li nutno, s nasazením vlastního života.

První, co je na tomto programu zřetelně vidět, je jeho zrod z války, z válečných poměrů a ze závěrečné porážky, kterou chce odčinit. Druhé novum v německé soustavě stran jest *apel na veškeré Němectvo rasově*, nikoli jen na říšské Němce. V tom, ač jde i o Wilsonovu válečnou devisu práva národů na vlastní stát, promluvil už Rakušan k poválečnému Německu, ukazuje mu náhradu na ztracená území a současně cestu tisícileté expanse germánské. Rasovost tohoto programu však zejména je vidět z neobyčejné a *divoké reakce proti židovstvu*, které přímo vyvrhuje z národního společenství německého. Zde už se uplatňuje vídeňský antisemitismus v říši dříve neznámý, ale v poválečných poměrech nabývající i zde veliké odezvy.

Čtvrtým znakem je úzké *spojení nového nacionalismu se socialismem*, ale rozhodně protimarxistickým a protizidovským. Ze socialismu je tu hlavně *boj proti finančnímu kapitálu*, vůči němuž se sociální demokracie všude ukázala slabou, ale novinou jest *opření se o zproletarizované třídy střední*, a tu nesporně je opět vidět vliv vídeňských zkušeností z hnutí Luegerova a ovšem postřeh, že v poválečném Německu tato třída neobyčejně vzrostla. Nejzřejmější ražbu

Vidně nese znamenitá formulace programu kulturního, dostávající se nad historický spor katolictví s protestantstvím v Německu *požadavkem ochrany křesťanství a křesťanské mravnosti, bez ohledu na konfese a sjednocení obou v boji proti společnému nepříteli, atheismu a materialismu*, který v bolševictví a marxistickém materialismu ohrožuje křesťanskou kulturu vůbec nejenom jednu konfesi. Marxism a židovství jsou už zde ústředním nepřítelem, na které se pomalu soustřeďuje a strategicky zjednodušuje všechny boj.

Primitivism, s jakým Hitler odbývá historický pochod průmyslového proletariátu a zjednodušuje jeho význam na rovnici, marxism = židovství, by sváděl k pohrdavému podcenění Hitlerovy ideologie, jak to skutečně činila demokratická inteligence německá a socialisté sami. Avšak věc není tak jednoduchá, neboť hitlerism není jen ideologie, nýbrž vítězný historický zjev v německém světě a přes všechny svůj vybičovaný odpor k poválečné německé demokracii a marxistickému socialismu sám roste právě z jejich půdy a bez nich je příčinně nevysvětlitelný. Shora jmenované konkrétní požadavky národně socialistické vycházejí především z nového názoru na stát, jako organizaci biologické expanse národní, při čemž národ je chápán především rasově. Hitler líčí — a stále a stále ovlivňován zkušenostmi rakousko-uherského státu a z odporu proti němu — trojí koncepci státu, za jakým šly hlavní strany německé.

a) První pojetí vidí stát jako více méně dobrovolně vzniklé spojení občanstva pod určitou vládní a státní mocí a obrana, udržení a tradice této vládní moci na jedné a zachování pořádku a klidu na druhé straně tvoří hlavní rysy takového státu. Podle Hitlera takové pojetí státní měla v Bavorsku bavorská strana lidová (katolická), v Rakousku černožlutí legimisté, v říši t. zv. konservativní elementy monarchické.

b) Druzí vidí ve státu už také jednotu další, nejenom správní, nýbrž i jazykovou a státní legitimní autorita už jim není hlavním výrazem státní pospolitosti, nýbrž přistupují k němu účely další: stát jako strážce svobod občanských a hlavně spoličinitel hospodářského blahobytu občanstva. Při tom vládní forma může se přizpůsobovat době. Účel státu a cíl jeho je však především v tom, že zvyšuje a aby zvyšoval uspokojení potřeb, hlavně hospodářských a kulturních, svých jednotlivců občanů. Tak si představovala podle Hitlera stát německá liberální buržoasie, německé, liberálně demokratické měšťanstvo.

c) Třetí část Němců viděla ve státu už také prostředek k uskutečnění mocensko-politických tendencí jazykovou jednotou vyjádřeného a sjednoceného státního národa. Vůle k jednotné státní řeči je zde zdůvodněna nadějí po určité nacionalisaci, germanisaci. Zde Hitler naráží znovu na všeměnce starého Rakouska, kteří takto chtěli germanisovat v určitých dobách rakouské národy, přehlížejíce, že „germanisovat lze jen půdu, nikoli lidi cizích národů“; neboť „rasa není v jazyku, ale v krvi“.* Hitler považuje dokonce za štěstí pro Němce, že se Josefu II. nepodařila germanisace, to jest unifikace řeči ve starém Rakousku, poněvadž „by byla sice pravděpodobně zachovala říši, ale přivodila pokles rasové úrovně německého kmene“. Za stejně pochybnou považuje Hitler germanisační politiku polskou ve východním Prusku; nikoli germanisace méněcenných cizích žvlů, nýbrž expanse z nitra národa vede k úspěchu. „Co v dějinách s užitkem bylo germanisováno, byla půda, dobytá mečem předků a německými sedláky osazená.“

I těmto Němcům s nacionálně expansivními cíli šlo tedy dle Hitlera více o stát než národ, udržení a rozvoj státu bylo jim nejvyšším úkolem.

Národně socialistické pojetí státu odmítá všechny tyto koncepce, neboť mají společný vadný základ: všem schází poznání, že kulturní a tvůrčí síly mají své kořeny v rase a že tudíž stát musí považovat za nejvyšší svůj úkol zachování a vzestup sil rasy, kmene, jakožto nejvlastnější podmínky lidského kulturního rozvoje.

Stát podle národně socialistické nauky není účelem národního života, nýbrž jenom prostředkem. Jeho smyslem jest udržet ty základní kulturně tvůrčí rasové síly, z nichž vyrůstá krása a důstojnost vyššího lidství. My arijsci můžeme ve státu viděti jen živoucí organism národa, který udržení národního bytí nejenom zabezpečuje, avšak vytváří dále jeho duchovní a ideální schopnosti a národ tak vede k nejvyšší svobodě.

Dobro státu nemůže býti hodnoceno podle kulturní výše nebo mocenského významu státu

* A. Hitler: Mein Kampf (2, 429 a násl.).

v rámci ostatního světa, nýbrž výlučně jenom podle stupně, jaký mají tato dobra pro vlastní národní kmen. Úkolem státu není vyrábět nové schopnosti, nýbrž otevřít cestu existujícím silám. Nejlepší je stát, který nejen odpovídá životním podmínkám národa, jehož je výrazem, ale vlastní existencí svou udržuje přímo tento národ při životě. Špatným státem je naopak ten, který při veškeré své kulturní výši vlastního nositele této kultury v jeho rasovém složení zasvěcuje zániku.

Zde Hitlerovo pojetí zřejmě provádí kritiku státní koncepce habsburské monarchie a je dobře i zde si všimnout, jak zkušenost rakouská, kde Němci nebyli schopni pohltit rostoucí národy německé, hluboce určuje celé myšlení Hitlerovo, které je reakcí na tento historický fakt ústupu německví v Rakousku a dějinné porážky jeho.

Podstata Hitlerovy kritiky státu tedy jest ta: ideální stát je ten, který nejen že udržuje všechny národní kmenové síly, ale svou existencí umocňuje jejich expansivní, duchovní i hmotný rozvoj. Stát národních socialistů jest prostředkem národně kmenové expanse, součinitelem jejím a stupeň, jakým plní tento biologicko-historický úkol, je stupněm dokonalosti státu. Je v tom naturalistický návrat k pramenům germánství jako panské, arijské rasy, útek od t. zv. kulturní Evropy a místo hegelovského zabsolutnění státu zbožnění biologických sil německé rasy. V tom primitivismu je dále kus vědomého barbarství, kus reakce proti světové kulturní úrovni, která se v koalici octla ve válce proti Německu.

Cizím přimíšeninám připisuje Hitler neštěstí německého superindividualismu, který zavinil, že národ s různými typy Severoněmců, Jihoněmců, Východo- a Západoněmců neměl ve velikých chvílích historie tolik stádního, krevně rasového pudu, že se nesrazil dohromady, ale táhl za několik provazů. Tato individualistická členitost německých kmenů může v míru býti někdy na prospěch, ale v osudných chvílích brzdila historický vývoj německého sjednocení. Běh světových dějin by dopadl zcela jinak, kdyby tento pud jednoty, vlastní jiným národům, byl srazil Němce vždy k sobě; — německý národ mohl býti pánem světa. Pak by byl i mír ve světě . . . , ale ne ten, o který škemrají ubřečení pacifisté, ale „mír založený vítězným mečem panského národa, který uvedl svět v službu vyšší kultury“.

Kdo mluví o poslání německého národa na zemi, musí vědět, že záleží jedině v utvoření státu, který svůj nejvyšší úkol vidí v udržení a podpoře neporušených a nejušlechtilejších součástí našeho národa, ba celého lidstva. Německá říše musí obsáhnouti všechny Němce, aby z tohoto národa nejocennější původní rasové elementy nejenom spojila a zachovala, ale pomalu a jistě je zvedla k ovládajícímu postavení.*

To je program třetí říše, program všenněmeckého sjednocení v jediném státním útvaru, který svou vahou a vůlí by ovládl Evropu.

Imperialism v podstatě týž jako vilémovského Německa, avšak přece typu nového. Kdežto u předválečného Německa ideologie nadřazenosti a panskosti národa nad ostatními rostla z luterství, ze zvláštního jeho poslání v světě a ze ztotožnění se dynastií s tímto bludem, opouští Hitler úplně tuto základnu a panskou národní ideologii opírá o biologický primát německé rasy, Aby tento primát a tím i své vůdčí poslání národ zachoval, musí vědomě ze sebe vyvrhnout všechny cizorodé živly, které mísením krve bastardují německý rod a lámou sílu i živelnou průbojnost.

Josef Görres

(Ukázka z chystané knihy „Deset katolických politiků a diplomatů.“)

Hnutí německé romantiky po válkách napoleonských má mnoho společných rysů s dnešním hitlerovským Německem. Po revolučním novotářství přichází údobí, jež zdůrazňuje potřebu kázně, řádu, autority, zákona, normy, ale normy založené spíše na citu, zvláště na citech nacionalistických, než na rozumové spekulaci. Jest ovšem jeden veliký rozdíl mezi hnutím německého

* Hitler: Mein Kampf (2, 440 a násl.).

národního obrození po válkách napoleonských a mezi dnešním hitlerovským Německem. Tento rozdíl je v úrovni. Kdežto ideovým obsahem dnešního hakenkreuzlerství jest neorganická směs a ohlas ideí Chamberlainových, Nietzscheových, Gobineauových, Spenglerových atd., přejatých z druhé a z třetí ruky, byla starší romantika vedena lidmi vzdělanými a učenými. Mnohé z ideí německé romantiky vracejí se v rozmělněné a zpoučarované formě do dnešního Německa, jež zejména přejímá řadu romantických omylů o ryzosti a dokonalosti nordické rasy, o její superioritě, lidové tvořivosti, atd. atd.

Z kvasu romantiky vyšli však silní lidé, kteří dovedli překonati v sobě její chaotičnost. Náležel k nim v první řadě Josef Görres, jenž našel pevné zakotvení ve víře. Byl politikem, novinářem, učencem. Učencem neobyčejné šíře i hloubky ducha, skvělý typ publicisty-učence, ba možno říci polyhistora.

Podobně jako Goethe, s nímž byl Görres ve styku, dovedl i on spojovati nejrozličnější zájmy od věd přírodních až po dějiny a mystiku; při tom nelze říci, že by byl pouhým krasoduchým diletantem. Intelektuální elita oné doby tíhla vůbec k podobnému duševnímu universalismu.

Narodil se 25. ledna 1776. Jeho rodištěm byl Koblenz, půvabné město na stoku Rýna a Mosely (Coblenz-Confluentes). Bylo to město, jehož kulturní život byl poněkud zbarven duchem francouzským. V žilách Görresových kolovala také románská krev. Jeho otec pocházel z Moselska, matka byla Italka. Rodina byla velmi vážená, patricijská a jeho otec byl bohatý obchodník dřívím. Území náleželo kurfiřtovi Klementu Václavovi, arcibiskupovi trevírskému, církevnímu knížeti, jenž byl více bonhomním a osvícenským Serenissimem, než knězem. Byl podporovatelem věd a umění a na jeho dvoře koncertoval kdysi také Mozart. Prvních základů vzdělání nabyl Görres na kurfiřtském gymnasiu, jež vyrostlo z původní koleje jesuitské. Po zrušení řádu roku 1773 otcové však odešli a na jejich místo nastoupili kněží osvícenští, jimž Serenissimus přál. Po absolvování dvouletého filosofického kursu počal Görres studovati medicínu a chtěl se odebrat na universitu do Bonnu. Tu však vypukla francouzská revoluce. Francouzští princové utekli ke svému příbuznému arcibiskupovi-kurfiřtovi. Přinesli s sebou nádherný život francouzského dvora, ale i jeho znemravenlost. Pokoušeli se i sbíratí vojsko, ale říše nepomohla a staré volitelské státy se dostaly pod francouzské panství. Celé levé Porýní se ocitlo pod francouzskou revoluční vládou. Görres viděl na vlastní oči bezmocnost říše, prohnílost dvorců a poznal útlak lidu. Okouzující hesla republikánská, jež nacházela ohlas v celém Německu, nalezla ozvěnu i u mladého Görrese. Bylo mu sotva 20 let a již řečnil ohnivě v klubech svého otcovského města a slavil v nich vítězství svobody. Vytvořil si obraz platonské republiky, jež vylíčil ve spisku: „Der allgemeine Friede ein Ideal“ (1796). Počal také vydávati časopis „Das rote Blatt“, v němž bojoval proti korupci. Když tento list byl zakázán, vydával list s romantickým nadpisem: „Der Rübezahl im blauen Grunde.“ Heslo, jež si napsal na list, znělo: „Dodejme ruku poctivému muži, přisáhejme věčnou válku všem darebákům.“ Obracel se proti zlořádům, a to nejen u Němců, ale i u Francouzů. Byl však brzo rozčarován veřejným životem a vrátil se ke studiu medicíny, kterou studoval z knih doma. Ale z tohoto studia jej vyrušilo velmi čestné poslání, jež mu svěřili jeho spoluobčané. Byl jmenován členem deputace svého rodného města, jež byla vypravěna do Paříže, aby tam hájila zájmy Porýní. Z Paříže se vrátil se zklamáním ještě větším, neboť to již byla doba, kdy svoboda počala ukazovati své stinné stránky. Paříž nazývá Görres v oné době „bažinou pokrytou květinami“. Přijel do ní právě 20. listopadu 1799, kdy se Napoleon zmocnil otěží vlády. Roku 1800 zachytil Görres svoje dojmy ve spise: „Die Resultate meiner Sendung nach Paris“ (1800). Domníval se, že jest to jeho politická labutí píseň. Tímto dočasným a jenom domněle trvalým odvratem od politiky končí první období jeho působení. Chtěl se nadále věnovati „přírodě, vědě a lásce“ a oženil se s alsaskou šlechtičnou.

Zabýval se odborně fyzikou a byl jmenován gymnasijským profesorem na „École secondaire“ ve svém rodném městě. Stal se dokonce odborným spisovatelem přírodovědným. Roku 1801 vydal překlad synoptických tabulek chemie Fourcroyovy, 1803 vydal sbírku aforismů a organonomií, 1805 vydal „Exposici fysiologie“. Byl stoupencem nejmodernějších method své doby a propagátorem výzkumů Lavoisierových.

Současně však věnoval svůj zájem umění a poesii; stati o nich uveřejňoval v Aretinově „Auroře“ pod titulem „Corrusacatinen“. Tehdy naň velmi působila přírodní filosofie Schellingova;

snaha o syntézu mezi duchem a přírodou na podkladě pantheistickém. Svoje literárně historické studie konal Görres s takovou hloubkou, že byl roku 1806 povolán do Heidelberku na univerzitu, aby tam přednášel historii a literaturu. V tomto romantickém městě stal se romantikem i Görres. S romantiky jej především pojil živý zájem o lidovou poesii. Tehdy vydávají Achim v. Arnin a Clemens Brentano sbírku lidových písní „Des Knaben Wunderhorn“. Za spolupracovníctví Görresova vychází „Einsiedlerzeitung“. Spolu s Eichendorffem vydává „Teutsche Volksbücher“, jejichž pokračováním byly roku 1817 „Altteutsche Volks- und Meisterlieder“. Tyto publikace, jež probouzely německé sebevědomí, budily lásku k lidové duši a k minulosti, působily na citový život a došly velkého ohlasu.

Brzo však nastal obrat veřejného mínění proti romantikům. Byli obviňováni z reakce, z protirozumové činnosti. Zvláště Görres byl prohlašován za zpátečníka, protože jeho studium minulosti rehabilitovalo v očích národa katolictví. Rozešel se proto i se svými protestantskými přáteli, což vedlo k řadě polemik. Görres se však vrátil do svého rodného města a učil opět na sekundární škole. Oddal se studiu asijské mythologie zcela v duchu romantiky, jež hledala inspirace v ovzduších plných mythického šera, lesku a třpytu a v šeré dávnověkosti. Roku 1810 vydal „Die Mythengeschichte der asiatischen Welt“.

Zatím co se Görres oddával tomuto exotickému studiu, změnil se obraz Evropy. Napoleon byl přemožen a spojenci překročili Rýn. Za několik dní potom založil Görres v Koblenci politický týdeník, jež nazval „Der rheinische Merkur“, list, který měl tak veliký vliv, že Napoleon jej nazval „pátou velmocí“. Okřídlené slovo o tisku jakožto o velmocí se vztahovalo právě na list Görresův. List působil neobyčejně na vzrůst německého vlastenectví. Görres psal vedle politických traktátů články do „Merkuru“, jež byly čítány s nadšením v táboře spojenců. Svůj novinářský program formuloval Görres takto:

„Ať se národ učí poznávat a pronikat sám sebe. Jest to hluboká studnice ve svém středu zakrytá, která vede ku pokladům země. Mnozí duchové se již obohatili pokladem Nibelungů a stále ještě leží nevyčerpan ve skrytosti. Jsou-li losy vrženy, pak jest věci hrdé povahy, aby přijala svůj los klidně. Je nedůstojno rušiti první rozhodnutí bezmocným odporem nebo v chorobné slabosti naříkati nad tím, čeho nelze odvrátiti. Jakými je osud nalezl, tak je soudil. Kéž by je našel v lepším stavu, až se zase vrátí! Žádná moc na světě není s to, aby zadržela národ, který uzraje sám ze sebe ve veliký historický charakter. Moc pak, jež nad lidmi vládne a jež řídí osudy pozemské, nikdy toho chtíti nebude. Čeho si Němci vždy žádali, jim připadne samo, stanou-li se toho vnitřně hodnými, vyrostou-li ve státní národ silný a v sobě jednotný. Pouta, jež jim snad uloží, se rozpadnou sama a upadnou v prach, až se národ zvedne. Především je třeba, aby se utvořilo veřejné mínění, jež bude vyjadřovati svébytnost kmene jasně a jednoznačně.“ — I tyto články byly „Reden an die deutsche Nation“ a byly mocnou vzpruhou německého národního osvobození. Nejskvělejším žurnalistickým výkonem Görresova listu, jež vycházel toliko od 23. ledna 1814 do 10. ledna 1816, byla parodie Napoleonovy proklamace. Stylisoval proklamaci Napoleonovu k národům při jeho odchodu na ostrov Elbu. Napodobil tak dokonale Napoleonův sloh, že mnozí čtenáři pokládali proklamaci za pravou. V proklamaci Napoleon se dotýká citů německého národa, ukazuje mu své opovržení. Görres chtěl právě tímto prostředkem způsobiti, aby se německé sebevědomí vzchopilo. Citujeme z tohoto mistrného stylistického výkonu aspoň počáteční větu: „Přemohl jsem revoluci, spolkl jsem ji a přijal jsem ji do sebe. Působil jsem v ní a její silou. Odstupuji, vracím vám ji neporušenou, vyvrhuji ji zpět do vás.“

Je v tom i pathos i strojená stylická hyperbola Napoleonových proklamací. Boj Görresův proti Napoleonovi byl projevem vlastenecké vášně. Ale velká moc novin se neukazovala jenom v boji proti tomuto velikému usurpátorovi. Görres se obracel neméně proti malým dvorům a jejich tyranii. „Rheinischer Merkur“ měl evropský vzhlas. Görres dovedl v něm shromáždit nejlepší jména své doby v zápase za německou státní myšlenku. Jeho prorocký sloh byl srovnáván se slohem řeči Jezaiášových a s plamennými výzvami Danteovými. Chtěl, aby jeho vlast „byla jedno tělo“, aby Němci byli národem a cítili tak, aby všechny údy pociťovaly bolest, byl-li raněn jeden. Bylo to v době Blücherů, Gneisenauů, Arnimů, Brentanů, bratří Grimmů a Savignyho. V poesii i vědě byl hledán národní duch, skryté tvůrčí síly lidu a země. Görres je v té době vůbec ve styku s nejpřednějšími muži své doby. V Goethových zápiskách nalezneme

poznámku o jeho vzdělanosti a dokonalosti jeho společenských forem, na něž působil půvab jeho porýnské vlasti. Byla to doba, kdy v hudbě i v architektuře nastává ne návrat zpět, ale inspirace ze staré, dobré tradice, doba obnovení zbožnosti, doba Overbeckova, Nazarenů v malířství. Romantika, jež začala odmítáním strohých forem diktovaných suchopárným intelektem, jež zdůrazňovala volnost citu a dospívala místy až ke kultu nesmyslna a ke schválnému frappování spořádaného šosáka, nechce utonout v osiřelém skepticizmu jednotlivců a hledá objektivní hodnoty nadosobní, na něž by se přimkla. Nalézá je v národnosti a v náboženství.

Pokud Görres bojoval proti Napoleonovi, byl „Merkur“ nejoblíbenější četbou pruských generálů. Jakmile však začal bojovat proti knížatům a pro sjednocení Německa, stával se nepohodlným. Svůj sjednocovací ideál vyjádřil mezi jinými slovy takto:

„Chtěli bychom, aby národ, který se držel jako muž, uměl také tak mluvit. Chtěli bychom, aby ten, který osvědčil válečné činy, v nich pokračoval i ve svém smýšlení, aby si uměl v míru vážiti nabytého majetku. Svobodná řeč nesvědčí vždy o svobodném jednání, ale zbabělá slova musí nutně vésti ke zbabělosti i v jednání. Ač Němci vykonali mnoho, jsou stále ještě národem němým. Proto chceme založiti časopis v anglickém duchu.“

Tak formuloval Görres svůj program z roku 1814. Nicméně však nemohl zabrániti tomu, aby nastala po slavných bojích za svobodu malicherná diplomatická hra s výstřelky byrokratické zvůle. Nastal boj i proti „Merкуру“, jež po uzavření míru a již v době mírového jednání se stal držitelům moci nepříjemným. Nejdříve byl list zakázán v Bádensku a Württenbersku. Doslze se odhodlala jej zakázat i pruská vláda a to na nátlak ruský. Zvláště bylo Görresovi zalíváno, že si přál obnovení říše pod Rakouskem. Tento program vyložil zvláště roku 1816 v brožurce „Deutschlands künftige Verfassung“.

Až do té doby zastával Görres úřad ředitele školství ve středním Porýní. Bývalo-li mu vytýkáno, že byl profesorem i za doby francouzské, hájil se tím, že škola v Koblenci byla založena na základě starobylé nadace, takže ani za francouzské vlády nebral francouzských peněz. Francouzi že jen ponechali status quo. Čeho se však neodvážili Francouzi, toho se odvážila pruská vláda vůči Görresovi. Zbavila jej z politických důvodů i jeho úřadu školského a platu. Toto pruské bezprávi bylo pro Görresa velikou ranou po stránce hmotné, ale po stránce mravní. Neustal však ve své činnosti. Chtěl své ideje uskutečňovati pomocí spolku, jež založil — „Hilfsverein für das Rheinland“. Sepsal stížnostní spis, který byl odevzdán deputací knížeti Hardenbergovi. Roku 1819 sepsal ohnivě psanou věštbu „Deutschland und die Revolution“. Pruská vláda mu za to zkonfiskovala jeho osobní průkazy a dala rozkaz, aby byl odvezen na pevnost do Špandavy. Šastnou náhodou však nebyl Görres právě v Koblenci, když došel zatýkáci rozkaz. Utekl se do Frankfurtu, kdež po něm pátrala policie. Z Frankfurtu se dostal šťastně do Strassburku, kde byl s velkou úctou přijat francouzským obyvatelstvem. Jeho exil byl tehdy velikou sensací pro Evropu, neboť Görres se již tehdy těšil evropské popularitě. Zatím co pruská vláda počala proti němu za jeho nepřítomnosti politický proces a mezi tím, co po něm neúnavně pátrala, napsal Görres v říjnu roku 1821 svoji obranu: „In Sachen der Rheinprovinz und in eigener Angelegenheit“. Tehdy také vydal spis „Europa und die Revolution“. Na základě velkolepé historické retrospektivy ukazoval, že revoluční myšlenky dělají okružní cestu po celé Evropě. Varoval národy a státy, chtěje takto učiniti vše, co mohl jako publicista učinit. Tento spis znamenal však již jeho definitivní odvrát od politiky. Věnoval se nadále náboženskému životu a vědě.

Roku 1820 napsal „Knihu hrdinů iranských“, věnovanou panu v. Stein. Napsal pak řadu článků do časopisu „Der Katholik“. Zvláště krásná jest jeho stať o svatém Františku jakožto troubadourovi Božím. Počal se soustavně zabývat studiem mystiky a napsal dlouhou předmluvu ke spisům Susovým, jež vydal kardinál Diepenbrock. Romantism způsobil, že i mystice, liturgii a hymnické poesii byla věnována zvýšená pozornost, a že byla znovu objevena zvláště krása gotiky. Z té doby pochází také Görresovo pojednání o Swedenborgovi. Tak se dostal Görres opět do říše čirého ducha po přejetí vichřic politického života. Bylo podivuhodné, jak se zapracoval do látky, jež mu před jeho strasburskou konversí byla cizí. Právem nazval jej jeden z jeho žáků „Herkulem vědy“. Tyto snahy vyplnily poslední třetinu Görresova života.

Konverse Görresova neměla nápadných vnějších důvodů, ale byla charakteristická pro dobu: Clemens Brentano na př., jež začíná výstřednostmi svého „Godw“, ke konci svého života zapisuje vidění blahoslavené Anny Kateřiny Emmerichové a nedbá toho, že mu přezdírají „De-

mens Bretano“. Generace, jež začínala skepsí, nejprve našla plné vyžití v politice. Ale politika ji zklamala. Hledá objektivní hodnoty, poklady nitra, jichž mol nežere a zloději nekradou. Poslední třetina Görresova života jest vědecky a myslitelsky neobyčejně plodná a pro Görrese samotného klidná. Král Ludvík jej povolává roku 1827 na mnichovskou universitu, takže po dvaceti letech se Görres stává opět universitním profesorem. Silou své osobnosti a upřímnosti propaĝace myšlenek, jež hlásal, získal si srdce mládeže. Udržoval styky i s vynikajícími osobnostmi, zvláště katolickými, a to nejen německými, ale i francouzskými, jako na př. s Lamenaismem, Montalembertem a Lacordairem. Při své akademické činnosti byl stále ještě publicisticky činný a psal do časopisu „Eros“. Zvláště hájil památku Schleglovu proti útokům liberálů. Pracoval tehdy o svém hlavním monumentálním díle „Christliche Mystik“, jež zůstává jedním z klasických děl mystického bohosloví. Dílo má čtyři silné svazky a vznikalo v letech 1836 až 1842. Autor se v něm zabývá přirozeným podkladem mystiky, mystickými cestami, purgativní a illuminativní, mystickou démonickou, posedlostí a zjevy magickými. Jeho kniha byla velkým výbojem proti suchému a strohému racionalismu liberálů. Náboženskou filosofií dějin jsou neseny také jeho „Bilder aus allen Jaurhunderten der christlichen Zeitrechnung“. Také ve svých universitních kolegiích se zabýval některými speciálními otázkami filosofie dějin. V rámci tohoto názoru dějinně filosofického se díval Görres také na poměr Církvě a státu. Hlásal stavovský stát na křesťanském podkladě. Zvláště když Prusko uplatňovalo svoji nadvládu nad Církví ve svém postupu proti kolínskému arcibiskupovi Klementu Augustovi v. Droste-Vischering, formuloval tyto svoje církevně politické názory. Tento obsah mají jeho spisy „Athanasius“, „Die Trierer“, „Kirche Staat nach Ablauf der Kölner Wirren“. Za Görresova spolupracovníctví pak počal vycházet nový časopis „Historisch-politische Blätter“. Redaktory byli jeho syn Quido Görres, básník, filolog a rovněž publicista a Philipps. Všech dvacet svazků obsahuje články Josefa Görrese. Provedl mezi jiným i uměleckou analýsu kolínského a strasburského dómu. Ve spisu „Die Wallfahrt nach Trier“ 1845 se obracel proti pokusu založit německou národní církev. — Ochuravěl právě o svých 72. narozeninách a zemřel 29. ledna 1848. Jeho poslední slova byla: „Modlete se za všechny lid, který již ničím není.“

Spojení náboženské víry s nacionalismem, jež tak charakterisovalo Görrese, nezůstalo bez vlivu ani na kulturní život český. Jeho příkladu se dovolávali často zejména buditelští kněží moravští, jako Sušil a Wurm. Jeho činnost byla krásným spojením publicistiky a učenosti. Ukázal, co dovede novinář vzdělaný a učenec, který se nebojí veřejnosti.

Dr. Alfred Fuchs.

Prvky státovědy u sv. Tomáše

Základ státu stejně jako Aristoteles hledá sv. Tomáš v omezenosti přirozenosti lidské. Praví v Summě c. Gentiles III. 85. 10, že člověk od přirozenosti jest určen pro stát a společnost, neboť člověk sám si nedostačí.

Stát pak jest mu *communitas perfecta* (2. II. 90. 2), společnost dokonalá, společnost dokonale organisovaná. Aristoteles praví (Pol. I. 1252a), že každé společenství odnáší se k nějakému dobru, tedy stát, společnost nejvyšší, musí mít první a vlastní účel, dobro těch, jež sdružuje, občanů.

Dobro pak, jež uskutečňuje stát, jest nejvyšší mezi dobrými lidskými (2. II. 124, 5).

Tomuto dobru obecnému, ježto jest nadřazeno dobru jednotlivce (2. II. 47. 10), jest nutno každému dávat přednost před dobrem soukromým (1. II. 105. 3). A proto čím více směřuje návyk v konání dobra k dobru společnému, tím dokonalejší jest občan. (2. II. 141. 8). *Bonum commune*, dobro celku, jest pak sv. Tomáši vůdčí ideou veškerého uspořádání státu, celého jeho aparátu vzhledem k jednotlivci a jednotlivého občana v poměru ke státu.

Ježto stát jest společnost dokonale organisovaná, musí mít někoho, kdo ji řídí a na venek reprezentuje.

V Summě theologické 2. II. 50. 1 rozeznává sv. Tomáš dle Aristotela typy režimů: aristokracii, plutokracii, tyranii, oligarchii a demokracii v našem smyslu.

Na otázku, který z režimů jest nejlepší, dalo by se říci, že sv. Tomáš dle tehdejších panujících názorů zastával konstituční monarchii. Středověkému člověku slovo rex znamenalo král moudrý, dobrý, nikoliv absolutista, jak nám nyní král vnucuje ihned tento přívlastek.

Legislativa nemá být jen v rukou krále, nýbrž i v rukou šlechty a lidu (2. II. 50. 1). Předním úkolem vládce jest dávatí zákony. Zákon jest rozumné nařízení k dobru společnému tím, kdož se stará o celek, vyhlášené (1. II. 90. 2).

Zákon nejprve a obzvláště sleduje určení k dobru společnému (1. II. 90. 3).

Zákon musí nutně sledovat dobro společné, chce-li býti zákonem, ať jej dává král, šlechta, nebo lid (1. II. 90. 3).

Ono pak dobro, jež má vládce, zákonodárce sledovati, jest ctnost (Eth. II. 1), praví Aristoteles. Výsledkem působení zákona jest společné dobro návykem ctnostného jednání občanů (1. II. 92. 1). Zákon pak spravedlivý zavazuje ve svědomí, nespravedlivý nezavazuje, leč aby se vyhnulo pohoršení a to v tom, co není proti Bohu (1. II. 94. 4).

Spravedlnost jest ctnost, která spočívá ve správném jednání (1. II. 21. 3).

Vlastním objektem spravedlnosti jest právo (2. II. 57. 1). Z přirozeného práva plyne, že nutno zločiny trestat, určení pak právní dává právo pozitivní (2. II. 85. 1 ad 1).

Tím jest myšleno, že přirozené právo, jež zdá se scholastikům *lex Dei scripta in hominibus*, vyžaduje trestání přestoupení tohoto zákona. Právní určení přestoupení tohoto zákona dává pak právo pozitivní, t. j. právo přirozené normované zákonem lidským, nebo právo aplikované.

Prvním aktem spravedlnosti má být napomenutí. Napomenutí jest akt spravedlnosti, jímž sleduje se společné dobro, které se nesleduje jen napomenutím, nýbrž někdy i potrestáním, aby jiní byli odstrašeni (2. II. 33. 3). Zde jest také vyjádřena t. zv. prevence generální, která bývá kladena jako důvod trestu. Jest to stará theorie odstrašovací, která fedrovala velmi přísné a veřejné tresty. Touto teorií bylo ovládáno středověké trestní právo. Nepolepšitelný zločinec má býti eliminován ze společnosti, aby nenakazil druhé. Je-li někdo nepolepšitelný, jest se postarat o dobro celku, aby nenakazil druhé (2. II. 33. 7 ad 3). Z toho vysokého účelu státu, blaho celku, řeší sv. Tomáš i trest smrti. Nechává padnout jednotlivce, jestliže se svémocně staví v cestu tendenci blaha všech.

Každá část má poměr k celku jako nedokonalé k dokonalému; proto každá část přirozeně tíhne k celku. Kterákoliv jednotlivá osoba patří celé společnosti jako část k celku. Proto je-li některý člověk nebezpečný společnosti a kazí ji nějakým zločinem, jest chvályhodné a zdravé, je-li usmrcen, aby dobro společnosti bylo zachováno (2. II. 64. 2).

Dobro celku jest lepší než dobro jednotlivce. Dobro jednotlivce nutno podříditi dobru celku. Život pak některých zločinců překáží dobru celku, což jest svornosti v lidské společnosti. Takoví lidé musí býti smrtí odstraněni ze společnosti lidské. (S. c. G. 146, 4). Odtud vycházela i středověká inkvizice. Ježto počátkem všech věcí a koncem jest Bůh, tedy i základem a účelem státu, jest pořádním časných věcí spravedlností a výchovou občanů k ctnostem věští je k blahu věčnému, což jest spočinutí v náručí Boží. Církev jsouc si vědoma své pravdy, jež hlásá, a dobra, jež fedruje, úzce splynula se státem, jehož občany vedla k Bohu. Avšak kacíři ohrožovali veřejný řád, byli nebezpeční jiným na jisté cestě k Bohu, jako bludičky svými bludy, ohrožovali veřejný řád svým komunismem a nevázanostmi sexuálními, tedy církev nepolepšitelné nechávala padnout ve prospěch bratra celku a materiální stránku obstarával stát svým právem hrdečným.

Poměr občana k státu jest dán u sv. Tomáše formulací svobody. Svoboda dala by se formulovat dle sv. Tomáše jako nezávislost v hledání prostředků k cíli, ovšem k dobrému (I. 63. 1 ad 4). Oblast obecného pojímání svobody jest zúžena cílem dle sv. Tomáše. Člověku není svobodno páchat zlo. Občan jest tedy svoboden ve výběru cest k dobru obecnému. Cesta pak k tomu jest ctnost. Tak 1. II. 105, 3 praví sv. Tomáš, že dobro jednotlivce, jako nový dům, vinice, manželka, musí ustoupiti dobru obecnému, integritě státu, již nutno hájit, je-li vlast napadena.

V Summě theologické 1. II, 62 rozhoduje sv. Tomáš mezi jiným, zda ctnosti kardinální jsou t. zv. virtutes politicae, ctnosti občanské a ke konci artikulu souhlasí s Aristotelem v tom, že vlastně jen spravedlnost přímo odnáší se k dobru společnému. Oceňuje pro stát také ostatní ctnosti a na konec praví, že k ctnostem občanským patří nejen dobré jednání s ohledem na celek, ale dobré jednání, odnášející se k částem tohoto celku, na př. k domu, nebo k nějaké osobě.

A tu možno říci, že pro stát mají cenu i ctnosti theologické, víra, naděje a láska. Víra, promítnutá do života uznává vládu a spravedlnost v ruce člověka za vládu Boží; víra prožívaná jest pak láska. A tato u křesťana na prvním místě přichází v úvahu při řešení poměru k bližnímu, neboť zákon mnohdy nemá v určitých případech praktické řešení mnohých poměrů a někdy by rigor zákona těžce dolehl na bližního.

A naděje křesťana sílí tak mnohdy velmi těžce zkoušeného relativním stanoviskem lidské spravedlnosti, aby se nedomáhal pravé spravedlnosti snad svépomocí, kterou by překvapil zákony státní. Křesťan doufá, že na onom světě dostane se mu spravedlností absolutní.

Nejvyšší z ctností morálních pak spravedlnost *suum cuique*, každému jeho, ta s láskou musí provázet křesťana celým životem.

Dobrý křesťan musí projevití statečnost. Sv. Tomáš praví, 1. II. 105, 3, že dobro jednotlivce, jako nový dům, vinice, manželka, musí ustoupiti dobru obecnému, integritě státu, již nutno hájiti, je-li vlast napadena.

A jak veliký význam za dnešní doby má zdrženlivost, není třeba se šířiti. Jak velká oblast jest pátého, šestého, sedmého, devátého přikázání Božího, kde křesťan v zápase s lidskou přirozeností musí projevit na prvním místě zdrženlivost a pak statečnost.

Živá víra, kterou hlásá církev katolická, káže křesťanu býti tím nejlepším občanem.

Kéž dá Bůh, aby tato víra u nás vykvetla a vydala ovoce.

C o ž i v o t d a l

Katolické mládeži

Když na valném shromáždění v Praze bylo loni prohlášeno, že mládež, Sdružení katolické mládeže, chce svolati v roce 1933 první kongres katolické mládeže z celé republiky, bylo to přijímáno s radostí, nadšením opravdu mladistvým, při čemž si nikdo neuvědomoval, jaké obtíže se postaví v cestu uskutečnění smělého plánu. Všichni cítili, že jest sjezdu prostě třeba, a že se nesmí dále odkládat. Celé shromáždění s opravdovým jásotem přivítalo a přijalo onen bod resoluce, ve kterém se ukládá novému výboru provedení myšlenky. Jest známo, na jaké překážky se narazilo, a jest ke cti našim mladým lidem, že moudře vypadajícím větám různých pochybovačů neuvěřili a že přes všechno přešli.

Dne 1. července r. 1933 v hlavním městě republiky, v Praze, byl slavnostním způsobem zahájen první sjezd katolické mládeže. A kdo by se nerasadoval, že si tito mladí lidé zvolili téma sjezdového jednání, svědčící o tom, že úplně chápou svůj program a své poslání?

Kristus, střed života a práce, Kristus, určující smysl mému jednání a životu soukromému i veřejnému. Nejnadějnější složka Katolické akce, která se u nás tak těžce probíjí, opravdově vychází před celou veřejnost a přináší jí slib: Chceme sami žiti učením Kristovým, neboť jedině tehdy se nám podaří změnití tvářnost českého života katolického i ostatního.

První kongres naší mládeže, sdružené v SKM., jest, řekl jsem, slibem. Slibem po několikeré stránce. Viděli jsme sražené řady mladých, pochodujících třídami hlavního města, které nechce milovati Krista a Církev jeho. Čtrnáct let od prvních dnů státní samostatnosti se tvořilo těleso naší mládeže v organismus živý a životodárný. V těžké době rozmachu atheismu a rouhání se rodilo a ještě v nebezpečnějších letech náboženské lhostejnosti vyrůstalo. Mělo chvíle nadějněho stoupání, ale i měsíce upadání, klesání. Bylo početně mohutné, ale pak jako uschlé větve odpadávaly četné skupiny. Ochabnutí však se nestalo trvalým, naopak bylo pobídkou k hledání jiných cest a prostřed-

ků. Zároveň se ukázalo, že síla není ještě v množství, že jest v duchu. A tak vedoucí, dpp. Chlumský, Vajs, Klement, Pelikán, Nesrovnal a s nimi jiní a jiní z řad inteligence i mládeže obraceli své zraky jiným směrem. Uvědomovali si v plném rozsahu, jaké jest poslání katolické mládeže, že má své zvláštní určení v táboře katolickém a pak v celém národě. Že jí nesmí jíti jenom o zachycení synů a dcer věrných katolických rodičů, nýbrž že musí se státi kvasem v prostředí daleko širším. A chápali správně, že toho dosáhne jedině tehdy, když celá stavba bude jako na pevných základech zbudována na uvědomělé víře a na poznání.

Činnost se pak nesla dvojím směrem: byla to jednak snaha rozmnožiti v organismu eucharistické ligy, jednak přednáškami, studiem, četbou podepřít náboženské i stavovské uvědomění. Možno říci, že podobný vývoj se dál současně všude kolem nás, ve Francii, Německu, Holandsku, Rakousku, Itálii, Polsku, kde snad postupoval rychleji díky dřívější práci, nebo snadnějšímu a příznivějšímu postavení katolíků, než jaké jsme měli po světové válce u nás. Ale všude byla patrna činnost směřující do nitra. Duchovní cvičení se vyžadovala jako nutná netoliko pro vůdce katolických organizačních mládeže, nýbrž i pro ostatní členstvo. Ročně oznamoval „Dorost“ pořádání exercicií pro jinochy i dívky v různých místech a rok od roku přibývalo účastníků. Exercicie, které se vždy osvědčují, konaly i zde blahodárné dílo, které bylo brzo vidět i na vnějším růstu skupin. A současně se probouzelo v mládeži hnutí liturgické, láska k Eucharistii. Již r. 1923 jeden protestantský pastor německý zřel sílu katolické mládeže ve stoupající lásce k liturgii a Eucharistii. I u nás bylo stále více eucharistických kroužků, i u nás přibývalo stále více jinochů a dívek, kteří přijímali Tělo Páně několikrát v měsíci nebo denně, a i u nás pozorujeme, že láska k misálu mohutní a rozpaluje se intenzivněji a intenzivněji. Kristus se opravdu stával středem života. A stával se i středem činnosti, práce.

Druhým základním kamenem, na němž rostla stavba, bylo poznání. Abychom si uvědomili jeho důležitost, musíme vzíti v úvahu dobu, ve které se dalo budování organizačních. Nevěřecký tisk pronikal i do těch nejmenších vesniček, láska k penězům u venkovského lidu válkou se zvýšila, nechuť k obětem rostla. Škola byla vědomě a soustavně odnáboženšťována, kněží ubývalo, staří vymírali a mladých se nedostávalo. Z rodin mizelo náboženské uvědomění, nebezpečí pro dorůstající mládež číhala na každém kroku. Bylo třeba — a vůdcové si to brzy uvědomili — vynaložiti zde co největšího úsilí, aby naše mládež dosáhla hlubšího poznání a byla tak chráněna. Vykonal se mnoho a mnoho přednášek, zvláštních několikadenních kursů, pořádaly se zájezdy do celých oblastí a výsledky se brzy projevovaly. Organizace se upevňovaly, život v nich se prohluboval, činnost se zvyšovala. Čak byly zvolna, ale jistě odstraňovány dřívější nedostatky, nechuť ku práci, nejednotnost nebo i nesvornost.

Kdybychom chtěli znázorniti na obrazci vývoj SKM. od r. 1918 až do července r. 1933, uzřeli bychom, že dnes skutečně, právě v době sjezdu, je stav nejuspokojivější, vývojová křivka dosáhla za celou tu dobu nejvyššího bodu. Buď za to vzdán dík všem, kteří se o to přičinili, neboť tím o český náboženský život mají velikou zásluhu. A zdá se, že právě od loňského valného sněmování SKM. vnitřní život i vnější činnost byly nejopravdovější. Prohlášení sjezdu řeklo mládeži, že na sebe bere před všemi katolíky i před ostatními určitou odpovědnost, která ji zavazuje. Zvýšilo sebevědomí a obrátilo zřetel ku pevnému bodu. Přineslo ovoce.

Pohled na katolickou mládež naplňuje radostí a těšili jsme se na slavnostní dny v Praze. Nechť jí Bůh dál žehná, a nechť se stanou pro celé hnutí silou, vzpruhou. Nejde jen o to, říci, že zde katolická mládež jest, nýbrž ukázat,

že plně chápe svoji povinnost v nynějších těžkých dobách, a že chce všemi svými silami snažit se o to, aby učení, které stanoví její program, se stalo mizou celé akce v národě.

Téma, které si zvolili při svém prvním kongrese, musí být realizováno opravdově a nesmlouvavě v celém životě. Pak budeme mít mládež charakterni, uvědomělou, nebojácnou, silnou a zdravou, mládež, jaké potřebuje národ, chce-li žít. Tato mládež nejúčinněji zasáhne do vývoje národa, který jejího zásahu potřebuje. Toť vaše poslání, jinoši a dívky!

J. K.

Případ Viléma Bitnara

Novinami prošla stručná zpráva, že spisovatel Vilém Bitnar byl stížen záchvatem mrtvice. Mnozí z nás dostali tuto zprávu ve chvíli, kdy se dočetli, že tento měsíc slaví Bitnar čtyřicáté výročí své publicistické činnosti. Právě jsem se chystal napsat článek k tomuto Bitnarovu životnímu jubileu. Prošly kdysi jeho padesáté narozeniny a nečetli jsme o tom takřka nic. A přece to byl právě Bitnar, který u každého katolického veřejného pracovníka, který jen kdy vzal péro do ruky, dovedl tak pečlivě shromážďovat jeho životní data! Právě on na každou literární proslulost, i když byla sebe menší, tak obětavě dovedl dýchat a ji zahřívát, aby nezkréhla. Jeho sběratelská vášeň, se kterou zaznamenával katolické motivy u všech básníků, jeho radost z každého nového jména připomínala zanícení národních buditelů. Věnoval katolické literatuře jako její historik a kronikář celé své dílo. Byla to skutečná oběť života. Je povoláním inženýr. Mohl si založit klidnou občanskou existenci jako sta jiných lidí a ve volné chvíli se věnovat svému ušlechtilému diletantismu. Ale Bitnar je z lidí, kteří nedělají nic na polovic. V svém bytě má archiv jedinečné ceny, který se vůbec nedá finanční hodnotou vyjádřit. Jeho tisícisvazková knihovna obsahuje unikáty, jež by marně hledal široko daleko. Věřu, že nebyla pořízena z přebytku, nýbrž často z peněz utržených od úst, neboť katolický tábor nenašel pro tohoto pracovníka, jenž tolik lidí pomáhal piplat, jenž stál u kolébky tolika veřejných počinů, místo, aby mohl trochu bezstarostně se věnovat

své největší lásce literární. Jenom takoví lidé, jako byl biskup Podlaha, mu rozuměli. Vždy od něho chtěli lidé práci, která se přičila jeho bytosti. Nemohl ze sebe udělat ani kancelářského pomocníka ani redakčního kuli a proto byl na konec odkázán jenom na příležitostné honoráře. Má jedno velké štěstí, a to je jeho choť, paní Štěpánka Bitnarová. Viděl jsem již mnoho domácností veřejných pracovníků, ale málokde jsem viděl takové porozumění a tolik tichého taktu v dobách dobrých i zlých jako u Bitnarů. Řekl jsem, že Bitnar je z těch, kteří nedělají nic na polovic. To neplatí jenom o díle vlastním. To platí především tam, kde šlo o to, pomoci dílu cizímu. Každý pracovník, který psal o nějakém zjevu, jenž třeba vzdáleně tangoval Bitnarův předmět studia, nalezl vždy v něm ochotného informátora, ať náležel ke kterémukoli táboru. Universitní profesori chodili k němu pro materiál právě tak jako studenti, když psali disertace. Pracovníci, jejichž dílo má daleko menší význam než vlastní dílo Bitnarovo, si u něho objednávali svou světskou slávu, jako jiní chodí ke krejčímu pro šaty, a Bitnar nedovedl odřici. Opatroval každou slávu, třebaže často věděl, že ta sláva nestojí o tolik péče. Ale láska k věci vždy zvítězila. Když byly zavřeny všechny knihovny, když nebylo možno sehnati materiál, u Bitnara byl jistě. Potřeboval jsem nedávno narychlo data ke svému kolegiu na Politické škole. Kam jinam než k Bitnarovi? Náhodou jsem po prvé v životě byl oslyšen. Bitnar byl nemocen a jeho paní, věrná knihovnice, nikdy nic nepůjčí bez vědomí manželova. Respektoval jsem tuto zásadu jako vždy a s omlu-

vou jsem odešel. Dojalo mne však, že po čase se mi omlouval Bitnar, ačkoli já jsem se měl omlouvat jemu. Dovedl přerušit vlastní práci, aby kdykoli anonymně podepřel práci cizí. Život Bitnarův je velkým kulturním dluhem, jež má na sobě náš katolicismus. Je ukázkou, jak špatně se zachází s duševními pracovníky, jak nešťastně se hospodaří s duchovními statky, které jednou budeme špendlíčkem hrabat. Nejde o Bitnara samotného. Ten růženec (jmen by byl již dosti dlouhý. Leckterý životní nezdar u pracovníků, kteří mnoho slibovali, byl by se nemusil dostavit, kdyby se našli velkorysí lidé, kteří by je dali na takové místo, kde by mohli nejvíce prospěti. I to je problémem dobrého vládnutí a dobré politiky. Chtěl bych ještě říci toto:

Když jsem naposled s Bitnarem mluvil, říkal, že by měl jediné přání, dostatí v některém katolickém ústředí byt, kde by mohl umístít svůj archiv a po případě jej spojití s archivy jinými a zabývatí se svými historickými pracemi. Nenašel se nikdo, kdo by byl splnil toto skromnoučké přání. A Bitnarova knihovna roste, archiv roste. Jednou přeroste svého sběratele. A co pak? Pak Bitnar si nechá jenom knihy, které nutně potřebuje a ostatní vzácné věci dá do aukce a po knihovně Podlahově se rozbije zase jedna velká katolická knihovna, budovaná s láskou a živená takřka krví srdce. A zmeškáme zase jednu z kulturních možností. Ale víc než knihovna je živý člověk. Proto píši tento článek. Najde se instituce, jež zachrání toto životní dílo a tohoto člověka? Je mi hodně trpké, že to musím napsat. Ten záchvat Bitnarovy mrtvice se nedá odbyti jenom několika konvenčními slovy o milém spolupracovníku. Myslím, že nejsem jediný, jemuž při čtení těchto vládností vzkypěla žluč. A tak můj článek o životním jubileu Bitnarovu dopadl trochu nejubilejně. Nejedná se o jubileum Viléma Bitnara, nýbrž o případ Viléma Bitnara.

Dr. Alfred Fuchs.

Liturgický týden v Praze

„Svět nemá pokladu drahocennějšího nad mši svatou. Oběť mešní je nejúdivnějším darem nebes, je vrcholem a korunou všeho, co Boží láska a Boží všemohoucnost po dokonání díla vykupitelského člověčenství zůstavila... Eucharistie jako oběť i ústřední svátost je hlavním pojítkem mezi nebem i zemí, pojítkem živým, předvádějícím spasnou milost o lidstvo vykoupené. Svatá Hostie na našich oltářích je vrcholným zázrakem Boží lásky, Boží moudrosti a Boží všemohoucnosti... Je korunou všeho, co nebe dalo zemi. Není nic většího a vyššího nad to, co Bůh dává lidstvu v náplni pokladů své lásky. Eucharistií trvá nejužší a nejsvětější spojení nebe se světem vykoupeným.“

Tato překrásná slova cituji z veledíla o liturgii dra Cinka: „Mše svatá v bohoslužebném řádu církevního roku“. Cituji je proto, že vyvstane v celé velikosti důležitost počinů J. M. ndp. Arn. Vykoukala, opata emauzského, který svolává na den 3. října tohoto roku 1. liturgický kongres do Prahy. Je-li mše svatá něčím, jehož hodnotu nedovedou změřit lidské schopnosti, je-li největším darem nebes, je-li Eucharistie hlavním pojítkem mezi nebem a zemí, pak pochopíme, jak máme pohlížeti na svolání liturgického týdne, jímž se umožní trochu hlouběji nazírat na ten dar, trochu důkladněji rozumět tomu vrcholnému zázraku lásky Boží. Ve stáťe, ve kterém jsme se nezmohli dosud na žádný velký čin, připadá jednání ndp. opata emauzského jako hlas mohutné síly a kongres jako ohniště vroucí lásky. Nesmíme si totiž zatajovatí jeden významný fakt: Hloubka náboženského života není myslitelná bez lásky ke Kristu Eucharistickému a k oběti nejsvětější. Ona jest předpokladem intensivnějšího vnitřního života jak jednotlivcova, tak celku. Kde tento předpoklad schází, tam se setkáváme v ohledu náboženském s pouští.

Liturgické hnutí jest u nás něčím novým, zatím co v cizině jest již da-

leko vyspělejší. Hlasy, které v minulosti i u nás po něm volaly, byly ojedinelé. Emauzský klášter svou láskou k liturgii, kterou benediktini učili poznávat i v časopisu „Pax“, jest nejspíše povolán rozpoutat mocné liturgické hnutí a ujímá se tohoto poslání s opravdovostí, která se stává zárukou úspěchů v budoucnosti.

Katolíci velice často si neuvědomují velikosti mše svaté, poněvadž o ní málo slyšeli a slyší. A nemajíce o ní pravého poznání, odcházejí z chrámu, v němž byli přítomni tělem a ne duchem, lhostejně. Připravují se, nebo jsou připravováni o největší radost, štěstí, blaženost. Není pak divu, že dílo, které konají, jest mdlé. Liturgický týden chce rozšířit, prohloubit pravé poznání mše svaté, oběti nejsvětější. Chce do celého katolického organismu u nás vlévat lásku k ní. Všude jinde to dávno činí a výsledky jsou více než kladné. V Německu, Francii, Rakousku vidíme při mši sv. v rukou věřících misálky a v činnosti katolíků znamenáme rozmach, nadšení, život a ne živoření.

Bez lásky ke mši svaté jest upadání náboženského života a proto dnes ti nejlepší lidé v anglikanismu, protestantismu, jež jsou neplodné a rozvrácené, volají úpěnlivě po mši svaté. Jeden z nich, Karel Perry, napsal: „Kostely protestantské zejí prázdnotou. Svatyně katolické jsou plny věřících. Je to proto, že katolíci nalézají ve svých svatyních Boha, protestanté jen své kazatele.“ A dr. Cinek správně poznamenává ve své knize: „Protestanté, pozbyvše víry ve mši svatou, vyrvali z nauky Kristovy ústřední svorník udržující integritu křesťanské víry. Přetrhli hlavní životní pojítko, které nejen vnitřně váže nejvyšší duchovní statky křesťanství, nýbrž i vlastní ovoce vykoupení, spasnou milost v lidstvo vykoupené převádí.“ V Anglii po celé devatenácté století byl veden boj o mši svatou, zahájený Oxfordským hnutím a dodnes jest veden různými „vysokými církvemi“. Není života beze mše svaté.

Inteligence má v národě jedinečně

a důležité poslání. Jí musí začít obroda náboženská, která přivede obrodu mravní. Musí začít poznáním mše svaté. To jest prostě nutnost. Když tak bereme svoje poslání, nebudeme na rozpacích, jak přijmouti výzvu J. M. ndp. opata emauzského k hojně účasti na liturgickém týdnu.

Utlačení církve ve Španělsku Nový zákon proti katolíkům Encyklika J. Sv. Pia XI.

Události ve Španělsku mají vývojový spád rychlejší, než se kdo nadál. Hned po vyhlášení republiky bylo zřejmo, že katolíci nebudou míti na různých ustláno, neboť republikánská vláda dávala nepokrytě najevo své antipatie ke katolické Církvi. Lid velkou většinou katolický byl dosti neuvědomělý a dělnické socialistické syndikáty dosti sražené v jednotný šik. Anarchisté a komunisté, třebaže počtem nečetní, byli hýčkáni novou vládou jako element, jehož lze dobře užítí v boji proti Církvi. Ukázal ostatně hned svoje schopnosti. Nádherné katedrály a chrámy, ústavy, kláštery, školy staly se obětí plamenů. Největší knihovna se vzácnými rukopisy slavných mystiků padla rovněž na pospas ohni. Ale to byly jenom začátky, vláda, která nezakročovala proti zločinům, se ještě omlouvala. Pak přišlo další: Ze země byli vyhnáni jesuité, zabráný jejich školy a vědecké ústavy. Bylo zřejmo, že Církev má býti zasažena u samých kořenů. Dílčí boje připravovaly konečnou ofensivu. Vypukla právě vyvoláním zákona, kterým se řeší poměr Církve ke státu, zákona, jímž jest Církev zbavena veškeré svobody a postavena vlastně mimo zákon. Náboženství při veliké části národa jest napadeno způsobem snad ještě horším než v Mexiku. Zednářsko-socialistická vláda splnila svůj úkol, který si předsevzala, ovšem nikdo nebude věřit, že ve prospěch země, kterou spravuje. Ponižila-li Církev, neprospěla tím ani sobě, neboť nespravedlnost není nikdy zárukou zdárného vývoje. Správně dí J. Sv. Pius XI. hned na počátku Encykliky „Dilectissima Nobis“:

„Častokráte jsme zdůrazňovali nynějším vládcům Španělska, jak bludnou jest jejich cesta a připomínali jim; že nedosáhnou, zasáhnou-li duši národa v jeho nejhlubších a nejdražších citech, té svornosti vnitřní, která jest nezbytná k blahu národa. Činili jsme tak prostřednictvím svého zástupce vždy, když se objevovalo nebezpečí nějakého nového zákona nebo opatření, škodícího svatosvatým právům Božím a duši. ... Ale nyní musíme opět promluvití proti zákonu právě schválenému o „vznání a náboženských kongregacích“, ježto znamená novou a ještě větší urážku nejen náboženství a Církve, nýbrž i základních principů občanské svobody, na nichž, jak prohlašují, spočívá nový režim Španělska.“

Jak vypadá nový zákon, jenž zbavuje Církev

katolickou všech práv? Čítá 32 paragrafů a základním jejich rysem jest, že pro věřící neplatí svoboda vyznání, jež jest ponechávána protestantům, židům a jiným bezvýznamným vyznáním, přeneseným do Španělska z ciziny. Abychom hned na počátku pochopili ducha zákona, stačí si přecísti, že i umírající člověk, nebo voják v nemocnici, musí míti svolení nadřízených, chce-li se dáti zaopatřit. Že řeholníkům jest odepřena rovnost před zákonem, ani nemusí zarážeti, neboť jest zánmo, že tito vždycky nejmúspěšněji pracovali pro dobro duší a proto jest i vždycky proti nim namířen první útok. A neudíví ani, že jsou jim odňaty všechny ústavy a školy, neboť laicism toho žádá. V Encyklice mluví v témž smyslu Pius XI.: „Nepřátelé,“ praví, „si jsou vědomi, že řeholníci, jimž se marně vytýká neposlušnost zákonů, plnili věrně své povinnosti k Bohu a bližnímu. Nevěřící jsou ujištěni, že se jim zdaří jejich boj proti Církvi, když řeholníky zbaví vši moci a všeho vlivu. Proto jest soustředěn útok proti všem řádům vůbec. Zdaž býti řeholníkem, totiž věnovati a obětovati se vyučování a výchově mládeže jako poslání apoštolátu znamená neschopnost nebo nízkost pro předmět sám? Právě zkušenost dokazuje, jak pečlivě a opravdově plnili řeholníci vždycky svůj úkol, jakých nádherných výsledků dosáhli jak pro vzdělání rozumu, tak pro výchovu srdce.“ Dokazuje to veliký počet lidí, kteří vystudovali v ústavech, řízených řeholníky, veliké množství katolických škol, jež vydržovaly ošizené řehole. Dokazuje to i důvěra rodičů, kteří svěřovali své děti na výchovu do konfesijních škol.

Zákon uskutečňuje rozlukou Církve a státu. Stát však nechce býti snášelivý, nýbrž osobuje si právo zasahovati do života Církve, jak a kdy se mu líbí. Osvojuje si právo potvrzovati církevní hodnostáře. Úřady dávají i svolení ke konání církevních průvodů. Ovšem veřejnoprávním tělesům jest zakázáno podporovati finančně Církev a její zřízení. Veškeré církevní jmění — kostely, kláštery, semináře a j. — je se vším movitým i nemovitým jměním znacionalisováno, jinými slovy Církvi prostě ukradeno. Předměty potřebné k vykonávání kultu jsou sice Církvi ponechány, ale i ony jsou zestátněny, aby „byla likvidována historická minulost“. Církev pozbývá svého stálého práva na tyto předměty. Stát kdykoliv může o nich rozhodovati, čili kdykoliv může je Církvi odníti. Zda je zaplatí, záleží na jeho libovůli. Umělecké předměty budou přeneseny do museí. Bez svolení úřadů nesmí býti přenášeny na jiná místa nebo prodány. Církev se musí starati sama o sebe a smí jen přijímati dary, nutně k vykonávání kultu. Stát může zakázati církevním obcím kdykoliv získávání jmění, když uzná, že ho není třeba k vykonávání kultu.

Církvi není dovoleno žádné jiné vyučování náboženství, mimo to, které dávají kněží. Stát si osobuje právo dozoru na toto vyučování. — Řády se již nesmějí věnovat vyučování. 1. řijna musí přestat vyučovat na všech středních a vyšších školách, 1. ledna na všech školách obecných.

Netřeba říkat, že tímto jest Církev nejsilněji a nejneprátelštěji dotčena. Vždyť podle posledních statistik docházelo do obecných katolických škol 601.950 žáků, do večerních kursů 24.040 posluchačů, do odborných škol 17.103, v asylech dlelo 25.000 dětí a do středních konfesijních škol chodilo 27.000 studentů. Laická škola, která nahradí konfesijní, netoliko nepřipustí vyučování náboženství, ba naopak bude ostře profinaboženská, což jest pro budoucnost země katastrofální.

Ale vládcům a zákonodárcům španělským nestačilo zbavit řády vyučování, neboť ony přece budou žít. I to jim chce zákon znemožnit a proto ustanovuje, že mohou býti zavřeny pouze pro pouhé podezření, že jejich činnost jest nebezpečna státu. Řády musí býti zapsány ve veřejných soupisech se všemi členy. Smějí míti jen to, čeho potřebují bezprostředně k životu. Nesmějí prováděti žádné obchody a konati nic, co jest ve spojení s průmyslem, hospodářství se smějí věnovati jen potud, pokud potřebují výnosů z půdy pro živobytí. Ročně musí skládati vládě účty ze svých výnosů.

Tolik zákon. Všimneme-li si ho podrobně, pochopíme, proč J. Sv. Pius XI. jako Otec všeho křesťanstva protestuje proti němu zvláště Encyklikou. Vatikán se dlouho rozhoduje, i ve Španělsku nabádání byli stále katolíci, aby neodpláceli za zlé zlým, aby byli poslušni vlády a nedávali podnět k anarchii a občanské válce. Papež si všímá jednotlivých bodů zákona i jeho celku. Charakterisuje ducha odluky, která *jest jen zhoubným důsledkem egoismu, totiž odpadu moderní společnosti, která se chce vzdáliti od Boha a Církve. Ale jestliže pro kterýkoliv národ nejen bezbožným, nýbrž i absurdním jest snažení chítiti vypudit z veřejného života Boha Stvořitele a vládce společnosti, jest zvláště nesmyslným takové vyloučení Boha a Církve ze života španělského národa, v němž měla vždy Církev a to zasloužené nej důležitější úděl a vyvíjela nejaktivnější činnost i v zákonech, ve školách a ve všech jiných soukromých i veřejných institucích.*

V další části Encykliky odsuzuje papež zákon, pokud jde o vlastnictví.

„Konstituce přiznává všem občanům právo míti vlastnictví, a jak jest zvykem ve všech zákonech vzdělaných národů, zaručuje a chrání vykonávání tak důležitého práva, tryskajícího ze samé přirozenosti. I v této věci byla učiněna výjimka na škodu Církve, ježto jest olupována o veškeré své jmění. Nedbalo se přání dobrodinců, nedbalo se duchovního a svatého cíle, jemuž byly tyto dary odkázány, nedbalo se práv dlouhodobých a založených na nesporném právním základě. Všecky stavby, biskupství, semináře, kláštery, nejsou uznány za svobodné vlastnictví katolické Církve, nýbrž jsou prohlášeny — slovy, která špatně zakrývají loupež — za vlastnictví veřejné a národní... Ba dokonce moc znemožnila katolické Církvi i dočasné užívání jejího jmění.“

Španělští katolíci jsou před těžkou budoucností, neboť pronásledování, úplně v duchu zákona, se bude jistě stupňovat. Ovšem Církev

zničena nebude, za to utrpí země sama. Pronásledování vždy Církev posílila. Katolíci španělské nejsou ale sami bez viny na nynějším stavu. Nedovedli pochopit, jaký jest příkaz moderní doby a to se vždy mstí.

Vývoj událostí v Německu: Hitler pánem Říše. Osud Centra a odborových organizací křesťanských. Katolicismus a protestantismus

Vývoj v Říši se děje rychleji, než se kdo nadál. Hitler ukazuje energii a nemíni povolit, dokud celé Německo nebude míti pod svou mocí. Komunistům a sociální demokracii neexistují jako strany, vůdové jejich jsou v zahraničí, kde se snaží o akci proti kancléřovi, ale jest jisto, že to s ní dopadne stejně jako po válce s akcemi politických emigrantů italských. Strana Hugenburgova též padla a zdá se, že ani strana organizující katolíky, „Centrum“, nebude míti jiný osud. Aspoň všechny známky tomu nasvědčují. Před několika dny mluvil bavorský ministr Esser v Rosenheimu u Mnichova a ve své řeči naznačil, že i lidová strana bavorská, která postupovala spolu s Centrem, zmizí. „*Nač nechávat, pravil, na živu tuto stranu, když naše styky s Církví nebyly nikdy tak korektní jako dnes? Když nám Vatikán dal vědět, že se raduje z toho, že Bavorsko má v úctě práva Církvě, jsme přesvědčeni, že nepotřebujeme již bavorské katolické strany. Dejme Bohu, co jest Božího, a státu, co jemu patří. Vy, lidé bývalých stran, rozhodněte se pro rozpuštění těchto zbytečných organizací. Nečekejte, až bude mira dovršena, stihl by vás týž osud, jako marxismus.*“ A ministr propagandy dr. Goebbels neváhal prohlásiti, že „všechen německý lid musí býti organizován v jedině straně, a proto musí býti odepřeno právo existence všem stranám ostatním“. Nemluví se již o spolupráci ostatních stran, nýbrž o jejich zmizení.

Ovšem slova ministra Essera o respektování práv Církvě zní poněkud divně po mnichovských událostech, při nichž bylo prováděno hitlerovci heslo: Proti židům i katolíkům. *Za sjezdu katolických tovaryšů udály se v Mnichově věci, kteréž zůstanou navždy ostudou hitlerovského rasismu, jehož význačnou charakteristikou jest nesmiřitelná zášť proti všemu, co není hakenkreuzerským.* Ostatně nemusí udivovat ani zášť proti katolíkům, neboť mezi obojím pojmáním se rozvírá hluboká propast. Katolíci, kteří dbají směrnic z Říma, duchovní jeho moci se podrobují, budou vždycky podezřelí těm, kteří chápou národ jako jedinou normu. *Mezi výlučným a integrálním germanismem, mezi duchem t. zv. totálního státu — totaler Staat — nepřipouštějícím žádné jiné strany a žádné jiné víry — eine Partei, eine Übererzeugung — a mezi katolicismem*

jest příliš veliký rozdíl. Nedávno ocitovala vídeňská „Reichpost“ slova z hakenkreuzerského časopisu rakouského: „*Nikdy nebude Němec věřiti upřímně, rytišské shodě s římským katolicismem, svým dědičným nepřítelem po celá tisíciletí — Jahrtausendalter Urfeind. Celá jeho síla jest v něm samém. Skoncoval již s rudým marxismem, dojde i na ultramontánní katolicismus.*“ Puma, která za několik dní nato vybuchla před domem katolických skautů ve Vídni, byla odpovědí na hakenkreuzerskou výzvu.

Události mnichovské mluví však ještě hlasitěji. Katoličtí tovaryši se sjíždějí na sjezd do hlavního města katolického Bavorska. Mluví i Papan a již se zdá, že průběh bude klidný. Ale národní socialisty dráždila žlutá blůza kongresistů a tovaryši poznali jemnost svých spoluobčanů více než citelně. Komunistické akce po válce nebyly v Mnichově horší, jak vypráví očitý svědek v chebském městě. S tovaryšů byl strháván oděv a házen do ohně. Mnohým byly vyraženy zuby, několika z nich byly zlomeny ruce, a někteří, jako zástupce tovaryšů z Gdanska, budou pamatovati na červnovou neděli osleplí. Německé delegáty z Čech zachránil československý konsulát. Dům tovaryšů v Mnichově byl obsazen hitlerovci. Názy, jichž se kongresistům dostalo, stojí za zaznamenání: katoličtí psi, ničemní kněží (v originálu to zní hůře: Schweinepriester). Bylo slyšet křik, aby byl zastřelen kardinál Faulhaber a uspinění kněží. S kabátů byly kongresistům strhovány odznaky, na nichž byla vyryta tvář Kristova. Těžce zraněných bylo dosti a zatím co byli odnášeni do nemocnic, Hitlerovi úderníci fleskali a radovali se.

Katolíci němečtí mají k současným událostem trojí postoj: jedni sympatisují s Hitlerem, jsou to bohatší vrstvy, hlavně mládež bohatých rodin. Druzi se přizpůsobují ovšem neradi a třetí se nechtějí podrobit. Tato třetí skupina jest dosud dosti silná ve vedení „Centra“, ale pravděpodobně bude musít kapitulovat. Činnost „Centra“ jest v historii Německa předválečného i poválečného čestná. V nejtěžších dobách „Centrum“ bralo na sebe vážnou odpovědnost, a zatím co sociální demokraté se obohacovali, centristé svou poctivostí zachraňovali, co bylo možno. Nynější obět jest pro ně těžká, ale takový bývá často osud křesťanských organizací i stran. Centrum se dopustilo též chyb, ale přes to vše zasluhuje úcty. Vybudovalo silné odborové hnutí, vedlo vítězný boj o konfesijní školy. Přepočítalo se ovšem ve své důvěře v sociální demokracii a podceňování hnutí národně socialistického, jehož rozmach byl podporován hlavně chybami sociální demokracie.

Jaké stanovisko zaujímají k tomuto stavu katoličtí biskupové? Na neděli Nejsvětější Trojice byl čten v katolických chrámech německých společný list německých biskupů a ten nás o tom dostatečně zpravuje. Na konferenci ve Fuldě, kde byl list skládán, byli účastni všichni biskupové, a tím vážnost listu jen stoupla. Na začátku zdůrazňují svoji povinnost pro-

néstí pevné slovo v této době kvašení a zmatků, v níž se tvoří nový stát, odlišný od minulého. Německý národ uvědomuje si plněji svůj vlastní charakter a biskupové se nemohou stavět proti tomuto národnímu uvědomení. „*Ve spřádání lásce k vlasti je tvořivá síla Bohem daná, jež oživovala netoliko hrdiny a proroky starozákonní, nýbrž i samého Vykupitele. Célou něžností svého srdce božsky lidského byl poután ke své zemi a svému lidu a plakal hořce nad osudem svatého města Jerusalema.*“ Ani apoštolové nezapomněli nikdy svého národa. „*Proto láska k vlasti a národu udržovala se v křesťanských národech a udržuje dodnes i za nejkruťších pronásledování a jest považována za povinnost a za svatý symbol... Nepotřebujeme proto my němečtí katolíci měniti svůj vztah k národu a k vlasti, ovšem nezapomeneme z lásky ke svému národu a vlasti na společenství přitopené a křesťanské s ostatními národy a s ostatními rodinami národů, ale myslíme na universální Království Boží na zemi, v němž podle vůle Vykupitelovy mají býti shromážděni všichni národové.*“

Dále si všimají otázky autority a svobody a zde právě jest viděti hluboký rozdíl mezi pojímáním křesťanským a hitlerovským. Když jednotlivci ztrácejí s dohledu kolektivitu, nemůže vzniknouti žádná opravdová národní rodina ani národní blahobyť. „*Jedině tehdy, když se individuum považuje za část organismu a klade dobro společné nad dobro vlastní, jeho život plyne v pokorné poslušnosti a radostné službě, jak právě žádná víra křesťanská.*“ Katolíkům nemůže tedy ublížit autorita státu, která ovšem nesmí potlačovat svobodu lidskou, nýbrž musí býti spravedlivá. Zneužití autority vede národ ke zkáze. Biskupové litují, že vítězové po válce porušili svobodu a nedopřáli německému národu svobodného růstu, ale nechtějí nikterak hlásati pomstu.

„*Autoritě státu není dovoleno užívati ke zlepšení národa zákonů a postupu, které nemohou býti ospravedlněny před Bohem, dárce všeho života. Chce-li autorita státní, aby v našem národě pominuly rozdíly a zápasy, a aby vládla solidarita a svornost, nalezne v katolících i na tomto poli přesvědčené a nezištné pomocníky... Věříme, že národní jednota nemůže býti uskutečněna toliko totožností citů, a že jediné kritérium rasy a krve má za následek nespravedlnost, jež uráží křesťanské svědomí, hlavně když zasahuje občany, kteří byli obrozeni v Kristu křtem a stali se novým stvořením.*“

Tato spravedlnost musí platiti i pro dřívější nepřátele a projevovat se všude, i v trestech.

Biskupové se dožadují svobody pro Církev, zdůrazňují nutnost křesťanské školy a výchovy křesťanských učitelů, mluví o významu katolických spolků, hlavně mládeže.

„*Kdo odsuzuje existenci těchto organizací mladých, špatně slouží státu, poněvadž zavrhne náboženskou energii, které nemohou býti nahrazeny žádnými jinými.*“

Křesťanství nepřetvořuje jen života jednotlivcov, nýbrž celé společnosti. „*Hlavně ony*

křesťanské organizace, které se vyvíjejí na poli sociálním, dostávají od náboženství a od církve zásady, energii a prostředky, jež pocházejí od věčnosti. Doufáme proto, že stát jedná i zde ve svém zájmu, považuje-li tyto organizace za instituce Církve ve prospěch národa a neníčí jich pochybnou asimilací.“ Biskupové se zastávají dále katolických charitativních spolků, katolického tisku a dovozují:

„*Má-li nový stát býti státem křesťanským, a má-li v něm býti Církev ponechána svoboda, musí jí býti též ponecháno právo na vlastní tisk katolický... Církev se nikdy nezřekne tohoto nejmodernějšího prostředku k získávání duší a žádá pro svůj tisk svobodu nutnou k vykonávání intenzivní činnosti.*“

Katolická Církev může býti pronásledována, ale její jednota nebude zlomena. Naopak pronásledováním bude spíše utužena. Daleko hůře jest na tom německý protestantismus, o jehož vývoji jsem zde psal podrobně v jednom z předcházejících čísel. Hakenkreuzleři opanovali sbory a snaží se o sjednocení všech evangelických sekt pod jedním říšským biskupem, jímž se má státi Müller. Všichni významní činitelé, jako třeba dr. Dibelius, byli odstraněni a jest i znemožněno promluvit, hájit sebe a hájit svobodu církve. Jest jisto, že závislost na státu Církev neprospěje a protestantské a evangelické církve vždycky a všude těžce doplácely na tuto závislost. V budoucnosti tomu nebude jinak ani v Německu. My z tohoto otročení nemůžeme míti žádnou radost, neboť bude znamenatí rostoucí úpadek náboženského života, klesání víry, což jest pro národ neštěstím.

Nejvlivnější osobnost ve hnutí „německých křesťanů“, Müller, prohlásil ovšem na kongresu církve: „*Jest netoliko klamně, nýbrž naprosto lživé mínění, že chceme zavádět do církve politiku. Němečtí křesťané mají jediný cíl, totiž utvoření národní evangelické církve. Nechceme podříditi církev státu, vybudovati v ní vládu politické strany. Chceme jediné, aby pro její obrodu do ní pronikl národní duch, jednotný, německý, kterým žije nyní celá země.*“ Zdá se, že se v Německu bude dít totéž, co ve Francii po revoluci, kdy se národ reorganizoval a sjednocoval a všechny výsady a práva dřívější byly potlačeny a i Církev chtěli dáti novou konstituci a vlítí do ní nové ideje.

V Loccumu u Hanoveru byla konána konference, již se zúčastnil Müller, dr. Kapler, president nejvyšší rady Jednoty evangelických církví, dr. Mahrarens, hlava církve v Hanoveru a dr. Hesse, delegát kalvínské církve. Cílem porad bylo vypracování nové konstituce. Na konferenci byla zaslána resoluce hlavy hnutí „německých křesťanů“, pastora Hossenfelderera. Obsahuje 10 bodů: „*Chceme: 1. národní evangelickou církev utrakvistického rážení, do níž budou včleněny všechny obce kalvínské a bude jim zaručena úcta k jejich zvláštnostem vyznání. 2. Nechceme státní církev, ale ani ne církve, která by byla státem ve státě. Potřebujeme národní církev evangelickou, která uznává suprematii státu národně socialistického a hlásá Evangelium lidu*

III. říše ... Tato církev nesmí být střediskem reakce ani demokratickým nebo parlamentárním klubem ... Bude řízena biskupem říšským a bude rozdělena na 10 oblastí, a jím bude stát v čele biskup. Biskupem bude lutherán, bude sídlit ve Wirttembergu, město Lutherově a zámecký chrám bude jeho katedrálou ...

Zatím co zasedala rada tří, tisk byl cele zabrán otázkami církevní reorganizace. Zoellner v květnovém čísle „Neue Kirchliche Zeitschrift“ správně poznamenal, že není možno do nové „jednoty“ zabrat katolickou církev. *Může žít jedině s protestantismem, ale pak se musí přihlížeti k jedné věci: různosti nauky.* „Jakmile se přijde na theologické otázky, ocítáme se tváří v tvář nesmírným obtížím praktického rázu, neboť ani Kalvín, ani lutheráni nepřipustí žádného kompromisu.“ Zoellner navrhuje vybudování dvou církví, sester, lutheránské a kalvínské. Proti tomu se prudce ozval H. Weinel v „Christliche Welt“ 6. května, který otázky dogmatické klade až na druhé místo. Dožaduje se sjednocení ve jménu boje proti mamonismu, bolševismu, proti křesťanskému pacifismu. Dr. Soehngen v „Das Evangelische Deutschland“ 7. května staví se za novou konstituci, „v níž orgánové církevního života nebudou voleni podle demokratického způsobu, nýbrž vybírání podle schopností a vykonané práce. *Chceme církevní autoritu, která rozhoduje osobně a jest odpovědná.*“ Ale převládají hlasy, které se bojí ztráty nezávislosti od moci státní.

Bohoslovců přibývá

Lidstvu scházejí svaté věci, to jest největším nedostatkem moderní doby. Sváté věci, nejen svatost, nýbrž nejdříve to, co ke svatosti vychovává. Proto všichni, jimž běží o zdraví národa, byli tolik rozbolestněni, když po válce byly semináře prázdné. Hodně kněží odpadlo, těžký život porážel kněze v plné síle ještě a za ně nepřicházeli noví. Chamtivost a požívačnost rostly a nedostávalo se těch, kteří by je přemáhali slovem, učením, pravdou, láskou, křížem. Kříž, který ještě stál v polích a na cestách a který ještě visel v příbytcích lidských, bledl v srdcích. Nedostávalo se kněží. Bylo třeba udělat několik věcí. Jednak zrazit stoupající vlnu nevěry, vzdouvané špatným tiskem, touhou po lehkém životě a lenosti vnitřní, které se tolik zalíbilo v nevědomosti. Dále bylo třeba, a je třeba dosud, tvořiti nové lidi, a to je práce nadlidská. Bylo třeba dáti pravý smysl rodině. Tolik věcí

bylo a je třeba vykonat. Právě proto byl tak bolestný nedostatek kněží.

V posledních letech nastalo zlepšení. Nejdříve bylo je pozorovati ve zvýšeném počtu těch, kteří vstupovali do řeholních řádů a kongregací. Ne do všech, nýbrž do chudých a přísných: františkáni, dominikáni, kapucíni mají dosti dorostu kněžského. Bůh je milosrdný, je Láskama sama a dovede rozdělovat. Později se začaly zaplňovati i semináře a dnes již odmítají žadatele.

Povrchní člověk řekne, že tam jdou abiturienti jen proto, že by se jinde v době krise a nezaměstnanosti neuzivil. Pravda, je takových dosti, ale což z nich nemohou býti svatí kněží? *Myslím, že by dnes ve všech chrámech v naší republice, při všech mších svatých, při všech pobožnostech, při všech veřejných církevních projevech, při poutích měly býti konány modlitby za ty, kdož vstupují do seminářů, aniž cítí jisté povolání. Že by měly býti přinášeny za ně oběti všeho druhu. Co není Bohu, Pánu nebe a země, možné? I z kamenů by si mohl stvořiti stužebníky, a nemohl by učiniti z dětí, které snad jsou nuceny jíti do semináře, věrné kněze?*

Ale není správné sváděti zaplnění seminářů jen na tyto příčiny. *Mnoho lidí prosí Pána, aby poslal dělníky na vinici svou.* Mezi studentstvem katolickým, mezi mládeží, jest vybudováno pochopení pro kněžské povolání. Katolické rodiny, a jest jich stále více, začínají se vracet ke starým tradicím, kdy bylo pokládáno za nejvyšší čest, když rodina dala světu kněze. Nepřicházejí do seminářů jen ti, kdož nemají kam jíti, nýbrž i ti, a snad jest jich již většina, kteří jsou voláni. *Blahoslaveni ti, kdož jsou povoláni. Kterí žijí po duších. Duše je pokladem největším a ten poklad byl tak znešvařen, že někdy není vidět ani jeho jádro.* V posledním čísle časopisu bohoslovců „Musea“ jsem četl stať o činnosti kněží mezi proletariátem. Vidíte, skoro byste mezi těmi svedenými lidmi marně hledali jádro. Když si to rozmyslíme, bude nám jasno, proč

vůdcové duchovního života vyzývají všechny k modlitbě za kněze, a proč Matka vidoucí, Církev svatá, čtyřikrát v roce prosí Pána, aby zalidnil věrnými kněžími svoji vinici.

Vždyť jde o život, život věčný.

Novosvěcenci vstupují do života, který bude pro ně tvrdý. A noví neznámí jsou vybíráni, aby se připravovali na ten život. *„A my ostatní si ani neuvědomujeme, my, kteří, bude-li Bůh k nám milosrdný, ač toho nezasluhujeme, že se děje něco velikého, na čemž závisí naše štěstí. Staráme se, jak třeba vypadá náš zmocňovací zákon, ale ani nás nenapadne pomyslet, že se rozhoduje o tisících duších, o životě farností, o životě národa. Jsme tak neškonale ubozí a malí ve všem.*

Tedy nezapomínejme bohoslovců, a když se radujeme, že se semináře plní, uvědomme si i svoji povinnost: *abychom měli účast i zásluhu o to, aby mohlo být dáno lidem co nejvíce svatých věcí.*

Sociální týden v Remeši

Letošní sociální týden francouzských katolíků bude se konat v Remeši ve dnech 24. až 30. července. Sociální týdny vždy pojednávají o tématu důležitém a časovém. R. 1926 v Havru byl řešen problém mezinárodního života, r. 1928 v Paříži problém charity, principu života sociálního, v Besanconu se jednalo roku 1929 o nových podmínkách průmyslových styků, r. 1930 v Marseilli o sociální otázce v koloniích, r. 1931 v Mülhusách o křesťanské morálce v obchodě a loni v Lille o rozvratu hospodářském a křesťanské myšlence. Téma letošního týdnu jest rovněž časové a důležité: Politická společnost a křesťanská myšlenka. Jest časové nejen ve Francii, nýbrž i pro ostatní Evropu, jak ukazuje vývoj událostí v posledním roce. Správně píše „Chronique Sociale“, časopis sociálních týdnů: „Zmatek v politice jest všeobecný. Ve spoustě systémů, zájmů a antagonických vášní nelze najít správný základ politické společnosti, ani podmínky její pevnosti, stability.“ Má tudíž remešský týden skvělé pole působnosti a jistě ukáže, jaké světlo vrhá křesťanství na tento ožehavý problém.

Jednání jest rozděleno ve tři oddíly. Do úvodní přednášky předsedy prof. Duthoita o významu zvoleného tématu bude zahájena první cyklus o nynějším stavu problému. Hours bude mluvit o historickém vývoji politické společnosti v nové době, Vialatoux o neujasněnosti názorů, pokud jde o politiku, Cuche o státu

fašistickém, Barde o státu sovětském a jeho zásadách a Prélot o ostatních formách vládních. Do těchto přednášek druhý cyklus se bude obírat naukovou stránkou věci. Valensin T. J. promluví o primátu člověka v politice, Delos O. P. o společném časném dobru jako vlastním cíli politiky, Règlade o problému suverenity státu, Deschandres o problému konstitucioním, Garrigou-Lagrange o společném dobru s hlediska křesťanské teologie a filosofie a Paulot a Církevi a státech. Ve třetím cyklu budou prosloveny řeči, týkající se francouzských poměrů. Quitton bude jednat o principech politiky, veřejné mravnosti a j. a j. Mimo tyto tři oddíly pamatovali organizátoři týdne i na význačné současné události politické mezinárodního rázu. Tak Maquart osvětlí otázku konkordátů, které sjednala Svatá Stolica v posledních letech s různými státy, dále si povšimne jiný řečník naší křesťanské odpovědnosti vůči současné krisi a Msgré Beaupin pojedná o úsilí katolíků na mezinárodním poli.

Sociální týdny katolíků francouzských vydobyly si uznání i mezi odpůrci právě proto, že řešení určitých problémů jest co nejvážnější, že jest svěřováno odborníkům na slovo vzatým a že jest praktické. Několik jmen a témat, která jsem zde uvedl, jsou zárukou, že letošní týden nezůstane v ničem za ostatními.

Svět bez duše

Na všech stranách se těžce pociťuje těžká nynější krise a mnoho se o tom píše. A nejde jen o hlad, bídu milionů nezaměstnaných, kteří s bázní musí hledět do budoucnosti, jde o možnost nebo nemožnost naděje. Čísla, jež uvádějí statistiky, nezdary četných mezinárodních konferencí, vzájemné nepochopení mezi národy, vše nasvědčuje, že naděje jest poněkud temná. Když byla zahájena konference v Londýně, katolický týdeník „Catholic Times“ napsal, že úsilí její bude marným, neboť zapomíná na nejdůležitějšího činitele, na Boha. Náměstek Kristův na zemi, Pius XI., pronesl rovněž tento názor.

Sáhl jsem po knize „Svět bez duše — Le monde sans l'âme“ od Ropse, v níž se leccos dovidáme o rozkladu současné doby. Není správně hledatí jej teprve v roce 1914, je třeba sestoupití o několik století dozadu, praví Rops, který nevyrostl v katolickém ovzduší. Třeba jej hledatí ve vzniku a vítězství protestantismu, z něhož se narodil individualismus, který se stal základnou hedonistického kapitalismu i bolševického komunismu. Tento názor nezastává Rops sám, i slavný dnes ruský myslitel Berdiajev, bývalý marxista, hlásá tytéž ideje. Oba dva zdůrazňují „hrubou touhu po hmotných požitcích“ a nadvládu hmoty nad duchem. Liberalismus i komunismus jsou zajedno v otrockém podřízení člověka hmotě. Jest zajímavo si povšimnoutí, že nemluví nikdy o duši nesmrtelné nebo o Bohu,

nýbrž jen o ekonomii. Čteme-li všemožné rozborů soudobé krise, slovo ekonomie zahledneme na každé řádce. Téměř nikdy se nejde na věc s hlediska mravního, a i když jest slovo morální napsáno, není chápáno v celé šíři a hloubce.

Protestanismus postavil člověka do středu, prohlásil jeho autonomii. Ego — já. J. Maritain, známý francouzský filosof, zamýšleje se nad moderním rozvratem a anarchií, nad porušením řádu, ukazuje správně na nesprávné chápání Ego. Zavrhl metafysiku a dočkali se humanismu, který jest zoufalstvím. Chtěli vyvýšit člověka, učinit ho svobodným odtrhnutím od Církve a od Boha a dnes duch jest v područí stroje. Znali jen pokrok a přecenili jej.

Svět bez duše, pravda. J. Sv. Pius XI. ve svých encyklikách, poslední v „Caritate Christi compulsi“, domlouvá lidem i vládám, aby místo slepého humanitarismu se vrátili k duši. Ukazuje na odpovědnost, pramenící ze vznešeného cíle, který má lidstvo, a společného nejvyššího dobra. Pokrok techniky nezlepší a neodstraní nynějšího stavu. Napřed musí být vrácen člověk člověku, napřed musí se přihlížeti ku právům ducha, ku primátu ducha. To jest jediné východisko k rozřešení krise.

Dobrodiní Církve ve Španělsku

Jen několik čísel, ale tato čísla jsou výmluvná po vydání zákona proti kongregacím a v době zrušení katolických škol. Statistika (v. L'Osservatore Romano, 29. června 1933) uvádí stav koncem roku 1931. Tehdy bylo ve Španělsku 4804 klášterů a domů, z nichž 998 náleželo kongregacím mužským a 3806 ženským. Nejvíce jich měla Barcelona, 96 mužských a 350 ženských. Všimněme si jejich činnosti. *Kongregace a řády vydržovaly 2187 škol, 264 večerních kursů, 250 odborných, 416 nemocnic, 68 klinik, 38 lékáren a polyklinik, 66 poraden pro matky, 158 útulků pro sirotky, 12 nemocnic pro malomocné, 158 ozdraven pro chudé a různých jiných charitativních podniků na 1.000.*

Následuje statistika obecných škol 18 toliko kongregací, 9 mužských a 9 ženských, které se výhradně věnovaly výchově mládeže. Mezi nimi jest na prvním místě řád Tovaryšstva Ježíšova, když počítáme všechno školství, i střední i vysoké. Pokud se týče škol obecných, byl takovýto stav: *Školští bratři měli ve svých školách 34.460 dětí, sestry 33.359, maristé 20 tisíc 912, salesiáni 17.993, jesuité 14.552, františkáni 6.047, marianisté 5.405, augustiniáni 3.225, kongr. Nejsv. Srdce 3.128, Sestry charity 86.000, karmelitánky 36.225, dominikánky 12.118, Sestry služby 13.657, františkánky milosrdenství 39.377, Sestry útěchy 15.061, františkánky dobré rady 15.020, Sestry sv. Anny 13.035, kongr. Mariina 12.044.* Ostatních několik řádů mužských mělo ve svých školách na 10 tisíc dětí. Celkem tedy v ústavech řízených

řeholníky bylo vyučováno 159.786 dětí, řeholnicemi 443.000 dětí.

Statistiku středního katolického školství vypracovala Konfederace sdružení rodičů a přátel řeholníků. Čísla, jež uvádí, neobsahují a nevyčerpávají všech škol. *Přibližně lze říci, že v nich studovalo 27.000 studujících. Celkem na obecných a středních školách bylo vzděláváno 628.958 dětí. Na večerních kurzech byla návštěva rovněž velice četná, a sice 5340 jinochů a 18.701 dívek. Na školách odborných studovalo 17.103 žáků. Tedy na všech těchto ústavech bylo zapsáno 714.106 dětí oběho pohlaví.*

Tato výchova nestála stát nic. Uvážíme-li, že na školách obecných stojí výchova jednoho žáka 154.1 peset, ušetřil stát 92 milionů peset na školách obecných a 19,306.000 peset na středních školách, na odborných asi 20 milionů.

Řeholníkům nebude dále ani dovoleno pracovat charitativně, neboť jsou postaveni pod státní kontrolu, nesmějí míti žádného jmění a pod. To ovšem bude chudina těžce pocítovati, neboť *ve 2.241 ústavech dostávalo pomoc na 700.000 chudých lidí. Ve 416 nemocnicích bylo ošetřeno 82.382 nemocných, na klinikách 51.341, na polyklinikách 23.961, v poradnách 30.784, v asilech 39.077, v ozdravovnách 18.073, v nemocnicích pro malomocné 15.320, v domech pro chudé bylo nasyceno 190.460 lidí, 91.712 lidí bylo ošetřováno po domech řeholnicemi, v jiných charitativních ústavech bylo pomozeno 123.000 lidí.* Nejvíce nemocnic měli karmelitáni, kteří přišli do Španělska r. 1634, dále bratři Svatého kříže a sv. Jana z Boha. Mužské řády vydržovaly 23 nemocnic. Na klinikách se uplatňovali nejvíce jesuité, na jejichž klinikách bylo ošetřeno 24.147 nemocných a zdaž o malomocné nejlépe a vlastně jedině se nestarali řeholníci a řeholnice španělské?

Kongregace a řády ve Španělsku nenáročně, z lásky k Bohu a nesmrtelným duším konaly veliké dílo. Musí je zanechat na nějaký čas. Nejvíce tím utrpí chudí a opuštění. Socialisticko-anarchistická vláda se na ně neohlíží, neboť tak daleko jejich láska nesahá. Ani nepoděkovala těm nesčetným neznámým řeholníkům a řeholnicím, jejichž celý život byl jen obětí. To se často stává těm, kteří pracují z lásky k Bohu a duším.

Kolumbovi rytíři v Anglii. V zemích, ve kterých se mluví anglicky, tvoří katolíci menšinu a jejich činnost je tak samozřejmě odlišná od činnosti katolíků v katolických zemích. Specifickou organizací, odpovídající oné činnosti, jsou právě Kolumbovi rytíři. Vznik jejich spadá do let osmdesátých minulého století a kolébkou jejich jsou Spojené státy severoamerické. Cílem jejich jest „pomoc v duchovních i světských potřebách“, zápas za práva katolíků. Podle amerického vzoru byla založena organizace Kolumbových rytířů v Anglii r. 1919. Za války a po válce dlelo v Anglii hodně amerických vojáků, kteří anglické katolíky seznámili s ideály organizace a v říjnu 1919 byla

schválena církevními úřady. Kolébkou se stalo město Glasgow a dnes je v Anglii 250 místních skupin a jest vydáván i zvláštní list „Columbo“. R. 1925 byli připojeni k organizaci i mladí lidé. „Mají,“ pravil Patterson, „víru, která byla vložena do srdcí, udržovati živou a stvořiti katolické ovzduší. Mladí lidé se musí vychovati pro poslání celého katolíka a občana.“ Kolumbovi rytíři hlavně vedou zápas o katolickou školu a současně se starají o finanční prostředky na její udržování. Jejich zásluhou byly zavedeny katolické sjezdy, které mají opravdu veliké úspěchy. Unie budují v hlavních městech katolické domy, v nichž by byly soustředěny všechny organizace.

Katolická universita v Lublině. V Polsku byla založena katolická universita r. 1918, a síce ve městě Lublině. Má 4 fakulty: theologickou, církevního práva, světského práva a filosofickou. Právnická fakulta má stolice národ. hospodářství. R. 1927 obdržela universita státní uznání a doktoráty a diplomy jí udělené jsou rovné státním. R. 1932—1933 studovalo na universitě: 637 posluchačů na právnické, 189 na filosofické, 28 na theologické fakultě. Knihovna jest velice bohatá a čítá přes 100.000 knih; je stále doplňována. Příruční knihovna čítá 20.000 svazků. Profesorů bylo 46. Kancléřem university jest lublinský biskup, protektory jsou všichni polští arcibiskupové a biskupové.

Ceny Akademie francouzské. Každého roku bývají udělovány četné ceny Akademií francouzskou a vždycky mnoho vyznamenaných je z řad katolických. Je tomu tak i letos. Cenu 5.000 frs za román obdržel Roger Chanoiré za dílo „Mademoiselle de Boisauphin“. Velikou cenu literární 10.000 frs dostal H. Duvernois a cenu Broquette-Coninovu 10.000 frs E. Pilon. Ceny francouzské řeči byly rozděleny takto: 5.000 frs Sestry Očišťování z Bourg Saint Andéol, Alliance Française v Londýně, Comité des Amitiés Françaises, jež řídí veliký náš přítel, kanovník Msgr. Beaupin, a řeholnice sv. Vincence z Pauly v Alžíru. Skoro polovice odměněných ostatními cenami jest řeholníků, řeholnic a katolických pracovníků.

Zajímavá anketa. Ve velice rozšířeném parížském listě „Le Journal“ uveřejňuje známý spisovatel Marcel Prévost z Akademie francouzské anketu o náboženském citění akademické mládeže v době světové krise. Pravda, ankety, i sebe lépe míněné, nemohou býti brány za neomylné svědectví, ale nicméně napovídají mnoho a jest možno učiniti si podle nich úsudek dosti správný. Nás budou zajímají cílové zprávy ze dvou vysokých škol: na polytechnice prohlašuje 68 proc. z těch, kteří se ankety zúčastnili, že jsou praktickými katolíky a na Centrální škole 69 proc. A M. Prévost dodává: „Jeden studující, který mi podal velice vzácné doklady, děl, že ne několik studujících, nýbrž veliká většina studentstva jest opravdu věřící. Takovou máme budoucnost.“ Nezapomeňme, že tato statistika jest z roku 1933, kdy stát při nejmenším plných 50 let

vynakládá vše na udržení a zlepšení laických škol, a kdy katolíci s velikými obětmi si musí vydržovati své školy. Jest naprosto jisté, že nebýti obecných, středních a odborných katolických škol, statistika a anketa Prévostova by nemohla nikdy býti pro katolíky tak radostnou.

Zrušení katolických škol v Albanii. Parlament odhlasoval zákon, jímž se zrušují školy vydržované františkány a jesuity v Albanii. Tyto školy vyučovaly podle programu stanoveného vládou a byly i státem, jenž měl na ně dohled, subvencovány. Proč ono zrušení? Jde jisté o uskutečnění plánu laicisace školství, ale jest ještě důvod jiný: katolické školy stály vysoko nad státními, žáci z nich vycházející převyšovali vzděláním ostatní. Byly tedy zavřeny katolické školy, aby bylo znemožněno katolíkům dosíci vyššího vzdělání a vyniknouti nad všechny ostatní. Biskupové podali proti zákonu protest, v němž poukazují na nelidskost zákona, jímž jest znemožněno 3000 dětem vzdělávati se v duchu pravdy a dobra. Zákon odporuje i právům rodičů. „Stát bezbožecký, který monopolišuje vyučování, ničí rodinu a otevírá brány bolševismu.“ Dále poukazují, že katolické školy mohly v Albanii existovati i za turecké nadvlády. Jest nesmyslem tvrditi, že tyto školy šíří separatismus. „Zdaž nenapomáhá separatismu spíše vláda, která tímto zákonem tak hluboce raní 100.000 katolíků albánských?“ Ovšem vláda i parlament jsou bezmocny, neboť musí prostě vykonati nařízení krále Zogu, který jedná podle rozkazů tajné panislamské společnosti.

Návštěva papežova v Lateráně a u sv. Pavla. Sv. Jan Lateránský a sv. Pavel jsou dvě nejkrásnější basiliky římské a návštěva J. Sv. Pia XI. byla opravdu slavností. Lateránský palác byl patricijským domem rodiny Laterani, která na pahorku Celii vlastnila veliké a rozsáhlé paláce. Ve IV. století stal se majetkem Konstantinovým. V něm se slavil r. 313 koncil proti donatistům. Potom tam bydleli papežové, z nichž jeden, Silvestr, vybudoval basiliku, zasvěcenou Spasiteli světa. Papež Hilarius (461—468) připojil k ní dvě kaple zasvěcené sv. Janu Evangelistovi a sv. Janu Křtiteli a basilika obdržela název sv. Jana v Lateráně. Do r. 1304 byl lateránský palác sídlem papežů, tedy středem Církve, plných šest století. Zasedaly v něm čtyři koncily. Když Řehoř XI. se vrátil ze „zajetí avignonského“, byl Laterán tak zpustlý, že papež si zvolil sídlo ve Vatikáně. Roku 1823 bolestná zvěst letěla Římem i světem: basilika sv. Pavla byla zničena požárem. 1400 let byla chloubou křesťanství a Říma. Začal ji budovati Konstantin za papeže Silvestra a byl do ní přeneseny ostatky sv. Pavla, který byl sťat na Ostijské silnici nedaleko místa, na němž byla postavena basilika. Za Theodosia I. byla přestavěna s nádherou, již se podívoval celý svět. Po požáru byla obnovena ve stavu dřívějším. Při obou basilikách jsou kláštery s krásnými uměleckými památkami, sochami i obrazy.

Největší mučedník Církve. V Polsku jest velice uctíván bl. Ondřej Bobola, jehož Pius XI. nazval největším mučedníkem Církve. Ve 20 letech vstoupil k jesuitům a plných 30 let v době hrozných válek v XVII. století evangelisoval obyvatelstvo na východní hranici Polska, kde řádilo schisma a jakýsi druh pohanství. Celé rodiny i osady se vracely do Církve. Bobola byl konečně chyčen, krutě mučen a 16. května r. 1657 zemřel. Kozáci ho přivázali za ruce ke koni a vlekli ho po cestě, potom sřezali kůži s částí jeho těla, uřízli mu nos i uši, vytrhli jazyk a pak ho pověsili ke stropu hlavou dolů. Několik hodin umíral zakrvácený hrdina. Bobola byl prohlášen za blahoslaveného r. 1853 a nyní se jedná o jeho svatořečení. Jeho tělo bylo přeneseno na přání Pia XI. z Moskvy do Říma, kde odpočívá.

Misionářský týden v Poznani. Nynější papež, Pius XI., neustává zdůrazňovati nutnost lásky pro misionářské dílo, které přináší veliké požehnání kraji. A dnes jest již všude viděti rozmach podnikání ve prospěch misí. Ve Varšavě a v Poznani se rozhodli uspořádati misionářský týden pro inteligenci a výsledek byl skutečně radostný. Veliká místnost university poznaňské byla přeplněna účastníky, a to nejen v den zahájení, nýbrž po celou dobu přednášek, které byly věcné a odborné. Skončení se zúčastnil kardinál Hlond, který vyjádřil svoji radost nad zdarem díla, které znamená rozšíření svatě víry.

La Verna dána františkánům. La Verna jest zvána horou svatou, a to plným právem. Byla nejdrazším místem svatého patriarchy, Fran-

tiška z Assisi, na ní obdržel stigmata a velcí první světci z řádu františkánského tam nejraději pobývali. La Verna, vysoká přes 1.400 m, patřila Florencii, která ji nyní daruje otcům františkánům svatých stigmat, kteří na La Verně sídlí, a ve Florencii mají též klášter. Florenc byla patronem kláštera na hoře od počátku XV. stol. V prosinci r. 1431 vojáci florentští uváděli na La Vernu menší bratry, aby se opět ujali kláštera, který jim byl kdysi vybudován majitelem hory, Orlandem di Chiusi. Patronát Florencie nebyl ostatně pro bratry něčím ponižujícím a za celých pět set let nedošlo mezi městem a bratry k žádnému většímu nedorozumění.

Dvě důležitá díla o bergsonismu. Když vydal loni známý francouzský myslitel, Bergson, svoji knihu „Les deux sources de la morale et de la religion“, rozvinula se debata velice živá: Vždyť Bergson, žid, netajil se v ní se svými sympatiemi ke křesťanství a katolicismu. Nyní vyšla dvě díla, která se obírají právě poměrem Bergsonovým ke křesťanskému náboženství. Jejich autorem jest P. Rideau T. J. a obě díla předložil jako these doktorské na universitě v Clermont-Ferrand. Prvá kniha se nazývá „Le Dieu de Bergson“. S hlediska křesťanské filosofie jest souzena v ní filosofie Bergsonova a ukázány i styčné body i rozpory mezi oběma. Druhá kniha se jmenuje „Les Rapports de la matière et de l'esprit dans le bergsonisme“. Je to prvé dílo toho druhu a jistě řeší problém Bergsonova antiintelektualismu a definuje poněkud tajemné jeho učení o intuici. Obě knihy vydal nakl. Alean v Paříži.

Příští číslo „ŽIVOTA“ vyjde 1. září 1933

Pisatel, sekretář obchodní komory brněnské, dr. Jindřich Mayer, snaží se ukázat, jak vývoj fašismu a jeho reformy jsou odvislé od otázek hospodářských a jak fašistická Itálie, podobně jako sověty, přesunula vědomě těžiště své činnosti na pole hospodářské. Kniha je velmi aktuální. Brož. za Kč 35.—.

Jak se dělá státní převrat? V Politické knihovně, kterou vydává „Orbis“ (Praha XII.), vyšla knížka, nad níž není časovější. Napsal ji C. Malaparte a jmenuje se „Státní převraty, jak se dělají a jak se jim zabránuje“. Je v ní podán důkaz, že problém dobytí a obrany státu není problémem politický, že je to problémem technický, že umění obrany státu se řídí týmiž zásadami jako umění útoku na státní moc, že příznivé podmínky státního převratu nejsou nutně politické a sociální povahy a nezávisí na všeobecné situaci země. Knižka svěže a napínavě psaná je za Kč 20.—.

Čechové a Slovinci před svým státním sjednocením. Práce historika dra Kamila

Kroftý, vyšla jako XXVII. svazek Politické knihovny (menší řada), vydávané nakladatelstvím „Orbis“ (Praha XII.). Je za Kč 10.—.

Demokratická armáda, pacifismus a zahraniční politika, tak nazval ministr E. d. Beneš přednášku, kterou proslovil ve Svazu československého důstojnictva v r. 1931. Nyní vychází na některých místech doplněna v časových otázkách, vydávaných nakladatelstvím „Orbis“ (Praha XII.), knižně. Cena brožury Kč 10.— umožní každému, aby ji četl.

Ivan Meštrovič. K výstavě děl velkého jugoslávského sochaře, Ivana Meštroviče, která se právě koná v Praze v letohrádku královny Anny, v Belvederu, vyšla v nakladatelství „Orbis“ v Praze studie Fr. Táborského, známého znalce slovanického umění a kritika. Vzhledem k bohatému obsahu je cena této monografie Kč 15.— neobyčejně nízká.

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovat o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze provádět sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství 'UNIVERSUM'
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Benešov: Lidová záložna.
 Březnice: Lidová záložna.
 Čáslav: Lidová záložna.
 Červený Kostelec: Lidová záložna.
 České Budějovice: Lidová záložna.
 Česká Skalce: Lidová záložna.
 Domažlice: Lidová záložna.
 Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
 Hlinsko: Lidová záložna.
 Holice: Lidová záložna.
 Horažďovice: Okresní lidová záložna.
 Horní Jelení: Lidová záložna.
 Hořice: Okresní lidová záložna.
 Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
 Hradec Králové: Společenské družstvo katolického duchovenstva.
 Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
 Hranice: Lidová záložna.
 Hronov n. Met.: Lidová záložna.
 Humpolec: Lidová záložna.
 Ohlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
 Chotěboř: Lidová záložna.
 Chrást u Chrudimě: Lidová záložna.
 Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
 Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
 Jablonné n. Orli.: Lidová záložna.
 Jaroměř: Lidová záložna.
 Jičín: Okresní lidová záložna.
 Kamenice n. L.: Lidová záložna.
 Kdyně: Lidová záložna.
 Klatovy: Lidová záložna.
 Kolín: Lidová záložna.
 Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
 Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
 Kutná Hora: Lidová záložna.
 Křeč u Tábora: Lidová záložna.
 Kyšperk: Občanská záložna.
 Lišov: Okresní lidová záložna.
 Místek: Lidová a zemědělská záložna.
 Mělník: Lidová záložna.
 Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
 Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
 Německý Brod: Lidová záložna.
 Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
 Nymburk: Lidová záložna.
 Opava: Lidová a zemědělská záložna.
 Opočno: Hospodářská lidová záložna.
 Pardubice: Lidová záložna.
 Parník: Lidová záložna.
 Pelhřimov: Lidová záložna.
 Písek: Okresní lidová záložna.
 Pláňice: Lidová záložna.
 Plzeň: Lidová záložna.
 Polička: Záložna »Unitas«.
 Polná: Lidová záložna.
 Praha: Záložna »Velehrad«.
 Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
 Prachatice: Lidová záložna.
 Přelouč: Lidová záložna.
 Příbram: Příbramská lidová záložna.
 Přeštice: Lidová záložna.
 Bychov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
 Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
 Skuteč: Skutečská lidová záložna.
 Sobotka: Lidová záložna.
 Spálené Poříčí: Lidová záložna.
 Stachy: Lidová záložna.
 Sušice: Lidová záložna.
 Tábor: Lidová záložna.
 Turnov: Lidová záložna.
 Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
 Úpice: Hospodářská záložna.
 Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svěpomoc«.
 Velké Meziříčí: Okresní lidová záložna.
 Vimperk: Lidová záložna.
 Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
 Vodňany: Lidová záložna.
 Volyně: Lidová záložna.
 Vysoké Mýto: Lidová záložna.
 Zámberk: Lidová záložna.
 Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1932 již

150 milionů Kč vkladů.

Život

Dr. JOSEF BEZDÍČEK,
biskupský sekretář.
LOVĚ.

SEV

12-13

bisk
HRADEC

V Praze dne 20. listopadu 1933

Mše svatá v životě intelligence.

Marxism podlehl světově mocenskému cíli německého národa.

Msgre Dr. Ignác Seipel.
Oxfordské hnutí.

Co život dal:

Čeho je třeba.

Akce katolické mládeže české

Sociální týdny v cizině.

Literatura.

ROČNÍK XV.

CENA KČ 3.—

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

*Přikládáme složenky a prosíme
o vyrovnání nedoplatků předplatného*

Mše svatá v životě inteligence

Hledme si poněkud, pokud je to možné člověku, který dnes je a zítra není, představit rozpětí časové mezi dvěma letopočty: mezi rokem, hodinou a minutou, kdy se Kalvarie stala prvním oltářem, na kterém byla přinášena krvavá oběť Pánu nebes i země za veškeré člověčenstvo. A mezi rokem a hodinou, jež jsou utajeny poznání člověkovu, rokem a hodinou budoucnosti, kdy na posledním oltáři na světě bude knězem obětována poslední oběť nejsvětější, kdy kněz poslední naposledy bude proměňovat chléb v Tělo a víno v Krev Páně. A v tomto rozpětí časovém neurčitelném si hledme představit nespočítatelné Mše svaté, které byly obětovány v nepřehledném množství svatých křesťanských. Snažme se vtěsnat si do světového prostoru miliardy věřících, stojících nebo klečících, věkem věků před oltáři při svatém obětním daru. Pojdme ještě dále. Okem svého ducha, branou své inteligence přehlédneme vrcholky, nejvyšší hory národa a národů, nedejme se oslepit září, která se z nich line, myslím květy národů, inteligenci, myslitele, básníky, umělce, světce. Směstnejme si je kolem oltářů, ruce spínající a duchem víry a lásky obcující Mši svaté. Zpívající překrásné hymny a písně ke cti Eucharistie. S chvěním a bázní pozdvihující oči na Hostii, která se vznáší nad oltářem v rukou kněžských. Žíznivě a dychtivě sbírající nejnádhernější a nejsytější slova, aby vypověděli nevypověditelné a neproniknutelné taje Eucharistie, a zároveň údiv tvora nehodného a přece povoláného, aby zpíval, modlil se, koktal, jásal nad jedinou bělostí krásy Hostie. Nechme mluvit jen vrcholky moudrosti a svatosti, od prvých hlasatelů ustanovení Svátosti Nejsvětější, Evangelistů a sv. Pavla, přes Augustína a Jeronyma, Bernarda a Bonaventury, Alberta a Tomáše Aquinského, kteří se zamýšleli, geniové a svatí lidstva, nad nevystihlým tajemstvím Mše svaté.

A kdybychom byli s to všechno si představit, kdybychom mohli vytvořit a pochopit žár jejich lásky a intenzitu jejich víry, jež jako by zalévaly oltář vůní neviditelného kadidla, měli bychom odpověď na otázku: Čím jest Mše svatá pro inteligenta. Proto s třesením jen mohu na ni odpovídat já, který ničím nejsem.

Při Mši svaté, začínající písní o mládí, kterou Prorok jako by tvořil pro Mši svatou, omilostněn Duchem svatým, a končící nejnádhernější apotheosou Slova, která kdy přešla rty lidskými, stává se člověk svědkem největšího zázraku Proměňování. Jeho duše je vedena po cestách lítosti od stupňů oltářních, po cestách poznání, pramenícího z inspirovaných Duchem Svatým slov Písma, Proroků, Evangelistů, svatých, jež Církev pozdvihla k té výsostné cti, po cestách dávání se a konečně po cestách jásavého vjezdu do Jerusalema, Sanctus a Hosanna, vúsťujících k srdci tajemství samého, je po nich vedena do ráje slávy.

Ernest Hello, který ve svých „Slovech Božích“ zahlédl záblesk Světla, řekl, že inteligent je člověk, který proniká ke kořenům věcí, qui intus legit. To znamená, že jeho pohled vyznačuje se ostrostí, jež více nebo méně proráží obal, zahalující jádro samé, k němuž míří všechno jeho úsilí. Často se mu to nepodaří, opomenul-li něco, třeba přiosřít nebo rozšířit svůj pohled, změřit správně vzdálenost povrchu od jádra, nebo neměl-li dosti vytrvalosti, obezřetnosti a pokory.

Proč Mše svatá, bez níž si nelze představit žádného světce, při níž se Syn Boží opět a opět dává v oběť Otci nebeskému, Syn Boží, který je cesta, pravda a život, který nekonečně miloval a miluje člověka a přinesl mu darem nejvyšší blaženost, proč tato Mše svatá, proč Eucharistie se stala příčinou pádu mnohých? Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev nehodně, odsouzení sobě jí a

pije. Proč tolik vzdělaných lidí nechce chápat Mši svatou, nebo se jí dokonce rouhá?

Není nic většího na světě nad Mši svatou. Nekonečná láska Boží protíná všechny pomyslitelné hranice a kolmé břevno kříže, které ji představuje, ztrácí se v záři nebeského světla. Z Krve Spravedlivého vyrostly nejkrásnější květy svatosti, z nejcennějšího daru nebes, který byl podáván světu ve Večeřadle, žije, žilo a žít bude lidstvo do skonání věků. Církev má jedno synonymum a tím je život. Od Kalvarie přes katakomby, přes staletí jest Církev svatá hlasem, potvrzením, ztělesněním života, a i tehdy, kdy její nepřátelé jásají, že ji srazili ku patě kříže přeraženého, se rozvíjí v nejvroucnější květ, a právě tehdy projevuje nejintenzivněji svoji životnost. Ten život probíhá a rozlévá se do celého těla Církve ze srdce, jímž jest Eucharistie, Mše svatá, která je podstatně táž jako oběť Kristova na Kříži. Uvědomíme-li si jen trošinku dosah této pravdy, objasní se nám jedno veliké dobrodiní lásky ke Mši svaté: spojuje nás úžeji, důvěrněji, plněji s Matkou Církví, prohlubuje v nás vědomí synovství, znemožňuje a zesiluje naše citění s Církví — sentire cum Ecclesia. Naše osobnost, náš růst, naše vnitřní i vnější činnost vycházejí a zároveň se sbíhají v jednom středu. Není proto divu, že lidstvo, když se nenasycuje z tohoto Stolu života, odvrací se od Církve, zmítá se v bolestech a řítí do propasti. Láska dětí k Matce Církví neúměrně roste s láskou jejich k Eucharistii, a rovněž tak i jejich plodnost. A Církev, jež jest Matkou milující, od malička vede děti své k oltáři, aby jim dala užítí slasti nebeských přijímáním Eucharistického Spasitele, aby přiblížila jejich život pravému životu a učinila je velkými v Bohu, na něhož mají jednou patřiti tváří v tvář.

V minulém století začal své charitativní dílo francouzský student Bedřich Ozanam. Rodily se vincenciánské konference. Chudí a ubozí potřebovali chleba, neboť hynuli hladem. K životu je zachraňoval Ozanam, poněvadž mu tak rozkazovala láska. A když budeme čísti životopis tohoto velikého muže, zahlédneme snadno zdroje, z nichž čerpal tento zachránce lidských životů: Je to Eucharistie, Mše svatá. Čteme jen jeho deník a nebudeme o tom pochybovat. Ozanam denně byl na Mši svaté a často přijímal Tělo Páně, snad též denně. A když se stal universitním profesorem, zmohutněla ještě jeho láska k chudým. Ustavičným stykem se Svátostným Spasitelem získávalo jeho poslání. Kristus nemluvil nadarmo, když, přislíbujíc Nejsvětější Svátost Oltářní, spojil svaté přijímání Těla a krve Páně se životem. „Neboť chléb Boží jest ten, který sestupuje s nebe a dává život světu. Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude lačněti a kdo věří ve mne, nebude žízniťi nikdy. Kdo věří ve mne, má život věčný.“ (Sv. Jan, VI.)

Mše svatá dává člověku život. Pravý, veliký život, jehož zákonem je láska a jehož ovocem jest oběť. Životy světců jsou vědomým dáváním se a obětováním se po příkladu Toho, jehož nade vše milují. Opravdový život je veledílem a každé velké dílo se rodí s bolestí. Poslední večere, ustanovení Eucharistie, jest obliba bolestí a Kalvarie je z kropena krví. Mše svatá nám mluví o životě samém. Já jsem život. Život je tím větší a plodnější, čím je čistší Confiteor, lítost. Introit ukazuje jednu z cest, již třeba nastoupiti. Epištola, Evangelium kladou základy. Se Suscipe — Přijmi, svatý Otče, jímž začíná obětování, člověk klade svůj život k hostii, podává jej ve služebnost Boží. Čím upřímnější je tento slib, tím ušlechtilější je tvořivost. Propasti i výšiny lidského života jsou závislé na důvěrnosti jeho spojení se životem božským. Kdyby si toho bylo lidstvo vědomo, žilo by krásným a radostným životem. Mše svatá má moc naučiti je tomu.

P. De Sérent O. M. dal své knize „La spiritualité chrétienne d'après la Liturgie“ toto motto: Avec le Missel ont peu faire une vraie Somme de théologie — S Misálem jest možno vytvořiti opravdovou Summu theologickou. Není třeba

ba dlouze vykládati, co je to Summa theologie, ani není třeba se příliš šířiti o významu znalosti theologie pro život. Myšlenka má důvěrný vztah se životem a je dlužno v ní hledati příčiny štěstí nebo neštěstí lidí. Jestliže moderní lidstvo zašlo na cesty bludné, pak se to přihodilo proto, že myšlenka, jíž se žíví, jest bludná. Misál je knihou pravdy samé. Mluví v něm Duch Svatý prostřednictvím svatého Pavla, svatého Jana, Evangelistů, apoštolů a Církve svaté. Kdybychom četli Misál, jako čteme každou jinou knihu theologickou nebo dílo hlubokých myslitelů, s úctou a opravdovostí, sbírali bychom ustavičně poklady nevýslovné krásy, z každé věty bychom ssáli pro svůj rozum zdravý med pravdy věčné. Ale při Mši svaté se děje ještě něco neskonale většího. Misál v ruce člověkově při Mši svaté není jen knihou, utajující vznešené pravdy svaté nauky, jest i knihou modliteb, zasvěcující nás v nejrůznější tajemství Oběti nejsvětější. Jest vůdcem při nejvyšším konu bohopocty. Ta malá knížečka, jež se dá lehce uschovati do kapsy, obsahuje slova, jimiž se děje největší zázrak. — Toto jest Tělo mé, Toto jest Krev má — a slova, jimiž se vchází jako tajemnými dveřmi do Sancta sanctorum. Misál při Mši svaté nežíví jen našeho rozumu svatými myšlenkami pravdy věčné, — a již to jest ohromující, — nýbrž bere nás celé, takové, jací jsme, zčišťuje nás, vrhá na kolena, a povznáší k oltáři, na kterém se obětuje Kristus za nás.

Za nás. Ne jen za mne, nejen za lidi z mého národa, nýbrž za lidi všech národů, všech věků, za všechny. Nehen za učené, vysoce postavené, nýbrž i za neučené, za bohaté i chudé. Tu oběť přináší za všechny jednomu Bohu, Stvořiteli nebe i země. Církve svatá jest jedna a jedna jest její nejsvětější oběť, táž na celém světě. Jeden je řád, ordo. Starokřesťanský mučedník prvního století odpověděl hluboce na otázku: Co jest Eucharistie? Je to chléb, totiž nespočetné množství zrn rozemletých a smíšených v jednotě téhož těsta. Je to víno, totiž nespočetné množství hroznů rozmačkaných v kádi a dávajících jeden nápoj. A tento chléb a toto víno jsou vyvoleny, aby představovaly Tělo Pána našeho Ježíše Krista, zničené našimi hříchy, rozemleté pod kamenem bolesti, aby bylo učiněno zadost Spravedlnosti Boží.

Jednota. Řád. Inteligentní člověk má býti tvůrcem i bojovníkem za jednotu a za řád. Hle, jakou řečí k nám mluví Mše svatá: Řečí jednoty kříže. Řečí prolité krve Kristovy, z níž vyrostly nejkrásnější a nejrůznější květy na stromu Církve. Řečí jedné lásky, nekonečné a nikdy neuhasínající, která obepíná celý svět a všechny věky, minulost, přítomnost i budoucnost. Řečí jedné milosti, která jest vržením člověka na cestu vedoucí do království blaženosti věčné. Řečí jedné Oběti, která je, jak praví svatý František Saleský, „sluncem všech duchovních cvičení, srdcem pobožnosti, duší zbožnosti, plamenem božské lásky, propastí božské dobrotivosti a nejvzácnějším prostředkem, jímž nám Bůh své vlastnosti přivlastňuje.“

Když to všechno uvážíme, pochopíme, proč četní anglikáni a protestanté, hlásící se ke katolisujícím vysokým církvím — High Church v Anglii, Hochkirche v Německu — tolik žízni po Mši svaté a jejich duchovní ji zavádějí ve svých chrámech. Všemu jejich počínání schází střed, jímž je kříž, Kristus, který se dává za lidstvo a lidstvu. Schází jim život, poněvadž nemají chléb života. Schází jim láska, poněvadž vytrhli oběť, která je nejtrvanlivější její pečeti. Vítězství Církve Kristovy je právě v tom, že všechno má v míře vrchovaté. Lidstvo nemůže býti živo bez oltáře. Poněvadž člověk je tvor tak veliký, že nic pozemského, ani kdyby to byla vláda nad celým světem, ho neuspokojí a nedá mu pravého štěstí, proto jedině tajemství, k němuž se přibližuje v bázni v doprovodu světců, jež Církve vyzývá v Kánonu Mše svaté, ho činí šťastným.

Nemyslíte, že korunou lásky jest jednota? Již pozemská láska, je-li opravdová, touží po jednotě a milující člověk by chtěl býti jedno s milovaným. Církve svatá posvěcuje manželství pronáší též slovo: unum — jedno. Ve své ve-

lekněžské modlitbě Ježíš Kristus prosil, aby všichni jedno byli a tato jednota má stát na základech lásky. Nejsvětější Oběť jest dílem, darem nekonečné lásky Boží a jest písní jednoty. Nejohrovnější ranou reformace lidstvu bylo, že je zbabula Eucharistie, Mše svatá. Tím zabila jednotu, neznávši lásky. Jak by jí lidstvo dnes potřebovalo! Volá po sjednocení církví, poněvadž se bojí smrti v nevěře. Musí jít na Kalvarii, chce-li se zachránit. A jeden kněz, sloužící u oltáře Oběť nejsvětější tak blízko nich, jim s jistotou naprostou ukazuje, kde je spása a jediná cesta k jednotě. Oni to ostatně ti četní pracovníci protestantští a anglikánští pro unii dobře tuší.

Všechny texty a všechno dění při Mši svaté mají cílem chválu Trojjediného. Člověk, obcující nejsvětější Oběti, připojuje se k zástupům pozemským i nebeským, velebícím Boha. Jest jen nepatrnou částičkou v tom nepřehledném množství — při Mši svaté se nejkrásněji projevuje dogma o obcování svatých —, ale jest účastníkem. Církev do celého prostoru a do všech věků volá, prohlašuje Kredem svoji víru a s ní tak činí člověk. Hlásí se k jedné víře a padá při tom na kolena. — Vyznává i klaní se a činí tak po Epištola a Evangelium a před Obětováním. — Evangelium ukazuje duši království Boží a Epištola vyjevuje, jak si ta která duše začala dobývatí světa, jak lidé, vyvolení Bohem, přitahovali myslí lidské a seskupovali je kolem této duše, jak se tedy rodila říše Boží a jací mají býti všichni údové její. Zároveň však — třeba pomocí listů svatého Pavla — Církev jako by vábila náš pohled na rozvíjení té duše. Spojme Epištolu, Evangelium a Kredo při Mši svaté a otažme se, čím hovoří myslícímu člověku?

Praví mu předně, že je nesmírně veliký a nesmírně malý — oltář máme stále před sebou, oltář s křížem —. Nesmírně veliký, poněvadž může slyšet slovo Páně a nésti je mezi všechny lidi. Nesmírně malý, poněvadž by byl ztracen, kdyby se nebyl za něho obětoval Ježíš Kristus, kdyby mu nebyl přinesl spásu. Harmonií povýšenosti a malosti je pokora. Mluví mu dále a rozkazují mu ve jménu Kalvarie, která bude do konce světa strměti nad národy a nad světem, aby se stal služebníkem, když byl vyvolen za přítele. Aby se přičlenil k veliké řadě svatých a světic Božích, vyznavačů Kristových, a ne jen drobtý z hostiny dával ostatním. Aby jim sděloval Slovo, ukazoval jeho krásu a jeho spasitelnost. Aby roznášel štěstí ve jménu Páně. Kredo, které se člověk s Církví po Evangeliu modlí, jest vyznáním, ale i přísahou. Je souhlasem, ale i chválou. Tak se někdy zdá, jako by tím Kredem člověk, z lásky k němuž Bohočlověk podstoupil potupnou smrt kříže, před Obětováním lehal před oltář, šťasten tím, že může věřit, dával se celý do služeb Božích a sliboval, že s radostí vykoná vše, co bude od něho Bůh žádat.

Nic nenaučí člověka poznání vlastní malosti, jako Mše svatá, ale nic ho též tolik nepovznáší.

Bojím se mluvit o Kánonu. Povolanejší ústa budou o něm mluvit, já bych jen ve vší pokoře a u vědomí své nehodnosti chtěl ukázati na jedno slovo, jež jest do něho zařazeno, slovo vyvolené, neboť slova, která čteme v Kánonu, jsou všechna opravdu vyvolená. Je to slovo *igitur* — tedy, druhé slovo v Kánonu. Ono nás spojuje s předcházejícími. Jest nám vstupujícím v arcana, v tajemno, jakoby úvodem a původním listem naší totožnosti. My tedy, které jsi, Pane, ve své dobrotě a ve svém milosrdenství nevýslovně přijal do Církve, kteří mezi nesčetnými miliony tvých dětí nic neznamenáme, kteří se mezi nimi ztrácíme jako zrnko písku v širé poušti, Tě úpěnlivě prosíme, abys přijal naše dary. Druhé slovo Kánonu, které jest vyjádřením naší podstaty: Prosba, úpěnlivá prosba! Opakuji ještě jednou: Nikde se neprojevuje ve světle tak zázračně jasně velikost dogmatu o obcování svatých, jako právě v Kánonu: v okamžicích, předcházejících proměňování, stavíme se v modlitbě, prosbě, se svatými apoštolý a mučedníky a vyznavači, s přemnohými

bratřími a sestrami celého katolického světa a všech věků, v jednotě víry, naděje a lásky, se vším doufáním, se vším, čím jsme, i čím bychom chtěli být, se vši bolestí i radostí svého srdce, se všemi tužbami své duše, stavíme se pod kříž, s něhož kane krev Vykupitele všeho lidstva a prosíme, aby i nás přijal s těmi posvěcenými dary. Tehdy se k nám nejdůrazněji hovoří o svatém společenství, i co pro nás z něho plyne.

Pokusil jsem se několika slabými myšlenkami vypovědět, co jest Mše svatá pro inteligenta.

Inteligence je solí národů, a je-li sůl zkažena, hyne otravou národ. A opačně, je-li sůl zdravá, je zdravý národ. Jak bychom se tedy neměli radovat, že v dnešní době, rozvrácené bludnými ideologiemi, mohutní liturgické hnutí právě v řadách inteligence? Letošního roku oslavovali ve Francii sté výročí založení benediktinského kláštera v Solesmes. Nemáme snad dne v roce, aby v tomto klášteře několik vzdělaných lidí — a jsou mezi nimi uznávaní básníci, spisovatelé, umělci, myslitelé, vědci — s uctivostí, pokorou, ale i s nadšením neobcovali přesvaté Oběti, aby tam nekonali duchovních cvičení a nehledali pokoje svým duším. Odcházejí jako horlité pro svatou liturgii. Přibývá jich stále na celém světě. Ale bylo k utvoření této avantgardy třeba ducha nesmrtelného Dom Guérangera a jeho veledíla „L'Année liturgique“. A jak se neradovati, že i u nás roste mezi inteligencí láska k liturgii, že máme dílo dra Cinka, dychtivě čtené vzdělanými lidmi. A že máme Ěmauzy, které, jak dokazuje tento týden, chápou, že jejich krásným a velkým posláním jest, aby se staly Solesmes v našem státě.

Marxism podlehl světově mocenskému cíli německého národa

V srpnu sešla se v Paříži smuteční konference druhé socialistické internacionály, aby na vůdcovském vrchu po ztracené bitvě své největší a mateřské strany německé rozhodla, co dále. Nedala však po všech úvahách žádné všeobecné směrnice, tedy žádnou radu internacionální, nýbrž doporučila všem svým frakcím, pokud ještě existují, aby se zařídili podle domácích poměrů — tedy národně.

Veliká prohra německého marxismu působí stále pronikavěji na politické myšlení a vývoj ve všech státech a tato zkušenost formuje i u nás názory mnohých pro budoucnost. Porážkou marxismu naprosto nebylo a není potlačeno úsilí o nový společenský řád, sociální vzestup pracujících tříd... ale vůdcem tohoto hnutí v národech už marxism nebude. Pro nás je důležité, abychom chápali a poznávali příčiny pádu tohoto hnutí co nejjasněji, poněvadž jen tak můžeme vyvodit z událostí v Německu praktický závěr pro politiku ve vlastním státě. Pochopíme pak, že určité vady socialismu byly a jsou společny i jinému přebujelému stranictví, jakmile se ono stane účelem sobě. A uvidíme, že zde byla poražena vůbec i třídní výlučnost průmyslového proletariátu, jakmile chtěl se zmocnit nadvlády nad ostatními stavy, pro něž neměl pochopení.

Světové mocenské úkoly německého národa vítězily na konec nad třídní výlučností jednoho stavu, který neměl ani vůle ani zralosti a sil, aby svůj ideál učinil společným ideálem a nadějí vzestupu většiny národa.

Vůdcové a publicisté sociální demokracie německé, dlící ve vyhnanství u nás a po Evropě, vydali už celou řadu publikací, ve kterých vysvětlují příčiny bezpříkladné katastrofy největší a nejorganizovanější strany evropského socialismu, mateřské strany jeho. Všecky tyto rozbory nabývají čím dál více povahy zpovědního zrcadla, široce sebeobžalobného, avšak stále a stále nevystihují důvodů panické porážky německého marxismu v jeho plné šíři a hloubce. Podívejme se na věc nejdříve skoro marxistickým pohledem.

Sociální demokracie představovala třídu nezralou k vládě a moci nad státem.

Německá říše od vítězství nad Francií a hlavně koncem století měnila již od základů celou svou sociálně hospodářskou stavbu a své složení. Ze státu feudálního, charakterizovaného velkostatkářstvem a šlechtickými latifundisty, junkérstvem, které mělo v ruce veškerou politickou moc, stával se pomalu stát převahou průmyslově exportní a vedle junkérstva rostly zde nové společenské třídy, především dělnictvo a pak nová průmyslová a kulturní vrstva podnikatelská a svobodné buržoasie. Že věčně nebude moci junkérstvo říši ovládat, poněvadž přestávalo být i skutečným reprezentantem jejich zájmů, bylo zřejmé; kdo však je zralý, aby mohl převzít moc z jejich rukou, to byla otázka, kterou si kladly už dávno pronikavé hlavy politické. Již r. 1895 ptal se Max Weber ve své vstupní akademické řeči, odkud, z jaké vrstvy vzejdou nyní političtí vůdové. Zkoumal politickou zralost tříd, to jest, zda a v jaké míře jsou schopny podřídit trvalým hospodářským a politicko-mocenským zájmům národa všechny zájmy a snahy ostatní. Tento politický smysl pro národní celek, tato vůle k moci nad celkem v souladu s jeho trvalými potřebami a zájmy, to mu bylo suverénním měřítkem zralosti tříd, povoláných k vládě. Avšak tyto třídy Max Weber před válkou nikde neviděl.

Neviděl to především už v junkérech, kteří říši dosud vedli; oni nevyplní již světově politickou úlohu Německa, tvrdil, poněvadž je na trvalo neslučitelné se zájmem národa, aby hospodářsky klesající vrstva měla a udržela v rukou vedení státu. Síla politických instinktů junkérstva byla sice jedním z největších kapitálů, kterých mohlo být použito ve službě mocenských zájmů státu, ale nyní se nachází tato vrstva v smrtelném hospodářském boji, z něhož ji žádná hospodářská politika státu nemůže dovést nazpět k bývalé sociální funkci v měřítku státním. Úkoly Německa v Evropě a světě jsou také jiné pro budoucnost, než ony, které se z darem naplnili junkéři. Celé čtvrtstoletí stál v čele Německa poslední a největší z nich, Bismarck a podle Webra tragikou jeho bylo, že národ, který on sjednotil, neodvratně měnil celou svou sociální a hospodářskou strukturu. Konec konců o to prý z části ztroskotalo životní dílo Bismarkovo: neboť toto sjednocení mělo přece vésti nejenom k vnější, ale také vnitřní jednotě národa, a to se nestalo.

Max Weber však nikde neviděl politickou zralost ostatních tříd, k nimž se s hospodářskou mocí posunovalo i čekatelství moci politické.

U měšťanstva, toužícího po míru a uspaného leskem a ctí císařství, viděl ducha nepolitického a nařikal nad zánikem onoho politického velkoměšťanstva z půli století, které se neuplatnilo a ve svých postavách zůstalo anonymním. Křesťanstvo předválečné bylo saturováno vítězstvím a rozkvětem občanského blahobytu a nanejvýš, nespokojeno občas s osobním režimem a životním stylem Vilémovým, přálo si lepšího císaře. Mocné slunce, které stálo v nadhlavníku německého císařství a ozařovalo jeho vítězství válečná, výboje průmyslové i koloniální, bylo příliš silné pro Němce, praví Weber, a vypálilo teprve pomalu se rozvíjející politickou soudnost a schopnost německé buržoasie.

A kdo tu byl dále po selhávajícím junkérstvu a měšťanstvu? Může jejich místo zaujmout dělnická třída? Ale tato třída zdála se Webrovi na konci století zcela ještě nezralou. Žádnou jiskru katilinské energie činu v ní nemohl postřehnout, žádnou stopu ani vůle mužů francouzské revoluce. Neměla ještě velikých státně mocenských zájmů, bojovala jen o své vlastní místo na slunci a své stavovské, úzce a osamoceně pochopené.

Sjednocení Německa byl mladický čin starého národa, a jeho náklady by byly drahé, tvrdil, kdyby měly být koncem a nikoli východiskem světové politiky německé. Účelem sociálně politické práce nemůže proto být t. zv. štěstí, nýbrž sociální sjednocení národa, roztrženého ve své jednotě moderním vývojem hospodářským. Max Weber se domníval, že dělnická třída by mohla převzít moc, kdyby ze sebe vydala dělnickou aristokracii, nositelku svého poslání a teprve pak by mohlo být kormidlo státu odevzdáno silnějším pažím této třídy. Vývoj národně politického smyslu a vědomí u vůdců dělnictva, to mu bylo rozhodující. Neboť iluze samostatných sociálně-politických ideálů zcela ustupuje před světově mocenskými zájmy celku. Stačí si dnes uvědomiti tuto kritiku Webrovu před čtvrt stoletím, aby bylo vidět její tragické naplnění nejen ve světové válce, v níž Německo vedla zkrachovaná vrstva junkérů, silná ještě tradicí vojsk, ale slabá už schopností vlastní, to jest diplomacií, ale také jak se naplnily oba-

vy Weberovy i po válce: jak dělnická třída prohrála svou nezralostí svůj boj; jak moc, kterou měla, nedovedla ani udržet.

V dvojnásob bezútešné situaci, že mladé třídy, povstávající z moderního hospodářského vývoje, nedozrály ještě k vůli a moci a že císařský systém, opřený o hospodářsky zkomírající vrstvu, zabráňoval uplatnění se státníků z národa vzešlých, v tom viděl Weber nebezpečí zahraničně politického zániku Německa. Aby tomuto zániku zabránil aspoň v poslední hodině, rozhodl se uprostřed války r. 1917 pro parlamentarismus, který by umožnil výběr politických vůdců.

Vystoupil pro demokracii, od níž státník je tak závislý, že sice, nesen jí, autoritativně vládne, ale sám před lidem ručí a nese odpovědnost za své činy i svou hlavou. Pro Maxe Webra byla otázka ústavní formy spíše otázkou technickou, nikoli věcí světového názoru. Moc národa rozhoduje, a nejlepší je ta vláda, která nejdokonaleji organizuje síly národa k tomuto cíli a nejlepší ten vládní systém, který umožňuje výběr a uplatnění se státníků zralých pro tento národní cíl. Šlo mu tedy o to, jak spojit demokracii s autoritativním vůdcovstvím odpovědných státníků.

Veliké národní nebezpečí a neštěstí císařského systému viděl tedy Weber v tom, že tento systém byl vinen politickou neschopností vedoucích státníků. Vyvstal sice z něho jako vrchol a výjimka jednou Bismark, který tento systém jako prostředek své moci také vyhrotil a upevnil; ale v tomto systému právě bylo možno, že Bismark snesl kolem sebe jen kreatury, žádný charakter a že to mohl konat po celá desetiletí, takže po jeho odchodu nemohla země vydat žádného schopného nástupce. Vše záleží podle Webra na tom, jak se mohou praví státníci dostat ke kormidlu státu; jen takový systém je národně prospěšný, neboť jen tak může národ dělat světovou politiku.

Světová válka, ve které sobečtí junkéři, mající větší zájem na neporušenosti svých majetků ve Východních Prusích, než na vítězství národa, rozbili svým naléháním na odvolání vojsk ze západu celý plán německé války a zavinili tím Marnu a porážku státu, dala Webrovi za pravdu v kritice císařství; a porážka německé demokracie a dělnických stran, které se ani nepokusily o obranu své moci, dala za pravdu jeho kritice nezralosti dělnické třídy a jejich socialistických vůdců.

Dělnická průmyslová třída Německa nebyla zralá k převzetí moci nad státem a prohrála tedy svůj boj, i když už moc vlivem revoluce v rukou měla; nedovedla jí ani udržet.

Toto je tedy první a základní příčina úplné porážky německé sociální demokracie: nedostatek politického smyslu třídy a vůdců, který byl už za císařství neštěstím německé politiky.

Nejenom německé měšťanstvo, ani německý socialismus nevydal ze sebe veliké politické talenty v poválečném Německu, jako jich je dost ve francouzské a anglické demokracii. Scházela výchova a uzrání demokracie v klidu. Státníky v sociální demokracii byli vlastně jen prezident Ebert a snad Herman Müller. Ale právě on už zavinil počátek konců demokracie i socialistické moci, že nedovedl zvítězit uvnitř strany nad vlivy podružných podvůdců. Vůdci nebyli dále ani Loebe, Severing, Wels. Všichni ostatní předáci socialismu byli vychováni jen stranicky odborářsky. Tato odborářská úzkoprsost a omezenost, která viděla v celém složitém ústrojí a životě státu a národa hlavně a jedině mzdy a ceny a odborové tarify, tato stavovská třídnost, toto sektářství bylo neštěstím strany. Do dějin patří onen soc. demokratický ministr Wissel, který donutil Herrmana Müllera k demisi, protože příspěvky na podpory v nezaměstnanosti měly být zvýšeny o čtvrt procenta. Typicky omezené odborářské myšlení lidí, kteří sebe vidí stále jako protistranu vůči státu, obětovalo pro příspěvky pojišťoven celou státní moc.

Po Müllerovi přišel Brüning, Papen, Schleicher, Hitler.

Sociální demokracii scházelo od základů to pochopení moci a jejího smyslu, úkolu. To národní socialisté právě v tom stáli od počátku nad sociálními demokraty vysoko. Mezi soc. demokraty byli znamenití ministři, odborníci, správci, úředníci, občané... ale nebylo od smrti posledního z nich Bebela populárních vůdců. Strana mas neměla už ani davového řečníka. Braun žil a byl na místě v úřadech a na konferencích strany nebo v kabinetě, Breitscheid, řečník strany ve sněmu, byl duchaplný literát. Jaký to kontrast řečníků v davovém účinku u národních socialistů! Sociální demokraté úplně pustili z rukou i propagandu, útok a působení na veřejné mínění. Avšak propaganda předpokládá cíl. Měli vůdcové nějaký, který by strhl masy?

Svůj dílčí, stavovský program z dob předválečných socialisté splnili: osm hodin práce, pojištění dělnictva, družstevnictví, ochrana práce. Vývoj hospodářský však pokročil lvím skokem dopředu a vytvořil obrovskou nezaměstnanost, zbavil všechny ty vymoženosti skoro jejich smyslu. Vůdce socialistů prosadili své stranicky stavovské požadavky, usadili desetisíce jednotlivců v teple, ale pro celek národa, stát, ztratili program. Cíl, proč se dále bít, zmizel před očima davům. Víry nebylo. Dělnická třída, zrozená v průmyslu novým ekonomickým vývojem, byla rozdělena na dva kusy v představě o německé budoucnosti a cestách k ní: komunisty a sociální demokraty. První popírajíc zvláštní smysl německé budoucnosti, vyřadila se z možnosti získat národ, druhá zůstala zakleta ve svých dobytých stavovských výhodách.

Tak se stalo, že ještě jednou junkéři zvítězili nad socialistickou státní nezalostí. Nezvítězili ovšem už sami. Stačili jen na to, pomoci k moci tomu, kdo soustředil a konsolidoval svou moc od socialismu až ke krajní pravici: Adolfu Hitlerovi.

V jeho hlásání totality státního života a organizace všech mocenských, sociálních i kulturních sil k světově politickému cíli národa je vyzvednuto na štít to, co sociální demokracie nikdy neměla. Socialism nevydal ze sebe po intermezzu Ebertovu ani dalšího kandidáta na presidentský stolec, nevydal ze sebe, nemaje žádné ideje říše, celý národ objímající, ani vůdce státu a národa; neuměl nahradit ani odumírající síly junkérstva ve státní politice.

Německá demokracie nebyla organickým projevem němectví.

Německá demokracie nezrodila se organicky ze spontánní, živelné vůle německého národa, nýbrž vznikla z bankrotu císařské říše ve válce a z přechodné beznaděje a ochromení vrstev, které pobismarkovskou říši k válce dovedly. Německá demokracie byla národu skoro vnucena z venčí — protože vítězné mocnosti odepřely jednat o podmínkách míru s těmi, kdo Německo za války vedli. Když německá armáda byla už u konce svých sil, naléhal koncem září 1918 hlavní stan na rychlé uzavření příměří, zvláště generál Ludendorf. Nový říšský kancléř princ Max von Baden žádal na velení aspoň osm dní času pro diplomatickou přípravu a 3. října obrátil se na vrchní armádní velení touto otázkou: „Uvědomuje si nejvyšší armádní velitelství, že zahájení mírové akce pod tlakem vojenské nouzové situace může vésti k ztrátě německých kolonií a německého území, zejména Elzaska a Lotrinska a čistě polských krajů východních provincií?“ Ještě téhož dne však přišla z hlavního stanu rozhodná odpověď: „Nejvyšší armádní velitelství trvá na svém požadavku z 29. září, aby byla okamžitě podána nabídka míru. Poněvadž se zhroutil macedonská fronta a tím jsou oslabeny naše západní zálohy a protože je nemožno doplnit velmi vážné ztráty z poslední bitvy, není podle lidského odhadu žádná vyhlídka, že bychom mohli nepříteli mír vnutit. Nepřítel naproti tomu přivádí stále nové síly do boje...“ Den nato byla odeslána z Berlína první nabídka míru. Nový státní sekretář pro zahraničí Dr. Sofft však se znovu pokouší přimět armádu k vytrvalosti a ptá se, zda by nebylo možno držet frontu ještě tři měsíce, Ludendorf však odpovídá krátkým: ne. Armáda se zhroutila. A 23. října posílá Wilson svou odpověď, ve které pro budoucnost demokracie německé byla i katastrofální věta: „... že národy světa nemají a nemohou mít žádné důvěry k těm, kdo dosud německou politiku vedli...“*)

Tak se stalo, že kruté podmínky míru po prohrané císařské válce nepodepsali ti, kdo válku vedli, ale zástupci německé demokracie. Erzberger, jenž to učinil, a Rathenau, hájící plnění smluv, byli zabiti. Vůdce centra prelát Kaas v poslední volební kampani před 5. březnem 1933 několikrát veřejně vyslovil politování, že příkaz spojenců zatížil německou demokracii tímto danajským darem. Tak se mohlo později v masách německého lidu brzo uplatnit agitáční tvrzení, že neprohrála armáda, ale že revoluce jí vrazila dýku do zad. Marně vyvraceli demokraté tuto „dolchstosslüge“, marně zvláštní leták centra v posledních volbách citoval úřední doklady a marně do volební vřavy recitoval historickou pravdu: „Revoluce nebyla příčinou, ale jen následkem vojenské porážky. Odpovědnost za toto zhroucení má panující moc císařského Německa, černo-bílo-červené panstvo velkoagrárnictva (junkérstva) a těžkého průmyslu, která ovládala politiku Pruska a říše, která pochybenou vnitřní i zahraniční politikou před i za války, těžkými chybami ve vedení války a nešťastnou hospodářskou politikou přivodila těžkou katastrofu roku 1918. Versailleský diktát se všemi svými hrůznými následky byl neodvratným ná-

*) „Der Waffenschillstand 1918—19“, sv. I., str. 17.

sledkem tohoto zhroutení, stranami nezaviněného, kterému mohlo být ještě zabráněno, kdyby byly využity mírové možnosti během války a válka v nešťastné zaslepenosti nebyla vedena až do vykrvácení.“**)

Německá demokracie byla tak vtlačena do situace, že musela hájiti sebe důkazem viny císařství a tedy tichým přiznáním německé viny na válce. Tuto vinu „kriegsschuldlüge“ však s mocným odporem odmítal národní socialism a získával pro sebe nejen vrstvy starého režimu, ale také postupně všechny mládež nastupujících poválečných ročníků. Masy národa ostatně žádnou vlastní vinu necítily, naopak rostlo v nich zažité sebevědomí ze zkušenosti a historického faktu, že německou armádu nestačila porazit celá Evropa, Francie, Rusko, Anglie... a že teprve armády druhého kontinentu, Ameriky, rozhodly proti vyčerpanému vojsku, které vyhrálo všechny bitvy a... prohrálo válku. Okolnost, že cizí armády nevstoupily na německou půdu a vojska německá v pořádku se vrátila domů, utvrdila psychologicky sebevědomí každého Němce o vlastní převaze a vojenské i mravní síle... a stala se základnou obecné touhy, odčinit největší porážku německých dějin i víry, že to je možno. Zlomiti versailleský diktát stalo se smyslem a cílem většiny německého národa. Nástrojem a nositelem tohoto národního pohybu duševního, jenž za ztrátu území se odškodňoval snahou po sjednocení všeho Německva nemohly se státi dvě hlavní strany německé demokracie. Sem nasadil páky Adolf Hitler.

„Hitlerova celá programatická akce je citově zakotvena v těch neobyčejných citových a materiálních poruchách mas německého lidu, který válečnou porážkou byl zasažen ve svém sebevědomí a v duchovní i hmotné jistotě. Každý druhý Němec ztratil něco ve válce, v rozvalinách císařské říše, v inflanci, v nezaměstnanosti; každý nesl v sobě duševní, sociální či hmotné zranění, vzpomínku na pád, na nějaké bezprávi osobní či zničenou naději. Zde z tohoto duševního stavu musel vyjít každý poválečný politik, který chtěl vésti a strhnouti masy. A všechny tyto nevyžité, zneuznané, poťlačené křivdy, pocity nebylo možno strhnout tím, že byly překonávány rozumem, obětmi, převahou nad nimi, nýbrž především tak, že byly hlasitě, zesíleně vysloveny, uznány, prohloubeny a rozšířeny, učiněny, společným majetkem. To učinil ve velikých obrysech Adolf Hitler. V nemocném, zkrúšeném národě stal se Hitler mluvčím těchto bolestí jednoho každého a všech a tím jakousi náhražkou duševní útěchy, nadějí a svou formulací snu o třetí říši převozníkem přes řeku přítomných běd na druhý, zaslíbený břeh. Jeho loď byla pak proudem vzbuzených nadějí unášena vpřed.“**)

Naproti obecné katastrofě německého národa a lidu, v níž každý něco ztratil, vystupovala jiná psychologie hlavních stran demokratických, sociální demokracie a centra. Obě tyto strany proti dobám předválečným naopak získaly. Nebyly to strany „totální“, nýbrž v podstatě menšinové. Katolické centrum reprezentovalo uvědomělou katolickou menšinu, menšinu kulturní, a sociální demokracie opět menšinu třídně sociální. Obě strany uskutečňovaly po válce v podstatě celý svůj minimální akční program: centrum ve školství a poměru katolictví k Prusku a zemím, sociální demokracie v sociálních požadavcích dělnických, pracovní době, družstevnictví, sociálně pojišťovacímu zákonodárství. Obě dvě strany byly před válkou císařstvím odstrčeny, více méně utlačovány a drženy v méněcennosti. Porážkou císařství se zvedly zato nahoru v celé široké vrstvě vůdcovské i podvůdcovské, a tak mohlo dojíti ohlasu v neutrálních vrstvách lidu agitační tvrzení, že zatím co celý národ německý světovou válkou a národní porážkou mnoho ztratil, strany výmarské koalice mnoho vydělaly. Obě strany neznamenalý a neuskutečňovaly také žádnou společnou státní ideu a organickou jednotu, jak ji nemůže představovat katolictví a marxism. Obě měly různou ideu říše, různý konečný cíl, a co je spojovalo, byl jen společný odpor proti silám, které se s císařstvím zhroutily a společná obava před jejich návratem k moci. Obě strany také rozhodně nebyly výrazem toho, co označuje Evropa za Německo, za ducha Německa. Německá historie, filosofie, armáda, prušáctví, luterství, cíl německé biologické expanse... to typicky německé, to rozhodně nežilo v centru ani německé sociální demokracii. Byly to dva pilíře, nespojené nahoře společnou klenbou. Demokracie, jimi reprezentovaná a nesená, nebyla výrazem německého ducha, jeho psychologického stavu, touhy a cíle po národní porážce válečné.

*) Volební leták centra: „Die Wahrheit über den 9. November.“ Köln am Rhein. (Ostatně zabavený.)

***) Dr. H. Ullman: In der grossen Kurve, 1933 (str. 103 a násl.).

Stát stran, majících zvláštní vlastní cíle dílčí, nebyl schopen státi se účinným nástrojem k uskutečnění živelného úkolu hlavního: nové mocenské expanse Německva. Odtud, z tohoto poznání prýští jako z hlavního zdroje zásadní odpor Hitlerova národního socialismu vůči demokracii a parlamentarismu s jeho zásadou většiny. Zavržení parlamentarismu vyrostlo v Hitlerovi z pozorování parlamentu rakouského,*) který, dávaje zastoupení odstředivým silám, národním menšinám, tedy přirozené většině říše, spolupůsobil k urychlenému rozkladu říše Rakousko-uherské. Nacionalism a protidemokratism srůstal mu od počátku v organickou nutnost a předpoklad německé expanse a obnovy. V tom je také, byť z jiné půdy vyrostlý, společný ideový kořen evropského fašismu: spojení nacionalismu s protiparlamentarismem. Do prvé byla tato jednota vypracována v politickou formulaci a program v hnutí Action française ve Francii v boji proti třetí republice.

Je proto vnitřně logické, že německý národ, jakmile se ve své většině dal směrem nové expanse německví přes příkopy versailleského diktátu, že se tím vnitřně rozešel s demokracií, která není svou povahou nástrojem vnějšího výboje. Pro nás, Čechy a Slováky, kteří jsme v době evropské porážky německví nabyli samostatnosti, nastává znovu doba, jako nejednou už v dějinách, kdy budeme muset výsledky veliké dějinné výhry obhájití proti zvedajícímu se rozpínání německému. Organise duchovně mravních i hmotných sil národa československého k tomuto úkolu je nejvyšším příkazem demokracie. Dr. Jos. Doležal.

Msgr Dr. Ignác Seipel

(Z chystané knihy „Deset katolických politiků a diplomatů“.)

Dnes, kdy Rakousko prožívá chvíle zoufalého boje proti náporu lomeného kříže a kdy se zmítá i krisemi vnitřními a bojem o svou státní formu, často se dovolává křesťansko-sociální vláda Dollfusova ideového odkazu Seipelova. Není proto nečasové, věnujeme-li mu pozornost právě v této době. Začínám osobní reminiscenci:

Měl jsem kdysi s Msgrm Seipelem krátký rozhovor při recepci, která byla pořádána u příležitosti jeho druhé pražské návštěvy. Charakteristické bylo, že po prvních slovech, týkajících se běžných aktualit, začal Msgr Seipel mluvit o sociologii a filosofii. Ne snad proto, aby odvedl rozhovor z končin politicky ožehavých, nýbrž proto, že jej z celé politiky nejvíce zajímala státověda a filosofie. To také přiznávají všichni jeho stoupenci i odpůrci. S Msgrm Seipelem odešel z rakouské politiky duch a služebník ducha. V době, kdy v politice mělo úspěch tolik vyslovených dobrodruhů, representoval Msgr Seipel to, čemu se říká politika ducha: zřetel k ideím, jež mohou mít vliv na politiku, a zřetel k politice, jež má vliv na šíření ideí. To mu také dodávalo síly v dobách nejkritičtějších. Až budou kresleny lidské profily politiků, bude Seipel patřit mezi nejzajímavější postavy: především jeho úžasně rychlá kariéra. Do války širší veřejnosti téměř neznámý profesor, jenž na sebe nanejvýš upozornil díly theologickými. Pojednou ministr v posledním kabinetu rakouském. To byla konjunktura profesorů, jež trvala i krátký čas po válce. Tehdy se ještě věřilo v ducha. Poslední kabinet Lammashův byl kabinetem intelektuálů. Pak přišel převrat s profesory a teoretiky na vedoucích místech: profesor Masaryk u nás, profesor Wilson vede svět. Z profesorů se stávají nejvyšší hodnostáři světští i církevní. Po diplomatovi Benediktu XV. přichází Pius XI., vědecký pracovník, bibliotekář Msgr Ratti, jehož diplomatické schopnosti byly objeveny také ve zralém věku. Msgr Seipel se stává kancléřem, ministerským předsedou, dosahuje nejvyšších stupňů v politice, jakých jiní dospívají až po desetiletích. Umírá poměrně mladý, osamocen, nemocen, v klášterní samotě. Byl z těch politiků, kteří věděli, že trvalá moc vyžaduje mnoho sebezapření a askese. Jest nutno svět přemoci, abychom jej ovládali, jest nutno „agere contra“, jak učil jeho patron sv. Ignác, zakladatel jesuitů. Msgr Seipel byl z této školy. Byl knězem v nejlepším slova smyslu. Bývá často srovnáván s Luegrem. Jako on byl i Seipel dítětem vídeňské ulice, syn divadelního portýra. Ale nic mu nezůstalo z tohoto proletářského původu. Nemluvil dialektem, nebyl demagogem, mluvil vždy auto-

*) Adolf Hitler: Mein Kampf I. (81 a násl.).

ritativně. Posluchači z dvou jeho pražských přednášek si na to vzpomenu. Neměl mnoho lidského tepla, takže se prý nikdy dobře nevědělo, s kým vlastně osobně sympatisuje. Bývá s ním srovnáván Msgre Šrámek. Ale Šrámek při vši své mlčenlivosti je politikem zcela jiného typu. Šrámek je politikem kuloarové taktiky, kdežto Seipel šel za abstraktními liniemi a taktikou mnohdy až zbytečně pohrdal. Šrámek má úsměv i vtip a při všem chladu dovede, když chce, být přece jenom hanáckým panáčkem. Seipel byl však veskrze produkt škol a kolejí, myslitelsky důsledný, neúchylný, právě na svém místě v chaosu, kdy se tvořily státy. Pak začala jeho hvězda blednouti, když vůdcovské osobnosti byly, jako všude, vystřídány drobnými politiky všedního dne. Uměl však dobře a včas odejít. Je do jisté míry mučedníkem politiky, protože jeho smrt způsobily následky atentátu. Zazářil a zmizel.

Třebaže byl politik ideový, stál veskrze na půdě fakt. Jenom tato vlastnost mu umožnila, že udržel své zemi suverenitu, když její situace nebyla ani k smrti ani k životu, že zbavil svou zemi vojenské kontroly, že jí opatřil půjčku Svazu národů a že dosáhl skutečně spolupráce se západními mocnostmi. Byl rozhodným odpůrcem anšlusu a již proto mohlo s ním Československo přátelsky spolupracovat. Spolupůsobilo i tu jeho katolictví. Byl si vědom, jaké nebezpečství by vyplývalo pro rakouské katolictví ze spojení s Německem. Měl snad svoje sympatie k Habsburkům, ale tyto sympatie jej neodvrátily nikdy od cest skutečnosti. Vždy varoval před provinciálními obzory. Ve své řeči, již zahajoval roku 1926 vídeňský sjezd Katolické unie pro studium otázek mezinárodních, řekl, že kdyby se byli katolíci snažili nabývatí světovějších obzorů, nemusilo dojíti k takovému odkřesťanění světa, jakého jsme svědky dnes. Řekl tehdy, že pokoj lidí na zemi souvisí úzce se slávou Boha na výsostech. Jenom člověk, který má náležitý poměr k Bohu, který jest uklidněn ve svém svědomí, může býti skutečným mírotvorem. Msgre Seipel byl státovědec, filosof, politik, ale především kněz. Seipel nebyl knězem a politikem, nýbrž knězem-politikem. Byl jeden z největších státníků současné Evropy.

*

Ignác Seipel se narodil 19. července 1876 ve Vídni, kde vychodil gymnasium a vykonal universitní studia. Roku 1899 byl vysvěcen na kněze, r. 1903 stal se profesorem morální theologie na universitě salcburské a r. 1917 přešel na universitu vídeňskou.

Cestu k aktivní politice urovnala Seipelovi kniha vydaná r. 1917, ve které se mladý kněz zabýval otázkami rakouské ústavní reformy. Ke konci války měl dr. Seipel značný podíl na snáhách, které ztělesňoval prof. dr. Lammasch. Seipel vstoupil r. 1918 do posledního c. k. rakouského kabinetu Lammaschova jako ministr sociální péče.

Rakouská republika povolala dra Seipela k práci na vybudování ústavy. Seipel se stal poslancem, byl třikrát spolkovým kancléřem a stál téměř 10 let v čele rakouské křesťansko-sociální strany.

Dne 1. června 1922 stal se dr. Seipel po prvé rakouským spolkovým kancléřem. Postupující rozvrat ve státním i národním hospodářství Rakouska pohnul spolkového kancléře, aby se vydal na cestu k sousedům, především do Prahy, Berlína a Verony. Účelem jeho cesty bylo docílití jednak bezprostřední pomoci pro Rakousko, jednak urychlití pomocnou akcí u Společnosti národů. Dne 21. srpna 1922 přijíždí dr. Seipel do Prahy, kde konferoval s tehdejšími min. předsedou dr. Benešem o katastrofální situaci Rakouska a problémech střeoevropských. Je zásluhou Seipelovou, že Rakousko dostalo půjčku Společnosti národů, aby mohlo stabilisovatí svou měnu. Dne 4. října byly podepsány známé ženevské protokoly. Seipelův kabinet odstupuje v listopadu roku 1924. Druhý kabinet Seipelův r. 1926, jakož i nová Seipelova vláda r. 1927 jsou charakterisovány vnitropolitickým napětím. Když dr. Seipel odstupoval 3. dubna 1929, měl dostiučinnění, že se mu podařilo dosíci zrušení vojenské kontroly a úpravy dluhů se Spojenými státy americkými.

Zemřel dne 2. srpna 1932 po nemoci, jejíž zhoršení bylo způsobeno následky atentátu, jenž na něho byl podniknut. Nezůstalo po něm nic než trochu drobných peněz a bohatá knihovna.

*

Řekli jsme, že byl především knězem. Byl jím nejen celou svou bytostí, ale i gestikulací, vzržením a vystupováním. Na každém gestu jeho bylo vidět, že slouží oltáři a na každém jeho slově

bylo vidět, že jeho první řečnickou školou byl seminář. Neměl nic z bonhomie politisujících farářů a neměl také pompésního vystupování, jímž asi vynikal jeho duchovní předchůdce v kancelářství kardinál Khlesl za císaře Matyáše. Neměl nic z politických kardinálů Richelieua a Mazarina: jeho politická činnost nebyla rozvinutím moci, nýbrž byla obětí přinesenou vlasti v době, kdy jí bylo nejhůře.

Jeho státnická kariéra začíná v likvidačním kabinetě Lammaschově. Zasedá v něm s Josefem Redlichem, Wiserem, Vittorellim, Homannem a Bannhausem, vesměs s osobnostmi, které byly za války podezřelé z pacifismu, z defaitismu a ze styků s cizinou. Nyní nastal kurs takovýchto osobností. Dr. Ignác Seipel jest členem výboru „Katolické unie pro studium otázek mezinárodních“ a chce prakticky plnit ideály katolické jednoty. Seipel, jenž byl ideí rakousko-uherské monarchie upřímně oddán, poznával tehdy již dobře, že Rakousko by se bylo mohlo udržet jenom tehdy, kdyby bylo zůstalo věrno svému historickému poslání. Rakousko mohlo být Evropou v miniatuře. Mohlo ukázat světu, že jest možno vytvořit nadnárodní celek z rozličných národností a přece říši jednotnou. Tato myšlenka by byla odpovídala i katolickému universalismu Seipelovu. Ale Rakousko nepochopilo této své úlohy. Nemělo dost síly, aby národy assimilovalo a nemělo dost moudrosti, aby jim bylo vytvořilo domov. Místo aby bylo vytvořilo na svém území ovzduší vzájemné důvěry, bylo vybudováno na boji všech proti všem, na dynastické nedůvěře ke všem. Divide et impera.

Národnostní problém Rakouska zaměstnával vždy Seipelovu politickou mysl a jest charakteristické pro něho, že i na tuto otázku hleděl se stanoviska katolického. Roku 1917 vyšly Seipelovy „Gedanken zur österreichischen Verfassungsreform“ (Myšlenky k reformě rakouské ústavy). V něm ještě stavěl nad národnost universalistickou myšlenku říše. Rok předtím vydal svůj spis „National und Staat“. Jde mu o rozlišení pojmu státu ve smyslu „état“, národa ve smyslu „peuple“ a národního státu ve smyslu „nation“, kteréžto pojmy nejenom že němčina nemá, ale kteréžto rozlišování chybí ve středoevropském slovníku, kde národnostní otázka byla otázkou jazykovou. Tehdy ještě Seipel věřil, že Rakousko může splnit svou úlohu, vystavět universalistický vyšší útvar, jež by národy smiřoval. „Nemá-li kultura lidstva jíti nazpět, musí vpravdě býti i takové státy, které tvoří most od národa k národu, které shromáždí ve svém klíně četné národy, aby se naučily sobě navzájem rozumět a navzájem se milovat.“ Takový byl Seipelův rakouský patriotism, který došel tak velikého zklamání za světové války. Dynastie nepochopila úkolu, jenž jí byl dějinami svěřen a místo aby byla tvořila světovou říši, dělala sobeckou politiku svého domu. Svými spisy byl Seipel sociologicky připraven ke svým politickým úkolům, když jako 42letý muž opouštěl universitní katedru vídeňskou, aby vstoupil do velké politiky. Nebylo mu však dopřáno, aby vytvořil nové Rakousko ve smyslu svých idejí, neboť rozklad říše pokročil již příliš daleko.

Nastává převrat. Dosavadní opozice se zmocňuje vlády, nastává boj mezi světem starým a novým, mezi vládou lidu a starou byrokracií, přichází smlouva St. Germainská a boj o ústavu. Rudá Vídeň vládne a ve staré křesťansko-sociální straně nastává rozklad. Profesor Seipel dostává se do Národního Shromáždění a rok potom jest již v öle své strany. Jest opatrným taktikem, jenž na sebe hlasitě neupozorňuje, ale houževnatě pracuje všude, kde jest práce třeba. Zkušenost, již nabyt v Lammaschově kabinetu jej naučila býti opatrným. Věděl, že po druhé by Rakousko nesneslo podobné zatěžkací zkoušky. Vyčkává, ale upozorní na sebe svými duševními kvalitami, a to nejenom své stoupence, ale i odpůrce. Neútočí se ani na kancléře Mayera, ani na kancléře Schobera, ale za to tím více na Seipela. Jest stále vyzýván, aby vstoupil z pozadí a z přítmí a přejal odpovědnost. Ale Seipel se nedává vylákat ze své rezervy a loyálně podporuje representanta federativní myšlenky a důvěrníka zemí Mayera, právě tak jako policejního presidenta Schobera, v němž vidí cizina záruku kázně a pořádku. Ale bída roste a byrokratický um Schoberův selhává. Po Lánské smlouvě s Československem se vzbouřili proti němu Velkoněmci. 24. května 1922 rozvinul Seipel před svým klubem program rekonstrukce Rakouska. Na štyrsko-hradeckém sjezdu své strany vyslovují s tímto programem souhlas i Velkoněmci a Seipel se podjímá vytvoření nového kabinetu. V Rakousku se stupňují zmatky a inflace působí nevýslovnou bídu středních stavů; spekulanti hospodářství demoralisuje celý život; hrozí anarchie. V tomto stavu převzít vládu bylo obětí.

Dr. Seipel, který vždy byl vtipným ironikem, věděl dobře, že to byli hlavně jeho odpůrci,

kterí jej udělali kancléřem, aby jej takto posadili na horkou plotnu. Svou kancelářskou řeč počíná slovy: „Slavná sněmovno! Málokdy se volalo po vládě tak dlouho a tak hlasitě jako po té, jež nyní byla zvolena. Nejvíce po ní volala ta strana, která jediná pro ni nehlasovala. „Vím ovšem dobře, že nebyla to marná láska a důvěra ke mně, jež přiměla sociálně demokratické řečníky, že vždy znovu žádali, aby profesor Seipel se postavil v čelo vlády“... „Nechci říci, že moji odpůrci malovali neustále čerta na stěnu, neboť tím čertem by byla moje osoba, ale přispěli značně k tomu, že tedy opravdu přišel.“ Seipel byl bez ohroublé bonhomie demagogů, ale nebyl bez vtipu, třebaže jeho vtip byl ostrý jako břitva. Nevíme, zda pokládal republiku za nejideálnější státní formu. Pravděpodobně nikoli. Ale v oné kancléřské řeči řekl jasně: „Myslím, že nezáleží na tom, kdo volá hlasitěji „Sláva republice!“, nýbrž na tom, kdo v republice více pracuje!“ A Seipel v republice pracoval. Provedl řadu reforem, mezi nimiž mnohé byly velmi nepopulární. Hned na počátku jeho kancléřství se ukazovaly hrozivé mraky. 15. srpna odkázala jej londýnská konference na Svaz národů, když žádal o úvěrovou pomoc Rakousku, přislíbenou ve smlouvě st. germainské. Rakouská měna následkem toho poklesla na cenu potišťeného papíru. Tu prohlásil Seipel, že před Svazem Národů rozvine středoevropskou otázku. 20. srpna cestuje do Prahy, do Berlína a do Verony, aby získal pochopení pro rakouský problém. Nalezl je zvláště v Československu. Dr. Beneš vždy stál na stanovisku, že Rakousku musí být umožněn život, že nesmí být hnáno do anšlusu, do náruče Německa, že mírové smlouvy nesmějí být porušeny a že se jedná o naši věc, hoří-li u souseda. 2. září jede dr. Seipel do Ženevy a jeho apel nalezl živý ohlas. 4. října byly podepsány ženevské protokoly, jež byly podkladem pro zahraniční úvěr Rakouska. Rakouské obyvatelstvo počalo opět věřit, že stát je schopný života. Tato propaganda byla věcí nejvnitřnějšího Seipelova přesvědčení, neboť vždy zdůrazňoval, že Rakousko má oproti Německu svou vlastní individualitu, zvláštní duši, zvláštní svéráz, na jehož základě musí tvořit svou vlastní kulturu, jež je kulturou katolickou. Ačkoliv zachránil svébytnost Rakouska, vytýkali mu jeho odpůrci, že prý ohrozil samostatnost republiky tím, že připustil kontrolu Svazu Národů! Většina obou sněmoven však schválila výsledky jeho jednání v Ženevě a odhlasovala i řadu správních a úsporných zákonů, s nimiž šla republika rakouská do nového života.

Seipel státník zůstal Seiplem knězem i ve chvílích, kdy rozvíjel svůj sanační program. Vždy a znovu prohlašoval, že sanaci hmotné musí předcházet sanace duševní. Měna byla podepřena, ovšem za cenu těžkých obětí. Pro obětavost se snažil Seipel vytvořit předpoklady mravní. Proto vždy spojoval hospodářské plány a otázkou světového názoru.

Stále znovu bylo nutno upevňovat vztahy k sousedům. Seipel podnikl cesty do Bělehradu, do Milána a do Říma. Cestoval po celém Rakousku, aby hlásal sanaci duší. Úsporná opatření bolela mnohé, ale kancléř se nebál odpovědnosti za ně. Smysl pro odpovědnost je podstatou politického vůdcovství, ale i podstatou mravní osobnosti.

Jako kancléř žil Seipel dále svým kněžským životem. Bydlel ve skromném bytě o dvou pokojích v klášteře Služebnic Božského Srdece Páně na Landstrasse, kde byl spirituálem a kde denně sloužil mši svatou. Přijímal vůbec všechny církevní funkce a viděl v chrámě své nejvlastnější působiště. Jeho nezištnost byla tak známá, že ani nejzarytější odpůrci mu nemohli nic vytknouti. To byla veliká mravní síla v době obecné demoralisace. Jeho píle byla tak úžasná, že pro ni zanedbal i lázeňskou léčbu, o níž lékaři tvrdili, že jest neodkladná. Z nepopularity si ničeho nedělal. Láska nebyla mu sentimentalitou. Prohlásil: „Láska jest chtítí dobro bližního.“ Chtěl dobro bližního, i když musil někdy toto dobro hájiti tvrdě, neboť strach zlých jest bezpečností dobrých. Byl politikem odpovědným. Dr. Gustav Ger charakterizuje Seipela ve svém spise takto: „Byl knězem, morálním theologem. Jeho nezlomná vůle se opírala o pevný a promyšlený světový názor. Vnitřní noblesa jej vždy uchránila před tím, aby osobně zraňoval svoje politické odpůrce. Tak se stával prostředníkem při politických protikladech; proto byl dr. Seipel již roku 1918 poslán do Švýcar k mírovému jednání, aniž ovšem mohl zabrániti tomu, že ztroskotala. Přinesl si pro praktickou politiku, pro úřad vůdcovský vedle obsáhlého vědění a důkladné znalosti lidí vlastností, jichž melze postrádati: chladnou hlavu při silném temperamentu.“

Nehledal nikdy přízně mas a zůstal vždy v podstatě vysokoškolským profesorem a prelátem. Při svém zdánlivém chladu neodpuzoval, ale získával, protože kolem každé osobnosti

vpřavdě duchovně žijící se prostírá neodolatelně kouzlo charismatu. Přes to ovšem neušel ne-návistí.

Služby prokázané státu a reformy spojené s úsporami nebývají vždy zdrojem popularity, jak u nás svědčí na př. osud Rašínův. Političtí odpůrci Seipelovi štváli proti němu v tisku tak, že konečně zfanatisovali davy. 1. června 1924 mluvil Seipel dopoledne ve Vídni při jubileu rakouského četnictva. Odpoledne se odebral do Neudorfu v Burgenlandu, aby posvětil prapor mládeži. Na Jižním nádraží ve Vídni byl postřelen zfanatisovaným dělníkem. Jenom prosby Seipelovy zabránily tomu, že útočník nebyl na místě lynčován. Když se pak dr. Seipel později dověděl, že žena útočnickova jest v bídě, poslal jí k vánocům značnou částku peněz.

V době své rekonvalescence žil jen oltáři a knihám. Sotva se ujal opět svých funkcí, cestoval dne 29. září 1924 do Ženevy, aby se zúčastnil Rady Svazu Národů. Kontrola Svazu Národů vyžadovala stálého kontaktu a bylo třeba i nové sanace měny, jež byla také provedena. Za doby jeho rekonvalescence nastaly vnitřní zmatky, jež vedly k tomu, že se 17. listopadu 1924 opět ujal činnosti propagační. Měl řadu přednášek v zemi i za hranicemi, mezi jiným v Československu. Zúčastnil se i eucharistického kongresu v Chicagu. Při tom byl neúnavně činný jako poslanec a jako vůdce strany.

Po pádu kabinetu Ramkova vytvořil Seipel nové ministerstvo 19. října 1926. Tehdy hrozilo Vídni nebezpečí revoluce a anarchie. 15. a 16. července došlo ke krvavým výtržnostem, při nichž byl zapálen justiční palác. Sociálnědemokratická manifestace se vymkla pořadatelům z rukou a stala se nástrojem komunistů. V městě, kde socialisté měli v rukou radnici, došlo ke stavění barikád a k demolování konservativních redakcí. Seipel zakročil brannou mocí a toho mu nemohli jeho odpůrci dlouho zapomenout. Nazývali jej „prelátem bez milosrdenství“. Zapomínali, že milosrdenství neznamená vždy měkkost a zvláště nikoli u odpovědného státníka. Vídeňská městská rada vyzývala Seipela, aby odstoupil, jinak že neručí za pořádek. Ale Seipel prohlásil, že jest odpovědný toliko parlamentu a ústavě a nedal se zastrašiti. Před parlamentem také dobře obstál. Po tomto povstání odebral se na venkov, aby si odpočinul. Došlo však k novým incidentům. Seipel sedl do auta a jel rychle do Vídně. Jeho auto musilo několikrát zastavit. Málem by byl býval naň při tom spáchán nový atentát. Hnal se na něho útočník s nožem, ale tak neobratně, že Seipel jej klidně napomenul, aby dal pozor a nezranil se svým vlastním nožem. Jeho chladnokrevnost opět zabránila občanské válce.

V září roku 1928 hrozily nové nepokoje v Novém Městě za Vídní, jimž zabránil Seipel opatrným vyjednáváním s protichůdnými stranami, jež chtěly současně manifestovati pro své požadavky. Neutěšená vnitropolitická situace byla komplikována také vnitřními spory ve vlastní straně Seipelově, v níž dodnes trvá prudký boj generační. Vnitropolitické napětí bylo však ještě vyváženo posledním velkým Seipelovým úspěchem zahraničním, zrušením vojenské kontroly a úpravou amerických dluhů.

Při konfliktech ve vlastní straně nemohl však Seipel již zakročovati plně svou autoritou. Věděl, že jeho nemoc vstupuje do kritického stadia, ustupoval ponenáhlu do pozadí. Choroba se také neustále horšila. Zranění působilo velmi nepříznivě na jeho cukrovku, až byl zachvácen celý organism, takže Seipel při plném vědomí chřadl tak, že posléze vyhubl na kostru a jeho tělo nabylo rozměrů takřka dětských. Trpěl oddaně s očima upřenými na krucifix. Umřel tak příkladně, jak žil.

Oxfordské hnutí

II.

Postavení anglikanismu na počátku XIX. století, o němž jsem psal v minulém čísle, nebylo hodno závidění. Duchovenstvo nestálo na výši, staralo se o vše možné, jen ne o náboženské věci a duchovní život svůj i těch, kteří jim byli svěřeni. Za takového stavu vítězily lehce některé sekty, jež zdůrazňovaly přísnost života a nezávislost církve na moci státní. A tyto proudy pronikaly rychle i na slavné vysoké učiliště, hlavně na universitu Oxfordskou, která

ostatně byla již vícekrát v minulosti důležitým činitelem v oblasti náboženské. Počátkem XIX. stol. měly obrodné směry nejnadšenější přívržence mezi mladými profesory a jejich posluchači, kteří se stali hlasateli hnutí, jež jest známo pode jménem „Hnutí oxfordské“. Dne 14. července r. 1833 jeden z nich, Keble, pronesl kázání o národním odpadu, které se stalo východiskem hnutí, jehož duší nebyl ovšem Keble, nýbrž Newman, jeden z největších duchů celého století. Od července začaly vycházeti pověstné „trakty“, které byly průbojníky hnutí a z nichž právě ty nejhlubší napsal Newman.

Ovšem nebyli bychom úplní, kdybychom neviděli ještě jedné příčiny hnutí, neméně důležité. Konec XVIII. stol. a počátek XIX. stol. znamenají vítězství encyklopedistických ideí, rozvrat mocného království francouzského a zároveň pronásledování Církve ve Francii. Mnoho kněží a řeholníků bylo nuceno uprchnouti do ciziny a většina jich hledala útulek v Anglii. Byli to lidé vzdělaní a ne jeden z nich se stal vychovatelem v anglikánských rodinách. Slavný historik anglikánského směru, Francouz Thureau-Dangin, vyzdvihuje ve svém klasickém díle, nazvaném „La Renaissance catholique en Angleterre au XIX siècle“, vliv těchto francouzských emigrantů, který byl blahodárný a jemuž nepřímo podléhal i sám Newman.

„Nauky, které tehdy přijímal Newman,“ píše, „nebyly ostatně výlučně liberální. Od r. 1822 do roku 1824 navštěvoval soukromé přednášky, které konal reģius profesor theologie, dr. Lloyd pro některé kandidáty kněžství. Lloyd který měl býti r. 1827 povýšen na oxfordského biskupa, byl jedním ze vzácných zastánců učení Vysoké církve a v mnohých bodech hleděl připoutati své posluchače ke katoličtějšímu nazírání. Styky, které udržoval ve svém mládí s vystěhovalými francouzskými kněžími, byl zbaven četných protestantských předsudků. Bylo by nesnadno stanovit, do jaké míry mohl Newman podléhati vlivu učitele, jehož si vážil, který však u něho neznamenal tolik jako Whately. I ostatní posluchači, a mezi nimi Hurrele Frowde, byli z téže školy jako dr. Lloyd. Jak Newman, který se od nich tolik lišil, se s nimi sblížil?“

Že působení dra Lloyda zasahovalo dosti hluboko, je patrné nejen z pozdějších přiznání Newmanových, nýbrž bylo to uznáváno všeobecně. „La Vie Intellectuelle“ v čísle z 10. září 1933 uvádí přednášku Fr. Oakeleye, proslovenou v Londýně r. 1855. (Oakeley byl žákem oxfordské university, stal se později katolíkem a knězem.) Tento kněz, který dobře znal prostředí staroslavného universitního města, mluví o dru Lloydovi jako o duchovním velice učeném a talentovaném. „Náležel,“ prai,“ k malému hloučku lidí, kteří v době úpadku se cítili dosti silnými, aby si zvolili vhodný úsek a na něm zápasili proti předsudkům doby. Proživ část svého mládí ve společnosti francouzských kněží, utvořil si z jejich rozmluv i chování představu o katolickém životě a učení, které se velice lišilo od představ rozšiřovaných protestanty. Jeho první výchova a jeho začáteční studie na universitě učinily z něho přímého protestanta, ale ... jako profesor theologie v Oxfordu nastoupil, jak se tehdy říkalo, novou cestu. Za předmět svých přednášek zvolil historii a formu „Prayer Book“, kterážto látka přivedla ho i jeho žáky ke zkoumání misálu a breviáře, které byly prameny, z nichž „Prayer Book“, anglikánská kniha modliteb, čerpala. Jednoho dne, beze vsí bližší příčiny, požádal Bookera, katolického londýnského knihkupce, aby zaslal oxfordským studujícím všechny liturgické a bohoslužebné knihy, jež má na skladě. Booker byl příliš svědomitým katolíkem, než aby bral tuto věc s hlediska jen obchodního a nevěře v zázrak, viděl v objednávce komplot. Byl jsem jediným protestantem, jehož v Oxfordu znal, a já jsem znal též jediného katolíka, Bookera. Vyložil jsem mu věc a knihy byly do Oxfordu zaslány. Přednášky Lloydovy měly stále větší úspěch. — Držel jsem ve svých rukou anglikánskou „Prayer Book“ s vloženými listy z katolických děl, podle nichž dr. Lloyd vítězně dokazoval, jak mnoho an-

gličtí reformátoři čerpali ze staré Církve. Ubohý dr. Lloyd, na něhož nemo-
hu mysliti bez pocitů hluboké vděčnosti a lásky, upadl pro svoji horlivost brzy
nato do bojů o emancipaci katolíků a 1829 hlasoval spolu s ministrem Robertem
Peelem pro emancipační zákon, ač byl anglikánským biskupem v Oxfordu.
Tím postavil proti sobě krále i své vlastní duchovenstvo. Zemřel brzy nato a
s ním zmizelo i studium liturgie. Knihy byly rozprodány nebo uschovány v bi-
bliotékách oxfordských. Nicméně setba se ujala a ve vhodné době vydala plo-
dy. Přednášky Lloydovy poslouchali i Newman i Pusey ze starších, Wilber-
force, Frowde, pozdější biskup v Salisbury, a jiní z mladších, mezi nimiž jsem
byl i já.“

Frowde byl nejnadšenějším žákem Lloydovým a Newman měl v něm věr-
ného přítele, jenž mu nejučinněji vštěpoval lásku k liturgii, jak se dovídáme
přímo od něho samého. Když Frowde umíral, chtěl dáti každému ze svých
přátel něco na památku. Newman utkvěl svým zrakem na jedné anglikánské
theologické knize, ale poněvadž si ji již přál někdo jiný, hledal jiné dílo. „Ve-
změte tuto,“ pravil mu Frowde; byl to římský breviář, jehož užíval Hurrel. —
„Vzal jsem jej,“ vypravoval později Newman, když se stal později katolíkem,
„studoval jsem jej a od té doby ho mám na svém stolku a ustavičně ho použí-
vám.“ Thureau Dangin uváděje ve svém díle (str. 104, díl I.) toto přiznání New-
manovo, dodává oprávněně: „Tato věc měla důležitý vliv na jeho vnitřní vý-
voj a na jeho katolické prohlubování. Proto později, vykládaje, že březen r.
1836 znamenal důležitý mezník v jeho životě, dodával, že mezi událostmi toho-
to měsíce, které před ním otevřely nový svět, bylo i poznání breviáře a zvyk
recitování.“

Po těchto základních věcech a poznavše historii anglikanismu od dob Jind-
řicha VIII., můžeme vytýčiti bezprostřední příčiny Oxfordského hnutí. Angli-
kanism byl v úpadku, spojení s apoštolskou prvotní církví přerušeno, víra
v lidu upadala, područí Církve ve státní moci bylo zhoubné. John Keble (1792
až 1866), R. H. Frowde (1803—1836), John H. Newman (1801—1890) a konečně
Ed. Pusey (1800—1882) chtěli obroditi víru, provést restauraci církve. Stát za-
tím ujařmoval církve stále více a hlavně dva zákony, „Reform-Bill“ z r. 1832
a „Irish Church Bill“ z r. 1833 zdůraznily nebezpečně svrchovanost státní.
Tak došlo ke kázání Keblově o národním odpadu 14. července r. 1833 proslo-
venému a v září k vydávání „traktátů pro čas — Tracts for the Times“, jejichž
duší se stal Newman. Byly psány pro inteligenci, pro mladé a měly hnouti
myslemi anglikánských věřících. Byly psány vášnivě a skutečně vzbouřily ve-
řejnost. Zatím co duchovní a inteligence je v pravém slova smyslu hltała, hie-
rarchie se jich bála, vidouc ve hnutí veliké nebezpečí pro církve.

Newman si vedl promyšleně. Studium theologie z prvých dob anglikán-
ské církve dospěl k přesvědčení, že se velice liší od theologie, hlásané v XIX.
století na anglických universitách. Z jeho snahy pro důkaz, že pravá anglikán-
ská církev, nezkažená racionalismem a nepropadnuvší úplně protestantismu,
jest spjata s pravou prvotní Církví Kristovou, pramenilo jeho důkladné stu-
dium Svatých Otců. Vydával „knihovnu církevních Otců“, v níž vyšlo v letech
1833—1854 38 svazků. Tímto studiem se stýkal s katolickou Církví, o které ne-
soudil příliš příznivě. Obdivoval se stavbě jejích dogmat, logice její nauky,
závaznosti její autority, ale byl přesvědčen, že byla během věků pokažena čet-
nými bludy. „Spojení s ní je naprosto nemyslitelné,“ napsal. Tato Církev jest
proniknuta bludařstvím. Musíme před ní prchatí jako před morovou ranou.
V té církvi zavládla lež na místo pravdy. Papežství musí býti zničeno, nemůže
býti již zreformováno.“

Studium křesťanské minulosti, které bral Newman opravdu vážně, mu ob-
jevilo základní rozdíly mezi křesťanskou naukou prvých století a anglikán-
skou, která měla příliš zřetelné ražení protestantské. Jeho soud o protestan-

tismu byl příkrý, v něm nemohl hledat pravé a zdravé kořeny. Ke katolické Církvi měl daleko, velice daleko. Hledal tedy střední cestu, a hledal ji velice dlouho. A v tomto hledání se staly dvě věci, které se ho hluboce dotkly. Byla to jednak studie Wisemanova z r. 1839 v „Dublin Review“: The Anglican Claim. Pozdější arcibiskup podrobil ostré kritice Oxfordské hnutí, jeho polovičatost a povrchnost a jeho počínání srovnával se starou sektou donatistů proti pravé Církvi Kristově. Svoji stať ukončil slovy, jichž užil sv. Augustin proti svým odpůrcům: *Securus iudicat orbis terrarum* — Bezpečně soudí svět! Svět rozsoudil, to věděl a uvědomoval si i Newman. Padl blud a pevně stojí katolická Církev. Nestojí snad anglikanism ke katolicismu ve stejném poměru? Ale vždyť články víry anglikánské lze též vykládati katolicky, mínil Newman, lživý pozdější nános jest možno oddělití. Byla to ovšem práce bezvýsledná, ježto nemožná, sám to musil uznat.

Heslem hnutí bylo: Odprotestanštit Církev a myšleno bylo opravdově. Proto vzbudilo opravdové zděšení u přívrženců hnutí usnesení anglického parlamentu z 25. října 1841, jímž se dovolovalo založení protestantského biskupství v Jerusalemě. Obě vlády se usnesly, že budou jmenovati biskupa střídavě, a že pod pravomocí anglického biskupa budou i věřící protestantští a opačně. Zděšení jejich ještě zmohutnělo, když anglikánská hierarchie toto usnesení schválila.

Newman domyslí. Není mým cílem psáti zde životopis tohoto velikého muže, zastavovati se u jednotlivých a velice bolestných etap jeho hledání, jen dodávám, že hledání jeho bylo odměněno nalezením a 8. října r. 1845 se stal Newman katolíkem. A co hnutí Oxfordské?

C o ž i v o t d a l

Čeho je třeba

Letošní 28. říjen jest pojímán jako jakýsi kritický pohled do minulosti a zároveň vytyčení práce, směrnic do budoucnosti. Zdá se to aspoň při četbě různých stránek časopisů, novin i při poslouchání řeči význačných lidí, nebo kteří aspoň zastávají důležitý úřad. Ostatně, je třeba se občas zamyslet a udělat si jakési exercicie. Katolík je chápe ve smyslu cesty k věčnému Dobru, nekatolík je může a musí chápat ve smyslu cesty k dobru časnému. Poněvadž jsme katolíci, pohlédneme pod zorným úhlem své viny do minulosti a sdělíme si program činnosti do budoucnosti. Nechceme jíti do minulosti s ostrou kritikou, neboť dnes více než kdy jindy žádá lidstvo milosrdenství a lásku.

Celý svět a vývoj událostí v něm mluví jednou řečí: Přílišné spoléhání na lidské síly se neosvědčilo. Je nut-

no spoléhati na sebe, ale ne jen na sebe, neboť takové spoléhání působí často zatvrzelost srdce, nemístnou pýchu a opovrhování bližním. Filosofie „já“, která od Luthera přes francouzského filosofa Descarta přetvářela člověka a lidstvo, může stačiti k důkazu pravdy takto vyřčené. Člověk, který jen sebe zdůrazňuje a sebe vidí, i když říká a namlouvá si, že vše činí z lásky k druhým, je vůbec bez lásky. Snad ve své bohorovné pýše nashromáždí miliony, ale ne aby je uložil bližním, chudým, potřebujícím, nýbrž aby jich užil k posílení svého vlivu, nebo vlivu několika nejbližších. Mezi ním a celkem zeje propast. To je nejvýstižnější charakteristika moderních spasitelů člověčenstva v cizině i u nás: Podružné se stalo hlavním, navěšším stojí já, ego.

Bylo by zbytečné dokazovati, že hybnou silou veškerého vývoje jest myšlenka. A když blíže přihlédneme

k bludu liberalistickému i marxistickému, zahledneme myšlenku, kterou XVI. a XVII. století tak nadšeně hlásalo. Vyhrocený individualismus bořil sociální řád budovaný na křesťanských zásadách. Tento individualismus ukázal se po válce ve své pravé a hrůzné podobě a ukázal se takovým i tehdy, když se odíval v plášť kolektivismu. Mohl si to dovolit, poněvadž lidstvo, jež se již dlouho nestýkalo s Nadpřirozenem, ztratilo soudnost a úplně osleple. Zdálo se mu dobrým, co bylo špatným a co mu škodilo. Je pravda, že se lidé neučí filosofickým teoriím individualistického systému, mnozí z nich snad ani neslyšeli tohoto slova, ale ovzduší je tak již prosyceno tímto ideovým směrem, že lidé jej dýchají, snad si toho ani neuvědomujíce. Co jiného jest ostrý postoj jednotlivých stavů proti sobě, vynášení vlastního zájmu nad zájmy ostatních, mizení vzájemné lásky?

Katolík není a nesmí být pesimistou, nauka, již vyznává, jest optimistická, radostná a radost vzbuzující. Ale katolík, který má povinnosti být apoštolem, musí si jasně a jistě uvědomit, jak vypadá duše prostředí, v němž pracuje. Toto poznání jest nezbytným předpokladem úspěchu jeho práce, podle něho musí být uzpůsobena metoda pracovní. Cíl se nemění, mění se jen prostředky.

Proti křesťanské lásce k bližnímu, stavěné na lásce k Bohu a oběti kalvarské, přinesené pro všechny lidi, všech věků a všech tříd, stojí lakota. Láska, toť přilnutí k duši, lakota znamená přilnutí k hmotě. Projevem každého náboženského úpadku bývá záliba ve hmotě, která se projevuje nízkým způsobem. Poválečný venkov nejlépe představuje tuto spojitost: uvolnění mravů postupovalo ruku v ruce s lakotou. Jedním z nejobyčejnějších výrazů lásky k bližnímu jest úcta k žebráku. Kdybyste se ptali starých žebráků na jejich úsudek o štedrosti lidské před válkou a po válce, obdrželi byste za odpověď, že je nelze srovnávat. Dříve dávali lidé z mála s úsměvem, po válce dávali, pokud

dávali, z mnoha se zakaboněnou tváří. Láska k chudému jest nejjistějším zrcadlem lidského nitra. Měšťáci, kteří tak ochotně pranýřují chamtivost venkova, by ovšem měli napřed říci: Má největší vina. Spravedlnost není slepá a často kráčí v zápětí za zlým činem. Kdo se přičiňuje o to, aby jiní lidé odložili víru v Boha, nutně u nich vzbouzí lásku k hmotě, zlatému teletí. Není třeba si zatajovat fakt, že i katolické vrstvy mají často radši peníze, než duši a vysvětlíme si tím i jednu z těžkých jejich vad: nevšimavost ke katolickému tisku.

Druhým darem moderní civilizace je nesvornost. Neznamená jenom hašteřivost, která netrvá dlouho a nemá pevnějších základů, nýbrž jest dikтовána přesvědčením, že všechno je špatné, co není programem mé skupiny, a že zájem druhých musí ustoupiti zájmu mému nebo těch, kteří jdou se mnou. Naše politické strany mají smutnou zásluhu o tento smutný stav, a to tím spíše, že vládly tiskem, a že vlastně mimo stranický tisk neexistoval žádný jiný. Lidé byli postaveni proti sobě zásadně, a to je špatné. Každá světská společnost má pracovati k vítězství časného dobra, tuto zásadu častokrát slyšíme. Jak jest ale možno dosíci tohoto cíle, když samo ono dobro tak omezíme, že vlastně se stává jen užitkem části, přestávajíc být středem? Křesťanská filosofie poukazuje ještě na jednu významnou věc: nedělá hranice mezi dobrem věčným a časným takové, aby byla od sebe úplně odloučena, nebo dokonce stála proti sobě. Křesťanství žádá na lidech, kteří vyznávají nauku Kristovu, aby se snažili o časné dobro, neboť ono nemůže být v opozici s dobrem věčným a zdůrazňuje proto nutnost spolupůsobení Církve na vybudování společnosti a štěstí lidstva. Lidstvo ovšem, které daleko odešlo od pramene, již nechápe tohoto svazku a výsledkem jest, že často usiluje ne o dobro, nýbrž o zlo. Pravda spojuje, ale blud rozděluje, tuto zásadu máme v současné době ustavičně ověřovánu denními událostmi. Pravda jest poutem jedno-

ty, blud je znamením rozdvojenosti.

Poukázal jsem na dvě věci, které si musíme uvědomiti, abychom s úspěchem pracovali. Naším posláním jest snažit se o uskutečnění království Božího na zemi. J. Sv. Pius XI. několikrát již vytkl společnosti, vládnoucím, státníkům, národohospodářům, kteří se pokoušejí o reformu světa, o překonání mezinárodních obtíží a rozporů, o zažehnání krise, že nejednají správně, vylučující ze svých plánů Boha. Zapomínají na jediného nejlepšího zákonodárce a často vynášejí zákony stojící v odporu proti jeho vůli. Tak ale nelze zachrániti svět. My tedy musíme nésti Krista národu. Potřebuje ho prostě, a cítí tuto potřebu. Jak bychom ho však mohli hlásat, když bychom ho neznali? A když bychom jim nežili? Naše slova i naše skutky musí tedy býti plněním nauky Cirkve. Není to lehké, ale jinak nelze přetvořiti prostředí.

V našich spolcích musí se pracovati do hloubky a opravdově. Na liturgickém týdnu pravil dr. Šubrt, že středem se musí stát oltář. Oltář je zárukou věčné mladosti a jest hlasem přesvaté oběti. Dosáhneme-li v některé obci při volbách 100 hlasů, budeme-li v ní míti v několika spolcích 100 členů, ale při tom bude v neděli na mši svaté jen 20 starých mužů a žen, nemůžeme se chlubit žádným vítězstvím. Dnešní doba potřebuje opravdovosti, polovičatosti a neupřímnosti má tolik, že by se jimi zalkla. Katolíci, kteří mají býti kvasem, neposlouží příliš ostatním, když budou horší než oni.

Čeho je třeba? Abychom po katolicku myslili, žili a tvořili. To je podmínka, kterou nelze nijak obejít, ani kompromisem ne. A to musí býti zákonem katolíků do druhého patnáctiletí našeho státu.

Akce katolické mládeže české

Po sjezdu, konaném v červenci, jsme právem čekali na způsob, jakým bude realizován program na sjezdu prohlášený: „Kristus — střed života a práce.“ Znamená totiž toto heslo, že mlá-

dež, sdružená v SKM., chce přetvořit sebe i společnost v duchu učení Kristova a proti laicisaci moderních proroků postaviti a bojovati za obrodu světa návratem ke Kristu. Že v celém životě a ve vší činnosti se musí postupovat podle příkazů Evangelia, nauky církevní a hlasů náměstků Kristových, římských papežů.

Po prázdninách byla svolána pracovní konference SKM., na které byly flumoceny směrnice činnosti v tomto roce. Dr. Nosek, Dr. Hořina, P. Nesrovnal a tajemník Janoušek načrtli pracovní program zástupcům, většinou předsedům, 43 okresních skupin, a hned po konferenci se přikročilo k jeho realizaci. Je třeba dvojího: života z víry a práce. Dnes se rodí nový řád, to jest každému jasné. Každý porod se děje s bolestí, to jest rovněž jasné. Jestliže naše mládež chce napomoci k zlepšení poměrů, musí státi nad ostatními, jsouc mezi nimi a sloužíc jim. Státi nad ostatními znamená inteligenci nad ně vynikat, býti třeba i prvními mezi prvními. Mají-li mladí lidé věsti dobře obecní administrativu, musí se ve vedení vyznat. Mají-li zdárně působit v různých radách, musí důkladně rozumět všemu, co se v nich děje a co jest jejich úkolem. Zkrátka, nesmějí jen podepisovat, nebo brát diety, nýbrž dávat z náplně svého rozumu. To správně zdůrazňoval ve své řeči na konferenci Dr. Nosek, který od počátku pracuje mezi mladými, a co více, opravdu je učí.

Prvým činem jest uspořádání kursů po celé zemi. Tři lidé jedou na určité místo: zástupce mládeže, odborník ve věcech finančních, hospodářských, sociálních, podle toho, jak je třeba v určitém místě, a konečně jakýsi ideolog. Třeba totiž připomenout, že tato akce vzala za své směrnice, které vyhlásil J. Sv. Pius XI. ve své slavné Encyklice „Quadragesimo anno“, vydané při příležitosti čtyřicátého výročí Encykliky Lva XIII. „Rerum novarum“. Již toto seskupení svědčí, že ti, kteří organisují akci, berou své poslání velice vážně. Nesmíme totiž zapomínati, že SKM. nedostává podpor od boha-

tých, a že jen opravdová láska mu vnuká tuto obětavost. Takovým způsobem bude zpracována mládež v celé zemi a bude připravena ke kladné práci tam, kde bude postavena. A to jest nesmírně důležité. Jednak se tím mladý člověk zaujme pro velikou myšlenku a věc, jednak se mu dává příležitost uplatnit se. Místo nařikání práce, to jest nejlepší metoda pro mladého člověka.

Druhým bodem, který byl zdůrazňován na konferenci, bylo plnění náboženských povinností a zesilování eucharistického hnutí ve skupinách mládeže. P. Klement, který byl svého času duchovním rádcem mládeže, ve své přednášce na Liturgickém týdnu řekl v tomto směru mladým lidem několik rad, které je třeba opakovati: Příliš mnoho zábav, ve skupinách pořádaných, zabíjí ducha; špatné svěcení neděle jest zlým znamením; zesilte ještě lásku k Eucharistii, ke mši svaté, k oltáři. A v tomtéž smyslu se pracuje na zmohutnění SKM. Zkrátka, vedení všech prací chce dosíci, aby v řadách mládeže byli celí lidé a celoroční činnost bude usilovat o provedení této snahy. A mohou bez nadsázky říci, že kdyby naši vůdcové chápali plně svoji odpovědnost, všemi silami by podporovali SKM. v tomto podnikání, neboť proti nim všechno ostatní jest malé. Jak jest možno doufati ve vítězství určitého programu, když nebudeme mít mládež, která něčemu rozumí, něco znamená a něco chce? V Belgii, ve Francii, v Holandsku, v Itálii, v Německu jsou pořádány zvláštní kursy pro výchovu vůdců mládeže a tyto kursy se znamenitě osvědčují. U nás je mají jaksi nahraditi kursy, které jsou právě konány. SKM. má jednu přednost, již je třeba zvláště zdůraznit: Bojí se demagogie, nemiluje zveličování čísl — papír všechno unese — a nechce lháti sobě ani skupinám. Tato kritičnost je správná a je zárukou poctivosti.

Na konci bych si dovolil pronésti jedno přání: Aby totiž v „Dorostu“, časopisu katolické mládeže, bylo více pozorovat, aby se v něm více uplat-

nily zásady hlášané na kursech. Dopis skupin o zdaru, to je sice pěkné na povzbuzení, ale nic to není. „Dorost“ by měl soustavně propracovávat. SKM. si jest vědomo důležitosti studijních kroužků, ať k nim tedy časopis vede, určuje látku a řídí je. Je třeba, aby všichni měli prospěch z toho, co se koná, a aby to sami konali.

Sociální týdny v cizině

Katolíci nezavírají oči před problémy dne a snaží se řešiti je co nejsvědomitěji. I sebe zaujatější nepřítel Církve to musí uznati, když vezme do ruky časopisy jimi vydávané, nebo zkoumá jejich spoluúčast na všech otázkách. Sociální týdny, o kterých chci zde psáti, jsou jakousi universitní stolicí katolického myšlení inteligence určitého národa. Nejsou manifestací, jsou studiem, a to velice vážným a svědomitým. Publikace v těchto týdnech obsahují nauku o některých otázkách, nauku se všech stran doloženou a jistou a s tohoto hlediska je třeba je hodnotit. U nás se sociální týdny ještě neujaly, jsme svědky jen příprav k nim, v cizině jsou však již něčím samozřejmým, bez čehož by katolickému podnikání něco scházelo. Hlavně ve Francii mají velikou důležitost a veškerý tisk je široce komentuje. *Letošní Sociální týden — La Semaine sociale — byl zvláště významný pro problém, který byl řešen. Jednalo se o poměru Církve a státu, o moci církevní a státní a jejich poměru.*

Obě tyto společnosti mají spolupracovati. Stát má pomoci rodině, aby mohla splniti svoji povinnost výchovy řádných lidí a má pomáhati i Církvi v jejím vychovatelském poslání. Tato these, již ve své Encyklice o výchově mládeže zastává i J. Sv. Pius XI., byla probrána několika řečníky s různých stránek. Církev má úkolem vychovati člověka k životu věčnému, který je cílem. Do šestého století neobírala se přímo výchovou v našem slova smyslu, od té doby však, zakládajíc školy a university, naléhala přímo na důležitost výchovy a častokrát-

te se střetla s mocí světskou. Výchova byla již chápána ve smyslu veřejné organizace učení. V některých dobách, hlavně v moderních, si osvojoval stát monopol výchovy, neohlížeje se ovšem na poslání Církve, naopak pracuje proti němu. Stát, který ve dřívějších stoletích spolupracoval s Církví, neboť přátelství s ní ho produševnilo, v nových dobách, následkem náboženské lhostejnosti a úpadku víry u jednotlivců i rodin, osobil si právo nad dušemi, které mu rozhodně nepřínalesží. Chce zmonopolisovat výchovu, potlačuje ve svůj prospěch rozdíl mezi duchovním a časným. Ale toto jest v neprospěch společnému dobru, které vyžaduje svobody výchovy a povolání. „Dvě metafysiky, metafysika věčného města, Církve a státu, zápasí dnes o vliv na školu. Moc státní chce nahraditi Církve v jejím pastýřském působení, odvrátiti duše od jejich nadpřirozeného cíle.“ Stát pustě zneužívá svého poslání. Tento spor má nedozírné důsledky, jak ukazuje zkušenost, a je třeba jej odkliditi. Lze to změnití legální spoluprací, která spočívá v tom, aby byla ponechána Církvi svoboda vyučování pro integrální výchovu křesťanskou. Církve zase by ponechala státu určité funkce, které jí nepřínalesžejí per se. Stát by mohl míti i neutrální školu, ale pod podmínkou, že nebude sektářskou. — Ovšem ideálem zůstává stav, jaký je třeba v Holandsku. Pokud se týče povolání světských, mohou i osoby soukromé i stát zakládati školy, ale vždycky musí respektovat důstojnost lidské osobnosti, právo rodičů a spravedlnost, a nesmějí nikdy urážeti práva Církve a rodiny.

Katolíci italští měli na programu svého Sociálního týdnu — La Settimana Sociale — problém charity. Rektor university Nejsvětějšího Srdce Páně, P. Gemelli, byl jistě z nejpovolánějších, aby vytkl základ problému v dnešní době tak závažného. Vždyť nebude nikdo pochybovati, že žijeme v rozhodujících chvílích vývoje pro budoucnost společnosti. Žijeme v období krisí, neboť neběží jen o krisi

hospodářskou, nýbrž o jiné. Nemůžeme se jako křesťané podávat pesimismu, ale musíme přispět, pokud na nás jest, k vyjasnění a lepší budoucnosti. Nejlepšími lékaři světa byli vždy, i v posledním století, papežové. Tážeme-li se jejich Encyklik po příčinách nynějších krisí, budeme slyšet jedno slovo: Individualism. Středověk byl vzdálen individualistickému pojmání, jak svědčí jednota víry i jednota politická, jednota vědění, již promítají Summy i velepíseň Dantova. I na poli hospodářském, ve výstavbě sociální se uplatňovaly křesťanské zásady. Vyvýšenost morálky nad politikou a politiky, pokud je v souladu s morálkou, nad ekonomikou byla určena zákony, které podle těchto zásad stanovily podnikání jednotlivců. Zájem kolektiva nad zájmem jednotlivcovým byl zdůrazněn i zabraňováním nesprávné konkurence.

Proti této protiindividualistické vzdělanosti, i proti společnosti protiliberalistické, začal se projevovati v pozdějších stoletích odpor. Přišla renesance a Luther. Protestantism na poli náboženském rozpoutal bouři, která ve jménu Evangelia učinila individuum autorem Kreda. Toto učení, které mělo v renesanci předchůdce a pak i spolupomocníka, ukázalo své plody i na poli sociálním a politickém: škola manchesterská, politické theorie liberalistické mají původ ve stol. XV., a v nich je třeba hledat příčiny moderní katastrofy. Dnes si toho uvědomuje mnoho lidí a i snahy protestantů o sjednocení všech sekt jsou znamením boje proti nezdravému individualismu, na kterém byly vybudovány. Vítězství fašismu a hitlerismu jsou rovněž reakcí proti výstřednímu individualismu přes všechny počáteční výstřelky nacionalismu. Nad zájmy jednotlivců jsou zdůrazněny zájmy vyšší. Co nám doporučuje Církve v této historické době? Příčiny zla tkví v nedostatečné solidaritě lidí, v nestejném chápání sociálních povinností, v neschopnosti viděti v lidech stvoření, která přijala z rukou Božích poslání, viděti v nich bratry, jež mu-

síme milovati a spolu s nimi kráčet. Církev podává lék v solidaritě činností lidských, lék její je v charitě. Neznamená to, že rozřešíme těžký sociální problém srdcem, nebo jen hojným udílením almužen. Učení charity jest protikladem individualismu. Má kořeny v nadpřirozeném řádu. Znamená organické pojímání sociálního života a ne atomistické. Uchovávajíc a chráníc individuum, činí z něho úd organismu a podřizuje jej jemu, naproti individualismu, který podřizuje organism údu. Zkrátka je láskou a ne egoismem.

V Kanadě se konal sociální týden s programem o nebezpečí vylidňování venkova a nyní právě zasedá Sociální týden v Madridu, prvý ve Španělsku, na němž se jedná o krizi hospodářské, sociální a mravní.

Obrácení žida

W. Cott T. J. se stýkal se Židem, který našel cestu k Bohu. Příklad jeho byl tak krásný, že požádal, aby vypsál svoje obrácení. Učinil tak dopisem, který uveřejnila revue amerických katolíků „America“, a jež zde uvádím.

„Milý Otče! Bojím se, že jest nemožnou věcí vyhověti vám. Jak vám mohu říci, jak jsem se stal katolíkem, jak mohu doufati, že svěřím papíru vše, co se sběhlo v mé mysli a v mém srdci až do konce mé konverse? Mohu jediné opakovati to, co vy již znáte. Víte, že jsem byl vychován v rodině a v židovském prostředí přísně věřícím. Že jsem obdržel náboženskou výchovu svého národa, a že všechna tato výchova se rozplynula, když mi bylo 14 let. Pak jsem hledal jinde, čeho jsem potřeboval pro svoje vzdělání. Čím více jsem studoval, tím jsem nabýval pevnějšího přesvědčení, že kultura a vzdělání nejsou s to nahraditi náboženství, jež jsem opustil. Toto přesvědčení mne později přinutilo obíratí se problémy víry jiných národů a tak jsem přišel ve styk i se spisovateli katolickými.

V katolicismu jsem našel svět, který byl bližší toužení mého srdce. Našel jsem pohled na svět, který odpovídal mému nazírání. Začal jsem čísti díla velkých katolických spisovatelů, tak svatého Augustina pojednání o Městě Božím, Adamsovu knihu o duchu katolicismu a j. V těchto knihách jsem našel vodu živou, která utišovala moji žízeň po nadpřirozenu a po Božském. Ovlivněn duchem těchto děl, cítil jsem přece, že jsem velice vzdálen od katolicismu, který jsem v pravé podobě poznal po svém obrácení. Bylo mnoho rozdílů, mnoho překážek, a nemohl jsem býti uspokojen. A můj duchovní a rozumový život bylo možno nazvati chaotickým a anarchistickým. Nevěděl jsem, kde bych našel oporu. Cítil jsem jen, že musím něco učinit, chci-li zabrániti duchovní sebevraždě. Četl jsem Nový zákon a snažil jsem se proniknouti hluboký smysl slov Ježíše Krista.

Cítil jsem, že jest v nich něco, s čímž lze úplně souhlasit a co je tak odlišné ode všeho, co řekl a co by mohl říci člověk. Co jest odlišné od výrazů velikých básníků, které jsem tolik miloval. Byla v nich naděje, důvěra, jež jsou lékem na duši zmučenou a zmítanou úzkostí a pochybnostmi. Ale přesto mi stále něco scházelo a hledal jsem dále. Kristus neměl u mne ještě velebnosti Božství. Nebyl pro mne dosud Bohem. Díval jsem se na něho jako na člověka, člověka nad jiné dokonalého a vznešeného, ale to bylo vše. Boha jsem hledal jinde. Obrátil jsem se ke Spinozovi. Po dvě léta jsem podléhal vlivu tohoto člověka. Uctíval jsem ho jako světce. Celý svět byl spinozistickým: Bůh byl vše a nebyl nic, byl všude a nikde. Po dvě léta jsem byl v područí takovýchto halucinací, ale na konec jsem byl na tom hůře než dříve. Spinoza nevyřešil pochybností, úzkostí mé duše.

Co tedy jsem měl činit? Pozbyl jsem víry v jakési filosofii. Obrátil jsem se na spisy mystiků Ekharda, Böhma, Plotina, Emersona, ale byl jsem stále nespokojen. Jednoho dne, kráčeje kolem kostela, jsem pojal

myšlenku, abych vstoupil a odpočinul si. Snad se trochu osvěžím. Nebyla to má první návštěva katolického kostela, ale tentokráte jsem do něho vstupoval v naději, že najdu něco, čeho jsem nenalezl nikde jinde. A zatím co jsem seděl v klidu chrámového ovzduší, táhly mou myslí tyto myšlenky:

Kdybych tak mohl věřit s toutéž jistotou, s jakou věří ti, kdož se sem přicházejí pomodlit! Kdybych mohl věřit, že slova Evangelia jsou skutečně pravdivá, že Kristus skutečně žil a že ta slova jsou opravdu těmi, která vyšla z jeho lidských úst a jsou doslova pravdivá. Kdybych mohl věřit, že vše v Evangeliu se stalo, jak by to bylo krásné! Jak bych byl potěšen, šťasten, posílen, kdybych věděl a věřil, že Kristus byl pravým Synem Božím, který přišel, aby nás všechny zachránil! A náhle, jako by se světlo rozsvítilo v mé mysli, slyšel jsem ve své mysli tato slova: Ano, je to pravda, Kristus je Bohem, sestoupil na zemi a vzal na sebe lidské tělo. Slova Evangelia jsou pravdivá, doslovně pravdivá.

Padl jsem na kolena a vroucně jsem děkoval Bohu.

Za nějakou dobu nato jsem zahlédl oznámení vašich promluv v universitní kapli. Téma: Mystický Kristus a moderní svět vábilo moji obrazotvornost a rozhodl jsem se, že vás hned v neděli poslechnu. Když jsem pochopil, že katolická Církev je mystickým tělem Ježíše Krista, byl jsem přesvědčen, že nutným důsledkem jest státi se katolíkem. Když moji přátelé zvěděli, jaký jest můj úmysl, zanevřeli na mne. Někteří mi dokonce vytkli, že zrazuji náboženství. Jejich nepřátelství jim diktovala hluboká nevědomost o katolickém náboženství.

Konečně jsem přemohl všechny pochybnosti a 18. března tohoto roku 1933, v den sv. Cyrila Jerusalemského, jsem byl přijat do Církve. A co mám dále říci? Křest a první svaté přijímání mi přinesly štěstí, kterého bych nezměnil za nic na světě. Daly mi štěstí a jas myslí, o nichž jsem dříve soudil, že jich člověk na tomto svě-

tě nemůže nikdy dosáhnouti. Je to podle svatého Pavla pokoj, který převyšuje všechno pojetí.“

Prázdninové sjezdy: Akadem. týden. Liturgický týden. Pracovní konference katol. učitelů

Nedávno psal prof. Karlovy university dr. B. Kozák o katolické Církvi, o nynějším jejím rozmachu, který zahlédá i u nás. Ty tam jsou doby, kdy věřilo jen několik starých babiček a kdy se inteligence ostentativně odvracela od Církve, která pro ni, učenou, nic neznamovala a nic jí nedávala. Dnes inteligence se obrací k Církvi. Ostatně katolíci podnikají vše, aby ji přesvědčili o plodnosti křesťanské nauky a takový Akademický týden svou vysokou úrovní jest jim ke cti a stává se jejich nejlepší zbraní. Tak asi se dívá na věc Dr. Kozák v „Českém slově“, a nejednou mluvil podobně v témže časopisu i Dr. Bednář. Je to prosté konstatování lidí, kteří nechtějí ani sobě, ani jiným nalhávat něco nepravdivého, lidí, kteří jsou velice vzdáleni katolicismu, jsou jeho nepřáteli, bojují proti němu a vědí, že prvou podmínkou úspěchu je znát síly nepřítelovy.

Posledních šedesát let byl český národ v zajetí protestantské ideologie. — Ponaučení z Německa je studenou sprchou na tuto ideologii a její hlasatele. Prof. Dr. Em. Rádl ve své knize „O německé revoluci“ — Rádl je protestant — píše přímo: „Pevnost katolictví v dnešním chaosu jest dokladem, že dobře propracovaný životní program, založený na moci ducha nad tělem, konec konců vítězí nad materialismem. Katolictví obstálo už několikrát. Bylo tak i po válce třicetileté i po válkách napoleonských. Z toho důvodu je dnes boj proti katolictví založený na ideologii volnomyšlenkářské a na víře v přirozenou svobodu zcela pochybený. Boj proti náboženství je dnes šílenost.“ A na jiném místě mluví Rádl o úpadku protestantismu v Německu a zdůrazňuje, že „pro-

ti protestantské morální a politické anarchii katolíci pevně stáli za mravností a loyálností... Nejsilnější námitku proti katolictví, námitku proti absolutní autoritě papežově podlomili němečtí protestanté, když uznali absolutní autoritu Hitlerovu. Vskutku když už bychom měli mezi oběma autoritami volit, není papežská autorita vzdělanější, liberálnější, duchovnější a zvláště přesněji vymezena, než německý mythus o autoritě Hitlera? Katolictví je odolnější než luterství; v porovnání s ním se stalo dnes bezmála pokrokovou mocí ve světě.“

Tyto citáty nejsou zbytečné ve článku, ve kterém chci psát o třech kongresech, konaných o letošních prázdninách. V Báňské Bystrici odbývali svůj kurs katoličtí učitelové. V břevnovském klášteře shromáždilo se na prvním Akademickém týdnu na 250 posluchačů a asi tolik jich hostily i místnosti posvátných Emauz o prvním Liturgickém týdnu. Neboť jest jisto, že katolicismus je dnes právě proto takovou silnou mocí, již musí vzdáti čest i jeho nepřátelé, poněvadž dovedl vyzdvihnout ducha. Nebylo by myslitelné jejich vítězství v Německu bez takových „Görresgesellschaft“, bez „Akademických svazů — Akademikerbund“, bez hlubokých sjezdů různých katolických vědeckých korporací, bez četných vědeckých a filosofických časopisů a bez hojné literatury, k níž musí sáhnout protestant stejně jako katolík. A nebylo by možno mluvit o renesanci katolické ve Francii, kdyby tam nebylo katolických universit, všeobecně uznávaných vědců, jako třeba Branly a j. a j. Když se díváme s tohoto hlediska na naše tři „týdny“, a když uvážíme i chválu a uznání odpůrců, budou se nám jevit ve světle poněkud jiném, než se jeví povrchnímu pozorovateli.

Průběh všech a úroveň jejich možno charakterisovat jako zdařilé a vysoké. Referáty byly svěřeny odborníkům a ku podivu, poznalo se, že jest jich dosti. Na Akademickém týdnu mluvili i někteří cizí pracovníci, generál dominikánů, Et. Gillet, z Ně-

mecka P. Fr. Muckermann, jesuita, a P. Garrigue-Lagrange, dominikán, profesor na Colegio angelico v Římě a všichni pronesli řeči, které bylo radostno poslouchat. Od různých dřívějších katolických podniků se tyto tři lišily jednak úrovní, opravdovostí, a pak že jim nešlo o manifestaci. Katoličtí učitelé po zkušenostech z dřívějších kursů soustředili práci do seminářů. Liturgický týden sledoval jen jednu základní myšlenku a probíral ji s různých stran. Akademický týden chtěl sice shrnouti četnou látku, ale cíl byl stejný. Nehledělo se na šířku, všichni se snažili o hloubku. Musíme si uvědomiti toto: Jestliže katolíci svým vědeckým, filosofickým, sociálním, uměleckým snažením nevyhloubí hlubokou propast, kolem níž nemohou jíti nevšimavě ostatní, nic nedokážou. Katolíci budou tolik platit, kolik budou vědět a tvořit. A právě s tohoto stanoviska můžeme se radovati z posledních tří kongresů. Místo citu rozum. Vzbudit chvilkové nadšení ještě mnoho neznamená.

Akademické týdny mají vznik v Rakousku, kde jsou konány každého roku v Solnohradě. Rakouští katolíci chtějí, aby tyto týdny připravovaly katolickou universitu pro Němce. V Kolíně n. R. byla založena před několika lety akademie sv. Alberta Velikého, ale sleduje jen cíle filosofické a historické. Solnohrad se má státi sídlem I. katol. university v zemích s německým obyvatelstvem. Duch týdnů odpovídá této snaze, a myslím, že by se i u nás mělo pomýšlet na tuto metodu. Je třeba soustřediti práci v seminářích, a pokud je to možné za dvacet dnů, položit základy a uvést posluchače k srdci vědy. Je to důležitý úkol v době všeobecné nivelisace a je to i vděčný úkol. Katolíci mají skvělou příležitost ukázati sílu a hloubku své theologie, filosofie, zkrátka celé své nauky. Začátek byl dán, záleží na pokračování.

S většími potížemi budou jistě postupovati ti, kdož chtějí šířiti liturgické hnutí. Veliká většina lidí, kněží i laiků, se domnívá, že toto hnutí

jest dobré leda pro kláštery, a že je exotické. Dostal jsem od jednoho kněze, nadšeného a inteligentního, dopis, který jen potvrzuje, co jsem řekl: „Liturgický týden?“ píše, „toť pokusy o pěstování exotických květů ve sklenicích velkoměst. Přijedou měšťáci a koupí si takovou kytičku, aby si opatřili malou potěchu náhradou za krásu venkova. A venkov? Nebude trhati exotické byliny, venkov sní jako jedna rodina o kráse celé. . .“ Názvy mohou býti různé, ale jest jisté: Kde mohutní liturgické hnutí, tam se prohlubuje vnitřně náboženský život. Záleží na tom, jak bude hnutí šířeno a kým. Emauzští mnichové chápou správně význam hnutí i cesty, jimiž je nutno se ubírat. Dvojí vydání českého misálu, časopis „Pax“ i kongres sám to jasně pověděly. J. M. ndp. opat Vykoukal prohlásil, že I. týden jest východiskem a že budou vydávány liturgické texty, pořádány kursy, konány přednášky, aby hnutí opravdu proniklo. S odsouzením dlužno zatím počkat.

Všecky kongresy jsou výrazem touhy po poznání co nejširším a nejhlubším a po životě co nejintenzivnějším. Toť jejich plus.

Román o Robertu Peckhamovi

Před čtyřmi stoletími byla Anglie svědkem mocného náboženského otřesu, který pozměnil úplně její tvářnost na celé věky. Neblahé dílo Jindřicha VIII. odtrhlo Anglii od Církve, mnoho věrných jejích zaplatilo životy oddaností své Matce. Robert Peckham, o němž píše M. Barring, známý anglický spisovatel a konvertita, nezhybnul sice na popravišti, ale i do jeho života hluboce zasáhl rozlom, zaviněný Jindřichem VIII. Peckham opustil svoji rodnou zemi, kterou vroucně miloval, odešel do Říma, kde po několika letech steskem zemřel. Na jeho hrobě čtou se slova, že zemřel, nemoha žít ve vlasti bez víry, ani v cizině bez vlasti.

Otec Peckhamův byl nejvýznačnější oporou Jindřicha VIII. členem královské rady, ministrem financí a byl

to muž věrný královskému rodu, Jindřichu VIII., i dvěma jeho dcerám, které po něm vládly v Anglii, Marii a Alžbětě. Věrnost jim zachoval i jeho syn Robert, který byl advokátem v Londýně a jehož život Barring líčí skvěle jako veliký umělec, hluboko nazírající do lidské duše. Nad celým jeho životem vane bolestný smutek, jeho manželství bylo omylem a končilo tragicky a jeho odchod ze země je rovněž prosycen bolestí. Ale při tom to byl muž ryzího charakteru, ušlechtilé věrnosti, čistého srdce a veliké lásky. Neměl dosti síly a opravdovosti ke svému otci, ani ke své ženě a těžce na to doplatil. Necítil se šťasten ke svému povolání a rozbolestňovaly ho události v zemi, neboť tušil jejich hrozné důsledky. Jedině ve smrti křesťanské a v odevzdanosti našel pokoj duše. Kniha Barringova, správně přetlumočená, je krásnou četbou.

J. K.

Krásné dílo o mši svaté

Liturgických děl stále přibývá, a třeba se z toho jistě radovat. Je to totiž dokladem rostoucího zájmu o svatou liturgii a zároveň nadějným příslibem pro budoucnost. Nejde totiž o knihy nízké úrovně, nýbrž o skutečná veledíla, jakým jest dílo Dra Fr. Cinka a nedávno vydaný „Výklad nejdrahocennější oběti mše svaté“, jehož autorem jest německý kapucín Martin z Kochemu, žijící ve století XVII.

Věru, málo jen děl mělo tak pronikavý úspěch jako toto. V Německu za posledních 50 let vyšlo v mnohých vydáních v nákladu přes 200.000 výtisků. Bylo přeloženo do četných řečí a všude jest hojně rozšířeno. U nás bylo vydáno před válkou v překladu Dr. Lva Řeháka a i nynější vydání Kuncičovo jest dílem Řehákovým. Jest znamenité, čte se plynně a plně vystihuje sílu originálu.

Martin z Kochemu působil v Porýní. Byl vychovatelem kapucínského dorostu, a když za velikého moru musili řeholníci opustiti klášter, Martin se věnoval jednak spisování knih o

zbožnosti a asketických děl, jednak kázání. Prošel mnoho míst, hájil víru proti protestantským kazatelům, posiloval ochabující a Bůh jeho činnosti hojně žehnal. Bylo to v zlých dobách po třicetileté válce, kdy víra velice opadla a mravní stav národa nebyl zrovna potěšující.

„Výklad nejdrahocennější oběti mše svaté“ jest nejlepším a nejhlubším jeho dílem a není ani divu, že za osvícenství bylo i vládami zakazováno právě proto, že bylo proti němu nejlepším a nejjistějším bojovníkem. Ve třiceti kapitolách jest vyložena podstata mše, jako nejsvětější oběti, jako radosti největší svatých a světců Božích a všech lidí. Autor skromně podotýká, že nechce a nemůže ani přinésti něco nového, že jen ukazuje, jak mystici a světci a koncily pohlíželi na mši svatou. Jejich slova, vhodně vybíraná, jsou skutečně jako perly, jimiž jest ozdobována každá stránka knihy. Svým jasným a přesvědčujícím výkladem, nadšením, s jakým pojednává o nejhlubších pravdách, hlubinami, do nichž sestupuje s naprostou jistotou pokorného kněze, dosahuje Martin z Kochemu velikého účinku, strhuje čtenáře k lásce ke mši svaté a naplňuje ho nevýslovnou radostí. Mnoho čtenářů jen jemu vděčí za to, že každého dne obcují nejsvětější oběti mše svaté a častěji při ní přistupují ke Stolu Páně. A to jest jistě nejkrásnější odměna svatému knězi, který dlouho po smrti vykonává vznešený apoštolát, a nejlepší pobídka pro čtenáře.

J. K.

Uniatské církve východ. ritů

V posledních letech se v pravoslavných církvích dosti silně projevuje snaha po sjednocení. V hlavním časopisu pravoslavného srbského kleru jest nejednou uveřejněna studie o tomto tématu a třeba uznati, že články postrádají dřívější útočností a nespravedlností. Je to možné vysvětliti jednak stykem s inteligentními katolickými kněžími, jednak působením ciziny. Mladí duchovní srbští, a dnes

i bulharští, kterým bývají svěřována důležitá místa, studují v cizině, hlavně v Anglii, kde díky Vysoké Církvi se nepohlíží na katolicism s takovými předsudky jako dříve. Jinde, jako v Rumunsku, mohutní zase hnutí, žádající přímo sjednocení církví, jednotu pravoslavi s katolicismem pod jednou hlavou, římským papežem. Ovšem jednota jest ještě příliš vzdálená, ale nebude bez zajímavosti, povšimnouti si, co již bylo vykonáno. Proto zde uvádím poslední statistiky, uveřejněné Papežskou východní kongregací.

Existuje pět velikých skupin orientálních ritů: alexandrijská, antiochejská, byzancko-řecká, arménská a chaldejská. Ke skupině alexandrijské náležejí Koptové, kteří mají 32.300 katolíků. Mají vlastní patriarchát, který jest spravován od r. 1908 apoštolským administrátorem. V duchovní správě pracuje 66 kněží, kteří jsou podřízeni dvěma biskupům. Dále sem patří Etiopové v Habeši s 30.000 věřícími a 89 kněžími. Podřízeni jsou apoštolskému vikáři.

2. K antiochejskému ritu náležejí v Indii někteří kmenové, kteří se roku 1931 s arcibiskupem Msgrm Ivaniem připojili ke katolické Církvi v počtu asi 9.000. V jejich čele stojí arcibiskup, biskup a 35 kněží. Maronitů jest 366.000, mají patriarchu, 14 biskupů a 1000 kněží. Sjednocených Syrů jest 70 tisíc, jsou podřízeni patriarchovi, který má titul patriarchy antiochejského, jemu podléhá 8 biskupů a 164 duchovních.

3. Arménský ritus. Hlavou jest patriarcha cylicijský, jemuž patří pravomoc nad těmito skupinami: Armény egyptskými — 1 biskup, 7 kněží a 8.000 věřících. Armény palestinskými — 360 věřících. Syrskými — 1 biskup, 38 kněží, 22.000 věřících. Tureckými — 4 biskupové, 19 kněží a 10.500 věřících. Svaté Stolicí přímo podléhají Arméni v Řecku s 1 biskupem, 10 kněžími a 3 tisíci věřícími. Arméni v Polsku s Lvovským arcibiskupem, 16 duchovními a 5.000 věřícími a konečně Arméni rumunští s apoštolským administrátorem, více kněžími a 5.500 věřícími. Jz

třeba k nim ještě připočítati asi 15.000 Arménů v Belgii, Francii, Spojených státech, takže počet sjednocených Arménů dosahuje asi 100.000.

4. Byzancko-řecký rítus. K němu náleží největší počet východních sjednocených v různých zemích. V Bulharsku jest asi 5.600 věřících a 41 kněží, podřízených apoštolskému administrátoru v Sofii. Řeckých věřících v Řecku a Turecku je přes 3.000, mají 20 kněží a biskup sídlí v Cařihradě. Italských Řeků, kteří v XVI. století utekli před Turky do jižní Itálie a na Sicilii, jest asi 50.000, o jejichž duchovní spásu se stará 61 kněží a 2 biskupové. Jihoslovanských uniátů jest asi 42.000, kněží 58, biskup sídlí v Záhřebu. Melchiti, jichž je 166.000, z nichž 14.000 žije ve Spojených státech, mají vlastního patriarchu v Antiochii, 17 biskupů a 167 kněží. Rumunští sjednocení v počtu 1.400.000 mají arcibiskupa v Alba Julia, 4 biskupy a přes 1600 duchovních. V Americe žije na 8.000 věřících. Rusíni mají metropolitu ve Lvově, 2 diecése v Polsku, 2 diecése v Československu a 1 diecési v Uhrách. Celkem mají 14 biskupů, a přes 3.500 kněží. Věřících jest 5.200.000 z nichž sídlí dvě třetiny v Polsku, 500.000 na Podkarpát. Rusi a 900.000 v Americe. V Uhrách je 1 biskup, 100 světských kněží a 100.000 věřících.

5. Věřící chaldejského ritu se rozpadají ve dvě skupiny. Do první náležejí Chaldejci, kteří jsou pod pravomocí babylonského patriarchy. Oblast se dělí na 12 biskupství a 4 patriarchální vikariáty. Nyní jest jenom 7 biskupů, 155 světských kněží a 70 tisíc věřících. Daleko početnější je druhá skupina v Indii, v jejímž čele je metropolita sídlící v Eznakulam. Ve 3 diecésích jest 530.000 věřících a 650 kněží.

Práce mezi dělnictvem

Hned na počátku poznamenávám, že nejde o práci ve smyslu hmotném, nýbrž o apoštolát mezi dělnictvem. Jest nutno uvědomiti si několik věcí

dosti důležitých: že u nás přes všechno, co se děje ve prospěch dělníka s naší strany, se koná málo. Že se udržuje stále dřívější stav, ačkoliv doba rychle letí a ačkoliv změny jsou stále častější a rychlejší. Že se zapomíná na mládež.

Encyklika Lva XIII. „*Rerum Novarum*“ bylo vydáno r. 1891. Byla napsána v době urputného zápasu mezi liberalismem a socialismem. Encyklika Pia XI. „*Quadragesimo Anno*“ byla vydána r. 1931 v době nesporného vítězství liberalismu. I liberalism i socialism mají společný základ, jímž je nauka moderního filosofického směru materialistického pozitivismu. V celém zápasu nebyly v sázce toliko hmotné poměry pracujícího lidu, nýbrž šlo i o jeho duši. Na tento fakt se nemůže zapomínati a oba papežové jej zdůraznili. Pius XI. napsal ve svém okružním listě: „Jen s hrůzou pomýšlíme na těžká nebezpečství, jimž je vystavena v moderních dílnách mravnost dělníků, hlavně mladých, cudnost žen a dívek. Když myslíme na obtíže, které musí překonávati, chtějí-li světit den Páně... Práce, která z vůle Prozřetelnosti byla určena i po dědičném hříchu k mohutnému i mravnímu zdokonalení člověka, stává se za nynějšího režimu nástrojem zkázy. Nevzhledná hmota vychází z dílny zkrášlena, zatím co lidé se v ní kazí a ničí.“ A Pius XI. volá křesťanské dělnictvo, aby hledělo zachrániti své nešťastné bratry a sestry: „Aby byli přivedeni ke Kristu lidé, kteří ho zapřeli, praví, je třeba především utvořiti v jejich středu pomocníky Církve. Prvními apoštoly, bezprostředními apoštoly dělníků budou dělníci.“

Tato poslední věta Pia XI. jest velice důležitá a jest divné, že se na ni zapomíná. Prvními apoštoly dělníků budou dělníci. Pius XI., když ji psal, mohl se již opřít o zkušenost, kterou učinili katolíci francouzští, belgičtí, holandské a němečtí. V Belgii došli vůdcové katolického tábora k přesvědčení, že jen malé procento jinochů a dívek, vyrostších ve věřících rodinách a navštěvujících katolické ško-

ly, udrželo svoji víru v továrnách a dílnách. Vzдорovali nějakou dobu, delší či kratší, náporu nevěry, který na ně činilo prostředí, a pak po několika útocích podlehli. Toto přesvědčení přivedlo P. Gardyna, pracovníka mezi katolickou mládeží belgickou k přesvědčení, že úkolem musí být přetvářet prostředí. Předtím již se obírali tímto problémem vůdcové v katolickém táboře dělnickém v Holandsku: Nutno přetvořit prostředí. Nutno je přetvářet od základu a mladými lidmi. Syndikáty křesťanského dělnictva nesmějí být pouze zaopatřovacími ústavami, nýbrž musí být dílnami apoštolátu.

Tím jim byl dán nový směr a smysl.

Ovšem, věc se dá krásně vyjádřit slovy, ale daleko těžší se dá provést. Přetvořit prostředí, to je pěkné, ale jak? Dva požadavky byly vytyčeny: Dělník katolický musí být mezi prvními, pokud se týče práce, musí znamenitě rozumět svému řemeslu, aby bylo na něho spolehnutí a aby mohl i poradit svým druhům v dílně, továrně, zkrátka v prostředí, do kterého je postaven. Ale toto budiž dáno do služeb apoštolátu. Ten dělník musí být čistým charakterem, člověkem nábožensky uvědoměným a hluboce věřícím. Jinými slovy, aby se mu dařilo dílo jeho apoštolátu, musí tíhnout k dokonalosti. Na katolíka pohlíží prostředí s požadavky daleko většími než na jiného člověka, neboť tuší, i když nevěří a rouhá se Bohu, že nauka křesťanská jest vznešená a že vyžaduje od člověka řádný život, víru i lásku v praxi. Cesta k dokonalosti není však snadná ani není krátká.

Toho si byl dobře vědom P. Gardyn a jiní vůdcové: Je tudíž třeba, řekli si, pokračovati zvolna a začít od základů. Zbytečno by bylo něco předpokládat. I vzali si několik mladých lidí a začali je přetvořovat a vychovávat ve škole duchovních cvičení, vštěpovati jim lásku k věčným pravdám, učiti je jejich poznání a zároveň je učiti chápati práci pod zorným úhlem apoštolátu. Když je vychovali, a to netrvalo pár dnů, poslali je do továren,

jsouce ovšem ustavičně ve styku s nimi radami, pomocí, povzbuzováním. Teprve potom byla založena Jeunesse Catholique Ouvrière, J. O. C., katolická mládež dělnická, jocisté. Teprve potom začali vydávati zvláštní list, jenž dnes v Belgii má přes 100.000 odběratelů. Ovšem výchova je stále stejně přísná. Na vůdcích kroužků se mnoho žádá, duchovní cvičení je povinné, jejich příklad musí být stále v čele. Díky této těžké a vytrvalé práci jest hnutí mezi katolickým dělnictvem stále mocnější, a to nejen po stránce vnější, nýbrž, a to je důležité, i po stránce vnitřní.

Dělnictvo bude vráceno Církvi zase jen dělnictvem, řekl Pius XI., který upřímně miluje dělníka, jak ukázala jeho Encyklika a četné jeho projevy. To je ostatně deviza laického apoštolátu v Katolické akci.

Jak je tomu u nás? Jako ve všem a všude jsme i zde pozadu. Pravda, nezahálí se, ale mohlo by se i v tomto směru něco udělat. Díky Bohu, bývalý sekretář katolické mládeže, SKM., P. Klement O. S. B. chápe tuto cestu a snad z jeho podnikání vyroste, co vyrostlo v cizině. Jest užitečno podnikat kursy, tvořiti studijní kroužky, ale je nutno spojit s nimi to duchovní, což pochopili naši bratři v zahraničí. Vzpomínám si na čin vratislavského arcibiskupa, kardinála Bertrama. Když propukala krize a mnoho mladých lidí ztrácelo práci, kardinál Bertram na ně myslil. Zařídil dílny a nezapomněl ani na duchovní cvičení. A jak ukázal poslední, třetí mezinárodní kongres Svazu Krista Krále, myšlenka Bertramova našla odezvu v celém Německu, neboť se poznalo, že tak lze nejlépe zachrániti mládež před nebezpečím, jehož je tolik právě ve dnech nečinnosti. Cožpak by nebylo možné uskutečnit něco podobného i u nás? Snad se mi namítne, že není možno napodobovati u nás to, co se osvědčuje v zemích francouzských, že nám francouzská orientace nesvědčí. Bylo by tedy snad možno napodobovati Německo. Ale musíme začít. Tento výboj je nejlepší, nejsnazší a nejúčinnější.

ší. Pius XI. řekl, že „největším pohoršením XIX. století je, že Církev ztratila dělnictvo“. Církev je získává v nynější době, díky usilovné práci, modlitbám a obětem. Nebylo by nás důstojné, kdybychom u nás nepřispěli k této záchraně dělnictva, které jest živlem nejvěrnějším.

O náboženském stavu v Rusku

Ve francouzském listě „La Croix“ jsou uveřejňovány dojmy z cesty po Rusku, již podnikl P. Picard de la Vacquerie. V čísle z 11. listopadu jest kapitola, nadepsaná: La Religion — Náboženství, která jest zvláště důležitá a zajímavá, neboť se týká městského lidu: „Lid ruský zůstal v základě náboženským. Myslím městský lid, nemoha soudit o obyvatelstvu venkovském, které celkem zůstalo věrno dřívější víře,“ praví autor. Pro dělnictvo se změnil kult, mystika se podřídila jiná, ale náboženství zůstává. Je to náboženství lidské, kult vzdávaný nadčlověku, modernímu bohu, Leninovi. Leninism v Leningradu, Moskvě, ve velkých průmyslových městech i v okolí městském nahradil křesťanství. Ti, kdož se účastnili na Rudém náměstí v Moskvě defilé poutníků ke hrobu Leninovu, musí býti přesvědčeni o projevech víry proletariátu k tomu, který jim připadá jako spasitel. Soch Leninových jest veliké množství. V domech veřejných i soukromých jest při všech událostech pověšen v čele obraz Leninův, který se stává jaksi bohem rodinného krbu a nahradil staré ikony.

Lenin má své zbožňovatele, své řeholníky i mučedníky. Jeho zbožňovatelé se tlačí ve dne i v noci kolem jeho hrobu. Jeho řeholníky jsou vůdcové hnutí, komunistické buňky. Milion těchto mužů a žen vede v pravém slova smyslu 163 mil. obyvatel. Mučedníky potkáváme po celé zemi, jsou jimi ti, kdož se usilovně přemáhají, odsuzují se k chudobě pro budoucí štěstí největší a nejkrásnější Rusi. „Tito lidé,“ praví autor, „dávají katolíkům celého světa zvláštní poučení o oběti a bojovné energii. Musí nám jich býti velice líto, pomyslíme-li na blud jejich ideálu a škodlivost jejich počínání; ale není možno neobdivovati jejich odvahy. Oživování silou, danou přesvědčením, přispěchávají na pomoc svým bratřím, pohrdajíce, opouštějíce, pronásledujícíce ty, kteří jimi nechtějí býti.“

O výchovu dorostu je postaráno velice dobře, neboť vláda věnuje výchově dětí co největší péči. Mezi starou a mladou generací byly všechny mosty přervány. Starci jsou v Rusku výjimkou, nejsou pro ně zakládány žádné asyly. I když jsou zastánci vládního režimu, dostávají menší dávky potravin než ostatní. Mladí sní jen o sovětském ráji. Je to pochopitelné, ježto o cizině slyší jen to nejhorší, neboť všechny zprávy z ní nebo o ní jsou přísně kontrolovány. Dítě patří státu a ten se stará, aby v něm mohutněla komunistická víra. Vyučování

lze vyjádřiti slovy: „Třídní proletářská výchova“, což znamená, že komunism jest vštěpován jako státní náboženství místo náboženství pravoslavného, které jest ze školy vymýceno. Ostatně ve školách existují „skupiny bezbožníků“. Chemii a biologii připadá ve školách důležité postavení, theorie Darwinovy jsou vydávány za pravdu absolutně jistou a nezměnitelnou. Věda národohospodářská jest přednášena v duchu marxistického materialismu, jakož i nauka o třídním boji. Nelze se tudíž diviti, že víra komunistická jest v mládeži velice hluboká.

Má-li Lenin své zbožňovatele, řeholníky i mučedníky, má dosud i křesťanský Bůh své vyznavače. Pronásledování věřících trvá ustavičně. „Jak nedoufati v lepší příští národa, který váni za parie, kteří nemají práva na žádnou výživu. Jejich život je trvalým mučednictvím. Návštěva kostela se nevyplácí. A přece chrámy, kterých jest o mnoho méně než dříve, jsou plny věřících. A tito se modlí s vroucností, jež diváků vhání slzy do očí. I nejlhostejnější lidé se neubrání pohnutí při pohledu na ně. „Jak nednoufati v lepší příští národa, který má přese všechno takové prameny víry?“, táže se P. De la Vacquerie.

O protináboženském boji v Rusku se rozepisuje i A. M. Zecca v listě Svaté Stolice „L'Osservatore Romano“, č. 264 ze dne 9. listopadu, rovněž po své cestě v sovětském Rusku. Autor popisuje svoji návštěvu v neděli 6. srpna v katolickém kostele svaté Kateřiny. Jako všechny chrámy, i tento byl připraven o mnoho věcí, takže již nezbyvá nic k ukradení. Když postříleli nebo pozavírali kněze, stojí chrámy ponechané kultu jako opuštění sirotčí. Ikony z nich vyloupili a prodali, ale vládcům to ještě nestačí: ve školách, továrnách, divadlech i biografy jest šířena nevěra a rouhání je tak hrozné, že je nelze opakovati. I hrací karty jsou pomalovány rouhavými výjevy.

Duchovní, kteří ještě zbyli, žijí v nepopsatelné bídě a jediným jejich příjmem jest, co jim dají věřící. Ježto však tito jsou velice chudí a ježto se nedoporučuje v Rusku dávatí almužnu kněžím, mají život velice trpký. Zecca spatřil na své cestě v Rusku jen 7 kněží, z nichž byl jeden katolický, jehož mši obcovali 6. srpna. Chrám byl nabit do posledního místečka a zbožnost všech účastníků příkladná. A tato vroucnost jest i Zeccovi nadějí do budoucnosti přes všechnu současnou hrůzu.

Všem katolickým vysokoškolským studentům

Minuly doby, kdy katolický student přicházející na vysoké školy, nesoucí si nepatrnou míru náboženských vědomostí a zviklaný ve svém přesvědčení vhodně podanými materialistickými hesly v učební osnově, musil se se svou chudou vírou ještě skrývatí, neboť byl terčem posměchu a potupných urážek svobodomyslných kolegů, kteří jej nestrpěli ve své blízkosti a vyřazovali jej jako nepotřebný zpá-

tečnický živel z veškerého studentského života. Jak tomu bylo s našimi studenty, tak tomu bylo s katolicismem v širokých vrstvách i v inteligenci. Všechno na čas, Bůh na věky! Řada let mravního rozkladu společnosti, jsoucí pod vlivem socialistických hesel, zlomila hroty i učení materialistických intelektuálů, uznávajících po životním zklamání, že se dali bludnou cestou. Katolicismus nabývá své dávné úcty a vášnivosti, neboť jest to jediný směr, jehož vůdčí ideje mohou vyvésti svět z chaosu. Získali jsme zpět své bývalé posice, čekají nás však úkoly daleko větší. Katolicismu náleží budoucnost. Katolický inteligent bude brzy určovat směr veřejného života. V nás mladých jest síla. Musíme se však na velké úkoly dobře připravit.

Rozmnožte řady svých katolických akademických spolků! Vstupte do

České Ligy Akademické,

kteřá vám pomůže doplnit náboženské vzdělání a vychová z vás uvědomělé, řádné katolíky. ČLĀ. zahájí v říjnu svou poprázdňinovou činnost. Vhodně volenými náměty přednáško-

vých cyklů, na nichž k vám promluví vynikající osobnosti veřejného katolického života, seznámí vás se všemi pro vás důležitými problémy. Vaše duchovní vzdělání prohloubíte v apologetických kroužcích, v měsíčních rekollekcích a tradičních týdenních exerciciích. Svě jazykové znalosti upevníte v jazykovém kroužku, který bude pod vedením odborníků pěstovat německou a francouzskou konverzací. Zajímá vás sociální otázka? Pracujte v sociálním kroužku nebo v sociálním odboru, který bude pro vás nově vybudován a soustředí sociální službu ze všech studentských organizací a sociálních institucí, v nichž má ČLĀ. zastoupení. Informujte se o vstupu kdykoliv ve spolkových místnostech v Praze II., Spálená 15, I. patro. Členové výboru poradí vám i v otázkách studijních a sociálních. Zábavní odbor ČLĀ. uvede vás do společnosti.

Pomozte nám jako členu Katolické akce naplnit náš vznešený apoštolský program: Vírou obrodí národ! Kéž není ani jediného katolického akademika, který by nestál v našich řadách a nepracoval s námi pro lepší budoucnost vlasti.

Nčk.

L i t e r a t u r a

Dopisy básníkovy

Listy Otakara Březiny Anně Pammrové. (Vyd. A. Pammrová ve Žďarci; expeduje J. Deml, Tasov; 40 Kč.)

Po nedávno vydaných dopisech Březinových Jakubu Demlovi a Frt. Bílkovi dostává se nám do rukou třetí kniha Březinových dopisů, jeho listy Anně Pammrové. Jsem pevně přesvědčen, že nejlepší obraz Březinovy duše a jeho vznosného vzletu nám podává jeho básnické dílo. Chce-li někdo poznati Březinu a jeho duchové království, musí jíti k jeho poesii, k tomu rozvodněnému prameni slova, okouzleného viděním vyšších světů a tušením nekonečna. Ale přes to vše i listy Březinovy mohou nám odhaliti leckterou zajímavost jeho díla, která nám dosud nebyla patrna nebo unikla našim roztěkávkám. Jsou to dopisy veliké duše kontemplativní, žijící jiným životem, než jen pozemským a osvobozené od muk mar-nivosti a povrchnosti. Leží na nich tíha myšlenek, které uzrály pod žarem neviditelného slunce. Jsou průvodní melodií básníkovy tvorby. Na mnohých místech pod tlakem pocitu přátelství zahalený člověk shazuje svůj plášť a stává se důvěrným. Březina napovídá cestu k svému dílu . .

Dopisy, jež básník posílal Anně Pammrové, jediné ženě, s níž byl důvěrněji spřízněn a již jediné kromě své matky dedikoval básně, jsou čistou písní vzácného přátelství. Jde tu o bratrství a sesterství duší, jde tu o vědomí totožnosti myšlenkového rodu. Ovšem Březina

stojí výše než jeho adresát. Je to patrna z moci a síly jeho slova, lze to poznati na jemně velitelském tónu, jenž radí, vybízí, koriguje, nutí.

Rozhodně jsou tyto listy dokumentem Březinova vůdcovského talentu. A i zde nalézáme důkaz jeho veliké víry. Na jednom místě možno čísti: „Losování o Boha, které navrhuje redaktor na zadní stránce obálky, a vůbec celý scholastický turnaj, ke kterému Vás vybízí, je šílenství. Jsou některé pravdy, které mají zůstatí nedotknuty ve svém tajemství; místa, kde vznešený duch přejde se zatajeným dechem beze slova. Jediná forma hovořit o Bohu je „Zjevení“.

Tak se možno probíratí těmito listy s tajemným vzrušením a možno doznati, že nás sice Otokaru Březinu neučí znát, ale že nám ho přece jen přibližují . . . vz.

Zpívající vítěz

(Jan Zahradníček: Jeřáby; Melantrich, 15 Kč.)

Zahradníčkovy „Jeřáby“, počténé letošní I. oenou Melantricha, jsou jistě vzácným přínosem novodobé české poesie. Jest to silná, odvážná píseň velkého lyrika, který se vpíjí do tepu přírody, s níž žije velmi úzce, v přátelské intimnosti. Zahradníček jako básník rodu Březinova v mnohém projevuje vliv svého mistra. Síla slova podivuhodně zabarveného a odstíněného a závratná hloubka světelných visí ukazují zřetelně na školu, z níž vyšel a jejíž

stopy jsou na první pohled patrné. Ale ten tajemně půvabný a jedinečný souzvuk mezi krásou, mezi propastmi a výšinami světa viditelného, harmonie mezi vnějším rámcem přírody a nitrem básnickým — to jest u Zahradníčka tak svérázně vykryštalisováno, že to možno nazvatí prvkem výlučně osobitým. Tento básník prožívá plně chvíle mileneckého laskání v klíně přírody a v tomto rysu jest beze sporu trochu ozvěny legendární poesie františkánské. Čteme-li skvělé básně o Františkově lásce k přírodě a k zvířatům, s nimiž hovořil tento světec jako s člověkem, a všimneme-li si, jak Zahradníček zživotňuje nehybný i vzrušený přírodní svět („bratr strom“, „voda — panna šílená“), nalézáme tu tžž kořen mystického vidění a totžž promítání vegetativního života zdánlivě neživé přírody v duchovní život člověka. Tento rys jest vskutku pozoruhodný a bylo by dobře blíže si ho povšimnouti . . .

„Jeřáby“ rýsují veliký okruh, jehož středem jest osobnost básníková, kolem níž probíhá řada bystrých, pronikavých postřehů a úchvatných visí —

Dynamika metafory, jaká je v poesii Zahradníčkově, jest opět něčím velmi vzácným a nebyla jistě dobývána jedním dnem. Jen si všimněte takovýchto veršů:

Ó kroky, vy druhové tíže mé,
vy ptáci na obloze hlíny,
ó kroky mé, příští i minulé,
ó kroky mé z propastí na výšiny

Vstřebáte-li se do těchto slov a pochopíte-li sílu a prudkost jejich výrazu, budete moci uznati, že se tu novým jakýmsi duchovním proudem oživuje zapomenutá a pošlapaná krása opravdové a čisté poesie, jež až donedávna byla u nás na indexu.

Jest nutno sledovati plaché kroky básníkovy, jeho vzrušené pohyby, jeho vášnivě rostlé cesty, jeho odvážná stoupání z propastí na výšiny, abychom mohli proniknouti plně jeho jiskřivá a ztlumená krásná slova. Okruh, opsaný těmito výkřiky rudého srdce, zavře se nad vámi jako tůň a všechny horizonty před vámi se promění v jednu velikou plochu, kde jako na dlani uzříte seskupené všechny krásy světa a budete oslněni prudkou září mystérií nesmrtného díla stvoření. Čas, neúprosný diktátor, uvádějící v pohyb každou vteřinu a přehlušující sladkost pohledů i vroucnost šepotu, jest v těchto chvílích největším nepřitelem. Básník především cítí jeho tíhu a trpí jeho krutostí. Chtěl by mu uniknout, chtěl by jej zastavit a zakotvit v něm: „hlas, který zastaví léto, jej mítí, jej mít . . .“ A do této bolestně štkavé touhy zaznívá opět píseň velkého soucítu k těm, kteří nejvíce trpí diktátem času v nástupu k životu a kteří musí nésti své vteřiny jako břemeno nejtěžší. Jest to soucítí ke všemu kolem, k dětem a zvířatům a ptákům: A všude kolem — v očích dětí, zvířata letících ptáků

nevýslovně sladká a krutá píseň začíná, je těžká, těžká nástupem srdcí tato a kterákoliv jiná vteřina.

A poněvadž básník má jenom své slovo, činí toto slovo vykonavatelem své vůle. Kam nepronikne tíha hmoty, tam vniká slovo — posel básníkův — nespoutané, svobodné, tvůrčí. Pro to se mu také dostává zvláštního poslání:

Kam pro tíhu svou více nemohu,
má slova ohňová ať aspoň jdou.

I když pak píseň je skončena, i když dílo je zavřeno pečeti času, duše básníková poznává, že nebylo dosud vyzpíváno vše, co do ní vstoupilo a co je v ní skryto, a z jejích hlubin — i když jest konejšena — vyšlehuje bolestně lačný výkřik: „Však zpěv ten, kdo dokončí, můj Bože?“ Poslední věta celé této knihy a první — možno říci — budoucí. Neboť tato věta, jež jest jakoby prudkou odpovědí na všechny rady o nutnosti mlčení, napovídá, že dílo básníkovy není dosud skončeno . . .

Několika letnými pohledy možno naléztí v Zahradníčkových „Jeřábech“ nové věci, záření myšlenek, vlnění etherného světla, rozkoše vzrušeného zrání a vůni palčivých dojmů. Bylo by třeba zvláště a široce zdůraznití a vytýčiti v poesii Zahradníčkově hlubokou duchovní variaci slova a jeho báječně sytou barvitost. Stačí poukázatí jen na nové obraty básnické, konstruované s velikou odvážností a dosti zdařile, na př. zlatoústý, bezústý; zelená štěstí dejde poznatí mi (k stromům), skřivan v modro taje (let skřivana), zlatovlasé chvíle atd.

Jest jisto, že Jan Zahradníček jest básník a silný básník. Jeho verše jsou písní vyšší lásky, melodií vnitřního zrání, vlněním rozžatých světel bezústé bolesti, prozářené a prosvětlené velebným jasmem vnitřní jakési vroucnosti a něhy. Pro tyto prvky možno zapojití verše tohoto básníka do onoho skvělého a nevelkého proudu obnovené a očištěné poesie novočeské, možno jej zařadití mezi několik málo jmen oživovatelů staré a hluboké duchovní tradice básnické, jakými jsou Závada, Halas, Lazecký, Vavřík, Renč — a možno upřímně doznatí, že byl-li až dosud Jan Zahradníček nadějí nové české poesie, jest nyní jedním z vítězných držitelů její opuštěné korouhve. V. Zima.

Knihá výsměchu

Giovanni Papini: Gog. (Přel. Nina Tučková; vyd. J. R. Vilímek; Kč 35.—)

Giovanni Papini není českému člověku úplně neznám. Jeho „Život Kristův“, jenž jest krvavým svědectvím jeho konverse a prudce bojovným vyúčtováním s osobní minulostí, jakož i psychologický román „Hotový člověk“, který v českém překladu byl vydán u Ladislava Kunčiče (stejně jako „Život Kristův“), zanechal hluboké stopy v našich oblastech kulturního života. Papini má dar odvahy a vidění. Výbušný duch, hledající světlo pravdy na všech cestách života, jemný básník a ostrý kritik — naučil se jasnému pohledu snad právě tím, že mu bylo dopřáno dlouho se dívatí do tmy. Jedno z jeho posledních děl, nazvané „Gog“, odhaluje opět nové obzory jeho kritické útočnosti a

ironie, která bičuje celou lidskou společnost, dychtivosti. Jest to kniha strašlivě nelítostně všechny produkty její civilizace a každé šílenství vědy. Už nezvyklé zvláštní formální konstrukce knihy budí pozornost. Neboť celé dílo jest vlastně fingovaným deníkem havajského mulata Goga, zbohatlíka a výstředního divocha, který z šílené touhy po poznání nejvýstřednějších vědeckých, uměleckých a životních názorů, cestuje světem, navštěvuje nová a nová města a území, rozmlouvá s vůdčími duchy světa, aby na konec skončil kdesi v blázinci, maje do posledního dechu hluboké opovržení k člověku a jeho dílu. Zůstává po něm několik stránek soukromých poznámek, které jsou výsměchem lidského pachtění po nových a nemožných objevech a které jsou nejnemilosrdnějším odsouzením soudobé společnosti. Jest více než zřejmé, že celý případ Gogův a jeho deník jsou literární fikcí, že kritikem jest tu vlastně sám autor knihy, jemuž pohled do kadlubu současného života vyráží z duše slova hněvivě přísná a palčivě výsměšná.

Dnešní kultura se svými lživými teoriemi, věda se svými nelogickými výzkumy, umění se všemi svými výstředními extrémami, politika a její ohavná nestoudnost — to vše jest přibito na pranýř v této sarkastické a drastické obžalobě.

Naleznete tu kritiku všech odborů umění: poesie, malířství, sochařství, dramaturgie. Gog zaznamenává pokusy s básníky, z nichž jeden vymyslel nový typ poesie tím, že „řadil slova podle jejich fonetické a evokativní hodnoty, bez jakéhokoliv logického pouta a dělal to tak, že psal vedle sebe úplně nelogicky slova různých řečí, jak je našel ve slovníku; druhý nadepsal nápis a nic více a tvrdil, že z tohoto nadpisu si může každý čtenář vytvořit sám báseň a že tedy bude tolik básní, kolik bude čtenářů atd. A stejně šlehy dostává nejenom výstřednost v umění, ale i výstřednost v badání vědeckém. Chemie, lékařství, astronomie, technika, obchod, průmysl — to vše jest rozpítváno a na všech těch nových směrech a systémech (ať už je to egolatrie, filomanie, pedokracie či morální chirurgie, ftiriologie atd.) snaží se Papini odsoudit zmatenost dnešního člověka a jeho duchovní idiotství.

Zajímavý jest fingovaný rozhovor Gogův s Leninem. Je v něm výstižně a zhuštěně vyjádřen názor Papiniho na komunismus. „Bolševici jenom přijali a rozvinuli carský režim, který jedině vyhovuje ruskému lidu,“ tak zde praví Lenin Gogovi. A pokračuje: „Není možno zvládnout statisíce zvířat bez hole, špehounství, tajné policie, hrůzy, šibenic, vojenských soudů, káznic a mučidel. My jen vyměnili tři-

du vládnoucí tímto systémem.“ A když Gog namítá Marxe a jeho učení, má Lenin jen jednu odpověď: „Ruská revoluce je naprostým popřením Marxových prorocství. Právě tam, kde téměř nebylo buržoasie, právě tam komunismus zvítězil.“ Vysmívající se Papini, chladnokrevný ironik — říká tu strašlivá slova pravdy, která jsou vystupňována ještě tím, že dnešní člověk ve své zaslepenosti nevidí a nechápe.

A s podobnou jasností mluví opět Papini o židovské otázce, jež právě v těchto dnech byla častěji prodiskutována. Papini vkládá ve své knize do úst mladého žida drtivě bolestná, protože pravdivá slova: „Jak se mohl pošlapáný a poplivaný Žid pomstít svým nepřítelům? Pokořením, znehodnocením, odhalením, rozbitím ideálů goima. Zničením hodnot, z nichž podle tvrzení křesťanství žije. A vskutku, přihlédnete-li blíže, vidíte, že židovská inteligence nedělala po století u nás nic jiného, než že podkopávala a špínala vaše nejdražší články víry, sloupy, nesoucí stavbu vaší myšlenky. Od té doby, co Židé směli svobodně psát, všechna vaše duchovní lešení hrozila zřícením.“

Bylo by možno citovati ještě více, ale ani tím by se neukázala plná hodnota této knihy. Nutno vzít ji celou do ruky, promedítovat každé slovo, rozhlédnouti se kolem a aplikovat. A poznáme, že vidoucí básník jen zří tajemně skryté propasti dnešní kultury a dnešního života, do nichž člověk v jakémsi duchovním opilství nevědomě sestupuje a pak už mu nezbývá než čekat, kdy se nad ním tyto propasti navždy zavrou . . .

Papiniho „Gog“ jest výkřik do temnot času, signál k probuzení výzva k ústupu s posledních cest. Vidoucí člověk, trpící nejvíce právě svými pohledy, nemůže už nic jiného udělat, než toto. Bičuje, šlehá, snižuje, vyšklebuje se, zdá se být chladným chirurgem soudobého stavu, ale na dně knihy, kdesi v úkrytu skrývá se veliká a otevřená bolest. Bolest nad člověkem a jeho pádem. Bolest nad lží a zblácnělostí doby. Bolest nad smrtí tvůrčího ducha . . . Papini staví před oči dnešního člověka příšerné zrcadlo. Zobrazuje se v něm celé já dnešního člověka, všechny nesmyslné cesty jeho civilizace a lidského pokroku. Je to karikatura, kreslená silnými a trhavými tahy černého uhle, je to obraz, který možno označit jako **úpadek člověka**. Jest jisté, že Papiniho kritika jest leckde a možná úmyslně přehnána. Fotografie jest přexponovaná, zrcadlo pokřivené. Ale snad je to proto, aby účín byl tím zesílen, aby děs čtoucího člověka byl větší, aby to jím otrásl a aby návrat k dokonalosti evangelické byl tím větší a velkorysejší. V. Zima.

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovati o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laičí a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství 'UNIVERSUM'
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Benešov: Lidová záložna.
 Březnice: Lidová záložna.
 Čáslav: Lidová záložna.
 Cervený Kostelec: Lidová záložna.
 České Budějovice: Lidová záložna.
 Česká Skalice: Lidová záložna.
 Domažlice: Lidová záložna.
 Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
 Hlinsko: Lidová záložna.
 Holice: Lidová záložna.
 Horažďovice: Okresní lidová záložna.
 Horní Jelení: Lidová záložna.
 Hořice: Okresní lidová záložna.
 Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
 Hradec Králové: Spořitelní družstvo katolického duchovenstva.
 Hradec Králové: Lidová záložna »Elška«.
 Hranice: Lidová záložna.
 Hronov n. Met.: Lidová záložna.
 Humpolec: Lidová záložna.
 Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
 Chotěboř: Lidová záložna.
 Chrást u Chrudimě: Lidová záložna.
 Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
 Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
 Jablonné n. Orli.: Lidová záložna.
 Jaroměř: Lidová záložna.
 Jičín: Okresní lidová záložna.
 Kamenice n. L.: Lidová záložna.
 Kdyně: Lidová záložna.
 Klatovy: Lidová záložna.
 Kolín: Lidová záložna.
 Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
 Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
 Kutná Hora: Lidová záložna.
 Křeč u Tábora: Lidová záložna.
 Kyšperk: Občanská záložna.
 Lišov: Okresní lidová záložna.
 Místek: Lidová a zemědělská záložna.
 Mělník: Lidová záložna.
 Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
 Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
 Německý Brod: Lidová záložna.
 Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
 Nymburk: Lidová záložna.
 Opava: Lidová a zemědělská záložna.
 Opočno: Hospodářská lidová záložna.
 Pardubice: Lidová záložna.
 Parník: Lidová záložna.
 Pelhřimov: Lidová záložna.
 Písek: Okresní lidová záložna.
 Plánice: Lidová záložna.
 Plzeň: Lidová záložna.
 Polička: Záložna »Unitas«.
 Polná: Lidová záložna.
 Praha: Záložna »Velehrad«.
 Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
 Prachátce: Lidová záložna.
 Přelouč: Lidová záložna.
 Příbram: Příbramská lidová záložna.
 Přeštice: Lidová záložna.
 Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
 Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
 Skuteč: Skutečská lidová záložna.
 Sobotka: Lidová záložna.
 Spálené Poříčí: Lidová záložna.
 Stachy: Lidová záložna.
 Sušice: Lidová záložna.
 Tábor: Lidová záložna.
 Turnov: Lidová záložna.
 Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
 Úpice: Hospodářská záložna.
 Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
 Velké Meziříčí: Okresní lidová záložna.
 Vimperk: Lidová záložna.
 Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
 Vodňany: Lidová záložna.
 Volyně: Lidová záložna.
 Vysoké Mýto: Lidová záložna.
 Zámberk: Lidová záložna.
 Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1932 již

150 milionů Kč vkladů.

Život

14-15

V Praze dne 20. prosince 1933

Na přelomu doby.

Třetí říše od Flander až
k Raabu, od Memelu až
k Rhoně zrodí se jen z
krve a železa

Krise německého protes-
tantismu

Co vykonalo Oxfordské
hnutí pro anglikanismus
a sjednocení církví

Co život dal:

Čeho je třeba.

Jak dobýt český národ
pro Krista

OČNÍK XV.

CENA KČ 3.—

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

*Přikládáme složenky a prosíme
o vyrovnání nedoplatků předplatného*

Na přelomu doby

(Historický úvod.)

Hospodářský liberalismus se hroutí. Však ovládal hospodářský život v Evropě celých dvě stě let. Půdu mu připravila reformace, která oslabil všeobecnou církev a rozložila myšlenku všeobecné solidarity. Dokud církev reglementovala hospodářský život, nemohl se vivinout kapitalismus. Ten je dítětem liberalismu. Nebyl to hned kapitalismus bankovní. Nejdříve se mobilisoval půdní kapitál. Ale již spekulant Law se přesvědčil, že půda nemá stálou hodnotu, kterou by bylo možno kdykoli realizovati. Omyl, kterému podlehl fyziokraté v 18. stol., opakují naši agrárníci, když opakují po nich, že půda jest jediným zdrojem bohatství, poněvadž ta jediná produkuje, že stáť je strom, jehož kořenem je zemědělství, kmenem obyvatelstvo a listím umění a obchod. Jsou-li kořeny v pořádku, strom žije. Je-li sedlák chudý, je chudá i země a také král.

Byla to tenkrát reakce na protežování průmyslu jako dnes.

Už ekonomisté angličtí vysvětlili, že každá práce je zdrojem bohatství a byli i takoví (Ricardo), kteří se postavili na obranu kapitalistů. Vytýkali, že pozemková renta je bezpracná, že příroda sama rodí atd., jak to slýcháváme dosud od skalních socialistů.

Přišla strojová výroba a mnoho sociálních myslitelů rozpoznalo nebezpečí hrozící řemeslníkům a dělníkům. Spoléhali však mylně na to, že organizace vyrovná tyto nesnáze. Navrhovali výrobní družstva, falanstéria, podobná novokřtěneckým Haushaben, vyskytla se myšlenka kooperativů (R. Owen) a vše to ztroskotalo o nesourodost a lenivost lidskou. Z návrhů zůstala jen plodná myšlenka odborové emancipace dělníků. Louis Blanc navrhuje organizaci výrobní asociace a výrobních kooperativů dělnických. Byla to jakási obnova středověkých cechů, ale základ byl pochybný.

Pak přišel Jos. Proudhon (1809—1865) s požadavkem, aby mzda odpovídala funkci výrobku, velikosti talentu a stupni odpovědnosti. Každý člen výrobní kooperativy měl mít účast na zisku i ztrátě.

Zůstalo při návrhu. F. Bastiat (1801—1858) první přišel s myšlenkou solidarismu. Řekl, že jediným kritériem sociálním zůstává otázka, co je nejvýhodnější pro spotřebitele. Výrobce se obhájí sám. Podrobil též žíravé kritice státní socialismus. Utopisté i vědci řešili celých sto let tyto otázky, ale východisko se nenašlo. Stroje se zdokonalovaly a podíl dělníků na zisku se zmenšoval.

Lassale myslil, že bude nutno omezovat vlastnické právo. Po něm přišel Marx s komunistickým manifestem a sláva a rozkvět socialistické internacionály, která však nedovedla zastavit růst průmysl. kapitálu a racionalisace.

Třídní boj nebyl lékem na sociální bídu.

Dnes končí éra hospodářského liberalismu a socialismus stojí bezradný jako Herakles na rozcestí.

Nedovedl včas rozpoznati nebezpečí racionalisace. Ba zhlížel se v každém novém vynálezu a věřil bláhově, že stroj bude pomocníkem dělníkovým. Byl to tragický omyl, vyrostlý z pýchy rozumu nereglementovaného příkazy Božími. Hmota zotročila člověka — stroje zabíjí lidi.

Ford by dovedl krýt potřebu aut celého světa, dva Baťové by stačili lidi obouvat.

Nepočítá se s člověkem. Owensův stroj na výrobu lahví nahradí 80—90 ručních lahvařů, Fourcaultův stroj na výrobu tabulového skla vyřadil z práce 6000 dělníků a tak bychom mohli probírat odvětví za odvětvím a všude vi-

díme mrtvoly těch, které stroj vyřadil z výroby. Je jich miliony a otázka, co bude s těmito vydědenci, je základním, sociálním problémem naší doby.

Kde jsou dnes ti, kteří před třinácti léty říkali, že nebude chudých mezi námi! (28. března 1920 řekl dr. Herben na schůzi v Táboře: V bibli je místo: Chudé budete mítí vždycky s sebou. Masaryk naproti tomu řekl: *My chceme*, aby nebylo vůbec chudých mezi námi.

Jaká to krvavá ironie. Ale nejhorší při tom je, že socialisté nemají žádný recept na řešení krise. Jen opakují, že kapitalistický řád se hroutí, ale socialistický řád nikde nevidět. Ukázalo se, že socialism byl potud silný, pokud byl silný kapitalismus. Dokavad byla hospodářská konjunktura, dařilo se materialistickému socialismu dobře.

Byl trochu parasitem kapitalismu. Jak přišla krise, ztratil půdu pod nohama. Ale zmizel by i bez této krise, poněvadž neměl mravní základny a nesnažil se vychovávat jednotlivce. Proto nemůže vybědnouti z chaosu a čeká jej stejný osud, jakému propadá liberalism.

A tu do této potopy zazněl hlas encykliky Svatého Otce Pia XI. — *Quadragesimo anno*. Osvítil jako blesk temnoty bludů lidských.

Pravda je tak jednoduchá. Svatý Otec nejprve konstatuje, že soukromé vlastnictví zůstává základem společenského řádu. Soukromé vlastnictví však neznamená naprostou nedotknutelnost majetku. Majetek má individuální a sociální stránku, což znamená, že je zatížen povinnostmi. Stát má právo ve shodě s potřebami veřejného blaha, aniž by rušil soukromé vlastnictví, usměrňovat a regulovat jeho vývoj v zájmu vyšší spravedlnosti.

Druhou devisou encykliky je nahrazení třídního boje spoluprací stavů. Je nutno odproletarisovat proletariát a pomoci pracujícím ku jmění, k spravedlivé mzdě. A spravedlivou je taková mzda, která umožňuje, aby byl dělník nebo rolník lidsky živ se svou rodinou. Je třeba přemýšlet znovu a znovu o možnosti rodinné mzdy, o podílu na zisku a o ochraně dělníka proti zneužívání techniky (racionalisace).

Svatý Otec varuje před omnipotencí státu v otázkách sociálních, před hospodářskou diktaturou.

To jsou principy. Encyklika nepodává žádný hotový recept z toho důvodu, že každý stát má jinou strukturu a jinak musí věci řešit. Evropský sociální řád bude se vždy lišit od amerického, poněvadž v obou světa dílech se poměry jinak vyvíjely. Platným pouze zůstává princip reglementace státu, který musí nahradit starý liberál. řád, který znamenal diktaturu bank a pen. žoku.

Jednu věc předpokládá encyklika: Lidstvo musí zřici se materialistického názoru životního. Není možno Bohu sloužiti a mamonu. Bůh — základ sociální spravedlnosti, mamon její popření. S lidmi sebe lépe organizovanými nedá se nic trvalého vybudovat, nebudou-li vyznávat s evangeliem: Co je platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu trpěl? Co je platno člověku vykládat, že je nutno milovat bližního, když je sobec a když neuznává vyšších mravních hodnot nad svůj sobecký prospěch? Budeme-li bažít jen po pozemském blahu, nikdy se nedohodneme a nesrovnáme. — Nebudeme-li schopni obětí, nepomůže nám ani sebe lépe vybudované družstevnictví. Je tedy základ sociální otázky mravní. Dokavad k tomuto poznání nedospějeme, marně budeme reformovat. Marx na tomto ztroskotal. Myslíl, že hospodářské síly určují běh života. Tím zbavil kapitalisty odpovědnosti za osud zaměstnanců a přivodil strašlivé neštěstí nezaměstnanosti. Čekal na vzpouru těchto vydědenců a myslíl, že teprve na troskách starého řádu dá se vybudovat nový — lepší. Ruský příklad ukázal, že tento předpoklad byl marný.

To, co se děje v Itálii, Americe, Německu a Rakousku, je jen hledání cest. A je dobře seznámit se s těmito pokusy, poněvadž nám vysvitne, v čem jsou scestné a v čem slibují přinést úspěch.

Ant. Novák.

Třetí říše od Flander až k Raabu, od Memelu až k Rhoně zrodí se jen z krve a železa

První úder německých armád v budoucí válce bude soustředěn na Československo.

Cílem nového, nacionálního Německa je odčinití válečnou porážku a dopomoci německému kmeni k novému rozpětí v Evropě. Tohoto cíle nelze podle Hitlera a vůdců třetí říše dosáhnouti jinak, než válkou. Na ni se tedy musí celý národ připravovat, sjednotit se ve vůli k ní a plně se ozbrojit. Ozbrojití se — to žádala Hitlerova vláda na konferenci odzbrojovací letos v Řijnu a když velmoci odmítly dáti bezvýhradné svolení, vystoupilo Německo ze Společnosti národů, doufajíc, že takto dosáhne, čeho chce, bezpečněji a rychleji.

Kancléř německé říše Adolf Hitler, žádaje plné zbrojení, nabízí týmž dechem mír všemu světu a všem svým susedům. V žádné jeho řeči mescházejí slova, jejichž náruč je plná olivových ratolestí — kdo tedy vlastně evropský mír ohrožuje? Německým slovům nelze věřit. Adolf Hitler sám podrobně vylíčil plán německého výboje ve své knize „Mein Kampf“ a dobyl pro tento plán celého Německa. A zde z knihy jiného národně socialistického buditele vidíme vystupovat jinou, pravou tvář historického našeho odpůrce:

*„Veliké říše nepovstávají zradou, čuměním vstříc osudu ani obchodem; ty vyrůstají jen ze zpěvu mečů. Také třetí říše, jak nám tane na mysli, od Flander, kraj moře až k Raabu, od Memelu až k Rhoně zrodí se jen z krve a železa. Myšlenky a práce a vojska musí se dáti na pochod, musí bojovat a umírat, dříve než se z krajů evropského západu zvedne hrdá stavba třetí říše.“**

Tak káže prorocký německý idealistický profesor Ewald Banse v úvodu své knihy „Volk und Raum im Weltkrieg“, která není než zeměpisným výkladem, jak příští válku německé budoucnosti vésti a vyhrát. Kniha nepovídá nic nového, než je v Hitlerově výzvě a programu „Mein Kampf“, neboť rozvádí vlastně jen některé partie této bible třetí říše, přijímajíc z ní úplně její myšlení, cíl i základní kritiku císařské říše a všech odpůrců válečných. Je jenom profesorsky bezohlednější a potřeštěnější a svou zeměpisnou vědu hodnotí jen v úhrnném národním plánu příští vítězné války německé. Válka, toť vrchol, vtělení a zkušební kámen všeho, co národ dělá, čím žije, oč usiluje.

K této budoucí válce německé, za kterou jako za mytickou Marxovou proletářskou revolucí se otevírají brány německého ráje, se v dnešním Německu mobilisuje všecko: věda a university, škola všech stupňů, mozek a práce mužů i klín žen; umění, rozhlas, tisk divadlo, kino; výroba průmyslová, zemědělská, populační i duševní; *všecko je racionálně zaměřeno k jedinému cíli: válce, která Němcům vrátí, co 1918 ztratili a nad to přidá vše, nač mají přirozené právo panské rasy v Evropě.*

Dorucha ducha? Nikoli, přirozený stav myšlení a vůle Němců třetí říše. Základem a smyslem Bansovy knihy je Hitlerovo: spojení všech Němců v jediné říši německé a přidává k tomu s profesorskou důkladností jen malý dodatek: tyto etnografické hranice německé řeči je nutno rozšířit tak, aby byly vojensky-zeměpisně navždy zajištěny. *Co se stane jen v říši, která zabere břeh Atlantiku proti Anglii, další pobřeží Baltu, zasáhne k nížině uherské a pod Ženevu k Rhoně.*

Že tu není přímo uveden Terst na moři Jaderském, je jen důkazem poslušnosti, německé vědy k taktickým ohledům Hitlerovým vůči Mussolinimu. Hitler však naznačil, že tato zdrželivost je jen dočasná.

I v stanovisku k Anglii přijímá Banse Hitlerovu these o nutnosti získati přátelství nebo aspoň neutralitu její pro příští válku německou, avšak zde nemohl už jasně menaznačit, co Hitler jen matně nechal čtenáře domyslit, že nejzazším cílem německé expanse je súčtování se světovým panstvím britským. Veliká nenávisť k Anglii jako vlastnímu vinníku válečné porážky německé proniká celou Banseho knihou. Anglie prý zavedla do válek onu zničující všestrannost,

* E. Banse: Volk und Raum im Weltkrieg (str. 10).

onu mobilisaci všech hmotných i mocenských prostředků a srážky vojsk proměnila ve vyhlazovací války národů. A tak *v budoucnosti v každé válce půjde už o zničení a vyhlazení národa nejen vojensky, ale i hospodářsky, populačně, duševně*. Takto začala Anglie proti Němcům: hladovou blokadou, zničením obchodu, lživou propagandou! Gott strafe England. A německý idealistický profesor nemůže si odepřít svůdnou představu, až by německá noha stanula neda-leko Londýna a tento národ, který od roku 1066 nepodlehli cizím dobyvatelům, ztratil svou koloniální moc a zase poslouchal cizí pány — přirozeně Němce. Pro tuto chorobnou před-stavivost asi byla Banseho kniha, podráždívši i anglickou veřejnost, stažena v Německu z obě-hu, ovšem až po roce své buditelské působnosti. Nutno však vědět, že vykládá s prostořekou jasností jen to, co tuší čtenář mezi řádky Hitlerova osobního programu — ovšem pro delší budoucnost.

Jinak vykládá však Banse cestu k německé moci evropské úplně podle Adolfa Hitlera. Aby mělo Německo volnou ruku na východě, musí izolovat, oslabit a porazit Francii.

Rasově je Ewaldu Bansemu Francouz přirozeně méněcennější než Němec, a to o tolik, o kolik černošský a černý typ stojí pod plavým severským. Co je rasově cenného na Francouzích, to jsou právě smíšené typy severské, s krví normandsko-germánskou.* *Nebyl prý to ani tak průměrný francouzský voják, který ve světové válce zachránil Francii, ale ona panská vrstva nordického původu, vládnoucí vrstva republikánské Francie, z níž vyšli oni poslanci a generálové, jako Joffre, Nivelle, Pétain, Foch a především Clemenceau*, jejichž obdivuhodná a bezohledná energie nepustila ani na chvíli s očí vrcholný cíl: zachovat velikost Francie a tím i trvání svého vlastního panství. Této vládní vrstvě nemůže Ewald Banse, srovnávaje s ní v duchu vládní třídu císařského Německa, odepřít svůj obdiv a uznání velikého výkonu; vládní vrstvy podobné životní aktivity nevidí dnes jinde na světě; právě proto však je tím více nutno ji zničit.

Banse opakuje Hitlerovu kritiku císařského Německa, že podcenilo jak Francouze, tak Angličany, vidouc v prvních degenerovanou a v druhých kramářskou rasu. Proto správné zhodnoce-ní sil nepřítelových a znalost jeho psychologie považuje za podmínku budoucího německého vítězství.

*Mezi Francií a Německem není podle Ewalda Banse možné trvalé pokojné soužití, pokud Francie nebude velmocensky ochromena, vržena daleko od Rýna a vojensky deficitivně poraže-na.**

Francie se rozpíná od 16. století stále na východ k Rýnu a Rýn považuje za přirozenou a jedinou hranici své bezpečnosti. Němci opět nemohou se smířit s trvalým ústupem své moci z Elzaska a Lotrinska. Banse za nejlepší hranici, zajišťující velmocenské postavení německého kmene uvádí linii na západ od pevností Belfort, Epinal, Toul, Verdun k poříčí Aisny až na Sommu, tak aby pobřeží u Calais proti Anglii patřilo ještě Němcům. Při těchto životně základně protichůdných zájmech obou velikých národů neplatí prý skutečně nic jiného, než buď ty nebo já. Francie, tlačící se na Rýn a organizující za Odrou a na Dunaji Polsko a Československo do boje proti Německu, Francie, bránící spojení všech Němců a hlavně Rakouska s říší, je smr-telným nepřítelem germánským. Kamkoli se hnou Němci, rozpínajíce se, všude naráží na moc a brzdicí vliv Francie. Francie musí být zničena.

Porážkou Francie a zábořem jejího východu a severu nebude však německá expanse nasy-cena.

Stejně jako severní část Francie nad Sommou potřebuje budoucí říše německá k svému velmocenskému zajištění na západě i Belgii; rozhodně jí patří vlámská, což jest v Bansově řeči totéž jako německá část Belgie. Teprv takto ohraničena byla by německá moc na západě vo-jensky zajištěna. Pochod Belgií za války pokládá Banse za samozřejmý taktický čin, jehož ú-čelem bylo překvapit nepřítele, Francii, a její armádu přitisknouti na pevnostní hradbu za Verdunem, kde byla seřazena. Banse však jde dále: *Německo se prý nemělo zastaviti ani před neutralitou Holandska*, neboť by tím nebylo už svou situaci zhoršilo, nýbrž naopak zlepšilo a zastrašilo více Anglii, která by pak chránila víc svou pevninu a ne francouzské území. S Ho-landskem jako spojencem proti Anglii Německo nikdy nemůže počítati, neboť celé koloni-ální panství Holandska a tedy bláhobyt země závisí právě na Anglii a její námořní moci.

* Banse (str. 234).

* Banse, str. 246.

Podobně Dánsko je přitahováno k Francii a Anglii svou polohou, ovládající cestu ze Severního moře do Baltického; proto stálo za světové války v blahovlnné neutralitě k oběma nepřítelům Německa. Úkolem budoucího Německa jest získati s neutralitou Anglie i blahovlnnou pomoc Holandska a Dánska.

Dalším územím, jež patří do budoucí třetí říše německé je Švýcarsko, ze dvou třetin prý německé řeči a krve. Vojensky jeho cena spočívá hlavně v tom, že odtud ženevskou průrvou může vtrhnout německá armáda po Rhoně na Lyon do jihu Francie a obchvátit dále jižní bod pevnostního pásma francouzského Belfort. Tyto plány existovaly již ve světové válce, avšak Němci nepokládali tehdy za výhodné tudý Francii napadnout. Že švýcarská vláda nevidí v Banseho líčení jen profesorský idealism, toho důkazem jest zvýšení vojenského rozpočtu a zesílení věcných zásob švýcarského vojska, provedené na podzim tohoto roku.

Co je však pro nás na Banseho knize nejzajímavější, jest, jak podrobně vykládá nový Schlieffenův plán současného německého boje na západě i východě a jak ukazuje, že hlavní úder prvního náporu německých armád bude namířen na východ a především na Československo. Od chvíle, kdy Francie vystavěla pevný val svých pevností na Rýně a směrem k Belgii, od doby, kdy nelze už překvapiti Francii s nekrytého místa, musí se původní plán německý změnit: nejprve poraziti spojence Francie na východě, Polsko a Československo, vyrovnat zde rychle frontu od Baltu na Dunaj a pak všechny síly vrhnouti na západ proti Francii. Přirozeným pomocníkem Německa v této válce je Rakousko a Maďarsko, kteréžto země musí ihned na začátku války pomoci německé armádě v útoku na Československo.

Pro Maďarsko je to dle Banseho jediná cesta k obnově své staré moci.

Maďarsko, osekane k bezmocnosti trianonskou smlouvou, má na své cestě k novému vzestupu jen dva pomocníky: svou nezkrotnou nacionální vůli a přirozené opření se o Německo, Rakousko a Itálii. Jeho spojenecká cena spočívá pro Němce zejména v tom, že ohrožuje Československo a Jugoslaviu a je schopno držeti v šachu Rumuny — úlohy ovšem, které jsou nad jeho dnešní síly.

Hlavní úlohou spojených rakousko-uherských vojsk by byl vpád do jižní Moravy, aby pak společně s německou armádou, vniknuvši moravskou branou (ze Slezska), vtrhlo na západ do Čech a tam zničilo hlavní českou armádu ze všech stran v Čechách uzavřenou. Vedlejší úlohou rakousko-maďarských vojsk by bylo pozorovat a tísnit české vojenské oddíly na Slovensku a zajištění vůči Rumunsku a Jugoslaviu.

Maďarsko nesmí vzhledem k své všestranné otevřenosti vidět svou vojenskou úlohu v obraně svého státního území, — na to nemá proti možným vpádům ze severu, východu i jihu dosti sil — nýbrž musí nejdříve pomoci odraziti nepřitele na vnitřní linii, to jest musí se dostat do spojení s německou armádou a společně s ní a rakouskými vojsky nejprve poraziti Československo a teprve potom začne ještě vždy včas boj na linii vnější (proti Jugoslaviu, Rumunsku a Polsku), aby maďarská půda byla osvobozena a zvětšena. Roztříštěním sil by se nikde nepořídilo méně než v tomto osvobozovacím boji.

Rakousko i v dnešní znetvořené podobě je jako jihovýchodní cíp německé půdy důležitým údem německé říše, ba ono právě pro svou okrajovou polohu je vůbec jednou z podmínek státního německého vzestupu. Jeho spojení s německou říší znamená zahraničně politicky zastrašení Československa a větší zajištění proti němu — styk říše s důležitým pro Německo státy Itálii a Maďarskem, bezprostřední působení na Jugoslaviu (a tím tedy vliv na dalšího trabanta Francie), rozmnožení síly národní o 6 milionů hlav a tím tedy i branné moci, zřízení souvislé fronty od Severního hluboko k Středozevnímu moři proti Francii a jejím východním, vasalským státům a konečně posílení Itálie vůči Francii a Jugoslaviu. Proti těmto nesporným a velikým ziskům prý určité nevýhody, jako rozmnožení strany centra (katolictví) a vniknutí vídeňské nedbalé liknavosti do německé mocenské vůle, nepadají vůbec na váhu.

O Československu mluví idealistický německý profesor s netajenou nenávisťou, podceněním a malou znalostí. Nazývá je žoldněřským státem francouzským, vředem, který nejdále proniká do německého těla. Pro budoucí válku s námi rozhodující je mu protiklad mezi Čechy a Němci — při čemž se dopouští poklony české krvi, v níž vidí více směsi německé než české. Nevalně hodnotí zrádnou armádu legionářskou, ale varuje, aby podle nevelkých výsledků českých vojsk ve světové válce byla odhadována vojenská síla česká v budoucnosti.

Hlavní slabost republiky vidí v polovině (!) menšinového obyvatelstva, které, jak doufá, si vezme v příští válce příklad z českých legií.

Ā tak jednou, až česká armáda, roztržená na Moravě a uzavřená v českém kotli, bude se všech stran napadena Němci, nedá prý mnoho práce ji zničit. K tomu ovšem je nutno, dodává Banse* závěrem, jedno: aby se zdařilo rychlým vpádem obsadit na horní Odře moravskou bránu a zmařit tak nejpoohodnější spojení republiky s Polskem.

Zde, pokud jde o otevřenost, si ničeho více nemůžeme přátí.

Toto vše je docela jiná řeč než ona, kterou slyšíme z úst německých státníků v radiu, vládních prohlášeních a diplomatických hovorech. Německo se sjednotilo uvnitř, zbrojí, mobilisuje ducha i hmotné síly své země. Proč; Pro mír;

Dnes ještě Německo nemá sílu, aby mohlo samo násilím zrušit mír, ale kdo říká, že tomu zítra bude také ještě tak?

Nezbývá nám, než se připravití, že budeme jednou donuceni obhájit své mocenské postavení ve střední Evropě všemi svými silami, i mocí. Vláda republiky učinila letos některá opatření jak hospodářská, tak politická i vojenská.

Je třeba na této cestě — mobilisace všech duchovních, mravních i hmotných sil státu — důsledně setrvat.

Dr. Josef Doležal.

Krise německého protestantismu

Každý, kdo jen poněkud sleduje náboženskou otázku v Německu, bude souhlasit s tvrzením, že protestantism prodělává tak krizi, která jest z nejhlubších, ne-li vůbec nejhlubší v celé jeho historii. Povrchní pozorovatel bude vidětí jen politickou její stránku, ale ve skutečnosti běží o něco daleko hlubšího a nebezpečnějšího. Rozvrat v protestantských řadách není možno vyložití a pochopití bez dřívějšího rozvratu ideového a právě proto jest nynější stav tím bolestnější a cesta k nápravě velice neschůdná.

Již ve druhé polovici minulého století poukazovali horlivci na úpadek náboženského cítění v protestantských obcích. Jest ostatně možno říci, že filosofie Kantova a pokantovská, ať idealistická, či materialistická a pesimistická, ublížila protestantismu daleko více než katolicismu, poněvadž s ním měla některé rysy společné a pak narážela na malou poměrně odolnost. Inteligence úplně jí podlehla, nadšena racionalismem, podléhali jí i pastoři a to mělo nutně za následek i upadání víry v lidu. Nesmíme ani zatajovat pronikavý vliv ideí liberalistických a pak marxistických, které odváděly od protestantismu dělnictvo i střední vrstvy. Zatím co katolíci, uposlechnuvše hlasu Lva XIII. v Encyklikách „Aeterni Patris“ a „Rerum novarum“, kladli tuhý odpor proti bludným ideologiím, protestanté, nemajíce jedné nejvyšší autority, se stávali brzy neschopnými vážnějšího odporu. Celkem můžeme říci, že zatím co křivka náboženského vývoje u katolíků stoupala, u protestantů klesala stále hlouběji. Vnější vlivem, mocí státní byla sice udržována jakás takás jednota, ale scházel jí duch.

Nesmíme ovšem zapomenout působení protestantismu v okolních zemích, třeba severských nebo i románských, poněvadž v ohledu myšlenkovém byl jimi ovlivňován i protestantism německý. Je třeba dobře známo, jaký ohlas mezi inteligencí německou a protestantskými pastory měla díla francouzského myslitele Augusta Sabatiera, nebo arcibiskupa upsalského Sonderbloma. Ostatně všude byly Lutherovy církve těžce zasáhnuty ke konci devatenáctého a na počátku XX. století modernismem daleko citelněji než katolicism, který podle úmyslu modernistických vůdců měl býti rozvrácen a znemožněn. Modernism má smutnou zásluhu o odnáboženštění četných pastorů, které nese

* Banse, str. 386—9.

plody ještě dnes. V individualismu protestantském našel modernism živnou půdu a pěkně se rozvil.

Před vypuknutím světové války byl rozvrat úplný a válka jej nezastavila. Jest zajímavé čísti hojnou poválečnou literaturu, obírající se náboženskými problémy v Německu. Nejen katoličtí spisovatelé, nýbrž i protestantští pastoři i laici se shodují v názoru, že nebezpečí jest hrozné. Poukazují na průbojnost katolicismu, dávají za příklad hloubku a obsah vnitřního života katolického a konečně po způsobu anglickém chtějí oživit i německou lutheránskou církev. Hochkirche — Vysoká církev německá má mnoho styčných bodů s Vysokou církví — High Church anglickou, i cíl má stejný: zachránit víru pořímštěním protestantismu, napodobováním římského ritu, zakládáním protestantských kongregací. Hledaly a hledají se prostředky, jimiž by byl náboženský život zvnitřněn a prohlouben.

Představíme-li si tento stav protestantismu a uvážíme-li dále pád císařství, které bylo jeho největší oporou a takořka jedinou sjednocující silou, pochopíme hned, v jakém zlém postavení se ocitl po roce 1918. Zásady demokracie byly vneseny i do organizace církví v jednotlivých státech, ale ve skutečnosti znamenali v ní stále mnoho tí, kdož stále milovali monarchii a neradi přijímali Versaillskou smlouvu. Politický vývoj jest znám a měl značnou ozvěnu, značnější než bylo třeba v životě náboženském a ve správě církví. Mohutněním socialistické strany Hitlerovy nabývali i v řízení církví stále většího vlivu tí, kdož nenáviděli demokratických ideí, byli to hlavně laici a jejich cílem bylo co nejužejí spojití život církve se životem strany, napomáhati jí, dáti se úplně do jejích služeb. Pastoři dobře vytušili nebezpečí takového podnikání, ale jejich autorita byla příliš slabá. Vítězstvím Hitlerovým nabyt vrchu onen směr ve všech státech, ovšem na úkor pravého náboženství. Nebudu se zde zdržovati u vývoje od září minulého roku, který naleznou čtenáři v jednom z předcházejících čísel života, všimnu si událostí nejnovějších, a sice dvou: odstoupení rady čtyř, jakéhosi církevního ministerstva, jíž stál v čele berlínský biskup dr. Müller, poradce Hitlerův a přítel, a pak rozpuštění jednotné církve „německých křesťanů“, která podřizovala státní moci vše, tedy i náboženství.

V „Schönere Zukunft“ (čís. 10., 3. prosince) píše dr. Anton Böhm ve stati „Glaubenseinigung durch eine deutsche Nationalkirche?“ tato slova: „Jednota národa není skončena, chybí-li jednota víry. Proto je náboženské roztržení německého národa nejen náboženským, nýbrž i národním neštěstím. Právě takové doby, v nichž snaha po národní jednotě je zvlášť vášnivá a mocná, pociťují ono neštěstí zvlášť hluboce a tragicky. Přání po sjednocení, snad sice založené jen na teoretických základech, stává se silnou národní tužbou. Touha německého lidu po jednotě ve víře se stává vznešeným cílem, který každý chápe a podporuje, kdo miluje svůj národ.“

Z této touhy vyvěrala i snaha „německých křesťanů“ po sjednocení všech evangelických církví v Německu, které byly podřizeny radě čtyř. V listopadovém čísle mnichovského časopisu „Hochland“ poukazuje dr. Fr. Fuchs, že podobné úsilí se projevovalo v Německu po vítězné válce s Francií po roce sedmdesátém minulého století. I sám „železný kancléř“ Bismarck byl nakloněn plánu utvoření jedné národní církve. Měla to býti katolická církev, která by nebyla v žádné závislosti na Římu, a tak by nebylo velké překážky ke spojení sjednocených církví evangelických. Před vatikánským koncilem měli býti pro tento plán získáni opoziční biskupové, ovšem neuskutečnilo se nic. Programovým dílem tohoto „sjednocení“ byla kniha známého hlasatele pesimistické nauky v Německu, Eduarda von Hartmann: „Die Selbstersetzung des Christentums und die Religion der Zukunft.“ Tím náboženstvím budoucnosti není nic jiného než pantheism. A myšlenky Hartmannovy nezapadly a objevují se, ovšem v pozmeněném rouše, právě nyní a byly již dokonce učiněny kro-

ky pro uskutečnění jednotné německé církve. Myslím dílo profesora a myslitele dra E. Bergmanna „Die Deutsche Nationalkirche“ (nákl. Ferd. Hirth, Breslau) a sdružení několika více méně zednářstvím prodchnutých náboženských společností v jedinou „Třetí konfesi“, která má podle sdělení asi 100.000 členů, a z jejichž nejznámějších vůdců mimo Bergmanna jsou Rewentlow a též Wirth. A hned na počátku třeba říci, že pantheism těchto hlasatelů nového sjednocení se velice blíží pohanství a úsilí jejich znamená vlastně uplatnění novopohanství v německém národě.

Jaké zásady hlásá Bergmann? „Bůh německého náboženství působí v přírodě v duchu lidském a v síle mého národa.“ Tento „bůh“, který žije v národním individuu, jest skutečný a přirozený bůh, a lze ho vychovávat a pěstít. To lze učiniti péčí o dědičně zatížené, národní hygienou a lidovým vzděláním. Je to opravdu možné.“ Neslyšíme zde ozvěnu různých proroků moderní eugeniky, která vpravdě nemá nic křesťanského? — Dále rozeznává Bergmann Krista palestinského od německého Krista. „Kristus musí býti dobrým pastýřem,“ praví. „Dobrý pastýř je však dnes především dobrý pěstitel... Národní církve ukládá člověku povinnost, aby byl nejen duchem, nýbrž Duchem svatým, totiž Kristem, totiž jedním, kdo pomáhá matce, a matce pomáhá, když pomáhá svému národu, aby se obnovil a zušlechtil, v našem případě když pomáhá Germánské Matce... V tom smyslu chceme přijmouti do Německé národní církve i Krista i Marii.“ To má tedy býti nové náboženství proti křesťanskému, o němž čteme, že je nemohoucí, netvořivé a spíše ponižuje člověka, než aby ho povyšovalo.

Jestliže toto nové náboženství má sjednotiti národ nábožensky, tedy prokázati mu neocenitelnou službu, musí je stát podporovat. Bergmann dokonce navrhuje pozměnění 135.—137. čl. Weimarské konstituce v tomto smyslu: „Par. 135. Církev je státní církví. Její nejvyšší hlavou je říšský prezident. Duchovní mají práva a povinnosti státních úředníků a mohou býti jmenováni jen státem. Par. 136. Německé náboženství jest státním náboženstvím. Privátní náboženské společnosti neexistují. Vystoupení z německé státní církve jest pro každého německého občana nemožné. Par. 137. Všichni Němci mají v rámci státní církve svobodu vyznání a svědomí.“

Bergmann se nebojí oficiálního protestantismu, ale tuší dobře, že jeho pravý nepřítel jest v jednotě a síle katolické Církve. Jak jej přemoci? táže se. — „Musí býti nejdříve odvráceni od svého římsko-katolického vyznání k vyznání německo-katolickému.“ Samo sebou že by se pak zřekli papeže. Stát by jim dovolil i vyučování náboženství ve školách, ovšem spolu s vyučováním národního náboženství. Mohli by uctívat i světce, jen když by neuznali viditelné Hlavy Církve v Náměstku Kristově, římském papeži.

Snad by se mohlo zdáti, že nebezpečí nového směru není tak hrozné. Ale toto zdání hned opadne, uvědomíme-li si, že směr není novým, že má spojení s ideovými proudy minulého století, dále že za ním stojí inteligence a konečně, že skupiny, skládající „třetí konfesi“, mají blízké vztahy k zednářství. — A tak to „Arbeitsgemeinschaft der deutschen Glaubensbewegung“, jak zní oficiální titul souručenství prvků „třetí konfese“, se nebude jeviti tak nevinně. Všimněme si jen jmen jednotlivých skupin: „Adler und Falken — Orel a Sokol“, „Der Bund der Freireligiösen Gemeinden Deutschlands — Svaz volnomyšlenkářských obcí německých“, „Gemeinschaft deutscher Erkenntnis — Společenství německého poznání“ a smysl jejich jest nám hned jasný. A jak Bergmann, tak Reventlow, nebo Hauer ve svých spisech i časopisech až příliš ostře vystupují proti křesťanskému zjevení. — Právem poznamenává Dr. Böhm: „Die deutsche Glaubensbewegung“ musí býti pojímáno vážně jako odpůrce křesťanství. Má daleko větší význam než nespočetné skupiny, které více méně v sektářské formě vzájemně nejednotné usilovaly o „germánskou ví-

ru“ v nejrůznější a častokráte směšné podobě... Toto hnutí a vše, co s ním souvisí, nesmí být podceňováno. V této době nacionálního rozpětí a mocného rozmachu vůle po národní jednotě přichází mu vhod, aby se odvolalo na své národní poslání. Falešně pojímaný nacionalism získá mu jistě mnoho přívrženců.“

Prvou obětí „hlasatelů třetí konfese“ se stalo hnutí „německých křesťanů“, a bylo ohroženo i hnutí katolické mládeže. V „Katholisches Kirchenblatt“ ze dne 19. listopadu bylo ostře odsouzeno pohansko-nacionalistické pojetí Baldura v. Schirach, vůdce říšské mládeže, pojetí, které si nic nezadá s pojetím Bergmannovým.

Baldur von Schirach, vůdce mládeže v Říši, „Reichsjugendführer“, prohlásil totiž 26. listopadu na schůzi v Drážďanech: „V mnohých chrámech německých se káže a v mnohých jsem prohlašován za nevěrce. Kdybych nevěřil v Boha, nebyl bych národním socialistou. Každým způsobem požehnal Bůh národnímu socialismu více než jiným stranám. Rozdíl mezi mnou a lidmi starého řádu je v tom, že se nemohu vázat na žádné náboženské vyznání. Pravím, že jako hlava veškeré německé mládeže nemohu prohlásit: Jsem katolík, nebo jsem protestant. Jsem národním socialistou. Říká se, že jsem kdesi pronesl větu: Nejsem ani katolíkem ani protestantem, věřím v Německo a ne v Krista. Nechápu této kontroverze. Nečiním rozdíl mezi Německem a Kristem. U mne jde jen o jediné. Pro mne nejvyšší věcí jest národ, pro mne je zkušeností prožívanou důvěrně a hluboce. Celá nová generace myslí jako já. Jest pochopitelnou snaha různých stran vésti v lůně německé mládeže boj za své přesvědčení. Co znamená „organizace katolické mládeže německé“? Máme mnoho tisíc katolické mládeže, jsou to nejlepší mladí lidé v Hitlerově mládeži. Je to mladé „centrum“. Je politickým zločinem chtít mládež postavit proti státu. Jaký cíl má konfesijní boj v hitlerovské mládeži? Chtějí-li z nich učinit světské kněze, prohlašuji, že tato mládež se nedá strhnouti politikou stran. Dokud ji povedu, bude sloužit státu a nikomu jinému. Jak může být prohlášena hitlerovská mládež za protikřesťanskou? Dalo-li se 21 těchto jinochů zabít za myšlenku, následovali příkladu toho, který se dal též před 2000 lety zabít pro ideu. Jednali jsme snad křesťanštěji než oficiální představitelé křesťanství. Odepřeli pohřeb našemu zabitému druhu. Kdyby byl tehdy zakladatel křesťanský sestoupil na zemi, byl by je zahnal domů a nás přitiskl na své srdce. Měli jsme méně času než oni na modlení, ale modlili jsme se činy. Hájili jsme princip božský proti principu křesťanskému... Jsme ochotni dovésti veškeru německou mládež do církve a svěřiti ji duchovní péči, jako jsme s to zakázati si každé vměšování do svých práv. Neexistuje Hitlerova mládež katolická nebo evangelická, nechceme roztrhnout jednotu naší mládeže.“

V „Kalender der deutschen Arbeit“ jsou nahrazena jména světců jmény mučedníků socialistického hnutí a studie o německé historii je tam zpracována způsobem, který musí urazit každého věřícího křesťana.

Mnozí z vůdců „německých křesťanů“ měli, jak jsem již řekl, mnoho styčných bodů s těmi, kteří chtějí vzkřísit starogermánské pohanství. Tak se prohlášovalo — učinil tak jeden z vůdců „německých křesťanů“ v Berlíně, dr. Krause, — že v protestantské církvi nesmí být ani jeden text ze Starého zákona, který je židovský. Ba dokonce zašel tak daleko, že ho i urážel kříž, který se mu zdál nebezpečím pro novou výchovu německého lidu. Boj proti pastorům byl vyhlášen na celé frontě, poněvadž prý jsou překážkou šíření národního náboženství. Na shromáždění berlínském byla po řeči Krausově přijata resoluce, jež žádala „vyloučení všeho neněmeckého z bohoslužeb a života“, odstranění všech farářů, kteří „nechtějí spolupůsobiti k náboženskému obrození německého národa z ducha národně-socialistického“.

Takováto slova vzbudila rozruch. Hlava „německých křesťanů“, biskup Hossenfelder, zbavil dra Krause úřadu, v úředním listě byly odsouzeny tyto myšlenky jako liberalistické a škodlivé náboženství. Dr. Hossenfelder měl ve svém jednání oporu v biskupovi dru Müllerovi, který co nejpříkřeji odsoudil názory Krausovy a jiných vůdců. Věřící protestanti přijali tento čin biskupů s radostí. Proto právě překvapily události z konce listopadu a počátkem prosince. Dr. Müller jednal jistě se svolením kancléřovým a posílil své spolupracovníky. A zatím všichni, kdož tvořili první církevní ministerstvo v Říši a kteří zastupovali nejdůležitější směry v německém protestantismu, podali demisi. Dr. Müller však neodstoupil. Podle „Frankfurter-Zeitung“ z 2. prosince měl dr. Müller hned po demisi všech členů rozmluvu s Hitlerem, který se vyjádřil, že se nehodlá vměšovati do vnitřních otázek protestantismu a stejně i nařídil ostatním členům vlády. Podle jiných informací, hlavně francouzských, byla demise vynucena sjednoceností orthodoxních protestantů, kteří s nelibostí nesli nebezpečné výstřednosti nacionalismu a závislosti na státu, k nimž rada i s říšským biskupem dlouho mlčela. Tyto zprávy nepokrytě dovozují, že jest otřeseno i postavení dra Müllera.

Trochu světla na rychlý vývoj vrhá zpráva listu „Vossische Zeitung“ z 3. prosince t. r. „Podle konstituce,“ čteme v ní, „německé evangelické církve shromáždili se vůdcové státních církví, aby předložili říšskému biskupovi návrhy pro utvoření nového církevního ministerstva. Biskup zahájil sezení tímto prohlášením: V posledních dnech jsem obdržel mnoho kategorických žádostí. Uznávám, že za všemi stojí pevná vůle zajistiti existenci církve v Říši, chrániti a pomáhati říšskému biskupu. Všem za to ze srdce děkuji. Ale musí zůstatí jasno, že říšský biskup nemůže přijímati takové návrhy od kterékoliv skupiny. Je to zakázáno konstitucí, totiž ubírá to důstojnost jeho úřadu a činí ho exponentem různých skupin. Konečně to vede k bojům skupiny o církevní politiku v samé církvi a nepomáhá míru, po němž toužíme.“

Z těchto slov je patrné, že rozdělení a nesjednocenost v protestantismu je skutečně žalostná. Ovšem, jedná proti duchu Lutherova individualismu ten, kdo rozkazuje čemu věřit a čemu nevěřit. Nejsmutnější při tom jest, že nadpřirozeno jest podřizováno dobru hmotnému, zájmu strany nebo státu. Mystika rasy a krve, jak jest dnes v Německu hlásána, je protikřesťanská. Co je to za Krista, jenž by odpovídal rase germánské? — Co znamená germánské křesťanství? Správně pravil Dibelius k poblouzením německých křesťanů: „Vláda chce zotročení církve, chce zbaviti Krista jeho božství, uznávajíc v něm jen historický celek pro vývoj severského člověka. Ale církvi jest cizí rasistický pojem. Jest pro všechny národy. Dnes jest znásilněna.“

Vědomí o rozkladu jest všeobecné. V časopise „Religiöse Besinnung“ píše lutheránský spisovatel Karl Thieme: „Církev, v níž jsme věřili, již neexistuje. Ne proto, že ji „němečtí křesťani“ zničili, nýbrž proto, že již při jejich útoku téměř nežila. Co mohou ještě dělati vážní lutheráni — tak musíme veřejně prohlásit — ne-li utéci k té jediné autoritě, která ještě dnes dovoluje hlásati přímo Slovo Boží, ne-li dáti se pod ochranu Kristových apoštolů, pravých biskupů? V nitru to chápou všichni myslící evangeličtí věřící stále jasněji a není již bílou vránou onen známý vůdce německého lutheranismu, který si povzdechl: Kdyby Luther viděl, jak to dnes vypadá, řekl by: Synáčekové, staňte se rychle katolíky.“ V další části si všímá Thieme otázky neomylnosti papežské, k jejímuž prohlášení podle něho nemálo přispěli i protestantští učenci, jako Kattenbusch. „Chce-li mne hlas Boží povolati, může mne povolati také prostřednictvím toho, kterého ustanovil za jedinou a nejvyšší hlavu a svého zástupce na zemi.“ A v časopisu „Junge Front“ ze dne 19. listopadu se též spisovatel znovu obírá ožehavým tímto problémem a přímo píše: „Poslání Lutherovo ukázalo naprosto jistě, že člověk nemůže býti zbožným proti Církvi.

Že každý opačný pokus vede ke zkáze. Podle slov sv. Klementa Hofbauera reforma se v Německu přetvořila v úpadek Církve, poněvadž Němci potřebovali a potřebují býti zbožnými. Poněvadž tato potřeba dodnes nevyhasla, můžeme doufat, že po důkazu nemožnosti víry mimo Církev celý německý národ najde cestu návratu k Církvě v budoucnosti více méně vzdálené.“

Rozvrat jest úplný a dr. Hans Beyer v „Kreuzzeitung“ praví, že těch protestantů, kteří věří v Bibli, jest menšina, a že nynější protestantism znamená těžkou ránu křesťanství, kultuře i státu. Někteří význační vůdcové vidí záchranu v odluce církve od státu, ale což když je nákaza již příliš hluboko v organismu? Zdaž nemají pravdu takoví Lortzingové, Thiemové a j. a j., kteří neváhají prohlásit: Jedinou záchranou protestantismu jest návrat, upřímný a co nejrychlejší ke katolicismu? Pastor Lortzing v „Schönere Zukunft“ ze dne 19. listopadu k tomu radí otevřeně.

„Křesťanský západ,“ praví, „hlavně v Německu, byl v úzkém spojení s Církví. Luther, vzav mu celé kraje, zbořil stávající řád, stvořil na západě hlubokou propast, která ublížila hlavně Německu, neboť tam se rozdělili nejen křesťani od křesťanů, nýbrž i Němci od Němců. Tento rozpor jest dodnes bolestnou ranou, jíž trpí naše vlast i západ. Luther rozvrátil všechny hodnoty v oblasti náboženství i mravnosti. Tím vytvořil rozluky nejen s Církví, nýbrž s celou minulostí... Bez návratu k jednotě víry nebude míti Německo lepší budoucnost.“

J. Klán.

Co vykonalo Oxfordské hnutí pro anglikanismus a sjednocení církví

Chceme-li poznati, co vykonalo Oxfordské hnutí pro anglikanismus, musíme srovnati stav před r. 1833 se stavem v roce 1933. Toto srovnání dopadne hnutí ke cti. Anglikánská církev ke konci XVIII. st. a na počátku století XIX. jen živořila, náboženský život téměř neexistoval, chrámy zely prázdnotou, duchovní se daleko více starali o věci světské, než o věci duchovní. Dařilo se sektám, z nichž některým ještě připadal úkol zachraňovati náboženský život v zemi. Byl to zkrátka bolestný stav.

Oxfordské hnutí vlilo do života anglikánské církve novou sílu. Vysoká církev — High Church byla zvnitřněna přibližováním ke katolicismu. Zatím co druhé dvě větve anglikánské církve Nízká církev — Low Church a Široká církev — Broad Church klesají stále hlouběji a byly krutěji postiženy modernismem, vysoká církev mohutní jak po vnější tako po vnitřní stránce. Robert Werner již r. 1922 v protestantské revui švýcarské „Revue de Théologie et de Philosophie“ n. 44, julielle — septembre, poukázal na nečekaný rozmach katolisujícího směru v anglikánské církvě (čl. Les Partis et conflits dans l'anglicanisme contemporain).

Údové Vysoké církve pokračují v intencích předchůdců z let čtyřicátých. Uznávají sedm svátostí, posloupnost apoštolskou, autoritu v Církvě. Kladou veliký důraz na Eucharistii, vzývají Pannu Marii, svaté a světice Boží. Kněží slouží mši sv. a podávají věřícím Eucharistii. Nechtějí se ztotožňovat s druhými skupinami a i své vlastní kongresy konají odděleně od nich. A mýlil by se, kdo by považoval Vysokou církev za stádce bez pastýřů — naopak, mezi duchovními právě ti nejinteligentnější a nejopravdovější se hlásí k zásadám vytčeným Newmannem, Puseyem, Keblem a prohlubovaným během celého století.

Jest známo, že v minulosti bylo přísně trestáno překročování různých rub-

rik liturgické knihy anglikánské a jak lpěli na člancích víry. Dnes není již řídkým zjevem celebrování mše podle římského misálu. Nemíním tím, že by byla vypracována liturgická kniha, do které jsou pojaty modlitby římského misálu, nýbrž misál přímo slouží knězi při oběti. Biskupové nejdříve bránili svým duchovním uživatelům římského misálu, dnes již sami obcují mši podle něho slavené. Newmann miloval brevír a ještě jako anglikán se z něho modlil. Duch Newmannův vžil se u příležitosti výročních oslav aspoň po této stránce. Právem možno hovořit o vítězství romanisujícího směru a ritualistů. A o vítězství zbožnosti nad náboženskou lhostejností. Existují-li dnes v anglikánské církvi kongregace a řády, mužské i ženské, je to z touhy po zbožnosti. Jsou-li věřící naléhavě vyzýváni, aby se častěji zpovídali a přistupovali ke stolu Páně, je to z potřeby, ne z nějakých vnějších popudů. Při oslavách Oxfordského hnutí v Oxfordu bylo pozorovati takovou zbožnost, že by dělala čest i hluboce věřícím katolíkům. Na 40.000 účastníků obcovalo vroucně mši. „Tento zástup se modlil a na nejmenší výzvu se usebral. Jejich usebrannost při zpěvu hymnů a při liturgii by mohla býti vzorem katolíkům mnohých farností. Počet přijímání za pokoj a jednotu obětovaných v Londýně prvního dne oslav stoupl na 90.000. A v kostele nedaleko Albert Hall, kde byla konána sezení, čestná stráž bděla po celý týden ve dne v noci před vystavenou Svátostí Oltářní.“ (La Vie Intellectuelle, 10 septembre 1923, str. 396.)

Zatím jen zvolna proniká tato zbožnost do lidu, ale proniká. Na posledním kongresu Vysoké církve byla uvedena řada případů svědčících o zvnitřnění náboženského života lidových mas v četných farnostech. Byly uvedeny i případy, kdy farníci se vzbouřili, když jim byl dán duchovní, neuznávající zvyků „římských“, které zavedl předcházející pastýř.

Kdybychom soudili podle těchto věcí, mohli bychom se domnívat, že není dalekou doba sjednocení. Ale nesmíme zapomínati, že Vysoká církev tvoří stále menšinu v anglikanismu, i když průbojem a nebojácnou, přece jen menšinu. Jest dále jisto, že široké vrstvy lidové i vrstvy střední propadly náboženské lhostejnosti více než v jiných zemích. Modernism těžce poškodil oficiální církev a nevěra nebo vlašnost pastýřů vydává až dnes nezdravé plody. Proto třeba Hilaire Belloc, i když jest rád četným konversím, s pochybnostmi patří na možnost sjednocení anglikanismu s katolicismem. A konečně jest zde ještě jedna věc neméně důležitá: Oxfordské hnutí stanulo na půl cestě, nedomyslilo prostě, jako domyslil Newmann. A Vysoká církev dnešní jest věrnou dcerou této polovičatosti. Z předních členů Oxfordského hnutí jen několik jich konvertovalo, přítel Newmannův, Pusey a jiní setrvali v církvi, ve které se zrodili. Rovněž z nynější Vysoké církve přes všechnu zvýšenou intenzitu zbožnosti není tolik konversí, kolik bychom právem očekávali. Dvě příčiny jen uvedu, které vysvětlí tento stav. Jednou je nejednotnost učení, druhou neomylnost papežská. Ve Vysoké církvi se sejdou lidé, kteří věří téměř všemu, čemu učí katolická Církev, s lidmi, kteří jsou jejími nejurputnějšími nepřáteli. Tato nejednotnost jest pochopitelná, poněvadž není jednoty nejvyšší neomylné hlavy. Werner, jehož jsem ve svém článku již citoval, praví výstižně: „Jest zřejmo, že anglokatolíci jsou ochotni přinést mnoho obětí katolíkům v oblasti dogmatu, obřadů a kázně. Ale jedno anglický lid ve svém celku neučiní nikdy, a to aspoň pro nynější dobu činí marným úsilí anglokatolíků o sjednocení s Církví římskou: neuzná papeže jako nejvyšší hlavu Církve, ani neomylnosti papežské, která vyplývá z prvního. Jest v tom směru příliš žárliv na svoji národní nezávislost. Anglokatolíci jsou si toho dobře vědomi a většina z nich cítí jako lid.“

Ale bylo by nesprávné, kdybychom se přes to poddávali pesimismu a ztratili naději ve sjednocení. Bylo-li za sto let vykonáno dílo tak podivuhodné, zdaž za dalších sto let nemůže býti i odstraněna velká část překážek vadících

rekatolisaci Anglie? Jest ještě v živé paměti manifest, vydaný o vánocích loňského roku, ve kterém na 300 duchovních i laiků se dožadovalo zesílení činnosti pro unii v zájmu anglikanismu a záchranu víry. A v tom manifestu bylo řečeno, že podmínkou jest uznání neomylnosti římského Papeže jako viditelné Hlavy Církve. Úsilí Halifaxovo našlo hojně přívrženců, jak je vidět. Malínské konference, které svolával nesmrtelný kardinál Mercier, měly velikou ozvěnu nejen v katolických kruzích evropských, nýbrž i v anglikánských. Primas anglikánské církve již r. 1920 nařídil modlitby za unii a četní biskupové následovali jeho příkladu.

Východiskem Oxfordského hnutí, přímým podnětem k němu byl úpadek anglikanismu a touha několika lidí vrátit víru do srdcí a duší anglického národa. Jde o bytí či nebytí. Buď propadne národ bludu úplně, stane se materialistickým a zhyne, nebo přijme pravou víru, bude růst a žít! Anglikanism jako takový není dosti silný, aby zabránil nevěře. Je třeba jej ovlivnit římským katolicismem. Ale při tom má být uchráněn před naprostým sjednocením. Takový jest nynější náhled mnohých vůdců hnutí a jim patřila slova, která pronesl lord Halifax v Leedsu r. 1922: „Největší velení,“ děl, „v poslední válce bylo základní podmínkou úspěchu. Byli jsme šťastni při jmenování maršála Focha za vrchního velitele spojeneckých armád. — Zdaž Hlava křesťanských církví by neměla být též tak nezbytnou vítězství v křížové výpravě Církve proti hříchu a nevěře? Nemohli bychom přijati Pia XI., jako jsme přijali maršála Focha?“ A dodal slova, jež jsou neméně významná: „Nenasvědčují určité události u nás i v cizině, že nadešel čas, v němž by měli všichni vynaložiti co největší úsilí, aby byly odstraněny překážky, které tolik brzdí šíření Evangelia a působí tolik zlého křesťanskému náboženství?“

Cesty Páně jsou nevyzpytatelné a láska Boží nekonečná. I když se zdají leckdy překážky nepřekonatelné, přece nás neopravňují k beznaději. To platí i zde. Když bylo tolik vykonáno přirozenými silami, co teprve lze očekávat od Milosti a Dobrot Boží?

C o ž i v o t d a l

Jak dobýt český národ pro Krista

Tato otázka není zbytečná a závisí na jejím provedení, na odpovědi život národa. Jak učiniti český národ křesťanským? Tuto otázku opakuji Němci, Francouzi, nahtazující jzn jméno: český jménem: německý, francouzský. Čím větší bída hmotná i duchovní, tím naléhavěji se ozývá tato otázka a tím více touží po odpovědi na ni. Francouzský arcibiskup Msgr. Feltin ze Sens tuto otázku zodpověděl, a to tak, že jeho odpověď může dostačiti i nám. Poněvadž v „Životě“ byl nejednou řešen problém rekatolicace našeho národa, bude dobře, se-

známe-li odpověď francouzského pastýře.

Jde o dvě věci: třeba uchovati víru věřících, a není to vždy lehké, jak je dobře známo. Uchování víry však nestačí: je nutno jíti na výboj. Národ musí být víře dobyt. Čím vznešenější je myšlenka, tím větší předpokládá boj. Události poválečné nám jasně ukázaly, že jsme si nedovedli uchovati věřící a statistiky právě vydané mluví o poklesu katolíků v našich zemích. Neomlouvejme toho, poněvadž tím chceme omluviti sebe, fakt zůstane faktem k našemu zahanbení i k povzbuzení.

Jaký úkol připadá knězi v uchování víry věřících? Msgr. Feltin odpovídá: Má uchovati křesťanské tradice ve

farnosti, totiž zajistiti návštěvu nedělní mši svaté, křest, pohřeb, křesťanské manželství, úctu k obřadům, vyučovati katechismu, kázat, navštěvovat nemocné a umírající. To by za dnešních poměrů nestačilo, kněz musí i dobývat duše. Jak? Musí vychovat bojovníky, objasnit a posílit jejich víru, řídit jejich křesťanský život, orientovat jejich úsudek ve smyslu katolickém, ať již jde o otázky rodinné, či sociální, nebo hospodářské. Musí je učit znát lidi a pomáhati jim, vzněcovat jejich energii, aby neznali bázně a byli odvážnými. Jak toho kněz dokáže? Častým, třeba každodenním stykem, studijními kroužky, exerciciemi. Nemůže-li to sám konat, nechť svěří své lidi organisacím, které mají tuto výchovu v programu a ten program skutečně provádějí.

Úloha laiků! Nechť milují svého kněze a s ním pracují pro zachování křesťanských tradic na osadě. Nechť laici působí v prostředí, na prostředí za všech okolností, vedeni těmito dvěma myšlenkami: Budou vystupovat jako celi křesťani, vždy a ve všem, v atelieru, v úřadě, na poli, na ulici, hájice a rozsévajice křesťanské ideje. Budou prokazovati služby všem, ať jsou jakéhokoliv názoru, budou pěstovati a uskutečňovati křesťanskou lásku ke každému, neboť jde o získání jednotlivců. Jsme v dobách lovu na udici a ne zátahem síti. Nelze obrátiti masu en bloc. Tuto činnost musí vyvíjeti všichni, muži i ženy, ale hlavně mládež.

Jak a kdy začít? Co nejdříve. Nejlepší metodou jest vznícení lásky k Eucharistii, která učí dítě, aby učinilo Ježíše Krista středem svého života, aby bylo šlechetné, přemáhalo se a obětovalo. Většině křesťanů schází právě tento nedostatek lásky k Eucharistii, čímž se jejich životu nedostává středu, ani usměrnění, a oni nejsou schopni přemáhat vítězně vrozený egoism a vyvíjeti apoštolát. Každý kněz by měl zde začít a ustavičně pracovat, a měl by za několik let několik odvážných bojovníků, na něž by mohl spolehnout vždy a všude, a kte-

ří by se stali kvasem v jeho farnosti.

Arcibiskup Feltin se ovšem nespojuje skvělými nápady, nýbrž hned jde k jejich realizaci. Ustanovil tři kněze, aby pracovali v jeho intencích. Jednomu svěřil Eucharistické tažení, jak říkají Francouzové, mezi dětmi. Tento má zároveň na starosti výchovu katechetů, ovšem laických, aby celá tíha nespočívala na kněžích, jichž je málo. Druhý kněz má na starosti mládež mužskou a muže vůbec, třetí dívky a ženy. Tak je Katolická akce řádně sjednocena a i hybná. Není třeba dodávati, že se nezapomíná ani na tisk, odbírání a rozšiřování listů, brožur, knih.

Biskup nezapomněl ani zdůrazniti nutnost ředitele Katolické akce a jeho vlastnosti. Musí býti inteligentní, znáti dobře život organisací, musí býti obezřelý, dovést spojovati a mírniti různost názorů; nesmí pěstovat sterilní partikularism. Nechť je iniciátorem a i regulátorem. Netřeba, aby se cpal do popředí, vždy je lépe, když je skromný. Takový muž dovede udržet jednotu i činnost.

To řekl biskup na základě svých zkušeností a hodí se i pro nás, snad ještě více než pro senskou arcidiecési.

Sociální práce SKM

Letošní sjezd katolické mládeže české, který byl pořádán spolu se studujícími, zdůraznil nutnost sociální práce v řadách mladých. Schůze, kterou uspořádalo před několika dny několik složek katolické mládeže na Slovanském ostrově v Praze, byla logickým vyvozením z programu stanoveného v červenci v Praze. Na půl třetího tisíce lidí naslouchalo řečem P. Klementa, benediktina, bývalého sekretáře SKM., a P. Kruse, jesuity, redaktora „Neděle“ a apoštola pražské periferie. Řečem hlubokým, věcným, končícím vyzdvižením zásad papežských sociálních Encyklik, z nichž hlavně dvě obsahují skutečný sociální kodex: Lva XIII. „Rerum novarum“ a Pia XI. „Quadragesimo anno“.

Katolická mládež česká jedná správně, když nechce stát opodál řešení sociálních problémů. Jako nejpevnější složka Katolické akce musí slyšet hlas J. Sv. Pia XI., který děl sekretáři Jocišťů francouzskému P. Gardynu: „Největším pohoršením XX. století jest, že Církev ztratila dělnictvo.“ — A který svou Encyklikou ukázal základy, na nichž musí vyrůstat celá stavba. Správně volal P. Klement k mladým lidem: „Encyklika „Quadragesimo anno“ musí býti pro vás slabikářem!“ To znamená, že ji musíte výborně, dokonale znát, a ne z povrchního doslechu o ní hovořit.“ A zde jsme právě u východiska. Poznání. Týdenní sociální kurs, který bude pořádán v lednu v Praze, jest prvním krásným plodem nejen schůze samé, nýbrž i přesvědčení vůdců naší mládeže, že není myslitelné učiniti krok kupředu na tomto poli, dokud nebudeme dobře znáti zásady Evangelia, tradici Círky a pravdy Encyklik, pokud se týkají řešení sociálních otázek. V resoluci, jež byla po schůzi přijata, není opomenut tento požadavek.

„Slibujeme, čteme v ní, zásady sociálních Encyklik Lva XIII. a Pia XI. nejen všude šířiti, nýbrž i usilovati o uskutečnění zejména pak těchto jejich požadavků: odproletarisovat proletariát, odstranit a do budoucna znemožnit třídní boj, obé zabezpečit vytvořením nové, křesťanským duchem naplněné organizace podle stavů. *Za cesty k tomuto cíli, nám dostupné, pokládáme studium, kroužky a pracovní kursy, sociální kursy a sociální týdny. Osvětovou práci chceme uvědomovati o školách nepřátelských soustav, vštěpovat zásady křesťanského solidarismu a užitek křesťanského stavovského sdružování. Neustále připomínati všem povoláním činitelům odpovědnost za nečinné přihlížení k bědnému a léta již trvajícím stavu.*“

Nikdo nemůže popřít, že katolíci na sociálním poli vykonali ohromný kus práce. Od slavné petice, zaslané arcibiskupy a biskupy, mezi nimiž byl i arcibiskup perugijský Joachim Pecci,

potomní papež Lev XIII., koncilu Vatikánskému, od těch „postulátů sociálního“ byla vykonána katolíky ohromná práce. Mohly-li zmohutnět syndikáty křesťanského dělnictva, pak jedině proto, že předcházela velká sociální díla, neúnavné studium, mohutné sociální týdny. To je naprostý fakt. A co se osvědčilo jinde, musí se osvědčit i u nás.

Sociální Encykliky papežské strují učení Círky. V tom tkví jejich síla a jejich obrodná moc. Kdo chce se snažit o obrodu společnosti, o obrodu určitého prostředí, musí znát jejich ducha. Bylo by chybou zavrhovati theorii.

Pohlížíme-li na mládež, která dnes slibuje roznášeti všude pravdu, nauku sociálních Encyklik, tedy pravou sociální nauku Círky, jsme mile překvapeni jedním faktem: tato mládež nenáleží k jediné toliko vrstvě společenské, nýbrž ke všem vrstvám. V jejich řadách potkáváme syny z měšťanských vrstev, dělnických i zemědělských, zkrátka ze všech tříd společenských. Jde opravdu o novou mládež, a to je zvláště významné. Tím jest dávána záruka, že idea pronikne do všech vrstev, že ve všech bude konán apoštolát. Nynější hrozný stav nemá přece na svědomí jen jedna třída, a také nemůže jen jedna třída zjednatí nápravu. Nejedná jí ani žádný třídní program, ať již marxistický nebo liberalistický. Je třeba společného úsilí. Pius XI., když přijímal katolickou mládež francouzskou, zvláště kladl důraz na jedno slovo: apoštolát. Jděte, učte! A aby je utvrdil v tomto vznešeném poslání, uvedl jim slova apoštola národů: Apoštolové slávou Kristovou jsou!

Tato slova nás vedou k dalšímu úkolu naší mládeže, o kterém v tomto časopisu bylo již několikrát mluveno: Jest výsostně nutná theorie, ale nesmí se zapomínati na praksi. Již slovo apoštolát k ní zavazuje. Naše mládež chce konati obojí a P. Klement to vytkl ve své přednášce dosti srozumitelně, i P. Krus, když mluvili o bídě na periferii. Katolické student-

stvo, jak bylo patrné z poslední valné hromady České Lígy Akademické, slíbilo plnit právě v tomto směru příkaz apoštolátu. Vzpomínám na arcibiskupa vratslavského, kardinála Bertrama, arcipastýře, který jest na svém místě. Uložil katolické mládeži odpomáhati a mírniti nezaměstnanost. Dal zříditi dílny pro krejčí, obuvníky, a jiné a jinoši nebo dívky, kteří rozuměli určitému řemeslu, byli a jsou dosud nuceni nějaký čas denně v nich pracovati. Jiní zase mají úkolem sbíratí obnošené šatstvo, které přinášejí do dílen ke správě a jiní spravené roznášejí těm, kteří je potřebují. Tím jsou mladí lidé přímo nuceni stýkati se s těmi chudými a potřebujícími, hlavně z řad pracujícího lidu a zamýšletí se nad různými otázkami i příčinami. Jednou týdně se všichni scházejí a vyměňují si své zkušenosti v přítomnosti známého již pracovníka. Plody této společnosti jsou skvělé.

Cosí podobného koná mládež belgická a francouzská, t. zv. jocisté (katolická mládež dělnická) a Equipes sociales. Kdežto dříve byla jejich činnost spíše teoretická, nyní se klade větší důraz na stránku praktickou. Mladí lidé jsou přímo vedeni k tomu, aby svým druhům, kteří se vinou poměrů ocitli v těžkém postavení, přinášeli hmotnou pomoc. Obstarávají jim i byty, když je toho třeba, shraňují pro ně různé věci i peníze. Je to jistě v duchu Evangelia a již dnes jest viděti, že toto počínání jest správné.

Ostatně najdou se ještě jiné cesty. Dej Bůh, aby naše mládež nezůstala při slovech, ale přešla k činům. Veliká slova nezachraňují.

Odkaz zesnulého Dr. A. Švehly

Dr. Švehla byl dlouho nemocen a během té dlouhé doby vzrůstala stále více jeho popularita. Neboť jest jisto, že tento státník a sedlák vládl pevně, že se neobohatil na účet republiky jako tolik jiných politiků, nebyl zapleten do žádné aféry, byl zkrátka poctivcem a tato ctnost se dnes zase začíná cenit. V letech, ve kterých rámušení socialistů všech odstínů dostu-

povalo vrcholu, v letech, ve kterých lidé slabého rozumu a často podivného charakteru vylučovali z národa katolíky a hlásali honosně vyúčtování s Římem, státník a sedlák Švehla, ač sám byl liberalistických zásad, brzdil náběhy oněch hlasatelů „nové svobody“, neboť viděl dále než oni. Selský syn má jednu přednost, již ssaje z tvrdé půdy, jejímž je pánem, ale i milovníkem, totiž skromnost. A ta šlechtila i Švehlu. Pracoval do únavy. Jako sedlák, pán na statku, si zamiloval své lány a pro ně žil, tak jako státník, pán širších lánů, si i je zamiloval, měl rád stát, který pomáhal tvořit, dal mu svoji práci i své srdce. Život selský není lehký a učí člověka vážnosti i milosrdenství. Naučil jim i Švehlu. Vykonal velký kus práce a buď mu Bůh za ni milostiv. Kněz prosil nad jeho rakví za to milosrdenství.

Švehla zanechal národu i odkaz. Jedním jeho bodem bylo přání prostého pohřbu na hostivařském hřbitově. Když nesli rakev na hřbitov, zastavili na chvílku před kostelem. Bylo to krásné a výmluvné. A selský lid, který často zapomíná na chrám, by si měl uvědomit hlubokou symboliku tohoto aktu. Celý národ by si ji měl uvědomit. Dokud jest srdce stavu selského, srdce národa spjato důvěrně s chrámem, dokud jest mužné a schopné oběti, snášení bolesti a intenzivní práce. V těžké nemoci měl Švehla dost času myslet na tyto pravdy a jeho křesťanský pohřeb i ona zastávka před kostelem, poslední loučení bylo podle jeho vůle.

Druhý bod Švehlova odkazu sdělil nad rakví poslanec dr. Soukup, když pravil:

„Já jsem 5 let nic nevěděl. Já se bavil pět let se smrtí. Umírání není tragické. Smrt není tragedií. Jen když člověk vystoupí z hlubiny na kopec, vidí dále. Já jsem si pět let v klidu skládal účty svého života a zpytoval bilanci dějin svého národa.

Vám mohu říci, co na mně leží takovou tíhou. Kamarádi, dejme pozor, abychom šli dobře. Dejme hlavy dohromady, abychom víc věděli. Pro-

budme svá srdce a své svědomí, abychom v nich měli svůj nejbezpečnější kompas.

Pravím Vám otevřeně. V den 28. října nebyla naše historie dopsána. V tom se nemylme. Říkám vám přímo. To není konec, ale začátek. Ne nechme se oslňovat a uspávat žádnou ješitností a žádným přechvalováním, aby nám neunikaly skutečné potřeby národa. V našem národě jako v každém jiném jsou dva póly. Jeden pól individuálního egoismu a druhý pól kolektivního altruismu. Mezi oběma těmito póly musíme dojít k dohodě a harmonii. Bohatí nemohou pychnouti v přebytku a chudí nemohou zoufat v nedostatku.

Svobodu nám nikdo nemůže dát. Svoboda — to jsou hodnoty, které musí vyrůstat z nás a pro nás. Musí nás všechny prostoupit, naše ženy, naše děti, naši budoucnost. To je saeculární povinností národa!

Svoboda není anarchie. Svoboda je také pořádek a je disciplína. Všichni jsme vojáky. A celý náš život musí býti subordinací svrchovanosti naší svobody.

Svoboda je také vlastenectví. Ale vlastenectví — to nejsou slova, to jsou činy. Mít rád svůj národ až k úplnému sama sebe obětování. A milovat i mluvit pravdu až za cenu duševní a fyzické bolesti!

Kdo je v rukou někoho jiného, je otrok, poněvadž jen otrok prodává svůj osud za hrst rýže a čočovice. Kdo chce svobodu, nesmí znát žádných výmluv. V jeho rukou musí být starost. Svoboda je starost. Kde se včera za mne staral jiný, musím se dnes starat sám.

Když nám bylo nejhůře, říkali jsme si: Můžete nám vzít všechno, ale nemůžete nám vzít jedno: srdce a mozek. Nemůžete nám vzít ideu a ideály! Mackensen mohl vzít malému Srbsku všechno, ale na konec zvítězila svoboda nad otroctvím, ideál nad vraždou.

V naší revoluci nebylo zrádců. V naší revoluci mluvily oči a odpovídalo srdce. Ty naše české oči mluvily v žalářích a mluvily v zákopech. Jaké to

byly oči krásné, nádherné a výmluvné! Byly jako kniha! Z těch očí vyčetl druh druhu všechno. V těch očích bylo i srdce. Není astronomické cifry, která by mohla vyslovit všechnu hloubku oddanosti těchto našich srdcí a hodnoty lásky těchto našich očí!

Styky Ameriky s Ruskem

Cesta Litvinova do Spojených států byla korunována úspěchem. Zástupce sovětského státu se dohodl se zástupcem kapitalistického státu a byli již jmenováni i vyslanci, americký v Moskvě, ruský do Washingtonu. Uznání Ruska Amerikou možno považovat za jednu z nejdůležitějších poválečných událostí mezinárodních. Ještě téměř včera bylo zakázáno vésti obchod s Ruskem, o němž se mluvilo jako o zemi, která má 160 mil. lidí odsouzených k nucené práci a dnes si zástupci obou mocností tisknou ruce. Z jakých asi důvodů?

I v evropských státech bylo nejednou možno pozorovati kontrast v názírání na Rusko. Státy potíraly bolševickou agitaci, ale současně uznávaly sovětskou vládu. Když po světové válce tonuly Spojené státy v blahobytu, dařilo se tam i komunistům znamenitě a kapitalistická Amerika se nelekala rozvratných komunistických ideí. Komunistický rudý dům v Novém Yorku byl skvěle vybaven, moderní tiskárna zaplavovala Ameriku komunistickými letáky i novinami, byla dokonce založena i komunistická americká strana „American Communist Party“. Kapitalism se považoval za nerozborný a jeho pevnost jako by měla býti ještě více vystavována zkoušce na venek svobodě, jež byla ponechána kom. agitaci. Ale vyslanectví? Vyslance vlády moskevské si Amerika nepřála. Ani Wilson, ani Harding, ani Collige, ani Hoover neuznali Ruska. Vládcové Ruska, kteří nechtěli platit dluhy Spojeným státům, nebyli prostě pokládáni za čestné lidi. Ještě r. 1928, tedy 10 let po skončení války, odepřela vláda financovat americký vývoz do Ruska a Kellog přímo prohlásil, že

americký kredit nemůže být určen k financování „režimu, který odmítl dluhy, které má Amerika za Ruskem a který zkonfiskoval majetek amerických občanů v Rusku“.

Jak si tedy vysvětlíme nynější obrat? Sotva lze říci, že Roosevelt jest zakukleným bolševikem. Dal zavřít rudý dům v Novém Yorku. V tom, v čem dříve spatřovali maličkost, viděli najednou veliké nebezpečí. — V Americe jako všude jinde na světě se začal po r. 1928 blahobyť bortit. Přibývalo nezaměstnaných, brzy jich byly statisíce a konečně se počítají na miliony. Komunismus byl s to hladovějící rozeštvát různými emisary i tiskem a činil to v hojně míře. Proto Roosevelt vystoupil doma proti komunistům co nejprísněji. Ostatně mezi americkým a komunistickým pojetím života je nepřeklenutelná propast.

Krise v Americe se nezmenšuje, nezaměstnaných jest již na 10 milionů. V té době přijel Litvinov. Roosevelt vede mohutný zápas pro národohospodářskou obrodu země a v tom boji může mu býti užitečno Rusko, pokud se týče průmyslu a obchodu. To jest hlavní důvod vyjednávání a konečného uznání sovětského Ruska Amerikou. Rusko potřebovalo amerického kapitálu a průmyslu pro usnadnění plánů pětiletky a Amerika potřebuje zaměstnanost pro své továrny. Americký vývoz je v poslední době tak bídný, že dosahuje úrovně z r. 1905, což je přímo katastrofální, uvážíme-li technickou dokonalost strojů a množství zpracovaného materiálu. Ne-ní tudíž divu, že se jednalo s Ruskem, v němž může Amerika umístit veliké množství svých výrobků. Zatím co evropské státy organisují autonomní hospodářství, Amerika jedná jistě ke svému prospěchu.

Ještě jeden důvod jest třeba připomenouti. Politický. Běží o vliv na Dálném východě. Washington, Tokio a Moskva jsou hlavními činiteli v těžkém problému východním a jistě přátelství rusko-americké těžce pocítí Japonsko, které činilo vše, aby na Východě svůj vliv co nejvíce posílilo.

Po volbách ve Španělsku

Volby ve Španělsku byly očekávány s velikým napětím nejen v zemi samé, nýbrž i za hranicemi: bylo totiž všeobecně známo, že pravice, vedená schopným a energickým Roblesem, hlavou „Accion Popular“ chce zvítězit nad nynějšími vládci levičáckými, a dále byly i dobře známy výsledky z řady voleb do obcí, které se zdály nasvědčovati i vítězství do parlamentu. Úspěch voleb do četných obcí byl totiž pro pravicové strany během posledního roku tak znatelný, že socialisté se leckde snažili o spolupráci, aby si uchovali aspoň trochu moci a jeden z levicového bloku, ač katolík, Maura, nejednou vyjednával s Roblesem, ovšem marně.

Výsledky prvních voleb do parlamentu dopadly pro pravicové strany vítězně. Ze 243 zvolených poslanců připadlo jich na pravici 178, což je tedy pěkná většina. Ovšem záleží ještě na užších volbách, ale náskok pravice je tak veliký, že se sotva může přihoditi, co se stalo r. 1885 ve Francii, kde v užších volbách byly konservativní skupiny přemoženy kartelem všech stran proti nim stojících. Ostatně i vnitřní okolnosti jsou velice odlišné, jak ještě uvidíme z dalšího.

Jak si vysvětlíme vítězství pravicových stran ve Španělsku? Všimněme si nejdříve vnějších příčin, o nichž se poměrně dosti u nás psalo. Robles vyvinul agitaci, jaké Španělsko ještě nepamatuje. Radio, aeroplány, osvětlení, všechny moderní vymoženosti byly v jejich službách. S balkonů byla na schody promítána výzva Roblesova, aby všichni hlasovali pro právo, balonky, vypuštěné, zářily jmény kandidátů a programem strany, spousty letáků bylo rozházeno po celé zemi. Ale to by, myslím, nevysvětlilo úplně vítězství, musilo k němu přistoupení ještě něco jiného. Byla to předně jistota cíle a pak jednotu plynoucí z toho, že se mu všichni podřídili. O tomto cíli řekl Robles v předvečer voleb: „Jde o získání vnitřního míru. Zůstane-li pravice věrnou svým zásadám,

musí provozovat politiku příznivou pracujícím vrstvám. Musí být uskutečňován program zajišťující soukromé vlastnictví a zastávající důstojnost práce. Vlastnické právo neznamená právo na bezuzdné užívání nebo zneužívání majetku vlastnictví, jest prostředkem, který dává majitelům povinnost pracovat k dobru všech tříd a hlavně pro ty nejpotřebnější. Vlastnictví jest oprávněno jen sociálním účelem. Nevidíme v práci žádného zboží, které jest podrobena zákonu nabídky a poptávky, ale velice ušlechtilou činností k ukojení vlastních potřeb ve službách celku. Na všechno to se v nynějších dobách zapomnělo. Proto nežijeme v pokoji, ale ve válce, proto široké vrstvy pracujícího lidu stojí proti nám. Musíme uznati blud a napravit jej... Jsme proti výstřednostem marxistického programu, neboť ony rozvracejí hospodářství, zavinují nezaměstnanost a šíří bídu. Ale při svém odporu proti marxismu budeme hájit právo dělníka, vrátíme práci její vznešené poslání. Jsme pro rodinnou mzdu, pro vlastnictví rodin a chceme zvýšiti počet drobných vlastníků. Tyto úkoly musíme řešit buď jak buď, bez ohledu, kdo tím bude zasažen, neboť jde o spravedlnost a o mír. Konservativní vrstvy si nesmějí myslet, že po vítězství budeme sloužiti jejich touhám. Musíme všem říci, že jest velice krásné zváti se křesťanem, ale daleko více znamená býti jím, totiž uplatňovat spravedlnost a křesťanskou lásku. Nebudou-li zítra pro nás hlasovati mnozí dělníci, nesmíme je odsouditi, nýbrž musíme jim odpustiti. V další části své řeči mluvil o právech katolíků, která byla socialisty zneužána a pošlapána.

V řeči Roblesově nebyla zmínka o politice. V jeho straně i ve stranách s ním volících jsou dva směry: monarchistický a republikánský. Všichni se sklonili před programem sociální spravedlnosti a otázku politickou nechali v pozadí. Tím ovšem byl ulomen hrot socialistickým stranám, jež si přikládají za zásluhu republikánský režim. Jejich boj proti programu kře-

stánské spravedlnosti a lásky byl velice ztížen. Mimo to měl Robles mocnou zbraň proti socialistům: Zavedli jednostrannou diktaturu a v zemi vládne ve skutečnosti anarchie. Zavrhlí tradici a výsledky byly bědné.

A nelze opomenouti ještě jeden důvod úspěchů Accion Popular: náboženský. Socialisté, pracující ve službách židovského zednářstva i židovského kapitalismu, chtěli rozvrátiti španělskou rodinu a vzíti katolíkům právo na výchovu jejich dětí. Tento útok na rodinu katol. Španělska přišel příliš brzy, byl velice neprozřetelným tahem protikatolických živelů. Katolíci španělské poznali celou sílu nebezpečí a vyvstali jako jeden muž k boji za obranu rodiny. Na národním kongresu Sdružení katol. otců, které jest oporou Katolické akce ve Španělsku, byla prohlášena naprostá a kategorická účast všech v zápasu pro zachování křesťanské rodiny a výchovy. V tomto ohledu bychom se mohli od nich mnohemu krásnému naučit a mohli bychom se před nimi i zastydět. V krátké době vzmužilo pronásledování katolíky na tolik, že proti silnému náporu dobyli vítězství. Tomu se říká vitalita.

Kněží z politického života v Rakousku

Když se začaly ve druhé polovici minulého století tvořiti katolické strany, byly v různých státech v jejich čelo postaveni kněží, kteří byli voleni poslanci, jmenováni ministry, ujímali se různých funkcí v podnicích a pod. Katolické strany měly cílem hájiti katolicism v zemích, který byl tehdy silně napadán, měly pečovat o to, aby křesťanské zásady se uplatňovaly nejen v životě soukromém, nýbrž i veřejném. Bylo to nejvyšší nutné, neboť útoky nepřátel byly den ze dne mocnější a títo se netajili úmyslem zbaviti Církev veškerého vlivu ve veřejném životě. V tom ohledu se shodovali liberalisté s marxisty, anarchisté s komunisty a když šlo o zákony proti katolické Církvi, konfesijnímu školství,

byli všichni přáteli. Je pochopitelné, že za takových poměrů bylo nutno organisovat obranu, vždyť běželo o nesmrtelné duše a kdo jiný měl hlavní a první povinnost učiniti tak, ne-li kněží? Laici musili býti teprve zpracováni a pak v některých zemích, jako třeba u nás, jich bylo jen velice málo věrných bojovníků za křesťanské ideje v životě. V Rakousko-Uhersku byly liberalistické vlády zřejmým nástrojem plánů zednářských lóží.

Katolické strany vedly nerovný boj, ale čestný a krásný. Bylo by těžko oceniti práci, kterou konalo a vykonalo Centrum v Německu, křesťansko-sociální strana v Rakousku a katolické strany v jiných zemích, i u nás. Ale během let přibývalo laiků a ubývalo kněží, stále více laiků z řad inteligence se hlásilo ke stranám s křesťanským programem a stále méně novosvětcenců vycházelo ze seminářů na fary. Proto někteří biskupové, hlavně v Německu a v Itálii, jen jak to bylo možné, zakazovali svým kněžím (jednání arcibiskupa janovského po světové válce jest známo), aby se příliš exponovali v politice. Vývoj v některých zemích šel ostatně tak rychle a v určitém směru, že účast kněží, jako třeba v Itálii nebo v dnešním Německu, v politickém životě by Církvi neprospěla a vůbec nebyla žádoucí.

Jiný případ jest v Rakousku. Biskupové rozkázali všem kněžím, aby se zřekli svých funkcí politických a věnovali se duchovní správě. Důvodů k tomu rozhodnutí bylo několik. V Rakousku jest již dosti schopných laiků, kteří se dobře uplatňují v politice a jsou dobrými bojovníky za práva Církve. V Rakousku nynější vláda jest v rukou mužů katolicky smýšlejících i katolicky žijících. Nynější doba vyžaduje, aby kněží šli jako pastýři k lidu, a ještě Pius XI., znaje těžké obtíže pastorační v moderní době, volá laiky k hierarchickému apoštolátu v Katol. akci. Tisk rakouský uváděl ještě jiné příčiny rozhodnutí episkopátu. Kněz angažován politicky v jediné straně může býti nebezpečím, že se vzdalují od Církve lidé jiných politic-

kých skupin. Vzpomínám si na Dona Bosca, který říkal: „Má politika je politikou Otce,“ staral se jen o to, aby království Boží obnovil v duších lidských. „Jeho katolický rozum, praví o něm Auffray, pochopil, že se kněz nemá míchat do toho hřmotu ideí, poněvadž má patřiti všem. Zapsati se do strany, vzíti politický odznak, to znamená odehnati křesťany s druhého břehu.“ („Le Bienheureux Don Bosco.“) Bylo dále nebezpečí, že z titulu vykonané práce na poli politickém dožadovali se kněží určitých hodností církevních, i když se pro ně nehodili. Tyto a ještě jiné důvody rozhodovaly u ndp. biskupů rakouských.

Prohlášení biskupů kanadských a amerických o současných událostech

Jistě nikdo neupře, že katoličtí biskupové mají i právo i povinnost promluvit v hroznou současnou dobu k věřícím, varovati je, určití směr jejich životu a vlítí naději do jejich srdcí. V poslední době tak učinil episkopát kanadský a americký v pastýřských listech. Poněvadž otázka, o nichž v nich pojednává, nezajímají jen Ameriku, přináším v stručném výtahu jejich obsah.

List biskupů kanadských prohlašuje, že v nynějších bolestných dobách nesmějí katolíci ztrácet odvalu a musí činiti vše, aby pravdy křesťanské pronikly do duše celého národa, neboť národ jich potřebuje. Dále jedná o různých problémech. Sovětský komunismus je každému katolíku zakázán, poněvadž jest radikálním popřením nauky a mravouky katolické Církve a každého náboženství. Mnozí intelektuálové se jimi dali svést a rozsévají v národě pochybovačnost. Připomínají slova Velekněze, který děl, že s bolestí pozoruje bezstarostnost mnohých, kteří souhlasí s podvratnými ideami, jež násilím a vraždami usilují o zničení veškeré vzdělanosti a tím i společnosti lidské. Socialismus není účinným lékem na nemoci současné

doby, poněvadž, ať pojmán jako nauka nebo jako historický fakt a činnost, nemůže se smířit s principy katolické Církve a jeho pojetí společnosti odporuje křesťanské pravdě. Katolíci musí býti na stráží před těmi různými soustavami, které jsou prosoyceny bludem. Necht' mají katolíci pevnou jistotu, pokud jde o kapitalism. Kapitál jest nutný a pokud představuje šetření, jest oprávněný. Nyní však stojíme před hromaděním bohatství, před hospodářskými trusty, před nesmírným rozvojem stroje, před nadvýrobou, které porušily sociální rovnováhu a pudí člověka k žádosti po penězích a nemírné touze po hmotných dobrech. Již Svatý Otec nazval tuto žádostivost příčinou nesčetného zla, ona staví proti sobě lidi různých stavů a posiluje individualism, který podřizuje vše vlastnímu prospěchu. Všichni katolíci musí vyvinouti co největší činnost za vítězství křesťanských ideí, které tak skvěle vytyčil Pius XI. ve svých Encyklikách. Boj proti komunismu musí být neúnavný, propagandou a hlavně prací mezi mládeží musíme zamezit jeho šíření. Katolíci musí býti trpěliví a mírní, musí s mírou užívat pozemských statků. Boháči necht' se rozpomenou, že jsou povinni pomoci chudým. Bohatství, je-li posvěceno křesťanskou láskou, jest mocným činitelem sociálního míru. Zaměstnavatel musí ctíti ve svém zaměstnanci jeho lidskou a křesťanskou důstojnost. Mzda budiž dávana dělníku spravedlivá, jaká mu přísluší. Láska a spravedlnost jediné mohou vyvésti svět z nynějších zmatků.

Podobně znějí i rady biskupů Spojených států. I oni ukazují, jak třeba těžký problém nezaměstnanosti nemůže býti vyřešen bez přijetí sociálních zásad Evangelia, bez křesťanské lásky a spravedlnosti. Myšlenka třídního boje, komunistické zásady a propaganda zlo ještě více prohlubují. Liberalism má smutnou zásluhu o nynější bolestný stav, ale existují ještě jiné příčiny. Všichni touží po novém, lepším řádu, nuže, tento řád nemůže

býti budován bez Evangelia, bez křesťanských základů. Na opravdovosti toho budování závisí budoucnost národů a světa.

Může se stát Anglie katolickou ?

Touto otázkou se obírá v posledním čísle časopisu (říjen 1933) známý anglický jezuita R. P. Martindale. Je to kritická otázka a jest na ni dána i kritická odpověď. „*Anglie by se mohla státi katolickou, ale my katolíci nepodnikáme pro to tolik, kolik bychom měli. Ba v jistém smyslu bráníme tomu, aby se naše vlast katolickou stala.*“ Jsou to velice vážná slova a R. P. Martindale je v další části své statě zdůvodňuje. „Anglii nemyslím, píše, některé místo v anglických hranicích, ani ne celek těchto míst. Myslím celou masu lidí, kteří žijí v zemi a pokládají se za Angličany. Taková masa má „masovou psychologii“ a to je něco, čeho jsme v minulosti nikdy nedbali a ještě nyní málo dbáme. Katolík se pokládá za něco v Anglii a ne z Anglie, to znamená za díl Anglie. Dá se to pochopiti tím, že tak mnoho Angličanů jest irského původu; dále je příčina v přeceňování příslušnosti k farnosti: kult vlastní farnosti vyúsťuje často v takovou hypertrofii, že každá pomoc, každá myšlenka, každá láska, která pohlíží za její hranice, jest odmítána. K tomu přistupuje nepřátelství mezi Severem a Jihem, mezi Liverpoolem a Londýnem. Zkrátka: omezení horizontu. Další důvod: jednostrannost. *My katolíci sami svádíme boj o nadpřirozeno, o milost, o vykoupení. Z toho následuje, že opomíjíme přirozeno.*

Jest velice těžko věnovati se současně dvěma věcem. Nekatolické vědomí ulpívá dnes až udivujícím způsobem na přirozených věcech: vězení, nemocnicích, dělnických čtvrtích, hygieně, zdraví, práci. Jsou ale nadpřirozené věci nekonečně cennější než přirozené, jest na druhé straně jednodušší a lehčí obírat se nábožen-

skými projevy, jako výzdobou oltáře nebo kaple, než těžkou a tvrdou sociální prací. Lidé, kteří dělají první, namlouvají si, že činí něco duchovněji, než kdyby se věnovali sociální práci. Ve skutečnosti jde o uspokojení sebe sama. Lichotí, když může o sobě člověk říci před pozlaceným oltářem: To jsem já udělal! Opakuji: *Otáze-li se mne někdo, může-li se Anglie stát katolickou, odpovím: Ano, ale jen tehdy, když se katolíci naučí ptát, čeho Anglie potřebuje, si přeje, nebo často žádá.* Ačkoliv katolíci dnes konají daleko více a v širším smyslu, než konali dříve, jest nicméně toto katolické dílo omezeno na katolickou minoritu v zemi a země se ubírá dále svou cestou bez pomoci, bez podpory, bez vůdcovství katolíků. Jest vše mimo tu katolickou minoritu „naturalismem?“ Já osobně považuji třeba vězeňskou reformu, výchovu charakteru organizací mládeže za neméně nadpřirozené než soukromé plnění náboženských povinností.

Omezujeme-li se a omezíme-li se i dále na tuto minoritu v Anglii, budeme se stále více vzdalovat o d Anglie a budeme stále více překážeti jejímu obrácení. Probouzíme totiž u druhých dojem, že my sami potřebujeme obrácení. Nevidí v nás to, co by je přitahovalo, nýbrž co je odpuzuje. Naše katolická literatura prožívá v posledních letech opravdový rozmach. Nekatolíci se zajímají o katolickou filosofii i sociální vědu. Ale nepovažují se za povolane postavit most přes propast mezi tím, co říkáme a tím, co konáme, nebo též nekonáme.

Odvažují se tvrditi, že bychom mohli svou literaturou a filosofií více prospěti věci, než ji skutečně prospíváme. Přál bych si, aby každý veliký kostel a jeho kněžstvo si každého roku vypracovalo plán toho co veliké masy potřebují, a čeho si přejí. Tak třeba kurs liturgie, katolických dějin, katolické literatury, sociálních problémů, etiky a pod. A kdyby na počátku bylo jen 10 posluchačů, mezi nimi snad 2 nekatolíci, bude jich jistě za 5 let 100 a těch prvních deset přivá-

bilo takové množství lidí. *Počet lidí, kteří chtějí o katolicismu něco věděti, jest fantasticky veliký. Můžeme tuto žizeň ukojiti, když mluvíme, hlasitě mluvíme, rozumně mluvíme. A musíme uměti hovořit jako o Caesaru, tak o Bohu.* A i když tím nevykonáme něčeho dokonalého, přece budíme naději pro budoucnost.

Jsem tedy přesvědčen, končí P. Martindale, že by se mohla velká část Anglie snadno stát katolickou, jen když správně začneme, a když budeme dělati i o 50 % více, než jsme dosud dělali.“

Cítoval jsem doslovně článek Martindalův a proložil hlavní jeho myšlenky z důvodů, které mohou býti jasnými každému čtenáři: Slova anglického spisovatele o Anglii s pozměněním slov: Anglie, anglický, jsou platná i za hranicemi rodné jeho země. Promyslíme-li si je, zamyslíme-li se nad poměry ve vlastní zemi, hned poznáme, že mnohé z vět Martindalových můžeme plným právem vztáhnouti i na sebe. A že i nám mohou býti pohnutkou ku práci, již by předcházelo pořádné zpytování svědomí.

Ruské pravoslaví v emigraci

Siegberth Riethmeister S. J. uveřejňuje ve „*Stimmen der Zeit*“ (25. říjen 1933) stať o stavu pravoslavné církve mimo Rusko, tedy ve střední Evropě, kde dlí nejvíce ruských emigrantů, a o jejím vývoji za posledních 10 let.

Emigrantská pravoslavná církev ve střední Evropě se rozpadá ve tři části, které se vzájemně potírají a jejich hlavy se vzájemně suspendují. Jedné skupině, a to nejmenší, stojí v čele metropolita Eleutherios z Kovna, který žije v přátelském poměru s pravoslavnou církví v Rusku. Eleutherios jest jediným biskupem v zahraničí, uznaným zástupcem moskevského patriarchy. Větší část ruských emigrantů ho však neuznává, poněvadž prý zradil církev bolševikům a cesta jeho není správná. Není prý možno spolupracovati s moskevským řízením církve, poněvadž není svobodné a ve

svých rozhodnutích jest podřizováno diktátu bolševických vládců. Msgr. Eleutherios má chrámy v Kovnu, Paříži a Berlíně.

Druhou silnější skupinou jest skupina metropolitů Eulogia, sídlícího v Paříži. Msgr. Eulogius jest uznán cařihradským patriarchou, od něhož obdržel titul exarchy. Ale přes to se k němu hlásí pouze dva biskupové, z nichž jeden sídlí v Bruselu a druhý v Praze. Je mu podřizen theologický ústav v Paříži. Nejvíce přívrženců má ve Francii, hlavně v jižní. V Berlíně mu patří jeden chrám, v Praze rovněž. Pražský biskup, Msgr. Sergius, jest věrným jeho stoupencem. Charakteristickou známkou této skupiny jest sympatický postoj k protestantismu a závislost finanční na různých sektářských organizacích, jako Ymce. Účast na církevním životě není u členů nějak veliká. Známý orthodoxní profesor Kardašov soudí, že v Paříži asi 10 % členů církve navštěvuje chrámy. Od Eulogia nelze se ničeho nadíti pro sjednocení pravoslavné církve s katolickou, neboť duch celé skupiny byl prosycen liberalismem a racionalismem.

Třetí skupiny, nejpočetnější, tvoří přívrženci metropolitů Antonia z Karlovců v Jugoslavii. Msgr. Antonius považuje sebe a svůj Svatý synod za jedinou oprávněnou vládu pravoslavné církve v emigraci. Je v úzkém spojení s patriarchou církve jihoslovenské, ale při tom jest autokefalní, poněvadž moskevské vedení církve nemůže prý vydávati svobodná rozhodnutí, a ani cařihradský patriarcha nemá práva zasahovati do pravomoci moskevského patriarchátu. Mezi svými přívrženci má Antonius 18 biskupů, z nichž 3 jsou v Manžurii, 2 v Bulharsku, po 1 v Řecku, Turecku, Palestině, 3 v Jugoslavii, 3 v Americe, 1 v Berlíně a 1 ve Vídni. Jest důležité, že má Msgr. Antonius na své straně velikou část pravoslavných v Manžurii, na Balkáně a v Americe. Jen v Šanghaji má 20.000 věřících. Tento směr se ostře staví proti racionalistickému pravoslaví. Mnozí z jeho bisku-

pů jsou nakloněni katolické Církvi, což je tím významnější, že s katolické strany se jim nedostává podpory, jaké se dostává Eulogiovi od protestantů a metodistů.

Msgr. Antonius musil v posledních letech hodně omeziti svoji činnost, poněvadž je již starý a nemocný. Jeho zástupcem jest biskup Anastasius z Jerusalema, bývalý biskup kišinevský. Jednou z nejcharakterističtějších postav mezi biskupy Antoniovými jest biskup Serafim z Vídně, bývalý biskup charkovský. Jeho pravomoci podléhají věřící v Rakousku, Maďarsku, Rumunsku, hlavně v Besarabii. Biskup Serafim má německou příslušnost, již vděčí za podporu. Díky této příslušnosti mohl utéci i z Ruska za pronásledování. Jest mnichem a dříve než byl vysvěcen na biskupa, byl opatem v jednom ruském klášteře. Chce uchovat v emigraci staré ruské zvyky a hlavně mezi inteligencí nalézá jeho snaha hodně pochopení. Náboženský život u jeho věřících jest živý, ve Vídni třeba 60 % emigrantů navštěvuje pravidelně chrám Páně a opravdových nevěrců jest jich asi 5 %. Ovšem v Rakousku není ruských emigrantů mnoho, snad jen něco přes 300 podřízených Serafimovi, 120 Eulogiovi. V Budapešti má asi 150 věřících. Počet emigrantů v Besarabii není možno přesně stanovit pro odpor rumunských vlád, které by nejraději přičlenily všechny k pravoslavné církvi rumunské. Ale v Besarabii jsou podřizeni Serafimovi toliko 3 kněží, kteří chodí s místa na místo a pravidelně slouží obět nejsvětější v soukromých domech. Rumunská vláda odepřela visum Msgru Serafimovi, když chtěl své věřící navštívit. Celkem lze říci, že jest v Besarabii přívrženců Serafimových mnoho tisíc.

Jest chvályhodné, že mezi přívrženci Antoniovými jest vroucí náboženský život a že, ačkoliv žijí ve veliké chudobě, činí vše, aby náboženský život podle starých tradic se vyvíjel i v cizině, do které musili utéci. Pro unionistické snahy je tato skupina největší nadějí.

Třísté výročí Dcer sv. Vincence z Pauly

Veliké dílo křesťanské charity! — Před 1900 lety umíral na Kalvarii Král lásky a milosrdenství a v jubilejním roce Vykoupení bude slavnostně prohlášena za svatou zakladatelka jednoho z nejkrásnějších děl křesťanského milosrdenství, Louise de Marillac, oddaná služebnice Boží a vnímavá žačka sv. Vincence z Pauly. Dne 29. listopadu 1633 byla ustavena tato kongregace, jejíž členky s bílými čepečky, jako holubičkami — je to výmluvný symbol — potkávají po celé Francii, vždy usměvavé, obětavé, ochotné pomoci každému, kdo pomoci potřebuje. Daly se úplně do služeb chudých, to jest největší jejich sláva, a daly se do nich, milující Spasitele celým srdcem. Jako by chtěly ztělesňovat v sobě slova sv. Pavla: „Kdo trpí, aniž bych já netrpěl s ním, kdo padá, aniž bych nehořel touhou zdvihnouti ho?“

Louise de Marillac byla vhodným nástrojem sv. Vincence planoucího láskou k bédným, chudým, nešťastným a chtějícího je zachrániti, jim pomoci. Byla z bohatého rodu, neteří maršálovou, vroucně zbožná a až vášnivě toužící obětovat se. Potřebovala mírného a zkušeného vůdce, jakým byl sv. Vincenc. Rozpoznal její dary, její vlastnosti a užil jich pro dobro lidí. Toužila založiti kongregaci a dvanáct let uplynulo, než se dočkala splnění svého snu. „Les Filles de la charité“ vznikly r. 1633, kdy v domě zakladatelčině složily první sestry slavné sliby a umiňovaly si pomáhati „Paním charity“. Několik let s nimi pracovala, zachovávaly sliby poslušnosti, chudoby a čistoty, ale nebyly vázány ustavičnými sliby. R. 1633 dostaly regule a skládaly sliby. Ovšem roční sliby a tu výsadu mají dodnes. Královským dekretem dostaly schválení teprve r. 1657.

Sv. Vincenc určil jim cíl, když děl: „Za klášter budou míti světnici nemocného, za celu místnost u ní, za kapli farní chrám, za klášter ulice městské a pokoje nemocnic, za závoj svatou pokoru.“ A když tento veliký světec, který má takovou zásluhu o náboženskou obrodu náboženského života ve Francii v XVII. stol., umíral r. 1660 ve věku 85 let, myslil na své duchovní dcery a dal jim na cestu jediné slovo: „Confido — Důvěřuji.“

Před svou smrtí jim vytkl oblast, ve které mají působiti. Nejen pro Francii, pro celý svět jsou určeny. — „Daleko, asi 4.500 mil.“ děl, „leží Madagaskar. Trvá plných 6 měsíců, než tam dojedete. Jste ochotny jíti tam a jíti všude, kamkoliv budete poslány?“ A všechny sestry odpověděly kladně. A opravdu r. 1685 působily již ve všech zemích. Na počátku XVIII. stol. měly již 300 domů a 1100 členek. Ke konci století, když vypukla Velká revoluce, bylo jich 4300. Podle posledních statistik jest jejich stav takovýto:

Ve Francii mají 320 hospiců, nemocnic, domů pro staré, nemocné, choromyslné. V Alžírě 4, v Belgii 20, v Anglii 14, ve Španělsku 410, v Portugalsku 9, v Itálii 335, v Rakousku 75, v Maďarsku 38, v Německu 44, v Jugoslavii 33, v Československu 21, v Rumunsku 6, v Řecku 3, v Turecku 5, v Syrii 2, v Palestině 4, v Egyptě 4, v Belgickém Kongu 2, na Madagaskaru 1 nemocnici pro malomocné, ve Spojených státech 48, mezi nimi 1 dům pro malomocné, v Brazílii 27 nemocnic, v Argentině 15, ve Střední Americe 18, v Columbii 19 nemocnic, v Chile 21, v Peru 15, v Ecuatoru 19 nemocnic a 1 leproserii, v Číně 20 nemocnic, v Indii 1, na Kubě 4 nemocnice a 1 leproserii, na Porto Ricu 5 nemocnic a na Filipinách 2. Sirotčinců mají ve Francii přes 500 a jeslí 88. Mimo to mají ve Francii 4 ústavy pro nemocné děti. To je suchý výpočet, ale dostačující.

Objednejte si!

Dr. JOSEF KRLÍN:

B R Y N N Y C H

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovati o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze prováděti sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství 'UNIVERSUM'
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Benešov: Lidová záložna.
 Březnice: Lidová záložna.
 Čáslav: Lidová záložna.
 Červený Kostelec: Lidová záložna.
 České Budějovice: Lidová záložna.
 Česká Skalice: Lidová záložna.
 Domažlice: Lidová záložna.
 Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
 Hlinsko: Lidová záložna.
 Holice: Lidová záložna.
 Horažďovice: Okresní lidová záložna.
 Horní Jelení: Lidová záložna.
 Hořice: Okresní lidová záložna.
 Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
 Hradec Králové: Spořitelní družstvo katolického duchovenstva.
 Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
 Hranice: Lidová záložna.
 Hronov n. Met.: Lidová záložna.
 Humpolec: Lidová záložna.
 Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
 Chotěboř: Lidová záložna.
 Chrást u Chrudimě: Lidová záložna.
 Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
 Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
 Jablonné n. Orli.: Lidová záložna.
 Jaroměř: Lidová záložna.
 Jičín: Okresní lidová záložna.
 Kamenice n. L.: Lidová záložna.
 Kdyně: Lidová záložna.
 Klatovy: Lidová záložna.
 Kolín: Lidová záložna.
 Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
 Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
 Kutná Hora: Lidová záložna.
 Křeč u Tábora: Lidová záložna.
 Kyšperk: Občanská záložna.
 Líšov: Okresní lidová záložna.
 Místek: Lidová a zemědělská záložna.
 Mělník: Lidová záložna.
 Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
 Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
 Německý Brod: Lidová záložna.
 Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
 Nymburk: Lidová záložna.
 Opava: Lidová a zemědělská záložna.
 Opočno: Hospodářská lidová záložna.
 Pardubice: Lidová záložna.
 Parník: Lidová záložna.
 Pelhřimov: Lidová záložna.
 Písek: Okresní lidová záložna.
 Plánice: Lidová záložna.
 Pízeň: Lidová záložna.
 Polička: Záložna »Unitas«.
 Polná: Lidová záložna.
 Praha: Záložna »Velehrad«.
 Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
 Prachátce: Lidová záložna.
 Přelouč: Lidová záložna.
 Příbram: Příbramská lidová záložna.
 Přeštice: Lidová záložna.
 Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
 Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
 Skuteč: Skutečská lidová záložna.
 Sobotka: Lidová záložna.
 Spálené Poříčí: Lidová záložna.
 Stachy: Lidová záložna.
 Sušice: Lidová záložna.
 Tábor: Lidová záložna.
 Turnov: Lidová záložna.
 Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
 Úpice: Hospodářská záložna.
 Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
 Velké Meziříčí: Okresní lidová záložna.
 Vimperk: Lidová záložna.
 Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
 Vodňany: Lidová záložna.
 Volyně: Lidová záložna.
 Vysoké Mýto: Lidová záložna.
 Žamberk: Lidová záložna.
 Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice čteně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31. prosince 1932 již

150 milionů Kč vkladů.

Život

16

V Praze dne 30. prosince 1933

Několik činů katolíků na
sociálním poli před En-
cyklikou Rerum novarum
Lord Halifax mrtev

Co život dal:

120 let od narození Adol-
fa Kolpinga

Německo před kulturním
bojem?

Sinajský Kodex prodán
do Anglie

ROČNÍK XV.

CENA KČ 1.50

Redakce a administrace, Praha II., Spálená ul. 15. (III. posch.) Telefon 434-73. Odpovědný redaktor Jos. Nepraš. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Vydává spolek Život, Praha II., Spálená ul. 15. Číslo účtu u poštovní spořitelny v Praze 7.994. Novinové známky povoleny ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze ze dne 5. dubna 1927 č. 64.546 -VII - 27. Tiskne Československá akciová tiskárna v Praze II., Karlovo náměstí 5. Roční předplatné činí Kč 30.—. Redakční závěrka 10. a 25. každého měsíce.

Dr. Jos. Doležal

ŘÍM PRAHA MOSKVA

Expeduje „ŽIVOT“, Praha II., Spálená ulice čis. 15

*Přikládáme složenky a prosíme
o vyrovnání nedoplatků předplatného*

Několik činů katolíků na sociálním poli před Encyklikou Rerum novarum

O Encyklice „Rerum novarum“, která znamenala nesporně novou etapu v historii Církve, se neustále mluví a píše. Byla hlasem daleko slyšitelným, hlasem hlubokého myslitele a nesmrtelného papeže Lva XIII., který v různých oblastech činnosti razil katolíkům nové cesty, které později byly prospěšnými i ostatním. Lev XIII. jako Náměstek Kristův si byl dobře vědom významu a nutnosti sociální činnosti a proto ustavičně vyzýval věřící, aby se hleděli v sociální oblasti co nejvíce uplatnit. Bylo by tedy omylem domnívat se, že Encyklika „Rerum novarum“ byla dílem krátké doby. Byla dlouho připravována, ostatně každé velké dílo vyžaduje důkladné přípravy, byla dokonale promyšlena a jedině proto mohla tolik znamenat a tolik vykonat. V této stati se chci zmínit pouze o několika úsecích práce předcházející Encyklice.

Devatenácté století bývá zváno stoletím sociálním, a jak uvidíme, plným právem. Již ve Velké revoluci, již končí století jedno a začíná druhé, připadá sociálnímu bloku nemalá úloha. Stoupající rozmach techniky, tvoření nových průmyslových středisek, vznikání nových měst, vyliďňování venkova ve prospěch průmyslových měst stavělo i katolíky a Církev před neznámé úkoly. Dva velcí lidé ve Francii, Lamennais a Lacordaire, zakládají list „L’Avenir“, ve kterém je v každém téměř čísle řešena nějaká část sociální otázky. Byla jí dotčena pastorační práce ve městech, byla v sázce otázka mravnosti, výchovy a vůdcové katolického lidu nemohli lhostejně pohlížeti na vyssávání dělnictva, které bylo katolické, tvrdými zaměstnavateli, ani nemohli býti lhostejni k práci žen nebo dokonce dětí v továrnách, kteroužto prací trpěla i rodina i mravnost. R. 1845 Msgr Rendu, biskup v Annecy, obrací se otevřeným listem ke králi sardinskému a prosí ho, aby zakročil proti kapitalistům, zneužívajícím dělníka v době, praví, ve které svět prolévá slzy nad osudem otroků v Africe, Americe a jinde, nestará se nikdo o osud dělníků, který jest horší než osud otroků. „Nikdo se neodvažuje obváznouti ránu, již možno nazvat nejbolestnější a nejhnusnější ranou současného lidstva.“ (Cit. v díle G. C. Rutten O. P., La doctrine sociale del’ Eglise. Ed. du Cerf Pensée Catholique, str. 48.)

R. 1848 vychází komunistický manifest Marxův, a v téže době vystupují v Německu dvě význačné osobnosti, bez nichž si nelze představití rozmach křesťanského socialismu v Říši. Prvým byl Von Ketteler, pozdější biskup v Mohuči a druhým Kolping. R. 1848 budila rozruch Kettelerova kázání, jimiž v mohučské katedrále řešil vážný problém vlastnictví. Od tohoto roku se biskup Ketteler ustavičně obíral sociálními problémy a jeho řeči i studie dávaly právo dělníkům a byly proto potírány liberalistickým tiskem. Dne 25. července r. 1869 před několika tisíci dělníků tento odvážný biskup hájil sdružovací jejich právo, dožadoval se zvýšení jejich mezd, ostře vystupoval proti práci žen a dívek a jasně formuloval stanovisko Církve k různým těmto otázkám. „Požadavkem dělníků jest, aby byly z továren vyloučeny ženy a hlavně matky. Náboženství žádá, aby matka ztrávila celý den v domě, aby splnila své svaté poslání k muži a dětem.“ Poukazuje dále, jak jest v továrnách napadána mravnost. Zaměstnavatelé jsou povinni tak odměňovati dělníka, aby mohl uživit celou rodinu, a ne aby musila vydělávat i žena a dospívající děti. (Rutten, ibid. 40.) Tytéž zásady formuloval Msgr Ketteler v Memorandu podaném téhož roku konferenci německých biskupů konané ve Fuldě. Při čtení „Rerum novarum“ setkáváme se s nejednou zásadou Kettelerovou a není divu, že Lev XIII. mluvil o tomto německém biskupovi jako o svém předchůdci.

Msgr Ketteler měl dobrého žáka v kanovníku Hittzeovi, pozdějším vůdci Centra a autoru i u nás známého díla „Podstata sociální otázky“. Současně tvořil své křesťanské tovaryše Ad. Kolping — viz článek vzadu — a v duchu všech těchto pracovníků byla budována organizace křesťanského dělnictva, která se skutečně stala základem Centra. V Německu se rychle vyvíjely dvě organizace: marxistická a katolická. Ačkoliv katolíci byli velikou menšinou v Říši, netvořice ani třetiny všeho obyvatelstva, a ačkoliv Církev a všechny její složky byly ostře napadeny kulturním bojem, Bismarckem vzníceným a vedeným, přece odborové organizace křesťanského dělnictva byly na ustavičném postupu. Je to zásluhou i hierarchie, která nepotřebovala dlouhého času, aby pochopila nebezpečí marxistické organizace a socialistických ideí, podporovala úsilí katolických vůdců na poli sociálním i významných teoretiků z řad řeholníků i laiků, kteří umožňovali vůdcům rychle a správně stavět. Kolem devadesátých let byla organizace křesťanského dělnictva tak silná, že vlastně z jejích řad vyšel návrh na uspořádání první mezinárodní konference dělnické v Berlíně r. 1890, jíž se účastnil za Svatou Stolicí vratislavský biskup Msgr Kopp.

Ovšem Církev nepředstavovalo pouze Německo a její zásah pozorujeme i v jiných zemích a i v jiných směrech. Proti Církvi jest veden urputný boj, který se stále stupňuje. Pius XI. je napadán se všech stran a zednářstvo, které má ve všech státech nesmírný vliv na vlády, odvažuje se jíti tak daleko, že přímo viní Náměstka Kristova, že byl členem zednářské lóže v Americe ve Spojených státech. I liberalistický i socialistický tisk žene útokem na Skálu Petrovu. A téhož roku 1871 Pius IX., snad pod vlivem Dona Bosca, dává podnět k založení organizace nazvané „Primaria Associazione Artistica ed Operaio di Carità reciproca“, která má cílem shromažďovati dělníky podle odborné činnosti, zakládati pro ně střediska, v nichž by se sdružovali a která by byla prvou odborovou organizací křesťanského dělnictva v pravém slova smyslu. Podařilo se vytvořiti silnou organizaci podle stavů, která připravovala korporativní režim, který jest z hlavních cílů katolického sociálního programu. (Z tohoto počínání si vzal o něco později vzor veliký vůdce francouzského dělnictva, „otec“ Léon Harmel). R. 1876 byl založen časopis „Bollettino dell' Artistica Operaia“, řízený Soderinim a Burrim, po nich Santuccim a Msgrm Talamem, jenž dává podnět a sám řídí vědeckou sociální revui — dosud vychází v Miláně — „Rivista internazionale di scienze sociali e discipline ausiliari“. K teoretikům italským, jejichž dílo znamená v celém sociálním snažení katolickém opravdové plus, patří i slavný sociolog Toniolo a P. Liberatore, který dvě léta před Encyklikou „Rerum novarum“ vydává své „Základy politické ekonomie — Elementi di Economia politica“, kteréžto dílo dodnes má zvukné jméno. Don Sturzo, který se později se zdarem pokusil o vytvoření italské samosprávy, a jeho přátelé, pracující mezi dělnictvem, měli dobrý základ, na kterém mohli stavět. A když Mussolini přišel se svým státem, mnohé z myšlenek, těch nejzdravějších, přijal právě z pokladnice křesťanské sociální činnosti.

V žádném směru, chceme-li pochopiti duši doby, se neobejdeme v tehdejší době bez velikého papeže Lva XIII. Bývalý guvernér v Beneventu měl mnohokrát příležitost poznati bídu chudého člověka a dělníka. Plných 32 let byl arcibiskupem v chudé arcidiecési Perugii a nejednou ukázal svoji lásku k chudině. Ve svých pastýřských listech často protestoval proti zneužívání a vysávání chudých a dětí, proti přetěžování jich prací, špatnému zacházení s nimi a nízký plat, jímž byli odměňováni za svou práci. Arcibiskup kardinál Jáchim Pecci byl zvolen 20. února r. 1878 papežem a přijal jméno Lev XIII. Zůstal věren svým dřívějším myšlenkám a již v prvé Encyklice „Inscrutabili“ brojí proti nenasytnosti světské, která využívá i těch nejubožších, v druhém

Okružním listě „Quod apostolici“ odhaluje nebezpečí socialismu a v Encyklice „Humanum genus“ z r. 1885 doporučuje „dělnické spolky, které, chráníce pod záštitou náboženství mravy a zájmy dělníků, jsou s to vytrhnouti je ze svodů sekt“.

Podobné myšlenky se ozývají i ze slavného Postulátu socialismu, který arcibiskupové předložili Koncilu vatikánskému. Přerušení Koncilu znemožnilo řešení otázek v Postulátu nadhozených, nicméně jeho důležitost se tím nijak neumenšila. Postulát jest zároveň dokladem, že se všeobecně pocítovala potřeba naléhavé a účinné akce se strany Církve a povinnost řešení problému. — Postulát zní:

„Zdá se tedy nezbytným, aby tento oekumenický koncil postavil proti těmto bludům (socialistickým) katolickou pravdu, spravedlnost a svatost mravní nauky; aby naučil chudé a mocné povinností, které je poutají k chudým, k jejich dělníkům a jejich služebníkům. Aby zároveň připomenul těmto jejich povinnosti k zaměstnavatelům a těm, kteří jim dávají práci. Skutečně nelze popírat, že žádostivost po bohatství a jeho zneužívání, opuštěnost dělníků, nelidská tvrdost k nim, tvrdost, která často, ač tajně, způsobuje přestoupení 5. a 7. přikázání Božího, pomáhá velice socialistickým bludům a jejich rozšíření. Všichni lidé dobré vůle očekávají tudíž od oekumenického sněmu a vroucně si přejí, aby vyhlásil a hájil práva a svaté zásady sociálního řádu. A věřící dělníci zvláště zdvihají oči a ruce k Církvi, své drahé matce, aby vzbudila a obnovila ve všech duších zákony lásky a spravedlnosti.“

Od r. 1870 jest možno již pozorovati pravidelnost a soustavnost v sociální práci katolíků. „Artistica Operaia Romana“ pořádá každoroční sociální kurzy, v Německu se rychle postupuje, v Rakousku rovněž, začíná se pracovat i ve Francii, zkrátka každý je si vědom závažné důležitosti problému a nutnosti zásahu Církve. Když se stává papežem kardinál Pecci, je studium otázky zajištěno. R. 1882 jest založeno v Římě „Důvěrné komité“, které má cílem „prohloubiti otázku týkající se postavení dělníků. Budou se hledati pravé zásady a bude se zkoumati, jaký užitek z nich může míti současná oekonomie, a jak jim lze dopomoci k vítězství“. Členy Komitétu byli jmenováni význační pracovníci, jako Msgr. Jacobini, sekretář Propagandy, Msgr. Mermillod, biskup ženevský, jenž tehdy dlel ve vyhnanství, hrabě Blom z Vídně, hrabě Kűfstein rovněž z Vídně, P. Denifle O. P. a j. a j. Komité v řadě sezení se obíralo jednotlivými body otázky a po bedlivém studiu vyhlásilo 13. března roku 1882 sedm thesů, k nimž 10. května přibyly další. V prvých 7 thesích se mluví o povaze práce a názor na ni je protichůdný názoru liberalistickému, který měl četné zastánce i mezi katolickými zaměstnavateli. Při hodnocení práce je třeba přihlížeti k osobě lidské, jež ji koná, k jejím schopnostem a potřebám. Člověk není obyčejnou věcí, která nemá žádných práv, a s níž se může zacházeti podle libosti. V prohlášení ze dne 10. května je přesně vymezen pojem vlastnictví, kapitálu a práce. Proti liberalismu se tvrdí, že „v prvé řadě kategorie dělnictva má přirozeně prvé právo, aby byla uspokojena“. Pak přichází právo ředitele, „právo k udržení sociálního postavení“ a konečně právo kapitalisty, který „nedává ani svého času, ani svých sil a může jich užití užitečně jiným způsobem, a ježto zisk, který chce míti, převyšuje, co jest mu potřebné, má býti uspokojen až po ostatních účastnících, kteří pracují, aby si uchovali život“. Kapitál, jinými slovy, má býti postaven do služeb práce a ne naopak. Pokud se týče způsobu práce, stanoví these, že „tělo nesmí býti unavováno nad míru a dělníku musí býti ponecháno dosti volného času pro odpočinek, pro plnění náboženských povinností a pro rodinu“. Mzda musí býti taková, aby „člověk měl, čeho potřebuje k životu i pro výchovu a pro stáří“. (V. Georges Guítton, 1891, Une Date dans l'histoire des travailleurs. Ed. Spes, Paris, str. 20 ss.)

Současně s Důvěrným výborem se pracovalo ve stejném směru ve Švýcarsku. Středem studijního kroužku, který se stal později známým pod jménem „Unie Friburgská“, byl Msgr Mermillod. R. 1864 byl jmenován biskupem a již tehdy bylo dobře známo jeho zanícení pro dělníka. Když o čtyři léta později kázal v chrámu sv. Klotildy v Paříži, vzbudil pravé pobouření mezi bohatými, neboť tak přímo jim od dob Lamennaisových nikdo nemluvil. Je třeba se poněkud vžít v tehdejší stav na sklonku II. císařství, kdy vrchní vrstvy společnosti žily tak, jako by měla po nich přijít potopa. Msgr Mermillod byl k ní nemilosrdný a není divu, že po dvaceti letech, když vzpomínal na tuto kázání, říkal: „Jak rychlý jest vývoj ideí. Celý svět se obírá sociálními otázkami. Uvážíme-li, že r. 1868, když jsem ve Sv. Klotildě zahájil tažení, byl jsem obviněn, že jsem socialistou.“ (V. Eugène Duthoit, *Catholicisme et vie internationale*; kapitola: *L'Union de Friburg*. Viz dále Cyrille Massard, *L'Oeuvre sociale du Cardinal Mermillod*.)

Msgr Mermillod, kněz hluboce inteligentní, byl přesvědčen o síle myšlenky. Každá myšlenka jest nějaký čas utajena, ale jednoho dne se proměňuje v čin. Je tudíž třeba, když je myšlenka činitelem tak důležitým, prohloubiti ji co nejvíce, dáti jí pevný základ a pak bude čin kladem. Byl si dále vědom toho, že na prohloubení a proniknutí sociální otázky nestačí jeden člověk, že je třeba sdružit lidi různých sice názorů a zkušeností, ale stejného cíle a společně pracovat. Proto jednal. Jako vyhnanec ve Ferney — ve stejné vile, v níž kdysi tvořil Voltaire — shromažďoval kolem sebe od r. 1873 známé sociální pracovníky z celé Evropy, kteří tvořili tak zv. „Unii Fribourgskou“. Čítala asi 40 členů, mezi nimiž byli Loewenstein, Kufstein, Blom, Vogelsang, P. Lehmkühl T. J., Medolago Albani, profesori z fribourgské university, Decurtins a Berg, Python, Helleputte a d'Ursel z Belgie, Lorin, De Play, De Mun, René de la Tour du Pin, L. Milcent a j. Cíl, který sledovala od počátku, vyjádřila jasně v Adrese zaslána 23. října r. 1885 J. Sv. Lvu XIII. „Cílem snažení jest zajistiti dělníkům, ženě, dítěti dělníka, konečně všem, kteří si v potu tváře dobývají svého chleba, ochranu, na niž mají právo, pro své tělo, duše, rodinu a tím připraviti utišení občanských nesouladů.“ A v Memorandu, zasláném témuž papeži r. 1888, jde se ještě dále a vymezují se v něm příčiny moderních bludů:

„Pramenem základních bludů moderního národohospodářského režimu je špatné pojetí člověka, jeho původu, jeho přirozenosti a jeho cíle. Absolutní individualism, který nedbá povinností k Bohu a bližnímu, jest základem současného sociálního života a egoism jest pokládán za jedinou hybnou sílu oekonomické činnosti. Z toho plyne, že lidé nemají správného ponětí spravedlnosti, která má řešiti jejich vzájemné vztahy, a normálním stavem se stává boj o život, v němž nejčastěji jest jediným rozhodčím moc a právo silnějšího.“ V další části Adresy, která při audienci byla osobně podána Lvu XIII., se mluví o práci, v níž „racionalistická oekonomie, nedbajíc důstojnosti lidské, vidí jen pramen bohatství, a tak odpírá dělníku i právo, aby svou prací získal, čeho potřebuje k ukojení svých potřeb“. Přesně jest vymezen pojem vlastnictví a konečně se mluví o zákonu výroby a prodeje. Není možno rozebíratí zde these o mzdě, jež vypracoval známý theoretik, P. Lehmkühl, ani probíratí podrobněji these o vlastnictví, jisto je, že byly důkladně probrány četné body a dán základ, který poznáváme z Encykliky „*Rerum novarum*“.

Nelze zde ani zapomenouti na dílo konané ve Francii L. Harmelem a na římské pouti, které byly nejen útěchou Lvu XIII., nýbrž i pobídkou k brzkému vydání Encykliky.

Ve Francii se slibně vyvíjelo křesťanské dělnické hnutí od let sedmdesátých a zásluhu o to vedle jiných mají hlavně tři lidé: De Mun, Tour du Pin a Léon Harmel. De Muna přesvědčila revoluce o nutnosti organisace dělnictva

ŽIVOT

*Revue pro veřejné současné otázky,
náboženství, kulturu a politiku*

ROČNÍK XV.

a práci pro ně zasvětil celý svůj život. Tour du Pin seznal za svého pobytu ve Vídni způsob činnosti Vogelsanga a ostatních vůdců křesťanského dělnictva a měl příležitost vniknouti v theorii socialismu. León Harmel, průmyslník z Valdes Bois, veliký muž a vpravdě apoštol, měl k dělníku hlubokou lásku; byl theoretikem i praktikem. V jeho továrně existovaly tovární rady, které dnes existují i v továrnách anglických, t. zv. whitley councils, zakládal „kroužky sociálních studií“ a dal podnět k pořádání sociálních sjezdů, na nichž sám vždycky i přednášel. León Harmel přišel i s myšlenkou dělnických poutí do Říma. Prvou pout, čítající 100 lidí, přivedl do Říma v únoru r. 1885 a Lvem XIII. byla přijata 23. února. Svatý Otec s 10 kardinály, četnými biskupy a význačnými osobnostmi z římské šlechty přijímal, rozradostněn, zástupce dělnické katolické organizace francouzské a ve své řeči zdůraznil několikrát, jakou důležitost přikládá práci mezi dělnictvem. Druhá pout, tentokrát 1.800 dělníků, přijela v říjnu r. 1887 a 16. října byla přijata v audienci. Papež, po jehož boku stálo 16 kardinálů, byl dojat k slzám a při rozchodu děl Harmelovi: „Ještě jednou bych si přál spatřiti francouzské dělníky. Nechť přijdou, požehnám jim a potěší mne!“ „Svatý Otče,“ odvětil Harmel, „přivedu vám jich 10.000.“

Držel slovo a v říjnu 1889 z Francie přiváželo do Říma několik vlaků 10.000 dělníků s otcem Harmelem v čele. Slavnostní audience se konala 20. října a dělníky představoval Svatému Otcovi kardinál Langénieux. Lev XIII. odpověděl řečí, v níž bylo každé slovo prodchnuto láskou k dělníku. Mluvil o povinnostech při řešení sociál. problémů, jež mají nejen zaměstnavatelé, nýbrž i zaměstnanci, „bohatec, stvořený, jak praví Tertullian, aby byl pokladníkem Boha na zemi, vládnoucí třída, která má držeti na uzdě nenasytnou touhu po přepychu a rozkoších“. Dále nabádal vlády, aby „chránily zájmy pracující třídy“, aby „viděly v dělníku bratra, zlepšovaly jeho osud, povznášely ho dobrým příkladem a hlavně aby nikdy k jeho škodě neporušovaly zákonů rovnosti a spravedlnosti.“ Harmel popisuje tuto audienci se slzami v očích: „Jak vylíčiti nádherné audience u Sv. Petra, když v 8 hod. sestupoval Lev XIII., aby nám sloužil mši svatou a setr vával pak se svými dětmi až do poledne nebo do 1. hodiny! Jak je zahrnoval láskou, tyto své dělníky! Ti, kdož neviděli papeže, jak hladil jejich tvrdé líce, smáčené slzami radostí, jak se jich přátelsky dotazoval na všechna jejich přání, na jejich rodiny, na jejich kraj a jejich zaměstnání, nikdy si neučiní představy o těchto audiencích.“ (Guittori ibid. 50 ss.; Quittou, Léon Harmel et l'initiative ouvrière, str. 70 ss.)

Po této audienci bylo již jisto, že Lev XIII. ještě účinněji než dosud zasáhne v řešení sociálních problémů. Učinil tak Encyklikou „Rerum novarum“ r. 1891.

Lord Halifax mrtev

Všimli jsme si zde dosti podrobně, jak ostatně věc ta zasluhuje, stého výročí oxfordského hnutí a zároveň kladné jeho stránky v anglikánském životě během celých sto let. Článek, který nyní uveřejňuji, jest epilogem předcházejících a jest věnován jednomu z nejvěrnějších a nejvlivnějších členů Oxfordského hnutí, Lordu Halifaxovi, kterého k sobě před nedávnem Bůh povolal. Dožil se vysokého věku 94 let a zemřel v Hickletonu, na zámku svých předků.

Pocházel z rodu, jemuž v historii Anglie připadala skvělá úloha. Jeho otec byl několikrát ministrem a postavou politicky velice významnou. Synu byla předurčena rovněž politická kariéra, ale jeho snažení mířilo jinam. Všechny své síly chtěl dáti „English Church Union“, jejíž hlavou byl od r. 1868 do r.

1931, kdy se vzdal této funkce z důvodů, jež jsou mu ke cti. „English Church Union“ je vlastně přímým pokračováním Oxfordského hnutí a jeho členové, ať lajci či kněží, vynikají opravdovou zbožností. Říkají si „angličtí katolíci“ a přidržují se víry a ritů před nešťastným odtržením Anglie od Říma, jež bylo provedeno za Jindřicha VIII. a jeho nástupců. A jako Pusez, jeden z vůdců Oxfordského hnutí, ani Halifax, ač blízek katolické Církvi a její nauce, nepřestoupil ke katolicismu. Prostě nedomyslí. Jeden profesor bohosloví charakterisoval jej slovy: Příliš spoléhá na svůj rozum. Ale nicméně vykonal mohutné dílo a jeho jméno bude vždy vyslovováno s úctou v celé Anglii.

Ale bude vyslovováno s úctou i těmi, kdož usilovali o sjednocení Církvi, neboť Lord Halifax dlouhá léta byl úzce s nimi spjat a spolupracoval. Prozřetelnost, která *scrutatur corda*, svedla r. 1890 na Madeiře dva lidi. Jedním z nich byl francouzský inteligentní kněz — zemřel před třemi lety — abbé Portal, a druhým Lord Halifax. Mezi oběma se prohlubovalo přátelství a přineslo živné ovoce. Oba byli hluboce věřící a inteligentní. Oba toužili po veliké jednotě křesťanského světa a kolem těchto základních bodů byly vedeny rozhovory. Jak sjednotit všechny křesťany? Lord Halifax měl hlavně na zřeteli sjednocení anglikanismu s katolicismem a kladl přílišnou naději v jednání s Římem o uznání anglikánských svěcení kněžských. Z historie — jméno Parkerovo je dobře známo — víme, jak silný důraz kladli anglikáni na tuto podstatnou otázku, a když Řím rozhodl v jejich neprospěch, vynakládali vše, ovšem marně, aby získali uznání od ruské církve pravoslavné. Nuže, tento problém tvořil část debat Portalových a Halifaxových. Tento byl optimistou, usuzuje, že Římu nic nevadí, aby svěcení uznal. Abbé Portal choval též jakési naděje, ale byl opatrnější. Poněvadž sám neměl však jasno v tomto složitém problému, hleděl seznámiti svého přítele s theologií a tak byly navázány styky, které skutečné plody přinesly až po třiceti letech. Vědecká rozprava, jež se rozvinula na sklonku století o anglikánských ordinacích, a v níž hlavní slovo vedli abbé Portal, Msgr Duchesne, Msgr Gasparri, pozdější kard., Msgr Boudinhon, dala Lvu XIII. podnět k vytvoření zvláštní komise, která měla otázku rozhodnout. O vážnosti rozhodnutí nebyl nikdo v pochybnostech. Komise pracovala svědomitě a již se zdálo, že Řím rozhodne kladně. V to doufal i lord Halifax, jak svědčí jeho dopis z 8. ledna 1896, v němž čteme: „Zdá se mi, že nazírání kardinála Vaughana a korespondentů „Tabletu“ je příznivější než kdy jindy a i s naší strany jsou lidé více nakloněni. Události spějí rychle kupředu a každý chápe, že je již za námi doba starých předsudků a metod. S velikým zájmem jsem četl pojednání Msgra Gaspariho, které jest opuštěno ode všeho, co dosud bránilo shodě. Nelze si opravdu přát nic lepšího.“ Nebylo ani možno pochybovat o dobré vůli Lva XIII. Tento papež znal dobře Anglii. Jako nuncius v Bruselu měl na starosti i věci anglické a měl Anglii rád. Jeho přátelství s královnou Viktorií bylo známé a katolíci v ně kladli veliké naděje pro sjednocení. V Listě „anglickému lidu“, vydaném 14. dubna 1895, se zmiňuje Lev XIII. o své úctě k Anglii i o úctě, kterou jemu Angličané prokazují, o „citech Angličanů příznivých jeho osobě a hlavně o jejich žízní po míru a blahu v jednotě víry“. A dále se zmiňuje o svém přání, aby se uskutečnila jednota: „Bůh je nám svědkem touhy, abychom uviděli splněné to veliké dílo: jednotu křesťanstva a vzdáváme díky Bohu, který tak prodloužil náš život, že můžeme v tomto směru něco podnikat... A poněvadž, což jest oprávněno, máme naději v šťastné řešení a opíráme vše a především o velikou moc Boží milosti, rozhodli jsme se po zralém uvážení pozvat všechny Angličany, kteří se chlubí křesťanským jménem, ke spolupráci na témže díle a vyzýváme je, aby s námi pozdvihli svá srdce k Bohu, složili v Něho všechnu svoji důvěru a u Něho hledali ustavičnou modlitbou pomoc, již je třeba v takovýchto chvílích.“

Dojem papežského listu byl v Anglii ohromný a hlavně inteligence jím byla nadšena. P. Félix Klein, který dlel tehdy v Anglii, líčí jej takto: „Za několik dní po vydání Listu byl jsem svědkem na shromáždění studentů v Oxfordu, jak byl komentován a hodnocen N. D. Campbellem a vnukem vévody z Argylu a synovcem královniným. Měl jen chválu pro dílo Lva XIII. a odsouzení pro Jindřicha VIII. Byl jsem vyzván, abych též promluvil a rozvíjel jsem myšlenku Monthalembertovu, že „Církev schází Anglii a Anglie Církvi“. Prvá část, u níž jsem se zvláště pozdržel, byla přijata s největší radostí. Mladý duchovní požádal pak o slovo a se souhlasem všech shromážděných prohlásil: „Souhlasíme plně s abbém v názoru o potřebě jednoty s Církví římskou. Není zde nikoho, kdo, žil-li by době reformace, by se jí nepostavil ze všech sil proti ní.“ Před rozchodem jsme všichni recitovali latinsky apoštolské vyznání víry.“ (La Vie Catholique, 27. I. 1934.)

Lord Halifax byl nadšen jako tato mladá inteligence, jsa opravdově zbožný a z celé duše dychtě po sjednocení. Není proto divu, že byl rozbolestněn usnesením Lva XIII. ze dne 13. září 1896, jímž papež prohlásil anglikánská svěcení za neplatná. Dlouho se modlil za jednotu a s ním tak činili mnozí jiní a usnesením Lva XIII. viděli ji nejen oddálenou, nýbrž úplně pohřbenou. Úsudky Halifaxovy byly zvláště tvrdé a nespravedlivé. Na nějaký čas přerušil i styky se svými katolickými přáteli, jako by je vinil za to, že jeho drahý sen se rozplynul. Čas však hojil tuto nemoc a když po světové válce začalo se v Anglii opět ozývatí přání po jednotě, Halifax byl v prvních řadách pracovníků.

Bylo by omylem domnívat se, že ve Vysoké Církvi - High Church byla po r. 1896 umlčena touha po jednotě. Vývoj v ní se přibližoval stále více katolické Církvi, konversí přibývalo, a to hlavně z řad duchovenstva a inteligence, jichž byla velká část mezi těmi 13.000, kteří každý rok vstupovali do katolické Církve. Ostatně i v jiných protestantsko - anglikánských církvích, hlavně amerických, volali po unii a za světové války se dokonce vypravil do Říma biskup americké episkopální Církve, aby prosil Benedikta XV., aby dal podnět k unionistické světové akci. Náboženský i mravní úpadek po světové válce zesílil ještě tuto touhu. Jejím výrazem byl i list, který r. 1920 poslalo 252 anglikánských biskupů všem křesťanským církvím, a v němž jsou voláni k práci pro sjednocení křesťanů. Na konferencích ve Stockholmu a v Lausanne byl rovněž řešen unionistický problém za účasti delegátů velice mnoha církví. Svatá Stolica se těchto jednání nezúčastnila, což jest pochopitelné.

Ale Svatá Stolica schválila jiný plán a žehnala mu. Byl to plán velikého belgického kardinála Merciera, svolavatele známých „Malínských konferencí“, jichž se účastnil i Lord Halifax. Po listě anglikánských biskupů zdála se mu doba zvláště vhodnou k akci. Přesvědčil primasa anglikánského, arcibiskupa canterburského o potřebě sjednocení a s jeho doporučujícím listem se vydal r. 1921 ke kardinálu Mercierovi. Byl přijat radostně. Znali se již a vznesená myšlenka jejich přátelství ještě utužila. Jakými byli přáteli, svědčí nejlepší odkaz Mercierův: Svůj prsten odkázal Halifaxovi. Při zářijovém setkání bylo ustanoveno svolat význačné theology katolické a anglikánské do Malína, aby studovali možnost odstranění rozporů mezi oběma naukami a hledali cesty k jednotě. K prvnímu setkání došlo r. 1921 v prosinci, druhé setkání bylo v březnu r. 1923, třetí v listopadu téhož roku, a čtvrté, poslední, v květnu r. 1925. Za anglikány se zúčastnil debat Halifax, biskupové Gore a Frere, děkan A. Robinson a president Kebleovy koleje v Oxfordu, de Kidd. Z katolických bohoslovců kardinál Mercier, Msgr van Roey, spolupracovník kardinálův a nynější primas belgický, Msgr. Batiffol, francouzský spisovatel a autor hlubokých vědeckých děl o prvých dobách křesťanských a konečně farář od Nejsvětější Trojice v Paříži, kanovník Hemmer.

Nelze upřít, že tyto konference vykonaly dobrou věc a Halifax si toho byl

zvlášť vědom. Proto litoval, že smrtí Mercierovou byly přerušeny. I ostatní anglikánští účastníci byli hluboce dotčeni jak přátelstvím se strany katolických bohoslovců a vřelým přijetím, tak poctivostí, s níž byly řešeny problémy velice ožehavé a těžké. Biskup Gore to zřejmě řekl: „Moc jako mravní a duchovní vliv Církve římské rok od roku stoupá v celém světě a velikost jejího postavení v křesťanském světě je taková, že nedbati a neznati ji, jak všeobecně činí protestanti, znamená slepotu a bláznovství. Jest především pro nás naléhavou povinností snažiti se přátelsky pochopiti orgán této udivující moci duchovní, sledovati hnutí ducha a síly, jenž v ní spočívá.“

Výsledky konferencí jsou neznámé. Lord Halifax sice uveřejnil něco z konferencí ke všeobecnému pohoršení hlavně anglikánských účastníků, ale nelze mu při tom vytýkati zlou vůli. Chtěl prospěti věci, již věnoval celý svůj život a všechny své síly. Po smrti kardinála Merciera pracoval intenzivně v „English Church Union“ a i důvod, jenž ho přinutil, že se zřekl presidentství v ní, dokazuje, jak byl opravdový a hluboce věřící. Anglikánská církev zakolísala ve věci tak vážné, jako je otázka nerozlučitelnosti manželství a toho Halifax nesl.

Zemřel v prvních dnech oktávy, ve které Církev svatá a celý křesťanský svět, toužící upřímně po sjednocení, prosí Boha, aby uspíšil den, v němž se všichni křesťané sejdou u své drahé Matky, Církve římsko-katolické. Bojoval za to celý život a Bůh ho povolal právě tehdy, kdy se k Němu vznášejí z celého světa modlitby za jednotu.

C o ž i v o t d a l

120 let od narození Adolfa Kolpinga

Katolíci němečtí chystají v prosinci veliké slavnosti k počtě nezapomenutelného dobrodince tovaryšů, Adolfa Kolpinga. Slavnosti budou pořádány při příležitosti 120. výročí jeho narození a vyvrcholí poutí k jeho hrobu, která bude krásným projevem vděčnosti a díků, a která bude významným svědectvím právě v této době. Adolf Kolping svým dílem zasáhl daleko za hranice německé a i my jsme povinni poděkovati mu za ně.

Narodil se 18. prosince roku 1813 v Kempenu v Porýní. Jeho rodiče byli chudí, ale zbožní, a snažili se, aby svému dítěti umožnili lepší budoucnost. Vyučil se ševcem a dobře rozuměl svému řemeslu. Jako tovaryš musil dělati, co konali jiní: šel od města k městu, někde ho přijali, někde ne, život neměl nikterak růžový. Zažil dosti bídy, ústrků i zklamání. Ale nemyslíl

jen na sebe. Byl duší hluboce nábožensky založenou a stále se mu vtírala myšlenka — tryskající z milujícího srdce: Nebylo by možno pomoci těm nesčetným tovaryšům, kteří na své pouti světem jsou vystaveni netoliko fyzické bídě, nýbrž i úhoně mravní? „Osm celých let,“ napsal, „jsem se toulal od města k městu. Pracoval jsem u mnohých mistrů, poznal jsem mnoho světa, studoval jsem život po všech jeho stránkách, světlých i temných. Na konci jsem se cítil velice nešťasten. Věru, získal-li jsem jisté zručnosti ve svém řemesle a stal se dovedným obuvníkem, přece mi ustavičně vyvstávala v hlavě myšlenka na budoucnost, že budu musiti ustavičně nositi pouta, proti nimž se bouřil můj duch. Tolik jsem toužil setkatí se se vzdělanými lidmi..., a zatím jsem stále musil žít s tvrdými lidmi, zkaženými až do kostí, kteří nikdy nezatoužili po něčem vyšším.“ (Viz krásné a vyčerpávající dílo J. Nattermanna: „Adolf Kolping als Sozialpädagoge

und seine Bedeutung für die Gegenwart“, Leipzig, Meier, 1925.)

Již v dětství toužil se stát knězem a nyní ta touha mohutněla. Jako kněz by mohl vybědnouti z hrozného prostředí, v němž musil žít, a zároveň by měl nejlepší příležitost pomoci ubohým tovaryšům, jichž tisíce ročně hynou mravně. Jal se studovati na kněze a r. 1845 byl vysvěcen a poslán na jednu z nejhorších far arcidiecése kolínské (podobný osud měl i jiný sociální apoštol německý Dr. Karel Sonenschein), do Eberfeldu. Tam začal v malém své dílo pro tovaryše, ovšem pokračovati v něm mohl až v Kolíně, kam byl r. 1846 přeložen a jmenován dómským kaplanem. Tehdy byl arcibiskupem kolínským von Geisel, inteligentní kněz, který brzy rozeznal vlastnosti Kolpinga a jeho touhy a dal mu dosti příležitosti, aby přišel ve styk s dělnictvem. A když Kolping přišel se svým plánem pomoci tovaryšům, jeho arcibiskup mu neodmítl pomoci.

Dva lidé začínali tvořit v téže době v Německu své dílo, lidé tak různí a dílo tak různé: Marx a Kolping. Bylo to v r. 1849. Kolpingovi nešlo o politiku, nýbrž o duši. Věděl, že kapitalistický systém bude jen tehdy přemožen, bude-li obnoven primát duše. — (Nezdá se vám, že slyšíme slova Encykliky „Quadragesimo anno“, v níž se totéž zdůrazňuje?) Nuže, jak obnoviti tento primát?

Kolping si nejdříve uvědomil, jak vypadá nebezpečí, číhající na tovaryše. Přichází do města a po nějakém čase najde práci. Ale někdy trvá též nějaký čas, než ji nalezne. V práci je určitou řadu hodin a pak jest ponechán sám sobě. Má peníze a nemá užitečného zaměstnání ve volných chvílích. Všiml si dále, že přemnozí pracují v neděli, nesvěti tedy neděle. V sobotu utrácení a v neděli vyspávají. Všedního dne odpočívají a v neděli dohánějí, co v týdně zanedbali. Ti tovaryši mají nesmrtelnou duši, která hyne, a často je to zaviněno tím, že si neuvědomují, k čemu je ta duše

povolána. Nikdo jim toho nepoví. Potřebují poučení, vzdělání.

Aby se jim dostalo zaneprázdnění v době odpočinku, aby měli střechu nad sebou, když hledají práci a než ji naleznou, aby se jim dostalo poučení, proto zakládal Kolping domy pro tovaryše — Gesellenhäuser. Roku 1853 vzniká první dům v Kolíně, kde tedy letos mají možnost vzpomínati dvojího jubilea ze života Kolpingova, 120. výročí jeho narození a 80. výročí vzniku prvního domu pro katolické tovaryše. Ještě dříve založil Kolping první časopis pro tovaryše.

Nedožil se vysokého věku, neboť zemřel r. 1865. Ale viděl již rozkvět svého díla. Vždyť tehdy existovalo již v Německu 350 sdružení křesťanských tovaryšů. Koncem století jich již bylo 900, r. 1910 již 1300 a před dvěma lety 1700. R. 1925 měla organizace, jím založená, 1440 domů a 90 tisíc členů. Koncem r. 1930 bylo činných členů 110.000 a přispívajících 150 tisíc. Každé sdružení má své vlastní sídlo. Mimo to má Svaz 550 hospiců, z nichž v některých jest až 300 místností, veliké spárny, jídelny, čítárny, knihovny. Ceny jsou mírné, zacházení se všemi opravdu otcovské. Kolpingovi vděčí katolicism v Německu mnoho za svoji sílu a životnost a proto oslavy budou pořádány všude.

Německo před kulturním bojem ?

Události v Německu se vyvíjejí pro katolíky nepřátelsky a skoro se zdá, že se vrací sedmdesátá léta minulého století, kdy byl podniknut soustředěný útok na katolíky, který dopadl pro katolíky vítězně. Bismarck se zmýlil, chtěl stvořit jakousi národní křesťanskou církev, nezávislou na Římu, na Svaté Stolicí, musil napřed zeslabit katolíky. Ale nepodařilo se mu to. Hitler, a ještě více snad jeho spolupracovníci, nedělají si velkých starostí se „zgleichšaltováním“ protestantů: Müller, říšský biskup, to spraví. S katolíky to nepůjde tak lehce, a ztroskotá-li železný kancléř, ztrosko-

tá tím spíše Hitler. Jako za kulturního boje, i nyní mají němečtí katolíci hierarchii, jež je na svém místě. Neleká se mluvit a odsoudit blud. Arcibiskup mnichovský, kardinál Faulhaber, měl býti odstraněn atentátem. Vězení a koncentrační tábory se naplňují duchovními i laiky, kteří nesklonili svá čela před bludem. Katolická mládež, uposlechnuvši rozkazu pastýřů, nevstoupila do celoříšské národně-socialistické organizace, vedené atheistou. Jako svého času pozdvihl v Itálii Pius XI. svůj hlas proti Mussolinimu, když šlo o mládež, tak promluvili biskupové němečtí. Půjdou do vězení? Nechť, ale nestanou se zrádci.

Kdo zná jen poněkud poměry v Německu, ví dobře, co to byl „Volksverein für das katholische Deutschland“ se sídlem v München-Gladbach. Bylo to ohnisko kulturní činnosti katolíků, odtud byly dávány rozkazy, odtud byla do celé říše i za hranice šířena odborná literatura. Tam se rodila akce na všech polích katolické činnosti. Dne 4. února byla tato ústředna katolíků zabráná a bylo prohlášeno, že hakenkreuzleři neustanou v boji, dokud bude v Německu existovat jediný svaz, jediný odbor „Volksverein“. Co se stane zítra? Zdaž nebudou míti nár. socialisté záslusk na konfesijní školu a katolické tiskárny, na biskupské residence?

Sinajský Kodex prodán do Anglie

Denním tiskem prošla zpráva, že slavný „Codex Sinaiticus“ byl prodán ruskou vládou londýnskému British Museum za 100.000 liber sterlingů. Tento Codex je z nejslavnějších a někteří badatelé jej považují za důležitější, než je „Codex Vaticanus“. Poněvadž jde o dokument Písma velice důležitý, seznámíme s ním své čtenáře.

C. S. obsahuje fragmenty starozákonní, celý Nový zákon, dále t. zv. List Barnabášův a „Pastýře“ Hermasova. Byl uchován v klášteře sv. Kateřiny na Hoře Sinaji, kde byl nalezen drem Konstantinem Tischendorfem v letech 1844—1859 a zakoupen draze pro petrohradskou knihovnu carem Alexandrem II. Od let šedesátých byl znova a znova vydáván, sám dr. Tischendorf pořídil řadu vydání, slavným jest dále vydání dvou badatelů, Westcotta a Horta z r. 1881 a pak krásné vydání H. von So-

den, dokončené r. 1913. C. S. obsahuje řecký překlad Písma svatého.

Ježíš Kristus mluvil aramejsky, ale Evangelia a ostatní Listy byly napsány řecky, mimo Evangelia sv. Matouše, které bylo napsáno v řeči hebrejské, ale i z něho se uchoval toliko řecký překlad a pak překlad syrský. Ovšem původní překlady se nedochovaly, ale překlady, které máme, sahají do pozdních dob. Zajímavým je způsob, jímž byla zjištěna pravověrnost svatého Písma. R. 313 Konstantin dal zhotoviti 50 exemplářů Evangelii, a dal je největším církevním obcím. Od Konstantina se sestoupilo ještě hlouběji, a sice k Origenovi, který r. 254 tvrdil, že Evangelia jsou čtyři a jen čtyři: Matoušovo, Markovo, Lukášovo, Janovo. Tertullian r. 207 pak napsal: „Autorita Evangelii je zaručena církvemi, které byly založeny apoštoly, od nichž se dostaly až k nám. Mluvím o Evangelii Matouše a Jana, a mohl bych jmenovati Marka, jehož vypravování je přičítáno Petrovi, jehož byl sekretářem, jako Evangelium Lukášovo jest přičítáno Pavlovi. „Mezi apoštoly Jan a Matouš rodí v nás víru, Lukáš a Marek ji potvrzují.“ (Contro Marcione, liber IV. et XIV.) Od Tertulliana možno sestoupiti ke sv. Marku, žáku sv. Polykarpa, který byl žákem sv. Jana. Sv. Irenej mluví r. 178 o čtyřech Evangelii. V době mezi sv. Irenejem a sv. Polykarpem žil sv. Justin, filosof, který se obrátil na katolickou víru. Narodil se r. 103. Ve třiceti letech se stal křesťanem a podstoupil smrt mučednickou. Ve své Apologii vypráví, že v neděli se shromažďují křesťané na jednom místě, aby četli „paměti apoštolů“, to je Evangelia. Užil úmyslně slov: Paměti, poněvadž psal pohanům, u nichž „Paměti byly velice známé a nebylo známo slovo: Evangelium. Tak máme svědectví i z prvního století a jest jich velice mnoho.

V XVIII. stol. byl nalezen — r. 1749 — v klášteře v Bobbio latinský rukopis, v němž bylo tolik chyb, že jen těžko bylo možno zjistiti, že snad pocházel ze VII. století. Bedlivějším zkoumáním bylo však zjištěno, že jde o katalog knih Nového zákona, jakého se užívalo v Římě za papeže Pia I., který byl papežem v r. 142. V něm čteme: Ve třetím je Evangelium podle sv. Lukáše. Čtvrté z Evangelii je Janovo. Dalším významným objevem byl r. 1858 objev anglického učenca Curetona, jenž vydal syrský překlad Evangelii. Tento překlad se v podstatě shodoval s texty t. zv. Vetus Italica, který byl uveřejněn Bianchinim r. 1749. Nyní šlo jen o to, naléztí text z doby Konstantinovy. A o to má zásluhu dr. Tischendorf.

Dr. Tischendorf byl německým protestantem a narodil se r. 1815, zemřel r. 1874 v Lipsku, kde byl profesorem theologie. Procestoval téměř celou Evropu a Východ, hledaje všude překlady Písma svatého. Ve svých knihách „Reise in den Orient“ a „Aus dem heiligen Lande“ popsal sugestivně své cesty i jejich cíl. O tom, jak našel „Codex Sinaiticus“, vypravuje takto:

„Bůh uchoval do našich dnů, tak bolestně úrodných na útoky proti křesťanství, nalezení

textů Písma svatého, aby osvětlil to, co se vztahuje ke Slovu Božímu a pomohl nám hájiti Svoji pravdu a tvrditi ji v jejím pravověrném znění.“ Popisuje Sinaj, kam se po třetí vrátil, navštíviv předtím Německo, Holandsko, Anglii, Španělsko, Francii, Itálii, Egypt, Cařihrad, hledaje všude rukopis, který by byl nejstarší. Po třetí přijel na Východ, a to do kláštera sv. Kateřiny, kde se na něho usmálo štěstí. Ve veliké knihovně sv. Kateřiny našel fragmenty řeckého překladu Starého zákona, který „mi připadal nejstarším, ježž jsem našel“. Líčí dále, jakou měl radost, když měl v ruce vzácné listy starého rukopisu. Nebyly to jen listy, obsahující Starý zákon, nýbrž i Nový. Prosil mnichy, aby si je mohl donésti do svého pokoje a prozkoumati je. „Když jsem osamotněl, pustil jsem uzdu svému nadšení a své radosti. Věděl jsem, že ve svých rukou držím největší poklad, který věkem a důležitostí převyšuje všechny existující rukopisy, jimiž jsem se obíral po dvacet let. Nejsem s to vypověděti tehdejší své pohnutí a hned jsem se jal opisovati rukopis.“ R. 1862 vydal dr. T. ve čtyřech svazcích tento svůj nález.

Údiv byl veliký. Bylo zřejmo, že text pochází ze IV. století. Šlo o text, který se shodoval s textem, který znal sv. Irenej, Tedy o text, jehož se užívalo od počátku. Tento text byl čten ve II. stol., ale již před ním existovaly různé texty a všechno nasvědčovalo tomu, že již před r. 150 byla sebrána Evangelia v kanonické sbírku. „Můžeme tudíž umístiniti znění tohoto textu ke konci I. století.“

C. S. obsahuje 147 listů ve velikosti 42 × 38. Na každé stránce jsou 4 sloupce o 48 řádcích. Tento Kodex není však tak vzácný jako Vatikánský, který obsahuje 142 listů — jen Nový zákon — o 3 sloupcích a 42 řádcích.

Diario Romano e Vaticano per l'anno 1934. Tipografia Poliglotta vydala právě „Diario Romano e Vaticano per l'Anno del Signore 1934“. Vatikánské diáře náležejí jistě k nejlepším i nejpotřebnějším. Od r. 1921, kdy začaly vycházeti v Tipografia Poliglotta, jsou i po stránce vnější vypraveny velice vzorně. Na prvních svazcích je patrna práce opata v benediktinském klášteře sv. Pavla v Římě, nyní kardinála a arcibiskupa milánského, který dal kolekci opravdu pěkné roucho a rok od roku je pozorovati stále zdokonalování. Jako v předcházejících svazcích i v letošním čteme nejdříve o mučednících a římských světcích, jejichž ostatky jsou v Římě, o zakladatelích řádů a kongregací. V následující části se dovídáme o církevním stavu Říma, o chrámech a basilikách, o rozdělení farností, o patriarších, ar-

cibiskupech, biskupech, dále o starých hřbitovech, kaplích a veřejných oratořích, v nichž se od r. 1870 nekonají obřady, o nových kostelích, vybudovaných v posledních letech. Poslední část jest věnována Vatikánskému městu. Tato část seznamuje podrobně s řízením města i jeho administrativou jak po stránce náboženské, tak civilní. Několik zajímavostí o náboženském stavu v Římě: Farností je tam 83, chrámů 403, kaplí 197, oratoří 66, starých křesťanských hřbitovů jest 44. Od r. 1870 do r. 1933 bylo zbořeno nebo zavřeno 95 svatých budov. Na periferii bylo za poslední tři leta otevřeno 32 budov sloužících potřebě katolického života.

Jubileum polského katolického časopisu. Před 50 lety byla založena krakovskými jesuity veliká revue „Przegled Powszechny“. Jejím zakladatelem byl P. Morawski, známý spisovatel, jehož apologetické dílo „Večery u jezera Ženevského“ jest uznáváno za velice hodnotné. Morawski soustředil hned na počátku četné spisovatele polské. „Przegled Powszechny“ si všiml všech problémů určitých dob, zaujímaje k nim věcné a správné stanovisko. Ať šlo o otázky náboženské nebo kulturní, literární nebo vědecké, sociální nebo politické, byly vždy řešeny svědomitě a poctivě lidmi, kteří jim rozuměli. Tím si vynutil časopis všeobecnou úctu, která se projevila i při nynějším jubileu, kdy veškerý vážný tisk hodnotí uznale vykonanou práci. K jubileu bylo vydáno zvláštní číslo o 600 stránkách, na nichž jest shrnuto a hodnoceno vše, co bylo vykonáno za 50 let. K mnohým a mnohým činům katolíků vyšel podnět z tohoto časopisu, jemuž jsou katolíci velice zavázáni a vděční.

Nové německé filosofické knihy. V nakladatelství Herderově ve Friburgu vyšlo několik významných filosofických děl, na které je třeba aspoň stručně zde upozorniti. Je to předně skvělá kniha dra Otty Millera „Der Individualismus des Schicksal“ (8 MR), o které se důkladněji rozepíšeme v příštím ročníku. Dr. Miller si

všímá, jak se krach individualismu, který je všude patrný, projevuje v moderní literatuře, poesii a prose. August Brunner vydal „Die Grundfragen der Philosophie“ (4.80 MR). Je to systematické dílo o filosofii. Autor, jenž ovládá znamenitě všechny filosofické proudy, si všímá problémů, které zajímají právě moderní lidstvo, hodnotí je a kritizuje. Kniha tato se dobře hodí vysokoškolským studujícím, ale prospěje velice i těm, kteří nemají možnosti ani času prostudovat řadu filosofických děl. Jest psána jasně a lehce. Spíše historicky se obírá filosofií mnichovský filosof Bernhard Jansen v knize „Aufstiegen zur Metaphysik heute und ehedem“ (6.40 MR). Autor přehlíží filosofické směry od řeckých filosofů přes středověké, až k moderním, Heideggerovi a j. Ač nejedná o filosofii, uvedu zde přece dílo velikého filosofa a teologa německého Dra Martina Grabmanna „Die Geschichte der katholischen Theologie“ (M 10.60). Je to vlastně první větší pokus o vypsání vývoje theologie. Německá kritika píše o všech těchto dílech s úctou.

Časopis katolického duchovenstva vstupuje do stého ročníku. Podnět k vydávání dal vlastně již r. 1827 Karel Vinařický. Nejdříve vycházel čtvrtletně. Od VI. ročníku jej redigoval kanovník V. Pešina, který jej řídil do r. 1847. Po něm se ujal redaktorství časopisu J. Val. Jirsík, a když byl tento výtečný muž ustanoven biskupem českobudějovickým, byla svěřena redakce revue Fr. Havránkovi a dru Teršchovi. Tito r. 1852 „Časopis“ zastavili pro nedostatek odběratelů a teprve po letech mohlo býti ve vydávání pokračováno. Tehdy dostal časopis i nynější název, dříve se totiž jmenoval „Časopis pro katolické duchovenstvo“. Vydavatel a redaktor K. Vinařický začal jej vydávati osmkrát ročně a pomáhal mu Dr. Kl. Borový, který jej pak sám vedl od r. 1869 do r. 1897. Od r. 1881 bylo vydáváno ročně již 10 čísel a ten stav se dosud nezměnil. Po smrti Borového stali se redak-

tory dr. Fr. Krásl, dr. Fr. Kryštůfek a dr. Jos. Tumpach, k nimž přistoupil r. 1905 mladý kanovník dr. A. Podlaha, který od r. 1917 jej redigoval do své smrti sám, přinášeje pro časopis veliké oběti. Dnes obstarává redakci sbor, v němž zasedají: Dr. J. Cibulka, dr. J. Čihák, dr. Fr. Dvorník, dr. E. Funczik, dr. J. Hejčl, dr. K. Kadlec, dr. R. Perlík a dr. J. Vajs. Časopis je opravdu ozdobou českého kleru, je skvěle řízen a obsahuje hluboké studie.

Úspěch náboženské hry ve Španělsku. Dne 27. září byla v Madridě prvně provozována hra „El divino impaciente“ od andaluského básníka Jose Maria Pemana a do 15. prosince byla na dvou scénách madridských předváděna stokrát. Ředitel divadla míní, že jen v Madridě bude hrána aspoň 300krát a v celé zemi že bude míti více než 1000 představení. Odkud ten úspěch? Autor uvádí na scénu jesuitského misionáře Františka Xaverského, líčí jeho život a činnost v Paříži, v Římě, v Lissabonu, v Navaře, na Malajských ostrovech, v Japonsku a na ostrovu Sancianu. Hluboké pohnutí se při hře zmocňuje diváků a nadšení jest nevídané. Je to též vysvětlitelné tím, že sv. František Xaverský se sv. Ignácem náležejí k největším synům Španělska a národ jest na ně právem hrd.

Kniha o fašismu a bolševismu. Renzo Bertoni vydal knihu „Il trionfo del Fascismo nel U. R. S. S.“. Je to podivný titul, uvážíme-li, jak protichůdné jsou oba tyto směry. Bertoni působil dvě léta v Rusku a pozoroval důkladně vývoj událostí. Mluví o nezdaru pětiletky, o veliké a hrozné bídě ruského lidu, o krutosti G. P. U. Bertoni dokazuje toto: Má-li býti Rusko vysvobozeno z tragického postavení, v němž se ocitlo, musí se zříci bolševičtí vůdcové Marxe, užití principů fašismu, jíti zkrátka do Říma a učiti se z Říma. Jediné fašism může zachrániti Rusko, vrátiti je rozumnému hospodářství, aniž by je tím vrátil minulosti.

Objednejte si!

Dr. JOSEF KRLÍN:

B R Y N N Y C H

Dr. Bedřich Vašek:

Křesťanská sociologie díl II.

Spravedlnost v životě hospodářském

Obsah:

I. Důležitost etiky v životě hospodářském. — Nebezpečnost hospodářských problémů současných. — Kdo má povinnost spolupracovat o lepší hospodářský řád. — Etika v hospodářském životě. — II. Obecné etické otázky života hospodářského. — Vlastnictví soukromé či společné. — Obtíže a důležitost otázky vlastnictví. — Boj proti soukromému vlastnictví. — Odůvodnění zásady soukromého vlastnictví. — Sociální zatížení soukromého vlastnictví. — Nerovnost v rozdělení majetku. — Veřejné vlastnictví. — Etika některých zdrojů a forem majetku. — Dědictví. — Práce. — Důchody bez práce vůbec. — Úrok. — Pozemkové vlastnictví a pozemková renta. — Majetek akciový, atd. Stran 460. Cena Kč 44.—.

Křesťanská sociologie díl III.

Sociální práce

Obsah:

I. Zásadní stanovisko katolicismu k veřejnému životu. — Církev a veřejný život. — Kněz a veřejný život. — Laici a veřejný katolický život. — Katolická akce. — II. Význačné prostředky, jimiž lze provádět sociální práci. — Ústředny pro sociální studium a sociální práci. — Činnost spolková. — Tisk. — III. Některé význačné obory sociální práce. — Práce pro školu. — Lidová výchova. — Činnost charitativní. — IV. Zákonná ustanovení k veřejné činnosti. Stran 371. Cena Kč 40.—.

**Vydalo Nakladatelství 'UNIVERSUM'
v Praze II., Karlovo náměstí číslo 5.**

Benešov: Lidová záložna.
 Březnice: Lidová záložna.
 Čáslav: Lidová záložna.
 Červený Kostelec: Lidová záložna.
 České Budějovice: Lidová záložna.
 Česká Skalice: Lidová záložna.
 Domažlice: Lidová záložna.
 Dvůr Králové n. L.: Okresní lidová záložna.
 Hlinsko: Lidová záložna.
 Holice: Lidová záložna.
 Horažďovice: Okresní lidová záložna.
 Horní Jelení: Lidová záložna.
 Hořice: Okresní lidová záložna.
 Hořovice: Podbrdská lidová záložna.
 Hradec Králové: Spořitelní družstvo katolického duchovenstva.
 Hradec Králové: Lidová záložna »Eliška«.
 Hranice: Lidová záložna.
 Hronov n. Met.: Lidová záložna.
 Humpolec: Lidová záložna.
 Chlumec n. Cidl.: Okresní lidová záložna.
 Chotěboř: Lidová záložna.
 Chrást u Chrudimě: Lidová záložna.
 Chrudim: Chrudimská lidová záložna.
 Jablonec n. Jiz.: Lidová záložna.
 Jablonné n. Orli.: Lidová záložna.
 Jaroměř: Lidová záložna.
 Jičín: Okresní lidová záložna.
 Kamenice n. L.: Lidová záložna.
 Kdyně: Lidová záložna.
 Klatovy: Lidová záložna.
 Kolín: Lidová záložna.
 Kostelec n. Orli.: Lidová záložna.
 Krásná Hora u Sedlčan: Lidová záložna.
 Kutná Hora: Lidová záložna.
 Křeč u Tábora: Lidová záložna.
 Kyšperk: Občanská záložna.
 Lišov: Okresní lidová záložna.
 Místek: Lidová a zemědělská záložna.
 Mělník: Lidová záložna.
 Milevsko: Zemědělská lidová záložna.
 Náchod: Vzájemná (lidová) záložna.
 Německý Brod: Lidová záložna.
 Nové Město n. Met.: Hospodářská záložna lidová.
 Nymburk: Lidová záložna.
 Opava: Lidová a zemědělská záložna.
 Opočno: Hospodářská lidová záložna.
 Pardubice: Lidová záložna.
 Parník: Lidová záložna.
 Pelhřimov: Lidová záložna.
 Písek: Okresní lidová záložna.
 Plánice: Lidová záložna.
 Píseň: Lidová záložna.
 Polička: Záložna »Unitas«.
 Polná: Lidová záložna.
 Praha: Záložna »Velehrad«.
 Praha: Živnostenské úvěrní družstvo.
 Prachátce: Lidová záložna.
 Přelouč: Lidová záložna.
 Příbram: Příbramská lidová záložna.
 Přeštice: Lidová záložna.
 Rychnov n. Kněž.: Okresní lidová záložna.
 Slatina n. Úpou: Lidová záložna.
 Skuteč: Skutečská lidová záložna.
 Sobotka: Lidová záložna.
 Spálené Poříčí: Lidová záložna.
 Stachy: Lidová záložna.
 Sušice: Lidová záložna.
 Tábor: Lidová záložna.
 Turnov: Lidová záložna.
 Týn n. Vlt.: Okresní lidová záložna.
 Úpice: Hospodářská záložna.
 Ústí n. Orli.: Ústecká záložna »Svépomoc«.
 Velké Meziříčí: Okresní lidová záložna.
 Vimperk: Lidová záložna.
 Vlašim: Zemědělská lidová záložna.
 Vodňany: Lidová záložna.
 Volyně: Lidová záložna.
 Vysoké Mýto: Lidová záložna.
 Žamberk: Lidová záložna.
 Železný Brod: Lidová záložna.

Hospodářská síla zvyšuje náš vliv ve státě i ve společnosti!

Pomáhejme proto budovati

Lidové záložny

po celých Čechách.

Úspory ukládejte jen do Lidových záložen, a kde tyto nejsou neb z určitých důvodů nechcete všechno ukládati doma, dopište si ihned na adresu

Ústřední záložna lidová,

Praha II., Spálená 15.

Zvláštní účelné zařízení pro soukromé vkladatele z venkova. Nenápadný způsob korespondence pro duchovenstvo, které z celých Čech, i z Moravy, velice četně u Ústřední záložny lidové přímo ukládá.

Lidové záložny spravují dne 31.

prosince 1932 již

150 milionů Kč vkladů.